

Hvidbog

baggrundsmateriale

Randers Kommune

1. Geografi – overordnet og lokalt, land og by.....	4
1.1 Kommunens geografiske opbygning	4
1.2 Vejnettet og biltrafik.....	9
1.3 Natur og landbrug i Randers Kommune	20
2. Befolkningsudvikling	26
2.1 Befolkningsudvikling opdelt på tre balancer	26
2.2 Befolkningsudviklingen – fordelt på aldersgrupper	39
2.3 Befolkningsudviklingen – forskelle internt i kommunen.....	46
2.4 Indkomst og formue	46
3. Boligmasse, planlægning og byudvikling	48
3.1 Boligerne i Randers Kommune	48
3.2 Tomme boliger i Randers Kommune	56
3.3 Det almene boligområde	59
3.4 Byudvikling og planlagte områder i Randers Kommune	72
3.5 Midtbyen	80
4. Civilsamfund og foreningsliv	93
4.1 Idrættens rolle	95
4.2 Betydning af civilsamfund og foreningsliv.....	95
4.3 Status på frivillighed i civilsamfundet.....	96
4.4 Status på indsatser i Randers Kommune i samarbejde med foreninger på fritidsområdet.....	103
4.5 Udvikling og forventning til fritidsområdet de kommende år	110
4.6 Socialområdets samarbejde med civilsamfundet	112
4.7 Frivillighed på sundheds- og omsorgsområdet	114
5. Kultur- og oplevelsesområdet i Randers Kommune	117
5.1 Status for kulturlivet i Randers Kommune	117
5.2 Sammenfattende om kulturområdet.....	125
6. Erhvervslivet i Randers Kommune.....	129
6.1 Til- og fraflytning blandt virksomheder	130
6.2 Branchesammensætning og specialiseringsgrad	133
6.3 Virksomhedernes størrelser	138
6.4 Virksomhedsform	144
6.5 Vækstvirksomheder.....	144
6.6 Eksportvirksomheder.....	146
6.7 Jobskabelse i Randers Kommune	148

6.8 Iværksætteri i Randers Kommune	151
6.9 Turismeerhvervet i Randers Kommune.....	155
6.10 Randers Kommunes erhvervspræstation 2025.....	159
6.11 Erhvervsvenlighed i Randers Kommune.....	160
6.12 Sammenfattende om erhvervsområdet i Randers Kommune	165
7. Beskæftigelsen i Randers Kommune	166
7.1 Beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune.....	169
7.2 Virksomhedernes arbejdskraftbehov	172
8. Borgere uden for arbejdsmarkedet i Randers Kommune.....	178
8.1 Borgere uden for arbejdsstyrken.....	178
8.2 Ledigheden i Randers Kommune.....	183
8.3 Borgere på indkomstoverførsler i Randers Kommune	187
8.4 Beskæftigelsesindsatsen i Randers Kommune	199
9. Tilflytning til Randers Kommune	234
9.1 Randers Kommunes omdømme	250
9.2 Kautionslån	250
10. Socialområdet i Randers Kommune.....	251
10.1 Organisering af socialområdet	252
10.2 Borgere på socialområdet	255
10.3 Økonomien på socialområdet	257
10.4 Rekrutteringsudfordringer på socialområdet.....	263
10.5 Socialrådets økonomiske plan og fingerplanen	264
10.6 Socialrådets boligplan	265
10.7 Sammenfatning vedr. socialområdet	266
10.8 Fattigdom i Randers Kommune	267
10.9 Kriminalitet i Randers Kommune.....	270
10.10 Den sociale boliganvisning og anvisningsret	272
10.11 Tandpleje til udsatte voksne.....	272
11. Kommunal ungeindsats (KUI), grundskole, uddannelse- og beskæftigelse	274
11.1. Generel beskrivelse af KUI i Randers.....	274
11.2. Overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse i Randers.....	278
11.3.Tilbud til unge uden uddannelse og beskæftigelse	281
11.4. KUI – styrker og svagheder	284
12. Sundhed	284

12.1 Sundhedsreform 2024	286
12.2 Kommunal sundhedsfremme og forebyggelse	287
12.3 Social ulighed i sundhed.....	288
12.4 Sammenfatning vedr. sundhedsområdet.....	308
12.5 Særligt om børn og unges sundhed	309
13. Børn, unge og familierne.....	318
13.1. Småbørn	318
13.2 Skoleeleverne	343
13.3 De unge.....	382
13.4 Familieområdet	396
14. Ældre.....	408
14.1 Ældrereform.....	410
14.2 Demografisk udvikling.....	410
14.3 Ældres sundhed	413
14.4 Et tilbageblik og forventning til fremtiden	416

1. Geografi – overordnet og lokalt, land og by

Randers Kommune er målt på geografisk størrelse den 20. største kommune i Danmark. Den består af Randers by, der er hovedbyen i kommunen, hvor ca. 2/3 af kommunens befolkning bor. Udover hovedbyen er der i kommunen tre centerbyer: Assentoft, Langå og Spentrup. Det er byer, som er udpeget til at være vækstzoner med butikker, restauranter, klinikker, offentlige services og lignende. Hertil kommer en hel række større og mindre landsbyer.

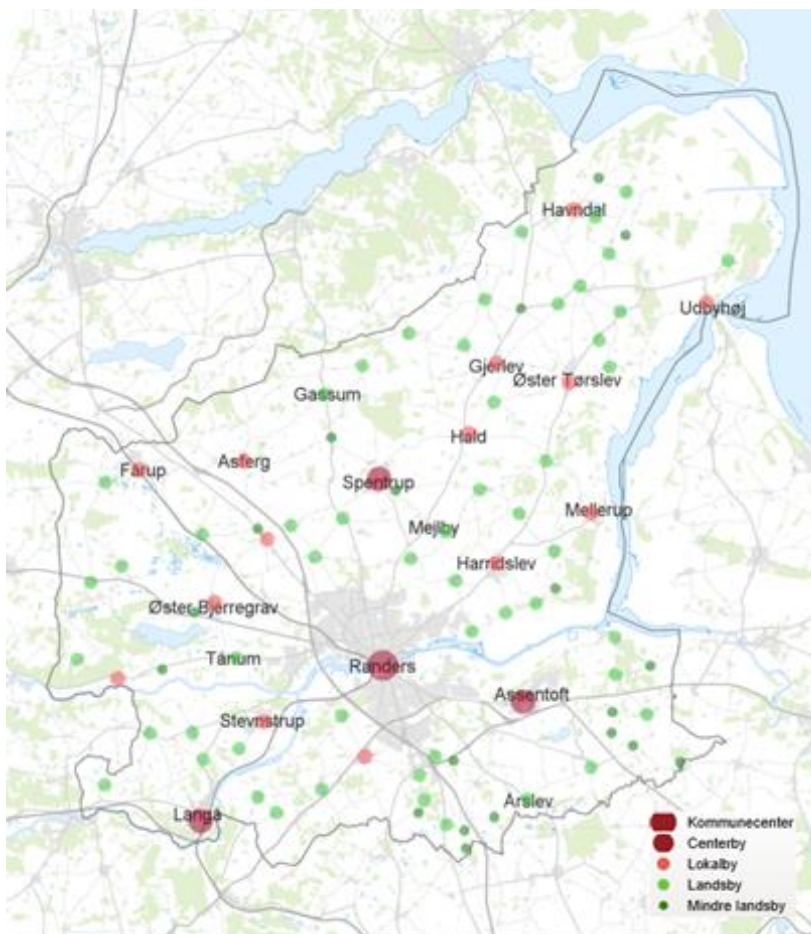
Randers Kommune er placeret midt imellem to universitetsbyer, Aarhus og Aalborg, ligesom der er kort transporttid til Viborg og Grenå. Der er både en motorvej og togforbindelse fra Randers by til resten af landet. Randers er dermed placeret lidt i et smørhul med meget arbejdskraft og mange arbejdspladser inden for en relativt kort transporttid.

Randers er samtidigt en del af "Den Østjyske Millionby", som strækker sig fra Haderslev i syd til Randers i nord. Dette giver nogle muligheder, men kan også indebære nogle udkantsproblemstillinger, da den nordlige del af kommunen placerer sig i udkanten af Den Østjyske Millionby.

1.1 Kommunens geografiske opbygning

Kort. 1.1 viser placeringen af både hovedbyen, centerbyerne og de større og mindre landsbyer. Det ses, at der er byer i varierende størrelse i stort set hele kommunen, ligesom de tre centerbyer alle er spredt ud i kommunen. De fleste landsbyer har derfor begrænset afstand til nærmeste centerby.

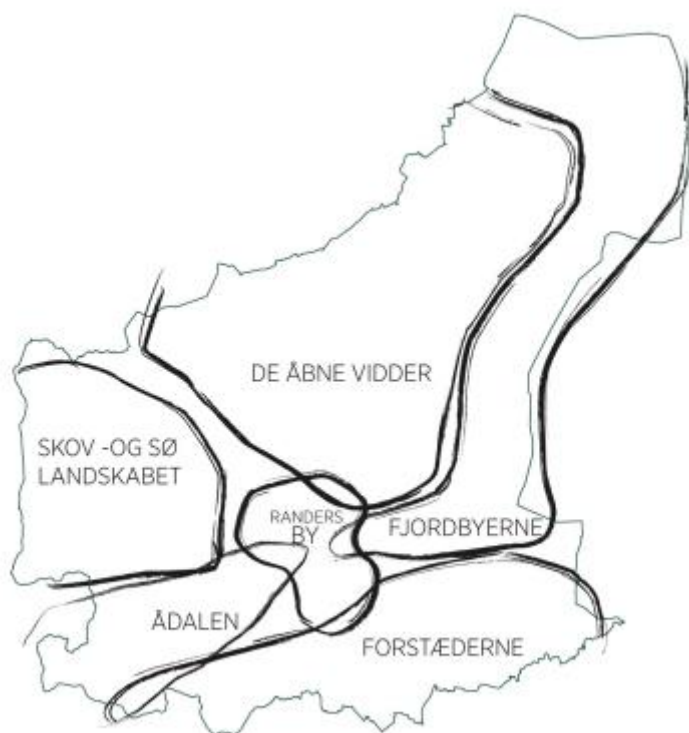
Kort 1.1. Oversigt over byer i Randers Kommune

Seks karakterområder

Randers Kommune kan inddeles i seks forskellige karakterområder, som hver især spiller en rolle i at definere kommunens identitet, styrker og svagheder, og som er med til at skabe en helhed. De seks områder ses i illustrationen nedenfor. I den næste del beskrives de seks områder mere dybdegående med udgangspunkt i, hvad der kendetegner de enkelte områder.

Kort 1.2. Illustration af de seks karakterområder i Randers Kommune

Fjordbyerne

Området "Fjordbyerne" omfatter kystlandskabet omkring Randers Fjord og rummer blandt andet byerne Tjærby, Vestrup, Albæk, Østrup, Mellerup og Udbyhøj på nordsiden af Fjorden, samt Uggelhuse/Floes på sydsiden. Byerne repræsenterer nogle særlige og ofte velbevarede landsbymiljøer med mange bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer.

Området er præget af nærheden til Randers Fjord, hvilket giver store rekreative og naturmæssige kvaliteter, såsom vigtig natur, større vådområder, gamle skove og bevaringsværdige kystlandskaber.

Indenfor rammen af Naturpark Randers Fjord arbejder kommunen på at udbygge områdets natur og gøre de store rekreative værdier mere

tilgængelige fx i form af en ny gennemgående sti mellem Randers By og Udbyhøj.

Området omkring Mellerup og Udbyhøj samt Udbyhøj Lystbådehavn har særlige potentialer for turisme og fritidsliv. Der eksisterer allerede et mindre sommerhusområde ved Udbyhøj. I disse områder ønsker byrådet at arbejde for flere ferieboliger og sommerhuse, hvilket fremgår af den gældende kommuneplan.

På trods af befolkningsmæssig tilbagegang og en høj gennemsnitsalder er der i dette område flere stærke lokalsamfund og større foreningsliv.

De åbne vidder

Området "de åbne vidder" dækker det vidstrakte åbne land i den centrale og nordlige del af kommunen. Kulturhistorisk og landskabeligt er området præget af store landbrugsbedrifter og skovplantager.

Området spænder bredt og omfatter blandt andet byerne Havndal, Øster Tørslev, Gjerlev, Hald, Spentrup, Harridslev, Asferg og Gimming. Spentrup er kommunens nordligste centerby, hvor der er et ønske om at understøtte forskellige offentlige services og byudvikling.

Der er flere kulturmiljøer i området, som vidner om landbrugets historiske vigtighed fx i form af stjerneudstykkede og karakteristiske landsbyer samt større herregårde. I Hvidsten er den lokale modstandsbevægelse under anden verdenskrig grundlag for kulturmiljøet omkring Hvidsten Kro.

Generelt er områdets befolkningsmæssige udvikling stagnerende eller nedadgående med større lokale variationer mellem den nordlige og vestlige del. Havndal og området omkring ligger langt fra større

infrastruktur, og området har befolkningsmæssige udfordringer, hvorimod fx Harridslev, Spentrup og Asferg nyder godt af deres tættere placering på Randers By og motorvejen. Graden af foreningsliv og fællesskab varierer med den tendens, at den står stærkest i de mindre landsbyer og bysamfund.

Forstæderne

“Forstæderne” er det sydligst beliggende karakterområde, som blandt andet rummer de vækstende byområder Assentoft, Munkdrup og Haslund med attraktive placeringer tæt ved motorvejen, nærhed til Randers og Aarhus samt mange landskabelige kvaliteter som kuperede bakke- og dalstrøg.

Generelt er området genstand for en egentlig vækst med befolkningsfremgang og god efterspørgsel på boligmarkedet.

Den sydlige vækstretning for Randers By går igennem dette karakterområde og ligger i forlængelse af Munkdrup videre syd langs motorvejen mod kommunegrænsen. Assentoft er en attraktiv centerby med flere offentlige institutioner og services. Byen ligger desuden flot placeret på skrænten mod Randers Fjord med mange attraktive boligområder. Haslunds nærhed til Randers By og motorveje gør den attraktiv for tilflyttere.

Randers By

Dette karakterområde er kommunens centrum og omfatter, foruden selve Randers By, de tilstødende byområder Over Hornbæk, Helsted, Krstrup, Vorup, Romalt, Dronningborg og Paderup.

Området spænder bredt mellem mange forskellige bykvarterer med hver deres dynamik og karakter. I midten ligger den historiske middelalderbykerne med bevaringsværdige bygninger og særlige kulturmiljøer. Længere ude ligger de ældre villakvarterer efterfulgt af de nyere parcelhusområder i byranden. Ved indfaldsvejene og tæt på motorvejen ligger de store erhvervsområder. Længere mod syd ligger et aflastningsområde (storcenteret) med et stort udbud af detailhandel.

Byen har en helt speciel kombination af tæt by og store gennemgående naturområder i form af Gudenådeltaet og Randers Fjord. Byen har et stærkt kulturliv rammesat af den historiske middelalderby og dens mange kulturtilbud.

Byen vokser og fortættes, og i en årrække har flere ældre bynære erhvervsområder været under omdannelse til nye boligområder. Dette udfoldes særligt igennem byudviklingsprojektet ”Flodbyen Randers”, der er det største af sin art i Randers’ historie. Foruden at tilføre bymidten et helt nyt bykvarter med nye boliger til 7-8.000 mennesker og grønne arealer, bringer byudviklingen byen tættere på vandet og de rekreative områder langs Gudenåen og Randers Fjord. Randers Kommune har sammen med pensionskassen AP Pension stiftet arealudviklingsselskabet Flodbyen Randers P/S, som skal stå for at udvikle de to første af i alt fire etaper af byudviklingsprojektet.

Skov- og Sølandskabet

Området omfatter det dramatiske istidslandskab i den vestlige del af kommunen med mange dalstrøg, søer og erosionsdale. Der er flere vigtige naturområder og store rekreative muligheder blandt andet i form af moserne i Skals Ådal, Nørreådal, det kuperede landskab i naturnationalparken Fussingø og Læsten Bakker. Området omfatter blandt andet byerne Fårup, Kousted, Øster Bjerregrav og Tånum, hvoraf Øster Bjerregrav og Fårup er udpegede lokalbyer med forskellige offentlige services og mindre lokale vækstmuligheder.

Engagementet er generelt højt i området med aktive fællesskaber og ildsjæle. Mange nævner områdets attraktive natur som vigtige årsager til bosætning.

Nørreådal, der afgrænser området mod syd, indgår i et tværkommunalt projekt for en landskabsstrategi. Landskabsstrategien skal være en fælles plan for Viborg, Favrskov og Randers kommuner for at udvikle Nørreådal gennem samarbejde med lokale interessenter. Strategien indeholder

visioner, målsætninger og forslag til fremtidige projekter, som blandt andet skal sikre plads til flere vådområder og rekreative forbindelser.

Ådalen

Karakterområdet "Ådalen" omfatter området mellem Nørreådalen og Gudenåen. I lighed med Skov- og Sølandskabet er dette område præget af det varierede istidslandskab omkring de to åer i form af dybe tunneldale og høje bakketoppe med store udsigter. I kraft af sin placering mellem to store vandløb rummer området desuden mange naturområder og rekreative områder.

Langå og Stevnstrup er områdets større byer, og byerne er begge meget attraktive bosætningsbyer med nem adgang til såvel Randers By og jernbanenettet. Særligt Stevnstrup er vokset meget i en lang årrække, og er blevet til en by med et større foreningsliv omkring sport og fysiske aktiviteter.

Langå er en stationsby og derfor koblet direkte op med Aarhus, Viborg og Randers, og her findes et rigt kultur- og musikliv. En del af de gamle stationsbygninger rummer kulturliv og iværksætteri. Langå har som centerby et større udbud af offentlige services og en mindre bymidte.

Gudenåens og jernbanens historiske roller for området har sat mange kulturhistorisk spor i landskabet, fx Fladbro Kro, stationsbymiljøet i Langå og flere interessante landsbymiljøer.

Landsbyklynger

Over de sidste 40 år er befolkningstilvæksten i de større byer accelereret. Det har efterladt landsbyer med færre indbyggere og arbejdspladser, hvilket har resulteret i, at flere landsbyboere har oplevet, at skoler og andre servicefunktioner er lukket, og busruter er blevet nedlagt.

En måde hvorpå man kan arbejde med de udfordringer, som landsbyerne står overfor, er ved etablering af en landsbyklynge. I en landsbyklynge finder flere landsbyer sammen i et nyt fællesskab, hvor byerne og deres borgere samles om og deler og fordeler alt fra identitet og institutioner til foreninger og rekreative tilbud. I landsbyklynger bruger man derfor hinandens styrker til at udvikle den enkelte landsby og hele klyngen ved at skabe en fælles identitet, sociale fællesskaber og til at styrke, bevare og prioritere mellem aktivitetsmuligheder og fælles faciliteter.

I 2017 blev Landsbyklyngen Kronjylland etableret i Randers Kommune. Landsbyklyngen Kronjylland består af de 13 landsbyer Harridslev, Mellerup, Støvring, Albæk, Østrup, Vestrup, Tjærby, Tvede, Lem, Linde, Lindbjerg, Mejlbj og Gimming. Det er den første formaliserede organisering på tværs af landsbyer i Randers Kommune og har til mål at styrke samarbejdet mellem landsbyklyngens byer.

I forbindelse med etableringen af Landsbyklyngen Kronjylland blev der på baggrund af borgernes ønsker og idéer udarbejdet en udviklingsplan med ni temaer, hvis mål er at skabe en ramme for det fremtidige arbejde i klyngen.

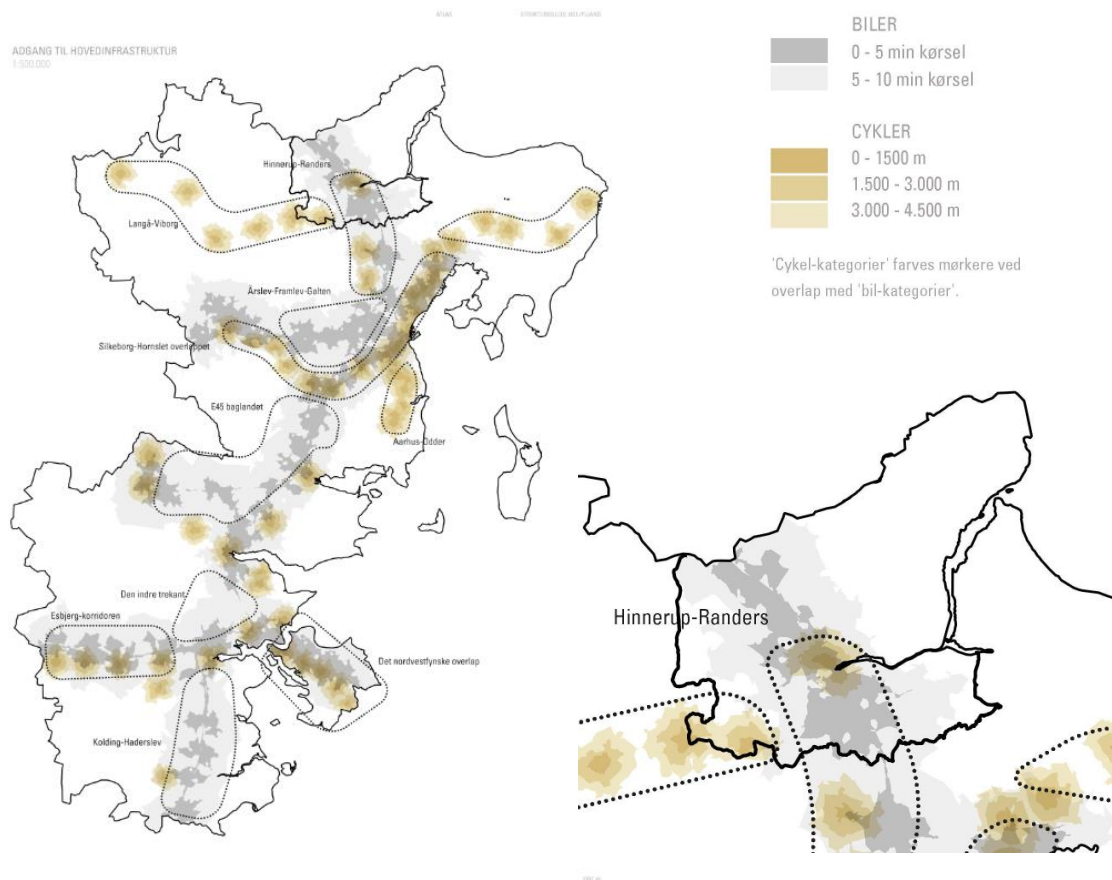
Etableringen af landsbyklynger kan derfor være et vigtigt redskab til at sikre en fremtidig udvikling og styrke samarbejdet på tværs af landsbyer i landdistriktet.

Randers Kommunes placering i "Den Østjyske Millionby"

"Den Østjyske Millionby" var et samarbejde mellem Business Region Aarhus, Trekantområdet Danmark, Arkitektskolen Aarhus og Realdania. Formålet med samarbejdet var at lave et oplæg til et fælles strukturbillede. Randers indgår i Business Region Aarhus og er som den nordligste by med i "Den Østjyske Millionby", som er et sammenhængende bybånd, der strækker sig fra Randers i nord til Haderslev i syd, med over 1,4 mio. indbyggere og mere end 750.000 arbejdspladser.

Kortet nedenfor illustrerer, at Randers Kommune både er med i "Den Østjyske Millionby", men også er meget nordligt placeret i det geografiske område, og at særligt den nordøstlige del af kommunen ligger i yderkanten af vækstområdet. Som det ses af kortet, er Randers midtby godt forbundet til både jernbanenettet og motorvejen, mens den vestlige del af kommunen er godt forbundet til motorvejen, idet motorvejen kører gennem den del af kommunen. Det er særligt den nordøstlige del af kommunen, som i ringere grad er tilknyttet såvel jernbanenettet som motorvejen. Den længere afstand er sandsynligvis den væsentligste forklaring på, at områderne ikke i samme grad mærker til den vækst og investeringsinteresse, som kommunens sydlige og vestlige del oplever.

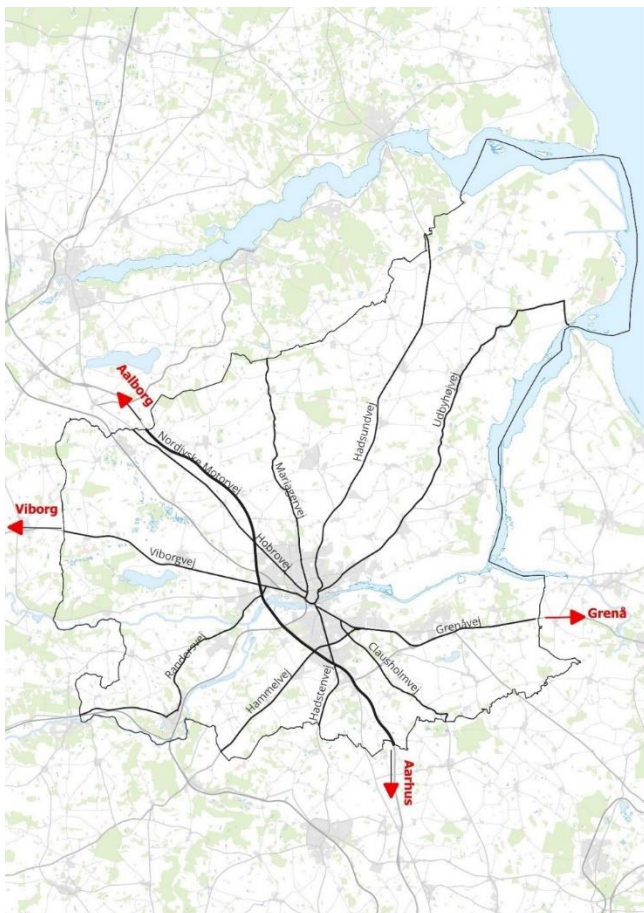
Kort 1.3 Afstand til motorvej og jernbane i minutter

Kilde: Den Østjyske Millionby, Dansk Byplanlaboratorium

1.2 Vejnettet og biltrafik

Kort 1.4. De 12 hovedveje i Randers Kommune.

I dette afsnit beskrives vejnettet i Randers Kommune, ligesom den trafikale situation i kommunen belyses.

Som det fremgår af kort 1.4, er der overordnet set 12 hovedveje (plus vandvejen) i kommunen. Fire af disse veje fører til større byer, hhv. Grenå, Aarhus, Viborg og Aalborg. Hovedvejene i kommunen fører ind til Randers by, mens der i mindre grad er tværgående veje, som forbinder oplandsbyerne med hinanden.

Randers Kommune nyder generelt godt af den gode placering mellem Aarhus og Aalborg samt den effektive infrastruktur og lette adgang til både nationale og internationale transportkorridorer. Jernbane og busser giver gode kollektive transportmuligheder til og fra Randers, der er let adgang til motorvej E45, og Randers Havn er en vigtig erhvervshavn i Danmark.

Byrådets vision er at sikre hurtige og effektive veje og stier til og fra kommunen samt stor tilgængelighed til Randers fra hele kommunen, blandt andet ved at sikre gode omstigningsmuligheder mellem de forskellige transportformer.

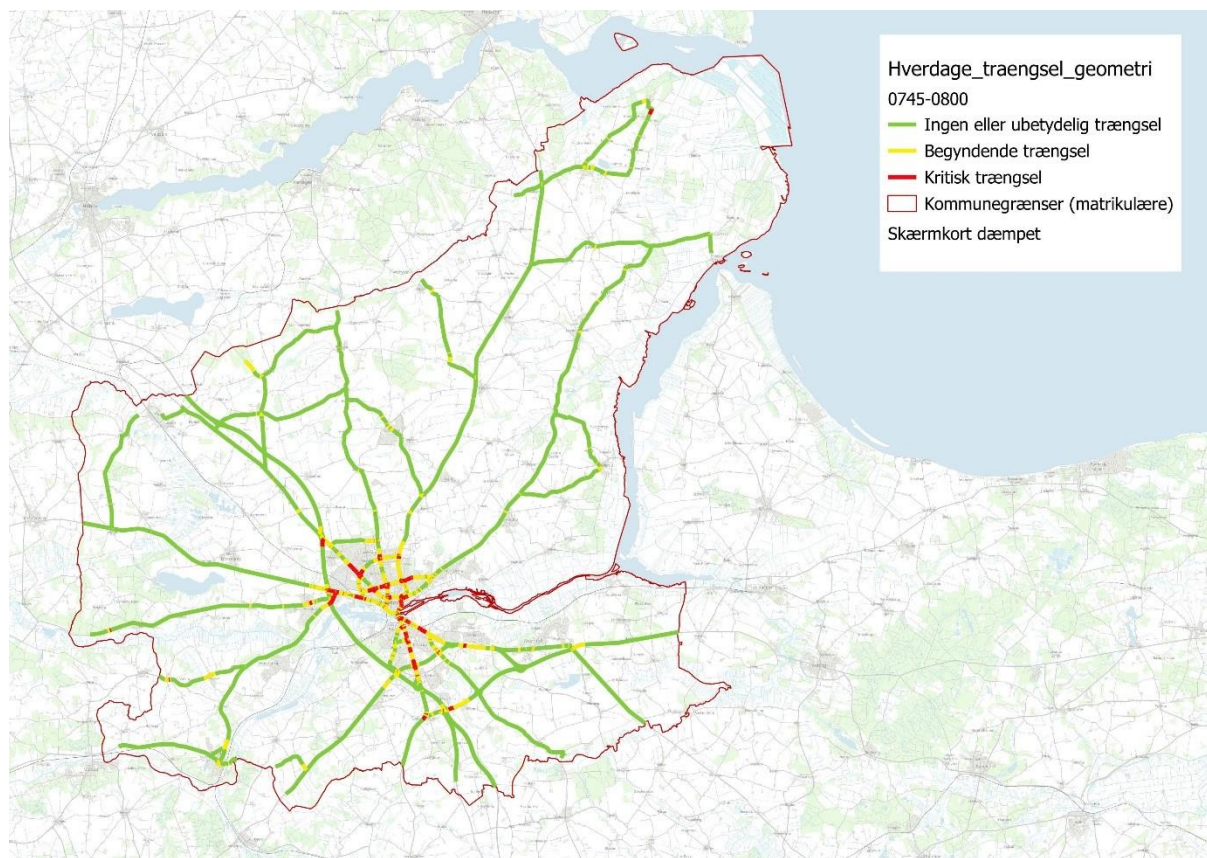
Tilsvarende skal cykelstinet udbygges, så cyklen bliver det lette valg på de korte ture, og der skal laves skolekorridorer, hvor skolebørn sikkert kan transportere sig til og fra skole.

Trængsel på vejnettet

Trængselskortene (kort 1.5 og 1.6 nedenfor) viser, hvor trængslen på vejnettet i kommunen er størst om morgenen og om eftermiddagen. Kritisk trængsel på kortene betyder, at rejsetiden på strækningen er mere end 2,5 gange så lang, som hvis der ikke var øvrig trafik på vejene.

Den kritiske trængsel på vejene er hovedsageligt på de større indfaldsveje samt op mod de større kryds i og omkring Randers by. Dette gælder for både morgen- og eftermiddagstrafikken. Den største trængsel målt i 2023 er i tidsrummet mellem kl. 7.45-8.00, hvilket er illustreret i kort 1.5 nedenfor. På lidt over 2 pct. af det overordnede vejnet i kommunen er trængslen kritisk i tidsrummet 7.45-8.00 på en gennemsnitlig hverdag.

Kort 1.5. Trængsel på vejnettet fra 07:45-08:00

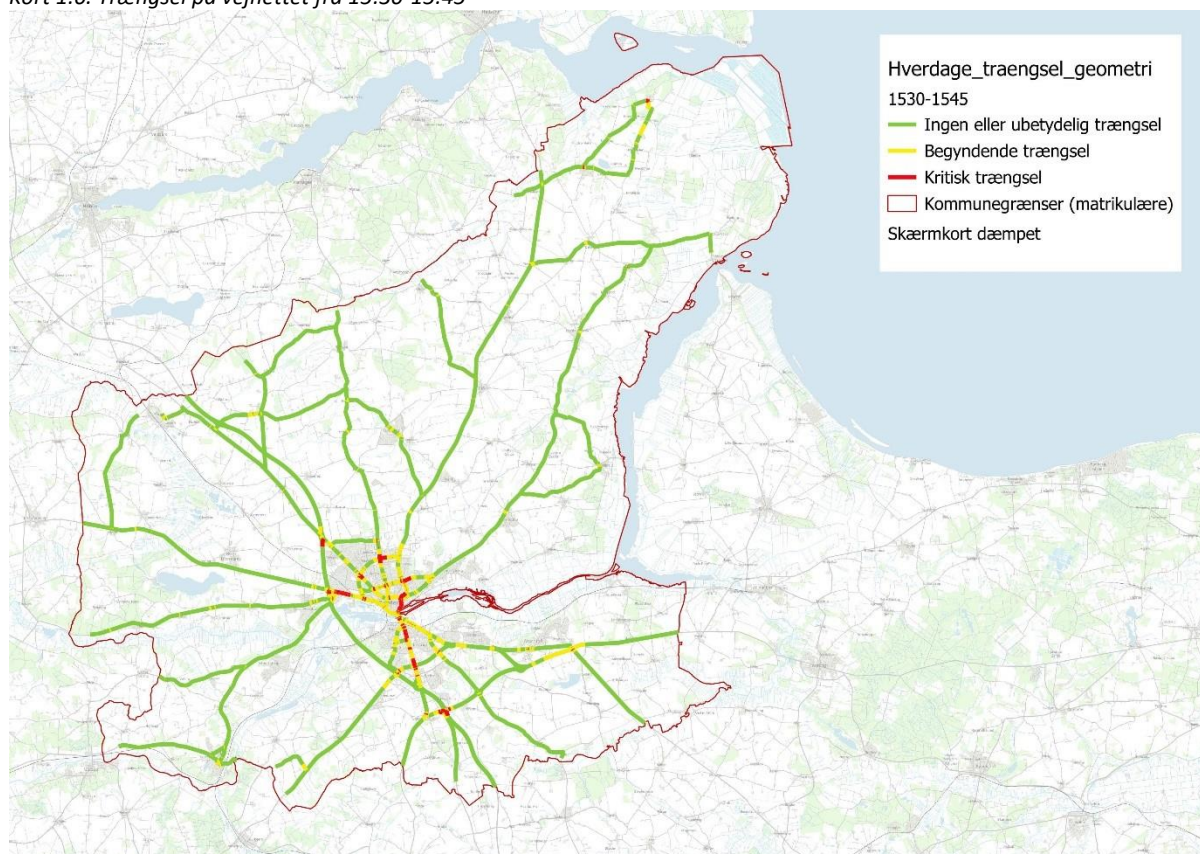

Kilde: Randers Kommunes egne data

Om eftermiddagen er andelen af vejnettet i kommunen, som er påvirket af kritisk trængsel, lavere. I tidsrummet kl. 15.30-15.45 er der den værste trængsel om eftermiddagen. Her er det knap 1,5 pct. af det overordnede vejnet, hvor der opleves kritisk trængsel. Det skyldes, at der typisk er større spredning på, hvornår folk tager hjem fra arbejde/skole, hvorimod mødetidspunkter om morgenen på skole/arbejde som regel er mere sammenfaldende.

Et af de steder, hvor trafikanterne oplever den største trængsel, er på Randers Bro. Der kører på en gennemsnitlig hverdag over 43.000 biler i døgnet på broen med betydelige kødannelser i myldretiden til følge. Fremtidig byudvikling vil medføre en yderligere trængsel af trafikken – med risiko for, at trafikken i perioder vil bryde helt sammen. Dette problem har været og er stadig helt centralt i planlægningen af det fremtidige vejnet i Randers Kommune. Det er derfor et vigtigt element i vejplanlægningen at få sikret en eller to nye forbindelser over fjorden.

Kort 1.6. Trængsel på vejnettet fra 15:30-15:45

Kilde: TomTom

Transportvaner i Randers Kommune

Tabel Seneste transportvaneundersøgelse viser borgernes gennemsnitlige rejsevaner for årene 2021-2023 i Randers Kommune. Undersøgelsen viser, at når rejsen er under 4 km, er borgernes fortrukne valg af transportform at gå. Er turen derimod længere, tager kommunens borgere oftest bilen. Andelen af rejser, hvor der anvendes kollektiv transport, er dermed også relativt lav (i alt 4 pct.).

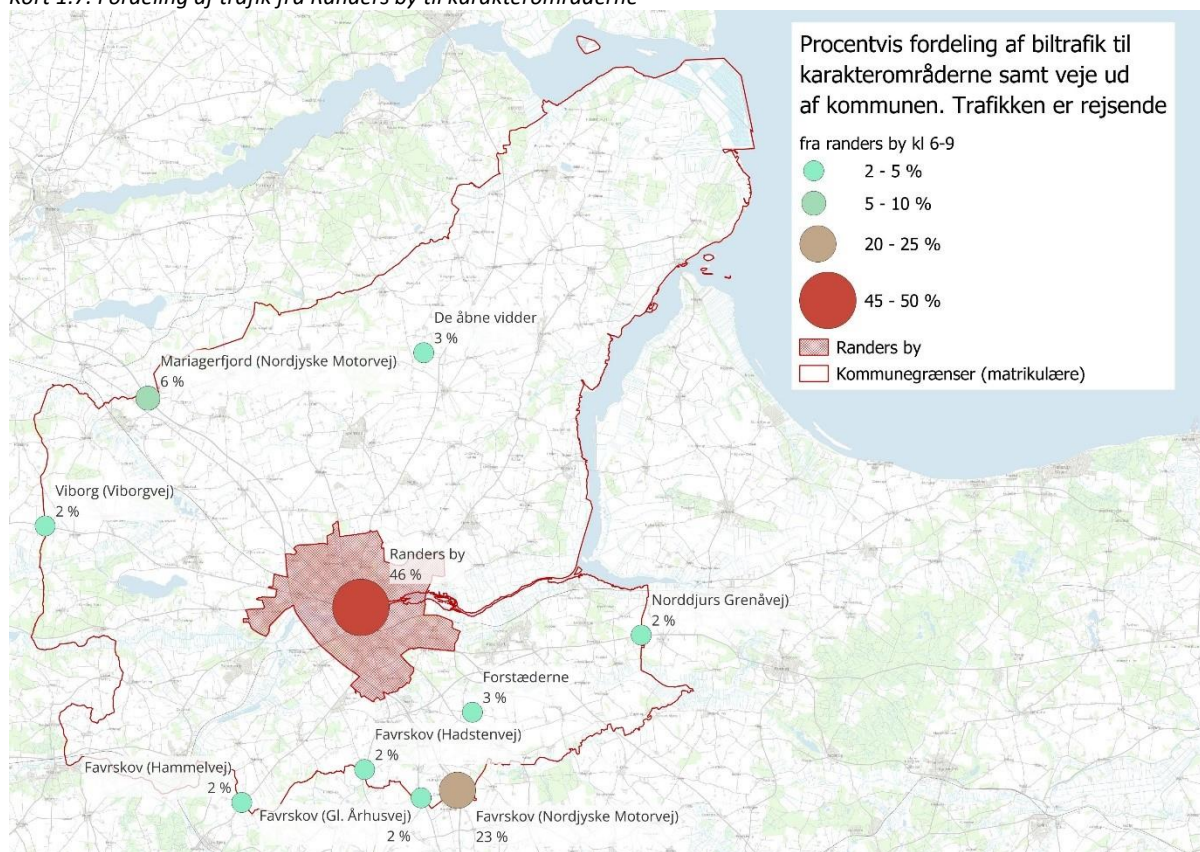
1.1. Transportvaner i Randers Kommune

Pct. af rejser	Under 2 km	2 - 3,9 km	4 - 9,9 km	10 - 19 km	20 - 49 km	Over 50 km	I alt
Gang	12 pct.	10 pct.	6 pct.	0 pct.	-	-	28 pct.
Cykel	1 pct.	1 pct.	2 pct.	2 pct.	0 pct.	-	7 pct.
Bil mv	3 pct.	4 pct.	10 pct.	10 pct.	13 pct.	17 pct.	61 pct.
Kollektiv transport	-	0 pct.	0 pct.	0 pct.	1 pct.	1 pct.	4 pct.
Øvrige inkl. indenrigsfly	-	-	-	-	0 pct.	-	0 pct.
Sum	16 pct.	16 pct.	19 pct.	16 pct.	15 pct.	18 pct.	100 pct.

Kilde: Transportvaneundersøgelse fra DTU

GPS-data fra 2023 viser et overordnet billede af bilpendlere internt i kommunen. Morgentrafikken i tidsrummet kl. 06.00-09.00 viser, at knap halvdelen af den biltrafik, der starter i Randers by, ligeledes slutter i Randers by. Næsten en fjerdedel af trafikken er mod Favrskov, hvoraf en del må forventes at fortsætte mod Aarhus. Da der er lige omkring 10 kilometer fra den ene ende af byen til den anden ende af byen, er der umiddelbart et potentiale i at få flere bilister til at vælge cyklen eller gåben fremfor bilen, for både at nedbringe trafikmængden i Randers by og for at fremme folkesundheden.

Kort 1.7. Fordeling af trafik fra Randers by til karakterområderne

Kilde: TomTom

Udfordringer med mobiliteten i Randers Kommune

Velfungerende infrastruktur er en forudsætning for, at Randers Kommune fortsat kan udvikle sig som en attraktiv erhvervs- og bosætningskommune. For virksomhederne er der blandt andet behov for at kunne fragte varer og gods til og fra virksomhederne. Mobilitetsbehovene for borgerne handler blandt andet om adgang til skoler, uddannelsessteder og arbejdspladser samt let tilgængelige indkøbsmuligheder, fritidsaktiviteter, kulturtilbud og naturoplevelser.

Den blå barriere

Randers by ligger smukt placeret, hvor Gudenåen løber ud i Randers Fjord. Fjorden og åen byder på store rekreative og naturmæssige kvaliteter, men er en afgørende barriere for den nord-sydgående trafikstrøm i kommunen.

Randers har historisk været et knudepunkt for krydsningen af Gudenåen og Randers Fjord. Det afspejler sig i vejnettet, der siden middelalderen har udgået i alle retninger fra "vadestedet" ved Randers Bro. I nyere tid er motorvej E45 føjet til som endnu en passage af Gudenåen. Udover Randers Bro og E45 er der kun en bro over Gudenåen mod vest i Langå og to færgeoverfarter på Randers Fjord. Denne vejstruktur betyder, at den nord-sydgående trafik klumper sammen på E45 og Randers Bro. Det giver en mere sårbar infrastruktur, hvor vejnettets kapacitet i realiteten er opbrugt i dele af døgnet. Dette vil kun blive værre i årene der kommer, hvor blandt andet havnearealerne skal byudvikles. Den altafgørende udfordring for mobiliteten i Randers Kommune er derfor at skabe minimum en ekstra krydsning af Gudenåen/Randers Fjord og optimere kapaciteten på de nuværende krydsninger. Her vurderes det blandt andet afgørende, at E45 udvides med tre spor fra Aarhus N og til Randers N.

For at sikre den bedst mulige aflastning af Randers Bro – hvor trængslen i dag og i fremtiden medfører de største forsinkelser – er det endvidere nødvendigt at lave en ekstra krydsning af fjorden, der kan håndtere trafikken mellem den nordlige og sydlige dele af Randers.

Ydre og indre ringveje

Randers bys vejnet er formet af, at "alle veje fører til Randers Bro". Det betyder, at det først er de sidste 50 år, der har været fokus på at skabe sammenhæng øst-vest mellem de nord-sydgående veje, der fører til Randers Bro. På nordsiden af Gudenåen er der et ringsystem, der skaber mobilitet på tværs af byen. Der er en indre ring med Dronningborg Boulevard, Nørre Boulevard, Rådmands Boulevard og Parkboulevard, og en ydre ring med Ringboulevarden. Endelig bruges mindre veje som Højsletvej og Nordskellet som en "ydre kant" til gennemkørsel mellem de store indfaldsveje til Randers og E45. Ringsystemet er ikke fuldt udbygget, kapaciteten er presset og ringsystemet har ikke fulgt med byens udvikling imod nord. Særligt i den nordlige ende af byen mangler der derfor gode øst-vestgående forbindelser. Det betyder også, at meget trafik fra den nordlige og nordøstlige del af kommunen skal ind til byen og benytte byens ringsystem for at komme øst-vest eller bruger veje, der ikke er egnede til trafikmængden. Det er u hensigtsmæssigt og unødvendigt.

Kort 1.8. Illustration af indre og ydre ringvej samt yderkanten

Vejnettet i landdistrikterne

Vejstrukturen i byerne omkring Randers er resultat af flere hundrede års bymæssig og trafikal udvikling. Vejene udgår fra Randers Bro mod Udbyhøj, Hadsund, Mariager, etc. Men de tværgående forbindelser mellem de overordnede veje er, som i Randers by, dårligt udviklede. De mindre veje fungerer samtidig som fødeveje til det overordnede vejnet. Det kræver ikke nødvendigvis brede veje af høj klasse, men det kræver et vedligehold af vejene, så de kan opretholde deres funktion. Vejene nedbrydes og nedslides hurtigere, når vejen ikke er dimensionerede til den brug, der er. Det overordnede vejnets udformning i den nordlige del af kommunen giver i kombination med de smalle øst-vest gående veje en særlig udfordring for adgangen til E45, da forbindelserne på tværs til motorvejsafkørslen ved Purhus er dårlig. Kun 8.000 benytter afkørslen

dagligt, hvilket tyder på, at tilgængeligheden til E45 fra byerne i den nordøstlige del af kommunen er begrænset.

For at forbedre mobiliteten i Randers Kommune indeholder kommunens infrastrukturplan en beskrivelse af, hvilke projekter der vil være med til løse de konstaterede udfordringer for en forbedret mobilitet i Randers Kommune. I dette afsnit beskrives de vigtigste projekter.

Klimabroen og Flodbyen

For at sikre den bedst mulige aflastning af Randers Bro – hvor trængslen medfører de største forsinkelser – er det nødvendigt at lave en ekstra krydsning af fjorden, der kan håndtere trafikken mellem den nordlige og sydlige del af Randers.

Byrådet har bestemt, at der skal laves en ”klimabro”, der via havnepieren binder Randers by bedre sammen og aflaster Randers Bro markant. Beregninger med Randers Kommunes trafikmodel viser, at Klimabroforbindelsen kan reducere trafikken på Randers Bro med omkring 20.000 biler i døgnet i 2036, hvilket vil reducere den konstaterede trængsel på vejnettet i Randers betydeligt.

Samtidig vil Klimabroen, som er en integreret del af Klimabåndet, gøre det muligt at beskytte store dele af midtbyen mod stormflod. Klimabroen skaber i den forbindelse et enormt regnvandsbassin (det nordlige havnebassin), der kan bruges som reservoir for opsamling og tilbageholdelse af regnvand i forbindelse med skybrud.

Endelig åbner Klimabroen for byudvikling på havnearealerne. Byrådet har besluttet, at den gamle erhvervshavn, som ligger midt i byen, skal flyttes ud til en ny placering udenfor byen på den sydlige side af Randers Fjord. Dermed er der åbnet op for byudviklingsprojektet ”Flodbyen Randers”. Klimabroen er central i forhold til at muliggøre udvikling af store dele af de arealer, som skal udvikles i regi af projektet.

Flodbyen Randers vil i de kommende årtier være motoren i klimatilpasningen af Randers by og eksempelprojektet på synergier mellem byudvikling og klimatilpasning. Projektet omfatter byudvikling på de arealer, som har rummet den nuværende erhvervshavn og skal være med til at udvikle midtbyen ved Gudenåen og Randers Fjord til gavn for både bosætning, erhverv og turisme. Visionen er at skabe attraktiv byudvikling med nye boliger tæt på vand og natur - og med alsidige by- og naturoplevelser.

Projektet omfatter ca. 59 hektar med plads til 7-8.000 nye indbyggere fordelt på etageboliger samt en mindre andel tæt-lav bebyggelse. Flodbyen Randers er et generationsprojekt og vil formentlig først være fuldt realiseret om 40-50 år. Udarbejdelse af områdets første lokalplaner er i proces.

Sammenfattende har Klimabroen således tre formål:

- Aflaste Randers Bro og vejnettet i Randers midtby og dermed mindske trængslen i byen,
- Udgøre en del af Klimabåndet, som skal beskytte Randers midtby, både når der er stormflod, og når der kommer skybrudsregn,
- Skabe mulighed for byudvikling i og omkring havneområdet ved at give forbedret vejadgang til motorvejen via den nyetablerede Havnevej og gøre det muligt at bygge boliger omkring det nordlige havnebassin.

Billede 1.1. Illustration af den kommende klimabro

Østbroforbindelsen

På sigt er det nødvendigt at etablere en egentlig ringforbindelse omkring Randers i form af en omfartsvej, der krydser Randers Fjord længere mod øst. Ringforbindelsen kan opdeles i tre etaper. Første etape vil skabe forbindelse mellem E45 ved Randers Nord og Hadsundvej. Når alle tre etaper af ringforbindelsen er etablerede, vil Randers Bro og Klimabroen blive yderligere aflastet, skabe et oplagt alternativ i tilfælde af nedbrud på E45 samt åbne muligheder for udvikling i den nordøstlige del af kommunen. For at optimere trafikflowet i nord-sydgående retning skal der samtidig laves en række tilpasninger på det øvrige vejnet, der fører trafikken til Randers Bro og Klimabroen.

Kort 1.9. Illustration over Klimabroen, Østbroforbindelsen og Ringboulevardens forlængelse

Ringveje

Dronningborg, de Nedre byer og store dele af den østlige del af kommunen nord for fjorden har også dårlig adgang til E45. Ringboulevarden skal derfor forlænges til Udbyhøjvej. Skal kapaciteten på Ringboulevarden udnyttes optimalt, er det samtidig nødvendigt at erstatte rundkørslerne på Ringboulevarden ved Hobrovej, Gl. Hobrovej, Mariagervej og Hadsundvej med signalanlæg. Det er også nødvendigt at etablere bedre ringforbindelse til motorvejsafkørsel Randers N for den trafik, der kommer fra områderne nord for Randers.

På længere sigt vil de øst-vestgående forbindelser i den nordlige del af Randers blive forbedret, når 1. etape af Østbroforbindelsen etableres. 1. etape udgøres af en ny vej mellem Hobrovej og Mariager i forlængelse af Højsletvej og videre mod øst til Hadsundvej. Forlængelsen kan enten være som en udvidet Højsletvej på hele strækningen eller med en forlængning af Højsletvej mod syd på det østligste stykke.

Veje i landdistriktet

Det kan have betydning for bosætningen i den nordøstlige del, at mange vælger at bruge afkørslen ved Randers N eller Randers C - med øget trængsel til følge. For at forbedre adgangen til E45 for den nordøstlige del af kommunen skal der etableres omfartsveje omkring Asferg og Spentrup, og der skal ske en opgradering af Haldvej-Spentrupvej. Det vil skabe et samlet vejforløb som en øst-vestgående korridor fra Hald til E45 over Spentrup, Hvidsten og Asferg.

Planlagte stier

Byrådet vil:

- Arbejde for at udbygge nettet af cykelstier langs de mest trafikerede veje.
- Arbejde for at realisere de 7 korridorer for supercykelstier inden 2045.
- Gøre det mere trygt og sikkert at cykle til skole, arbejde og fritidsaktiviteter.
- Arbejde for at udbygge omfanget af stier i naturen for at øge folkesundheden.
- Forbedre adgangen til naturområder og forbinde landsbyer ved at skabe sammenhæng mellem rekreative stier og ruter for cyklende og gående.

Et godt og sammenhængende stinet medvirker til, at flere vil cykle og lade bilen stå på korte ture, fx til arbejde, fritidsaktiviteter og indkøb.

Kommunens infrastrukturplan sætter rammerne for at klassificere stinettet efter funktion, dog med ruter for supercykelstier tilføjet under hovedstierne. Cykelstier og -faciliteter er inddelt i de tre nedenstående funktioner:

- Hovedstier (herunder supercykelstier)
- Anbefalede skoleveje
- Rekreative stier

Ud over disse indeholder kommuneplanen ligeledes udpegning af "Andre stier".

Hovedstier

Byrådet vil fokusere på nye hovedstier langs de mest trafikerede veje. Hovedstier kan være afmærket med cykelbaner som 2-minus-1-veje og anlagte med cykelstier. I 2020 blev Supercykelstisamarbejdet i Region Midtjylland etableret. Samarbejdet består af Region Midtjylland og 10 kommuner: Aarhus, Favrskov, Hedensted, Horsens, Norddjurs, Odder, Randers, Silkeborg, Skanderborg, Syddjurs.

Visionen med supercykelstierne er at forbinde centrale lokaliteter i de foreløbigt 10 midtjyske kommuner med 30 supercykelstikorridorer inden 2045. Idéen er videre, at supercykelstierne skal blive det tredje ben i den regionale transportplanlægning sammen med kollektiv trafik og vejtransport, så cyklen bliver et reelt transportvalg.

Af de 30 udpegede potentielle supercykelstikorridorer, der krydser kommunegrænser, er der syv i Randers Kommune. Korridorerne forbinder koncentrationer af arbejdspladser, uddannelser og beboelsesområder og skal synliggøre muligheden for at bruge cyklen som transportmiddel på hele eller dele af den daglige rejse. Korridorerne etableres med fokus på sammenhæng, flow, attraktivitet og trafiksikkerhed.

I korridorerne for supercykelstierne vil eksisterende cykelstier efter nærmere analyse skulle ændres i bredden.

Huller mellem eksisterende cykelstier lukkes, mens cykelstier langs indfaldsveje og andre trafikerede veje etableres.

Kort 1.10. Kort over kommende og eksisterende supercykelstier

Offentlig transport i Randers Kommune

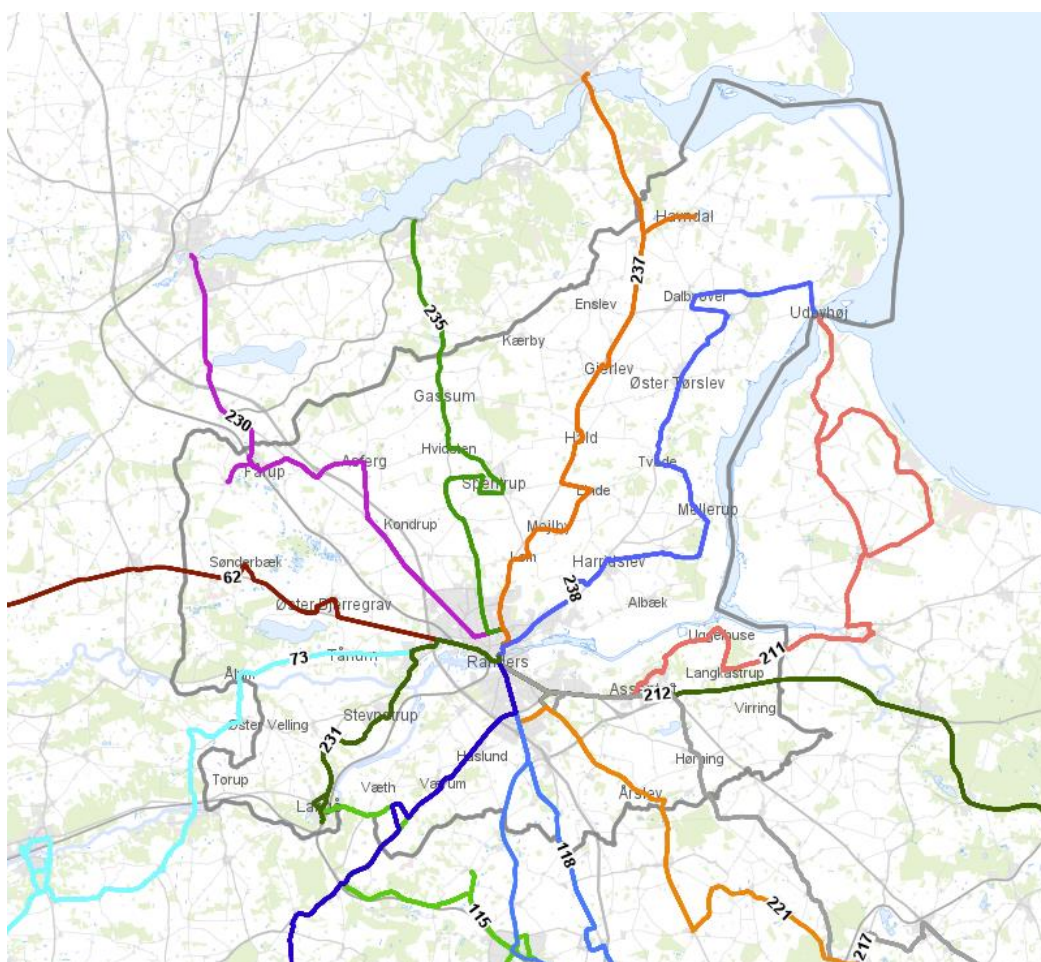
Afsnittet indeholder en beskrivelse af den offentlige transport internt i kommunen samt den offentlige transport til og fra kommunen, herunder en beskrivelse af jernbanenettet og forbindelser til andre byer.

Bustransport i Randers Kommune

I 2024 var der i Randers Kommune, ifølge Midttrafik, 2.795.000 passagerer med busserne. Til sammenligning var der 1.571.000 passagerer i Horsens Kommune, 1.461.000 i Silkeborg Kommune og 1.584.270 passagerer i Vejle Kommune (data fra Sydtrafik). Af sammenligningskommunerne er Randers Kommune dermed den kommune, der har klar flest passagerer i busserne. Tallene indeholder både lokale og regionale ruter.

Nedenstående kort viser, hvilke regionale busruter der går igennem Randers Kommune og by. Som kortet viser, er alle de store indfaldsveje i Randers Kommune dækket af busruter.

Kort 1.11. Regionale busruter i Randers Kommune

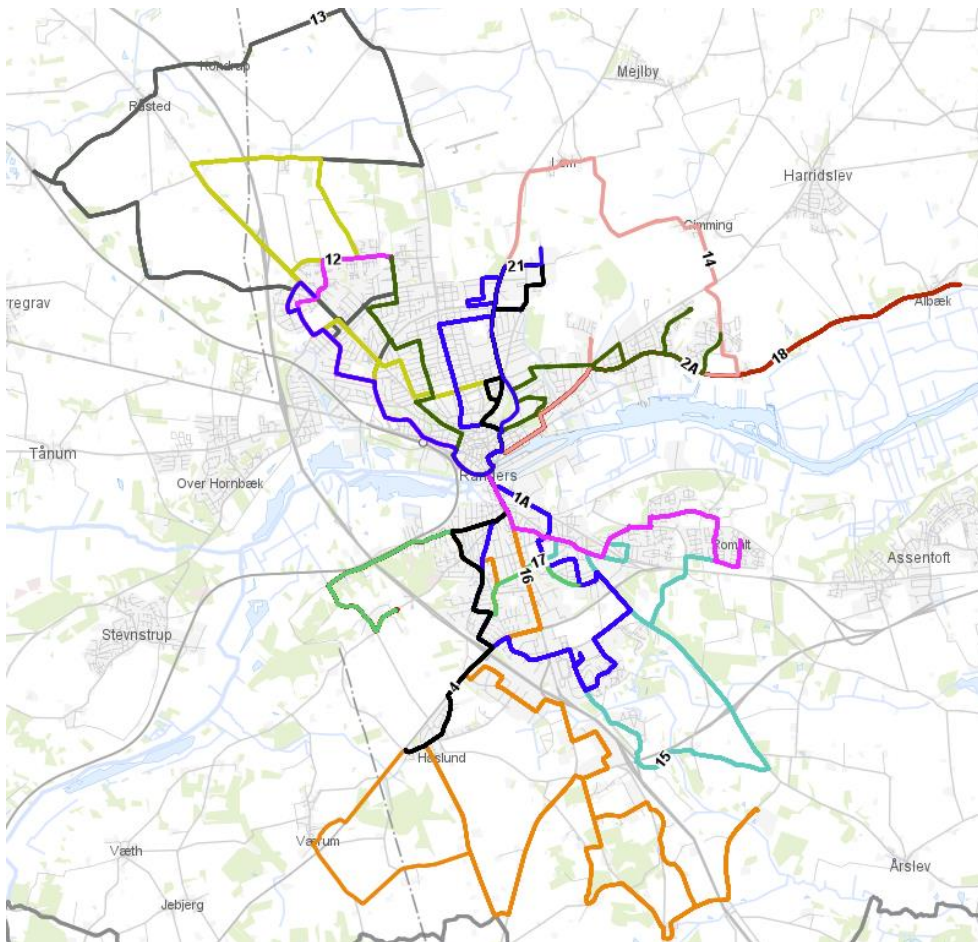

Nedenstående kort viser de ruter bybusserne i Randers by kører efter.

Tilsammen viser de to kort, at hele kommunen er forbundet med Randers by, og at det både er til at komme til og fra Randers by med busserne i kommunen.

Der er vedtaget forskellige servicemål for den kollektive trafik i kommunen. Servicemålene tager udgangspunkt i byernes størrelse, således at byer med flere indbyggere kan forvente flere busafgange end byer med færre indbyggere.

Kort 1.12. Bybusser i Randers Kommune

Togtransport i Randers Kommune

I Randers Kommune er der to togstationer, hhv. i Langå og i Randers by. Data fra Trafikstyrelsen viser, at der siden 2020 har været et stigende antal passagerer, der er stået på toget fra Randers Station. I 2020, som var et år præget af hjemmearbejde grundet covid-19, var der 258.000 passagerer, der tog toget fra Randers Station. Til sammenligning var der i 2024 397.000 passagerer, der stod på toget på Randers Station – et højere passagerantal end før covid-19-tiden, hvor der i 2018 og 2019 stod henholdsvis 376.000 og 348.000 passagerer på toget på Randers Station.

På Langå Station er antallet af passagerer steget fra 133.000 passagerer i 2020 til 169.000 passagerer i 2024. Langå Station oplever dog samlet set, at færre passagerer står på toget nu end før covid-19-tiden, hvor der i 2018 og 2019 stod henholdsvis 254.000 og 189.000 passagerer på toget på Langå Station.

Både for Langå og Randers Station går den største del af rejserne til Aarhus.

Lidt usædvanligt er der i Randers 1,2 kilometer mellem busterminalen og stationen. Dermed er det ikke nemt at stige fra toget over i en bus eller fra en bus over i et tog.

Pending

Internt i Randers Kommune er der dagligt omkring 30.500 mennesker, som transporterer sig til et job inden for kommunegrænsen.

Der er ca. 20.000 personer, der pendler fra Randers Kommune til en anden kommune for at arbejde. Af disse pendler ca. 7.500 til Aarhus Kommune, ca. 2.200 til Favrskov Kommune og ca. 2.000 til Mariagerfjord Kommune. I alt bliver der pendlet til 32 forskellige kommuner fra Randers Kommune.

Der er ca. 12.000 mennesker, der dagligt pendler ind til Randers Kommune fra andre kommuner. Ligeledes her er det særligt fra Aarhus, Favrskov og Mariagerfjord kommuner, der bliver pendlet, med hhv. 3.000, 1.500 og 1.500 daglige pendlere.

Ifølge data fra Danmarks Statistik har borgerne i Randers Kommune i gennemsnit 25,6 km til arbejde, i Silkeborg pendler de 27,9 km, i Horsens 23,2 km og i Vejle 27,6 km. Af dem der har arbejdsplads i Randers, er gennemsnitspendlingen pr. dag 18,6 km, i Silkeborg 21,3 km, i Horsens 21,9 km og i Vejle 24,5 km.

Der er således relativt lille forskel på, hvor langt borgerne i hhv. Randers og sammenligningskommunerne pendler for at komme på arbejde, men noget tyder på, at dem, der arbejder i Randers, generelt bor tættere på deres arbejdsplads end dem, der arbejder i sammenligningskommunerne. For Horsens og Silkeborg kan det muligvis forklares med, at der er kortere afstand mellem Randers og Aarhus, end der er mellem Horsens og Aarhus samt Silkeborg og Aarhus. Det må forventes, at en relativt stor andel af pendlerne i alle de tre kommuner bor i Aarhus.

1.3 Natur og landbrug i Randers Kommune

Målt på geografisk areal er Randers Kommune den 20. største kommune i Danmark med et samlet areal på 74.825 hektar.

Naturen i Randers Kommune kan opgøres i §3-beskyttet natur, fredskovsarealer og habitatområder. Den §3 beskyttede natur udgør 8,8 pct. af kommunens areal, fredskovsarealerne udgør 6,9 pct. af arealet og habitatområderne udgør 4,3 pct. af arealerne. Der er et vist overlap mellem disse tre forskellige typer natur, og den samlede natur i kommunen udgør derfor kun 16,4 pct. af kommunens areal.

Nedenstående tabel viser arealerne af den §3 beskyttede natur, og det ses, at det særligt er udgjort af eng og mose arealer.

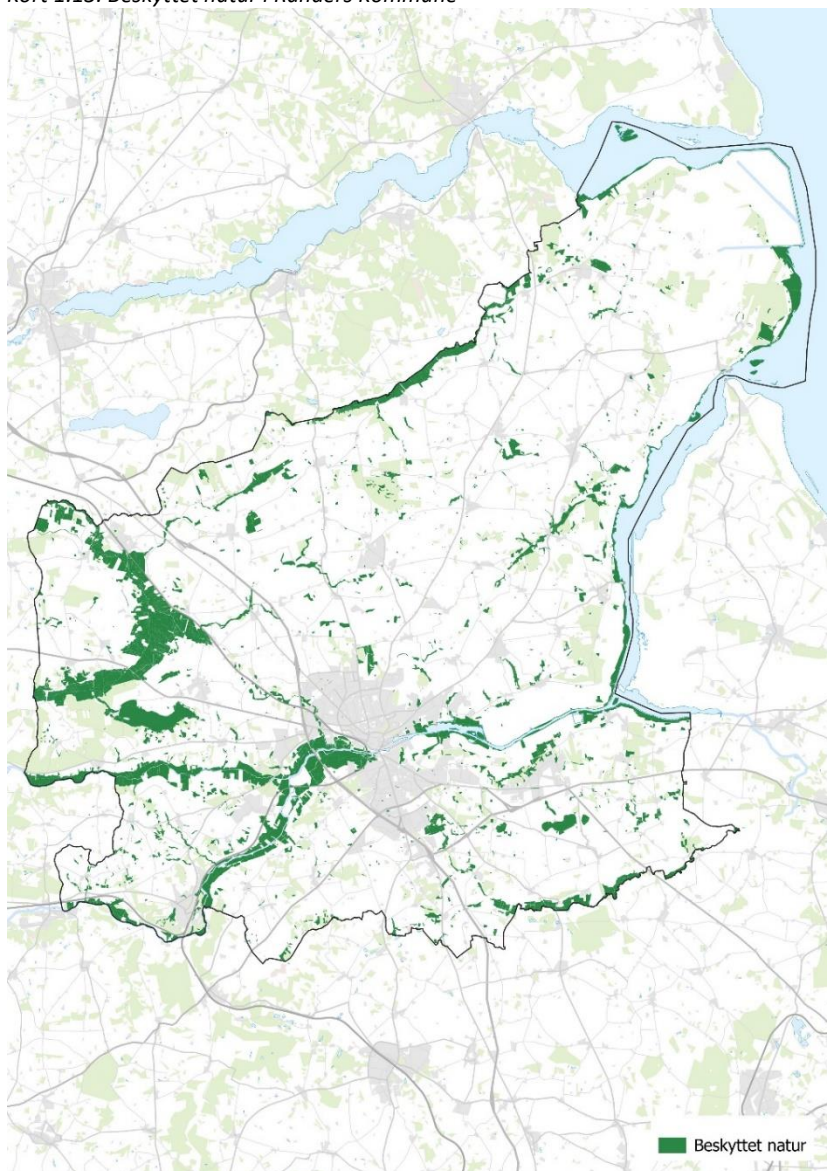
Tabel 1.2. Beskyttet natur i Randers Kommune fordelt på naturtype

Naturtype	Areal (hektar)
Eng	2.677
Mose	1.806
Sø	803
Strandeng	644
Hede	104
Overdrev	667
Total	6.701

Kilde: Randers Kommunes egne data

Herunder vises i kort 1.13 og 1.14 placeringen af hhv. §3 beskyttet natur og "værdifulde" landbrugsarealer i kommunen.

Kort 1.13. Beskyttet natur i Randers Kommune

Kilde: Randers Kommunes egne data

Kort 1.14. Værdifuld landbrugsjord i Randers Kommune

Kilde: Randers Kommunes egne data

Som det ses af ovenstående kort over landbrugsområder, udgøres meget store dele af kommunens arealer af landbrugsjord. Der er dermed relativt lidt natur i kommunen, og til gengæld relativt meget landbrug.

Det ses også af kortet, at der særligt i den nordøstlige del af kommunen er landbrug, og ikke natur.

Grøn trepart

Med "Aftale om et Grønt Danmark" og "Aftale om Implementering af et Grønt Danmark" får kommunerne en central rolle med ansvar for planlægning og implementering af arealomlægningsindsatsen. Det betyder, at kommunerne senest i 2025 skal udarbejde dynamiske omlægningsplaner, der viser, hvordan man lokalt vil komme i mål med indsatsen. Indsatsen omfatter udtagning af kulstofrige lavbundsjorder, vådområder, skovrejsning, ekstensivering og andre arealbaserede omlægningsindsatser, for herved at sikre en god økologisk tilstand i havmiljøet, bedre vilkår for natur og biodiversitet samt en mindre klimabelastning.

Siden 2010 har kommunerne som konsekvens af den gældende vandplanlovgivning koordineret udtagning af landbrugsjord i 23 tværkommunale vandoplandsstyrergrupper (VOS'er) målrettet reduktion i nitratbelastningen af havmiljøet. Udtagningen af landbrugsjord er sket via etableringen af lavbundsarealer og vådområder.

Randers Kommune har været medlem af VOS Randers Fjord, VOS Limfjorden, VOS Mariager Fjord, og hovedoplandet "Nordlige Kattegat, Skagerak". Alle disse fire tværkommunale VOS'er omdannes fremover til de nye lokale grønne treparter.

Det er endnu ikke besluttet hvor meget eller hvilken jord, der skal udtages i Randers Kommune. Men i første omgang peges der især på lavbundslande i ådale og langs Randers Fjord, herunder pumpelagene langs Randers Fjord, hvorfra der tabes store mængder næringsstoffer.

Såfremt der bliver udtaget større sammenhængende jordområder i kommunen, og hvis det lykkes at få renere vand i fjorden, vil det forventeligt give større gevinster for kommunen. Der vil blive bedre muligheder for friluftsliv og rekreation for både turister og borgere i kommunen. Biodiversiteten i både vandmiljøerne og på land vil øges, hvilke kan skabe større naturoplevelser for borgerne, og det kan være med til at øge turismen til kommunen. Det rene vand i fjorden vil på sigt give fisk, ligesom der på sigt kan komme bundvegetation og ålegræs tilbage i vandmiljøet. Det bedre vandmiljø og fisk i vandet kan være med til at tiltrække lystfiskere. På landjorden vil der komme større sammenhængende naturområder, og fx moser, enge og skove som også vil øge biodiversiteten i kommunen, og det vil være spredt mere geografisk ud i kommunen.

Det forventes, at der i sommeren 2025 kommer et kort fra GEUS og Ministeriet for Grøn Trepert, der viser de områder, hvor der tilbageholdes mest kvælstof.

Oversvømmelsesrisiko

Randers Kommune er af EU udpeget til oversvømmelsestruet risikokommune. Det indebærer, at byrådet er forpligtet til at have en plan for, hvordan denne risiko imødegås. Den største trussel for store oversvømmelser findes, hvor Gudenåen møder Randers Fjord, det vil sige i Randers midtby. Af nedenstående kort kan det ses, at der er oversvømmelsesrisiko i de dele af kommunen, der grænser op til Gudenåen.

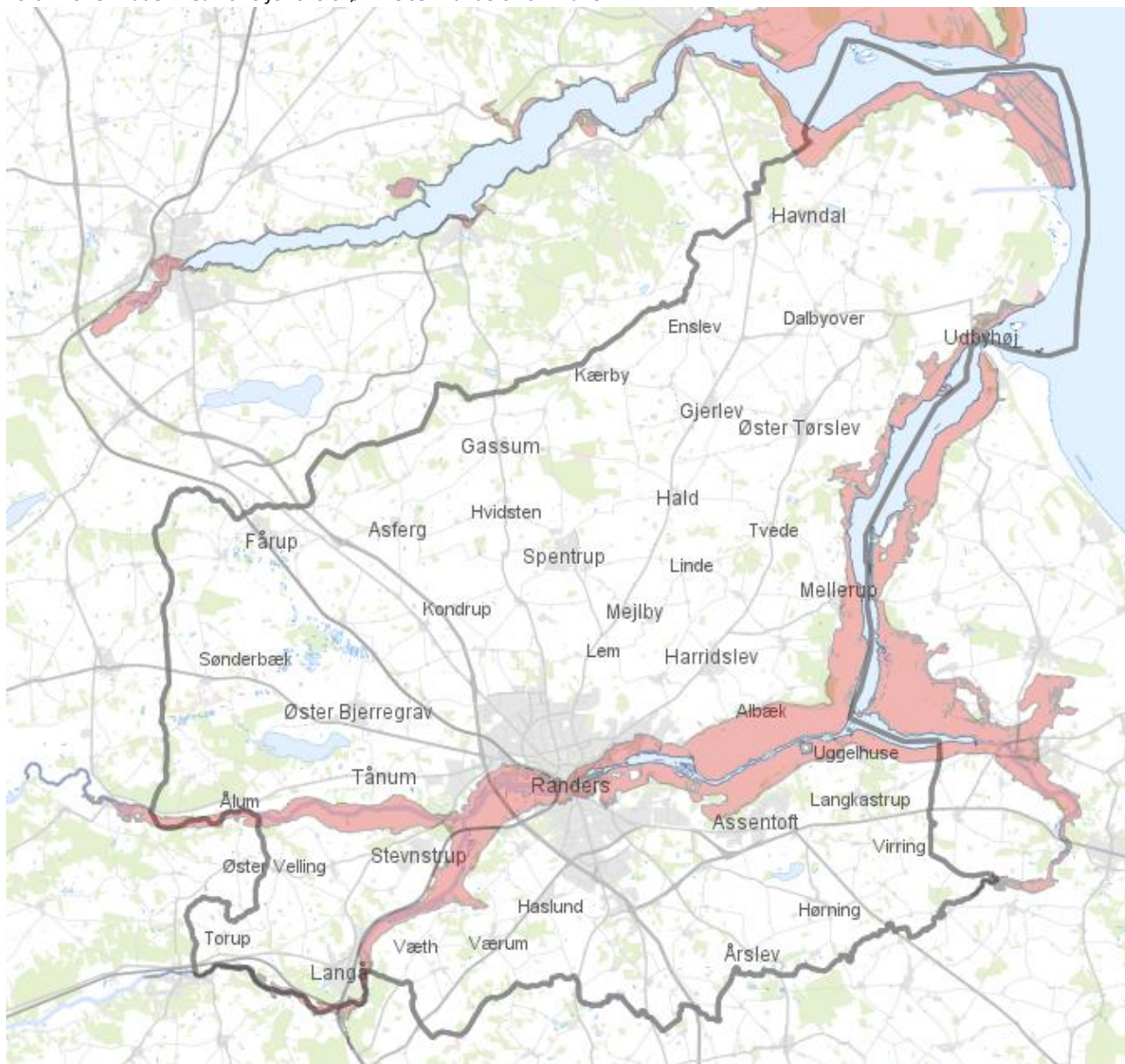
Der kan opstå et kritisk klimascenarie i en situation, hvor ekstrem regn og stormflod sker på samme tid. I dette tilfælde vil store mængder overfladevand strømme mod Randers midtby fra oplandet via Gudenåen og de omkringliggende bakker samtidig med, at stormen giver anledning til en høj vandstand i Randers Fjord. Tilsammen vil det indebære, at Gudenåen/fjorden løber over sine bredder i Randers midtby. Det betyder igen, at kloakkerne vil løbe over, og at kældre, veje og stueetager bliver oversvømmet.

Etableringen af Klimabroen, nævnt ovenfor, har blandt andet til formål at forebygge disse oversvømmelser. Klimabroen bliver en del af et klimabånd, der dækker strækningen fra Klimabroen til Justesens Plæne, og som har til formål at beskytte Randers by mod oversvømmelser ved etableringen af tre meter høje diger. Etableringen af digerne vil beskytte mod den højeste vandstandsstigning angivet i de nationale fremtidsscenarier for klimaet.

I forhold til regnvandet som "fanges" bag disse diger ved situationer med ekstrem regn, vil det som del af byudviklingen blive håndteret ved, at kloaksystemet i midtbyen i de kommende år tilpasses denne udfordring. En tilpasning som bliver en af de største opgaver for spildevandsselskabet Vandmiljø Randers de

næste mange år. Byrådet har besluttet, at håndteringen af regnvandet samtidigt skal fremme etableringen af grønne byrum i midtbyen.

Kort 1.15. Områder med risiko for oversvømmelse i Randers Kommune

Kort 1.16. Oversvømmelsesrisiko i Randers midtby ved 100-årshændelse

Som det ses af ovenstående kort 1.16, er det meget store dele af Randers by, der vil blive oversvømmet ved en 100-årshændelse.

Fussingø

Fussingø er et naturområde, der ligger ca. 10 kilometer øst for Randers, og der er både en sø og skov i området, ligesom der ligger en herregård fra 1555 ved den ene ende af søen. Udover herregården er der en række spændende fortidsminder i området fx ruinen på halvøen Fussingø og velbevarede bronzealder høje på Kreten mod Ålum.

Søen er med sine tre kilometer i længden, 29 meter i dybden og 220 hektar en af de større i Danmark. I foråret kan man se den toppede lappedykkers særprægede parringsceremoni, og i søen lever både gedder, aborre og skalle.

I områder bor også alle Danmarks tre store rovdyr, både grævlingen, ræven og odderen, og man kan være heldig at se rådyr i skovene. Mange af fuglene i området er tilknyttet skoven, og der er blandt andet musvåger, duehøge og rød glente. Havørnen er desuden begyndt at yngle ved Fussingø Sø.

Skovene omkring Fussingø gods udgøres af Indskovene, bevoksningen omkring Fussingø Sø og af Udskovene beliggende på nordsiden af Nørre Å-dalen. Skovene har gode skovjorde, er primært løvskov og det er bøg og eg, der dominerer. De ældste træer i skoven er 250 år gamle, og man kan blandt andet finde dem ved Thomasbakke og Galgebakken.

I området er desuden Læsten bakker, der med sine falske bakker og fredede natur danner et smukt bakke- og daldrag langs nordsiden af den brede og fladbundede Skals Ådal. Området præges af en blanding af hede, krat og agerjord, og der er fra toppen af bakkerne udsigt til Tuemose og tilgroede tørvegrave.

2. Befolkningsudvikling

I dette afsnit beskrives befolkningsudviklingen i Randers Kommune, herunder fødselsbalance, mellemkommunal flyttebalance og befolkningsudviklingen fordelt på aldersgrupper og områder. Afsnittet afsluttes med en kort beskrivelse af udviklingen i indkomster og formuer i Randers Kommune og sammenligningskommunerne.

De historiske tal for Randers Kommune og sammenligningskommuner er trukket fra Danmarks Statistik (Statistikbanken). Prognosetallene for Randers Kommune er fra den aktuelle befolkningsprognose 2026-2038, som byrådet godkendte den 28. april 2025.

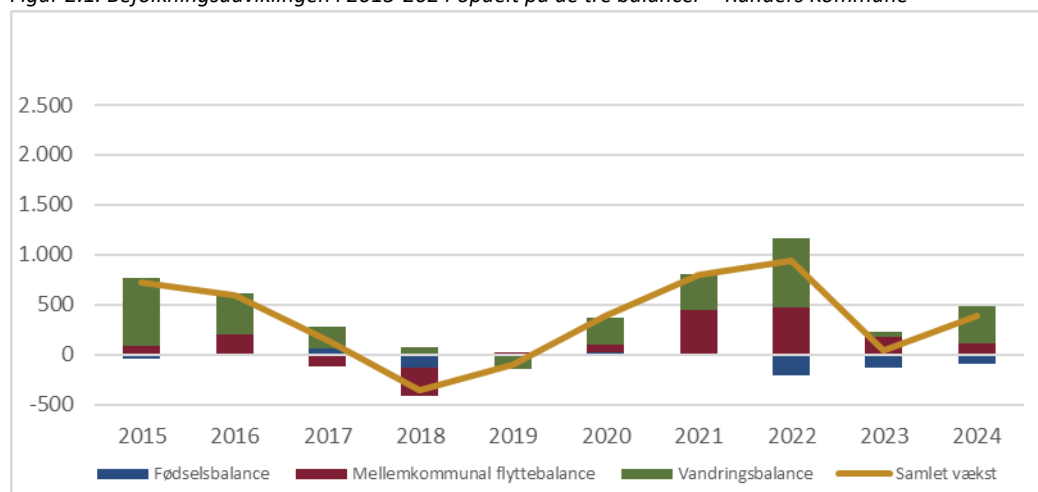
2.1 Befolkningsudvikling opdelt på tre balancer

En kommunes befolkningsudvikling kan sammenfattes i følgende tre balancer:

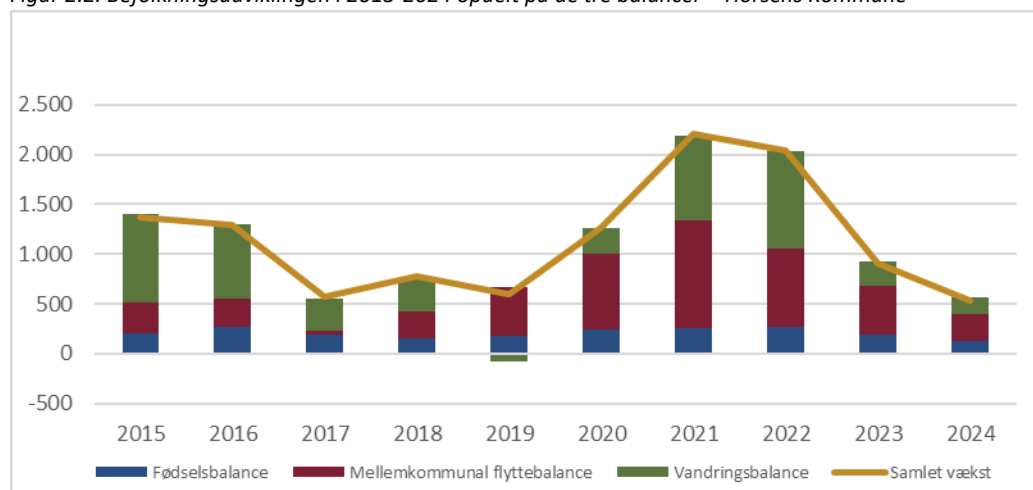
- Fødselsbalance (fødte minus døde)
- Mellemkommunal balance (mellemkommunal tilflytning minus mellemkommunal fraflytning)
- Vandringsbalance (indvandring fra udlandet minus udvandring til udlandet).

Nedenfor vises Randers Kommunes udvikling på disse parametre sammenlignet med sammenligningskommunerne Horsens, Silkeborg og Vejle.

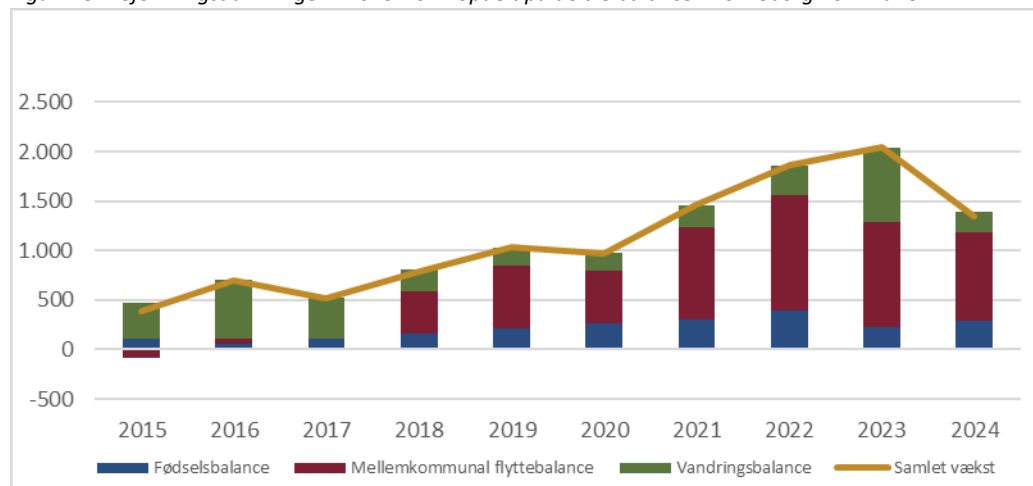
Figur 2.1. Befolkningsudviklingen i 2015-2024 opdelt på de tre balancer – Randers Kommune

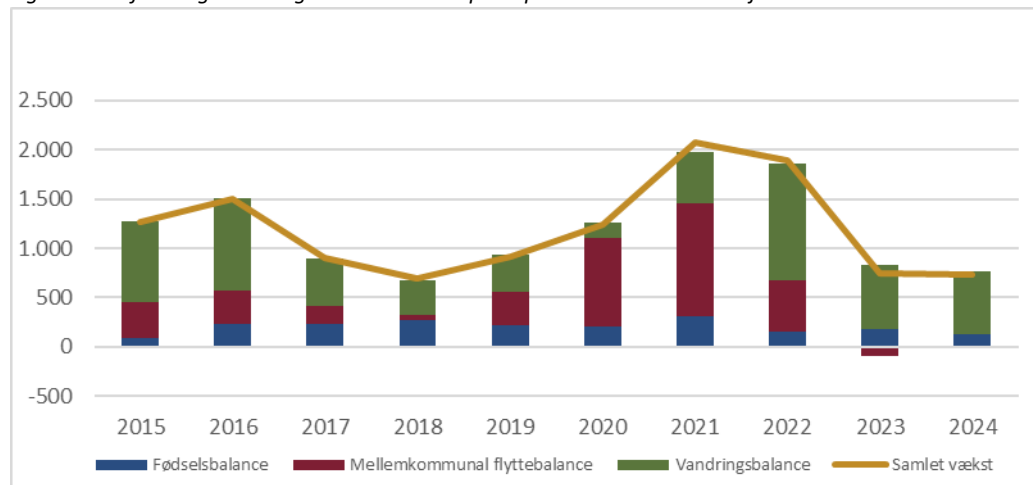
Figur 2.2. Befolkningsudviklingen i 2015-2024 opdelt på de tre balancer – Horsens Kommune

Figur 2.3. Befolkningsudviklingen i 2015-2024 opdelt på de tre balancer – Silkeborg Kommune

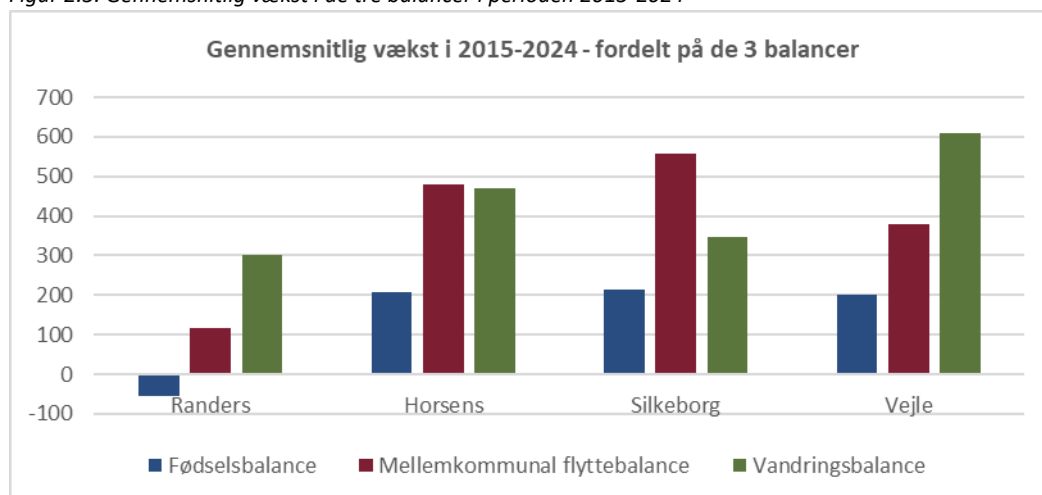

Figur 2.4. Befolkningsudviklingen i 2015-2024 opdelt på de tre balancer – Vejle Kommune

Figurerne viser, at sammenligningskommunerne har haft en væsentligt højere befolkningsvækst end Randers Kommune – og dette gælder på alle tre balancer, jf. nedenstående figur, der viser den gennemsnitlige vækst i perioden 2015-2024.

Figur 2.5. Gennemsnitlig vækst i de tre balancer i perioden 2015-2024

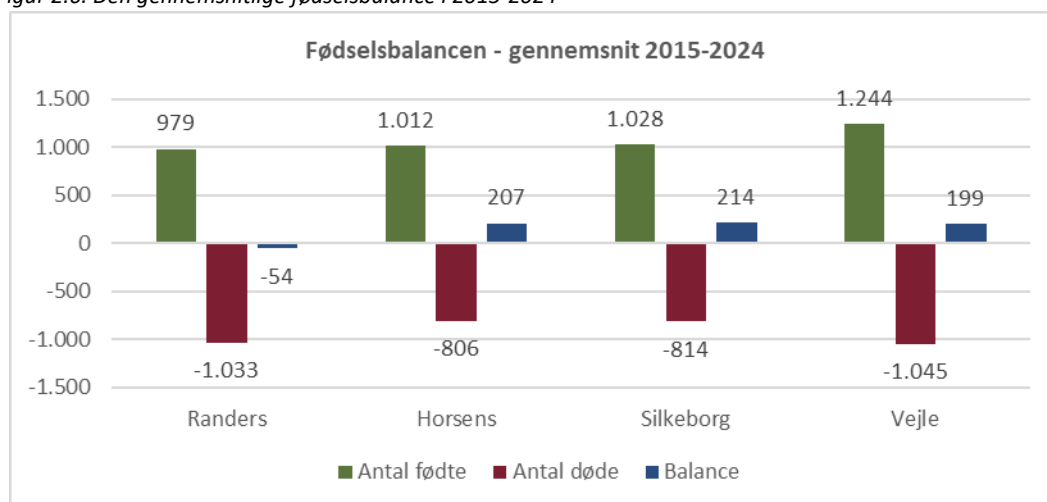

Figur 2.5 viser, at Randers Kommune særligt ligger lavt på fødselsbalancen samt den mellemkommunale balance, set i forhold til sammenligningskommunerne. I afsnittet nedenfor beskrives mulige forklaringer herpå.

Fødselsbalancen

For at finde en forklaring på, hvorfor Randers Kommune ligger relativt lavt på fødselsbalancen sammenlignet med de øvrige kommuner, er det nødvendigt at se nærmere på "antal fødte" og "antal døde". Nedenfor i figur 2.6 vises gennemsnittet for Randers Kommune og sammenligningskommuner i perioden 2015-2024.

Figur 2.6. Den gennemsnitlige fødselsbalance i 2015-2024

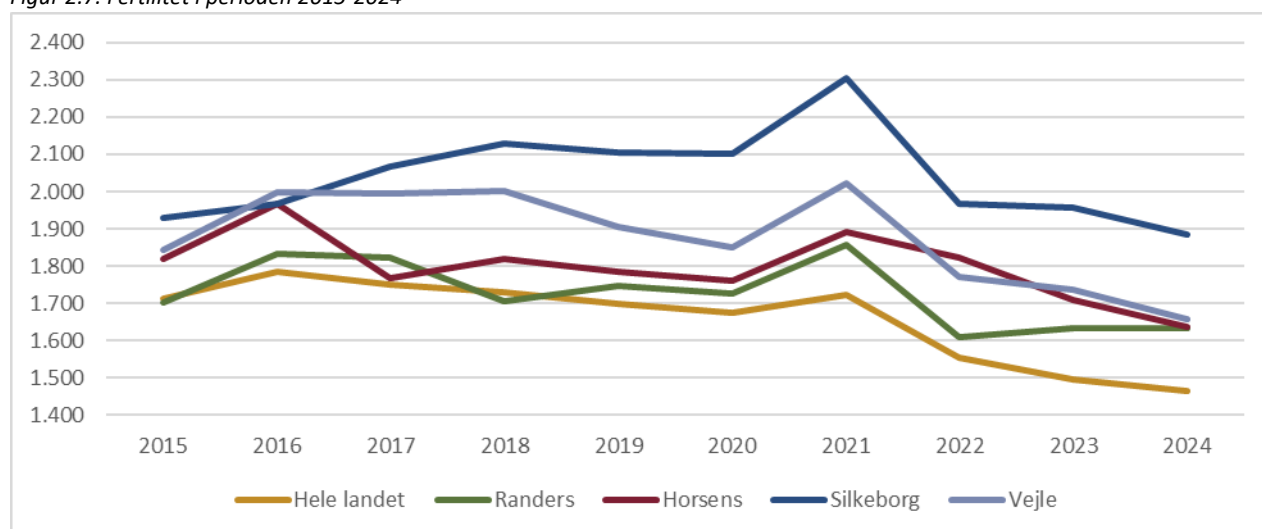

Ud fra figuren kan det konstateres, at Randers Kommune - som den eneste af de fire kommuner - har flere døde end fødte – det vil sige en negativ fødselsbalance.

Antal fødte (fertilitet mm.)

Det lave fødselstal i Randers Kommune skyldes en lavere fertilitet end i sammenligningskommunerne, som det fremgår af nedenstående figur.

Figur 2.7. Fertilitet i perioden 2015-2024

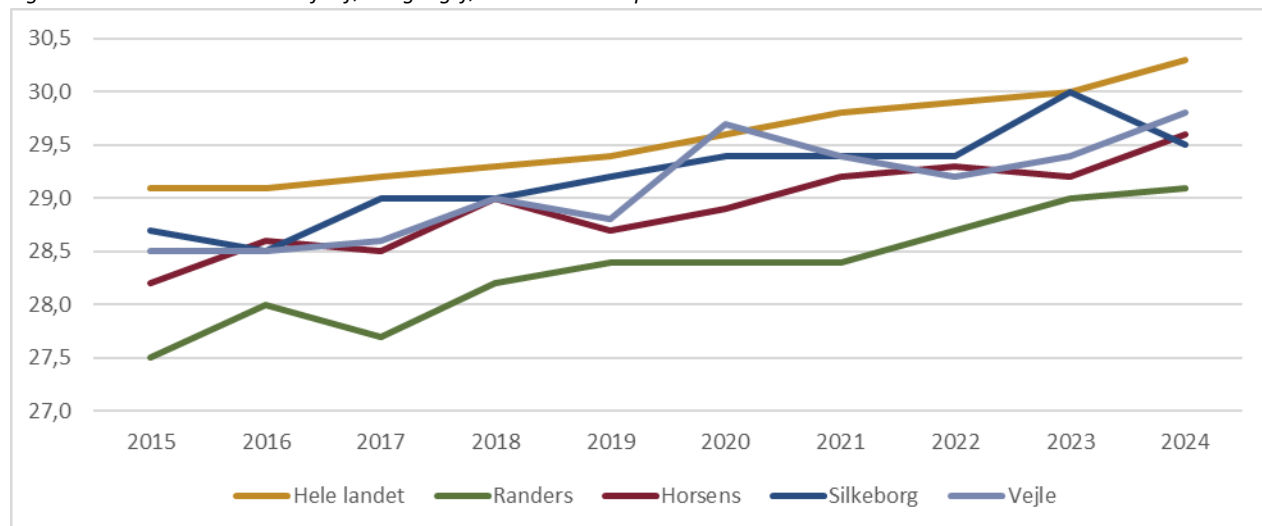

Note: Fertiliteten er defineret som det antal børn, som 1.000 kvinder vil få, fra de er 15-49 år, hvis ingen af kvinderne dør, før de fylder 50 år.

Randers Kommunes fertilitet ligger en lille smule over landsgennemsnittet i stort set alle år, men som førnævnt lavere end de tre sammenligningskommuner. Randers Kommune har dog i 2023 og 2024, som den eneste af sammenligningskommunerne, en stigende fertilitet i forhold til 2022, og i 2024 svarer niveauet til fertiliteten i Horsens og Vejle.

Nedenstående figur 2.8 viser gennemsnitsalderen for førstegangsfødende kvinder i perioden 2015-2024.

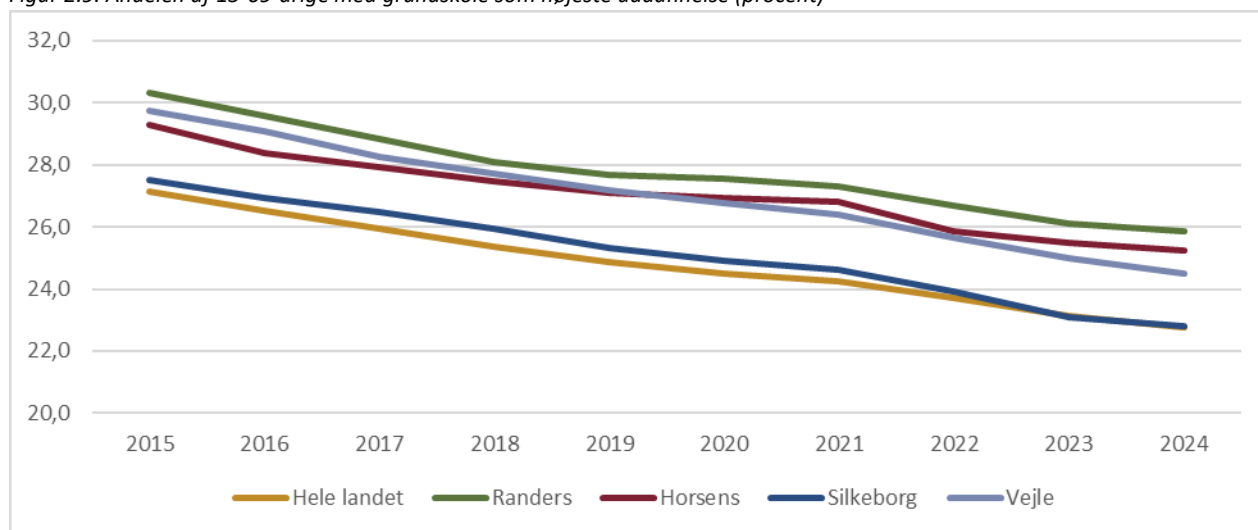
Figur 2.8. Gennemsnitsalderen for førstegangsfødende kvinder i perioden 2015-2024.

Figuren viser, at Randers Kommune i alle år har haft en lavere gennemsnitsalder for førstegangsfødende end sammenligningskommunerne og landsplan.

Det må som udgangspunkt forventes, at der er en sammenhæng mellem uddannelsesniveau og alder på førstegangsfødende således, at des højere uddannelsesniveau des højere alder på førstegangsfødende. Nedenstående figur 2.9 viser andelen af de 15-69-årige, som har grundskole som højeste uddannelse.

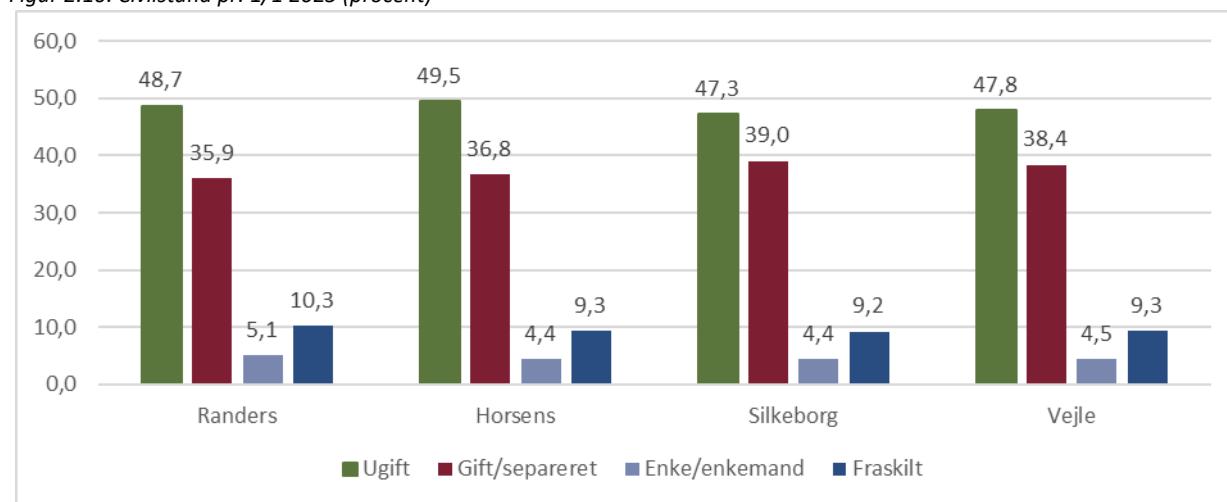
Figur 2.9. Andelen af 15-69-årige med grundskole som højeste uddannelse (procent)

Figuren viser, at Randers har størst andel med grundskolen som højeste uddannelse – med andre ord dermed det laveste uddannelsesniveau blandt sammenligningskommunerne. Dette underbygger den forventede sammenhæng mellem uddannelsesniveau og alder på førstegangsfødende.

Årsagen til at fertiliteten i Randers Kommune samtidigt ligger under sammenligningskommunerne, kan muligvis have en sammenhæng med forskellen i civilstanden i de fire kommuner. Civilstanden fremgår af nedenstående figur 2.10.

Figur 2.10. Civilstand pr. 1/1 2025 (procent)

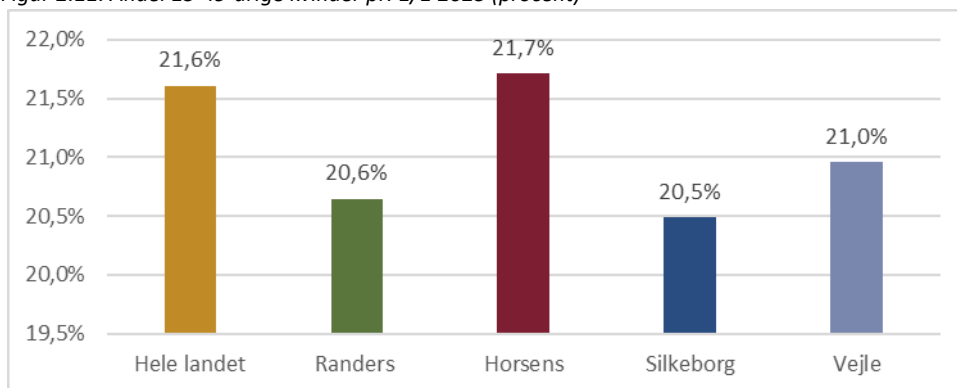
Figuren viser følgende for Randers Kommune sammenlignet med de øvrige kommuner:

- der er færrest gifte,
- der er flest i kategorien "enke/enkemand",
- der er flest i kategorien "fraskilt".

Udover fertiliteten afhænger antallet af fødsler af antallet af kvinder i kommunen i den fødedygtige alder (15-49 år). Nedenstående figur 2.11 viser andelen af 15-49-årige kvinder i de fire kommuner (ud af det samlede antal i hele kommunen). Det kan ud fra figuren konstateres, at Randers Kommune har en lavere andel af kvinder i alderen 15-49 år end hhv. Horsens og Vejle. Kun Silkeborg har en lavere antal kvinder i

den fødedygtige alder. Ses der derimod på antallet af kvinder i aldersgruppen 25-44-årige, ligger Randers Kommune lavest af de fire kommuner.

Figur 2.11. Andel 15-49-årige kvinder pr. 1/1 2025 (procent)

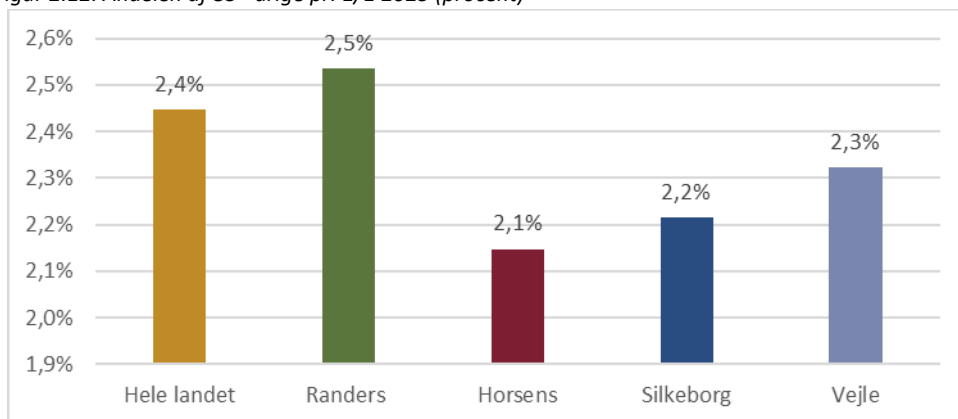

Ud fra ovenstående kan det således konstateres, at det lave antal fødsler i Randers Kommune både skyldes en lav fertilitet samt en forholdsvis lav andel af kvinder i den fødedygtige alder.

Antal døde

Randers Kommune har forholdsvis flere døde end sammenligningskommunerne. Hovedforklaringen herpå er, at Randers Kommune har en større andel ældre, hvilket fremgår af nedenstående figur 2.12, der viser andelen af antal 85+ årige (ud af den samlede befolkning i hele kommunen).

Figur 2.12. Andelen af 85+ årige pr. 1/1 2025 (procent)

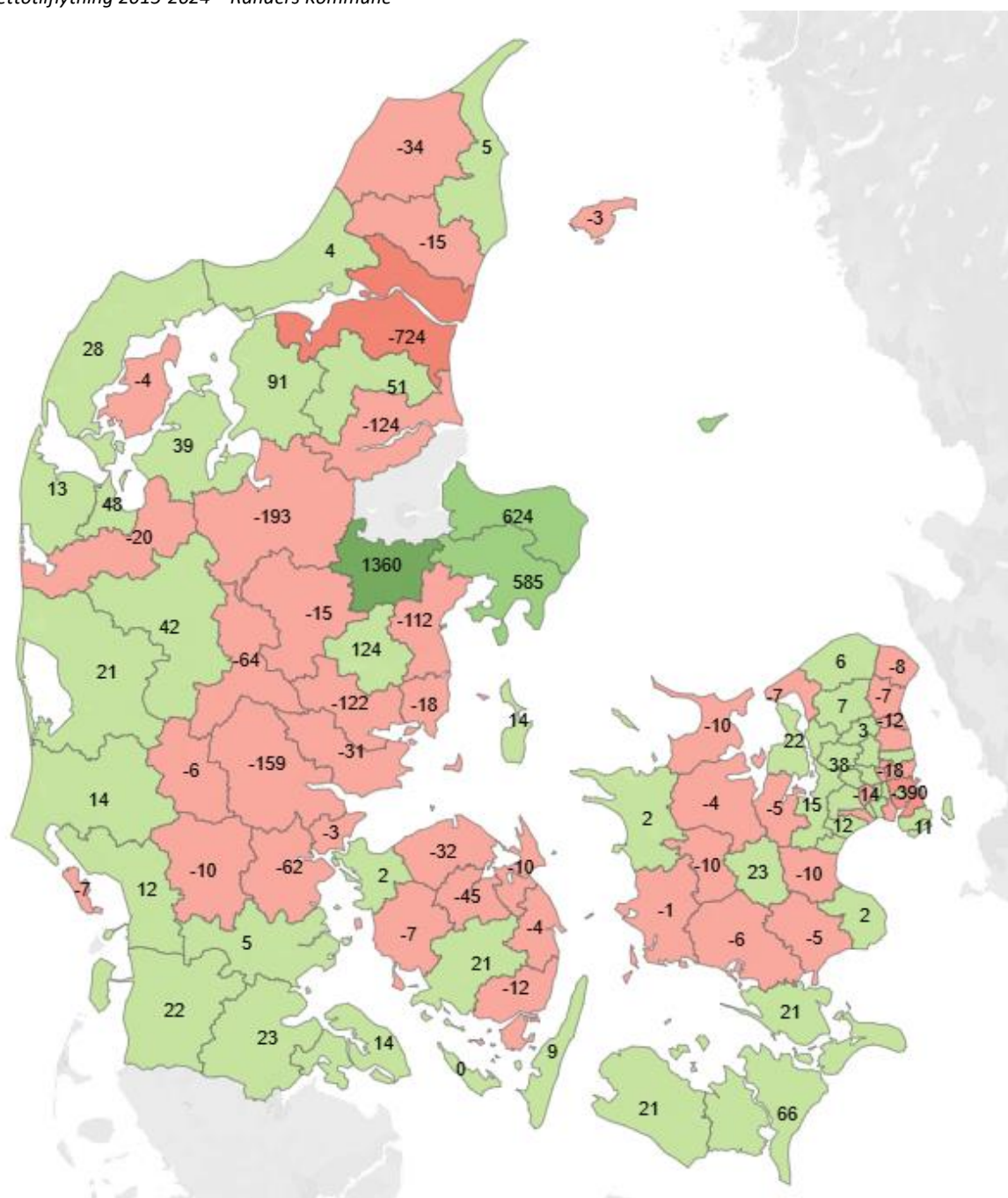

Figuren viser, at Randers har den klart højeste andel 85+ årige, hvilket som nævnt er hovedforklaringen på de forholdsvis flere døde i Randers Kommune – sammenlignet med de øvrige kommuner.

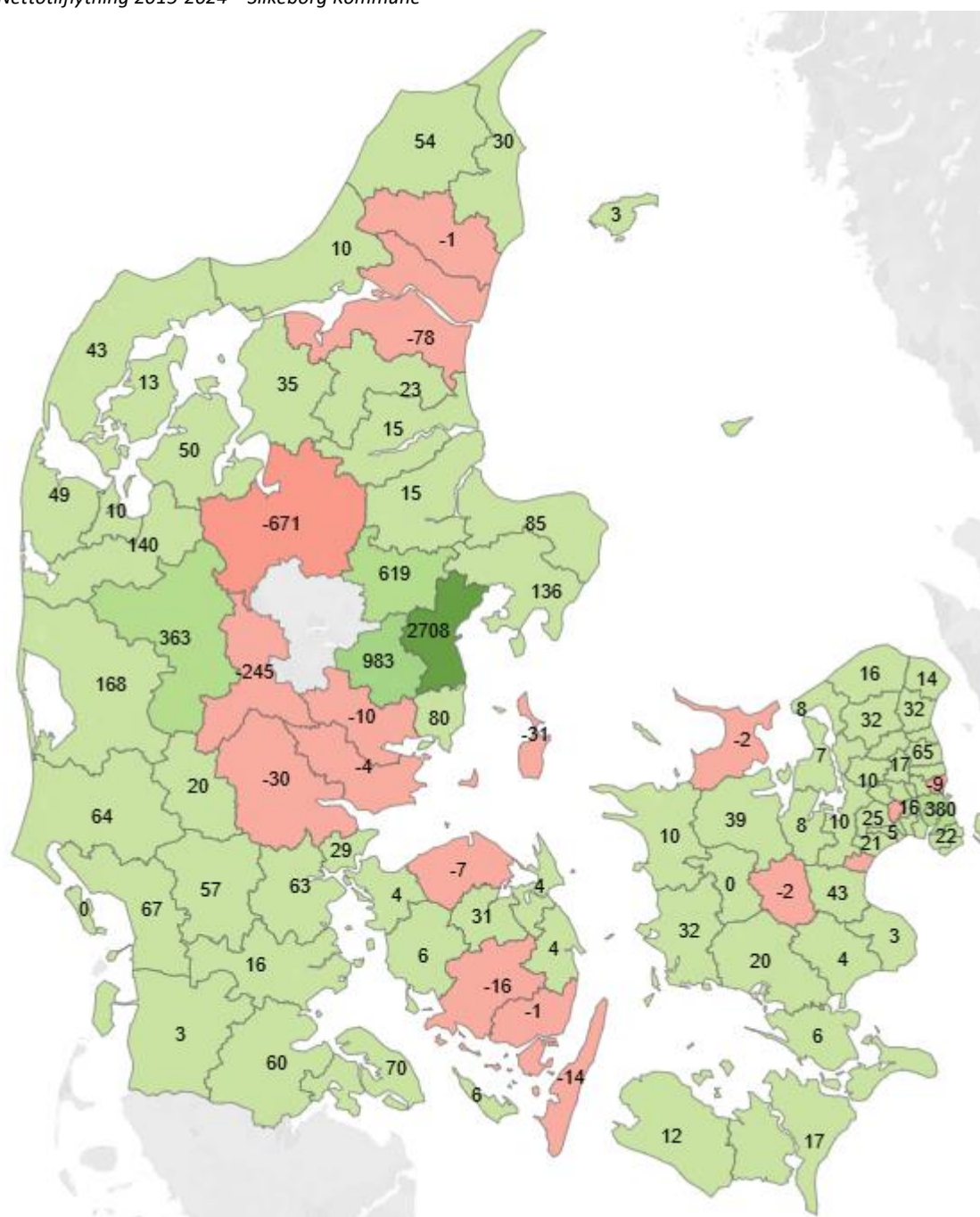
Den mellemkommunale flyttebalance

Befolkningsudviklingen i en kommune påvirkes endvidere af den mellemkommunale flyttebalance, der viser forholdet mellem til- og udflytninger i kommunen. De følgende figurer viser den samlede nettotilflytning til hhv. Randers Kommune og sammenligningskommunerne i årene 2015-2024 (Kilde: Cowi – folketal.dk)

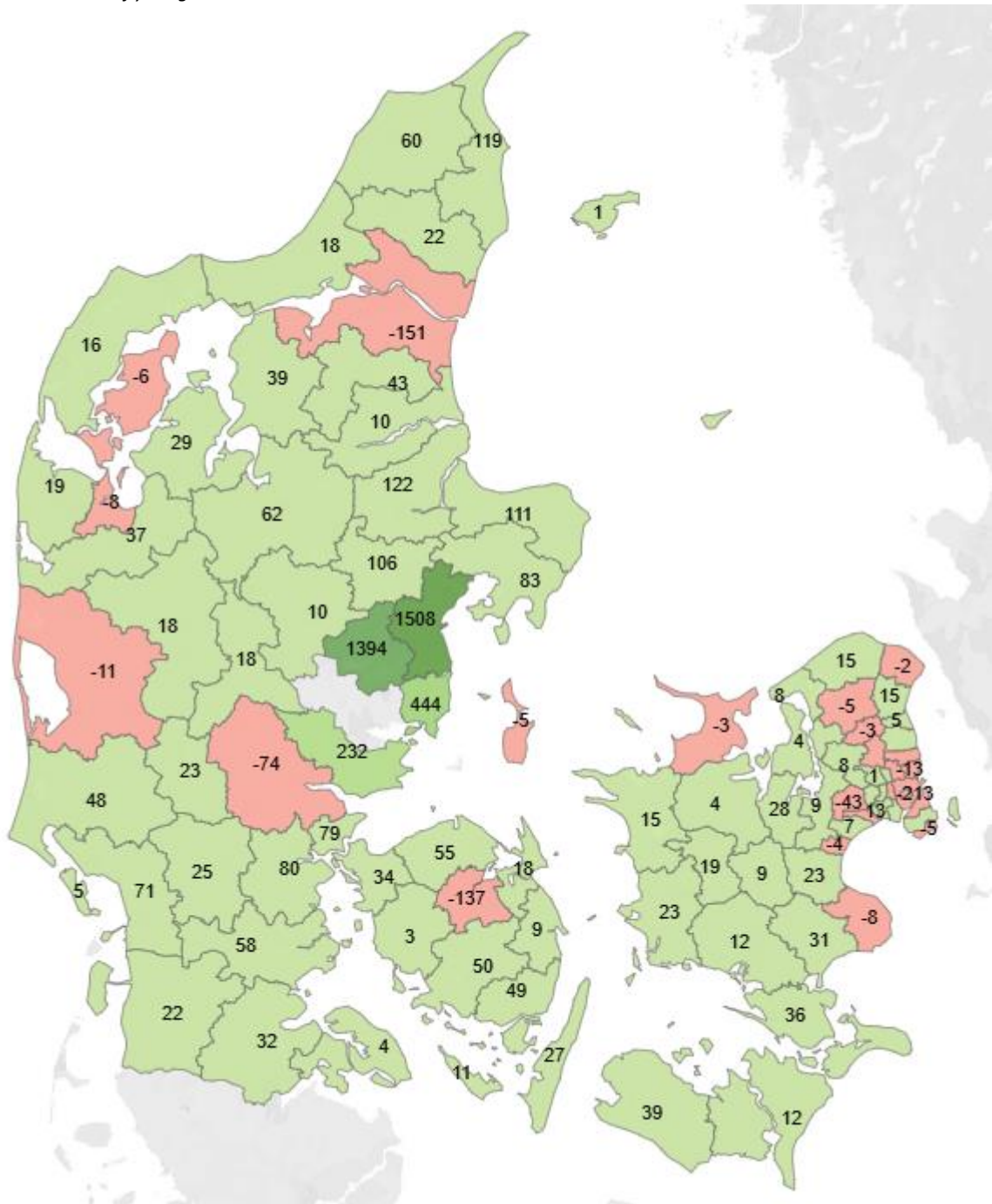
Kort 2.1. Nettotilflytning 2015-2024 – Randers Kommune

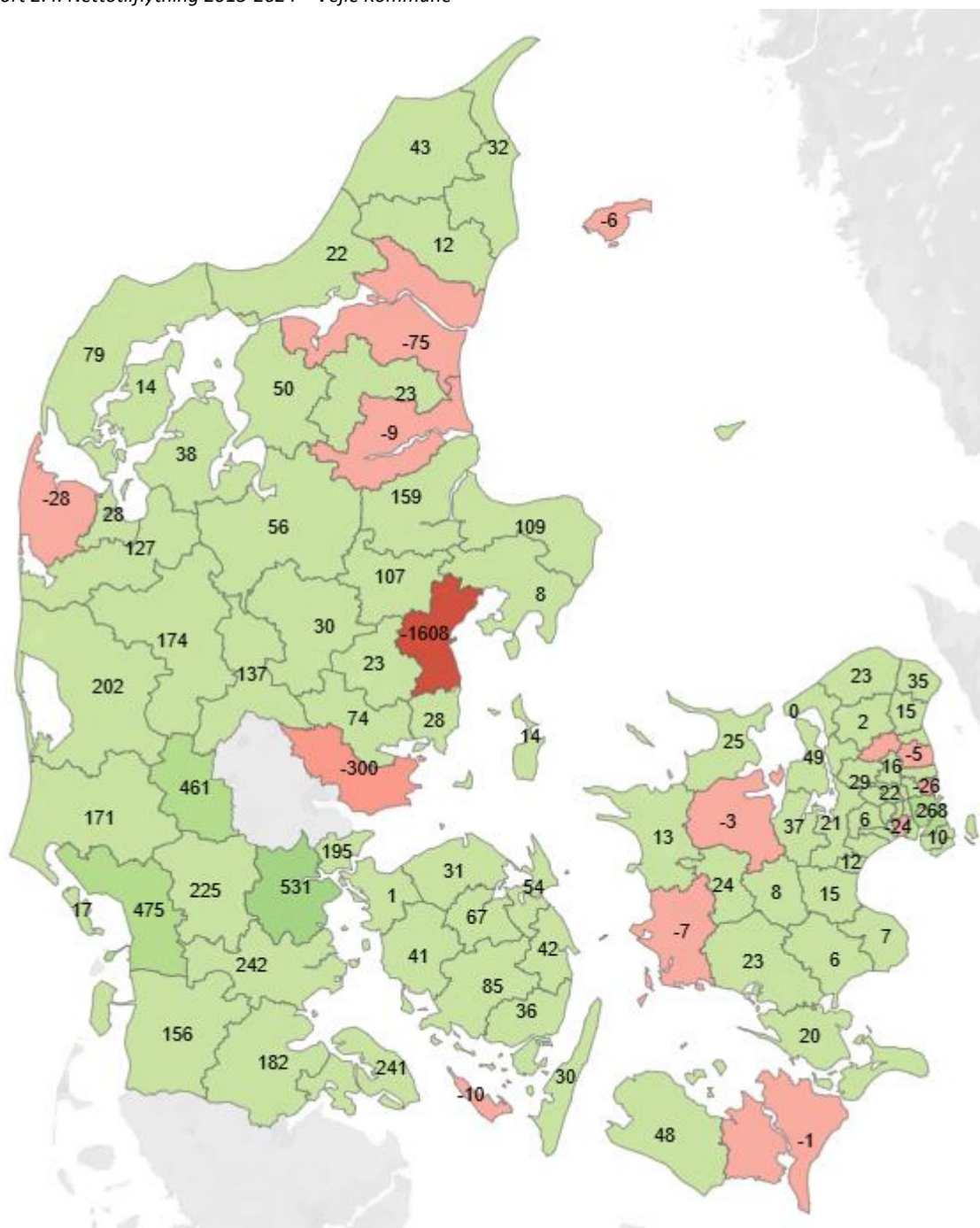
Kort 2.2. Nettotilflytning 2015-2024 – Silkeborg Kommune

Kort 2.3. Nettotilflytning 2015-2024 – Horsens Kommune

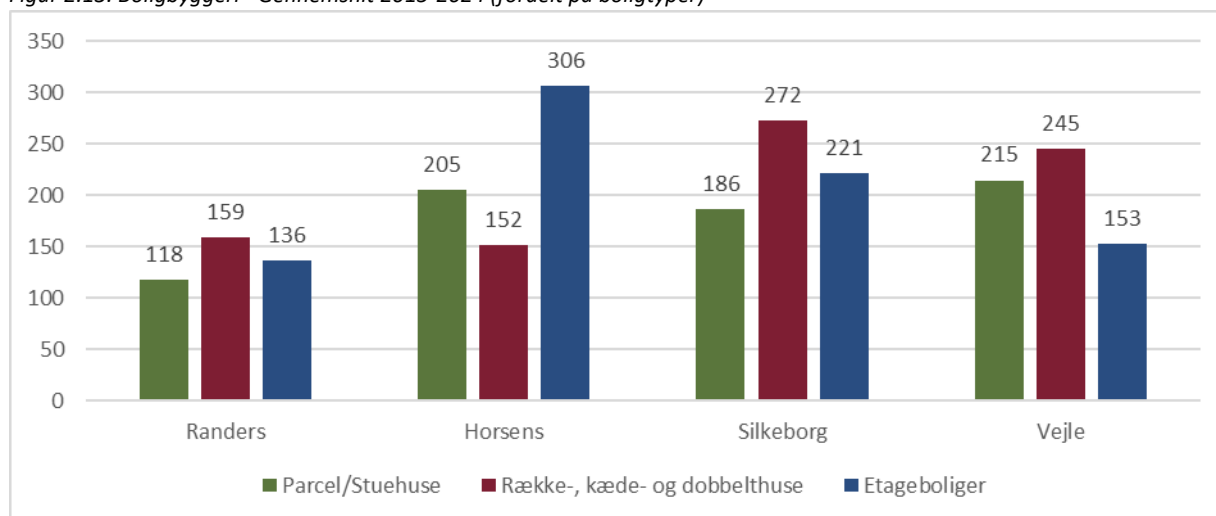
Kort 2.4. Nettotilflytning 2015-2024 – Vejle Kommune

Boligbyggeri

Den mellemkommunale flyttebalance er i høj grad afhængig af boligudbygningen i de enkelte kommuner. Nedenfor sammenlignes boligbyggeriet i Randers Kommune derfor med sammenligningskommunerne i form af det gennemsnitlige boligbyggeri i perioden 2015-2024 (der er tale om boliger med CPR tilmeldte personer).

Figur 2.13. Boligbyggeri - Gennemsnit 2015-2024 (fordelt på boligtyper)

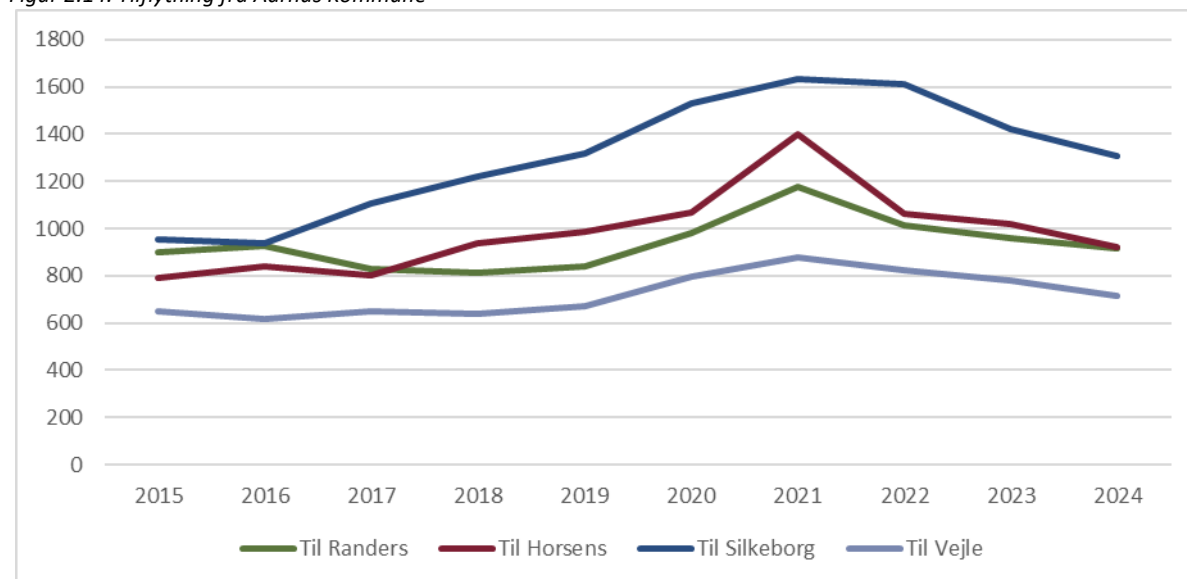
Det kan ud fra figuren konstateres, at Randers Kommune ligger klart lavest med hensyn til parcel/stuehuse samt etageboliger – og anden lavest med hensyn til rækkehuse.

Samlet ligger Randers Kommune markant under de øvrige kommuner med hensyn til gennemsnitligt boligbyggeri i perioden 2015-2024, og der er i perioden bygget 2.000-2.700 færre boliger end i de tre sammenligningskommuner.

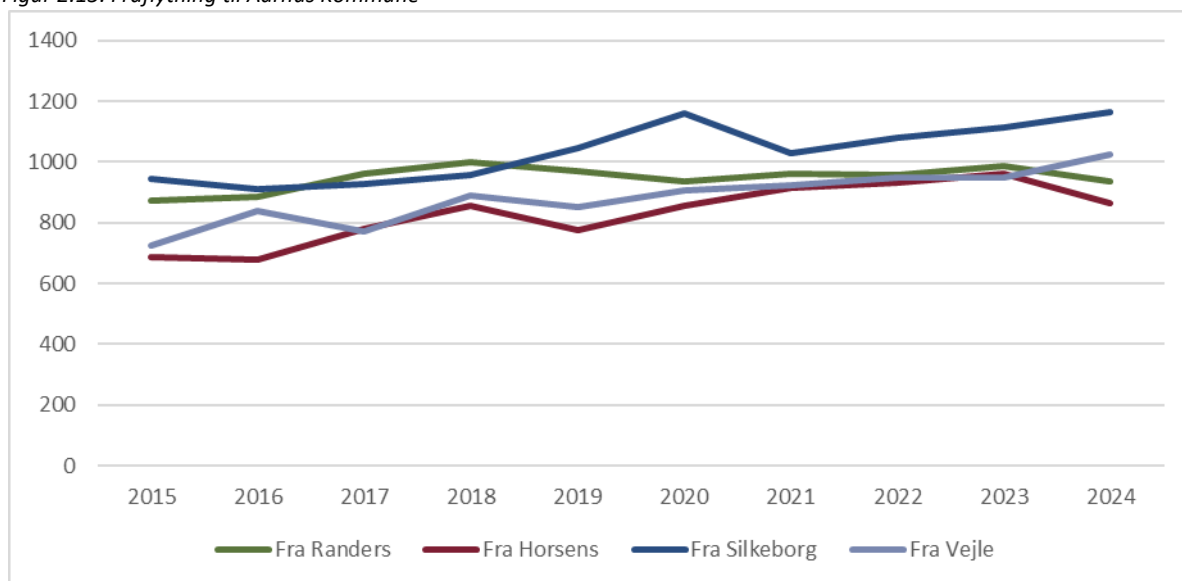
Flyttebalance i forhold til Aarhus

Sammenligningskommunerne forventes alle at have en stor mellemkommunal aktivitet i forhold til Aarhus Kommune. Nedenstående figurer viser tilflytning fra Aarhus Kommune, fraflytning til Aarhus Kommune samt nettobalancen i forhold til Aarhus Kommune.

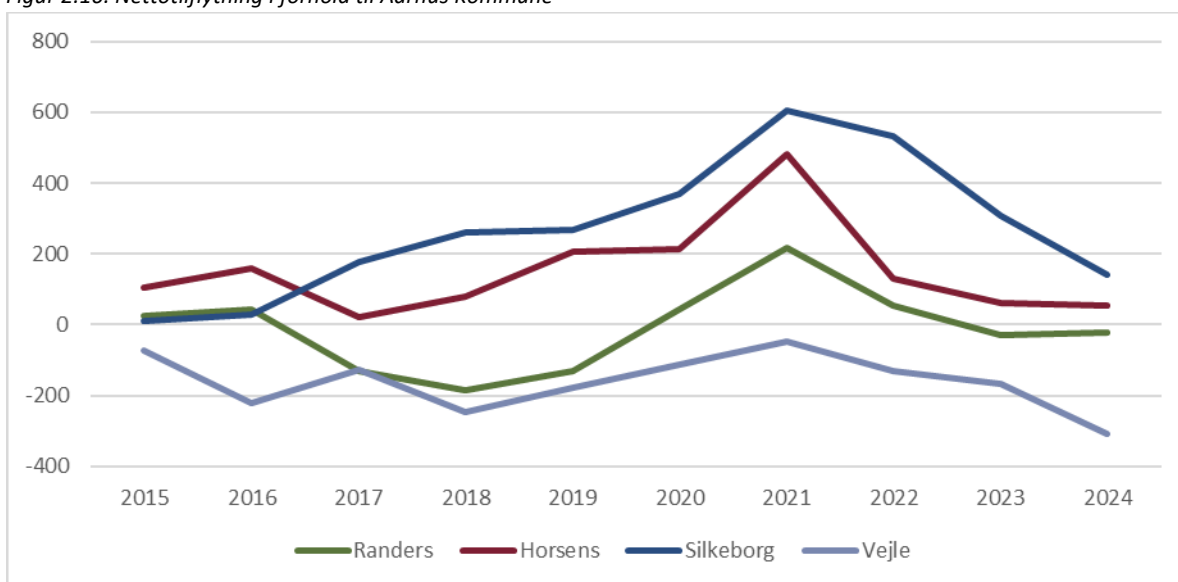
Figur 2.14. Tilflytning fra Aarhus Kommune

Figur 2.15. Fraflytning til Aarhus Kommune

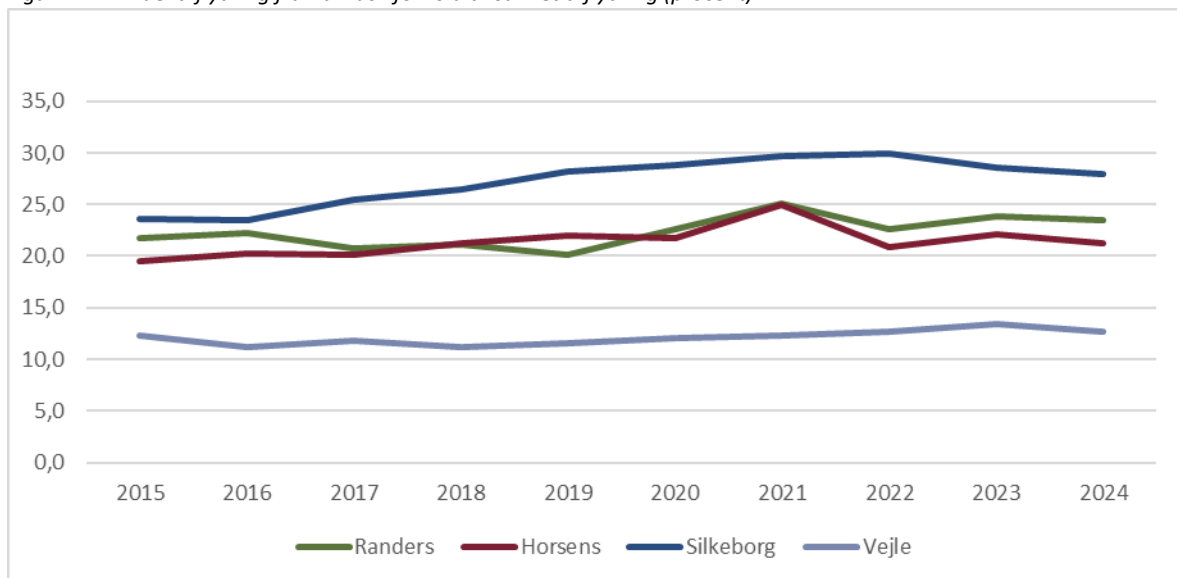

Figur 2.16. Nettotilflytning i forhold til Aarhus Kommune

Nedenstående figur viser andelen af tilflytning fra Aarhus Kommune set i forhold til det samlede antal tilflytninger til den givne kommune.

Figur 2.17. Andel tilflytning fra Aarhus i forhold til samlet tilflytning (procent)

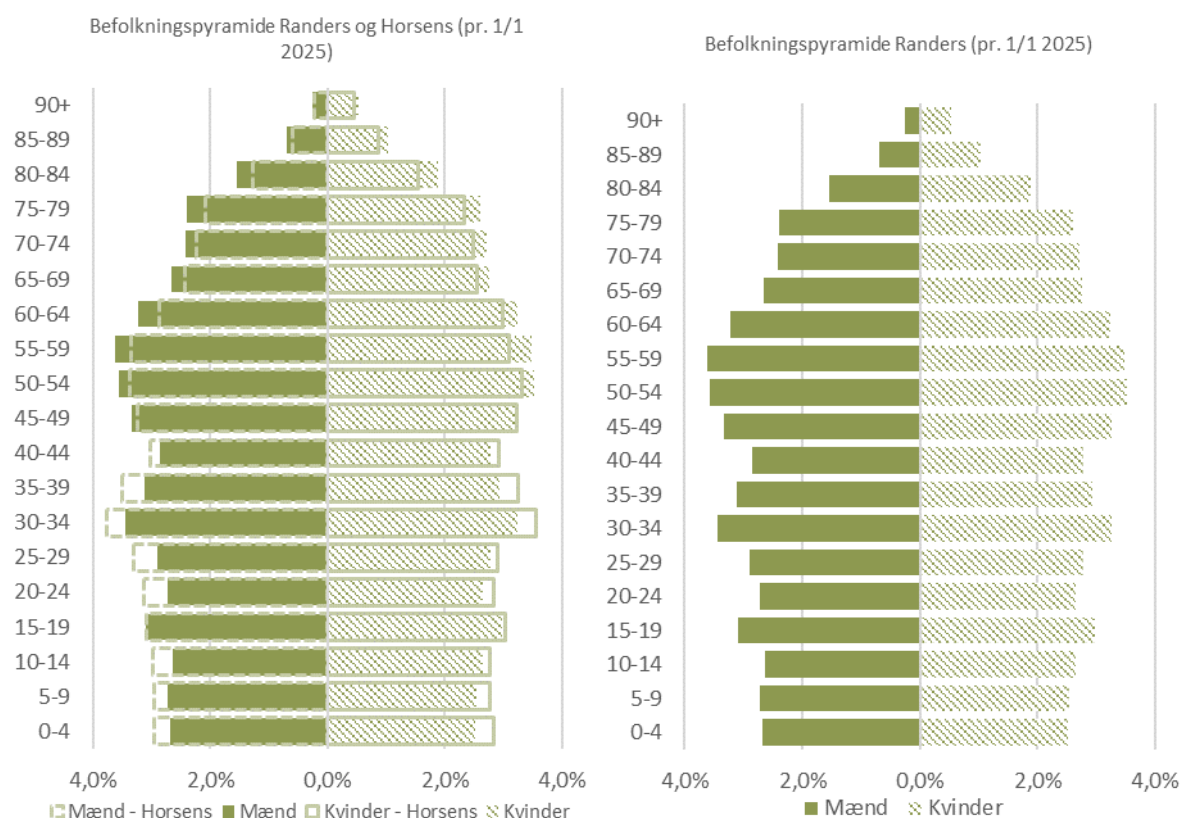
2.2 Befolkningsudviklingen – fordelt på aldersgrupper

Afsnittet består af følgende delafsnit:

- Befolkningspyramider
- Gennemsnitsalder/middellevetid
- Befolkningsudvikling på relevante aldersgrupper i Randers kommune – inkl. prognose

Befolkningspyramider

Figur 2.18. Befolkningspyramider for Randers Kommune og sammenligningskommunerne

Nedenfor sammenholdes det faktiske folketal i Randers Kommune pr. 1. januar 2025 med fremskrivningen fra Danmarks Statistik til 1. januar 2050:

Figur 2.19. Andel i hver aldersgruppe – i 2025 og 2050

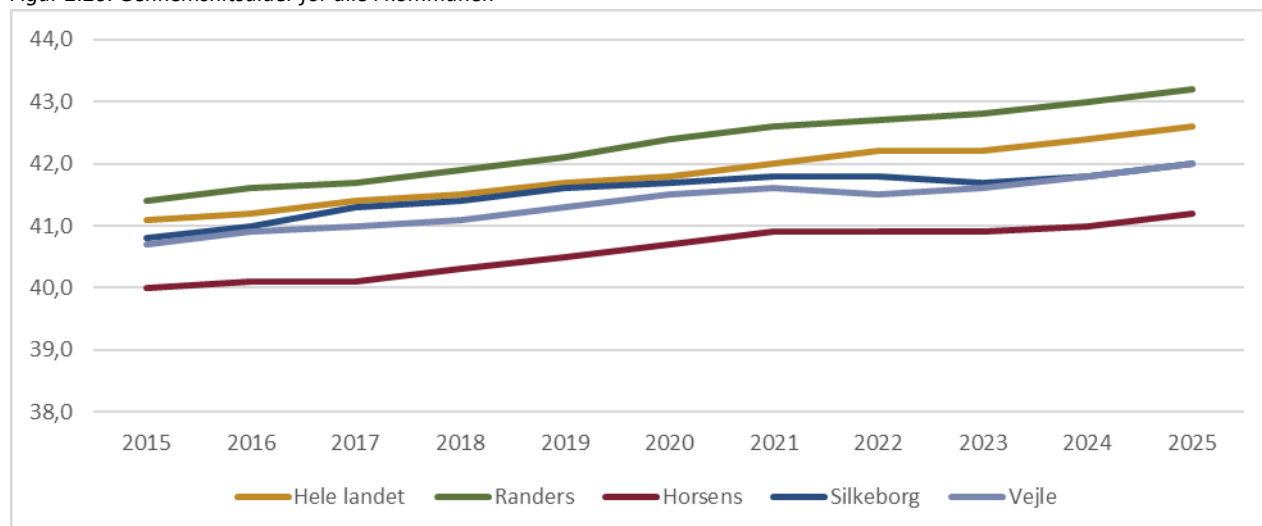

Figuren viser, at andelen i de yngre aldersgrupper falder, hvorimod andelen i de ældre aldersgrupper stiger – og denne stigning er forholdsvis markant.

Gennemsnitsalder og middellevetid

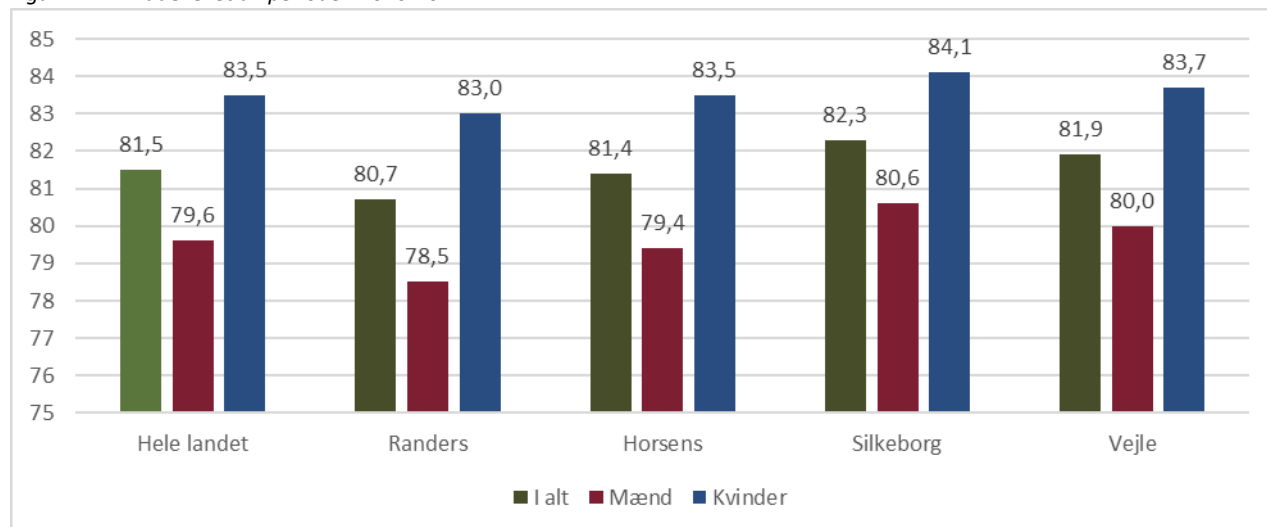
Af nedenstående figur 2.20 fremgår gennemsnitsalderen i Randers Kommune i forhold til sammenligningskommunerne.

Figur 2.20. Gennemsnitsalder for alle i kommunen

Af figuren kan det konstateres, at Randers Kommune ligger klart over sammenligningskommunerne og landsgennemsnittet, når der ses på gennemsnitsalderen i kommunen. Anderledes fremgår det af figur 2.21 nedenfor, at Randers Kommune ligger lavest af sammenligningskommunerne, når der ses på middellevetiden i kommunen.

Figur 2.21. Middellevetid i perioden 2020-2024

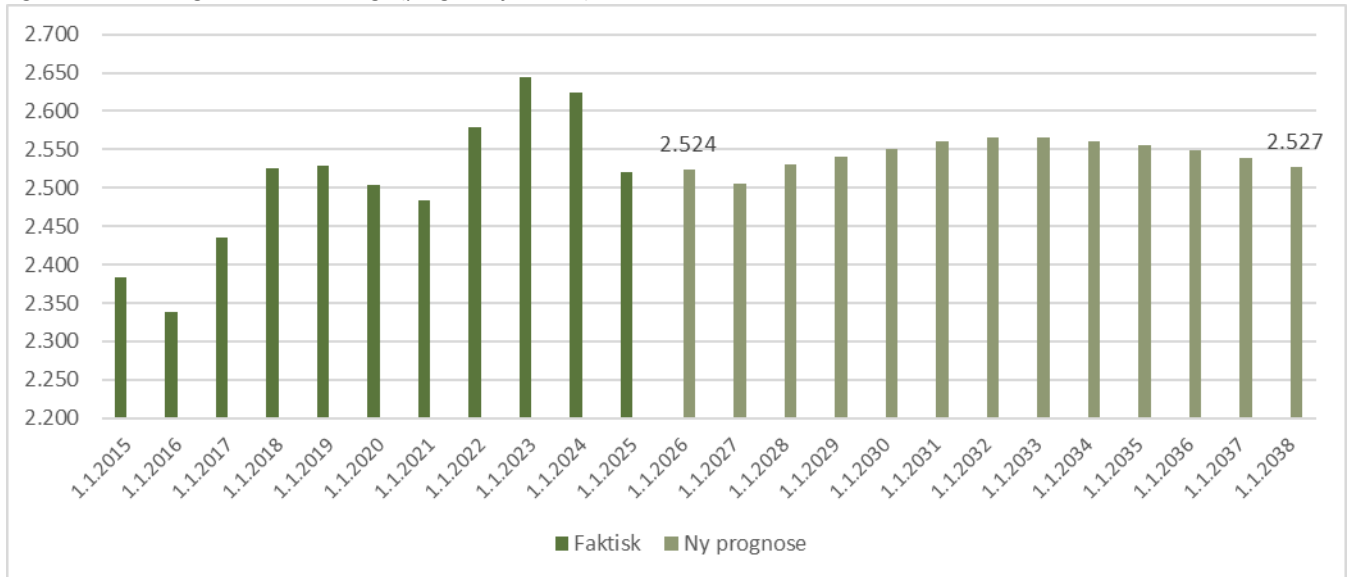

Figuren viser, at middellevetiden er lavere i Randers Kommune – sammenlignet med de øvrige kommuner (og hele landet), og dette gælder både for mænd og kvinder.

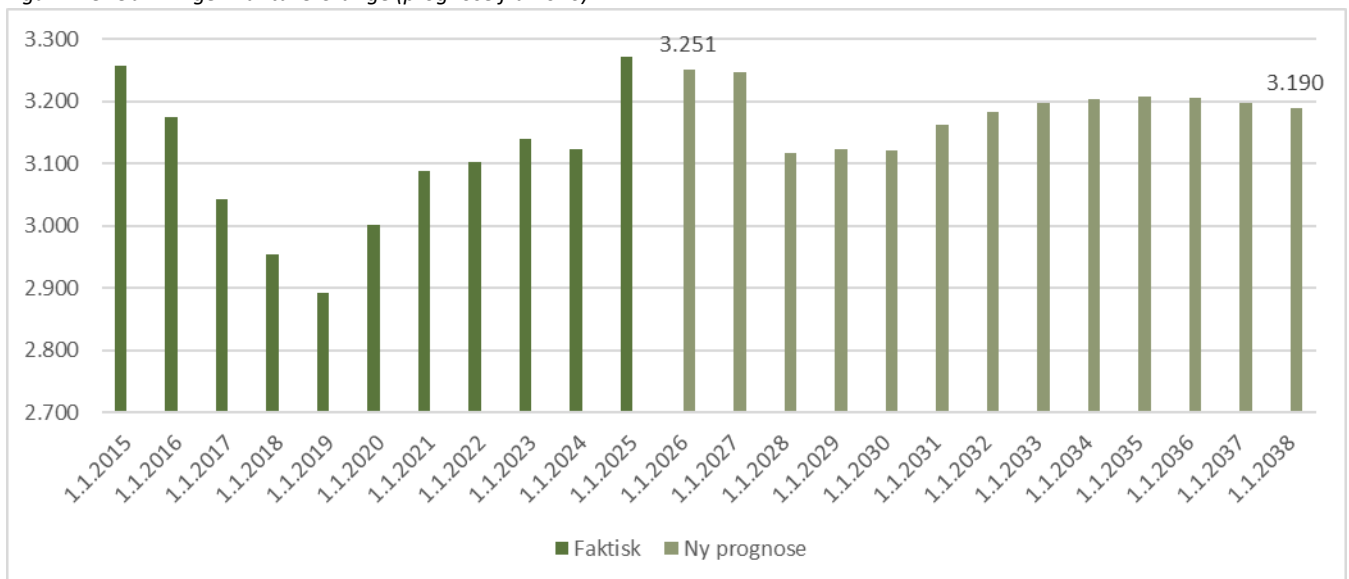
Befolkningsudvikling på relevante aldersgrupper i Randers Kommune – inkl. prognose

Nedenfor i figur 2.22-2.29 vises befolkningsudviklingen på relevante aldersgrupper i Randers Kommune, jf. kommunens aktuelle befolkningsprognose fra april 2025.

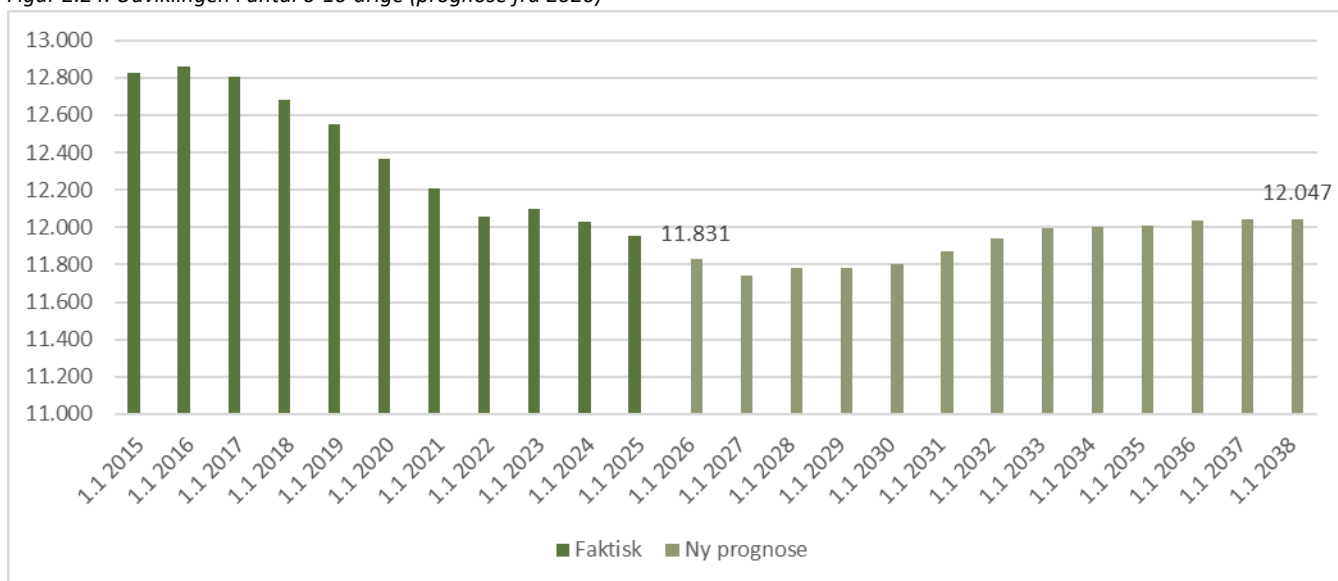
Figur 2.22. Udviklingen i antal ½-2-årige (prognose fra 2026)

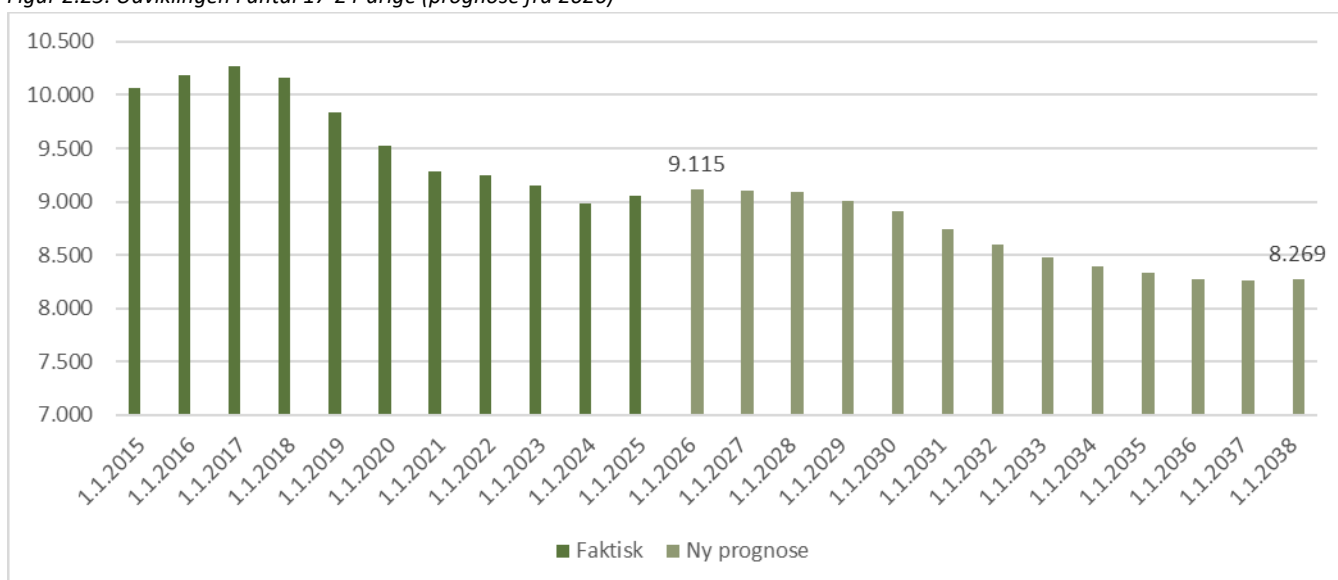
Figur 2.23. Udviklingen i antal 3-5-årige (prognose fra 2026)

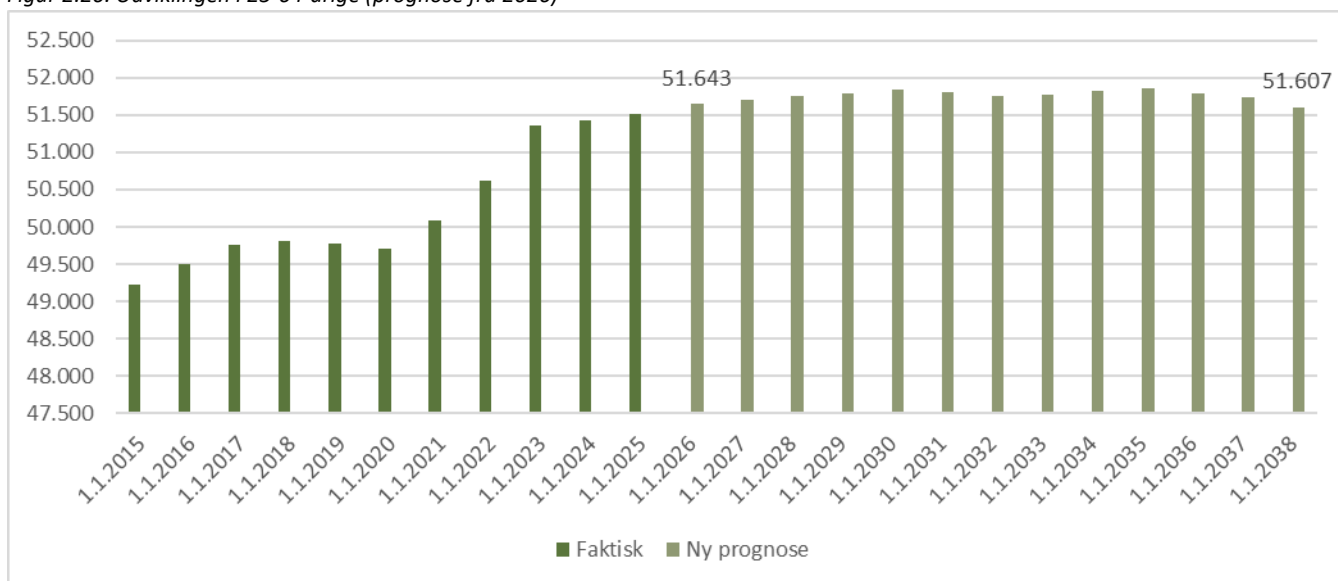
Figur 2.24. Udviklingen i antal 6-16-årige (prognose fra 2026)

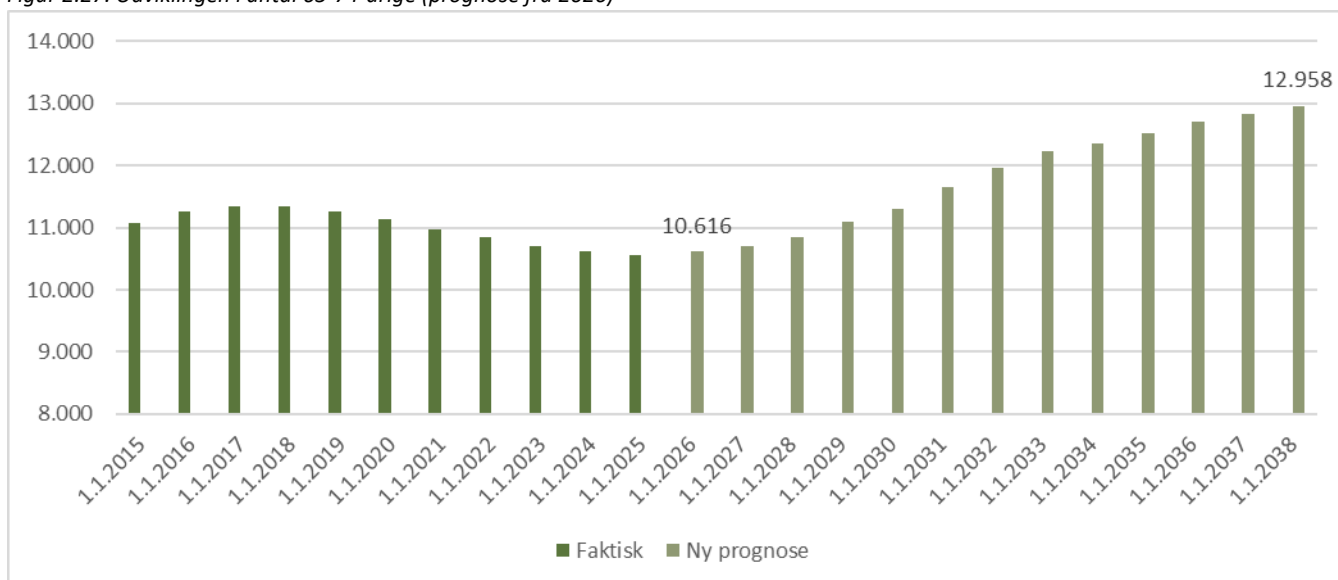
Figur 2.25. Udviklingen i antal 17-24-årige (prognose fra 2026)

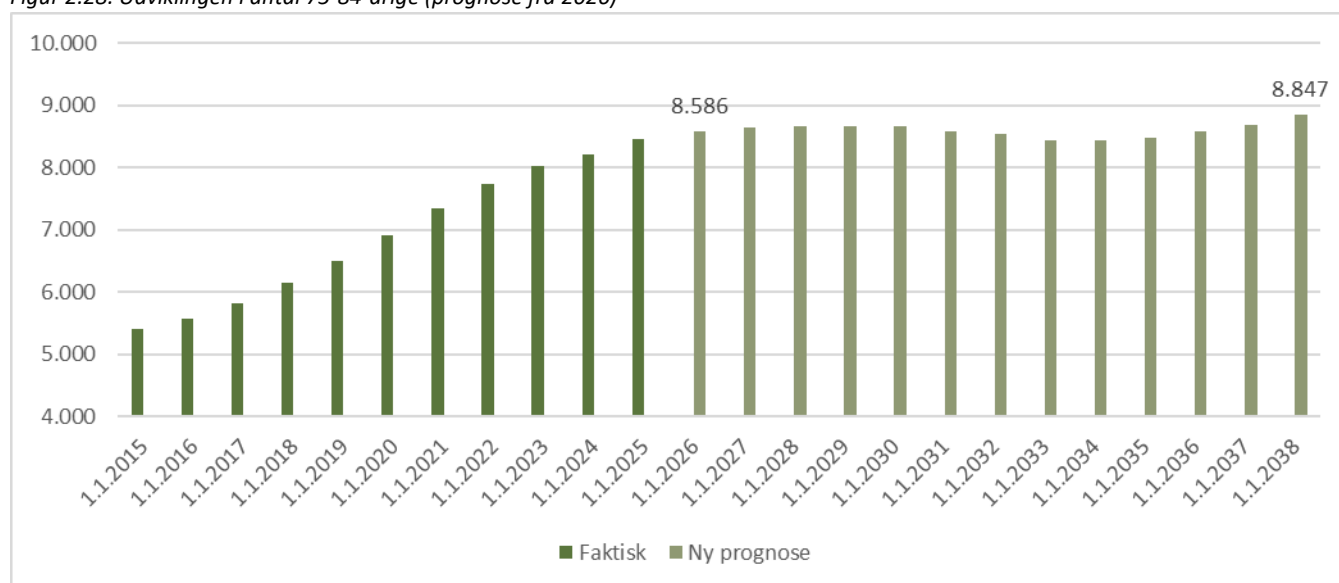
Figur 2.26. Udviklingen i 25-64-årige (prognose fra 2026)

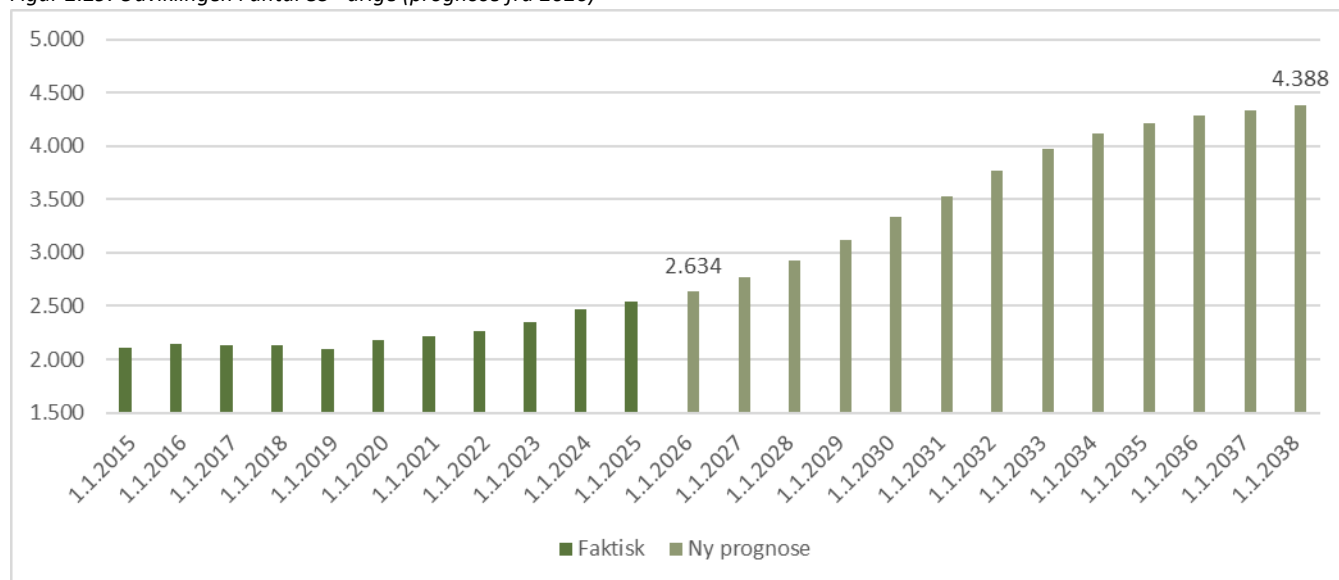
Figur 2.27. Udviklingen i antal 65-74-årige (prognose fra 2026)

Figur 2.28. Udviklingen i antal 75-84-årige (prognose fra 2026)

Figur 2.29. Udviklingen i antal 85+ årige (prognose fra 2026)

Det fremgår af den sidste figur, at udviklingen i aldersgruppen af 85+ årige har været stigende de seneste år, og at der forventes en markant stigning i antallet de følgende år. Denne udvikling vil som udgangspunkt være udgiftsdrivende. Hvis kommunen skal kunne finansiere et uændret serviceniveau på området, vil det derfor som udgangspunkt forudsætte, at der fra regeringens side også fremadrettet tilføres økonomi til kommunerne i de årlige økonomiaftaler, som kan finansiere stigningen i det demografisk betingede udgiftsbehov.

2.3 Befolkningsudviklingen – forskelle internt i kommunen

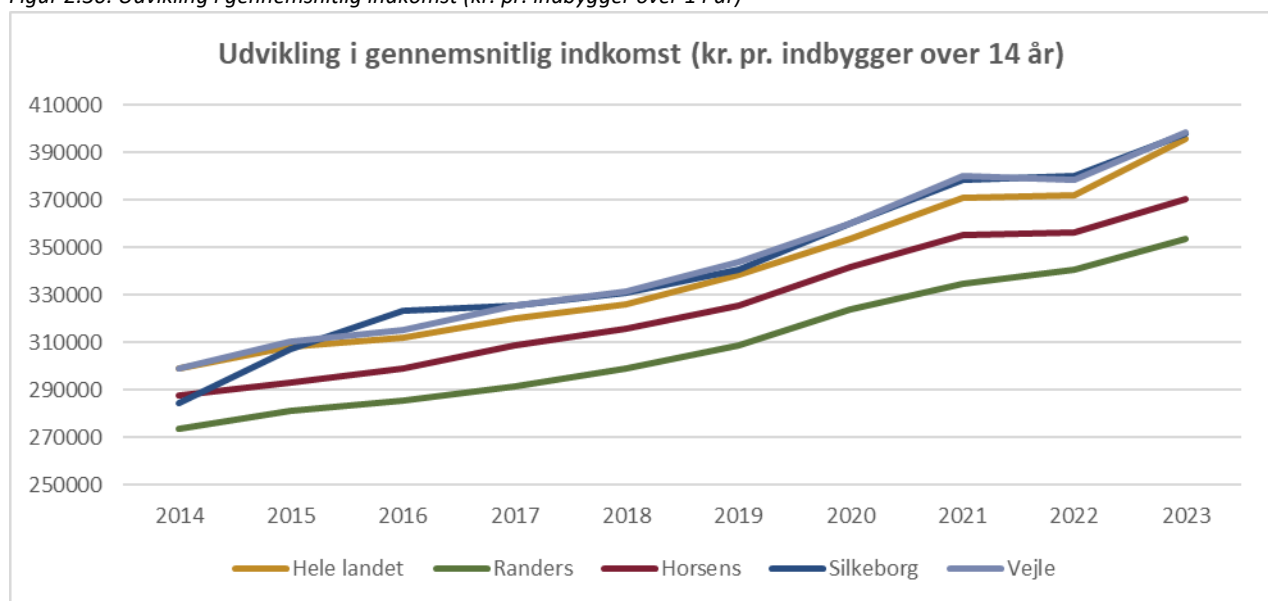
Internt i kommunen er der store forskelle i befolkningsudviklingen. I det vedlagte underbilag er der samlet et kortmateriale, som viser den historiske udvikling 2016-2025 samt den forventede udvikling de næste 10 år, jf. kommunens befolkningsprognose – opdelt på geografiske områder internt i Randers Kommune.

2.4 Indkomst og formue

Indkomstudviklingen

Nedenstående figur 2.30 viser udviklingen i den gennemsnitlige indkomst pr. indbygger over 14 år for Randers Kommune og sammenligningskommunerne.

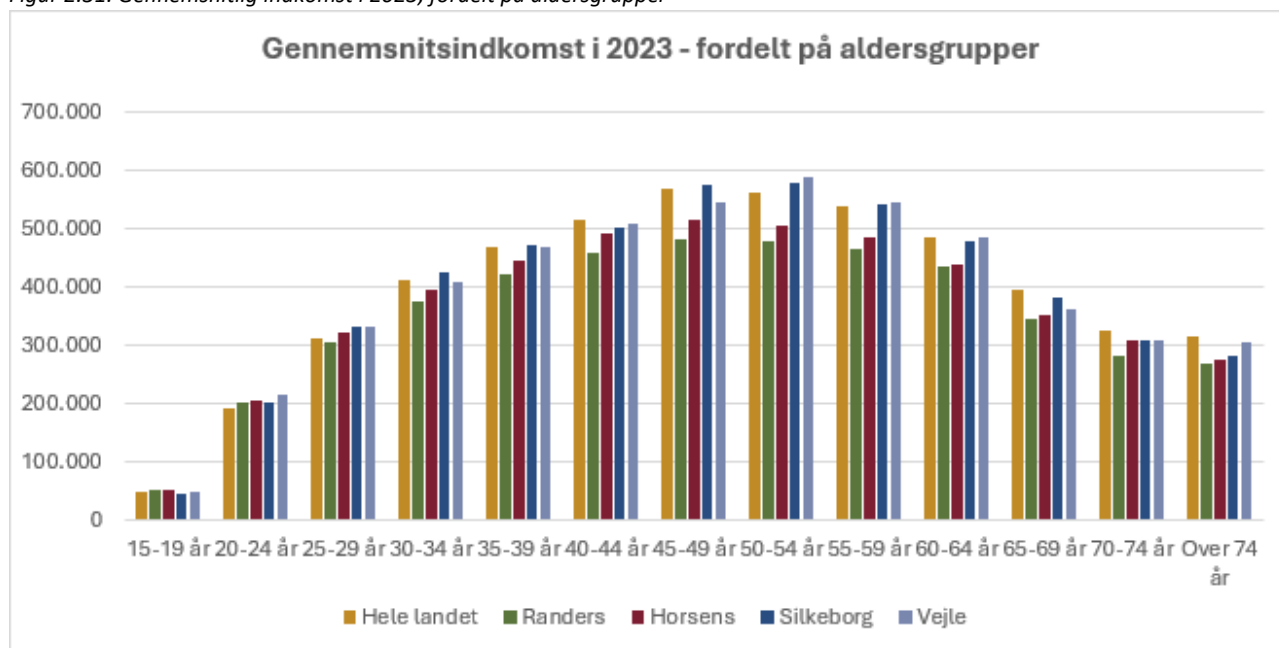
Figur 2.30. Udvikling i gennemsnitlig indkomst (kr. pr. indbygger over 14 år)

Figuren viser, at Randers Kommune har oplevet den laveste udvikling i den gennemsnitlige indkomst i perioden. Horsens Kommune placerer sig i midten, mens Silkeborg og Vejle Kommune ligger øverst, og dermed også en smule over udviklingen på landsplan.

Den gennemsnitlige indkomst i 2023 er i figur 2.31 nedenfor opdelt på aldersgrupper.

Figur 2.31. Gennemsnitlig indkomst i 2023, fordelt på aldersgrupper

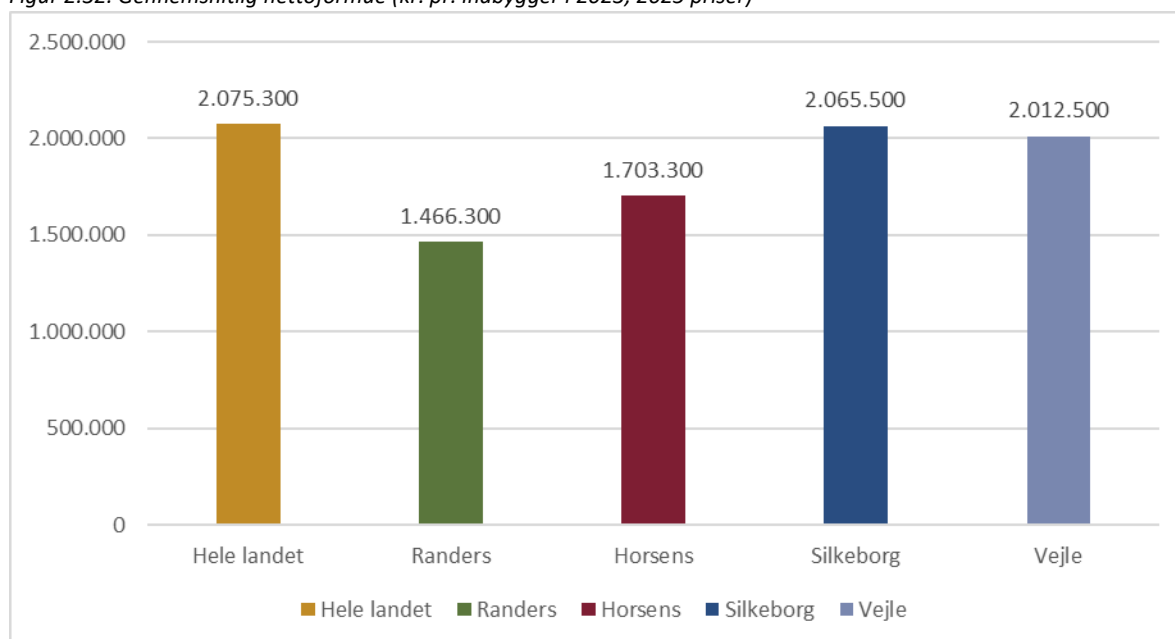
Figuren viser, at Randers Kommune ligger lavest for alle alderskategorier, bortset fra 15-19-årige samt 20-24-årige. Årsagen til at disse aldersgrupper afviger, hænger sammen med, at Randers Kommune har en relativ høj andel af unge på arbejdsmarkedet – herunder unge som arbejder i stedet for at tage en uddannelse.

Formue

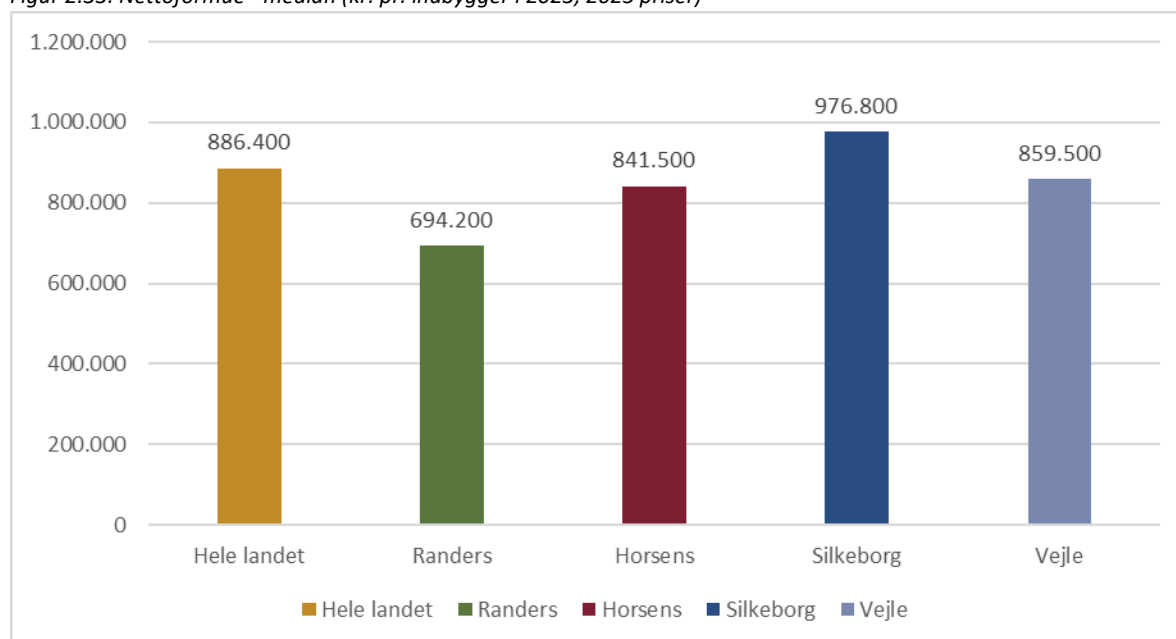
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har den 25. marts 2025 offentliggjort en analyse om formueudviklingen i landets kommuner ("Formuerne blev mindre værd vest for Storebælt, mens de voksede på Sjælland").

I nedenstående figur 2.32 og 2.33 er tallene hentet fra denne analyse:

Figur 2.32. Gennemsnitlig nettoformue (kr. pr. indbygger i 2023, 2025 priser)

Figur 2.33. Nettoformue - median (kr. pr. indbygger i 2023, 2025 priser)

Uanset om der måles på gennemsnitlig nettoformue eller medianen, ligger Randers lavt sammenlignet med hele landet og de øvrige sammenligningskommuner.

Hvis alle kommuner rangordnes efter den største gennemsnitlige nettoformue i 2023, er resultatet for ovenstående kommuner: Silkeborg (22), Vejle (25), Horsens (50), Randers (83).

3. Boligmasse, planlægning og byudvikling

I dette afsnit beskrives boligmassen og den nuværende planlægning for udvikling af Randers Kommune, ligesom der gives en status på Randers midtby.

3.1 Boligerne i Randers Kommune

Afsnittet indeholder en beskrivelse af boligerne i Randers Kommune, herunder antal, type og tomme boliger. Hertil beskrives salgspriserne på boliger i de respektive dele af Randers Kommune, ligesom salgspriserne sammenlignes med salgspriser i sammenligningskommunerne.

Udover ovenstående beskrives det almene boligområde i Randers Kommune, både i forhold til antallet af almene boliger, de almene boligers placering, lejeniveauet i de almene boliger samt større renoveringsprojekter. Slutteligt beskrives de seneste års lokalplanlægning i kommunen, ligesom det beskrives, hvad der forventes planlagt for i de kommende år.

Antal boliger

I Randers Kommune er der samlet set mere end 53.000 boliger, og som det ses af nedenstående tabel udgør parcelhuse og lejligheder langt størstedelen af boligerne i kommunen. Tabellen summerer ikke op til 53.000, fordi der udover parcelhuse, lejligheder og rækkehuse også er andre boligtyper i kommunen, som fx stuehuse, men disse udgør en så relativt lille andel af den samlede mængde boliger, at de ikke er inddraget i tabellen. Det samlede antal boliger, der bliver beskrevet i dette afsnit, er derfor 51.000.

Tabel 3.1. Antal parcelhuse, lejligheder og række/kædehuse i Randers Kommune

	Parcelhuse	Lejligheder	Række- og kædehuse
Antal	22.000	22.000	7.000

Kilde: BBR

Tabel 3.2. Fordelingen af boliger på hvorvidt de er hhv. privat/alment udlejede eller privatejede

	Parcelhuse		Lejligheder		Række- og kædehuse	
	Almen + privatudlejede	Privatejede	Almen + privatudlejede	Privatejede	Almen + privatudlejede	Privatejede
Antal	1.699	20.302	17.638	3.557	3.872	2.212

Kilde: BBR

Hvor data i den øverste tabel 3.1 viser det samlede antal parcelhuse, lejligheder og række- og kædehuse i Randers Kommune, viser tabel 3.2, hvor mange af hhv. parcelhusene, lejlighederne og række- og kædehusene der er almen/privatudlejede kontra privatejede/beboet af ejer. Tallene i de to tabeller summerer ikke helt op til hinanden, da der er udeladt ca. 2.000 boliger, som fx er offentlige lejeboliger, og tallene i ovenstående tabel summerer derfor kun til ca. 49.000 boliger.

Ovenstående tabel viser, at langt størstedelen af parcelhusene i kommunen er beboet af ejer, hvorimod lejlighederne i langt overvejende grad er udlejede som enten almen eller privatudlejede boliger. For række- og kædehusene er der flere almen- og privatudlejede boliger end privatejede, men forskellen er mindre udtalt end for de to foregående kategorier.

Nedenstående tabel 3.3 udpensler i endnu et niveau, hvordan boligmassen er sat sammen, idet man nedenfor kan se, om de udlejede boliger er udlejet af privat ejer eller almene boligselskaber.

Tabel 3.3. Antal alment- og privatudlejede parcelhuse, lejligheder og række/kædehuse i Randers Kommune

	Parcelhuse		Lejligheder		Række- og kædehuse	
	Almen	Privat	Almen	Privat	Almen	Privat
Antal	156	1.543	6.669	10.969	1.891	1.981

Kilde: BBR

Det fremgår af ovenstående tabel om lejeboligerne i kommunen, at der er flere privatudlejede boliger på alle boligtyperne, end der er alment udlejede boliger på boligtyperne. Således er der næsten ti gange så mange privat udlejede parcelhuse, som der er alment udlejede parcelhuse. For lejligheder er der 6.669 alment udlejede boliger, mens der er lige under 11.000 privat udlejede lejligheder i kommunen. For række- og kædehuse er der ca. lige mange almene og privat udlejede boliger med lige under 1.900 alment udlejede boliger og lige under 2.000 privat udlejede boliger.

I starten af dette årti er der skudt boliger op med hidtil uset hastighed i Randers Kommune. Af nedenstående tabel fremgår det, at der i perioden 2021-2023 er opført markant flere boliger end i perioden 2014-2019.

Tabel 3.4. Antal opførte boliger på boligtype og fordelt på almen eller private boliger

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Hovedtotal
Etagebolig	Almen				24				211				235
	Privat	22	12	32		15		223	227	321	285	74	1.211
Parcelhus	Almen												
	Privat	69	78	82	86	128	145	136	136	200	92	62	1.214
Række- og kædehuse	Almen						36			55			91
	Privat	47	82	55	98	181	198	203	392	210	118	44	1.628
Hovedtotal		138	172	169	208	324	379	562	966	786	495	180	4.379

Kilde: BBR.

Note: Eftersom data stammer fra BBR, er der mindre afvigelser fra tallene i figur 2.12, der bygger på data fra Danmarks Statistik.

Sammensætningen af boligerne der etableres, er desuden ændret. Tidligere har byggeri af parcelhuse fyldt forholdsmæssigt meget, mens der senest er bygget flere lejligheder og rækkehuse. Der er således blevet etableret flere lejligheder alene i 2020 end i hele perioden 2013-2019. Der er ligeledes i perioden sket en generel stigning i antallet af nye parcelhuse, men stigningen i boligbyggeri primært er på baggrund af lejligheder og rækkehuse.

Det ses af tabel 3.4, at der opføres markant flere private boliger end almene boliger, ligesom det ses, at der ikke er opført almene parcelhuse.

Det ses, at der er sket en opbremsning i byggeriet fra 2022 til 2023. Den lavere byggeaktivitet i 2023 kan skyldes stigende omkostninger ved byggeri, stigende finansieringsomkostninger, men også at den store mængde nye boliger opført i 2021 og 2022 skulle absorberes af markedet. Der forventes at blive etableret en stor mængde nye boliger i de kommende år - især i Randers by med udviklingen af Flodbyen Randers samt udlægningen af nye områder.

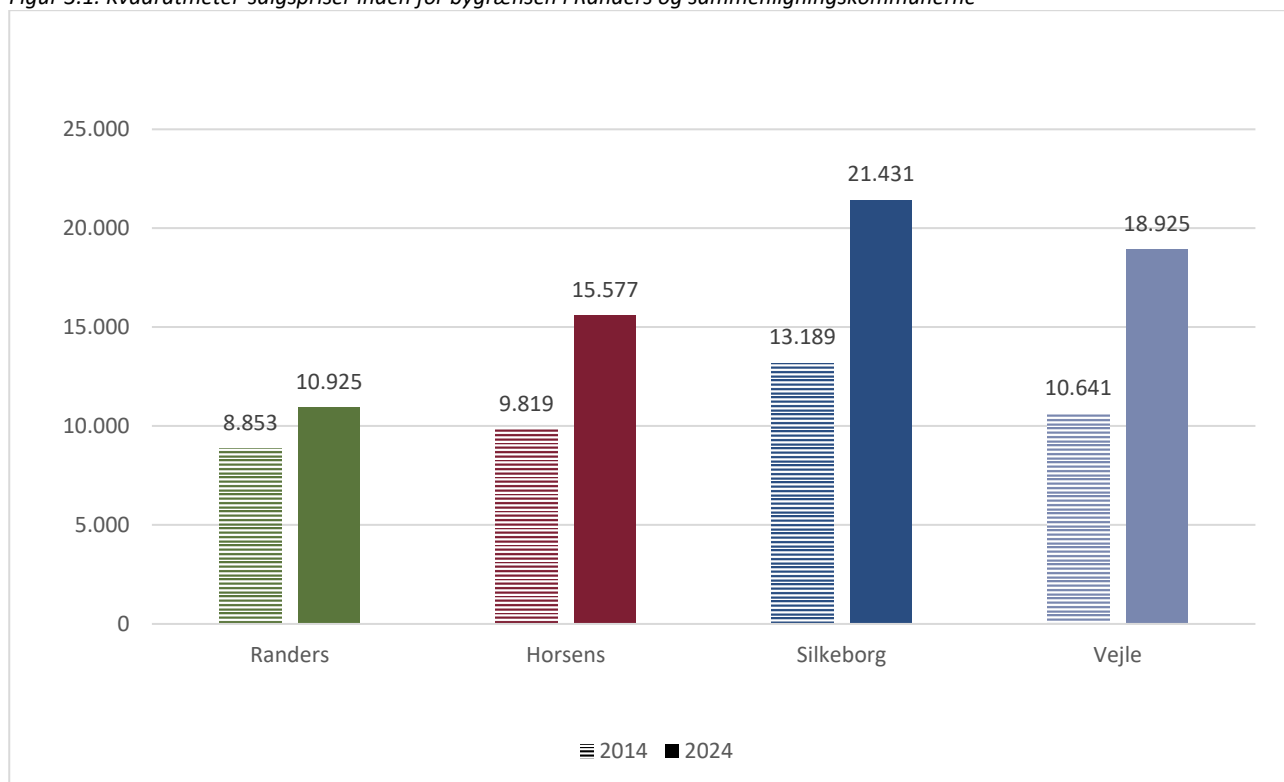
Byfortætningen og omdannelsen er en gennemgående trend, der ses i større danske byer, hvor der efterspørges "lette" moderne boliger med minimal vedligeholdelse. Et centralt element i denne bevægelse er, at mange voksne uden hjemmeboende børn søger at fraflytte parcelhuset og etablere sig i en anden bolig.

Salgspriser

Nedenstående graf viser salgspriserne for boliger i hhv. Randers by og sammenligningskommunernes byer i både 2014 og 2024. Det ses af grafen, at den gennemsnitlige kvadratmeterpris for boliger i Randers by i 2014 var 8.853 kr. Dette var i 2024 steget til 10.925 kr., hvilket svarer til en stigning på 23 pct. For Horsens Kommune er der tale om en stigning fra 9.819 kr. til 15.577 kr., svarende til 59 pct. Vejle er den kommune, der har den største procentmæssige stigning, hvor priserne er steget fra 10.641 kr. til 18.925 kr., svarende til en stigning på 78 pct. Silkeborg har den største beløbsmæssige stigning, idet priserne her er steget fra 13.189 kr. til 21.431 kr., svarende til 62 pct.

I 2014 var kvadratmeterpriserne i Randers by mellem 1.000 og 4.300 kr. lavere end tilsvarende i sammenligningskommunerne. Dette tal var i 2024 steget til en forskel på 4.500 til 10.500 kr. Den forskel der var i 2014, er med andre ord blevet mere udtalt i løbet af de seneste ti år, hvor Randers i høj grad har tabt terræn til sammenligningskommunerne. For alle sammenligningsbyerne gælder det, at Randers bys salgspriser i 2024 er tættere på sammenligningsbyernes salgspriser i 2014, end de er på priserne i 2024.

Figur 3.1. Kvadratmeter-salgspriser inden for bygrænsen i Randers og sammenligningskommunerne

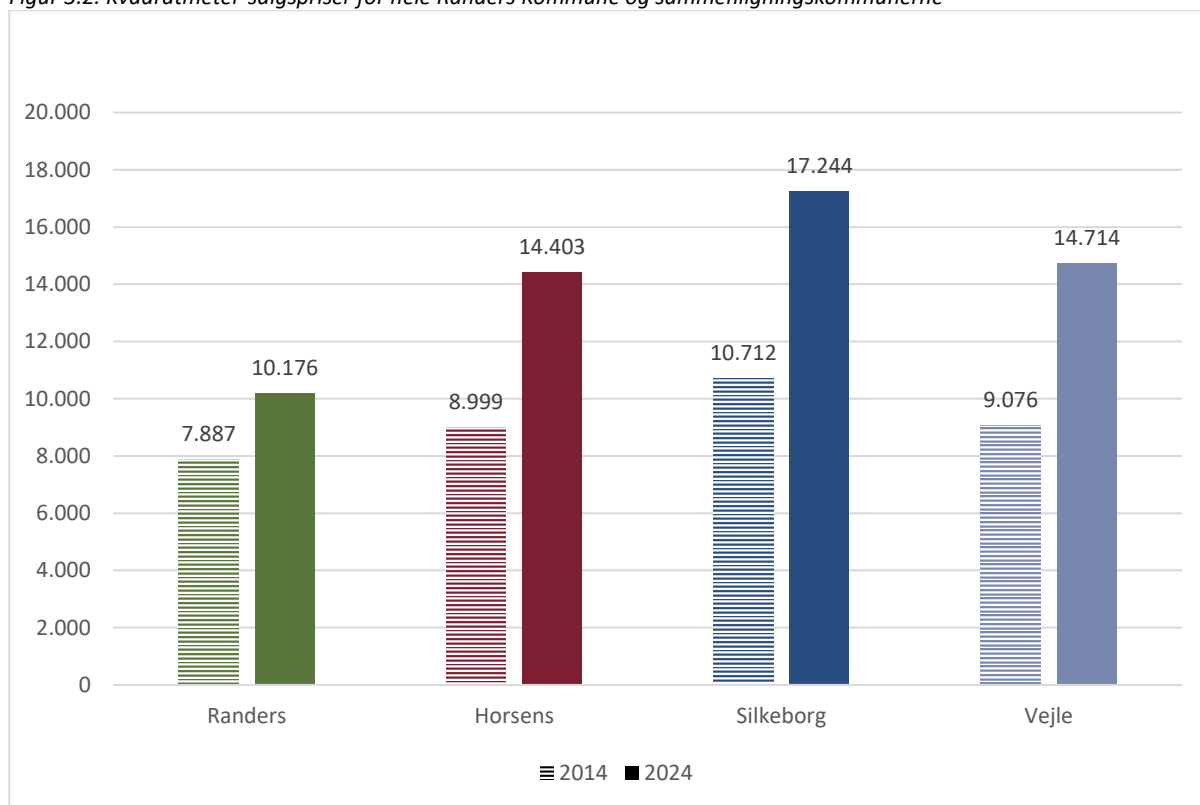
Kilde: Registeret for ejerfortegnelse

Nedenfor ses salgspriserne for hele Randers Kommune og for sammenligningskommunerne i deres helhed. For Randers ses det, at priserne er steget fra 7.887 i 2014 til 10.176 kr. i 2024, svarende til en stigning på 29 pct. I Randers Kommune er priserne altså steget mere for kommunen som helhed, end de er inden for bygrænsen.

For Horsens Kommune er priserne steget fra 8.889 til 14.403 kr. svarende til en stigning på 60 pct. For Vejle Kommune ses det, at priserne er steget fra 9.076 kr. til 14.714 kr., svarende til en stigning på 62 pct. For Silkeborg gælder det, at priserne er steget fra 10.712 kr. til 17.244 kr., svarende til en stigning på 61 pct.

Det er slående, at de tre sammenligningskommuner har oplevet en næsten ens prisstigning i procent, hvor Randers Kommunes stigning kun er halvt så stor som sammenligningskommunernes. En anden forskel der ses, er at det tilsyneladende er lykkedes bedst for Vejle at tiltrække nye indbyggere til byen. I hvert fald er det Vejle, der oplever den største procentvise stigning i priserne i byen, ligesom det er Vejle, der oplever det største fald mellem stigningerne på priserne i byen og i hele kommunen. For Horsens og Silkeborg er prisstigningen næsten den samme for boligerne i hovedbyen og boligerne i hele kommunen, mens der for Randers er en større prisstigning uden for hovedbyen end i hovedbyen. Dette kan tyde på, at der er større efterspørgsel efter boliger i forstæderne til Randers, end der er efter boligerne i selve byen.

Figur 3.2. Kvadratmeter-salgspriser for hele Randers Kommune og sammenligningskommunerne

Kilde: registeret for ejerfortegnelse

Opsummerende om salgspriserne kan det siges, at Randers Kommune er bagud i forhold til sammenligningskommunerne, og forskellen er blevet væsentligt øget de seneste 10 år. Randers Kommune havde allerede i 2014 de laveste salgspriser og har siden da haft mindre end halvt så meget stigning i priserne som sammenligningskommunerne.

Privat udlejning af boliger i Randers Kommune

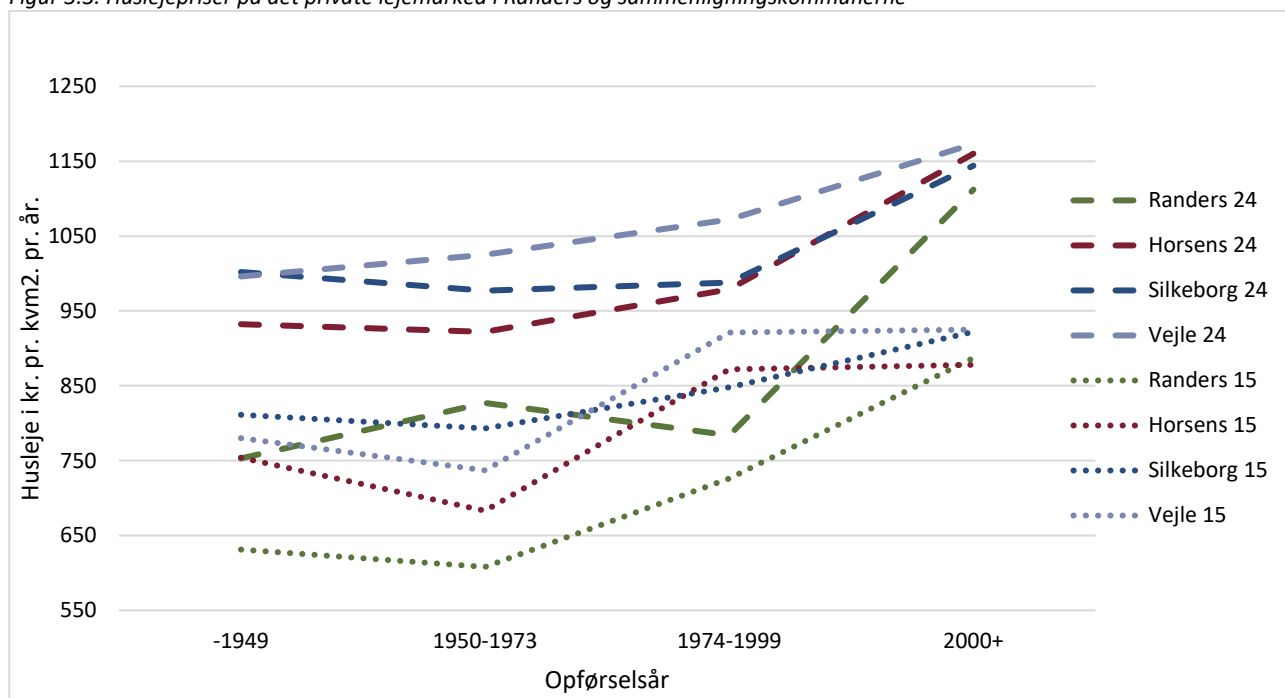
Dette afsnit beskriver huslejeniveauet for private udlejningsboliger i Randers Kommune sammenlignet med andre kommuner. Herudover er der en kort beskrivelse af reglerne om omkostningsbestemt husleje.

Nedenstående figur viser huslejeniveauet i Randers og sammenligningskommunerne i hhv. 2015 og 2024. På x-aksen ses opførselsårene for de private udlejningsboliger i fire intervaller. På y-aksen ses den årlige husleje pr. kvm². Grafen er lavet ud fra tal fra Social- og Boligstyrelsen, der laver tallene ud fra en samkørsel af huslejeoplysningerne i boligstøtteregetret med BBR og Social- og Boligstyrelsens boligstatistiske database.

Af figuren ses det, at huslejeniveauet for boliger opført frem til og med 1999 i Randers Kommune i 2015 (den nederste røde linje) var markant lavere end huslejeniveauet for sammenligningskommunerne i 2015. For boliger opført efter år 2000 var huslejen for boliger i Randers Kommune sammenlignelig med boliger i sammenligningskommunerne. Det ses også af figuren (den mørkerøde linje), at huslejeniveauet i Randers Kommune for boliger opført i de tre første tidsintervaller – altså for boliger opført frem til og med 1999 - i 2024 var på niveau med eller lavere end huslejen i sammenligningskommunerne i 2015. Randers Kommune er således ni år bagefter, og har fra 2015 til 2024 kun bevæget sig op på sammenligningskommunernes 2015-niveau samtidig med, at sammenligningskommunerens husleje generelt har været stigende i perioden. Særligt iøjnefaldende er det, at huslejen for boliger opført 1974-1999 i Randers Kommune i 2024

er lavere, end den var i sammenligningskommunerne i 2015. Det sidste, der kan fremhæves om nedenstående figur er, at Randers Kommune i 2024 har den laveste husleje på boliger opført efter år 2000.

Figur 3.3. Huslejepriser på det private lejemarked i Randers og sammenligningskommunerne

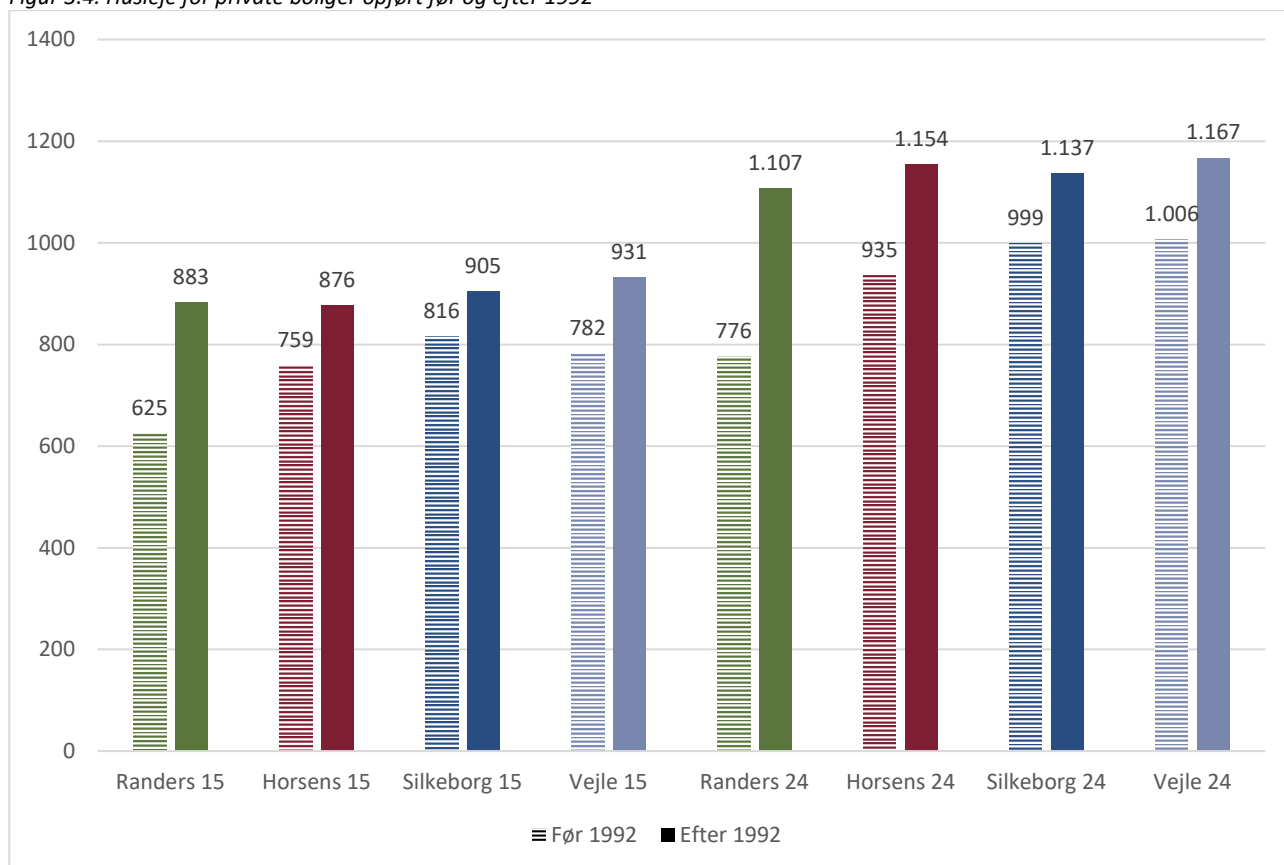
Kilde: Bolig- og Indenrigsministeriet

Nedenstående figur viser huslejen for boliger opført hhv. før og efter 1992. Jf. nedenstående afsnit om omkostningsbestemt husleje er 1992 et skelsættende år, idet boliger opført før 31. december 1991 er underlagt bestemmelserne om omkostningsbestemt husleje, mens boliger opført efter 31. december 1991 er underlagt husleje ud fra det lejedes værdi.

For Randers Kommune ses først og fremmest samme billede som ovenstående graf viser – altså at huslejen for boliger opført før 1992 i 2024 er på niveau med huslejen i sammenligningskommunerne i 2015. Sammenlignet med de øvrige kommuner er huslejeniveauet i Randers Kommune således 9 år bagud.

Grafen viser desuden, at der for Randers Kommune er et væsentligt større spring i huslejen for boligerne opført hhv. før og efter 1992. Det kan indikere, at den omkostningsbestemte husleje er med til at holde huslejen for boligerne lave. Det viser med tydelighed, at det er billigere at bo i en ældre lejebolig i Randers Kommune end det er at bo i en ældre lejebolig i sammenligningskommunerne.

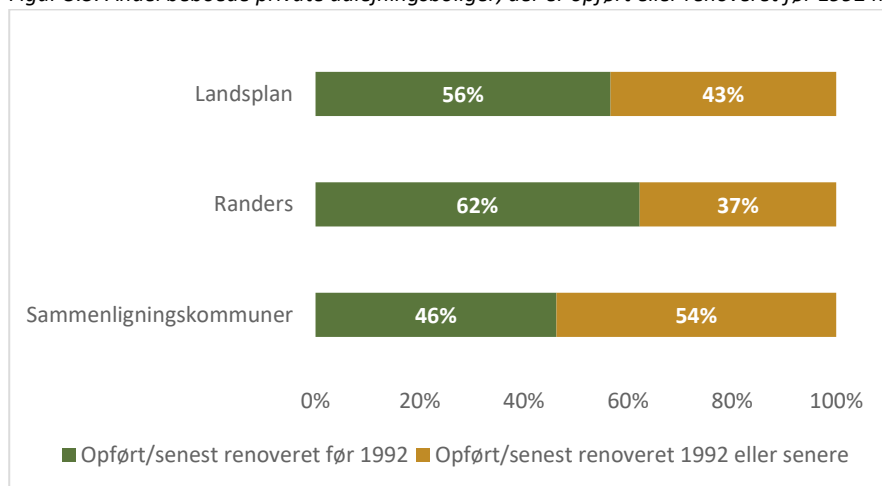
Figur 3.4. Husleje for private boliger opført før og efter 1992

Kilde: Bolig- og Indenrigsministeriet

Huslejeniveauet har som udgangspunkt direkte sammenhæng med kvaliteten af boligerne.

Figur 3.5. Andel beboede private udlejningsboliger, der er opført eller renoveret før 1992 hhv. senere

Kilde: BBR-oplysninger fra Danmarks Statistik. Figuren trækker både på oplysninger om opførelsesår og år for seneste væsentlige om- eller tilbygning.

Det ses af figuren ovenfor, at 62 pct. af Randers Kommunes private udlejningsejendomme (beboede) er opført før 1992, og/eller senest er renoveret før 1992. Dette er en betydeligt højere andel end sammenligningskommunerne (Horsens, Silkeborg og Vejle) - og er også noget højere end gennemsnittet på

landsplan. Dette indikerer, at det lave huslejeniveau i Randers Kommune - for den ældre del af de private udlejningsejendomme - er direkte knyttet til, at de gennemsnitlig set er i dårligere kvalitet og ikke er moderniseret i samme grad som i andre kommuner.

Det lave huslejeniveau kan afholde investorer fra at investere i nye projekter og ejere af bygninger fra at renovere dem. Det kan medføre, at boligmassens samlede kvalitet falder, og at borgere på kanten af samfundet fra andre kommuner søger disse boliger. Den høje andel af billige boliger kan dermed være en af de væsentligste forklaringer på, at kommunen i en længere årrække har haft stor nettotilflytning af borgere på overførselsindkomst.

Byrådet har på den baggrund besluttet - i forbindelse med vedtagelsen af budget 2025-2028 - at der skal gennemføres en analyse af lejeboligmarkedet. Analysen skal belyse, hvilken betydning omkostningsbestemt husleje har for omfanget af billige boliger i Randers Kommune. I arbejdet med analysen skal der blandt andet ses på erfaringer fra andre kommuner, data omkring flyttemønstre og dialog med udviklere. Analysen udarbejdes med ekstern bistand og fremsendes til politisk behandling medio 2025. En række foreløbige resultater fra analysen er indarbejdet i Hvidbogen og nærværende baggrundsmateriale.

Kort om omkostningsbestemt husleje

Det private boliglejemarked er indgående reguleret af lovgivning.

Der er som udgangspunkt tre forskellige regelsæt for huslejefastsættelse:

1. Omkostningsbestemt leje
2. Fastsættelse ud fra det lejedes værdi
3. Fri lejefastsættelse

Fri lejefastsættelse gælder alene for de lejeboliger, der er opført efter den 31. december 1991 og behandles ikke yderligere her.

Omkostningsbestemt husleje

Kommuner hvor indbyggertallet pr. 1. april 1979 oversteg 20.000 indbyggere, er som udgangspunkt "regulerede", hvilket betyder, at reglerne for omkostningsbestemt leje finder anvendelse i Randers Kommune. Omkostningsbestemt husleje indebærer, at huslejen fastsættes på basis af de omkostninger, som er nødvendige for ejendommens drift. Sådanne omkostninger vil typisk være ejendomsskatter, afgifter, administration, forsikringer, renovation, renholdelse, fællesbelysning, -el og -vand, vicevært, hensættelse til vedligehold, samt beregnet kapitalafkast til ejendommens ejer. Kapitalafkastet udgør som hovedregel 7 pct. af ejendommens offentlige værdi ved 15. alm. vurdering af 1. april 1973 – en ikke indekseret værdifastsættelse, der er mere end 50 år gammel.

For bygninger med seks eller færre boligenheder fastsættes huslejen som udgangspunkt ud fra det lejedes værdi. Dette gør sig også gældende i regulerede kommuner som Randers Kommune.

Når lejemål udlejes ud fra en omkostningsbestemt husleje, stilles der en række administrative krav til, hvordan udlejer skal dokumentere, at lejeniveauet svarer til omkostningerne. Disse krav er mindre omfattende for boliger, der lejes ud under fri lejefastsættelse eller ud fra det lejedes værdi.

Husleje ud fra det lejedes værdi

I ikke-regulerede kommuner fastsættes huslejen ud fra det lejedes værdi, der blandt andet vurderes ud fra lejeboligens beliggenhed, art, størrelse, kvalitet, udstyr og vedligeholdsstand, suppleret med oplysninger om lejeniveau i sammenlignelige lejemål.

Huslejenævnet

Huslejenævnet kan af både lejer og udlejer inddrages til efterprøvelse af blandt andet huslejens størrelse.

Mulighed for ændring af princip for huslejefastsættelse

Kommunalbestyrelsen i en reguleret kommune kan, under hensyn til boligforholdene, bestemme, at kommunen ikke længere skal være reguleret. En sådan beslutning vil først og fremmest indebære, at reglerne om omkostningsbestemt leje ikke længere finder anvendelse. Huslejen vil derimod fremover skulle reguleres efter bestemmelserne om det lejedes værdi, og udlejer vil kunne varsle lejeforhøjelse, hvis den gældende leje er væsentligt lavere end det lejedes værdi. I øvrigt vil udlejer ikke have pligt til fremover at afsætte et beløb til ejendommens udvendige vedligeholdelse.

Kommunalbestyrelsen i en ureguleret kommune kan efter samme regler beslutte, at kommunen fremadrettet skal være reguleret/eller igen skal være reguleret.

Grundejernes Investeringsfond

Af lejelovens §§ 119 – 221 fremgår reglerne for hensættelse på konti i Grundejernes Investeringsfond til udvendig vedligeholdelse.

Bestemmelserne vedrører ejendomme med mere end 2 beboelseslejligheder, som faktisk er taget i brug før 1970.

Udlejerens udgifter til udvendig vedligeholdelse kan fradrages på kontiene efter §§ 119 og 120. Ved udvendig vedligeholdelse forstås al vedligeholdelse for ejendommen og det lejede, som ikke er omfattet af den indvendige vedligeholdelse, jf. § 111.

Har udlejer selv udført udvendigt vedligeholdelsesarbejde, kan der fradrages et passende beløb til dækning heraf, hvis udgiften er specificeret i arbejdets art, timeforbrug samt løn.

Det er ikke afgørende for, at udgiften kan fradrages kontiene, at der faktisk afsættes beløb for de arealer, som vedligeholdelsesarbejdet vedrører, fx en garage. Der kan i øvrigt fradrages udgifter for sparet udvendig vedligeholdelse som fastsat af huslejenævnet i forbindelse med, at udlejer udfører forbedringsarbejder i ejendommen.

Udlejer har pligt til at udføre udvendige vedligeholdelsesarbejder, når det er tiltrængt, uanset om udgiften til vedligeholdelse kan dækkes af kontienes indestående.

Beboerrepræsentanterne eller et flertal af lejerne kan tilslutte sig, at beløb på kontiene efter §§ 119 og 120 anvendes til generelle forbedringer på ejendommen. På den måde kan lejerne efter omstændighederne undgå, at udlejer varsler en forbedringsforhøjelse for arbejderne.

Lejerne kan med fordel gå med til, at udlejer fradrager beløb til forbedring. Hvis alternativet er forbedringsforhøjelse af huslejen - hvad der normalt vil være tilfældet - kan lejerne kun blive bedre, aldrig dårligere stillet, ved at gå ind herpå.

3.2 Tomme boliger i Randers Kommune

I det følgende vil udviklingen i tomme boliger i Randers Kommune blive gennemgået. En tom bolig defineres som en boligenhed i BBR, som har været uden CPR tilmelding i mere end 90 dage.

Der vil altid være et strukturelt niveau af tomme boliger i en kommune fx ved flytninger, renoveringer eller nybyggeri. For at sikre muligheden for tilflyttere kan det ligeledes være en fordel at have et antal boliger stående tomme, enten nybyggerier eller ældre boliger.

Tommer boliger fordelt på boligtype

Særligt to ting synes at have betydning for, hvorvidt boligerne i Randers Kommune står tomme. Disse to ting er hhv. geografisk placering og boligens alder.

Af tabel 3.5 ses det overordnede antal tomme boliger fordelt på boligtype i perioden fra juli 2021 til oktober 2024. Det ses, at antallet af ledige boliger er steget fra 2.059 i juli 2021 til 2.698 i oktober 2024 svarende til en samlet tomgang på 5,1 pct. af den samlede boligmasse.

Tabel 3.5. Tomme boliger fordelt på BBR enhedsregistrering

	Jul 21	Okt 21	Jan 22	Apr 22	Jul 22	Okt 22	Jan 23	Okt 23	Apr 24	Jul 24	Okt 24
Bolig i etageejendom, flerfamiliehus eller to-familiehus	1123	1192	1349	1378	1379	1433	1447	1565	1567	1571	1559
Fritliggende enfamiliehus	504	517	522	520	512	549	550	560	569	574	605
Kollegiebolig	130	114	123	114	108	109	116	162	198	208	212
Række- og kædehuse	133	139	127	132	151	178	180	184	162	179	186
Diverse	9	10	12	12	12	12	13	4	3	1	3
Stuehus til landbrugsejendom	110	113	121	121	122	126	137	133	135	135	133
I alt	2009	2085	2254	2277	2284	2407	2443	2608	2634	2668	2698

Kilde: BBR

Mere end halvdelen af boligerne er etageejendomme (lejligheder), men der er også et stort antal enfamiliehuse, der står tomme, i alt 605 svarende til lidt mere end 20 pct. af de ledige boliger. Der vil være et naturlig udsving i løbet af året, eftersom der kan være perioder, hvor der vil være større ledighed end på andre tidspunkter.

Som det fremgår af tabel 3.6 nedenfor (baseret på data fra maj 2025), er gennemsnitligt 4,9 pct. af boligerne ledige i Randers Kommune, men i Randers C er tallet 8,5 pct., i Gjerlev 7,0 pct. og i Havndal 12,0 pct. Da Randers C samtidig er postnummeret med flest boliger (19,2 procent af det samlede antal boliger), er Randers C ligeledes postnummeret med flest ledige boliger, i alt omkring 863.

De 863 boliger svarer til, at 33,0 pct. af de ledige boliger i Randers Kommune er beliggende i Randers C, hvilket må forventes at være højere end for sammenligningskommunernes hovedbyer, selvom det ikke har været muligt at lave tal for dette.

Tabel 3.6. Antal tomme boliger, fordelt på postdistrikt

	8870	8900	8920	8930	8940	8960	8970	8981	8983	8990	
Post-distrikt	Langå	Randers C	Randers NV	Randers NØ	Randers SV	Randers SØ	Havndal	Spentrup	Gjerlev	Fårup	I alt
Antal boliger	2.870	10.195	11.704	10.133	4.688	7.358	1.506	1.947	1.570	1.138	53.109
Antal tomme boliger	78	863	584	320	206	165	180	44	110	65	2.615
Andel tomme boliger i pct.	2,7	8,4	5,0	3,2	4,4	2,2	12,0	2,3	7,0	5,7	4,9

Kilde: BBR

En anden faktor, der kan have betydning for, om en bolig står tom, er boligens alder. En ældre bolig kan have et højere energiforbrug, lavere kvalitet samt dårligere tilgængelighed, hvis boligen ikke er blevet gennemgående renoveret. Det kan betyde, at der er færre, der efterspørger en sådan bolig. Nedenstående tabel viser både opførselsår og geografi for de tomme boliger.

Tabel 3.7. Tomme boliger på postnummer og opførselsår, angivet i pct.

	8870	8900	8920	8930	8940	8960	8970	8981	8983	8990	Hele Randers Kommune
Opførselsår	Langå	C	NV	NØ	SV	SØ	Havndal	Spentrup	Gjerlev	Fårup	
Før 1900	4,73%	10,05%	5,18%	9,27%	9,31%	7,28%	16,98%	7,33%	9,74%	9,40%	9,26%
1900-1920	6,67%	11,43%	8,17%	5,73%	8,09%	7,75%	17,16%	5,41%	8,28%	8,72%	9,77%
1920-1940	6,27%	8,34%	5,61%	5,57%	3,09%	5,87%	14,64%	6,50%	5,29%	10,16%	6,94%
1940-1950	4,80%	5,33%	3,00%	3,35%	5,02%	2,61%	10,74%	3,80%	13,40%	9,71%	4,28%
1960-1980	1,65%	9,69%	7,00%	2,56%	3,85%	1,51%	3,91%	0,87%	4,50%	3,51%	4,29%
1980-2000	1,90%	4,41%	1,93%	2,84%	11,29%	0,92%	4,08%	0,84%	7,76%	2,34%	2,89%
2000-2020	0,52%	8,31%	3,48%	0,98%	0,24%	1,22%	3,92%	0,94%	2,08%	2,88%	2,46%
2020 og nyere	0,00%	2,33%	1,36%	0,66%	0,00%	0,34%	0,00%	0,00%	3,45%	0,00%	0,79%
Total	2,72%	8,46%	4,99%	3,16%	4,39%	2,24%	11,95%	2,26%	7,01%	5,71%	4,92%

Kilde: BBR

Hvis der er mellem 0 og 4,99 pct. tomme boliger er feltet i ovenstående tabel farvet grønt, hvis der er mellem 5,00 og 9,99 procent tomme boliger er feltet orange, og hvis der er mere end 10 pct. tomme boliger er feltet rødt. Af tabellen ses først og fremmest, at særligt Havndal, Randers C, Gjerlev og Fårup har mange tomme boliger, og at de har mange tomme boliger i alle opførselsårs intervaller. Det ses også af tabellen, at jo ældre en bolig er, jo større sandsynlighed er der for, at den står tom.

80 pct. af boligerne i Randers C er opført før 1950. Den ældre boligmasse i Randers C kan således være forklaringen på den højere tomgang her sammenlignet med resten af kommunen. Til sammenligning er andelen af boliger opført før 1950 for kommunen som helhed 47 pct. Dog ses det også, at tomgangen er højere for nyere boliger i Randers C end i resten af kommunen, men det er kun 5 pct. af den samlede boligmasse, der er opført efter år 2000, og heraf står knap 7 pct. tomme svarende til 31 boliger.

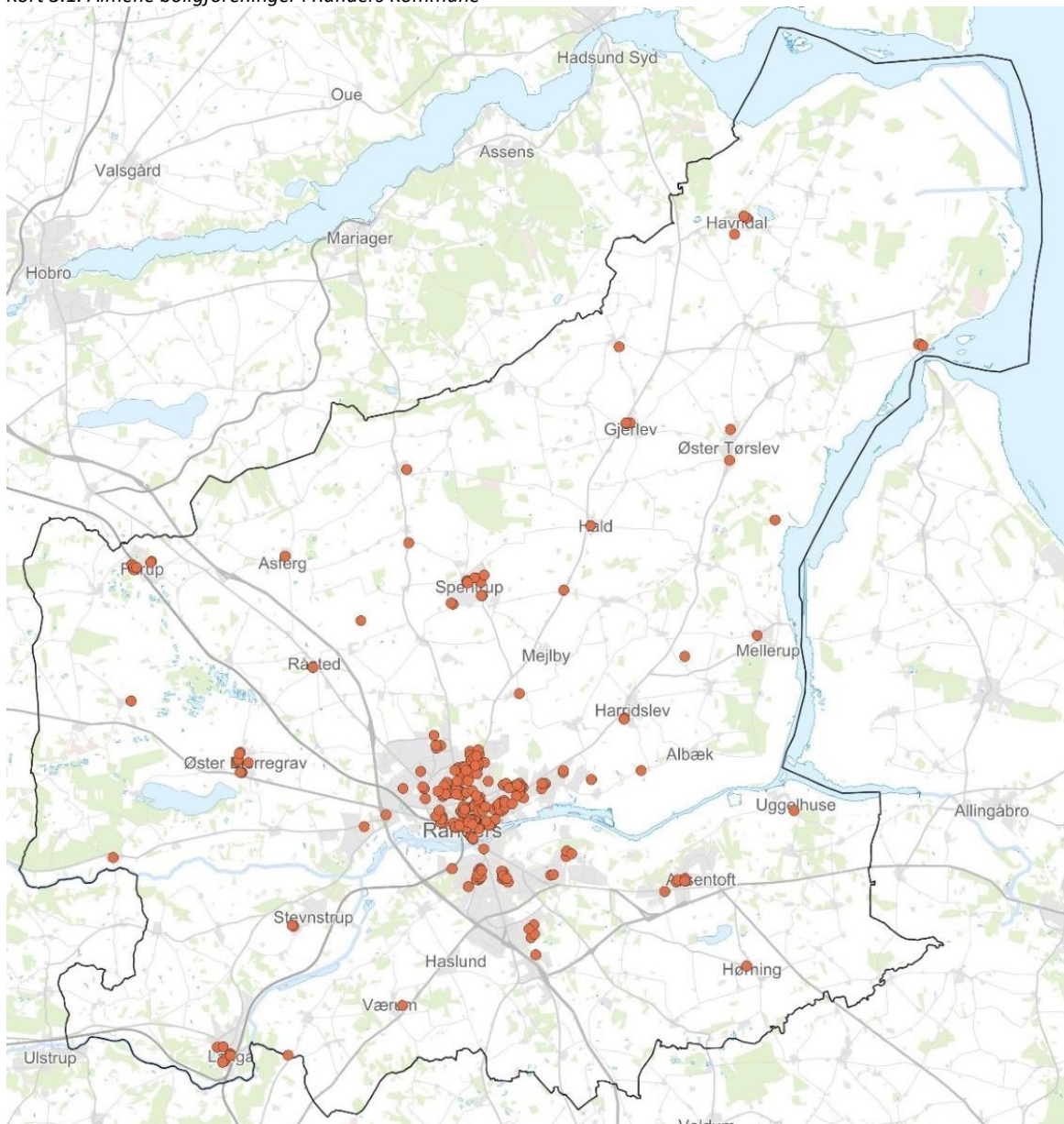
Tal fra februar 2025 viser, at der for boliger inden for centerringen i Randers By, altså det område der defineres som midtbyen, er en sammenhæng mellem boligens alder og tomgangen i boligerne. Således er der for boliger opført fra 1980 og frem kun op til 3 pct. tomgang, mens der for boliger opført før 1980 er mellem 10 og 12 pct. tomgang. Samtidig er mere end 75 pct. af boligerne inden for centerringen i Randers by opført før 1980.

3.3 Det almene boligområde

Dette afsnit indeholder en beskrivelse af, hvor mange almene boliger der er, hvor i kommunen boligerne er lokaliseret, hvordan renoveringsniveauet har været de seneste år samt en beskrivelse af huslejeniveauet i de almene boliger i Randers Kommune sammenlignet med de omkringliggende kommuner. Til sidst er der en kort beskrivelse af den boligsociale helhedsplan for kommunen.

Der er i Randers Kommune omkring 8.700 almene lejeboliger, fordelt på 10 foreninger, hvoraf de to største, Møllevænget & Storgaarden og Randers Boligforening af 1940, tilsammen har 4.767 boligenheder. Af nedenstående kortudsnit ses det, hvor i kommunen de almene boligforeninger er placeret, og det fremgår, at der er almene boliger fordelt bredt over hele kommunen, ligesom de fleste boligforeninger ligger i Randers by.

Kort 3.1. Almene boligforeninger i Randers Kommune

Kilde: Randers Kommunes egne data

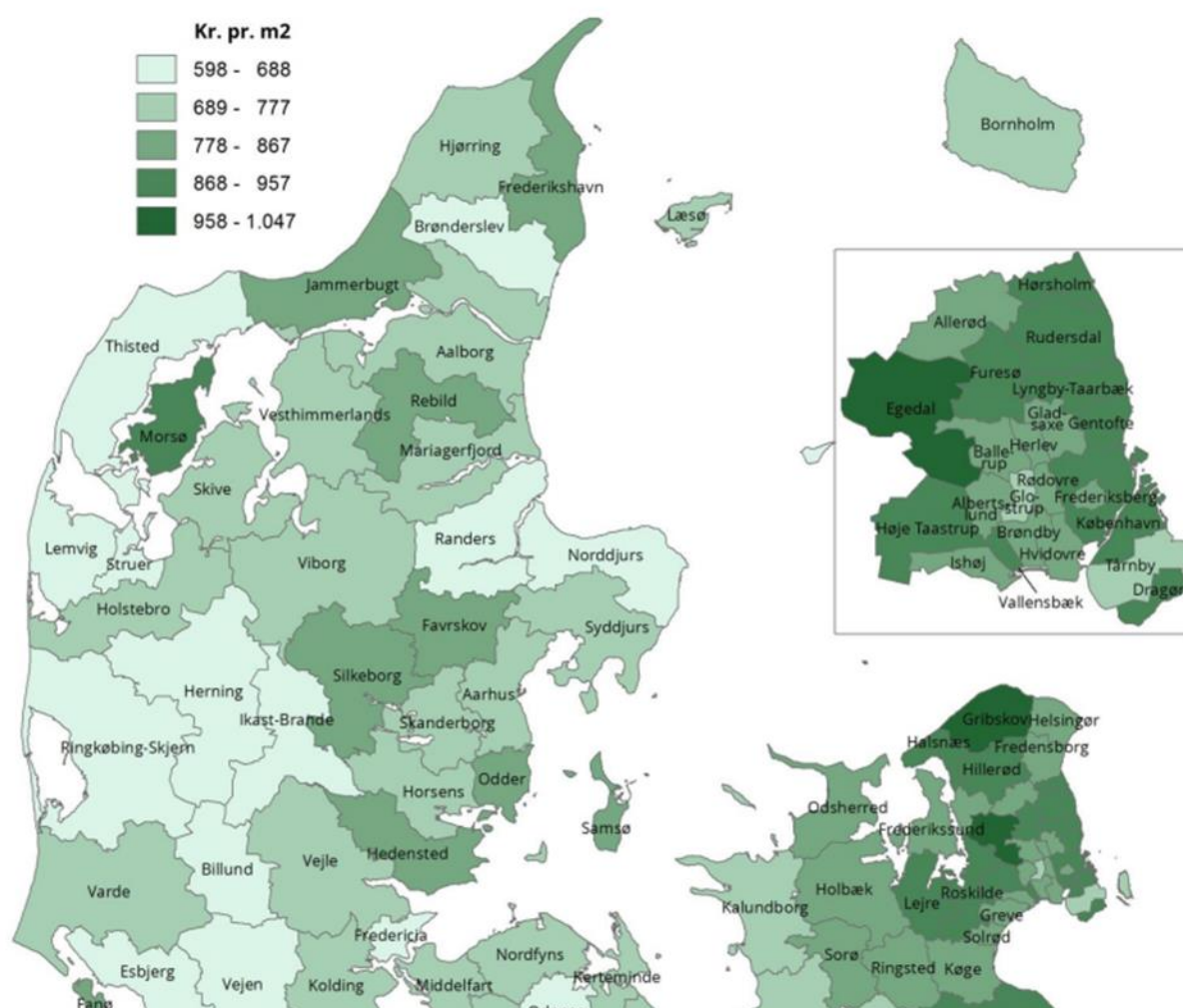
Huslejeniveauer for almene boliger i Randers Kommune

Dette afsnit bygger på data fra Landsbyggefondens årlige rapporter over det almene boligområde. Først præsenteres huslejeniveauet i 2015 og derefter huslejeniveauet i 2025. Huslejen i rapporterne opgøres efter den samlede husleje pr. kvadratmeter pr. år.

Af billede nedenfor ses det, at Randers Kommune i 2015 havde en lavere husleje i de almene boliger end alle tre sammenligningskommuner, ligesom alle nabokommunerne, foruden Norddjurs, havde en lavere husleje end Randers Kommune.

Det fremgår endvidere af kortudsnittet, at Randers Kommune i 2015 sammen med Norddjurs Kommune var de eneste kommuner i Østjylland, der havde en husleje på mindre end 689 kr. pr. kvadratmeter pr. år for almene boliger. Alle øvrige kommuner i Østjylland havde højere husleje for almene boliger.

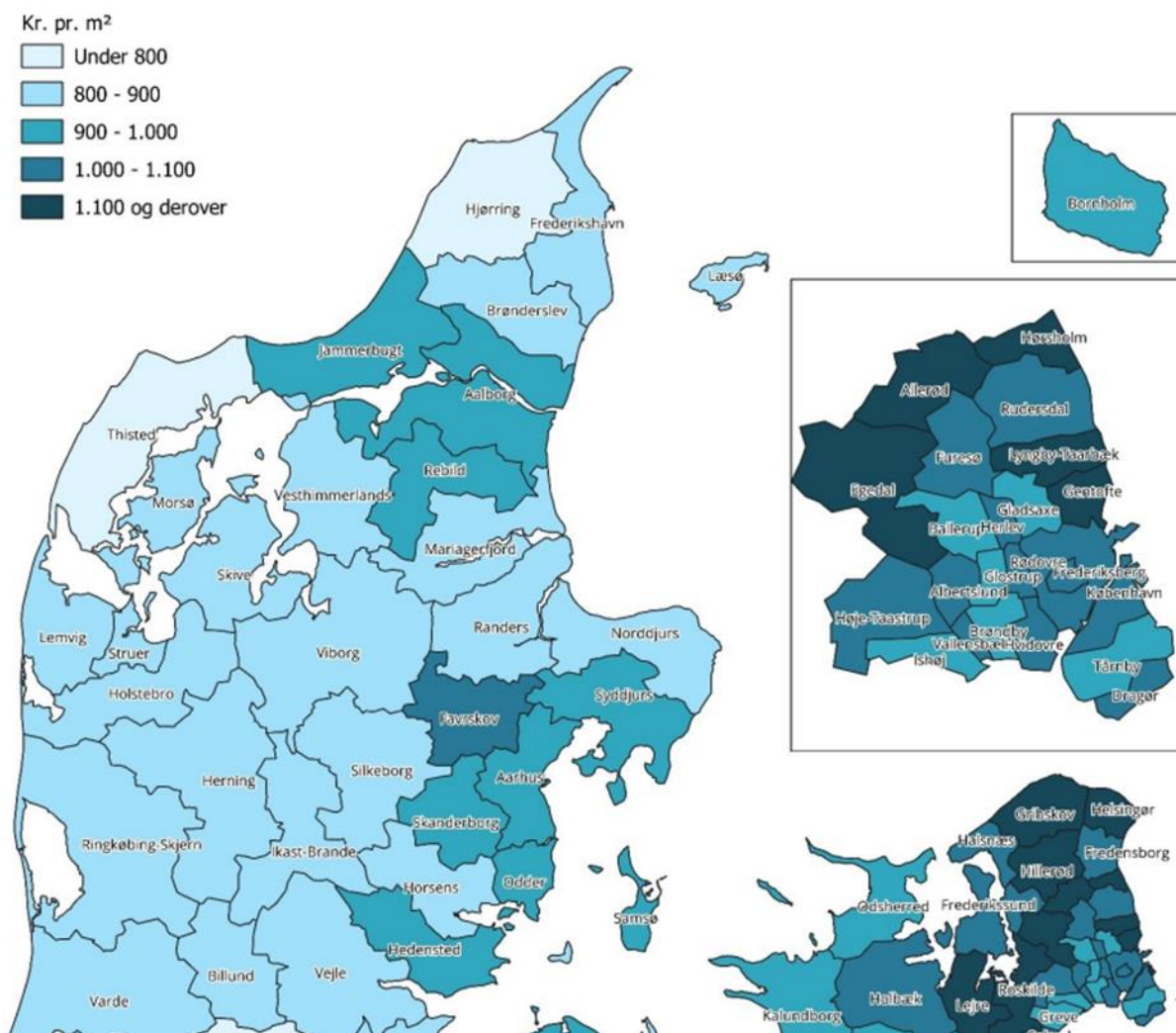
Kort 3.2. Huslejeniveau for almene boliger i 2015

Kilde: Landsbyggefonden

Note: Gennemsnitlig årlig kvadratmeterhusleje 2015 fordelt efter kommuner, kr. pr. m2

Kort 3.3. Huslejeniveau for almene boliger i 2025

Kilde: Landsbyggefonden

Note: Gennemsnitlig årlig husleje i kr. pr. m² for alle almene boliger fordelt på kommuner, 2025

Af data fra Landsbyggefondens årlige rapport over husleje i almene boliger i 2025 fremgår det, at Randers Kommune er i samme huslejeinterval som alle sammenligningskommunerne, og dermed har en gennemsnitlig årlig husleje pr. kvadratmeter på mellem 800 og 900 kr. Af rapporten fremgår det dog, at Randers Kommunes gennemsnitlige husleje, som den eneste af sammenligningskommunerne, er lavere end 800 kr. Det kan dermed formodes, at huslejen i sammenligningskommunernes almene boliger fortsat er højere, end de er i Randers Kommunes almene boliger, trods det, at huslejen i Randers er steget og nu er i samme interval som sammenligningskommunerne.

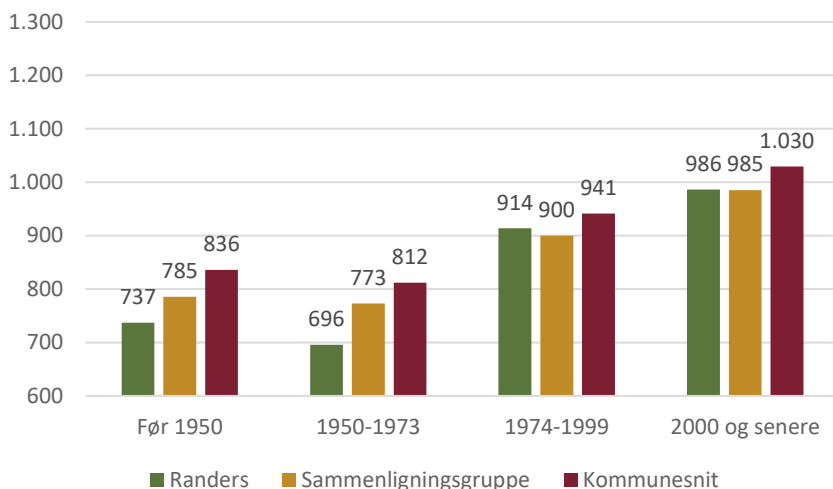
I 2025 er rapporten blevet udvidet med et kort, der viser, hvad en familiebolig på mellem 70 og 85 kvadratmeter koster pr. måned. Dette kort er indsat nedenfor.

Kortet viser, at Randers Kommune som den eneste af sammenligningskommunerne har en gennemsnitlig månedlig husleje i boliger på 70-85 kvadratmeter på 5.000 – 5.500 kr. Silkeborg, Horsens og Vejle har alle en gennemsnitlig husleje på denne type boliger på 5.500 – 6.000 kr. Dette kan være med til at underbygge, at huslejen for de almene boliger i Randers Kommune generelt fortsat er lavere, end den er i sammenligningskommunerne. Kortet viser desuden, at den eneste nabokommune, der har boliger i samme prisinterval, er Viborg Kommune. Alle de andre nabokommuner har et højere huslejeniveau for almene familieboliger.

Hvis der kigges et spadestik dybere og foretages en opdeling på alderen af de almene boliger, ses der en klar tendens til, at de ældste almene boliger i Randers Kommune har en betydeligt lavere gennemsnitlig husleje end både sammenligningskommunerne og landsgennemsnittet.

Figur 3.6. Årlig gennemsnitshusleje pr. kvadratmeter boligareal i 2024 for almene boliger, opdelt på opførelsesår

Kilde: Social- og Boligstyrelsens huslejestatistik, tilgængelig via boligstat.dk.

Renoveringsprojekter i almene boligforeninger

Afsnittet her har til formål at hjælpe til beskrivelsen af vedligeholdelsesniveauet i de almene boliger i Randers Kommune.

Det kommunale tilsyn med almene boliger har en vigtig rolle i forhold til at sikre, at de almene boligorganisationer drives ansvarligt og i overensstemmelse med lovgivningen. Tilsynet skal varetage beboernes interesser og sikre, at boligorganisationerne opfylder deres forpligtelser, herunder at boligerne holdes i god stand og er økonomisk tilgængelige for beboerne. På de årlige styringsdialogmøder mellem tilsynet og boligforeningerne er der derfor fokus på renoveringer og boligstand. Renoveringer kræver dog blandt andet beboerdemokratisk godkendelse.

En væsentlig del af boligafdelingernes økonomiske planlægning er at henlægge midler til fremtidige vedligeholdelsesarbejder. Dette skal sikre, at de nødvendige reparationer og vedligeholdelsesopgaver kan udføres uden at påvirke huslejen. Der er dog tilfælde, hvor de planlagte henlæggelser ikke er tilstrækkelige, fx ved større renoverings- eller forbedringsprojekter. I sådanne situationer har boligorganisationerne mulighed for at optage eksterne lån for at finansiere arbejdet.

En central opgave for det kommunale tilsyn er at behandle ansøgninger om hjemtagelser af lån og huslejestigninger, som ofte relaterer sig til nødvendige renoveringsprojekter i boligafdelingerne. Når en boligorganisation planlægger en større renovering, kan det kræve optagelse af lån for at finansiere projektet, og dette kan føre til en stigning i huslejen for de berørte beboere. Tilsynet vurderer ansøgningerne for at sikre, at lånehjemtagelserne og de foreslåede huslejestigninger er rimelige, økonomisk forsvarlige og i overensstemmelse med lovgivningen.

Randers Kommunes tilsyn med almene boliger har jævnfør tabellen nedenfor oplevet en markant stigning i antallet af ansøgninger om ekstern lånehjemtagelse til renoveringssager de seneste år sammenlignet med tidligere. Siden år 2022 har tilsynet modtaget 46 ansøgninger om ekstern lånehjemtagelse. Udover ansøgninger om lånehjemtagelser er der ligeledes igangsat større fysiske helhedsplaner i flere af boligforeningernes afdelinger.

Tabel 3.8. Udvikling i antal ansøgninger om ekstern lånehjemtagelse

Årstal	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal ansøgninger om lånehjemtagelse	2	1	0	5	1	4	0	17	6	20

Kilde: Randers Kommunes egne data

Boligforeningerne i Randers Kommune oplever en stigning i tab forårsaget af lejeledighed og tomgang. Boligforeningerne rapporterer både i forbindelse med låneansøgningerne og de årlige styringsdialoger, at det især er de ældre boliger, der ikke længere kan konkurrere på markedet, og dermed er sværere at få udlejet. Disse boligers tilstand og manglende modernisering gør dem mindre attraktive i en tid, hvor lejernes forventninger til en boligs standard er stigende. Boligforeningerne forsøger derfor at finde løsninger, som kan øge attraktiviteten af boligerne gennem fx renovering og modernisering.

Ansøgningerne om ekstern lånehjemtagelse kan opdeles i ansøgninger vedrørende vedligehold og forbedringer af de enkelte lejemål ("direkte boligforbedringer") samt ansøgninger vedrørende indirekte forbedringer i afdelingen. I denne sammenhæng betragtes fx moderniseringer og renoveringer af køkken og bad samt udskiftning af vinduer som direkte boligforbedringer, mens fx lånehjemtagelse til kloakseparering og -renovering eller udskiftning af tag betragtes som indirekte boligforbedringer.

Direkte boligforbedringer

Af de 43 ansøgninger modtaget af tilsynet med almene boliger ved Randers Kommune siden 2022 vedrører 22 ansøgninger direkte boligforbedringer og -moderniseringer, såsom modernisering af køkken, bad og/eller tekniske installationer, etablering af ventilation eller udskiftning af vinduer. Det gælder for flere af de afdelinger, der siden 2022 har ansøgt om lånehjemtagelse til udskiftning af køkken og bad, at boligerne har været udstyret med de oprindelige køkkener og badeværelser fra opførelsen af ejendommene. Tilsynet har blandt andet behandlet en ansøgning i 2023 om udskiftning af badeværelser i en afdeling, hvor badeværelserne inden renovering var de oprindelige fra ejendommens opførelse i 1947. I dag forventes afskrivningen på køkken og bad i en almen boligafdeling at være ca. 15-20 år, hvilket skal afspejles i henlæggelserne til udskiftning af køkken og bad.

De 22 ansøgninger har et samlet anlægsbudget på 227,2 mio. kr. og dækker over renovering af 821 lejemål.

Indirekte boligforbedringer

21 af de 43 ansøgninger modtaget fra 2022-2024 vedrører indirekte boligforbedringer, hvilket i denne forbindelse dækker over renoveringsarbejder, der ikke direkte påvirker det enkelte lejemål. Eksempler på indirekte boligforbedringer er udskiftning af tag, kloakrenovering og -separering samt renovering og anlæg af udenomsarealer. De 21 ansøgninger har et samlet anlægsbudget på 107,3 mio. kr. og dækker over afdelinger, der tilsammen udgør 1.372 lejemål.

Fysiske helhedsplaner

Fire almene boligafdelinger har siden 2022 fået godkendt skema B til fysiske helhedsplaner, der dækker over større renoveringsarbejder af hele afdelinger, hvor der gives støtte fra Landsbyggefonden. Dette kan vedrøre blandt andet udskiftning af køkken, bad mv. samt nye facader, klimaskærm og etablering af altaner.

Skema B er et skema for ansøgningen til Landsbyggefonden om godkendelse af budget efter licitation. I skema B-ansøgningen dokumenteres resultatet af prisindhentning for entreprenørarbejdet. Skema B skal godkendes af organisationsbestyrelsen, kommunalbestyrelsen, af beboerne på et afdelingsmøde og af Landsbyggefonden.

Tabel 3.9. Oversigt over boligafdelinger der har gennemført helhedsplaner

Boligforening og afd.	Antal boliger	Anlægsbudget skema B (mio. kr.)
Randers Arbejderes Byggeförening af 1874, afd. 1	137	119,6
Møllevenget & Storgaarden, afd. 13	24	44,9
Møllevenget & Storgaarden, afd. 42	71	101,3
Boligforeningen Kronjylland, afd. 29	423	652,3
Total	655	918,1

Kilde: Randers Kommunes egne data

Ovenstående tabel viser antal boliger samt anlægsbudget godkendt ved skema B for de fire fysiske helhedsplaner. Af tabellen fremgår det, at de fire fysiske helhedsplaner har et samlet anlægsbudget ved skema B på 918,1 mio. kr., samt at helhedsplanerne dækker over renoveringer af 655 boliger.

Samlet set har tilsynet med almene boliger ved Randers Kommune behandlet og godkendt renoveringsarbejder for 1.250,3 mio. kr. i perioden 2022-2024. Arbejderne vedrører samlet knap 3.000 af de almene lejemål i Randers Kommune, svarende til ca. en tredjedel af boligforeningernes samlede lejemål.

Boligsocial helhedsplan

Den boligsociale helhedsplan i Randers 2025-29

En boligsocial helhedsplan består af forebyggende og sociale indsatser rettet mod beboere i almene boligområder med en stor andel af sårbare og udsatte borgere. En boligsocial helhedsplan er støttet af Landsbyggefonden og bliver til i en forhandling mellem boligorganisationen, kommunen og Landsbyggefonden, og den finansieres for fire år ad gangen.

Der har siden 2009 været en boligsocial helhedsplan i Randers, og antallet af boligområder og aktiviteter er øget gennem årene. Der er netop godkendt en ny boligsocial helhedsplan i Randers for perioden august 2025 til juli 2029. Det samlede budget for den boligsociale helhedsplan er 54,6 mio. kr., finansieret af midler fra Landsbyggefonden, boligorganisationer og Randers Kommune.

Den daglige drift og ledelse af helhedsplanen varetages af det boligsociale sekretariat Bysekretariatet. Bysekretariatet er en projektorganisation, der danner rammerne for en social infrastruktur i Randers, hvorfra der også udspringer andre projekter og supplerende initiativer både i forhold til metodeudvikling indenfor det sociale område for mennesker i udsatte positioner og i forhold til byudvikling, fx udvikling af nye rekreative områder.

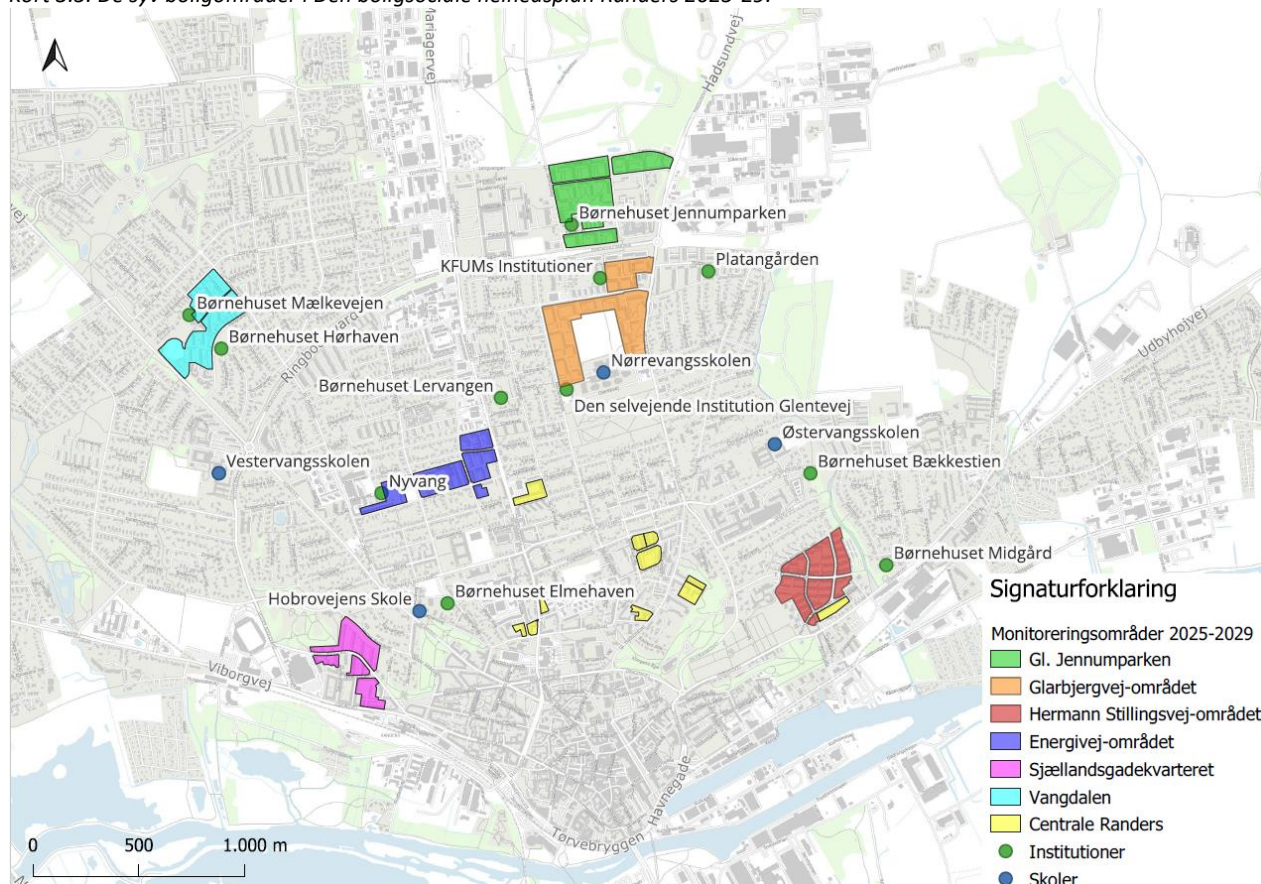
Boligområderne i den boligsociale helhedsplan

Den boligsociale helhedsplan Randers 2025-29 omfatter 7 almene boligområder; Gl. Jenumparken, der er på statens liste over udsatte boligområder, Glarbjergvej-området, der er på listen over forebyggelsesområder samt Hermann Stillingsvej-området, Energivej-området, Vangdalen, Sjællandsgadekvarteret og Centrale Randers. Alle områderne er beliggende i Randers, i et bælte nord for

fjorden og består af etagebyggeri med almene familieboliger. Der er relativt kort afstand mellem boligområderne.

Der er i alt ca. 7.000 beboere i boligområderne, der kan ses på nedenstående kort 3.5.

Kort 3.5. De syv boligområder i Den boligsociale helhedsplan Randers 2025-29.

Glarbjergvej-området

Der bor ca. 1.380 beboere i boligområdet i 759 lejemål. 330 beboere, dvs. ca. en fjerdedel, er børn under 18 år.

I 2017 gennemførtes et infrastrukturprojekt med tryghedsskabende tiltag, der blandt andet har skabt mere åbne og indbydende områder, bedre stisystemer, belysning og beplantning.

Området består af boligblokke fra 1950-60'erne. Mange af ejendommene er i gule teglsten med bølgeaternittag.

Glarbjergvej-området har i en længere årrække været på statens liste over udsatte boligområder på grund af en høj andel af beboere uden job og uddannelse. I december 2024 kom boligområdet af listen og kom i stedet på statens liste over forebyggelsesområder.

Der er mange beboere i området, herunder familier, der har komplekse problemstillinger, fx at mange børn i dagtilbudsalderen har et mangelfuldt sprog og for mange unge kommer ikke i gang med en ungdomsuddannelse.

Det går på flere parametre den rigtige vej i området, hvis der fx ses på parallelsamfundskriterierne. Dog indikerer Randers Kommunes egne beskæftigelsesdata, at andelen udenfor arbejdsmarkedet i 2024 er i stigende tendens. I 2023 har der været færre tilflyttere end fraflyttere på offentlig forsørgelse, hvilket med stor sandsynlighed skyldes kombineret udlejning i netop den periode. Kombineret udlejning er et udlejningsredskab, hvor en boligansøger afvises, hvis pågældende eller dennes ægtefælle/samlever modtager nærmere definerede offentlige ydelser. Nogle afdelinger i boligområdet har store udfordringer med tomgang.

Gl. Jennumparken

Gl. Jennumparken har ca. 1.270 beboere og 554 lejemål. Der er ca. 362 børn under 18 år, hvilket er det største antal børn i de 7 boligområder.

Området består af boligblokke bygget i henholdsvis 1968, 1969, 1972 samt et højhus, der blev renoveret i 2011. Ejendommene fra 1968-72 er bygget i betonelementer med flade paptage. De blev facaderenoveret i 1988 og fremstår nu med stålpladefacader og plastvinduer.

I 2023 er der gennemført et infrastrukturprojekt i boligområdet, hvor hovedfokus har været at åbne boligområdet op mod naturområdet Nordre Fælle og give boligområdet kvalitet af vild natur. Projektet er samtænkt med de omgivende arealer, kommunale stier, veje og grønne områder i et samarbejde mellem boligorganisationerne og Randers Kommune.

Gl. Jennumparken er på statens liste over udsatte boligområder. Det skyldes, at en høj andel af beboerne er uden job og uddannelse. Der er mange beboere, herunder familier, med komplekse problemstillinger. Der er en positiv udvikling i gang i Gl. Jennumparken, hvilket blandt andet afspejles i parallelsamfundskriterierne, hvor flere unge kommer i uddannelse, samt at der er en netto-tilflytning af borgere, der ikke er på offentlig forsørgelse. Gl. Jennumparken har ikke tomgangsudfordringer, som flere af de øvrige boligområder er ramt af. Der er således flere markører, der indikerer, at boligområdet er blevet mere attraktivt.

Det bemærkes, at til trods for den positive udvikling, også i gennemsnitsindkomsten, så er Gl. Jennumparken kommet stadig tættere på at falde under grænsen for statens indkomst-kriterium. Grænsen er defineret som mindre end 55 pct. af den gennemsnitlige bruttoindkomst i regionen. I 2024 var den gennemsnitlige bruttoindkomst faldet til 56,8 pct. i Gl. Jennumparken. Stigningstakten i gennemsnitsindkomsten i boligområdet har således ikke kunnet følge med takten for den generelle vækst i regionen, hvormed den relative ulighed er steget.

Vangdalen

Boligområdet har ca. 810 beboere i 344 lejemål. Vangdalen har med sine 270 børn den højeste andel børn, idet 33 pct. af beboerne er under 18 år (2024). Der er sket en relativ stor stigning i andelen af beboere med ikke-vestlig baggrund i Vangdalen fra 34 pct. i 2020 til 41 pct. i 2024.

Boligområdet består af 11 boligblokke fra 1970'erne bygget af betonelementer med bølgeeternittag. Blokkene er senere renoveret og fremstår med stålpladefacader. Der er ikke væsentlige problemer med tomgang i boligområdet.

Vestervangsskolen er distriktsskolen for børnene i Vangdalen. De primære institutioner i Vangdalen er Børnehuset Hørhaven og Børnehuset Mælkevejen.

Vangdalen er karakteriseret ved en lille nettotilflytning af borgere på offentlig forsørgelse (Danmarks Statistiks boligstatistiske nøgletal 2024), en relativ høj andel af beboere uden for arbejdsmarkedet og bekymrende mange børn med sproglige udfordringer set i forhold til kommunen som helhed. Boligområdet

ligger dog på de fleste parametre bedre end de øvrige boligområder i helhedsplanen næstefter Sjællandsgadekvarteret og har den højeste gennemsnitlige husstandsindkomst. Boligområdet har ikke udviklet sig nævneværdigt i hverken positiv eller negativ retning de seneste 5 år bortset fra andelen af beboere med ikke-vestlig baggrund.

De senere år har det ofte været i Vangdalen, at de boligsociale medarbejdere har håndteret problemer omkring ungegrupperinger med en uhensigtsmæssig adfærd.

Vangdalen rummer et potentiale i forhold til at fortætte området med seniorvenlige boliger. Det kan bidrage til at fastholde beboere i området, når de ikke længere er i stand til at benytte trapper, da der ikke er elevator i ejendommene. Det vil samtidig understøtte de aktive seniorfællesskaber, der er blevet opbygget i området gennem de seneste år, hvor fx 50-60 seniorer spiller krolf mellem boligerne 2-3 gange om ugen. Dette skaber både tryghed i boligområdet og vil være løftestang for fortsat at have et attraktivt boligområde og understøtte den nødvendige udvikling i forhold til den demografiske udvikling.

Hermann Stillingsvej-området

Boligområdet har ca. 975 beboere og 729 lejemål, og ca. 110 beboere er børn under 18 år. Det svarer til 11 pct. og er relativt få sammenlignet med, at 19 pct. af kommunens indbyggere er under 18 år.

Området består af boligblokke i røde teglsten og røde tegltage og er opført mellem 1945-1963. Enkelte afdelinger er renoveret, men mange af ejendommene trænger til et større løft i form af energirenovering, renovering af klimaskærm og indvendig modernisering.

Hermann Stillingsvej-området ville have været på statens liste over udsatte boligområder, hvis der blot havde været 24 flere beboere den 1. januar 2024. Det skyldes en høj andel af beboere uden for arbejdsmarkedet samt en høj andel af dømte. Kriminalitetsdata for sigtede, sigtelser og dømte viser et højt og stadig stigende niveau. Det gælder for dette boligområde, som for Energivej-området og Centrale Randers, at andelen af børn er under gennemsnittet for kommunen, men at der er høj grad af udsathed blandt de børn og familier, der er i områderne, fx ved en meget høj grad af enlige forsørgere, lav husstandsindkomst og store sproglige udfordringer for børnene i før-skolealderen. Blandt alle boligområderne er skolefraværet højest i Hermann Stillingsvej-området, hvor mere end hver femte skoleelev har over 15 pct. skolefravær. Hermann Stillingsvej-området har ligeledes en meget høj andel af beboere uden for arbejdsmarkedet, kun overgået af Centrale Randers og Energivej-området.

Hermann Stillingsvej-området er desuden ramt af tomgangsudfordringer og høj fraflytningsprocent.

Der er et potentiale for at styrke sammenhængskraften i boligområdet ved at udnytte et utrygt garage-område, der i dag står øde hen, og transformere det til et område med landskabelig kvalitet ned mod Bækkestien og med attraktive boliger for seniorer.

Energivej-området

Energivej-området har ca. 865 beboere fordelt på 593 lejemål, og 15 pct. af beboerne er børn under 18 år. Ejendommene er fra 1940'erne-1960'erne og består af boligblokke af mursten, typisk med teglsten.

Energivej-området springer i øjnene på en række parametre. Det er det boligområde, hvor der er den største netto-tilflytning af beboere på offentlig forsørgelse. Ses der fem år tilbage var det Hermann Stillingsvej-området og Glarbjergvej-området. Boligområdet har den højeste andel af beboere uden for arbejdsmarkedet, og det går til stadighed den forkerte vej. Randers Kommunes boligsociale monitorering har de seneste måneder vist, at 57 pct. i alderen 18-64 år står uden for arbejdsmarkedet (februar 2025). Boligområdet viser desuden et bekymrende højt kriminalitetsniveau. Andelen af børn er under gennemsnittet for kommunen, men til gengæld er der tale om høj grad af udsathed blandt børnene med fx højt skolefravær. Ca. hver femte elev havde over 15 pct. fravær i skoleåret 2023/24. Boligområdet har

sammen med Sjællandsgadekvarteret den højeste andel af børn med enlige forsørgere på ca. 60 pct. Den gennemsnitlige husstandsindkomst er meget lav, næsten på niveau med Centrale Randers. Energivej-området er desuden ramt af tomgangsudfordringer og en høj fraflytningsprocent.

Sjællandsgadekvarteret

Sjællandsgadekvarteret har ca. 850 beboere fordelt på 648 lejemål. Kun 11 pct. af beboerne er børn under 18 år.

Sjællandsgadekvarteret ligger socioøkonomisk bedre end de øvrige 6 boligområder i helhedsplanen, og har den højeste gennemsnitlige indkomst pr. person i husstanden. På flere områder går det imidlertid den forkerte vej. Sjællandsgadekvarteret viser den mest negative udvikling af alle boligområderne, når der ses på nettotilflytning af beboere på offentlig forsørgelse. Data fra 2023 viste en stigning i andelen af beboere udenfor arbejdsmarkedet, og den negative tendens ser ud til at være fortsat i løbet af 2024. Niveauet er dog fortsat det laveste blandt de 7 boligområder. Ligeledes ses en stigende tendens blandt unge, der hverken har gennemført en ungdomsuddannelse eller er i gang med én. Næsten halvdelen af børnene i dagtilbudsalderen har betydelige sproglige udfordringer. Skolefraværet er bekymrende højt i flere af boligområderne. Andelen af enlige forsørgere er fra 2023 til 2024 steget markant til næsten 60 pct. og ligger på niveau med Energivej-området. Sjællandsgadekvarteret er endvidere ramt af tomgangsudfordringer og en høj fraflytningsprocent.

Centrale Randers

Området består af en række boligafdelinger, der ligger spredt placeret i den centrale del af Randers By umiddelbart nord for midtbyen. Der er ca. 665 beboere fordelt på 534 lejemål. Der er i alt kun 60 børn svarende til 9 pct., og området har således det laveste antal og den laveste andel børn under 18 år.

Ejendommene er typisk af mursten og med tegltag opført i 1940'erne-1950'erne. Møllevænget & Storgårdens afdeling 42 er under totalrenovering og er indflytningsklar i 2025.

Centrale Randers har den højeste andel af sigtelser og sigtede personer af de 7 boligområder, og niveauet er 4,5 gange højere end for kommunen som helhed. Området er desuden karakteriseret ved en meget høj andel af beboere uden for arbejdsmarkedet, kun overgået af Energivej-området. Sammenlagt har der de seneste fem år været en stor nettotilflytning af beboere på offentlig forsørgelse. Dog er den udvikling i 2023 vendt til det modsatte, hvilket med stor sandsynlighed skyldes en fysisk helhedsplan og totalrenovering af nogle af de hidtil mest socialt udsatte afdelinger. Ca. 57 pct. af børnene vokser op med en enlig forsørger, og boligområdet har den laveste gennemsnitlige husstandsindkomst. Flere af afdelingerne i Centrale Randers er ramt af tomgang.

Sammenfattende for boligområderne

Der har været renovering af enkelte afdelinger hen ad vejen, men generelt gælder det for alle boligområderne, at mange ejendomme trænger til et større løft i form af klimaskærm, energirenovering samt indvendig modernisering.

Antallet af beboere har generelt været faldende i boligområderne de senere år. Som nævnt er Gl. Jenumparken og Glarbjergvej-området på statens lister som henholdsvis udsat boligområde og forebyggelsesområde. Randers Kommunes boligsociale monitorering viser imidlertid, at flere af boligområderne er endnu mere udsatte, men idet der bor under 1.000 beboere i de øvrige områder, monitoreres de ikke af staten og går således "under radaren" for parallelsamfundslovgivningen. Særligt Energivej-området, Hermann Stillingsvej-området og Centrale Randers viser på flere områder en negativ udvikling og større udfordringer end i de to udsatte boligområder. Sjællandsgadekvarteret ligger socioøkonomisk bedst af de 7 boligområder, men er i en negativ udvikling på en række parametre.

Ses der på udviklingen over de seneste fem år, så er der i de tre boligområder Gl. Jennumparken, Vangdalen og Glarbjergvej-området en række positive tendenser. Udviklingen er særlig positiv blandt de unge 18-29-årige. Det er de tre boligområder, der i en længere årrække har været omfattet af en boligsocial helhedsplan.

For de syv boligområder er der samlet set massive udfordringer med børnene sproglige færdigheder i førskolealderen, lavt karaktergennemsnit i folkeskolen og et stort frafald på ungdomsuddannelser. En meget stor andel af de voksne beboere står uden for arbejdsmarkedet, og særligt er mange på førtidspension. Antallet af såvel sigtede personer som sigtelser pr. 1.000 indbyggere er meget højt og i bekymrende udvikling i flere af boligområderne. Så samlet set peger der bekymrende pile ud i fremtiden, og det kalder på et styrket fokus i forhold til at mulighederne for at hjælpe borgerne i boligområderne med målrettede sociale indsatser og samtidig løfte de udfordrede bydele og boligområder med fysiske tiltag i sammenhæng med den øvrige by.

Der er i Boligaftalen 2020-2026 defineret fire indsatsområder, der skal indgå i en boligsocial helhedsplan. De er:

- Uddannelse og livschancer
- Beskæftigelse
- Kriminalitetsforebyggelse
- Sammenhængskraft og medborgerskab

Inden for hvert indsatsområde er der udarbejdet en delaftale, der beskriver en lang række aktiviteter, som udføres i et samarbejde mellem kommunale aktører og boligsociale medarbejdere.

Den samlede vision for den boligsociale helhedsplan for Randers 2025-2029 fremgår nedenfor.

Visionen er fra Den strategiske samarbejdsaftale i Den boligsociale helhedsplan Randers 2025-29

"Der har igennem mange år været nettotilflytning af borgere på offentlig forsørgelse til Randers Kommune. Alt for mange unge står uden for fællesskabet og for mange borgere har dårligt fysisk og psykisk helbred. Byrådet igangsatte i 2024 en proces for generationsprojektet "Fremtidens Randers", der skal sikre, at langt flere borgere får gode livschancer, en uddannelse, fodfæste på arbejdsmarkedet samt muligheder for at bringe deres egne ressourcer i spil. "Fremtidens Randers" er et pejlemærke og et projekt, der både med et kort og længere sigte skal løfte den socioøkonomiske profil i kommunen. Det er samtidig en del af byrådets Vision 2030, at "sikre sammenhæng og helhedstækning over for borgerne. Borgeren er i centrum, og vi gør os umage med at skabe helhedsorienterede løsninger og den bedst mulige sammenhæng i kommunens servicetilbud."

Randers skal være en attraktiv by og kommune, hvor det gode liv kan udspille sig.

Randers skal løftes med bedre boliger af højere kvalitet.

Den boligsociale helhedsplan er en væsentlig løftestang for "Fremtidens Randers", og Bysekretariatet er en platform for den sociale infrastruktur og det strategiske arbejde med at løfte de udsatte og udfordrede bydele både fysisk og socialt.

Randers skal være en by i balance – en by uden udsatte boligområder.

Der skal være sammenhængskraft mellem boligområderne og den øvrige by.

Boligområderne skal kunne tiltrække en blandet beboersammensætning have en attraktiv boligmasse, byde på et stærkt foreningsliv, og gode rekreative muligheder.

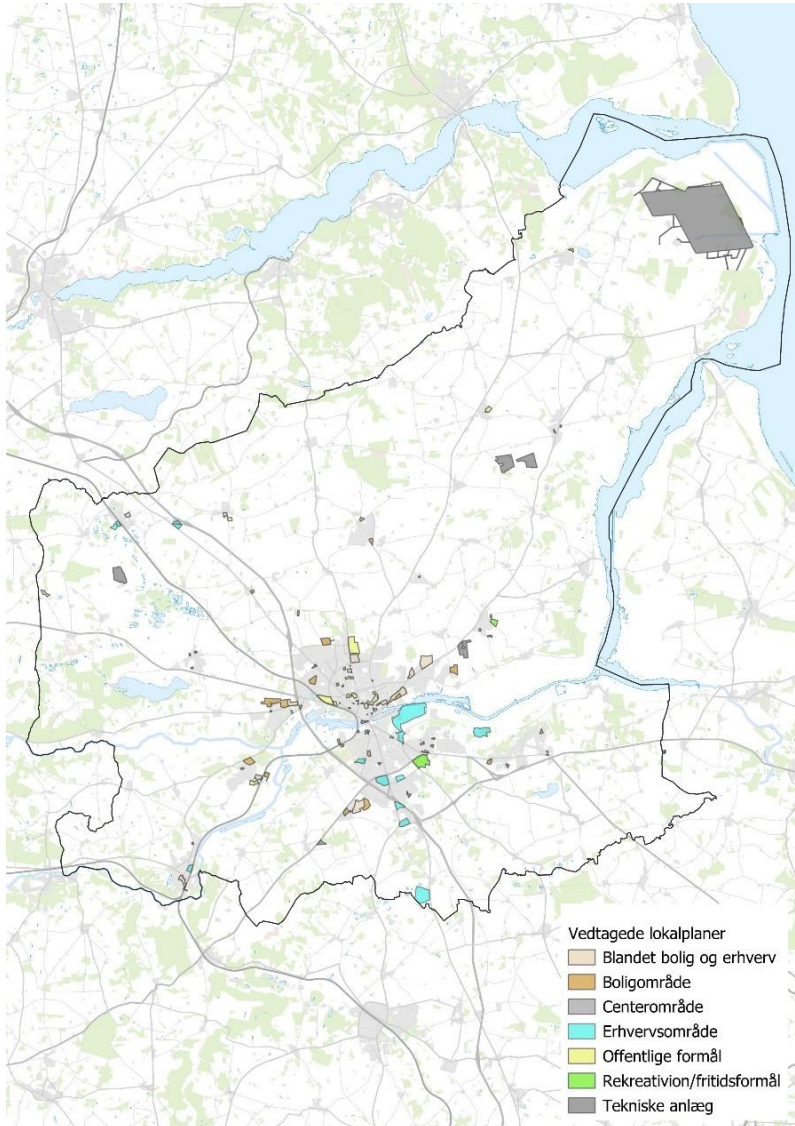
Fremtiden lever her! Livsmulighederne styrkes for børn og unge, der vokser op i boligområderne. Flere skal mestre eget liv og flere skal i job og uddannelse.

Når vi lykkes med at løfte borgerne og boligområderne i den boligsociale helhedsplan, vil det løfte hele Randers – såvel by som kommune."

3.4 Byudvikling og planlagte områder i Randers Kommune

Planlagte områder i Randers Kommune

Kort 3.6. Kort over vedtagne lokalplaner i Randers Kommune de seneste ti år

Af kort 3.6 over vedtagne lokalplaner i Randers Kommune de seneste ti år fremgår det, at der er vedtaget lokalplaner i hele kommunen, og at der dermed sker udvikling og planlægning for hele kommunens areal. Det ses imidlertid også, at der er vedtaget flest lokalplaner for Randers by og de nærmeste forstæder til Randers by.

Byudvikling i Randers Kommune

Randers Kommune er i transformation. Kommunen er midt i et gearskifte i byudviklingen, hvor udviklingsprojekterne bliver større, og befolkningen vokser. Udvikling med kvalitet forudsætter, at der tænkes i helheder, og det sikres, at de kommunale investeringer og byudviklingen går hånd i hånd. Den sammenhængende bæredygtige udvikling er det lange seje træk. De gode løsninger tager tid. Byrådets målsætninger er ambitiøse, og fokus er at skabe den bedste kommune for borgere og erhvervsliv samt gøre det let at leve bæredygtigt.

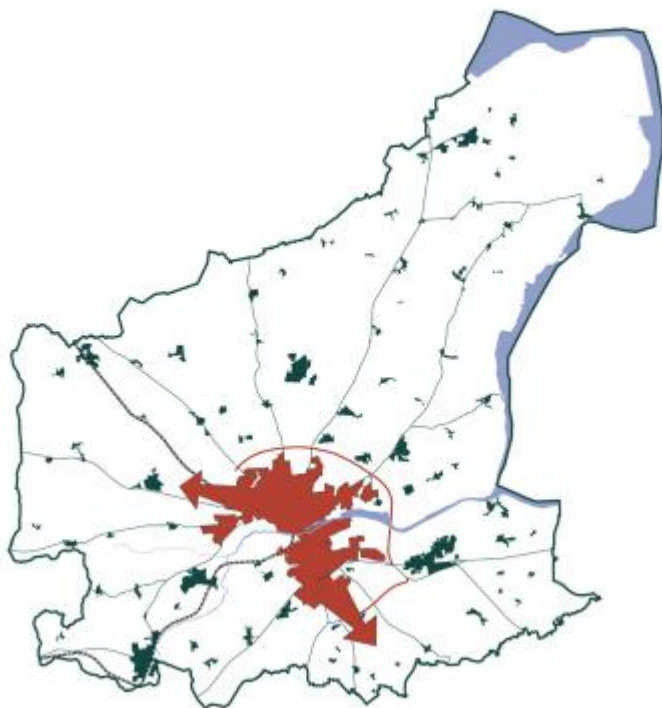
Vækstretninger

Byudviklingen i Randers Kommune er fokuseret i og omkring Randers By via to vækstretninger samt forskellige byomdannelsesområder.

Der er mulighed for byudvikling i store dele af kommunen, men omkring Randers By er der særligt fokus på fortætning af den eksisterende by og den langsigtede udvikling inden for de to vækstretninger - syd og vest.

Omkring Randers By er der særligt fokus på omdannelse af havnen og realiseringen af de første etaper af Flodbyen. Billedet nedenfor viser de vækstretninger, der er vedtaget for Randers by, og her bliver det tydeligt, at væksten er planlagt i sydgående og vestgående retning.

Billede 3.1. Kort med vækstretninger for Randers by

Vedtagne lokalplaner de seneste ti år

De seneste 10 år har der været stor fokus på planlægning for nye etageboliger og rækkehuse i Randers kommune – i stedet for parcelhusene, som ellers tidligere har været dominerende i planlægningen.

Fordelingen af boliger er siden 2015 ændret på en måde, hvor der nu er en større andel rækkehuse og lejligheder i kommunen, og en mindre del parcelhuse. Dette stemmer overens med, hvad der er planlagt for de seneste 10 år. Der er i alt udarbejdet 64 boliglokalplaner i Randers Kommune i perioden - inklusive områder med blandet bolig og erhvervsformål.

Ud af de 64 lokalplaner er der udarbejdet 26, som udelukkende indeholder tæt-lav boligbebyggelse (rækkehuse). Hertil er der udarbejdet 18, som omfatter etagebyggeri og syv, som udelukkende omfatter parcelhusbyggeri. Der er samtidig udarbejdet 13, som indeholder en fordeling mellem boligtypologierne. I de blandede områder er størstedelen af boligerne rækkehuse og etageboliger.

Tabel 3.10. Antal vedtagne lokalplaner de seneste 10 år

	Åben-lav	Tæt-lav	Etageboliger	Blandet	I alt
Lokalplaner de seneste 10 år	7	26	18	13	64

Kilde: Randers Kommunes egne data

Tilsammen er der planlagt for ca. 4.321 boligenheder i perioden fra 2015-2025. Inden for de lokalplanlagte områder er der stor forskel på, om lokalplanerne er fuldt udnyttet. Der er en samlet forskel på 1.249 boligenheder imellem planlagte- og opførte boliger. Der kan dermed opføres 1.249 boligenheder på baggrund af uudnyttede byggeretter i allerede vedtagne lokalplaner. Det svarer til, at 29 pct. af de planlagte byggeretter endnu ikke er udnyttet.

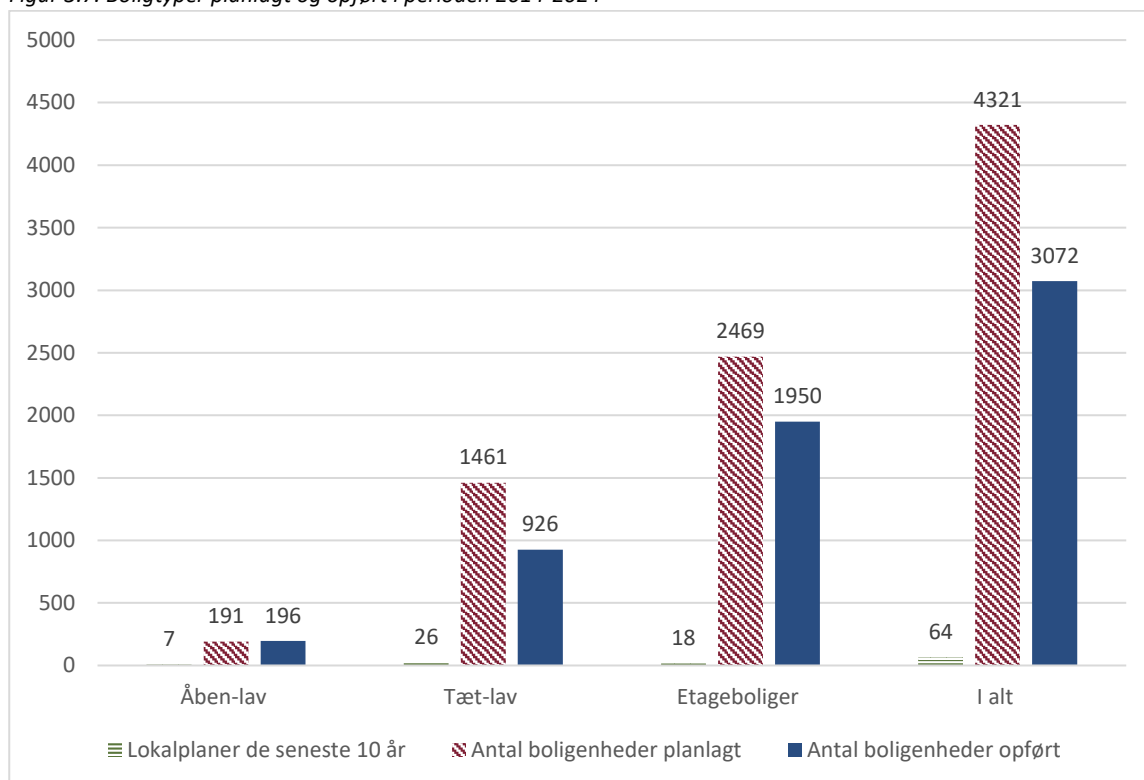
Tabel 3.11. Forskellen mellem opførte- og planlagte boliger

	Åben-lav	Tæt-lav	Etageboliger	I alt
Lokalplaner de seneste 10 år	7	26	18	64
Antal boligenheder planlagt	391	1461	2469	4321
Antal boligenheder opført	196	926	1950	3072

Kilde: Randers Kommunes egne data

Differencen mellem planlagte boliger og opførte boliger er procentvis størst for parcelhuse, men antallet er væsentlig højere for række- og etageboliger. For parcelhuse er udnyttelsesgraden af de planlagte områder 50 pct., for rækkehuse er den 63 pct., for etagebyggeri er den 70 pct.

Figur 3.7. Boligtyper planlagt og opført i perioden 2014-2024

Kilde: Randers Kommunes egne data

Hvad planlægges der for nu og de kommende år

Der er pt. igangsat otte lokalplaner for nye boligområder. Hertil forventes yderligere 11 planer at blive igangsat i indeværende år.

De igangsatte planer er primært for etageboliger og tæt-lav boligbebyggelse. Der er kun enkelte af de fremtidige planer, som giver mulighed for åben-lav boligbebyggelse.

De kommende planer, som endnu ikke er igangsat, er udelukkende til etageboliger og tæt-lav boligbebyggelse. Samlet set er boligenheder fordelt som vist i nedenstående skema.

Tabel 3.12. Oversigt over forventede boligenheder i kommende lokalplaner

	Åben/lav	Tæt/lav	Etageboliger
Boligenheder i kommende lokalplaner	431	675	1.141

Ovenstående data er udarbejdet som overslag og estimater, som er lavet ud fra forvaltningens vurdering og ansøgers konkrete ønsker.

Tendenserne fra de seneste 10 år ser umiddelbart ud til at fortsætte, hvor andelen af parcelhuse falder til fordel for etageboliger og rækkehuse.

Det skal dog bemærkes, at der er væsentlig forskel på, hvad forvaltningen fagligt vurderer og ansøgers ønsker for, hvilke – og hvor mange – boliger de enkelte planer kan indeholde.

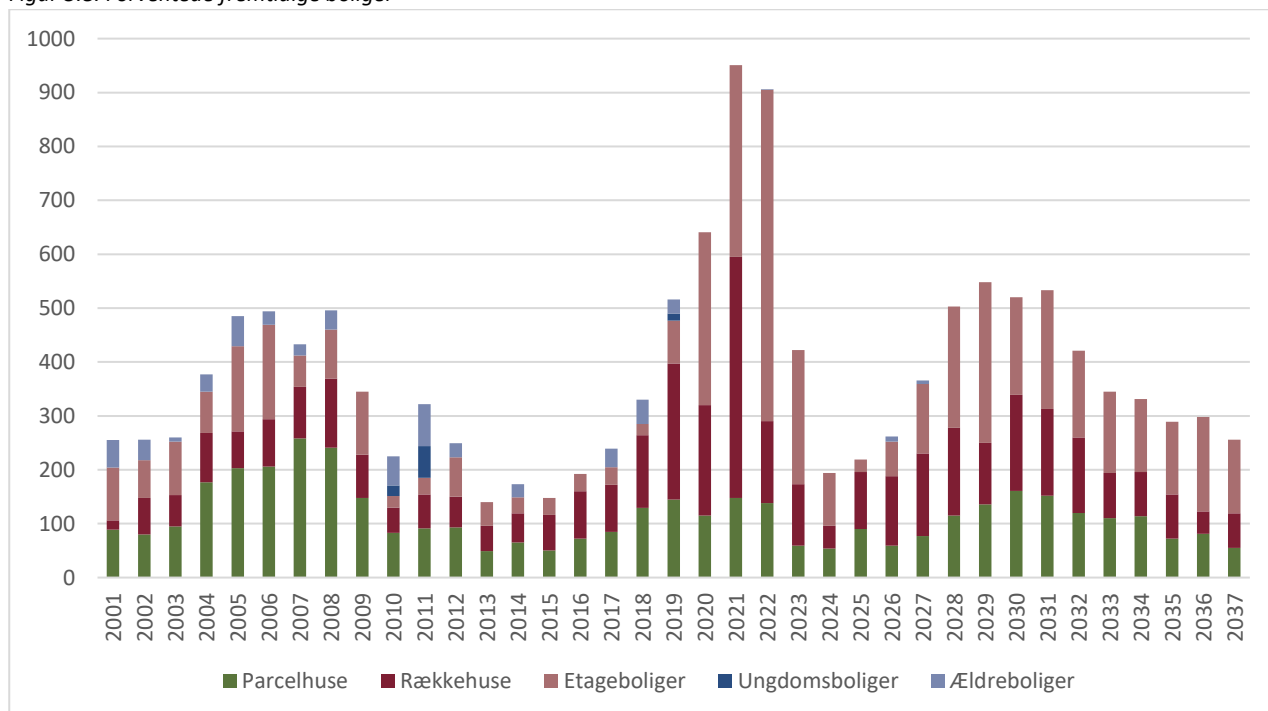
Forvaltningen oplever, at udviklere har en generel opfattelse af, at der primært er efterspørgsel på lejeboliger i form af rækkehuse i Randers Kommune. Det har umiddelbart haft stor betydning for planlægning de seneste 10 år. Dette er en udvikling, som ser ud til at fortsætte set i forhold til de kommende lokalplaner, som er igangsat ud fra ønsker fra private udviklere.

Etageboligbyggeriet er dog den boligtypologi, som er mest i fremgang i Randers Kommune. Det skal imidlertid bemærkes, at mange af de lokalplaner, som er igangsat eller forventes snarligt at blive det, hovedsageligt er på initiativ fra byrådet og hermed kommunen selv (Flodbyen Randers). For rækkehusbebyggelsen sker planlægningen imidlertid på baggrund af konkrete ansøgninger fra udviklere.

Den fremtidige befolkningsprognose viser, som ses af nedenstående graf, at behovet for etageboliger og rækkehuse forventes at stige i fremtiden.

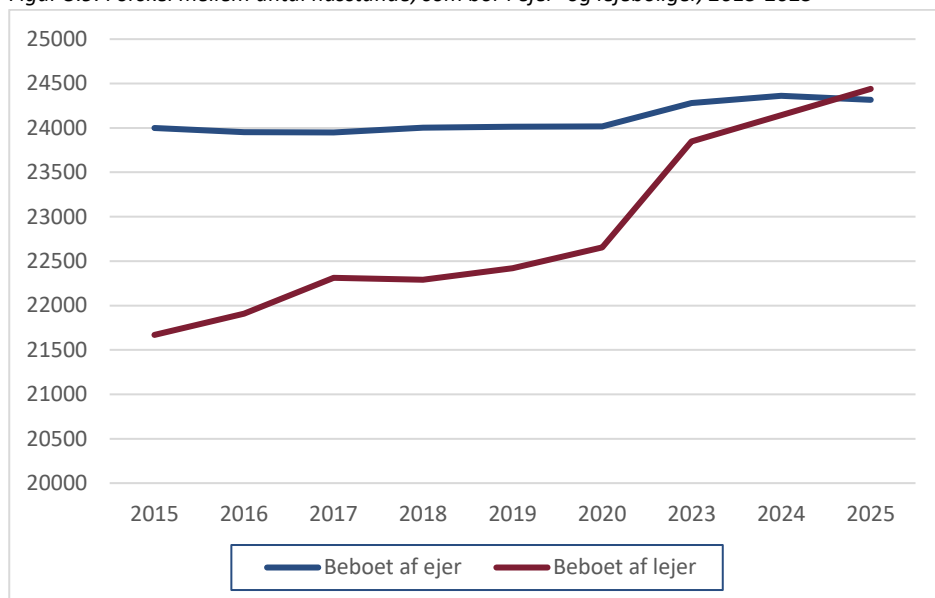
Boligprogrammet er baseret på forvaltningens kendskab til byggeansøgninger, byggetilladelser, lokalplaner, fremtidige udstykninger mv.

Figur 3.8. Forventede fremtidige boliger

På baggrund af tallene i figuren forventes der en markant ændring af kommunens boligsammensætning, hvor etagebyggeri og tæt-lav boligbebyggelse vil komme til at fylde væsentlig mere i fremtiden. Den kan samtidig konkluderes, at tendensen ikke er ny, og at ændringer potentielt tager udgangspunkt i en konkret efterspørgsel på lejeboliger. Jf. ovenstående tabel fra befolkningsprognosen er udviklingen umiddelbart startet omkring 2013 og 2014. Samtidig er Flodbyen Randers den primære faktor for, at der i fremtiden forventes opført markant flere etageboliger end tidligere.

Figur 3.9. Forskel mellem antal husstande, som bor i ejer- og lejeboliger, 2015-2025

Kilde: Danmarks Statistik

Ovenstående graf viser, at der generelt er sket en stigning i antal indbyggere, som bor til leje i Randers Kommune de seneste 10 år. Det stemmer overens med, at der siden 2015 er sket en markant stigning i udbud af etageboliger og rækkehuse, som primært opføres med henblik på udlejning.

Den samme udvikling ses på landsplan. Flere personer lejer, mens antallet af ejere stort set er konstant. Fra 2010-2025 er der således kommet 544.268 flere lejere i Danmark (Jf. DR's artikel '*Boliger er blevet big business. Over 680.000 lejer nu deres bolig af private virksomheder*', 14. april 2025).

Baggrunden for den fremtidige planlægning

I Randers Kommune er der de seneste 10 år planlagt i overensstemmelse med gængse studier, så som SMILE-rapporten, "Demografi, socioøkonomi og boligstruktur i danske kommuner", udarbejdet i 2021 af Danish Research Institut for Economics. Rapporten peger i særdeleshed på, at der er behov for flere etageboliger og rækkehuse – fremfor parcelhuse. Studierne konkluderer, at der er behov for mindre - og flere boligenheder, da den demografiske udvikling i Danmark peger på, at vi bliver flere ældre og samtidig flere singler.

Samtidig er det en mere bæredygtig måde at udvikle på, da flere kvadratmeter og mere befæstelse giver et væsentligt højere energiforbrug og ressourcetræk. Tænk tanken CONSITO har i 2023 udarbejdet en rapport, hvor det anslås, at en opførelse af et parcelhus er dobbelt så CO₂-tungt, som opførelse af et rækkehus – og i endnu højere grad etageboliger. (CONSITO, 2023, s. 2).

DREAM-rapporten tager udgangspunkt i hele Danmark, hvorfor der potentielt kan være forskelle i, hvad der konkret bør planlægges for, når der zoomes ind i Randers kontekst.

Boligøkonomisk videnscenter har i 2022 udgivet en rapport med afsæt i DREAM-rapportens resultater. Heri fremgår det:

”Når man skal analysere udviklingen på boligmarkedet, er antallet af boliger kun en del af opgaven. Nok så vigtigt er det at vide i hvilke dele af landet, at udbygningen skal finde sted, samt hvilke typer boliger, der er brug for. Alt efter vores familiestruktur og pengepung er boligbehov og -muligheder vidt forskellige.

I byerne er befolkningen som hovedregel yngre, og mange lever som singler. Her retter efterspørgslen sig mod lejligheder og mindre boliger. I forstadskommuner og ude i landkommunerne dominerer parfamilier, og gennemsnitsalderen er højere. Her har indbyggerne længe gået efter huse frem for lejligheder. Nu stiger gennemsnitsalderen imidlertid ude i landkommunerne, og også her bliver der flere singler. Derfor drejer boligbehovet mere over mod rækkehuse og lejligheder.” (Flere danskere nye behov og strukturer, 2022, side 9)

Det giver umiddelbart god mening. Vi kan altså planlægge og opføre rækkehuse, som kan sætte gang i flyttekæder, så de ældre i parcelhuse skiftes ud med den yngre del af befolkningen med børn. Her bør det dog samtidigt vurderes, hvorvidt en lejebolig er et reelt alternativ for den aldrende befolkning, som bor i eget parcelhus – herunder i forhold til husstandsøkonomien.

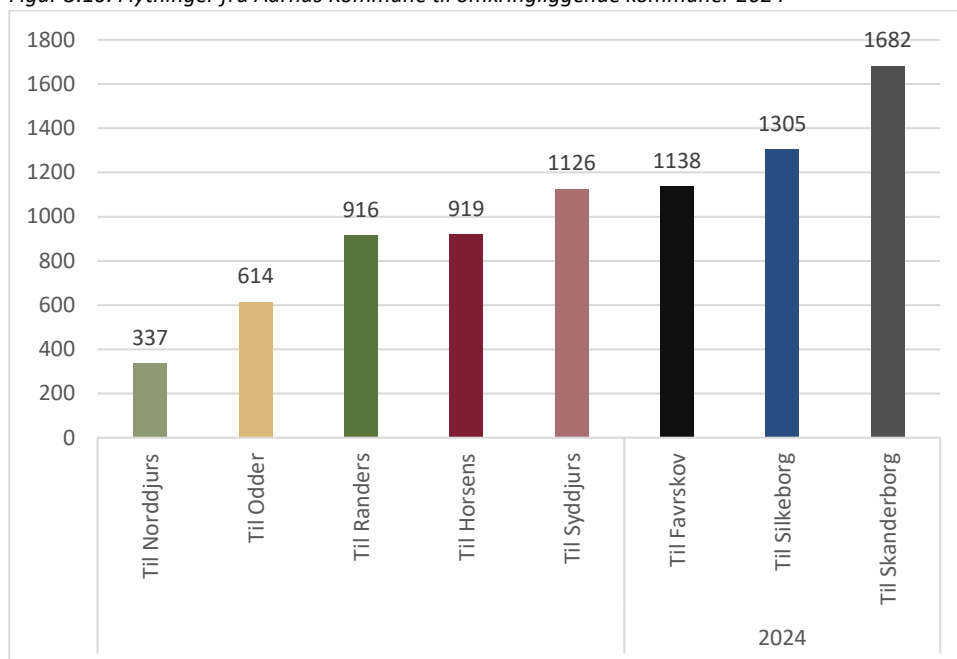
Samtidig skal der tages forbehold for, at ældre ikke har tendens til at flytte fra sit nabolag. Det er her essentielt at igangsætte flyttemønstre ved at sørge for, at parcelhusområderne indrettes, så der også findes tæt/lav boliger. Men det er samtidig vigtigt, at der findes alternative botilbud, som ikke forhøjer de ældres udgifter væsentligt. (Danmarks statistik, FLY66)

Samtidig peger rapporten på, at det er den yngre del af befolkningen, som flytter til storbyen, hvor det er børnefamilierne, som i stigende grad flytter til provinsen.

”Det er børnefamilierne, der flytter, men eftersom der kun er tale om en vis andel, ændrer det ikke på, at de store byer er præget af de unge aldersklasser. Udflytningen sker først og fremmest til omegnskommuner og ’satellitbyer’. Det er f.eks. Gentofte, Rødovre og Høje-Taastrup, der tiltrækker børnefamilierne fra København, mens Skanderborg er den kommune, der tiltrækker flest borgere fra Aarhus.” (Flere danskere nye behov og strukturer, 2022, side 29).

Man kan betragte Randers som en satellitby til Aarhus, da det er herfra den største andel af tilflytninger til kommunen kommer fra.

Figur 3.10. Flytninger fra Aarhus Kommune til omkringliggende kommuner 2024

Kilde: Danmarks Statistik

Det kan dermed konkluderes, at Randers Kommune planlægger i overensstemmelse med de forventede strukturelle ændringer. Der planlægges for en stor andel af rækkehuse og etageboliger, som tilmed har et væsentlig mindre klimaaftryk end parcelhusene, som der planlægges for i stor stil i nabokommunerne. Det er dog vigtigt at forholde sig til, at befolkningsprognosen og SMILE-rapporten begge er udarbejdet på baggrund af historiske data. I et forsøg på at spå om fremtiden, ser vi dermed tilbage i tiden. Vi forudsætter i den forbindelse, at fremtiden i større eller mindre grad vil være et spejlbillede af fortiden. Prognoserne er dermed kun retvisende, hvis kommunen ønsker, at udviklingen skal fortsætte som hidtil. Hvis Randers Kommune ønsker en anden fremtid, skal der derimod foretages strategiske valg i planlægningen, som aktivt vil påvirke det fremskrevne fremtidsbillede.

Samtidig kan det konkluderes, at der er stor konkurrence imellem satellitbyerne omkring Aarhus i forhold til tiltrækning af ressourcestærke borgere. Her ser det ud til, at Randers Kommune umiddelbart ikke har den rette boligsammensætning i forhold til tiltrækning af børnefamilier, idet der ser ud til at være en sammenhæng mellem antal af parcelhuse og tiltrækningspotentiale i forhold til ressourcestærke børnefamilier.

Det er i den forbindelse vigtigt at forholde sig til, at det netop er den gruppe af borgere, som med størst sandsynlighed kan tænkes at flytte på tværs af kommunegrænserne. Det vil sige, at hvis man ønsker at tiltrække nye borgere, vil det være oplagt at undersøge nærmere, hvorfor der findes fem kommuner i nærområdet til Aarhus, som tilvælges før Randers Kommune.

I de følgende afsnit beskrives de større udviklingsprojekter i kommunen kort.

Flodbyen Randers

Byudviklingsprojektet Flodbyen Randers er i de kommende årtier motoren i klimatilpasningen af Randers by og eksempelprojektet på synergier mellem klimatilpasning og byudvikling. Projektet skal omdanne havnen og udvikle midtbyen ved Gudenåen og Randers Fjord til gavn for både bosætning, erhverv og turisme.

Visionen er at skabe attraktiv byudvikling med nye boliger tæt på vand og natur - og med alsidige by- og naturoplevelser.

Projektet omfatter ca. 59 hektar med plads til 7-8.000 nye indbyggere fordelt på etageboliger samt en mindre andel tæt-lav bebyggelse. Flodbyen er et generationsprojekt og vil først være fuldt realiseret om 50 år. Udarbejdelse af områdets første lokalplaner er i proces.

Der er desuden andre større byudviklingsprojekter i kommunen. Disse projekter fremgår af afsnittene nedenfor.

Byudvikling Sydbyen - Munkdrup og Munkdrup Bakker

I 2014 udarbejdede Randers Kommune en langsigtet principplan for udviklingen af en ny bydel i Sydbyen.

Principplanen angiver struktur for byudviklingen i området fx i form af boligtyper, grønne korridorer, placering af erhvervsområder mm. Visionen er, at bydelen skal udvikles som nye bæredygtige landsbyer med blandede boformer, stærke fællesskaber - og med afsæt i stedets iboende landskabelige kvaliteter.

Principplanen omfatter et område på ca. 1.000 hektar. Vækstretningens fulde udbygning har et langt perspektiv, og er estimeret til at give mulighed for 5-6.000 boliger fordelt på syv områder.

For nu er vækstretningens udbygning nået til Munkdrup, hvor den lokale byudvikling er konkretiseret i en helhedsplan fra 2019. Helhedsplanen Munkdrup og Munkdrup Bakker omfatter ca. 220 hektar med plads til 1.000 boliger.

Planlægning af helhedsplanens 1. etape er i den indledende lokalplanproces. Det forventes, at 1. etape indeholder 150-180 boliger i form af rækkehuse, dobbelthuse og parcelhuse.

Hvidemøllekvarteret

I 2024 vedtog byrådet igangsætning af planlægning for forundersøgelse og helhedsplan for Hvidemølleområdet – et område beliggende på den nordvestlige side af Gudenåen i Randers By. Forundersøgelsens område omfatter et areal på ca. 106 hektar.

Byråd har besluttet, at der ikke skal ske byudvikling i Hvidemølleområdet. Områdets store naturkvaliteter skal i stedet være omdrejningspunktet for udvikling af området. Formålet med forundersøgelsen er at skabe overblik over områdets bindinger og udfordringer, men også potentialer og særlige kvaliteter, og dermed skabe en retning for områdets fremtidige udviklingsmuligheder.

Potentialerne i Hvidemølleområdet skal forløses. Byrådets vision er at skabe en grøn bydel med naturen som omdrejningspunkt, hvor der sikres stærke synergier mellem natur og by. Der skal sikres stærke synergier mellem områdets aktører; Randers Regnskov, Biosfæren, Naturcenter Randers, Materielgården, Gasværksgrunden, Randers Station m.m. og områdets naturværdier.

Forundersøgelsen skal sikre en helhedsbetragtning af et større område, der kan være med til at rammesætte den fremtidige udvikling. Randers har mange potentialer i forhold til mødet med naturen omkring byen. Opkobling til nærliggende by og natur, gode visuelle og fysiske forbindelser til tilstødende bykvarter er helt essentielt for udviklingen af området.

Forundersøgelsen er under udarbejdelse, og det forventes, at forundersøgelsen fremlægges til politisk behandling i 2025.

Forundersøgelsen skal give et grundlag for byrådsbeslutninger om Hvidemølleområdets udvikling i den nærmeste tid og i de næste årtier. Næste fase(r) vil være at udarbejde Helhedsplan for området og lokalplanlægning for første etape, der nærmere konkretiserer visionerne for områdets udvikling.

Ny bydel Helsted

I 2019 vedtog byrådet en helhedsplan for det fremtidige udbygningsområde i Helsted. Projektområdet ligger i kanten af byen i det nordvestlige Randers, nord for Nordskellet.

Helhedsplanen omfatter ca. 48 hektar, og udlægger området til tæt-lav og åben-lav bebyggelse. Planen angiver en udbygningstakt i 4 etaper, hvoraf 1. etape er lokalplanlagt og byggemodnet. Der pågår pt. indledende dialog om områdets resterende arealer.

Det forventes, at områdets resterende etaper kan indeholde ca. 350 boliger i form af rækkehuse, dobbelthuse, klyngehuse og parcelhuse.

Randers Kaserne

Området ved den nedlagte kaserne skal i løbet af de kommende år(tier) omdannes til en moderne bydel med en kombination af boliger, grønne områder og erhverv. Området er omfattet af lokalplan 709, og rammelokalplan for etape 2. Områdets anvendelse er udlagt til blandet bolig og erhverv.

Områdets nuværende lokalplan giver mulighed for at opføre op til ca. 290 nye boliger udover de 96 etageboliger, der allerede i dag er opført i området.

De efterfølgende etaper for udbygning af kasernen kræver vedtagelse af ny lokalplan(er) med specifikke bestemmelser for bebyggelsens omfang og udtryk.

Det forventes, at området i fuld udbygning kan rumme op til ca. 800 boliger.

Sporbyen

Bydelen Sporbyen (beliggende på Scandia-området øst for Randers midtby, hvor der tidligere var produktion af tog) giver mulighed for forskelligartet bebyggelse, herunder etagebebyggelse i form af karré og punkthuse samt tæt-lav bebyggelse. Bydelen er under opførelse. En stor del af Sporbyens bevaringsværdige bygningsmasse står tom og er endnu ikke udviklet.

I 2021 vedtog byrådet ny planlægning for en del af sporbyen for et område mellem Sporparken og Toldbodgade. Lokalplanen omfatter et areal på ca. 3,5 hektar.

Lokalplanen udlægger området til boligformål i form af 24.000 m² etageboliger som 12 sammensatte punkthuse i 3 til 7 etager.

Det forventes, at området i fuld udbygning kan indeholde ca. 250 etageboliger.

Ny bydel Over Hornbæk

I 2022 vedtog byrådet en helhedsplan for et større boligområde i Over Hornbæk.

Helhedsplanen for Over Hornbæk omfatter ca. 60 hektar med plads til ca. 250 nye boliger.

Bydelen består af blandede boformer i form af parcelhuse, rækkehuse, dobbelthuse, seniorboliger i to etager, samt udlæg af grønne kiler, skovrejsning, rekreative forbindelser og vandbassiner.

Helhedsplanens etapeplan skal sikre, at boligområder bliver etableret og færdigudviklet i et passende tempo.

Planlægning af 1. etape omfatter ca. 16 hektar og giver mulighed for 56 parcelhuse, 12 tæt-lav boliger og 64 etageboliger. Området vil over de kommende år blive udviklet og byggemodnet.

3.5 Midtbyen

I dette afsnit defineres midtbyen som værende den del af byen, der er inden for centerringen, hvilket er illustreret på nedenstående kort. Afsnittet beskriver først kort lidt om den socioøkonomiske sammensætning af borgerne, herefter lidt om sammensætningen af boligerne, så lidt om detailhandlen og til sidst en mere kvalitativ beskrivelse af byfornyelse og status på midtbyen.

Kort 3.7. Randers midtby – inden for centerringen

Socioøkonomi i midtbyen

Ifølge en rapport fra arbejderbevægelsens erhvervsråd er 8900 Randers C det tredje fattigste postnummer i hele Danmark. Kun Odense NØ og Aalborg Øst er fattigere end Randers C. Af alle de ti fattigste postnumre i hele Danmark, er Randers det eneste sted, der er et centrum postnummer. De øvrige områder er enten forstæder til byerne, som fx Odense NØ, ellers er det postnumre i landdistrikterne, som fx Gedser.

Ovenstående indikerer, at den beboersammensætning der er i Randers midtby adskiller sig markant fra den beboersammensætning, der er i de andre større byers midtby.

Samtidig ses det af nedenstående afsnit om boliger i midtbyen, at langt størstedelen af boligerne er lejeboliger, hvilket også kan være med til at tiltrække en gruppe af borgere, som ikke har midler til at købe en ejerbolig. Som belyst ovenfor ses det endvidere, at huslejeniveauet i Randers er markant lavere end i andre større byer.

I midtbyen bor der i alt 3.527 mennesker, kønsfordelingen er nærmest 50/50, da der bor 1.738 mænd og 1.789 kvinder. Der er lidt flere enlige kvinder i midtbyen end enlige mænd. De enlige i byen bor i boliger, der i gennemsnit er 75 kvadratmeter store. Der bor flest 19-29-årige i midtbyen.

Boliger i midtbyen

Der er 2.650 boliger i alt i midtbyen, hvoraf 2.020 er almene eller private lejeboliger. Der er 423 ejerlejligheder, 104 øvrige ejerboliger og 103 øvrige boligtyper i midtbyen. Det må antages, at den relativt lille mængde ejerboliger i Randers midtby alt andet lige påvirker det segment, der gerne vil investere i og eje egen bolig fra at bosætte sig i midtbyen. Der vil også typisk være et mindre incitament til at vedligeholde en lejebolig kontra en ejerbolig.

Af de private og almene lejeboliger er kun 305 opført efter 1992, hvilket betyder, at 1.715 af boligerne er opført før 1992, og dermed i udgangspunktet er underlagt omkostningsbestemt husleje.

Af alle boligerne i Randers by er 223 af dem tomme. Langt de fleste af de tomme boliger er opført før 1992, hvilket fremgår af nedenstående tabel. En tom bolig er i denne sammenhæng defineret ved, at der ikke har været nogen, der har registreret deres adresse i boligen i 90 dage.

Tabel 3.13. Boliger i midtbyen

	Opført før 1992	Opført efter 1992	Total
Lejeboliger	1.715	305	2.020
Ejerlejligheder	75	348	423
Øvrige boliger	60	147	207
Tomme boliger	215	8	223

Kilde: BBR, data trukket i maj 2025

Tabel 3.14. Størrelse på boliger i midtbyen

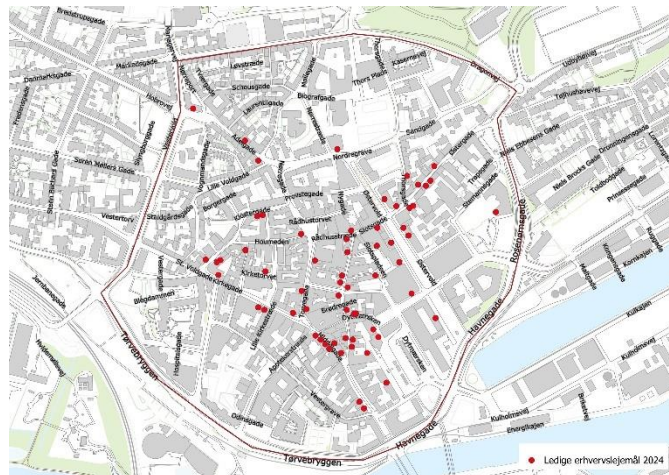
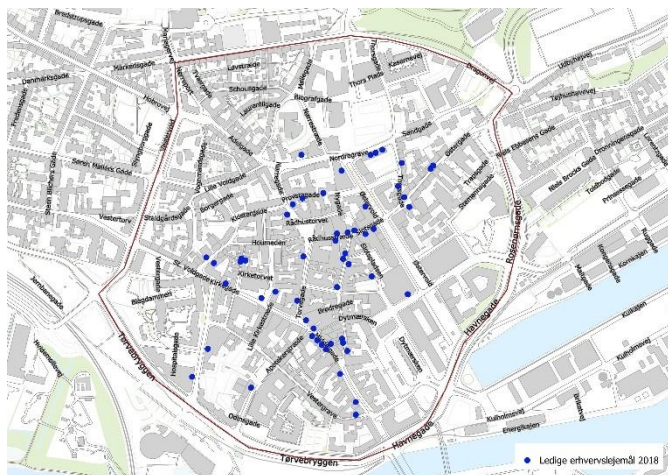
Kvadratmeter	Antal boliger i alt	Heraf tomme boliger	Tomme boliger i procent
Under 50	269	31	11,52 pct.
50-65	629	56	8,90 pct.
66-80	505	31	6,14 pct.
81+	1247	105	8,42 pct.

Kilde: BBR, data trukket i maj 2025

Erhverv/butiksliv i midtbyen

Randers midtby bærer præg af, at der ligger et aflastningscenter (storcenteret) i Paderup, som åbnede i 1998, uden for Randers midtby. Omsætningen i aflastningscenteret i Paderup vokser, mens omsætningen i forretningerne i Randers midtby generelt er faldende.

Kort 3.8. Tomme butikker i Randers By i 2018 og 2024

Desværre har der over en årrække været en stigning i antallet af tomme butiksljemål. Der har dog været et lille fald ved den seneste tælling i december 2024, hvor antallet er 63 tomme lejemål. I april 2024 var antallet 68. Nogle af lejemålene står tomme i en længere periode, og de har en tilbøjelighed til at blive forsømt og forfalde samtidig med, at et tomt lejemål ikke bidrager positivt til gadens dynamik. Nedenfor er

et billede af Middelgade med flere tomme lejemål. Det ses af billedet, at de tomme lejemål kan give fornemmelsen af en noget stillestående og nærmest forladt by.

Billede 3.2. Middelgade med mange tomme lejemål

Foto: Randers kommune

Af de to kort der viser tomme erhvervslejemål i Randers midtby i hhv. 2018 og 2024 ses det, at det særligt er i gågadekvarteret, at de tomme erhvervslejemål findes. Der er en tendens til, at de tomme lejemål i udkanten af byen flytter lidt rundt, ligesom der er en tendens til, at de tomme lejemål flytter lidt rundt i gågadekvarteret. Således var der flere tomme lejemål i Rådhusstræde og Slotsgade i 2018 end der var i 2024. Omvendt er der flere tomme lejemål i Brødregade i 2024 end i 2018.

I 2022 gennemførte COWI en detailhandelsanalyse for Randers Kommune. I meget overordnede træk viser denne analyse, at omsætningen i Randers midtby i perioden fra 2013 frem til 2022 faldt, mens omsætningen i aflastningscenteret (storcenteret) i Paderup steg. I 2013 stod Randers midtby for 29 pct. af omsætningen, og Paderup stod for 42 pct.

I 2022 var disse tal ændret relativt markant, idet Paderup på dette tidspunkt stod for mere end 50 pct. af omsætningen, mens omsætningen i midtbyen var faldet til 23 pct. Analysen peger på, at der er en klar sammenhæng mellem styrken af en bys bymidte, og hvorvidt byen har et aflastningscenter. Der er påvist en tendens til, at de byer der ikke har et aflastningscenter (storcenter), generelt har stærkere bymidter end dem der har et aflastningscenter.

Detailhandelsanalysen viser også, at Randers Kommune overordnet tiltrækker handel fra andre kommuner, og dermed er der overskud på den 'mellemkommunale handelsbalance' for Randers Kommune. Overskuddet på handelsbalancen er også steget siden 2013, hvor den var på 7 pct. til i 2022 at være på 18 pct. Det er særligt Paderup aflastningscenteret, der trækker folk til og skaber overskuddet på handelsbalancen.

En af anbefalingerne til at styrke Randers bymidte i detailhandelsanalysen er at begrænse muligheden for butikker, der sælger tøj, sko, sportstøj, briller, kosmetik, smykker, gaveartikler, lejetøj, bøger, spil og lignende

uden for bymidten, således at denne type butikker kun findes i Randers midtby og ikke også findes i et eller flere aflastningscentre. En anden anbefaling er at indføre en politik om, at spisesteder i Randers kun placeres i Randers midtby, ligesom kultur og serviceforretninger kun placeres i Randers midtby. Det skyldes, at forbruget af udespisning, takeaway, sundhed, skønhed og kultur og fritid er stigende, og ved at få disse forretninger ind i midtbyen, skabes der noget liv, da det er funktioner, hvor man er nødt til at medbringe sig selv, og ikke kan få det leveret til døren.

Mange danske bymidter oplever en funktionsudtømning blandt andet på grund af ændrede handelsmønstre, samfundsøkonomisk usikkerhed, nye mobilitets- og pendlingsmønstre mv. Der er tale om komplekse problemstillinger, der kun kan løses med fælles og innovative indsatser.

”De danske bymidter har historisk set haft en væsentlig rolle som byernes sociale mødested og som adgangspunkt til handel, service og som vigtige transportpunkter. Men mange mindre og mellemstore byer oplever i dag, at bymidten er udfordret, og at der er begyndende krisetegn med flere tomme butikker og færre kunder. De udfordringer, som bymidterne står over for, er store og komplekse og hverken ejendommejer, butiksindehavere, kommuner eller borgere kan løse dem alene. Der er tale om grundlæggende forandringer i familie og hverdagsliv, der sammen med øget e-handel og konkurrence fra butikker og butikcentre uden for bymidten, fordrer en løbende og omfattende omstilling af bymidten til i højere grad at møde de nye behov for oplevelser, fritidsliv og gode mødesteder. Det er en omstilling som kræver nye samarbejdsformer, strategisk planlægning, fysisk omstilling, erhvervs- og kompetenceudvikling samt et opdateret vidensgrundlag.” Citat Rapport og Anbefalinger, partnerskab for levende bymidter.

Randers er ikke unik i forhold til den nationale problematik, og byens forretningsdrivende er pressede på omsætning og et dalende kundegrundlag i byen. Cityforeningen har overfor forvaltningen beskrevet problemstillingen for byens butikker med, at det generelt er en udfordrende tid for de forretningsdrivende i midtbyen. Det skyldes, at de faste købemønstre er forsvundet, og at forbrugerne holder ekstra godt på deres penge i den nuværende usikre økonomiske situation. Samtidig skal forretningerne i midtbyen i højere grad tænkes ind i oplevelsesøkonomien, der skal tænkes både stemning, service og merværdi ind i butikkerne - en shoppetur handler ikke længere kun om selve produkterne. Sidst men ikke mindst er der i højere og højere grad brug for, at forretningerne har en online tilstedeværelse, enten i form af sociale medier der skaber reklame for butikken eller i form af en decideret webshop. Det kan være svært for den enkelte forretningsdrivende at navigere i, hvordan og hvor meget online tilstedeværelse der skal være.

Status på bymidtens tilstand

Hvis der skal gives en kvalitativ status på, hvordan midtbyen har det, kræver det både en faglig vurdering af alle byens rum og bygninger, ligesom det i en vis grad forudsætter, at det tælles, hvor mange mennesker der er i byen på forskellige tidspunkter af dagen. Der eksisterer i øjeblikket ikke data på dette. Derfor bygger afsnittet her på erfaringer fra de byrum, der har været arbejdet med i forvaltningen, ligesom det bygger på generel viden om Danmarks bymidter.

Byens rum

Byrådet vedtog i december 2019 den strategiske udviklingsplan for Randers midtby. Der var opmærksomhed på vigtigheden af en fælles retning for byens udvikling og vigtigheden af at have en relevant midtby med gæsten i centrum.

Strategien har fire understrategier, som hver især sætter fokus på vigtige indsatsområder.

- Noget at komme efter
- Inviterende grønne oaser
- Midtby hele døgnet
- Midtby – også om 100 år.

Forvaltningen har med udgangspunkt i midtbystrategien arbejdet med flere byrum i midtbyen. Økonomien har sat rammen for omfanget af projekterne, og der har været fokus på, at projekterne skulle gøre en tydelig forskel uden store budgetter. Strategien pointerer, at midtbyens rolle som mødested i smukke rammer skal fastholdes – både for gæster og beboere. Der skal arbejdes på at skabe synergier mellem forskellige anvendelser, som giver en spændende midtby, der appellerer bredt – både i byens gader og i stueetagerne i bykernen.

Nedenfor vises der før/efter billeder af to områder/pladser i Randers by, der er blevet renoveret de seneste år.

Billede 3.3. Kirketorget før fornyelse

Foto: Randers Kommune

Kirketorget var tidligere et byrum domineret af biltrafik. Der var en udfordring med parkerede biler på pladsen. Stedet var ikke særligt inviterende i forhold til ophold, og fodgængere blev fortrængt af biler. Inventaret på pladsen var gammelt og var en standardvare. Projektet havde til formål at skabe bedre betingelser for fodgængere, invitere til ophold og skabe et byrum med inventar af høj kvalitet som var tilpasset stedet, dets identitet og anvendelse.

Billede 3.4. Kirketorget efter fornyelse

Foto: Randers Kommune

Billede 3.5. Nye bænke på Kirketorget

Foto: Randers Kommune

Med gennemførelsen af projektet er opholdskvaliteten på Kirketorget blevet løftet. Nyt inventar er afstemt til stedets identitet og med stor fokus på kvalitet. I processen har der været inddragelse af aktører og samarbejdspartnere, der iscenesætter stedet og bidrager med liv.

I sommeren 2022 afholdte Randers Kommune en workshop med lokale beboere og cityforeningen med henblik på at etablere en lommepark i byen. Det samlede budget for projektet var ca. 150.000 kr., og projektet blev finansieret af midtbymidler og med særligt fokus på genbrug og budgetvenlige løsninger. Stedet gik fra forfald og slumkarakter til en lille oase i byen, der signalerer, at Randers Kommune gerne vil have en præsentabel by.

Området er en af de primære indgange ind til byen fra mere perifer parkering, hvor et markant antal gående kommer forbi hver dag. Der havde deslige været udfordringer med hjemløse, der etablerede sig bag muren.

Billede 3.6. Lommepark i Vestergade før fornyelse

Foto: Randers kommune

Billede 3.7. Lommepark i Vestergade efter fornyelse

Foto: Randers Kommune

Foto: Randers Kommune

Efter fornyelse fremstod den lille lommepark som en mindre oase på vej ind mod Randers midtby.

I de to sammenligningskommuner Horsens og Silkeborg, er der gennemført større renoveringer af gågaderne, hvor de to kommuner har investeret i en gennemgående renovering af deres gågadesystem.

Bygningsarv og historiske facader

Bykernen i Randers er et fint eksempel på, hvordan bygningskulturlag pakket sammen gennem århundreder kan resultere i en homogen og mangfoldig by, hvor byens historie kan aflæses af de bebyggede strukturer og slyngede, labyrinthiske gadeforløb, der stammer helt tilbage fra middelalderens Randers. Dele af bebyggelsen er løbende erstattet af nye bygninger opført i nyere tiders arkitektoniske stilarter, hvorfor det særlige ved Randers er, at samtidig med at man fornemmer middelalderens historiske indvirkning på gaderne, så finder man bygninger – skulder ved skulder – der er opført over en periode på 500 år.

Torve og pladser, hvor der blev handlet, udgør i dag vigtige åndehuller, der folder sig ud og åbner op mellem bygningerne, samt varierer oplevelsen mellem de mere trange gader og stræder. Alt sammen opført i en overskuelig menneskelig skala, som giver bykernen et nærvær, som man kun finder få steder.

Strukturer, pladser og bygninger er alle et tandhjul i det samlede hele, og når bygninger forfalder, påvirker det oplevelsen af bykernen.

Når vi tænker på arkitektur, overvejer vi typisk de æstetiske og funktionelle aspekter af bygninger. Arkitektur er dog mere end blot den fysiske struktur. Den fortæller en historie om kulturen og identiteten hos de mennesker, der har designet og bygget den. Samspillet mellem kulturel identitet og bygget miljø er et væsentligt element i at forme samfund og bevare kulturarv.

I Randers er byens facader og gadeforløb en væsentlig del af oplevelsen i byen og afgørende for byens fortælling og identitet. Når vi passer på vores kulturarv, passer vi på byen og vores fælles fortælling.

Billede 3.8. Nyistandsat rådhus løfter helhedsindtrykket på pladsen og eksempel fra Schousgadekvarteret med velholdte facader.

Foto: Randers Kommune

Det byggede miljø afspejler et samfunds kulturelle værdier, overbevisninger og praksis. Gennem historien er arkitektur blevet brugt til at skabe en følelse af sted og tilhørsforhold for enkeltpersoner og samfund. Det har spillet en afgørende rolle i udformningen af vores kollektive identitet og historie. Det nyistandsatte gamle rådhus i Randers by er med til at løfte helhedsindtrykket på pladsen, ligesom de velholdte facader i Schousgadekvarteret er med til at skabe et fint og godt indtryk af byen.

Erfaringer fra områdefornyelse

En områdefornyelse er en 5-årig helhedsorienteret byudviklingsindsats, som har behov for et særligt fokus. Områdefornyelsen er administreret af kommunen, og skal understøtte en positiv udvikling i samarbejde med lokale aktører. De centrale elementer i en områdefornyelse kan være at forbedre byrum – pladser, parker, veje, og stier, at inddrage lokale aktører og borgere, at koordinere fysiske og sociale indsatser, at forbedre boliger og friarealer og at styrke private investeringer i området. Gennem byfornyelsesloven får en kommune hjemmel til at lånefinansiere med op til 95 pct. Det er muligt at støtte forskønnelse på private arealer og bygninger, ligesom det er muligt at støtte facaderenoveringer og ombygninger samt arbejde med klimatilpasning i byen m.m.

Langå

Langå by var indtil 2007 centrum for Langå Kommune, men er nu en del af Randers Kommune. De sidste årtier har Langå oplevet et skift fra at være hovedby med en livlig handel langs hele hovedgaden til at være primært en bosætningsby. Ændringerne kunne tydeligt ses i hovedgaden, Bredgade, hvor flere butikslokaler stod tomme og bygninger forfaldt. Områdefornyelse skulle sætte gang i en væsentlig mental omstilling, hvor byen skulle finde sig selv efter kommunesammenlægning, og samtidig skulle der sættes ind med fysiske forandringer, som skulle løfte den samlede kvalitet i byen, bedre mødesteder i byens rum, sikre skolevej, rekreative faciliteter ved åen, kvalitet i hovedgaden og forbindelse på tværs af banen.

Projektet i hovedgaden var et forsøgsprojekt med fuld statslig refusion. Man ville gerne følge projektet tæt og havde et analyseinstitut til evaluere både før, under og efter, og vi har derfor et materiale til rådighed, der forholder sig til projektet effekt på flere forskellige parametre.

Randers Kommune igangsatte den ordinære områdefornyelse, og i processen indgik kommunen et partnerskab med BaneDanmark, som også investerede i byens forbedringer. I et samarbejde fik man etableret en forbindelse over banen, som blev videreført til terræn, og Langå fik en længeventet forbindelse.

Samlet set er indbyggertallet steget i Langå, private initiativer er vokset, og Langå har fået styrket sin nye identitet som sted for blandt andet musik og kreativitet.

Albæk

Albæk har ligeledes undergået en områdefornyelse, og i dag står et flot fællesskabshus, der har vakt stor stolthed blandt de lokale, ligesom flere samarbejder på tværs af lokalsamfundet er styrkede.

Private følgeinvesteringer

I 2017 blev der indgået en politisk aftale i byrådet, der beskriver, at midlerne til områdefornyelser i Randers Kommune prioriteres i landdistrikterne. Ydermere gives der kun statslig refusion til områdefornyelse i landdistrikterne. Det er dog muligt at prioritere byfornyelsesmidler til midtbyer, såfremt det politisk ønskes.

Der har i en årrække været et nationalt fokus på at løfte landets mellemstore byer. Der er i 2023 afsat en statslig ramme på 180 mio. kr. til at arbejde med forbedringer i landets bymidter på 4-20.000 indbyggere. Randers er således for stor til at søge de afsatte midler med de nuværende fastsatte kriterier.

Det kan mærkes, når kommunen investerer. Det indgyder optimisme og gejst, og får borgerne til selv at bidrage til det fælles tredje. Omvendt kan en negativ udvikling være selvforstærkende, fordi der ikke længere investeres i områder, der mister sin attraktivitet, og det kan fx komme til udtryk ved nedslidte bygninger og fælles arealer. Social- og Boligstyrelsen beskriver blandt andet områdefornyelsens primære formål som et greb til at igangsætte udvikling i problemramte byer og boligområder - med forventning om at styrke grundlaget for private følgeinvesteringer.

Byfornyelseslovens formål handler også om at understøtte udvikling af byer. Af byfornyelseslovens § 1 fremgår det således, at "Lovens formål er at give kommunerne mulighed for at sikre gode boligsociale forhold både i og uden for vækstområder i byerne og på landet".

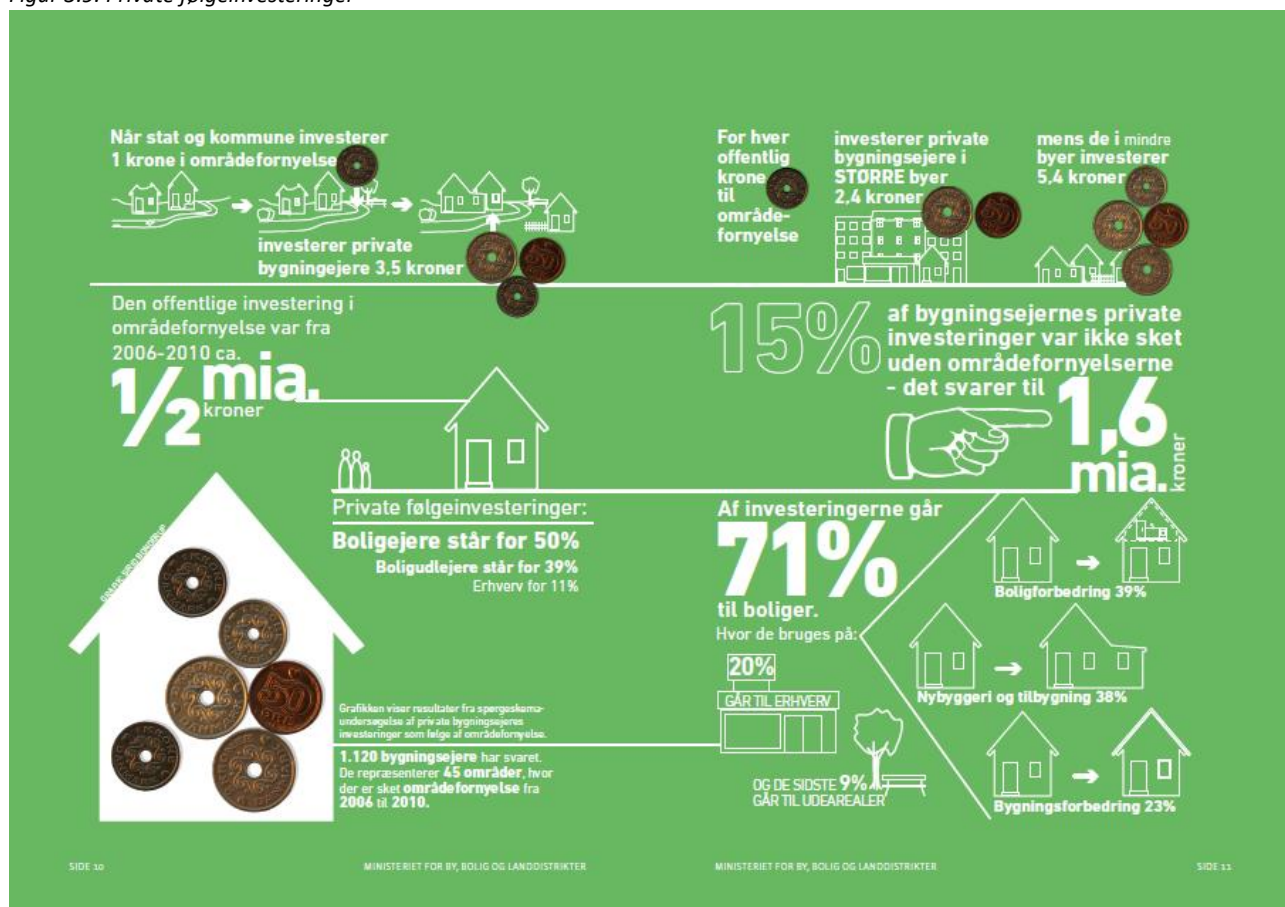
Det daværende ministerium for By, Bolig og landdistrikter udgav i 2015 en rapport, der beskrev, hvordan områdefornyelse motiverer til private investeringer. Ministeriet skrev blandt andet følgende i rapporten *"Det er en god forretning, når stat og kommuner investerer i forbedring af veje, stier og grønne områder eller støtter sociale indsatser i udsatte områder. Det motiverer også de private bygningsejere i området til at investere i forbedringer. For hver offentlig krone, der gives i tilskud til områdefornyelser, investerer bygningsejere i gennemsnit 3,5 kroner i forbedringer af deres ejendom"*.

"Det er en god forretning, når stat og kommuner investerer i forbedring af veje, stier og grønne områder eller støtter sociale indsatser i udsatte områder. Det motiverer også de private bygningsejere i området til at

investere i forbedringer. For hver offentlig krone, der gives i tilskud til områdefornyelser, investerer bygningsejere i gennemsnit 3,5 kroner i forbedringer af deres ejendom.” Citat fra rapporten ”Private følgeinvesteringer ved områdefornyelse”, Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Nedenstående illustration viser meget konkret effekten af private følgeinvesteringer. Som det fremgår af ovenstående citat, vil en enkelt offentlig investeret krone give 3,5 kroner i følgeinvesteringer fra private. I de større byer er effekten på 2,4 kr., mens den stiger til hele 5,4 kroner i mindre byer. Man kan desuden se, at hele 15 pct. af de investeringer private bygningsejere har lavet, ikke ville være lavet, hvis der ikke også havde været offentlige investeringer. Boligejerne står for 50 pct. af de private følgeinvesteringer, boligudlejere står for 39 pct. og erhverv står for 11 pct.

Figur 3.9. Private følgeinvesteringer

Kilde: Rapport "Private følgeinvesteringer ved områdefornyelse", Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

4. Civilsamfund og foreningsliv

Kultur og fritidsområdet i Randers Kommune har et samlet budget på ca. 200 mio. kr. årligt, og der er i alt ca. 170 kommunalt ansatte i hele området.

Udover de kommunale kulturinstitutioner har kommunen et tæt samarbejde og driftsaftaler med en række selvejende kulturinstitutioner. Kulturhuset i centrum af Randers huser både Randers Bibliotek og Museum Østjylland og den selvejende institution Randers Kunstmuseum. Randers Teater, Randers Kammerorkester og Musikskolen er alle placeret i området ved Værket lidt nord for centrum af Randers.

Kultur og fritidsafdelingen betjener både egne kommunale institutioner såvel som selvejende institutioner. Herudover hjælper og understøtter forvaltningen en lang række foreninger og aftenskoler i kommunen. Deres aktiviteter spænder over alt fra idræt, spejdere, natur og friluft aktiviteter, kulturelle og musiske fag, til kreative og hobbybetonede aktiviteter og en lang række øvrige folkeoplysende områder.

Randers Kommune har desuden en lystbådehavn, som ligger i Udbyhøj, hvor Randers Fjord møder Kattegat.

Kultur- og fritidsafdelingen udvikler og driver dertil en lang række parker og udendørs anlæg og aktivitetsfaciliteter, som bidrager til et varieret fritidsbillede.

Randers Kommune har tre kommunale idrætshaller (Purhus, Langvang og Bjerregravhallen), og derudover er der driftsaftaler med 14 selvejende idrætshaller. Hallerne er ofte omdrejningspunkt for foreningsliv og en række aktiviteter i civilsamfundet.

På nedenstående kort kan man se placeringer af kulturinstitutioner, idrætshaller, borgerhuse mv. Udover disse er der under landdistriktsafdelingen tilknyttet 40 forsamlingshuse i Randers Kommune.

Kort 4.1. Kort over kulturinstitutioner, idrætshaller, borgerhuse mv. i Randers Kommune

Civilsamfundet er den del af samfundet, der ligger uden for staten, markedet og den private sfære, hvor borgere i by og på land organiserer sig frivilligt for at fremme fælles interesser, værdier og formål. Civilsamfundet er kendetegnet ved frivillighed, uafhængighed og fælles handling, og det udgør en vigtig bro mellem individet og det offentlige system.

4.1 Idrættens rolle

På idræts- og fritidsområdet huser Randers Kommune en lang række *idrætsforeninger*, som engagerer mange frivillige og aktivt deltager i løsningen af vigtige samfundsopgaver. Den største af disse – Randers Gymnastiske Forening (RgF) – har mere end 4.600 medlemmer, og er dermed en af landets største idrætsforeninger. RgF og basketballklubben Randers Cimbria er i en fælles klynge udpeget som spydspidsforeninger af Dansk Idrætsforbund i regi af programmet Fremtidens Idræt for Børn og Unge. Den professionelle fodboldklub Randers FC indgår ligeledes aktivt i udvikling og implementering af sociale og samfundsnyttige CSR-projekter i samarbejde med blandt andre Randers Kommune, erhvervslivet og de lokale foreninger.

Som et særligt lokalt initiativ inden for breddeidrætten kan Fodboldlinjen Randers fremhæves. Der er tale om Nordens største bredde-fodboldlinje for kommunens folkeskoleelever fra 4.-9. klasse, som i 2019 blev hædret med Danskernes Idrætspris.

4.2 Betydning af civilsamfund og foreningsliv

Civilsamfundet er fritidens arena, hvor tiden er den mest værdifulde ressource i borgernes liv. Den tid vi bruger på arbejde, forpligtelser, søvn og fritid, definerer vores hverdag og livskvalitet. For langt de fleste mennesker er fritiden det, der skaber balance og glæde i livet – den tid, hvor vi kan prioritere os selv, vores interesser og vores nærmeste. Derfor er det af stor betydning, at kultur- og fritidstilbud er attraktive, relevante og af høj kvalitet.

Kvalitet skaber engagement

For at tiltrække borgerne kræves det, at kultur- og fritidstilbud matcher tidens krav om kvalitet og relevans. Et varieret og inspirerende udbud af aktiviteter, der både taler til individuelle interesser og fællesskabets værdi, er essentielt. Om det handler om en inspirerende kunstudstilling, en moderne idrætsfacilitet eller et aktivt foreningsliv, skal kvaliteten være i top – ellers vælger borgerne noget andet.

Fysisk og mental trivsel

På idrætsområdet er det veldokumenteret, at fysisk aktivitet bidrager til sundhed – både fysisk og mentalt. Et aktivt fritidsliv mindsker risikoen for livsstilssygdomme og forbedrer livskvaliteten gennem velvære og energi. Samtidig giver fællesskabet i idræts- og kulturforeninger tryghed, glæde og motivation, som styrker den mentale trivsel.

Kultur som dannelse og sammenhængskraft

Kulturområdet har en særlig evne til at samle mennesker og bidrage til dannelse, identitet og inspiration. En stærk kulturscene kan skabe stolthed og sammenhængskraft i lokalsamfundet og give borgerne mulighed for at udforske nye perspektiver og udvide deres horisonter. Det styrker ikke blot individet, men også samfundets sociale og kulturelle kapital.

En prioritering af fremtiden

Kultur og fritid er derfor ikke blot et spørgsmål om tilbud og aktiviteter – det er en investering i borgernes livskvalitet og samfundets bæredygtighed. Når borgernes fritid prioriteres højt, og de tilbydes muligheder, der matcher deres behov og forventninger, skabes ikke blot sundere og glattere individer, men også et stærkere og mere inkluderende samfund.

4.3 Status på frivillighed i civilsamfundet

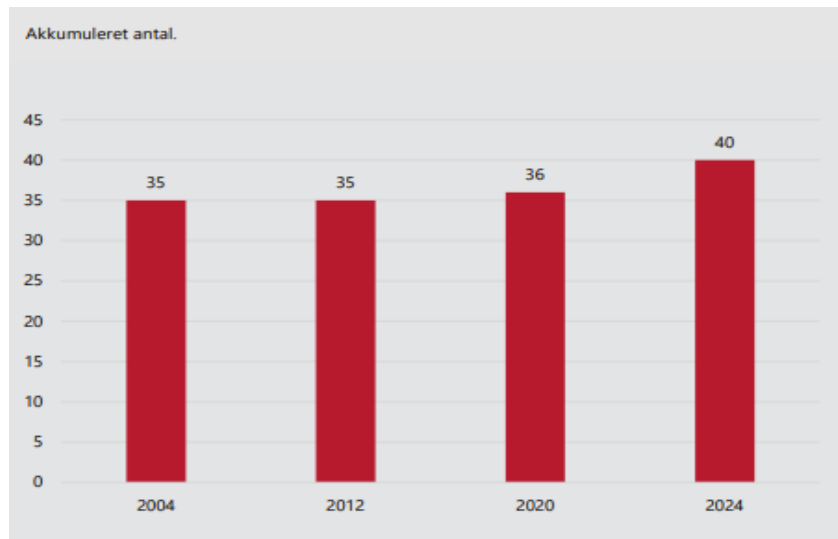
Der er i marts 2025 udgivet en ny undersøgelse af udviklingen i danskernes frivillige arbejde. Analysen "Frivillighedsundersøgelse 2024" er som de tidligere år udgivet af VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd). Det er nu muligt at se data hen over årene med covid-19-pandemien.

Der er hentet data og tekst til dette afsnit fra "Frivillighedsundersøgelse 2024".

Antallet af frivillige

Andelen af danskere, som udfører frivilligt arbejde, er for første gang i 20 år steget fra 36 pct. i 2020 til 40 pct. i 2024. I tallet er ikke medregnet de frivillige, som udfører tidsafgrænsede begivenheder (som fx landsindsamlinger eller festivaler). Analyser viser, at stigningen især skyldes en højere andel af ældre borgere, der i dag deltager i frivilligt arbejde.

Figur 4.1. Andel af den danske befolkning, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år inden for mindst 1 af 14 områder. 2004- 2024. Procent.

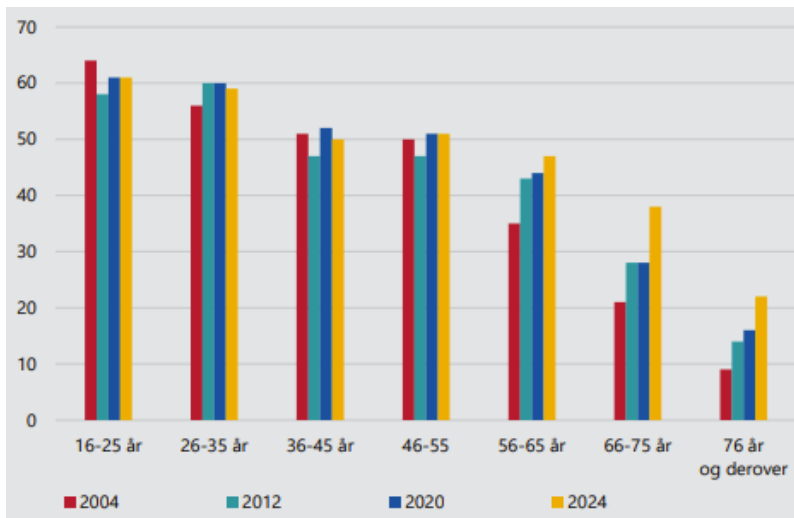
Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012, 2020 og 2024.

Andelen af ikke-frivillige der ville have udført frivilligt arbejde, hvis de var blevet bedt om det, lå på 44 pct i 2020. Dette tal er i 2024 steget til 48 pct.

De sidste 20 år har andelen, som aldrig har været frivillige, ligget på en tredjedel (32,8 pct.). De største andele, der aldrig har arbejdet frivilligt, findes i de ældste og de yngste aldersgrupper.

Af de 32,8 pct. af den voksne befolkning, der aldrig har deltaget i frivilligt arbejde, giver de 11 pct. udtryk for, at de gerne ville deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det.

Figur 4.2. Andelen af ikke-frivillige, der kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det. 2004-2024. Procent.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012, 2020 og 2024.

Tabellen viser, at andelen af ikke-frivillige, der kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde, hvis de blev spurgt, falder med alderen. Ikke desto mindre ses det også, at interessen er steget i de højere aldersgrupper i 2024 siden den første undersøgelse i 2004.

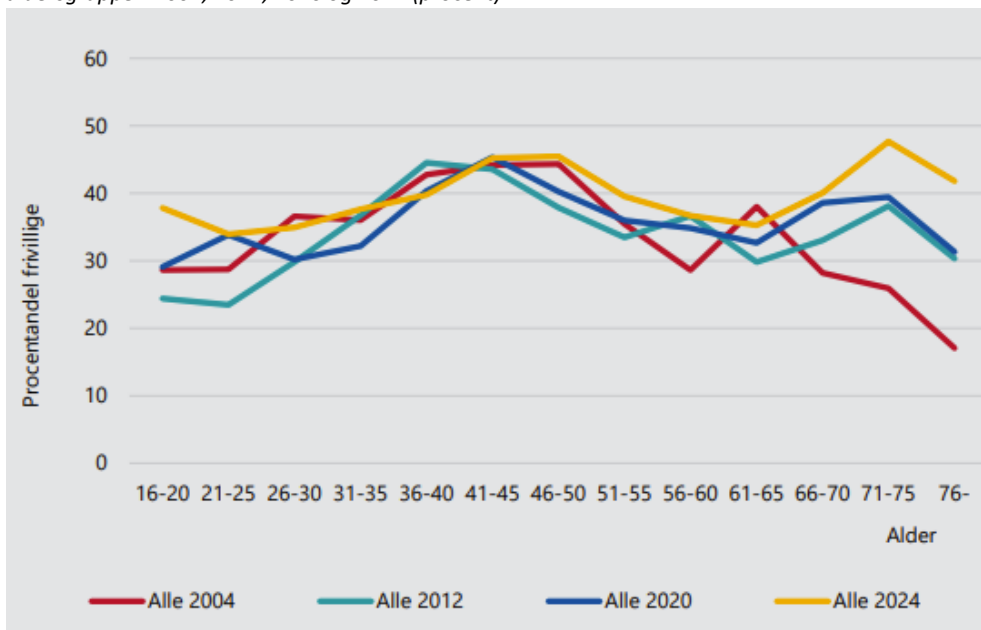
Hvem er de frivillige

Der er fortsat flere mænd end kvinder, der er frivillige, men forskellen er aftagende i perioden 2004-2024.

VIVE's analyser viser også, at det fortsat især er den højtuddannede del af befolkningen, der er frivillige. Imidlertid finder VIVE også her, at forskellene i forhold til danskernes uddannelsesniveau er aftagende.

Aldersmæssigt er der forskel på andelen af frivillige.

Figur 4.3. Andelen af befolkningen på 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for aldersgrupper. 2004, 2012, 2020 og 2024 (procent).

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012, 2020 og 2024.

Figuren viser, at andelen af frivillige for hver måling er blevet større i de ældste aldersgrupper, især for de 66-75-årige og for personer på 76 år eller derover. At denne gruppe er øget, skyldes ikke alene flere ældre i befolkningen, men også at stadigt flere ældre er raske og funktionsdygtige længere oppe i årene.

Frivillighedsundersøgelsen viser en stærk sammenhæng mellem deltagelse i frivilligt arbejde og social tillid.

Undersøgelsen viser også en sammenhæng mellem respondenternes oplysninger om deres eget helbred og deltagelse i frivilligt arbejde. De respondenter, der har angivet et "meget godt helbred", udgør en højere andel af frivilligt aktive end respondenter, der har angivet et dårligt helbred.

Omfanget af frivillige på interesseområder og kommuner

Frivilligheden fordeler sig på de forskellige områder af fritidslivet. Tabellen herunder viser andelen af den voksne befolkning (16 år og ældre), der fra 2018 til 2023 inden for en periode på tre måneder forud for besvarelsen af spørgeskemaet om fritids- og kulturvaner har udført frivilligt arbejde, opdelt på kommuner og efter samfundsområder, hvor det frivillige arbejde udføres (procent).

Tabel 4.1. Fordeling af frivillige på forskellige områder indenfor fritidslivet fordelt på sammenligningskommunerne (procent)

	Randers Kommune	Horsens Kommune	Vejle Kommune	Silkeborg Kommune	Landsgennemsnit
Idræt	8,9	10,7	10,1	9,4	10,1
Fritid og hobbies	7,2	7,4	7,7	9,6	7,9
Sociale områder	2,5	2,8	3,9	3,0	2,7
Skole og daginstitution	2,9	2,9	3,5	3,4	3,6
Kultur	1,8	2,8	5,7	3,4	4,5
Bolig og lokalsamfund	3,9	3,4	3,9	3,6	4,2
Sundhed	2,0	2,0	2,1	1,7	1,9
Fagforening og lign.	1,3	0,9	1,2	0,9	1,3
Politik/miljø/religion	3,5	1,9	4,0	4,1	3,5
Andet	5,7	5,5	6,6	7,3	6,8
Total	30,1	33,0	36,0	33,4	33,7

Kilde: Kommunale forskelle på frivilligt arbejdes udbredelse /Bjarne Ibsen, 2024.

Note: Antal respondenter var hhv. 919 (Randers), 854 (Horsens), 1.103 (Vejle) og 907 (Silkeborg)

Af tabellen ses, at udbredelsen af det frivillige arbejde er lavest i Randers efterfulgt af Horsens og Silkeborg. Vejle har den største udbredelse af frivillighed af de fire kommuner.

Ligesom ved de forrige målinger lavet af VIVE er det især idrætsområdet, som har højst andel af frivillige og andelen er steget. Frivilligheden er også i fremgang på blandt andet socialområdet.

Tabel 4.2. Andelen af den danske befolkning (16-89-årige), som har udført frivilligt arbejde inden for det sidste år på de forskellige områder. 2004, 2012, 2020 og 2024 (procent)

Kulturområdet (Fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor)***	3	5*	4	5*
Idrætsområdet (Fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller)	11	11	12	14
Fritidsområdet i øvrigt (Fx hobbyforeninger, slægtsforskning og spejder)***	5	3*	5*	5
Uddannelse, undervisning og forskning (Skolebestyrelse, voksen- og fritidsundervisning og husholdningsforening)*	3	4	4	4
Sundheds- og sygdomsområdet (Fx bloddonor, patientforening og krisehjælp)**	3	4*	3	4*
Det sociale område (Fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner og daginstitutionsbestyrelser)	3	3	5*	6*
Miljøområdet (Fx naturfredning, dyreværn og selvejende haver)	1	1	1	2*
Bolig- og lokalsamfundsområdet (Fx beboerforeninger, antenneforeninger og grundejerforening)*	6	5	6	6
Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer (Fx fagforbund, handelsstandsforening og turistforening)***	3	2*	2	1
Området omhandlende rådgivning og juridisk bistand (Fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder og retshjælp)	0	1	0*	1*
Politik og partiforeninger (Fx vælgerforeninger og græsrodsorganisationer)	1	1	1	2*
Internationale aktiviteter (Fx humanitære-, freds- og solidaritetsorganisationer)	2	2	2	2
Religion og kirke (Fx meningsarbejde og søndagsskole)	2	2	3	3
Andre områder	3	4*	4	6*
Frivilligt arbejde i alt	35	35	36	40*
Antal	3.134	2.809	7.191	8.754

Note: * er markeret statistik markante forskelle ($p < 0,01$) i forhold til forrige undersøgelse

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012, 2020 og 2024.

Anledning der får frivillige i gang med det frivillige arbejde

Af Frivillighedsundersøgelsen 2024 udarbejdet af VIVE fremgår det, at det fortsat er sådan, at mange frivillige danskere kommer i gang med frivilligt arbejde i kraft af, at de får opfordringer hertil.

De frivillige angav følgende årsager til at være kommet i gang med frivilligt arbejde

1. at det udsprang af egen interesse (59 pct.)
2. det var på opfordring fra andre eller gennem et valg (54 pct.)
3. fordi det var nødvendigt, og at nogen måtte gøre det (25 pct.)

Frivilliges motivation til at engagere sig

Topscoren, når frivillige skal vægte deres begrundelser for at engagere sig i frivilligt arbejde er, at de kan gøre noget på et område, som interesserer dem.

Den næst vigtigste begrundelse er, at man som frivillig kan deltage i et socialt fællesskab, man kan lide, dog skarpt fulgt af begrundelsen om at kunne gøre noget vigtigt for lokalsamfundet.

Den primære faktor, der afholder folk fra at være frivillig, er derimod manglende tid eller prioritering af andre ting.

Tabel 4.3. De frivilliges begrundelse for at udføre frivilligt arbejde

Begrundelse for frivilligt arbejde: På en skala fra 1-7, hvor stor betydning har det:	2012			2020		
	Score, gns.	Pct.-andel med score 5-7	Antal	Score, gns.	Pct.-andel med score 5-7	Antal
At du som frivillig kan gøre noget på områder, som interesserer dig	5,41	78	994	5,69	79	2.771
At du som frivillig deltager i et socialt fællesskab, som du kan lide	5,39	77	976	5,42	72	2.757
At du som frivillig kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet	4,96	69	876	5,37	70	2.683
At du som frivillig bliver glattere for dig selv	4,79	64	811	4,69	56	2.667
At du kan lære mere om det, du arbejder med	4,45	57	727	4,57	53	2.655
At du som frivillig lærer noget gennem praktisk erfaring	4,48	60	758	4,55	51	2.590
At du som frivillig viser medfølelse med dem, som har det værre end dig	4,16	52	639	4,45	47	2.445
At du føler dig betydningsfuld, når du arbejder som frivillig	4,09	48	606	4,12	44	2.653
At du har venner, som arbejder frivilligt	3,87	46	590	3,66	38	2.619
At du kan få kontakter, som kan hjælpe dig i arbejdslivet senere	3,22	43	433	3,17	25	2.366
At det er godt at have papir på, at man har arbejdet som frivillig	2,22	16	206	2,51	16	2.426
At du oplever et socialt pres for at deltage	1,94	10	131	1,94	7	2.438

Note: Vægtede tal

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2012 og 2020, VIVE

Tid brugt på frivilligt arbejde

Omfanget af den enkelte frivilliges anvendte tid på frivilligt arbejde er opgjort indenfor forskellige områder. Gennemsnittet for antal timer anvendt den seneste måned på tværs af samtlige områder er steget fra et gennemsnit på 17 timer i 2004 til 18 timer i gennemsnit i 2024.

På fritidsområdet (kultur, fritid, idræt) er der på trods af en lille stigning fra 2020 til 2024 en faldende tendens set over de sidste 20 år fra 17 til 13 timer af "udført frivilligt arbejde den seneste måned".

Frivilligheden på det sociale område (sundhed, sociale område og rådgivning) er steget siden 2020, men er uændret fra 2004 til 2020 på 15 timers frivilligt arbejde månedlig.

Tabel 4.4: Tid brugt på frivilligt arbejde blandt dem, som har udført frivilligt arbejde den seneste måned. 2004, 2012, 2020 og 2024. Antal timer seneste måned i gns.

	Gns. antal timer seneste måned			
	2004	2012	2020	2024
Fritid (Kultur, Idræt, Fritid)	17	16	12**	13
Socialt (Sundhed, Sociale område, Rådgivning)	15	12	11	15
Politisk (Fagligt Politisk, Internationalt)	15	13	13	21
Uddannelse	8	8	11	11
Bolig- og lokalsamfund	7	9	8	8
Andre områder (Miljø, religion, andre)	18	13	17	16
Frivilligt arbejde i alt	17	16	15	18
Antal	797	704	1.890	2.584

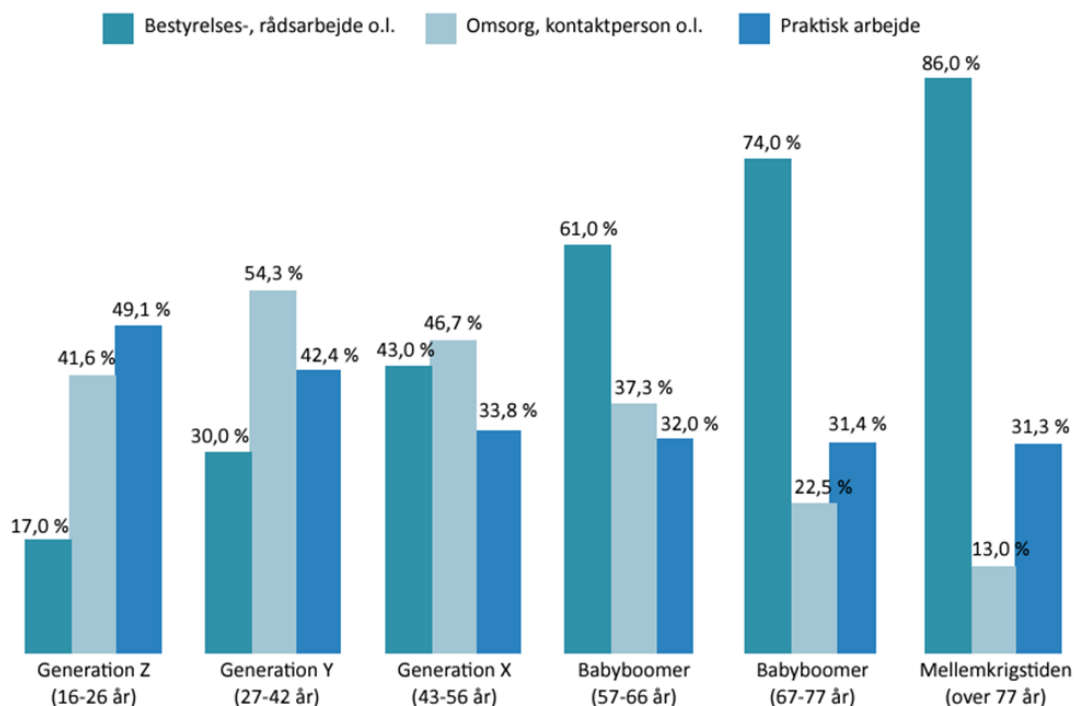
Note: * er markeret statistik signifikante forskelle i forhold til den tidligere undersøgelse. * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$ ved en t-test

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012, 2020 og 2024

Fordeling af arbejdsopgaver hos frivillige

Frivillige i de ældre generationer foretager i højere grad bestyrelses- og rådsarbejde, mens de yngre generationer i højere grad foretager omsorgs- og praktisk arbejde, hvilket fremgår af tabellen herunder.

Figur 4.3. Generationer fordelt ift. arbejdsopgaver

Kilde: FRIVILLIGUNDERSØGELSEN 2022, Udgivet i 2023 af Ingerfair (n=1673)

Danmarks Idrætsforbunds (DIF) frivillig undersøgelse anno 2022 viser, at 23 pct. af foreningerne ikke forventer at have nok frivillige i fremtiden til at varetage foreningens interesser, og yderligere 27 pct. af foreningerne forventer ikke at have tilstrækkeligt med frivillige til at kunne udvikle foreningen.

(Kilde: Frivillighed anno 2022 – status på frivilligheden i idrætsforeninger under DIF og DGI)

Foreningslivet

I Randers Kommune ligger en af landets største idrætsforeninger med over 4.600 medlemmer og en række medarbejdere ansat – Randers Gymnastiske Forening (RgF). Foreningen indgår, som mange andre foreninger i Randers Kommune, aktivt i løsningen af større samfundsopgaver. RgF og basketballklubben Randers Cimbria er i en fælles klynge udpeget som spydspidsforeninger af Dansk Idrætsforbund i regi af programmet Fremtidens Idræt for Børn og Unge.

Den professionelle fodboldklub Randers FC indgår ligeledes aktivt i udvikling og implementering af sociale og samfundsnyttige CSR-projekter i samarbejde med blandt andre Randers Kommune, erhvervslivet og de lokale foreninger.

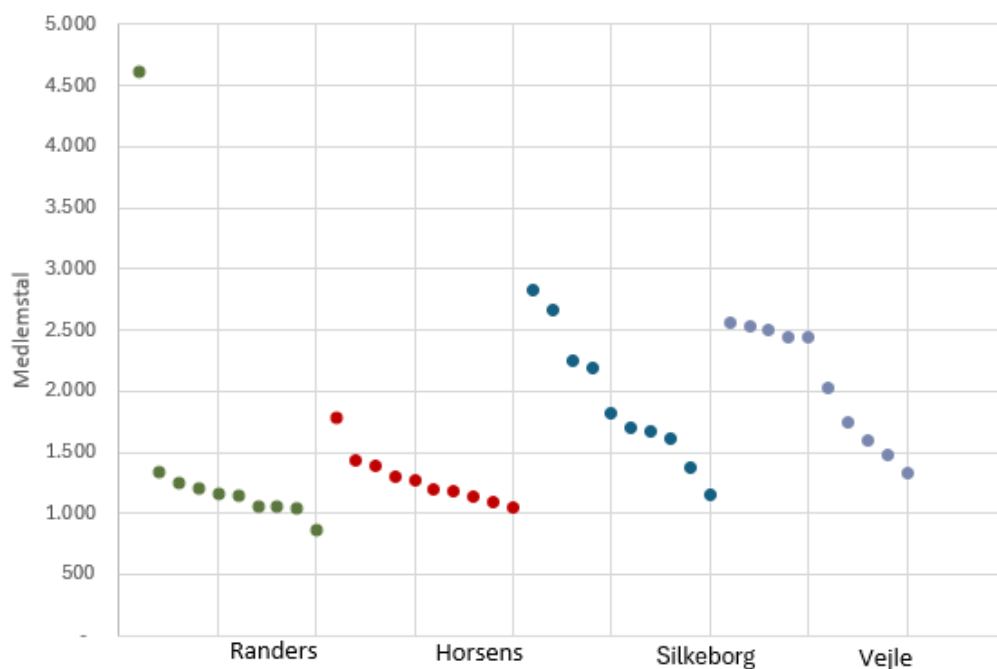
Som et særligt lokalt initiativ inden for breddeidrætten kan Fodboldlinjen Randers fremhæves. Der er tale om Nordens største bredde-fodboldlinje for kommunens folkeskoleelever fra 4.-9. klasse, som i 2019 blev hædret med Danskernes Idrætspris.

Det er imidlertid ikke medlemstal og kontingentindtægter, som er afgørende for omfanget af en forenings samlede ressourcer. Det ser vi med blandt andet med en anden forening, som har flere ansatte og er en aktiv samarbejdspartner i både Get2Sport og Fritid-for-Alle, men med et medlemstal på under 300. Randers FC er tilsvarende en professionel aktør ikke drevet som en forening men som en virksomhed, der aktivt tager initiativ til udvikling og implementering og af sociale og samfundsnyttige CSR-projekter i samarbejde med blandt andre Randers Kommune, erhvervslivet og foreninger.

I forhold til omfanget af store foreninger viser tabellen herunder fordelingen af de 10 største foreninger med over 1.000 medlemmer i de fire sammenligningskommuner. Tabellen viser, at Randers Kommune har én meget stor forening med over 4.500 medlemmer, hvorefter Silkeborg og Vejle generelt har lidt flere større foreninger end Randers og Horsens.

Tabellen viser også, at den 10. største forening i Randers har under 1.000 medlemmer, hvorimod Vejle har 13 foreninger med over 1.000 medlemmer (De 10 er vist i tabellen).

Figur 4.4. De 10 største foreninger (inklusive underafdelinger) i Randers, Horsens, Silkeborg og Vejle målt med medlemmer i 2023. Tallene for 2024 er pt. ikke offentliggjort)

(Kilde: Medlemstal.dk, Centralt forenings Register (CFR))

4.4 Status på indsatser i Randers Kommune i samarbejde med foreninger på fritidsområdet

I det følgende beskrives forskellige indsatser, som alle er en del af og bidrager til et stærkt civilsamfund i Randers Kommune, og som bygger på et samarbejde med blandt andet foreninger på kultur- og fritidsområdet.

Bevæg-dig-for-livet

Randers Kommune var i perioden 2019-2024 visionskommune i DIF og DGI's fælles *Bevæg dig for Livet* partnerskab. Målet var øget fysisk aktivitet for borgere i alle aldre i alle områder af kommunen. Byrådet har i forbindelse med vedtagelsen af budget 2023 valgt at gøre indsatsen permanent i regi af Randers Kommune.

Resultat af indsatsen foreløbig:

- Andelen af borgere, som normalt dyrker idræt og motion, er steget fra 54 pct. i 2019 til 73 pct. i 2023. (Kilde: DIF/DGI Bevæg dig for livets idræts- og motionsvaneundersøgelse 2023/Randers Kommune).
- Specifikt har kommunen i 2024 blandt andet etableret Parasport Randers. Her er flere målrettede parasports-tilbud blevet oprettet, og særligt for børn med særlige behov har indsatsen gjort en forskel, hvor over 100 børn fra specialskeleområdet er blevet en del af et foreningsfællesskab.

Styrker i indsatsen vurderes generelt at være det tværgående samarbejde og etablering af netværk på tværs af forvaltninger og eksterne parter som fx foreninger, idrætsforbund, Bysekretariatet og netværk i andre kommuner – koordineret via en dedikeret ressource fra kommunens side.

Indsatser som denne er dog samtidigt sårbar over for skift af frivillige i foreningerne og skift af medarbejdere internt i kommunen, som gør overlevering af viden vanskelig.

Get2Sport

Randers Kommune har siden 2019 haft et samarbejde med Danmarks Idrætsforbund om Get2Sport med fokus på at sikre et velfungerende idrætsforeningsliv for børn og unge ved at aflaste de frivillige kræfter i udsatte boligområder, primært i Randers Nordby.

Indsatsen har været koncentreret dels i et samarbejde med særligt basketballklubben Randers Cimbria om flere og nye aktiviteter, og dels i opstart af en ny fodboldklub i det udsatte boligområde, Randers Nord IF. Randers Cimbria er en professionel klub med egne medarbejdere ansat. Til indsatsen er der derudover ansat en deltids Get2Sport medarbejder. De fysiske rammer er tillige optimeret og udvidet, så de matcher det aktuelle aktivitetsudbud.

Resultat af indsatsen foreløbig:

- Antallet af medlemmer i Randers Cimbria er fra 2019 til 2023 steget med 126 medlemmer - fra 113 til 239, fordelt mellem 219 drenge og 20 piger.
- Randers Nord IF er etableret i 2024. Pt. er der ca. 60 medlemmer og 15 frivillige.

Styrken i indsatsen vurderes at være motiverede og engagerede foreninger, som har haft de nødvendige organisatoriske kompetencer – herunder kompetent ledelse af frivillige og fleksibilitet i forhold til både de frivilliges engagement og til medlemmernes tilknytning til foreningerne. Hertil kommer, at der har været afsat en koordinerende medarbejder med lokalt kendskab og stor erfaring med målgruppen.

Et projekt som dette er også sårbart ved skift af frivillige i foreningerne, ligesom det kan være vanskeligt at finde ressourcer, der kan muliggøre aflastning af nøglemedarbejdere.

Fritid For Alle

Randers Kommune har siden 2021 arbejdet strategisk med en helhedsorienteret indsats for børn og unge under 18 år, som ikke deltager i foreningslivet i dag, og som hjemmefra ikke har tilstrækkelig økonomisk eller social opbakning hertil.

Indsatsen hjælper forældre med at finde den rette forening til deres barn, understøtter at barnet får en god og tryk modtagelse i foreningen og tilbyder økonomisk støtte til kontingent og udstyr.

Fritidsaktiviteterne er mangfoldige og typisk forankret inden for idræt, spejder, kultur og musik.

Med anvendelsen af sociale frivillige og fritidsvejledere har "Fritid For Alle" etableret et helt unikt samarbejde mellem dagtilbud, skoler, sociale instanser og foreninger, hvilket sikrer en bred og inkluderende tilgang til fritidslivet.

Mere konkret bygger initiativet på en tæt og koordineret indsats mellem kommunale fagpersoner, familier, fritidsvejleder, social frivillige og foreninger. Samarbejdet tager udgangspunkt i det enkelte barns behov og forløber typisk gennem følgende trin:

- **Opsporing og henvisning:** Kommunale medarbejdere – herunder lærere, pædagoger, sundhedsplejersker, familierådgivere og andre fagpersoner – identificerer børn og unge, som ikke deltager i fritidslivet, men som har lysten og potentialet til at gøre det.
- **Indledende kontakt og dialog:** Den kommunale medarbejder (brobyggeren) indleder dialogen med barnet og familien for at afdække interesser, behov og eventuelle barrierer for deltagelse.
- **Match og kontakt til forening:** Brobyggeren hjælper med at finde en passende forening via listen over samarbejdsforeninger og formidler kontakten. Samtidig klædes foreningen på til at tage godt imod barnet.
- **Praktisk og social støtte:** Familien støttes i forhold til økonomisk hjælp til kontingent og udstyr samt evt. logistik og afstemning af forventninger.
- **Tryk opstart med følgeskab:** En social frivillig i foreningen støtter barnet til de første træninger og er fysisk til stede. Det skaber tryghed og understøtter barnets integration i fællesskabet.
- **Opfølgning og fastholdelse:** Efter opstart følges der tæt op med både barnet, familien og foreningen for at sikre trivsel og fastholdelse over tid.

Fremgangsmåden er kendetegnet ved at være personlig, helhedsorienteret og tillidsbaseret. Indsatsen bygger bro mellem barnets hverdagsliv og fritidslivet gennem støtte, relationer og koordinering – og det er netop dette, der gør modellen i Randers til noget særligt.

Resultatet af indsatsen har været god. Et stort antal piger og drenge er nu blevet en del af foreningslivet gennem Fritid For Alle. Indsatsen har været succesfuld i forhold til at inkludere både drenge og piger (henholdsvis 49 pct. og 51 pct.) og brobygge til forskellige typer af fritidsaktiviteter: 4 pct. til friluftaktiviteter som spejder, 15 pct. til kultur og musik og 81 pct. til idrætsrelaterede foreninger.

Siden projektets opstart i 2022 er gennemført mere end 900 brobygninger til børn og unge. 82 pct. af de henviste børn og unge har besøgt en forening, og 76 pct. er blevet medlem. Af disse er 65 pct. fortsat aktive efter seks måneder, hvilket viser, at indsatsen ikke blot fører til midlertidig deltagelse, men også skaber varig tilknytning til fritidslivet.

Erfaringerne viser, at børn, som deltager i fritidsaktiviteter gennem indsatsen, ofte oplever øget selvtillid, forbedret trivsel og stærkere sociale relationer. Flere forældre og lærere fortæller, at børnene bliver mere engagerede i skolen og får lettere ved at indgå i fællesskaber.

En væsentlig andel af deltagerne kommer fra bydele som Nordbyen, hvilket afspejler både demografiske forhold og en målrettet indsats i udsatte områder. Dette understreger projektets betydning i forhold til at udligne ulighed i adgang til fritidsfællesskaber.

Styrkerne ved indsatsen vurderes at være:

- Alle kommunens almene folkeskoler og indtil videre fem dagtilbud er med i samarbejdet,
- Det tværgående samarbejde og etablering af netværk mellem skoler, foreninger og kommunale aktører,
- Motiverede foreninger, som har de nødvendige organisatoriske kompetencer,
- Uddannelse af både frivillige ledere/instruktører og kommunale medarbejdere,
- Indsatsen er koordineret og kontinuerligt fulgt op af en kommunal medarbejder med stort kendskab til relevante foreninger og samarbejdspartnere,

- Den personlige og relationelle tilgang med tæt støtte og følgeskab fra fritidsvejledere og frivillige, der skaber tryghed og tillid for barnet og familien,
- Evnen til at bygge bro mellem skole, hjem, forening og kommune og skabe en samlet indsats,
- Fleksibilitet i indsatsen – børn matches med foreninger inden for både idræt, kultur, musik og friluftsliv,
- Indsatsen er dokumenteret og datadrevet med løbende evaluering (fx 76 pct. bliver medlemmer, 65 pct. fastholdes efter 6 måneder), hvilket styrker kvalitet og retning.

Udfordringerne og mulighederne for forbedring i indsatsen knytter sig til følgende:

- Skift af frivillige i foreningerne og skift af medarbejdere i forvaltninger og på skoler gør overlevering af viden vanskelig,
- Både foreninger og forvaltning bruger en betydelig mængde tid og ressourcer på at udarbejde ansøgninger om støtte – både til nye ansøgere og til genansøgninger fra sæson til sæson. Derudover kræver indsatsen løbende opfølgning og evaluering, hvilket udgør en administrativ byrde, der kan fjerne fokus fra den egentlige aktivitet og udviklingen af tilbud til borgerne,
- Medarbejderudskiftning og behovet for kontinuerlig forankring i fagpersonalets arbejdsgange kan være barrierer for projektets langsigtede succes,
- Foreninger uden ansatte har i sagens natur færre ressourcer og kapacitet at sætte i spil til brobygning – hvilket kan skabe ulighed i tilbuddenes tilgængelighed og kvalitet,
- Indsatsen er i høj grad personbåren og afhængig af nøglepersoner som tovholdere og ildsjæle – hvilket gør den sårbar ved fravær eller udskiftning,
- Efterspørgslen overstiger til tider kapaciteten – særligt ift. den individuelle støtte og opfølgning, hvilket kan medføre ventetid eller mindre intensiv hjælp,
- Der mangler pt. en mere digital understøttelse af processer som ansøgning, opfølgning og koordinering, hvilket kunne aflaste arbejdsbyrden,
- Der er uforløst potentiale i at inddrage flere aktører som biblioteker, naturcentre og øvrige civilsamfundsaktører i indsatsen.

Case 1: Thor finder sin plads i foreningslivet

Thor er en af de mange børn, der har fået glæde af Fritid For Alle. Som 10-årig havde han svært ved at finde en fritidsaktivitet, der passede til hans interesser og sociale behov. Gennem projektet blev Thor introduceret til en lokal fodboldklub med et hold for børn med særlige behov, hvor han fik hjælp til både indmeldelse og praktiske ting som træningstøj. En social frivillig fulgte Thor i de første træninger for at sikre, at han følte sig tryk og inkluderet.

Efter seks måneder er Thor ikke bare stadig aktiv i fodboldklubben, men han har også fået nye venner og styrket sin selvtillid. Hans forældre fortæller, at han nu ser frem til træningen hver uge, og at hans skolepræstationer også er forbedret, fordi han har fået en stabil og positiv rutine.

Denne historie illustrerer, hvordan Fritid For Alle skaber konkrete og varige forandringer for børn og unge i Randers Kommune.

Case 2: Samuel finder fællesskab og selvtillid i fodboldklubben

Samuel, 7 år, gik ikke til nogen fritidsaktiviteter – selvom han gerne ville. Som elev på Hobrovejens Skole blev han en del af indsatsen Fritid For Alle, da lærerne opdagede, at han stod uden for fritidsfællesskabet.

Skolens tovholder trådte til og hjalp familien med at finde en aktivitet, der passede til Samuels behov og ønsker.

Sammen fandt de frem til fodbold i den lokale klub. Tovholderen stod for kontakten til klubben og hjalp med de praktiske detaljer, og en frivillig følgeven fulgte Samuel til de første træninger, så han fik en tryk og god start. Han var nervøs første gang, men allerede efter første træning fik han en legeaftale med en ny ven fra en anden skole.

I dag er Samuel fast målmand på holdet. Han glæder sig til hver træning og har fået både venner og selvtillid. Hans deltagelse i foreningslivet har skabt en ny hverdag med stabilitet, fællesskab og tro på egne evner.

Casen viser, hvordan en personlig og tryk opstart kan gøre hele forskellen – og hvordan Fritid For Alle hjælper børn med at finde deres plads i et meningsfuldt fællesskab.

Fritid For Alle har vist sig at være en effektiv indsats, der har givet flere børn og unge adgang til foreningsliv og fællesskab. Erfaringerne viser, at modellen har potentiale til at blive videreudviklet og skaleret, så endnu flere borgere kan få glæde af fritidsfællesskaberne i Randers Kommune.

Flere strategiske muligheder kan understøtte denne udvikling:

- **Udvidelse af målgruppen:** Tilgangen kan med fordel udvides til også at omfatte voksne målgrupper, herunder unge uden uddannelse eller job, familier i udsatte positioner samt voksne med sociale eller sundhedsmæssige udfordringer.
- **Styrket tværgående samarbejde:** Der er et betydeligt potentiale i at styrke samarbejdet på tværs af kommunens forvaltninger, særligt med arbejdsmarked, sundhed, rehabilitering og socialområdet. En tværgående tilgang kan sikre, at flere borgere får adgang til fritidsfællesskaber som en del af en helhedsorienteret indsats.
- **Inddragelse af flere fællesskaber:** Ud over foreningslivet kan også andre lokale fællesskaber og institutioner inddrages som aktive samarbejdspartnere, fx biblioteket, kulturinstitutioner, naturcentret og øvrige civilsamfundsaktører.
- **Styrkelse af facilitering og koordination:** En udvidet model forudsætter fortsat prioritering af koordinator- og brobyggerfunktioner, som sikrer tæt opfølgning, personlig støtte og kontinuitet for borgerne.
- **Understøttelse af frivilligheden:** For at håndtere en større målgruppe er det afgørende at fastholde og støtte foreningslivet gennem uddannelse, netværk og kommunal opbakning.
- **Fokus på trykke rammer og fællesskab:** Uanset målgruppe bør indsatsen fortsat tage udgangspunkt i at skabe trykke, inkluderende og meningsfulde fællesskaber, hvor deltagerne føler sig set, anerkendt og som en del af noget større.

Disse muligheder for skalering og tværgående samarbejde peger på, at Fritid For Alle kan blive et strategisk omdrejningspunkt for en bredere, fælles kommunal indsats med fokus på fællesskab, trivsel og forebygelse, til gavn for både børn, unge og voksne i Randers Kommune.

Udvikling og styrkelse af frivilligheden på fritids- og idrætsområdet

En tidligere undersøgelse af frivilligrekruttering har vist, at foreninger med en frivilligansvarlig har færre problemer med rekruttering af frivillige (Østerlund, K. (2012). Managing voluntary sport organizations to

facilitate volunteer recruitment). Forvaltningen har derfor i samarbejde med virksomheden Ingerfair lavet et udviklingsforløb ud fra en tese om, at arbejdet med frivillighed skal anerkendes som en selvstændig faglighed, og har derudfra arbejdet med kompetenceudvikling af foreninger i forhold til frivillighed. Fokus har været på at understøtte foreningerne i at have en frivilligansvarlig/koordinator.

I 2024 blev der i forlængelse heraf etableret et netværk for de foreninger, der har en frivilligansvarlig/koordinator. I netværket har de deltagende frivilligansvarlige fået kompetencer til at udarbejde strategier for rekruttering, fastholdelse og motivation af frivillige.

På baggrund af de opnåede erfaringer og resultater har forvaltningen valgt at etablere endnu et netværk, hvor de i alt 27 deltagende foreninger i netværkene rammer bredt med både store flerstrengede foreninger, mindre nicheidrætsforeninger samt spejderforeninger.

Resultater af indsatsen foreløbig:

- 10 foreninger har med stor succes deltaget og har valgt at fortsætte netværket i 2025
Deltagere derfra udtaler blandt andet:
"Vi er lykkedes med at få mange nye frivillige, som vi ikke fik fat i før."
"Vi havde glemt kulturen om det at være frivillig – nu er den tilbage!"
- I 2025 vil yderligere 17 foreninger deltage og få de samme kompetencer og muligheder.

UngLederAkademiet – Fremtidens ledere i foreningslivet

Som led i arbejdet med at styrke frivilligheden i Randers Kommune er der igangsat en særlig indsats målrettet unge frivillige i foreningslivet – UngLederAkademiet.

UngLederAkademiet har til formål at styrke unge frivillige i foreningslivet og klæde dem på som trænere, instruktører og ledere. Forløbet er udviklet i samarbejde med lokale foreninger og bygger på ønsket om at styrke unges engagement, trivsel og ansvar i foreningslivet.

Deltagerne modtager undervisning i foreningsledelse, frivillighed og projektledelse og udvikler undervejs et konkret foreningsprojekt i egen forening. Projekterne spænder fra nye aktiviteter og arrangementer til rekrutteringsindsatser og forbedringer af foreningernes tilbud til unge medlemmer.

Indsatsen har følgende formål:

- At styrke unges kompetencer inden for foreningsledelse.
- At understøtte rekruttering og fastholdelse af unge frivillige.
- At fremme trivsel, fællesskab og engagement blandt unge.

Initiativet er en del af Randers Kommunes samlede indsats for at styrke civilsamfundet og supplerer øvrige indsatser ved at investere i fremtidens frivillige kræfter.

Status på øvrige relevante områder på fritidsområdet

Gadeidræt, aftenskoler og spejderforeninger er alle områder for udfoldelse af fritidsaktiviteter. Herunder er en kort generel beskrivelse af disse områder i relation til Fremtidens Randers.

Gadeidræt

Gadeidrætten er en selvorganiseret aktivitet, som primært henvender sig til unge, men også til større børn og yngre voksne. Gadeidræt rummer typisk skateboard, løbehjul, parkour, streetbasket og gedefodbold. Gadeidræt øger adgangen til idræt, særligt for unge, der ikke finder vej ind i det etablerede foreningsliv. Gadeidræt dyrkes bedst på tørre underlag og er derfor kun en helårsaktivitet, såfremt der findes indendørs faciliteter til våde dage året rundt.

(Kilde: [Link til artikel om studie.](#))

Et studie, som Den Nationale Platform for Gadeidræt "Game" står bag, peger på, at gadeidrætten kan bidrage til at udligne social skævhed i sport, fordi den tiltrækker nogle af de grupper, der er underrepræsenteret i den traditionelle foreningsidræt, nemlig personer med minoritetsetnisk baggrund, folk med kortere uddannelse samt kvinder. Ligeledes viser studiet, at jo kortere uddannelse, jo højere sandsynlighed for at deltage i gadeidræt. Forskerne ser en mulighed i, at fraværet af medlemsgebyrer og betaling kan forklare, hvorfor folk med kortere uddannelse er mere tilbøjelige til at dyrke gadeidræt.

Aftenskoleområdet

Aftenskolerne er foreninger, der tilbyder folkeoplysende voksenundervisning. Aftenskoleområdet er i store træk tegnet af de store forbund med mange fag (AOF, DOF, FOF, Fora og LOF). Dertil en række mindre aftenskoler, som typisk har få hold. Bevægelsesfagene er generelt de mest udbredte fag.

Nogle aftenskoler er professionelt drevet af en lønnet ledelse og administration, mens det i andre aftenskoler er den frivillige bestyrelse, der er foreningens drivkraft.

Generelt set har antallet af undervisningstimer på landsplan ligget på et relativt stabilt niveau over de senere år. At tabel 4.5 ses, at aktivitetsniveauet på aftenskoleområdet i Randers Kommune dog er dalet over de sidste seks år. Årsagen hertil er ikke kortlagt.

I Randers er to større aftenskoler siden 2018 lagt sammen, og to mindre er ophørte.

Tabel 4.5. Aktivitetsniveauet på aftenskoleområdet i Randers Kommune i 2018 og 2024

	2018	2024
"Store" aftenskoler (medlem af de store oplysningsforbund)	6	5
"Små" aftenskoler (uden for de store oplysningsforbund)	10	8
Antal aftenskoler i alt	16	13
Antal undervisningstimer i alt inkl. foredrag	21.185	18.835

Kilde: Randers Kommunens egne data.

Aftenskolerne spiller en væsentlig rolle som aktør i fritidslivet særligt i fag med bevægelsesaktiviteter, men også i forhold til at favne målgrupper, som typisk ikke deltager i idrætsforeninger.

Ifølge Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfunds (CISC) er der en større sandsynlighed for, at voksne med handicap eller psykiske lidelser deltager i bevægelsesaktiviteter i aftenskolerne sammenlignet med personer, som ikke har en funktionsnedsættelse. Desuden er der en tendens til, at indvandrere og efterkommere af vestlig og ikke-vestlig oprindelse sammenlignet med personer af dansk oprindelse i højere grad er aktive i aftenskolerne.

(Kilde: Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfundets antologi "[Idrættens og civilsamfundets knaster.](#)")

Deltagelse af brugere fra bosteder forudsætter dog ofte ledsagelse fra enten en medarbejder, familie eller en frivillig hjælper for at kunne deltage i aftenskoleaktiviteter. Det kan virke dæmpende på deltagelsen.

Spejderområdet

I Danmark findes fem anerkendte spejderkorps, herunder DDS, KFUM og De Grønne Pigespejdere. Alle praktiserer en form for pædagogik kaldet patruljesystemet, der kort kan beskrives som "børn leder børn" – naturligvis tilpasset børnenes alder. Hertil kommer FDF, som under andre principper ligeledes laver spejderrelaterede aktiviteter.

Tabel 4.6. Medlemstallet i Randers Kommune på spejderområdet

	2015	2024
Antal spejderforeninger	20	18
Antal medlemmer < 25 år	991	991
Antal medlemmer > 25 år	234	310
Medlemmer i alt	1.225	1.301

Kilde: Lokale tal

Af tabel 4.6 ses det, at omfanget af, hvor man kan gå til spejder i Randers Kommune, er reduceret siden 2015. Samtidig kan det konstateres, at medlemstallet på spejderområdet i Randers Kommune i samme periode er steget en smule.

Videnscenter for folkeoplysning (VIFO) har i 2020 lavet en undersøgelse "De uniformerede korps i fem af Danmarks største kommuner". Undersøgelsen viser blandt andet, at de uniformerede korps også tiltrækker børn (7 pct.), der ikke er aktive i andre foreninger.

(Kilde: VIFO, april 2021 De uniformerede korps i fem af Danmarks største kommuner.)

Sammenfattende om fritidsområdet

Samlet set er der i Randers Kommune mange stærke og veletablerede foreninger, der løser vigtige opgaver for byens borgere, herunder også borgere på socialområdet. Hertil kan nævnes, at Randers Kommune er med i Boblberg og Socialkompasset – online platforme, hvor borgere kan finde fællesskaber og tilbud, ligesom Rethinkers Randers er lykket godt med at etablere episodisk frivillighed til events.

Omvendt ses også en række udfordringer på området. Her kan blandt andet nævnes de begrænsede offentlige transportmuligheder i landdistrikterne, ligesom mange foreninger har udfordringer med at rekruttere et tilstrækkeligt antal frivillige til at varetage foreningens interesser eller til at kunne udvikle foreningen – særligt hvad angår regelmæssig/kontinuerlig indsats.

De frivillige foreninger er dedikerede og løfter i dag alt det, de kan. Hvis civilsamfundet i endnu højere grad skal tænkes ind i løsningen af flere og større samfundsopgaver, medfører det behov for nye kompetencer og ressourcer, som ikke nødvendigvis er påkrævet til foreningernes opgaver i dag. Her er det oplagt at se på en større professionalisering i netop de områder af foreningslivet og samtidig i respekt for de frivilliges foreningers DNA - frivilligheden.

4.5 Udvikling og forventning til fritidsområdet de kommende år

Ansættelser i foreningslivet

En tydelig tendens i foreningslivet er en stigende professionalisering; professionalisering i betydningen betalt udført arbejde med deraf følgende mere tid og overskud til blandt andet at opfylde foreningens eventuelle behov for nye nødvendige ressourcer og kompetencer. Antallet af lønnede årsværk i

foreningerne er vokset, mens frivilligheden, målt i antal timer, er faldet. Dette skift afspejler et behov for at kunne levere mere specialiserede og kontinuerlige tilbud til medlemmerne samtidig med, at det stiller krav om nye ressourcer og finansiering. Omvendt giver det ligeledes mulighed for et stærkere udviklingspotentiale i foreningerne ”... *det at have personer, som er ansvarlige for forskellige centrale områder for foreningernes daglige drift og udvikling, forventeligt vil kunne fremme foreningernes udvikling på disse områder.*” (Østerlund, K. (2024) Foreningsidrætten anno 2021 - Status og udviklingstendenser siden 2004).

Data fra Fritid For Alle viser desuden, at en betydelig andel af brobygningerne sker til foreninger med ansatte. Det gælder ofte større og populære foreninger inden for blandt andet boldspil, gymnastik, og svømning. Selvom det er vanskeligt at fastslå en direkte kausal sammenhæng mellem ansatte i foreningerne og succesfulde brobygninger, fremgår det tydeligt, at foreninger med ansatte har flere ressourcer og kapacitet til at indgå i denne type af brobygningsindsatser.

Foreninger med ansatte har blandt andet mulighed for at dedikere yderligere tid og ekspertise til at støtte nye medlemmer og skabe ekstra inkluderende rammer. Dette giver dem en klar fordel i forhold til at fastholde nye deltagere og understøtte deres trivsel, hvilket er afgørende for indsatsens samlede effekt.

”Konsekvenserne af den øgede tilstedeværelse af lønnede ansatte på særligt ledersiden i foreningsidrætten kender vi endnu ikke. Imidlertid tyder analyser gennemført på europæiske idrætsforeninger på, at foreninger med lønnede ledere er mere tilbøjelige til fx at tage målrettede initiativer for at fremme integrationen af udsatte grupper.” (Elmose-Østerlund, K., Feiler, S., Breuer, C., Zwahlen, J. A., & Nagel, S. (2022). Characteristics of voluntary sports clubs with targeted initiatives for underrepresented population groups), *”Det er et eksempel på, hvordan aflønning på ledersiden potentielt kan muliggøre et større bidrag fra foreningerne til at løse udfordringer i (lokal)samfundet.”* (Østerlund, K. (2024) Foreningsidrætten anno 2021 - Status og udviklingstendenser siden 2004).

Danskernes motionsvaner og deltagelse i idrætsaktiviteter

Ifølge analyser fra Idrættens Analyseinstitut er danskernes motionsvaner under konstant forandring. Der er tendenser i retning af, at "motion for sundhed" og "fællesskab gennem bevægelse" vokser i popularitet. Samtidig har en markant stigning i brugen af kommercielle fitnesscentre og selvorganiserede aktiviteter flyttet fokus fra de traditionelle foreningsstrukturer. De selvorganiserede aktiviteter er ofte karakteriseret ved høj fleksibilitet og lavere forpligtelse, hvilket udfordrer foreningerne til at gentænke deres tilbud for at fastholde medlemmer. I Randers Kommune er et stort lokalt løbefællesskab et eksempel på en stærk selvorganiseret gruppe.

Ovenstående udvikling stiller nye krav til foreningerne, som skal tilpasse sig en mere fleksibel og individualiseret tilgang til idrætsudøvelse. Der er brug for, at foreningerne fokuserer endnu mere på at styrke deres sociale profil og skabe tilbud, der i højere grad kobler sundhed og fællesskab.

Over de næste 10 år forventes idræts- og fritidsområdet at spille en større rolle i den politiske dagsorden. Initiativer som fritidspas og kulturpas, der giver økonomisk støtte til udsatte børn og unge, er allerede blevet prioriteret og viser vejen frem. Disse initiativer understøtter både social inklusion og unge i at opbygge færdigheder gennem fællesskaber.

Udover ovennævnte eksempler kan DIF-projektet 'Startblokken' nævnes som et eksempel på, hvordan idrætsområdet kan adressere sociale udfordringer. Projektet er målrettet unge uden uddannelse eller job, og DIF har modtaget 72 millioner til at udbrede indsatsen via indsatser i professionelle sportsklubber.

4.6 Socialområdets samarbejde med civilsamfundet

Frivilligt *socialt* arbejde er frivilligt arbejde, der udføres inden for det sociale og sundhedsmæssige område. Bredt kan frivilligt socialt arbejde defineres som handlinger, der sigter på at give enkeltindivider eller grupper en øget velfærd eller omsorg eller sigter på at løse velfærdsproblemer ([Fakta og tal om danskernes frivillige engagement | frivillighed.dk](#)).

Ifølge Dansk Erhvervs beregninger var der i 2023 250.000 frivillige inden for social- og sundhedsområdet, som bidrog med frivillige timer svarende til 13.974 årsværk og en anslået værdi på 8,6 mia. kr. ([Frivillige bidrager med 8,6 mia. om året | Danskerhverv.dk](#)).

Civilsamfundet på social- og sundhedsområdet er således allerede en stor og vigtig spiller på velfærdsområdet og skaber med dets fællesskaber og sociale aktiviteter positive effekter på livskvaliteten. Sociale fællesskaber bidrager fx til at afhjælpe ensomhed, social eksklusion og psykisk mistrivsel og kan være en vej ud af arbejdsløshed gennem opbygning af netværk, kompetencer og selvværd.

Trods fraværet af et komplet overblik over antallet af frivillige sociale foreninger i Randers Kommune, vidner 2.514 CVR-registrerede frivillige foreninger ([CVR-registrerede frivillige foreninger](#) pr. 31. januar 2025), 160 medlemsforeninger i Randers Kommunes frivilligcenter, 350 sociale tilbud på onlineportalen [randers.socialkompas.dk](#) (pr. 31. januar 2025) og 78 ansøgninger i 2025 til § 18 midler (stigende fra 62 ansøgninger i 2020) om et aktivt, rigt og villigt civilsamfund – ikke mindst på det sociale område. Det kan i den forbindelse oplyses, at de frivillige foreninger blandt andet kan få bistand fra Frivilligværket, der er et lokalt frivilligcenter. Frivilligværket støtter, udvikler og synliggør det frivillige arrangement i Randers og omegn og tilbyder gratis rådgivning og sparring om alle aspekter af frivillighed.

Sammenlignet med Silkeborg, Horsens og Vejle er Randers dog kommunen med det laveste frivillighedsengagement, både generelt og inden for det sociale. Dette fremgår af tabel 4.12 nedenfor.

Tabel 4.7. Andelen af voksne som er frivillige i sammenligningskommunerne

Kommune	Randers	Silkeborg	Horsens	Vejle
Andel (pct.) af den voksne befolkning som er frivillig	30,1	33,4	33,0	36,0
Andel (pct.) af den voksne befolkning som er frivillig inden for det sociale område	2,5	3,0	2,8	3,9
Andel (pct.) af alle frivillige, som er aktive inden for det sociale område	8,3	9,0	8,5	10,8

Kilde: Bilag 3 til Kort fortalt om 'Kommunale forskelle på frivilligt arbejdes udbredelse'. Analysen har benyttet data fra Kultur vaneundersøgelsen, som Danmarks Statistik gennemfører for Kulturministeriet.

Randers Kommune prioriterer dialog og samarbejde med foreningerne på det sociale område højt. Det kommer blandt andet til udtryk i den politiske prioritering af det ikke-lovpligtige udsatteråd, den kontinuerlige støtte til sociale foreninger, samt et stort fokus på at bygge bro mellem kommune og civilsamfund. Brobygningen understøttes af en række strukturer og initiativer, som beskrives nærmere i det følgende.

Randers Kommunes kraftcentre

På socialområdet skaber de fire kraftcentre; Autismecenter Randers, Aktivitetscenter Randers, Hjernecenter Randers og Huset Tværs solide rammer for et tæt samarbejde mellem kommune, sociale foreninger og frivillige, som øger mulighederne for at tilbyde den rette hjælp og støtte, og i særlig grad understøtte mulighed for personlig recovery gennem fællesskaber og sociale aktiviteter. Dette gøres både gennem længerevarende veletablerede samarbejder med udvalgte organisationer samt enkeltstående

aktiviteter med en række mindre organisationer. Aktuelt er der mere end 200 frivillige, som i kraft af disse samarbejder, bidrager til den kommunale opgaveløsning.

Lettere brobygning med Socialkompas Randers

Brobygning og henvisninger til tilbud i civilsamfundet er ikke en ny arbejdsgang, hverken inden for socialområdet eller en række andre områder inklusive ældreområdet via Team Frivillighed, sundhedsområdet og beskæftigelsesområdet. Jobcentermedarbejdere trækker for eksempel i høj grad på frivillige og velgørende foreninger og informerer om muligheder for at få billig eller gratis mad, økonomisk, psykologisk eller personlig rådgivning, samværs- eller motionstilbud mv.

Dog er der, i tråd med nationale toner, kommet et øget strategisk fokus på at bringe civilsamfundets ressourcer i spil i endnu højere grad, end tilfældet er i dag. Forvaltningen har derfor en ambition om at øge kommunens rolle som facilitator og varetage en dobbeltrolle: på den ene side fortsat levere kernevelfærd og sociale services til borgere, der har behov for og ret til det, og på den anden side i højere grad aktivt forbinde borgerne med civilsamfundet.

I samarbejde med Randers Kommunes frivilligcenter har Randers Kommune i sommeren 2024 lanceret "Socialkompas Randers". Socialkompas Randers er en digital portal, som samler lokale civilsamfundstilbud og kommunale uvisiterede tilbud samt virtuelle landsdækkende muligheder i et online overblik. På Socialkompas Randers er alle lokale tilbud socialt orienterede og henvender sig til en bred målgruppe men har et øget fokus på at fremvise tilbud for borgere i sårbare livssituationer

Fra brobygning til nedbrydning

Flere initiativer og aktiviteter for borgere med særligt behov er muliggjort af prioriteringen af en aktivitets- og fritidskoordinator på handicapområdet. Det månedlige nyhedsbrev vidner om farten på udviklingen, som i januar 2025 blandt andet orienterede om planlagte stævner for borgere med fysisk og psykisk handicap, flere mødesteder i naturen, tilskuerbilletter til fodbold- og basketkampe sponsoreret af hhv. Randers FC og Randers Cimbria og ferietilbud. Social- og fritidskoordinatoren involverer sig også i initiativet Parasport Randers under fritidsområdet (nævnt ovenfor), som siden udgangen af 2024 og fremadrettet vil have fokus på at sikre, at flere borgere med funktionsnedsættelse og/eller særlige behov har adgang til attraktive og sociale idrætsfællesskaber. Formålet er at skabe en inkluderende idrætskultur, hvor flere får mulighed for at deltage.

Med Parasport Randers bygges der ikke kun bro mellem socialområdet og civilsamfundet, der nedbrydes også barrierer mellem normalområdet og specialområdet – internt såvel som eksternt. Internt mellem socialområdet og fritidsområdet og eksternt i foreningslivet og dets deltagere. Kulturområdet har ligesom fritidsområdet rigtig gode muligheder for at være mere for flere og har allerede indsatsområdet 'Kultur for alle' som en del af kommunens kulturpolitik. Der arrangeres blandt andet aktiviteter i samarbejde med Kulturhuset, Randers Naturcenter og Gaia Museum for Outsider Art.

The missing link

Socialstyrelsen rammesætter brobygning til civilsamfundet i Brobygningsmodellen, vist i figur 4.13 nedenfor ([Erfaringsopsamling – Flere med i lokale fællesskaber | Socialstyrelsen 2023](#)).

Figur 4.5. Brobygningsmodellen

Med de eksisterende indsatser er der lagt et fundament for, og skabt gode forudsætninger for yderligere udvikling af elementerne 'Kendskab' og 'Værtsskab'. Samarbejder med civilsamfundsorganisationer om ekstern projektf finansiering udforskes løbende, så der herigennem kan skabes forudsætning for yderligere prioritering af indsatser – blandt andet i forhold til følgeskab.

Et civilsamfund med højde og bredde

I dialogerne med de frivillige sociale, såvel som almene, foreninger og institutioner i kraft af førnævnte snitflader opleves der en stor villighed i civilsamfundet til at være mere for flere. Der opleves en stor opbakning til at hjælpe folk med særlige behov til at være i rummende fællesskaber med plads til forskellighed og hensyntagen til individuelle behov.

4.7 Frivillighed på sundheds- og omsorgsområdet

Fra Frivillighedsundersøgelserne 2004 (VIVE) konstateres det, at ca. 63 pct. af befolkningen udfører det, man kalder uformel hjælp og omsorg. Uformel hjælp og omsorg indebærer at hjælpe andre, som man ikke bor sammen med fx i forbindelse med indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder eller lignende. Dette tal ligger på niveau med tallet fra 2020, men til gengæld en del højere end tallene for hhv. 2004 og 2012, hvor tallet lå på hhv. 53 og 52 pct.

Der ses en minimal tendens til, at det primært er kvinder, som udfører uformel hjælp, mens det er noget tydeligere, at graden af uddannelse i højere grad spiller ind. Det viser sig ved, at personer med mellemlang eller lang uddannelse har en signifikant højere sandsynlighed for at udføre uformel hjælp. Der er ingen forskel i forhold til beskæftigelsessituation blandt personer, som er aktive på arbejdsmarkedet. Til gengæld viser undersøgelsen, at personer, der er langvarigt syge, samt personer, der er alderspensionister, har en mindre sandsynlighed for at give uformel hjælp. Disse sammenhænge kan forklares ved, at det netop er disse grupper, som er de mest sandsynlige modtagere af den uformelle hjælp. (VIVE:

"Frivillighedsundersøgelserne" 2004)

Sundhedsområdet i Randers Kommune er præget af et stærkt samarbejde med forskellige patientforeninger så som Kræftens Bekæmpelse, Diabetesforeningen og Hjerteforeningen. Her afholdes møder flere gange årligt både mellem sundhedsfremmeenheden og patientforeningerne og mellem Sundhedshøjskolen og patientforeningerne. Samarbejdet er med til at lette overgange for borgerne og til at skabe ro og tryk omkring fx behandlingsforløb. Derudover samarbejder Rehabiliteringsenheden med Selvhjælp Randers, når der er behov for det.

En anden væsentlig del af frivilligheden på sundhedsområdet ligger i aktivering af lokale miljøer. Det kan være særlige indsatser og aktiviteter, som igangsættes af fagpersonale, men som drives videre af frivillige. Et eksempel på dette er Sundhedshøjskolen, hvor man laver forskellige forløb på arbejdspladser eller i foreninger, som efter opstart drives videre i lokalt regi baseret på frivillige kræfter. Et andet eksempel er projekt Childcoop, som er startet i Havndal, hvor foreninger og andre frivillige aktører fra lokalsamfundet kan søge midler til aktiviteter, som understøttes af fagpersonale fra Randers Kommunes sundhedsfremmeenhed.

Inden for Randers Kommunes omsorgsområde arbejder man aktivt med frivillighed – særligt i det såkaldte Team Frivillighed. Team Frivillighed er en del af omsorgsområdets trænings- og aktivitetsområde med fokus på at styrke, udvikle, fastholde og rekruttere frivillige til omsorgsområdet.

Der er to frivilligkoordinatorer på omsorgsområdet, som har til opgave at understøtte og videreudvikle samarbejdet med frivillige sammen med frivilligguiderne. Frivillighedsguiderne er medarbejdere, som har særligt fokus på samarbejdet med frivillige, og som er kontaktpersoner for borgere og de frivillige på det enkelte center og de tilhørende lokalområder.

For borgere, som ønsker at være frivillige på omsorgsområdet, er der en lettilgængelig oversigt med kontaktoplysninger på kommunens hjemmeside.

Resultaterne fra spørgeundersøgelsen til omsorgsområdets frivillige viser, at de frivilliges besvarelser er meget positive. Her konkretiseret ved, at de frivillige udtrykker deres generelle oplevelse af deres frivilligjob ved at:

- 98 pct. er tilfredse eller meget tilfredse med at være frivillige på ældreområdet,
- 91 pct. føler sig anerkendt af frivilligguiderne,
- 81 pct. oplever, at centerlederen i nogen eller i høj grad anerkender deres indsats,
- 92 pct. oplever, at plejepersonalet i nogen grad eller i høj grad tager godt imod dem.

De seneste aktivitetstal for 2023:

- Der var ca. 500 frivillige tilknyttet Team Frivillighed.
 - 90 pct. af de frivillige var 65år +,
 - 79 pct. af de frivillige var kvinder.
- Der blev formidlet ca. 350 aktiviteter i kommunalt- og foreningsregi,
- Der var 578 cykelture med frivillige cykelpiloter, og der var ca. 4.900 besøg hver måned til de kommunale Åbne Aktiviteter,
- Der blev oprettet 18 nye bevægefællesskaber.

Ovenstående tal er fra Team Frivilligheds årsopgørelse for 2023. Der laves en årsopgørelse hvert andet år og næste årsrapport for 2025 kommer i foråret 2026.

Omsorgsområdet er begunstiget med mange frivillige kræfter, som blandt andet motiveres gennem ønsket om at gøre en forskel, at det frivillige arbejde er sjovt, og at det giver nogle gode sociale fællesskaber.

Team Frivillighed oplever en tendens henimod, at fremtidens frivillige i mindre grad vil være de kontinuerlige frivillige, som mange er kendetegnede ved at være i dag. Fremtidens frivillige vil i højere grad være interesserede i at tilbyde deres hjælp ad hoc, og som det passer ind i vedkommendes kalender. Dette vil blandt andet betyde, at flere aktiviteter bliver selvkørende ved, at deltagerne i fællesskab er ansvarlige for at drive aktiviteten, fremfor at det er én dedikeret frivillig, der står for den. Dette kan dog udfordre nogle foreninger og også kommunens aktivitetsudvalg, som er en del af grundstammen i frivillighed på plejecentrene.

Randers Naturcenters rolle i civilsamfundet

Randers Naturcenter er Randers Kommunes tilbud om naturvejledning og naturformidling placeret op ad Gudenåen tæt på Randers centrum. Som borger kan man deltage i en lang stribe af arrangementer, ferieaktiviteter, vandreture, foredrag, workshops mv. Hvert år udbydes ca. 75 arrangementer, og der er kontakt med mere end 50.000 gæster.

Naturcenterets aktiviteter afspejler et aktivt udeliv, friluftsliv, naturkendskab og naturforbundethed. Målgruppen dækker bredt, fra kommunens yngste borgere i daginstitutioner og skoler, uddannelsesområdet med studerende, familiegrupper, ældreområdet og handicap-specialområdet.

Siden 2013 har Randers Naturcenter opbygget en gruppe, som kalder sig "Randers Naturcenter FRI" med frivillige i alle aldre. Gruppen hjælper ved lørdagsarrangementer, så flere gæster kan få glæde af naturcentrets faciliteter uden for den almindelige arbejdstid. Herigennem skabes mulighed for fællesskab blandt de frivillige, og samtidig aktiveres en platform for oplevelser for alle borgere i kommunen. Oplevelser, som er et stærk alternativ eller supplement til andre fritidsinteresser.

5. Kultur- og oplevelsesområdet i Randers Kommune

Kulturens væsen, effekt og værdi opleves ofte som vanskelige at kortlægge og beskrive, og kulturfeltet har på helt overordnet plan, generelt og over hele landet, vægret sig ved beskrivelser i kvantitative parametre. Kultur som område er i århundreder blevet betragtet som en kilde til dannelse og som formet af bløde værdier. At ville måle, dokumentere og opveje er ofte blevet afvist som irrelevant, fordi kunstens og kulturens særlige karakter derved netop ikke ville blive indfanget.

Det er i dag ret begrænset, hvad der findes af data, såvel lokalt som nationalt, på kulturområdet ud over besøgstal, bevillingsniveauer mv. Randers Kommune har i de senere år forsøgt at sætte tal på det lokale kulturforbrug og senest også kulturens værdi for samfund og borgere. På forskningsområdet er der også interessante iagttagelser, der dog ofte bygger på kvalitative undersøgelsesdesign. Heri kan der også findes relevante tendenser i forhold til kulturens potentialer, særligt for udsatte borgergrupper. Det er med forbehold herfor, at der nedenfor gives en beskrivelse af kultur- og oplevelsesområdet i Randers Kommune.

5.1 Status for kulturlivet i Randers Kommune

Kulturområdet er mangfoldigt, i bevægelse, fuld af traditioner og af brud med traditioner på samme tid. Det er både institutionaliseret og samtidig internaliseret hos mange, dvs. et personligt anliggende. Kulturelle aktiviteter og oplevelser knytter sig i høj grad til civilsamfundsmæssige erfaringer, og samtidig er store dele af kulturområdet underlagt offentlig styring, mens andre dele er underlagt markedets vilkår.

I relation til det fokus, der ligger i Fremtidens Randers, kan kultursektoren have betydning på især to strenge. Dels for bosætning af ressourcestærke borgere, da undersøgelser viser, at kulturlivet spiller en vigtig rolle for denne gruppe. Dels i forhold til at give især børn og unge, der er i risiko for at leve i forskellige former for udsatte positioner og vanskelige relationer, muligheder for at opnå større livsduelighed, styrke egne personlige kompetence og dermed mulighed for at bevæge sig væk fra kanten af samfundet og over i livsbaner, hvor uddannelse eller blot mestring af eget liv bliver en mulighed.

Derfor er det også vigtigt at sikre et tæt samarbejde mellem børn- og skoleområdet og kulturområdet, så børn og unge allerede fra de tidlige leveår og frem til ungdommen får adgang til relevante kulturtilbud. For at overskue hele dette område, inddeles det nedenfor i hovedområder.

Det bevillingsmæssigt og økonomisk største område i Randers Kommune er de *professionelle kulturinstitutioner*. Randers Kommune er i kultursammenhænge kendetegnet ved at have et stærkt fundament af professionelle og statsanerkendte kulturinstitutioner, især når der sammenlignes med kommuner af tilsvarende størrelse, fx Silkeborg, Horsens og Vejle. Kulturinstitutionerne er drevet med afsæt i de forskellige kulturlove og med varierende grad af statslige tilskud, oftest betinget af et substantielt kommunalt tilskud. Geografisk placerer de sig i hovedtræk i to centre i Randers by, nemlig i Kulturhuset og på området omkring Værket. Dertil kommer Randers Regnskov, der er et zoologisk anlæg, centralt placeret ved Gudenåen og med stor tiltrækningskraft og tiltrækningsradius i forhold til turisme.

De otte store kulturinstitutioner i Randers Kommune er Randers Bibliotek, Museum Østjylland, herunder Randers Stadsarkiv, og Randers Kunstmuseum, Musik- og teaterhuset Værket og herunder det regionale spillested Turbinen, Randers Teater, Randers Kammerorkester, Randers Musikskole og Randers Regnskov. De udgør *motoren* i Randers Kommunes kulturtilbud med deres professionaliserede tilbud samt dedikerede ledere og medarbejdere. Det er kulturarbejdspladser med højtuddannet, kunstnerisk professionelt personale. Alle formidler kunst og/eller kultur, enkelte af dem er deciderede kunstproducenter, og alle er regulerede via kulturlovene.

Netop det at have producerende kunstinstitutioner på et professionelt højt niveau giver et lokalsamfund en særlig dynamik, fordi det bliver muligt at skabe mange sideaktiviteter og projekter med kunstneriske kræfter lokalt. Flere af institutionerne har oprettet talentlinjer og/eller kulturskoletilbud inden for egen genre med børn og unge som målgruppe, hvilket giver eleverne indblik i og fortrolighed med den kulturelle sektor.

Et andet hovedområde i kulturfeltet er rækken af *kulturelle foreninger og kulturaktører* ud over hele kommunen, hvor den kulturelle praksis er et personligt anliggende eller et fællesskab om en forenings formål, semiprofessionelle aktørers arbejde alene eller i fællesskab osv.

Et tredje hovedområde er de *kulturhuse og kulturfaciliteter*, der stilles til rådighed for borgernes brug, gratis og/eller mod betaling. Endelig er der det kulturforvaltningsmæssige arbejde, som understøtter og skaber udvikling på kulturområdet.

Inden ovenstående områder beskrives nærmere, belyses nedenfor to undersøgelser, der ser på kulturområdets relevans for borgerne.

Brugerundersøgelserne – to undersøgelser i Randers Kommune med fokus på kulturen som bosætningsfaktor og borgertilfredsheden

Randers Kommune gennemførte i 2020 en kulturbrugerundersøgelse for at måle, i hvilket omfang borgerne er kulturbrugere. Et spørgeskema blev udsendt i e-boks, dvs. respondenterne var over 18 år. Undersøgelsen havde en solid svarprocent, og undersøgelsen viste, at 80 pct. af respondenterne benyttede de professionelle kulturtilbud mindst én gang i en toårig periode, hvilket svarede til Kulturministeriets definition af *kulturbrugere*. Undersøgelsen viste ligeledes, at kulturfeltet tilsyneladende lykkes med at tiltrække netop den befolkningssammensætning, der er i Randers Kommune.

Til sammenligning ses det ofte i andre kommuner, at kulturtilbuddene i overvejende grad benyttes af højtuddannede. Randers Kommunes undersøgelse dokumenterede et højere forbrug af kultur end umiddelbart forventet, og undersøgelsen viste, at kulturen har en bred tilslutning, både i forhold til køn, alder, geografi og uddannelsesmæssig baggrund.

Det sker jævnligt, at undersøgelser på nationalt niveau kommer med overskrifter om, at de professionelle kunstinstitutioner er mest benyttet af de højtuddannede, eller hårdere vinklet: kultur er finkultur og kun for de fine. Nedenfor belyses, hvordan dette ser det ud for Randers kommunes vedkommende.

Den gennemførte brugerundersøgelse i 2020 viser et andet billede end det skarptvinklede nationale. Ser man på de lokale kulturbrugeres uddannelsesmæssige baggrund i 2020, havde 28 pct. en erhvervsfaglig uddannelse, 25 pct. havde en mellemlang uddannelse, og 16 pct. havde en kort videregående uddannelse. Kun 8 pct. af kulturbrugerne havde en lang videregående uddannelse. Sammenlignes der med kommunens befolkningssammensætning på daværende tidspunkt, viser det sig, at den uddannelsesmæssige profil af kulturbrugerne svarer til den lokale befolknings uddannelsesmæssige sammensætning. Og dermed er brugerne jævnt fordelt. Der er med andre ord kulturtilbud i Randers Kommune, som er relevante for borgerne.

Tabel 5.1. Tabel for højst fuldførte uddannelse 2019 for befolkningen mellem 25-64 år

	Grundskolen	Gymnasial	Erhvervsfaglig	Kort videre- gående	Mellemlang videregående	Lang videre- gående
Randers	21 pct.	6 pct.	42 pct.	7 pct.	18 pct.	6 pct.

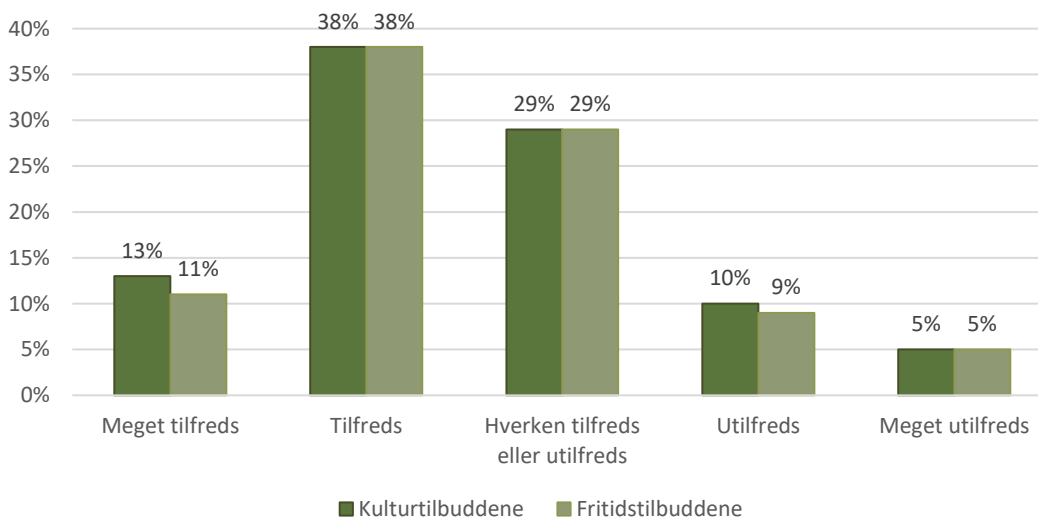
Kilde: HFUDD15, Danmarks statistik

Undersøgelsen forventes gentaget inden udgangen af 2026 med henblik på at skabe et sammenligningsgrundlag. Fokus i den mellemliggende periode er blandt andet via kulturpolitikken at øge antallet af brugere af kommunens kulturtilbud.

Randers Kommune har netop gennemført en anden undersøgelse i november 2024 om kultur- og fritidslivets værdi for borgere og samfund i Randers Kommune. Genstandsfeltet er hele kultur- og fritidsfeltet, dvs. alle aktiviteter, uanset om de drives af private, af kommunen eller frivillige. Undersøgelsen viste, at ud over at kulturen bidrager til en årlig bruttoværditilvækst på 689 mio. kr. og en beskæftigelse på ca. 1.600 personer i Randers Kommune, er borgernes værdiansættelse af kulturen og fritidsområdet markant positiv.

Blandt de adspurgte borgere i Randers Kommune svarede 43 pct., at de mener, at Randers Kommune er "et godt sted" eller "et særdeles godt sted" at bo. De borgere, der værdisætter et godt kulturliv højest, er borgere med mellem og høj uddannelsesgrad og tilsvarende højt indtægtsgrundlag. Det giver et grundlag for at formode, at et veludbygget og stærkt kulturliv er en vigtig bosætningsfaktor for den type borgere, kommunen gerne vil tiltrække en større andel af til bosætning.

Figur 5.1. Tilfredshed med kommunens kultur- og fritidstilbud

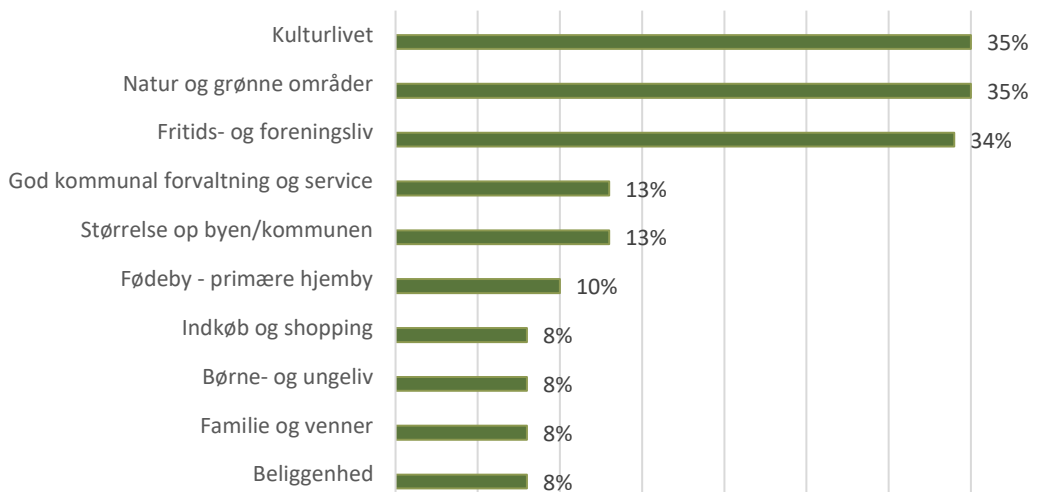

Kilde: Silverlining "Kultur- og fritidslivets værdi for borgere og samfund i Randers Kommune" 2024

Note: "Ved ikke"-kategorien udgør henholdsvis 7 pct. for kultur- og 9 pct. for fritidstilbuddene. (N=1899)

Som vist i figur 5.2 nedenfor svarer 35 pct. desuden, at de vigtigste årsager hertil er kommunens kultur- og fritidsliv samt natur og grønne områder. Disse faktorer har det største positive udslag. Til sammenligning svarer kun 8 pct. af respondenterne, at det er deres familie eller venner, der har betydning for, at Randers er et godt sted at bo, 10 pct. at det er fordi Randers er deres hjemby, eller 13 pct. at det er byens størrelse, der gør det til et godt sted at bo.

Figur 5.2. Årsag til tilfredshed

Kilde: Silverlining "Kultur- og fritidslivets værdi for borgere og samfund i Randers Kommune" 2024

Respondenterne peger dermed på, at kulturen, fritidslivet og naturen i høj grad er det, der gør Randers Kommune til et godt sted at bo. Endelig viser undersøgelsen, at i jo højere grad borgerne benytter kultur- og fritidslivet, i jo højere grad oplever borgerne, at kultur og fritidslivet bidrager positivt til medborgerskab og demokratiske værdier. På samme måde viser det sig, at et øget brug af kultur- og fritidslivet giver borgerne en større oplevelse af at udvikle deres personlige egenskaber og sociale fællesskaber.

Det professionelle kulturområde i Randers

I det følgende afsnit gives en uddybende beskrivelse af de professionelle kulturinstitutioner, der varetager de forskellige opgaver i forhold til borgernes behov for fritidsbeskæftigelse, kulturoplevelser mv.

Værket er et kommunalt musik- og teaterhus med præsentation af turnerende teater-, danse-, ballet-, opera- og musikforestillinger, dertil også stand-up comedy, foredrag mv., ligesom Værket også tilbyder gode møde- og -konferencefaciliteter. Det drives i hovedtræk med kommunale tilskud og væsentlige egenindtægter gennem udlejning, billetsalg og sponsorater. Værket rummer også spillestedet *Turbinen*, der fra 2025-2028 er blevet genudpeget som regionalt spillested af Statens Kunstfond, hvilket medfører et større statsligt og kommunalt tilskud til koncertvirksomhed inden for rytmisk musik af høj kunstnerisk kvalitet og på nationalt/internationalt niveau. Som regionalt spillested skal Turbinen understøtte den rytmiske musiks vækstlag, både lokalt og regionalt. Samtidig skal Turbinen gøre adgangen til musikkultur nemmere for borgere, børn og unge, uanset geografi, alder, social udsathed mv. Værket indgår centralt i musikgarantien for børn i Randers Kommune og samarbejder med skoler om musiktilbud, se herom senere.

Randers Kammerorkester er udpeget som et såkaldt basisensemble efter Musikloven, der bygger på en trepartsaftale mellem Statens Kunstfond, Randers Kommune og Randers Kammerorkester. Det er det eneste permanente og professionelle Kammerorkester i Danmark og leverer omkring 110 koncerter årligt inden for et bredt repertoire. Orkestret er dermed en producerende kunstinstitution. Randers Kammerorkester er en nøgleaktør på det nationale musiklandkort og har 14 fastansatte, professionelle musikere og en kunstneriske chef/dirigent samt administrativt personale. Orkestret tilbyder skoletjenestetilbud til dagtilbud og skoler samt indgår i musikgarantien, som beskrives nærmere i et senere afsnit.

Randers Teater er vokset fra at være et egnsteater til nu (siden 2020) at være et såkaldt § 5 teater iht. lov om Scenekunst. Det betyder, at teatret er nu optaget direkte på finansloven, hvor staten er hovedtilskudsyder med et væsentligt kommunalt tilskud. Et § 5 teater har såkaldt "særlige opgaver på scenekunstrådet i Danmark". *Randers Teater* skal producere og præsentere professionel scenekunst for både børn og voksne. De skal arbejde med talentudvikling, scenekunst og har særligt ansvar for regionalt samarbejde på tværs af flere kommuner. Teatret afvikler ca. 700 forestillinger årligt, dels i de fire sale på *Randers Teater*, dels gennem turneforestillinger over hele landet, hvor *Randers Teater* er en af de største leverandører af professionelt børneteater. *Randers Teater* har desuden etableret et fast lokalt turneprogram til forsamlingshuse ud over hele *Randers Kommune* for at sikre en teaterinteresse bredt i befolkningen og et medejerskab hos borgerne. Teatret har stor tilslutning blandt unge i *Randers* på deres teaterskole, både på grundhold og på talenthold. Det kendetegner især grundholdet, at det blandt andet rummer unge med personlige eller sociale udfordringer. Det lykkes i udpræget grad teatret at styrke de udfordrede unge gennem teaterarbejdet, antageligt med afsæt i, at deres udfordringer anses som en ressource eller et vilkår, som indgår konstruktivt i teaterforløbet. Derved opnås en ligeværdighed mellem deltagerne i deres personlige og fælles arbejde med scenekunst. Teatret administrerer teatergarantien til alle børn i *Randers Kommune* fra 0 år til og med ungdomsuddannelserne. Se nærmere i senere afsnit.

Randers Musikskole er en kommunal musikskole med undervisningstilbud til både børn og voksne inden for instrumentalundervisning, kor, samspil mv. Musikskolen har ca. 900 elever årligt og udfolder deres tilbud både fra musikskolen på Mariagervej og gennem skoleprojekter og elevundervisning på skoler. Musikskolen rækker bredt ud til borgerne gennem rabatorordninger for førtidspensionister, pensionister, efterlønnere, børn af udsatte familier mv. Der tilbydes også talentundervisning for særligt talentfulde elever. Musikskolen er senest gået ind i et forskningsbaseret projekt med fokus på sårbare gravide og de nye muligheder, denne gruppe kan opnå gennem sangforløb med andre sårbare gravide og en sangterapeut.

Randers Bibliotek har kulturfeltets største besøgstal med over 400.000 besøg årligt. Bibliotekets hovedafdeling ligger i Kulturhuset og suppleres af afdelinger i Dronningborg, Krstrup og Langå. Desuden serviceres øvrige dele af kommunen med bogbus. Bibliotekerne har en omfattende og aktiv rolle i forhold til børn i skoler og dagtilbud samt i familier med læseindsatser, undervisningsmaterialer og skoletjenestetilbud. De har desuden skabt projekter med kulturaktiviteter som ramme for skolevægringsramte børn og unge, der har givet erfaringer om bibliotekets muligheder for give deltagerne fællesskabsoplevelser i præstationsfrie rammer.

Hvor biblioteket før tiden var et hus for bogudlån, så er dette billede ikke længere beskrivende. Biblioteket har i tråd med samfundsudviklingen fået en anderledes profil i dag, og det gælder også for *Randers Bibliotek*. Der er selvfølgelig stadig bogudlån, nu både fysisk og digitalt, læsesale med dagblade, fagblade, legefaciliteter for børn, adgang til digitale tjenester mv., men biblioteket er derudover også en slags nutidens kulturhus, hvor en af de væsentligste opgaver er borgernes mulighed for demokratisk dannelse. Metodemæssigt går det via formidling af information, viden og kultur. Adgangen til biblioteket er fri, og der tilbydes et væld af borgerrettede aktiviteter fx foredrag, læsekredse - også i naturen, strikkeaftner, mandeklubber, guidet fælleslæsning, morgensang, tilbud om digital opkvalificering, reparationscafeer, studiehjælp, læsemaratons, festivaler og meget mere. Man kunne måske kalde det lokalsamfundets opholdsstue – som tilhører os alle.

Museum Østjylland er et statsanerkendt kulturhistorisk museum i henhold til museumsloven. Museum Østjyllands ansvarsområde er *Randers Kommune*, *Syddjurs* og *Norrdjurs Kommune*. Det er et af landets største lokalhistoriske museer med udstillingsbygninger i Grenå, Ebeltøft og *Randers*. Museum Østjylland rummer ligeledes *Randers Stadsarkiv* og håndværksmuseet i *Randers*. Museet har høstet stor anerkendelse for sit arbejde, herunder sin solide forskningsafdeling. Ved den netop gennemførte nationale

museumsreform er museets betydning blevet anerkendt i en fagligt baseret vurdering, der medfører et mærkbart øget statsligt tilskud. Håndværksmuseet Kejsergården står foran en større bygnings- og udstillingsrenovering, der er fuldt finansieret af fonde og Randers Kommune. Ambitionen er at lave et nationalt specialmuseum om håndværk, der blandt andet skal sigte mod at inspirere flere unge til at tage en håndværksfaglig uddannelse. Museet har et stort antal frivillige tilknyttet. Museum Østjylland har endvidere et stort skoletjenestetilbud til skoler og dagtilbud.

Randers Kunstmuseum er et af landets ældste kunstmuseer og har en samling, der i kunstfaglig kontekst er af særlig høj kvalitet, fordi den illustrerer dansk kunst fra 1800-tallet til i dag på en særlig rig måde. Dertil kommer, at museets særudstillinger ofte har kant, er samtidsorienterede og nationalt debatskabende. Ved den netop gennemførte museumsreform blev samlingens betydning og kvalitet afgørende for, at museet fremover modtager markant større statstilskud. Museet har oparbejdet en billedskole for børn med tilbud om kunstske i børns fritid. Desuden har museet udviklet et skole- og dagtilbudsrettede kunstforløb samt en særlig talentlinje for unge. Ungelinjen har givet flere unge en parathed til at søge ind på videregående kunstneriske uddannelser. Kunstmuseet har samtidig iagttaget, at en del af de unge har været et sårbart sted i livet med diagnoser eller ensomhed, angst mv. Talentudviklingsforløbet har antageligt styrket en del af de unge personligt og relationelt, fordi genstanden for den fælles interesse har været det kunstneriske felt, der i sig selv er undersøgende, uden facitlister og præstationskrav, men i stedet har inviteret til nysgerrighed, trial-and-error-erfaringer mv. Der er ikke indsamlet data, kun kvalitative vurderinger af forløbene. Randers Kunstmuseum har endvidere i mange år ydet skoletjenestetilbud til skoler og dagtilbud i Randers Kommune.

Randers Regnskov er en tropisk, zoologisk have og en stor turistattraktion på nationalt niveau. Formålet er at udbrede interesse og forståelse for verdens regnskove gennem formidling til alle målgrupper i naturo miljøer. Randers Regnskov tiltrækker blandt andet sommerhusturister fra store dele af Jylland. Randers Regnskov har et veletableret skoletjenestetilbud og er aktive i klimadebatterne lokalt.

De professionelle kulturinstitutioner har således bevågenhed, økonomi, visioner og organisationer, som er betydelige. Derfor må det også stilles som en forventning, at deres tilbud er relevante for borgerne. Besøgstal for institutionerne kan indikere, om borgerne bruger kulturen. Nedenfor er angivet besøgs-/brugertal for de otte kulturinstitutioner samt desuden Gaia Museum Outsider Art samt dramaskolen Kastalia, der omtales senere i afsnittet:

Tabel 5.2. Antal besøgende og brugere på kulturinstitutioner i Randers i 2019 og 2024

	2019	2024
Biblioteket	535.825	430.744
Gaia	Ingen besøgsstatistik - anslået 10.000 gæster pr. år	
Museum Østjylland Randers	50.124	40.688
Randers Kammerorkester	24.958	25.295
Randers Kunstmuseum	37.648	46.813
Randers Regnskov	265.255	304.154
Randers Teater*	20.862	32.089
Værket	89.200	101.304
Brugere:		

	2019	2024
Kastalia	278	185
Musikskolen**	940	975

Kilde: Egne indsamlede data fra institutionerne

Note: *Randers Teaters besøgstal er for perioden juli 2018 til juni 2019 samt juli 2023 til juni 2024

** Musikskolens brugere er opgjort for sæsonen august 2019-juli 2020 samt sæsonen august 2024-juli 2025.

For alle kulturinstitutionerne i Randers Kommune gør det sig gældende, at de i vidt omfang rækker ud til brugerne og borgerne med gratisarrangementer, decentrale aktiviteter som fx koncerter, foredrag, udgravningsoplysninger, teaterturneer til de fleste forsamlingshuse, hvor borgerforeningerne har indtægterne fra barsalget og fællesspisningen og dermed oplever brobygning til lokalsamfund og lokalsamfundenes udvikling. Andre eksempler på, at kulturinstitutionerne åbner sig for eller opsøger borgerne er, at museerne har fri entre til deres faste udstillinger, og at der arrangeres koncerter, forestillinger, læsetilbud på væresteder, i arresten, i varmestuer, på ældrecentre, i skolegårde mv.

De kulturelle foreninger og aktører

Kulturfeltet i Randers Kommune rummer også en lang række af kulturelle foreninger, spredt ud over hele kommunen, hvor borgere har sluttet sig sammen på foreningsbasis omkring fx amatørmusikorkestre, kunstforeninger, lokalhistoriske foreninger, højskoleforeninger, musikforeninger, teaterforeninger, folkeuniversitet, det historiske selskab og paraplyorganisationer for kulturforeningerne. Her samles borgerne om en særlig interesse, dygtiggør sig eller laver arrangementer lokalt, arrangerer foreningsture til andre områders tilsvarende interessenter. De skaber teaterprogrammer med turneforestillinger på Værket eller koncertprogrammer for særlige musikgenrer på byens spillesteder.

I det lokalhistoriske arbejde sættes der lys på den nære fortids aktiviteter og værdier. Andre foreninger arrangerer foredrag, børnekulturaktiviteter mv., og især teaterskolen Kastalia i Underværket har et udbredt tilbud om teaterpædagogiske aktiviteter for børn og unge.

Musikfeltet i Randers Kommune er stort og bredt med mange aktører, der selv spiller, mange musikforeninger, der arrangerer koncerter og en del velbesøgte spillesteder, fx Tante Olga, Underværket og det kollektivt ledede spillested Café von Hatten, der har et stort lokalt medejerskab og en stor stab af frivillige. I samme hus er der etableret et ungehus, det såkaldte RUK eller Randers Unge Kultur, der huser unges egne kulturarrangementer som digtaftener, koncerter eller blot hyggeaftener.

Der er frie teatergrupper – herunder også seniorer, der laver forestillinger på Randers Teater –, og der er en række billedkunstnere og kunsthåndværkere, som arbejder i fælles kunstværksteder.

Mange aktører hjælpes på vej af Randers Kommune med huslejetilskud til øvelokaler, tilskud til kulturprojekter, rådgivning fra forvaltningen og eventuelt også tilknytning til de professionelle kulturinstitutioner med henblik på deres faglige sparring.

Kulturens andre huse

Et andet vigtigt område er de kultursteder, der lægger hus til en lang række af kulturoplevelser, som borgerne bruger. Det er steder som Underværket, der udlejer lokaler og helst til aktører med en kulturel profil. Underværket arrangerer også selv kulturelle events. Gaia Museum for Outsider Art er et museum, der fokuserer på kunst og normalitetsbegrebet gennem udstillinger, og museet har løbende særudstillinger inden for kategorien Outsider art, cafe, rammeværksted mv. Gaia Museum står via sit formål for en

insisteren på rummelighed og kreativ tænkning, som i sig selv er understøttende for at se mønstre i et nyt lys – også sociale og samfundsmæssige mønstre.

En af Gaia Museums nærmeste naboer er Kunstsolen Bifrost, der er en del af FOF Randers-Favrskov-Mariagerfjord. Skolen er en kunstske for udviklingshæmmede og fungerer som et dagtilbud for op til 21 elever i et-to år. Særligt talentfulde elever kan fortsætte yderligere to år. Skolen har erfarne, kunstuddannede undervisere. Flere af eleverne har slået igennem nationalt eller internationalt med deres helt særlige kunstneriske udtryk, blandt andet har Kenneth Rasmussen udstillet i Illums i København med strikkede plasticpose-guirlander i enorme dimensioner (Kenneth Rasmussen), ligesom DR2 har produceret en portrætudsendelse af samme kunstner med fokus på hans ret unikke arbejde som kunstner. Men det mest interessante er muligvis den tilgang, som Kunstsolen Bifrost praktiserer, hvor borgere, der i andre sammenhænge har været set som marginaliserede, hos Bifrost indgår som borgere med anderledes kompetencer, som sættes i spil i et nyt samarbejde mellem borgerne og kunstsolen. De socialfaglige tilsynsrapporter fastslår, at kunstsolens brugere oplever høj grad af trivsel og sundhed gennem fordybelsen i kunstaktiviteterne. Borgernes selvstændighed styrkes, og deres adgang til andre aktiviteter i samfundet bliver mulige, fx Biblioteksbesøg, udstillingsaktiviteter mv., der ellers ikke ligger umiddelbart inden for rækkevidde. Kunstsolen Bifrost rummer dermed potentielt erfaringer med kunsts potentialer for at mobilisere marginaliserede borgere i retning af større livsmestring.

En hel anden type kulturhus, der på kort tid har ramt en relevans i lokalsamfundet, er Operaen. Det er en selvstændig café i midtbyen, der tilbyder lokaler og rammer til kultur, fællesskab og aktiviteter. Operaen er et lokalt samlingssted på markedsvilkår som andre caféer, men her tilbydes fællesskabende aktiviteter, fx musiktalentudvikling, koncerter, sangtæner, stand-up, fællesspisning, strikkeaftener mv. Operaen har tilsyneladende ramt et behov for fællesskab blandt borgerne. Tilstrømningen er stabil og stor.

Af andre steder kan nævnes Arena Randers, hvor der udlejes lokaler til idræts- og kulturarrangementer, messer mv. Nordisk Film biografen kan ligeledes henregnes til denne kategori af huse, der rummer kulturelle aktiviteter på markedets præmisser. Herudover skal Fritidscenteret, Helligåndshuset nævnes som lokale muligheder for foreninger, møder, udstillingsaktiviteter mv. Endelig spiller aftenskolerne en vigtig rolle som ramme om kulturaktiviteter. Her er mange forløb for borgerne med kunstneriske aktiviteter og temaforløb, fx maleri, tegning, håndarbejde, sprog, musik, litteratur og foredrag.

Herudover gennemføres ligeledes forskellige aktiviteter i tilknytning til kirker og sognegårde rundt omkring i kommunen.

Formidling, samskabelse mv. inden for natur, klima og bæredygtighed

Randers Naturcenter er Randers Kommunes tilbud om naturvejledning og naturformidling. Som borger kan man deltage i en lang stribe af arrangementer, ferieaktiviteter, vandreture, foredrag, workshops mv. Hvert år udbydes ca. 75 arrangementer, og der er kontakt med mere end 50.000 gæster.

Naturcenterets aktiviteter afspejler alle et aktivt udeliv, friluftsliv, naturkendskab og naturforbundethed. Målgrupper dækker bredt - fra kommunens yngste borgere i daginstitutioner og skoler, uddannelsesområdet med studerende, familiegrupper, ældreområdet og handicap-specialområdet.

I 2023 indviede Randers Kommune No. 17 – Huset for bæredygtig handling, placeret i Randers midtby. Huset er et tværganisatorisk tre-årigt pilotprojekt i form af et samskabelseshus, som har til formål at skabe ny viden, nye færdigheder og fællesskaber med fokus på bæredygtighed og handling gennem bæredygtighedsfremmende initiativer for og med borgere, uddannelsesinstitutioner og virksomheder. No.

17 faciliterer og lægger lokale til et bredt udsnit af arrangementer, workshops og udstillinger med fokus på bæredygtighed.

Forvaltningens roller på kulturområdet

Der ydes bistand til det samlede kulturfelt med koordinering, markedsføring, tilsyn, udviklingstiltag og tilskud via Randers Kommune. Randers Eventsekretariat tilbyder at rådgive om og støtte større oplevelsesarrangementer som fx festivaler og større koncerter og har ansvaret for den årlige store festival Randers Festuge. Forvaltningen rådgiver, koordinerer, varetager tilskudsopgaverne og tilsyn for hele kulturområdet, herunder regionalt og nationalt. Der udføres til tider også arrangør opgaver. Forvaltningen fungerer ligeledes som central udvikler på blandt andet kulturgarantierne inden for scenekunst, billedkunst og musik og strategisk kultursamarbejde med andre kommuner/staten.

Kulturkammerater i Randers – den gode modtagelse

Kulturkammerater er et fællesskabende kulturtilbud målrettet nye tilflyttere som et led i Randers Kommunes bosætningsindsats. Det er et to-årigt projekt, der skal styrke kendskabet til og invitere nye tilflyttere ind i Randers Kommunes rige kulturliv og fællesskaber. Formålet er at skabe fællesskabsorienterede kulturoplevelser, der sikrer en god start på livet i Randers og understøtter nye sociale relationer og fællesskaber. Kulturlivet fungerer som katalysator for at skabe nye møder mellem mennesker og derved forebygge ensomhed og give tilflyttere mod og lyst til at opsøge fællesskaber.

Fællesskabsorienterede kulturbesøg i et lokalt perspektiv

Kulturkammerater har haft en stærk start med stor interesse og positive tilkendegivelser fra Randers Kommunes nye tilflyttere. Projektets første år har budt på fem velafviklede arrangementer – og yderligere fem er på vej i 2025 på en række kulturinstitutioner, hvor fællesspisning er en vigtig del for at fremme dannelsen af nye fællesskaber for tilflyttere.

Afhængigt af arrangementets karakter vil der være mellem 20-60 deltagere pr. begivenhed. Målgruppen er nye tilflyttere, der er flyttet til Randers Kommune inden for de seneste to år. Det tager tid at etablere sig, og derfor er det vigtigt, at perioden for, hvornår borgere defineres som nye tilflyttere, er tidsmæssigt inkluderende. Den gode velkomst er i et vigtigt led i fastholdelse af nye borgere og kan sekundært kommunikeres i markedsføring med det formål at tiltrække nye borgere.

5.2 Sammenfattende om kulturområdet

Kulturmiljøet i Randers har en markant styrke i de otte professionelle kulturinstitutioner, hvor borgerne har adgang til næsten alle kulturgener, så der er et stærkt kulturtilbud til borgerne, ligesom det professionelle kulturfelt har en sikker placering i det nationale kulturlandskab.

Det suppleres af et levende, foreningsbaseret eller brugerbaseret kulturmiljø med en lang række foreninger og frie aktører. Her dyrkes interessefællesskaber inden for kulturen, ligesom der skabes kulturoplevelser for borgerne. Herudover er der en række udøvende aktører inden for musik, billedkunst, dans, teater mv., som får støtte til være i øvelokaler/kreative lokale, eller hører til i kulturskoleforløb hos de professionelle kulturinstitutioner, fx musikskolen, teaterskolerne og billedskolen.

Aktørerne, der lægger hus til kulturoplevelserne, ofte på markedets præmisser, har hver deres kendetegn, genremæssigt og profilfælsigt, og nyder opbakning fra forskellige borgergrupper. På den måde er de en

vigtig facilitator for, at kulturen kan udfolde sig på kryds og tværs, i forskellige miljøer og for forskellige interessenter.

I det samlede perspektiv er der således et kulturtilbud i Randers, der både har bredde og højde. Her er stor variation i tilbud *for* borgerne, *med* borgerne og *af* borgerne. Kommunens aktuelle kulturpolitik har derfor også de fire indsatsområder: Fællesskaber, Børn og Unge, Kultur i det offentlige rum og Kultur for alle.

Det stærke kulturfelt, især baseret i udviklingsorienterede professionelle kulturinstitutioner med national anerkendelse, er en stor styrke i kommunen - især når de også sikrer en bred borgerdeltagelse, hvor borgerne deltager såvel som publikum som frivillige eller selvudfoldende, aktive kulturborgere. Det giver et stærkt og attraktivt lokalsamfund og stor borgertilfredshed.

Det vurderes, at de positive erfaringer, der har været for tværsektorielt samarbejde mellem forvaltningerne og kulturinstitutionerne, styrker kommende udviklingsmuligheder, fx i forhold til at bruge kulturen som ramme for bedre mental sundhed, øget trivsel og livsmestring for børn/unge eller udsatte borgere.

Randers Kommune har via kulturgarantierne en særlig position på nationalt plan i forhold til reelt at give børn og unge lige adgang til kulturen, både i form af kendskab/fortrolighed med kunst og kultur og i forhold til børn/unges udfoldelsesmuligheder.

Kulturlivet i Randers Kommune har en høj tilslutning af borgere som brugere og en høj tilfredshed med kulturen som værdifuldt element i det levede liv.

Det har været en erfaring, at unges deltagelse i kulturlivet udfordres ved, at de har svært ved at få tiden til at række til både uddannelse, fritidsarbejde og fritidsinteresser som fx kultur eller idræt. Det giver et presset ungdomsliv, hvor også de unges evne til at betale kontingenter, deltagergebyrer, transportomkostninger kan have en negativ indvirkning på deres reelle deltagelsesmuligheder. Netop kulturtilbuddene kan være vigtige for unge som modvægt til det pres, de oplever i ungdomsårene, ligesom kulturen kan være et vigtigt frirum i deres identitetssøgende år.

Ydermere er unge afhængige af offentlig transport, hvis de er bosat uden for det centrale Randers, hvor de fleste kulturtilbud er. Transportmulighederne om aftenen og i weekenden er ikke optimale for de unge, hvilket kan lægge en dæmper på deres adgang til kulturlivet.

Udviklingen på kulturområdet de seneste 10 år

Kulturlivet i Randers har bevæget sig meget gennem de seneste 10 år. I 2015 var kommunalreformen for længst gennemført, men i Randers Kommune har det fremhævet forskellen mellem land og by. De store kulturinstitutioner er placerede i Randers, og de har skullet fokusere på at betjene et geografisk langt større oplandsområde. Randers Egnsteater, nu Randers Teater, har derfor udviklet decentrale produktioner til lokale forsamlingshuse og har derved sikret en brobygning og et medejerskab til teatret. Denne linje er fulgt op af "Turbinen på turne" dvs. koncerter i kirker og forsamlingshuse, Kammerorkesterets koncerter decentralt, museums Østjyllands besøg med arkæologiske genstande mv.

Kulturhovedstadsåret i 2017 har været en afgørende udviklingsfaktor. Det affødte store projekter og markant medieomtale lokalt og regionalt. Et af de epokegørende projekter var Watermusic – en musik-/teaterkoncert på havnen, i og omkring vandet med store lyskunsværker som scenografi på havnens siloer, med internationale dansekompanier, der dansede på kraner, siloer og artisten Oh Land som hovednavn. Der deltog en lang række lokale kulturaktører i forestillingen og et hidtil uset stort antal frivillige i eventafviklingen. Det blev et folkeligt, fælles og samtidig kunstnerisk stort show, der gav borgerne et nyt

blik på muligheder i Randers og en stolthed over Randers' styrkeposition som kulturby. Ikke mindst gav det genklang regionalt og nationalt som et nytænkende Randersprojekt i storformat.

En anden vigtig udviklingsvej er kulturgarantierne, der startede med teatergarantien, også kaldet 1-t-alle. Ordningen sikrer, at alle børn i skoler, dagtilbud i Randers kommune, uanset geografi, oplever mindst én professionel teaterforestilling om året i skole/pasningstiden, primært på teatret. Hermed bliver børn fortrolige med scenekunsten som kunstnerisk udtryk, og de vænnes til at være i et teater med de særlige rammer, der er der. Det har givet det pædagogiske personale erfaring med at benytte kulturtilbud i undervisningen/pasning med kreative og æstetiske dimensioner. Med formuleringen af tilbuddet som en politisk *garanti* til børnene om at få scenekunstneriske oplevelser, har det givet forvaltningerne inden for børn, skole og kultur et instrument til at sikre, at skoler og dagtilbud får sendt børnene afsted. Ordningen er i dag populær og værdsat. Børn, der kommer fra områder uden for byzonen, tilbydes bustransport, hvilket har været en stor praktisk hjælp. Børn inden for byzonen skal gå/cykle til Randers Teater.

Succesen med teatergarantien er nu blevet udvidet med en tilsvarende musikgaranti, hvor alle børn i folkeskolerne tilbydes mindst én årlig, professionel musikoplevelse – primært på Værket/Turbinen, men også decentralt. Der er tilsvarende transportdækning for børn uden for byzonen. Ordningen er etableret i samarbejde mellem Børn og Skoleområdet, Kulturområdet, Værket, Randers Kammerorkester og LMS – Levende musik i skolen (en statsstøttet musikformidlingsorganisation). Ordningen sikrer både oplevelsen af musik og samtaler med musikere før og efter koncerten, hvor musikaspekter udfoldes for og med børnene. Genremæssigt spænder ordningen vidt. Der tilrettelægges også koncerter til særligt udsatte børn og unge, der ikke kan følge de almindelige klasser. Hermed sikres en lige adgang til musikkulturen for børn og unge i alle sociale lag.

Kulturskolerne som tilbud har udviklet sig fra oprindeligt alene at være musikskolen til også at rumme teaterskolen, billedskolen – og via det regionale spillested Turbinen også udviklingsforløb inden for rytmisk musik til unge. Der er sket en udvikling i den foreningsbaserede teaterskole Kastalia, der nu fokuserer på dramapædagogiske forløb med det mål, at Kastalia "ikke lærer børn at blive til noget men at blive til nogen." Der er altså fokus på børn og unges udvikling af personlige kompetencer. Gennem et forskningsprojekt SANS er der gennemført en kvalitativ undersøgelse, der dokumenterer, at Kastalia har hjulpet udfordrede børn og unge med at blive mere robuste.

Endelig har de senere år vist en række ungesatsninger, blandt andet via kulturaftaleprojektet siden 2020: ID Talentværket, hvor unge på tværs af ungdomsuddannelser og kulturskolerne hvert år har gennemgået forløb, hvor unge møder professionel kunst i interne forløb. Herudfra samproducerer de unge i professionelle rammer under teatrets ledelse en stor performance. Outputtet har været et fælles ungemiljø med kunst og kultur som omdrejningspunkt, hvor fokus er kreativitet og mangfoldighed via kunst frem for de traditionelle præstationsfokus i gymnasieundervisningen. En udløber af ungeindsatsen har været etableringen af ungekulturhuset, drevet af Randers Unge Kultur (RUK).

Ser vi frem i tiden...

Kultur og sundhed ses i stigende grad på nationalt plan som et 'fagligt makkerpar', der kan give svar på en række udfordringer med stress, angst, depression. Sygdom og mistrivsel er bekymrende for borgerne, forringer arbejdsstyrken og er omkostningstungt for velfærdssamfundet. Kulturområdet kan ikke løse de grundlæggende problemer, men der kommer flere erfaringer med kunst og kultur som sundhedsfremme, antageligt fordi kunst og kultur kan møde borgerne i et interessefællesskab, hvor sygdomsforløb, sociale udfordringer, ledighed mv. ikke i sig selv har nogen betydning. Det er antageligt nemmere at møde

borgeren som menneske i et kulturforløb, hvor borgeren som klient ikke er relevant. Randers Kommune har med sit stærke kulturfelt muligheder for at finde løsninger lokalt, hvis det prioriteres som en sundhedsindsats.

De kommende generationer er i højere grad digitale generationer. Digitalisering kommer med en lang række praktiske løsninger, kan være effektiv i tid og omkostningsreducerende. Det øger dog behovet for fællesskaber og samskabelse, hvor kulturfeltet har oplagte tilbud. Vi ser, at når først brugerne bliver fortrolige med kulturen, så bliver de også i stigende grad kulturforbrugere.

Der høstes i stigende grad erfaringer i forhold til kulturelle aktiviteters betydning for socialt udsatte borgere (*blandt andet rapport: Anne Mette W. Nielsen: når kunst gør en forskel – ungedeltagelse i kunst og kulturprojekter som alternativ for sociale indsatser, Aalborg Universitetsforlag, (2017) samt 2023-udgivelsen om aspiranterne*).

Dertil kommer, at der i december 2024 blev indgået et forlig på nationalt niveau vedrørende Kulturpas i Danmark. Det skal sikre unge uden for uddannelse og arbejdsmarked en vej tilbage til eget hovedspor i livet, hvor personlig udvikling og styrkelse af fællesskaber via kulturelle aktiviteter skal give dem kompetencer til at mestre eget liv og derved opnå uddannelse og job. Der er formuleret flere projekter og ansøgninger til Kulturpasforløb i Randers.

Kultur ses i stigende omfang som en bosætningsfaktor. Etableringen af blandt andet Flodbyen Randers kan i høj grad kalde på udfoldelsesmuligheder og tilbud inden for kultursektoren. At etablere omgivelser, hvor borgerne kan udfolde sig – også med kulturelle aktiviteter – ses i flere byer som et vigtigt element eller en nøgle til borgertilfredshed og tiltrækning af tilflyttere. At kunne investere i rammer og indhold i en ny bydel allerede under opbygningen synes at være en nøgle til succes, for ofte får de senere og efterfølgende indsatser karakter af lappeløsninger med svingende effekt.

En forudsætning for kulturlivets omdrejningshøjde og fortsatte udvikling er, at de statsstøttede kulturinstitutioner bevarer deres aktuelle bevillingsniveau. Det ser ud til, at Randers i øjeblikket får stigende støtte fra staten, men det vil være et mærkbart tilbageslag, hvis de statslige støttemønstre ændrer sig i negativ retning for Randers Kommune, fordi kulturinstitutionernes økonomiske kræfter og dermed kunstneriske ressourcer er afgørende.

Uanset at motoren i kultursektoren ligger i de otte professionelle kulturinstitutioner, er det helt afgørende, at de samtidig kan levere tilbud, der er relevante for borgerne, opnåelige, tilgængelige. Kultursektorens kobling mellem de frie kulturaktører, kulturforeningerne og kulturhusene skal afstemmes løbende, så kunstens og kulturens integritet på den ene side er i balance med et borgernært og borgerrelevant tilbud på både den korte og lange bane. Det er en løbende balanceakt. Et svigtende fokus på det fra de professionelle kulturinstitutioner kan være kritisk for den opbakning, borgerne pt. viser kulturen og dermed for kulturens udviklingspotentialer for borgerne.

Endelig skal det bemærkes, at den aktuelle sundhedsreform, som regeringen gennemfører i 2025, overraskende nok risikerer at få et negativt aftryk på kulturens vilkår. Det skyldes, at regionerne nu fratages deres opgaveområder på kulturområdet. Region Midt har i særlig høj grad været aktiv på kulturområdet og har stået for investering på 40 pct. af de samlede danske, regionsbaserede kulturmidler i form af puljer, medarbejderbårne aktiviteter som fx det europæiske kulturhovedstadsprojekt i 2017 og legacy-aktiviteterne herefter, faglige netværkssupport, tværkommunale indsatser mv. Alt dette forsvinder senest i 2027, og det er pt. usikkert i hvilket omfang kommunerne kompenseres herfor.

6. Erhvervslivet i Randers Kommune

”Vi vil være blandt de bedste – både som sted at bo, vokse op, arbejde og drive virksomhed”. Sådan lyder første del af Randers Kommunes vision for 2030. En af de overordnede politiske målsætninger, der skal understøtte visionen, er, at Randers Kommune skal kendes som en konkurrencedygtig og stærk erhvervskommune – med en klar grøn og bæredygtig profil.

I 2023 var der 4.650 virksomheder i Randers Kommune - målt på antal arbejdssteder (Danmarks Statistik, ERHV2). I tabellen nedenfor fremgår antallet af virksomheder i henholdsvis Randers Kommune, Vejle Kommune, Horsens Kommune og Silkeborg Kommune samt antallet på landsplan i henholdsvis 2008 og 2023. Det fremgår af tabellen, at det kun er Randers Kommune, der har færre virksomheder i 2023 sammenlignet med 2008.

Tabel 6.1. Antal virksomheder i 2008 og 2023

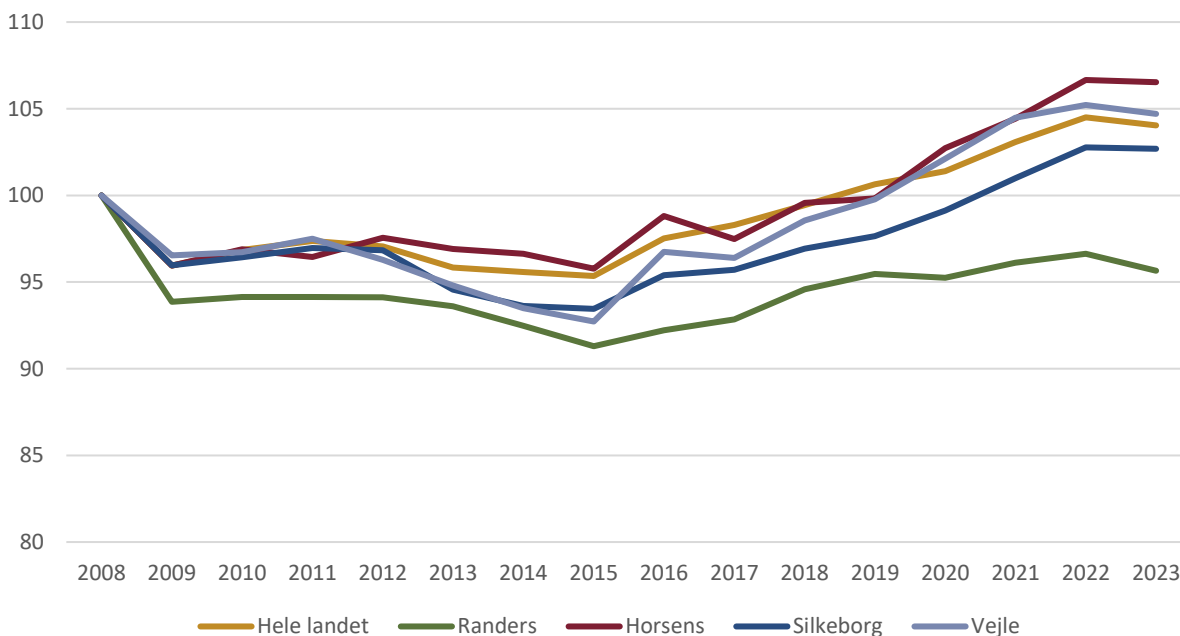
	2008	2023
Hele landet	303.349	315.577
Randers Kommune	4.861	4.650
Horsens Kommune	4.116	4.385
Silkeborg Kommune	4.949	5.082
Vejle Kommune	6.116	6.404

Kilde: Danmarks Statistik (ERHV2) og egne beregninger.

Note: Virksomheder er opgjort som arbejdssteder knyttet til reelt aktive firmaer, hvor der er henført job til på dette tidspunkt.

I figur 6.1 herunder fremgår den indekserede udvikling i antallet virksomheder siden 2008 i Randers Kommune sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne.

Figur 6.1. Indekseret udvikling i antallet af virksomheder (2008=100)

Kilde: Danmarks Statistik (ERHV2) og egne beregninger.

Note: Virksomheder er opgjort som arbejdssteder knyttet til reelt aktive firmaer, hvor der er henført job til på dette tidspunkt.

Figuren illustrerer, at både Randers Kommune, sammenligningskommunerne og hele landet oplevede en nedgang i antallet af virksomheder efter finanskrisen i 2008. Det fremgår dog af figuren, at Randers Kommune oplevede et særligt stort fald i antallet af virksomheder.

Af figuren fremgår det, at omkring år 2018-2020 var både landsplan, Vejle Kommune og Horsens Kommune nået op på det samme antal af virksomheder, som der havde været i 2008, og i 2021 nåede Silkeborg også op på det antal virksomheder, der havde været i kommunen i 2008. Randers Kommune er endnu ikke nået op på det samme antal af virksomheder, som der var i kommunen i 2008.

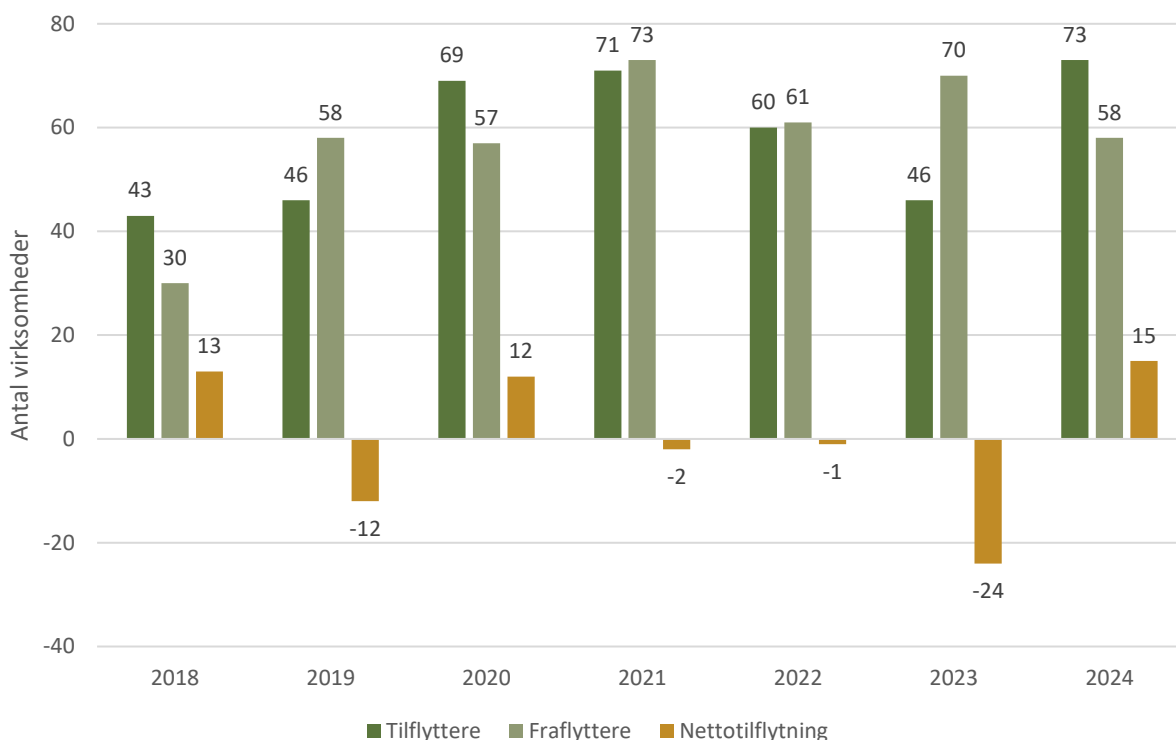
Hele landet og de tre sammenligningskommuner har særligt oplevet en stigning i antallet af virksomheder siden 2015. I Randers Kommune var der ligeledes en stigende tendens fra 2015, der lignede de øvrige kommuners, men siden 2019 har Randers Kommune – i modsætning til sammenligningskommunerne og landsplan – oplevet en stagnation i antallet af virksomheder i kommunen.

Siden 2008 har hele landet oplevet en stigning i antallet af virksomheder på 4 pct., Vejle Kommune har oplevet en stigning på 4,7 pct., Horsens har oplevet en stigning på 6,5 pct. og Silkeborg har oplevet en stigning på 2,7 pct. Til sammenligning har der i Randers Kommune været et *fald* i antallet af virksomheder på 4,3 pct.

6.1 Til- og fraflytning blandt virksomheder

Figur 6.2 nedenfor viser antal til- og fraflyttede virksomheder i Randers Kommune i perioden 2018 til 2024. Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune var en positiv nettotilflytning af virksomheder i 2018, 2020 og 2024, mens der har været en negativ nettotilflytning i 2019, 2021, 2022 og 2023. Særligt i 2023 var der en markant nettofratlytning på 24 virksomheder. Til gengæld har der i 2024 været den mest positive nettotilflytning (15) i hele perioden.

Figur 6.2. Til- og fraflyttede virksomheder i Randers Kommune (2018-2024)

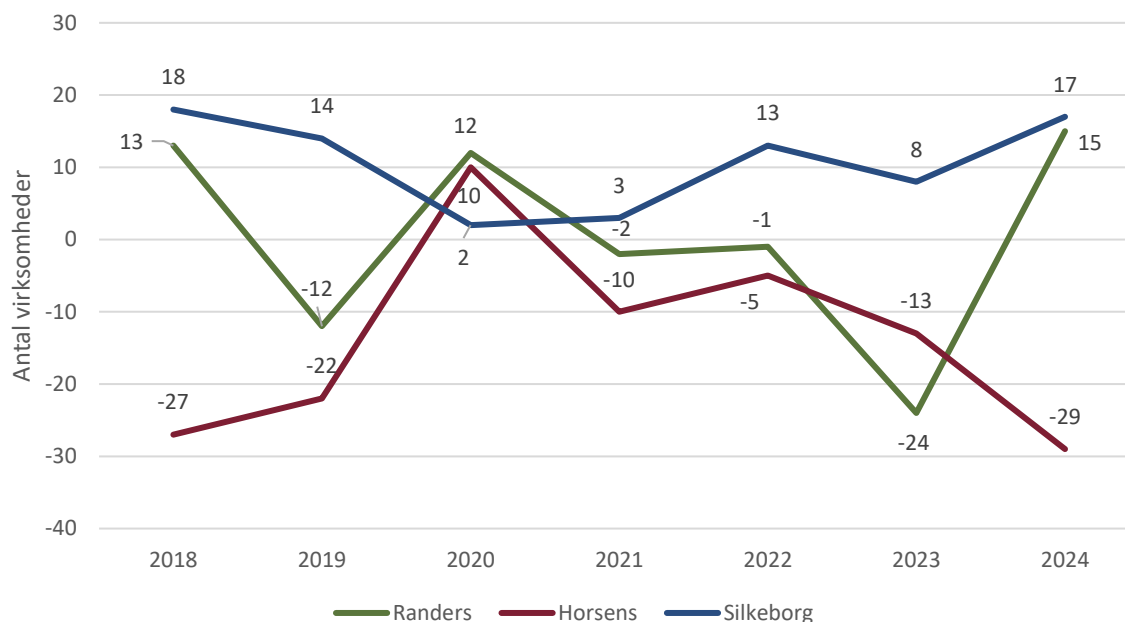
Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 3.3.

Note: Opgjort på baggrund af arbejdssteder med beskæftigelse på flyttetidspunktet. Virksomhedsejere i enkeltmandsejede virksomheder uden andre ansatte, og som ikke udbetaler løn til sig selv, indgår ikke i opgørelsen.

Figur 6.3 nedenfor viser udviklingen i nettotilflytning blandt virksomheder i Randers Kommune sammenlignet med nettotilflytningen i to sammenligningskommuner; Horsens og Silkeborg i perioden

2018-2024. Af figuren fremgår det, at Silkeborg Kommune igennem hele perioden generelt har ligget højest sammenlignet med Randers Kommune og Horsens Kommune. Randers har generelt haft en højere nettotilflytning sammenlignet med Horsens Kommune i hele perioden undtaget i 2023, hvor nettotilflytningen i Randers Kommune var lavere end både Horsens og Silkeborg Kommune.

Figur 6.3. Udvikling i nettotilflytning af virksomheder (2018-2024)

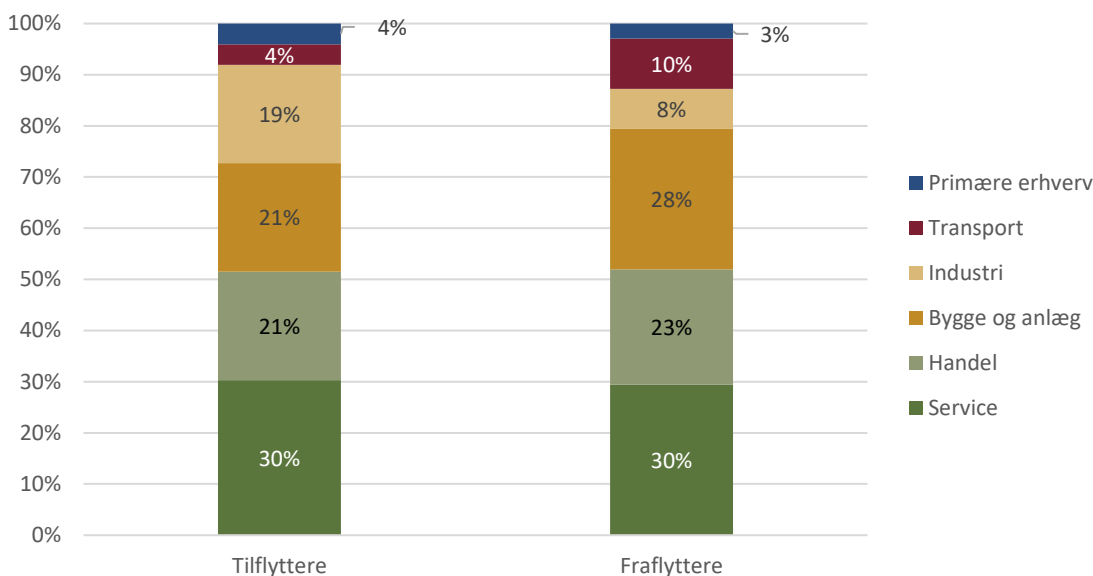

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.3](#); [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.3](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.3](#)

Note: Opgjort på baggrund af arbejdssteder med beskæftigelse på flyttetidspunktet. Virksomhedsejere i enkeltmandsejede virksomheder uden andre ansatte, og som ikke udbetaler løn til sig selv, indgår ikke i opgørelsen. Analyserne fra Erhvervshus Midtjylland inkluderer kun de midtjyske kommuner, hvorfor sammenligningskommunen Vejle ikke er inkluderet i figuren.

Figur 6.4 herunder viser til- og fraflyttede virksomheder fordelt på sektorer i Randers Kommune i 2022-2024. Af figuren fremgår det, at der særligt var flere virksomheder inden for bygge- og anlægsbranchen, der flyttede fra kommunen (28 pct.) end til kommunen (21 pct.) i perioden, mens der var relativt flere virksomhederne inden for industri, der flyttede til kommunen (19 pct.) end fra kommunen (8 pct.).

Figur 6.4. Fordeling af til- og fraflytninger på sektorer i Randers Kommune (2022-2024)

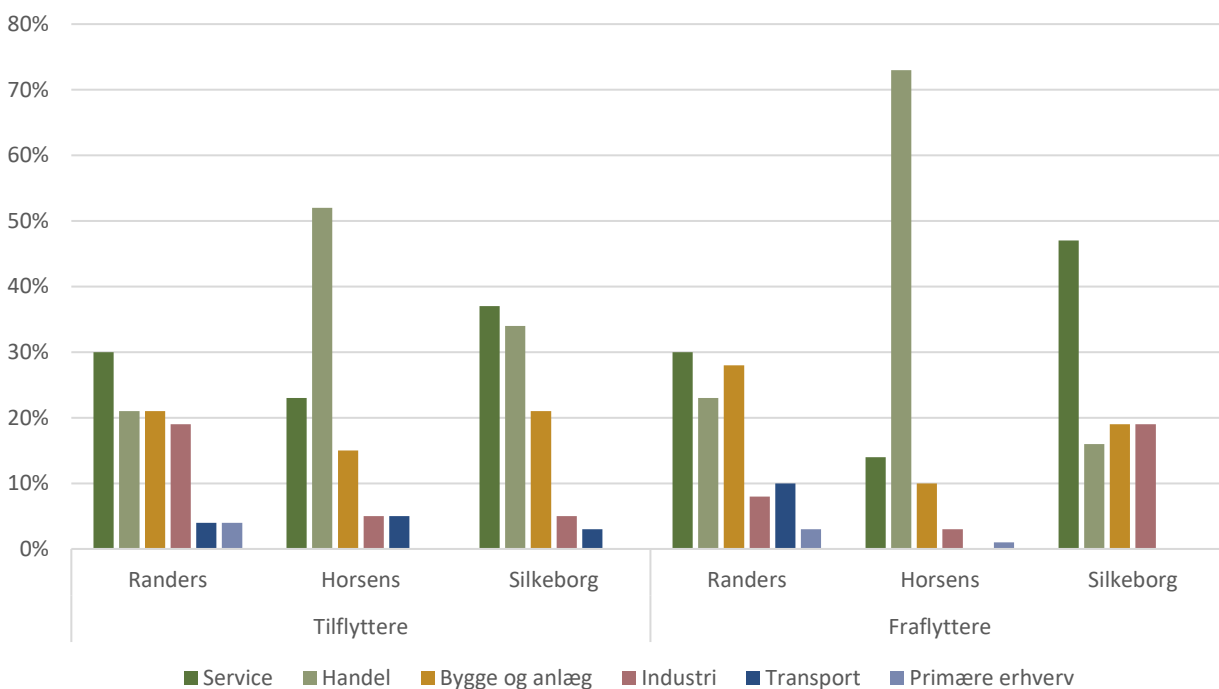

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.5.](#)

Note: Andelen summerer ikke altid til præcis 100 pct. på grund af afrunding. Opgjort på baggrund af arbejdssteder med mindst 5+ fuldtidsbeskæftigede på flyttetidspunktet.

I figur 6.5 sammenlignes til- og fraflyttede virksomheder fordelt på sektorer i Randers Kommune med til- og fraflyttede virksomheder fordelt på sektorer i henholdsvis Horsens og Silkeborg Kommune. Af figuren fremgår det, at i Horsens Kommune særligt er virksomheder inden for handel, der både er flyttet til kommunen (52 pct.) og fra kommunen (73 pct.) i 2022-2024. I Silkeborg Kommune er det særligt virksomheder inden for servicebranchen, der både flytter til (37 pct.) og fra (47 pct.) kommunen.

Figur 6.5. Fordeling af til- og fraflytninger på sektorer i Randers, Horsens og Silkeborg Kommune (2022-2024)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.5;](#) [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.5;](#) [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 3.5.](#)

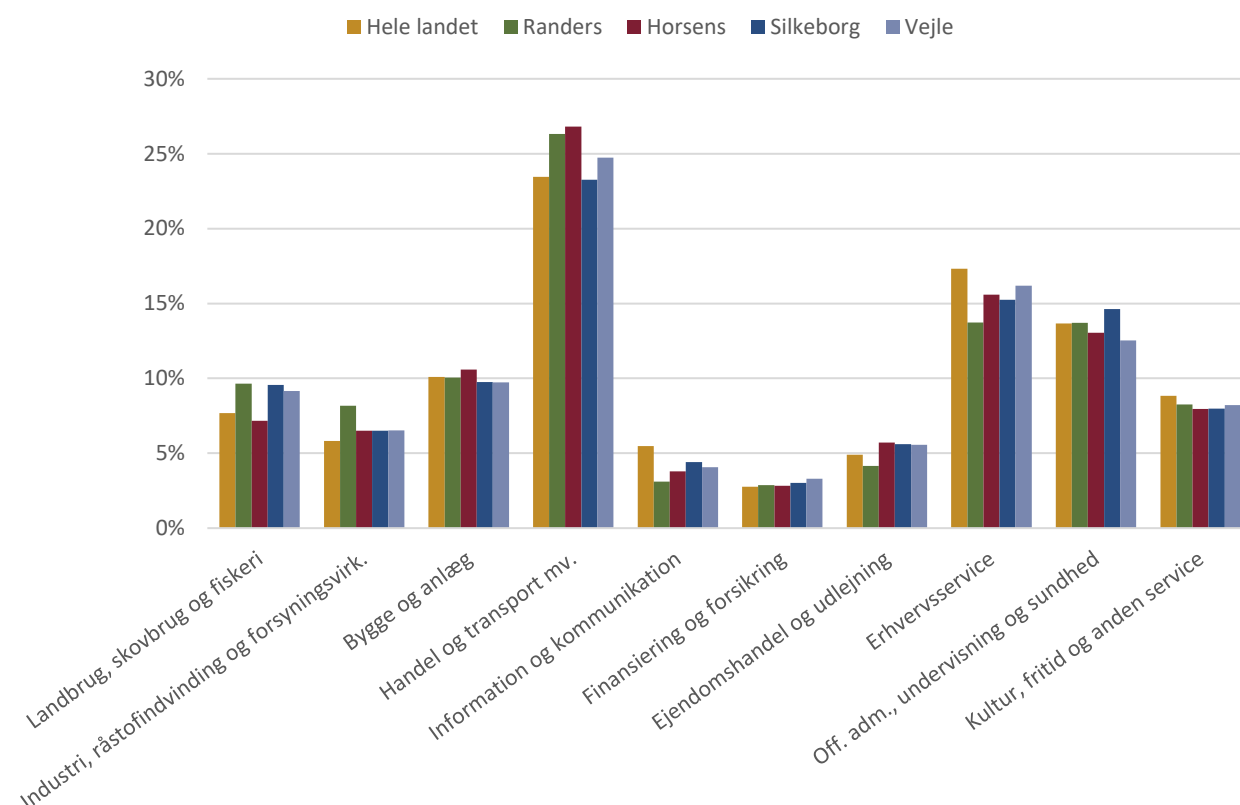
Note: Andele summerer ikke altid til 100 pct. på grund af afrunding. Opgjort på baggrund af arbejdssteder med mindst 5+ fuldtidsbeskæftigede på flyttetidspunktet. Analyserne fra Erhvervshus Midtjylland inkluderer kun de midtjyske kommune, hvorfor sammenligningskommunen Vejle ikke er inkluderet i figuren.

6.2 Branchesammensætning og specialiseringsgrad

De tre største brancher i Randers Kommune baseret på antallet af virksomheder (målt som arbejdssteder) er henholdsvis handel og transport (1.224 virksomheder svarende til 26,3 pct.), erhvervsservice (638 virksomheder svarende til 13,7 pct.) og offentlig administration, undervisning og sundhed (637 virksomheder svarende til 13,7 pct.).

Af figur 6.6 fremgår det, at disse brancher ligeledes er de største brancher på landsplan og i sammenligningskommunerne baseret på antal virksomheder. I figuren ses det desuden, at Randers Kommune sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne har relativt flere virksomheder inden for blandt andet handel og transport (på nær Horsens), og industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed samt landbrug, skovbrug og fiskeri. Til gengæld har Randers Kommune relativt færre virksomheder inden for erhvervsservice samt information og kommunikation sammenlignet både med sammenligningskommunerne og landsplan.

Figur 6.6. Andelen af virksomheder fordelt på branche (ultimo 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (ERHV2) og egne beregninger.

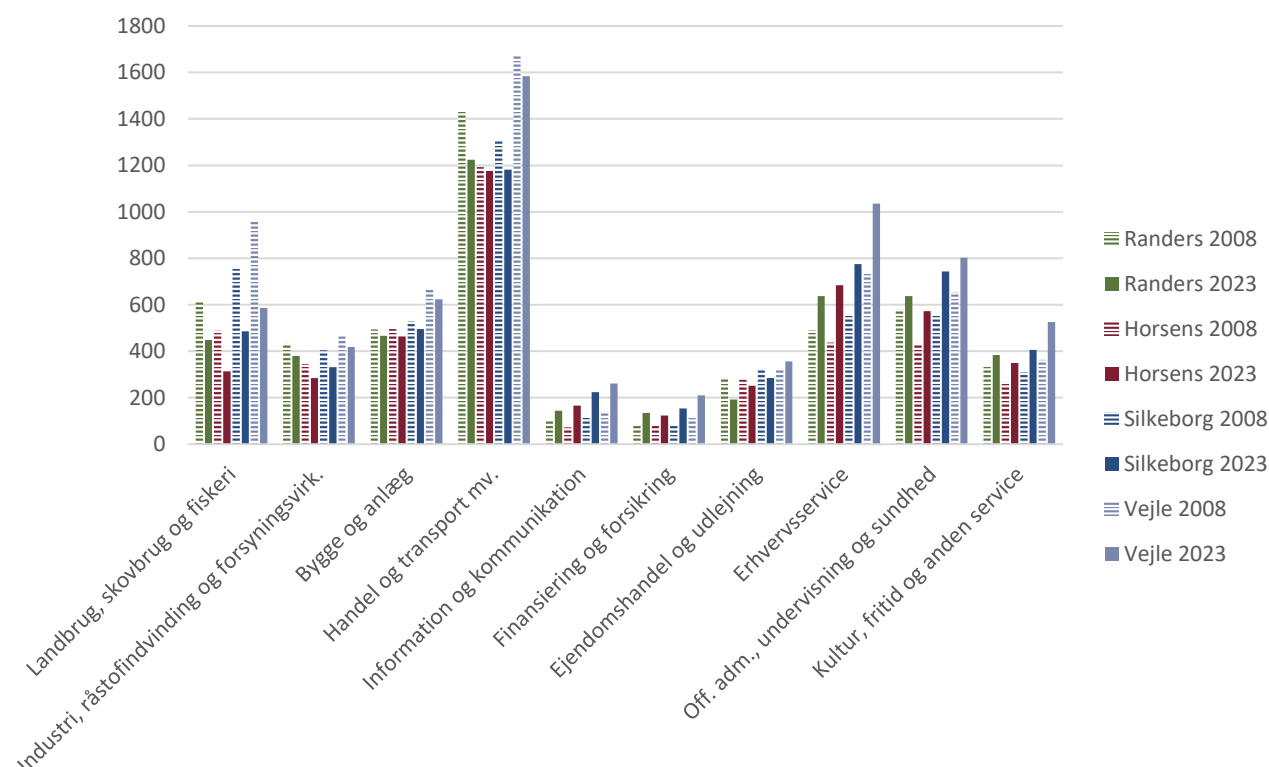
Note: Virksomheder er opgjort som arbejdssteder knyttet til reelt aktive firmaer, hvor der er henført job til på dette tidspunkt.

Figur 6.7 nedenfor viser antallet af virksomheder i Randers Kommune og i de tre sammenligningskommuner i henholdsvis 2008 og 2023 fordelt på branche. Det fremgår af figuren, at Randers Kommune særligt har oplevet en nedgang i antallet af virksomhederne inden for landbrug, skovbrug og fiskeri (et fald på 165 virksomheder) samt handel og transport. Særligt inden for handel og

transport har Randers Kommune oplevet et fald på 206 virksomheder, hvilket er et større fald end både Vejle (-89), Horsens (-17) og Silkeborg Kommune (-123).

Derudover er stigningen i antallet af virksomheder inden for erhvervsservice, offentlig administration, undervisning og sundhed samt kultur, fritid og anden service generelt større i Horsens, Vejle og Silkeborg sammenlignet med Randers Kommune. Fx har stigningen i antallet af virksomheder inden for erhvervsservice været på 303 virksomheder i Vejle, 247 virksomheder i Horsens, 216 virksomheder i Silkeborg, mens antallet i Randers Kommune er steget med 148 virksomheder. Erhvervsservice dækker fx rådgivning, forskning og udvikling, reklame- og analysebureauer samt vikarbureauer og ejendomsservice mv.

Figur 6.7. Udvikling i antal virksomheder fordelt på branche (2008-2023)

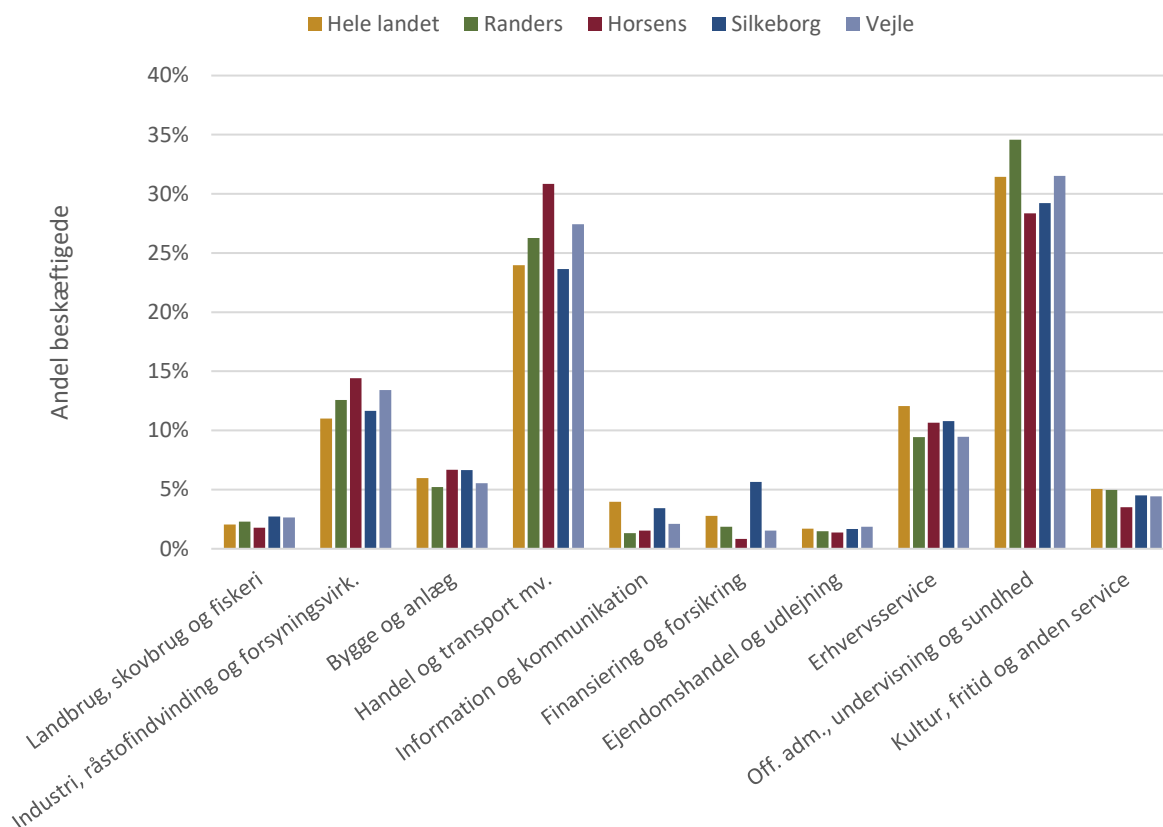
Kilde: Danmarks Statistik (ERHV2) og egne beregninger.

Note: Virksomheder er opgjort som arbejdssteder knyttet til reelt aktive firmaer, hvor der er henført job til på dette tidspunkt.

Figur 6.8 nedenfor viser andelen af beskæftigede fordelt på brancher i 2023 i henholdsvis Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at de tre brancher med flest beskæftigede i Randers Kommune er offentlig administration, undervisning og sundhed (16.403 beskæftigede svarende til 34,6 pct.), handel og transport (12.466 beskæftigede svarende til 26,3 pct.) og industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed (5.968 beskæftigede svarende til 12,6 pct.). Disse tre brancher er ligeledes de største på landsplan og i sammenligningskommunerne med den undtagelse, at der på landsplan er flere beskæftigede i erhvervsservicebranchen end i branchen for industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed.

Sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne skiller Randers Kommune sig særligt ud i forhold til branchen for offentlig administration, undervisning og sundhed, hvor andelen af beskæftigede er højere end i alle sammenligningskommunerne og på landsplan.

Figur 6.8. Andelen af beskæftigede fordelt på branche (ultimo 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (ERHV2) og egne beregninger.

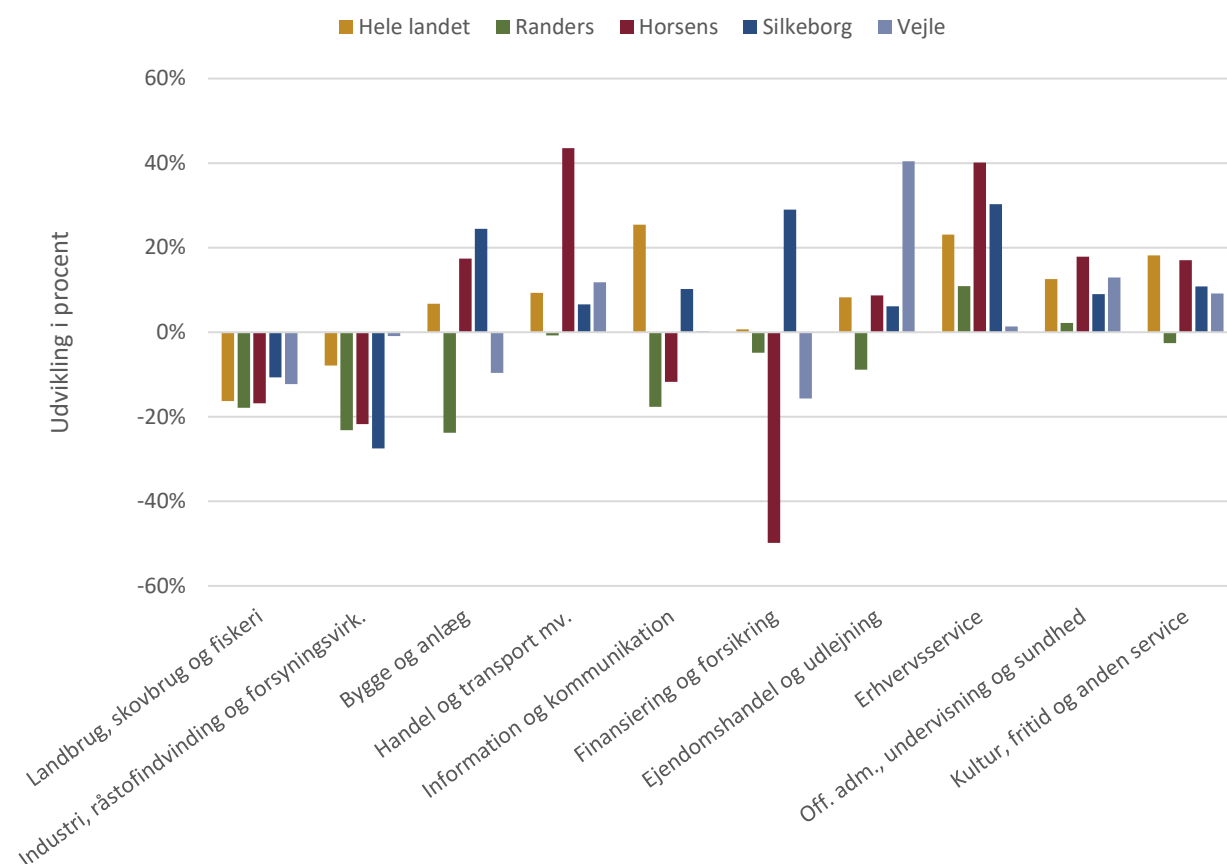
Note: Betegnelsen 'beskæftigede' dækker dels beskæftigede lønmodtagere dels selvstændige samt medarbejdende ægtefæller.

Figur 6.9 nedenfor viser den procentvise udvikling i antallet af beskæftigede fordelt på brancher fra 2008 til 2023 i hele landet samt i Randers Kommune, Vejle Kommune, Horsens Kommune og Silkeborg Kommune. Den overordnede tendens i figuren er, at Randers Kommune har oplevet en mindre stigning i antallet af beskæftigede inden for de fleste brancher. Den største stigning blandt beskæftigede i Randers Kommune er inden for erhvervsservice, hvor antallet af beskæftigede er steget med 10,9 pct. Stigningen er dog lavere end både landsplan (31,2 pct.), Horsens Kommune (40,1 pct.) og Silkeborg Kommune (30,3 pct.).

Inden for bygge og anlæg har Randers Kommune desuden oplevet et større fald i antallet af beskæftigede end de øvrige kommuner og landsplan. I Randers Kommune er der sket et fald på 23,7 pct., i Horsens Kommune har der været et fald på 9,6 pct., på landsplan har der været en stigning i antallet af beskæftigede på 6,7 pct., i Horsens Kommune har der været en stigning på 17,4 pct. og i Silkeborg Kommune har der været en stigning på 24,5 pct.

Ses der på informations- og kommunikationsbranchen har både Randers og Horsens oplevet et fald i antallet af beskæftigede på henholdsvis 17,6 pct. og 11,7 pct. På landsplan er der til gengæld sket en stigning i antallet af beskæftigede i branchen på 25,5 pct. Dette er også tilfældet i Silkeborg Kommune, der har oplevet en stigning i antallet af beskæftigede i branchen på 10,2 pct.

Figur 6.9. Udvikling i antal beskæftigede fordelt på brancher (2008-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (ERHV2) og egne beregninger.

Note: Betegnelsen 'beskæftigede' dækker dels beskæftigede lønmodtagere dels selvstændige samt medarbejdende ægtefæller.

Tabel 6.2 nedenfor viser de enkelte branchers erhvervsmæssige specialisering i Randers Kommune i 2023. En specialiseringsgrad over 1 er udtryk for, at branchens andel af kommunens private beskæftigelse er større end i resten af landet. Hvis specialiseringsgraden er under 1, fylder branchen mindre i kommunen end i resten af landet. Af tabellen fremgår det, at de tre mest specialiserede brancher i Randers Kommune er fødevareindustri (1,9), metalindustri (1,6) og tekstil-, træ- og møbelindustri (1,5).

Tabel 6.2. Erhvervsmæssig specialisering i Randers Kommune (2023)

Branche	Specialiseringsgrad
Fødevareindustri	1,9
Metalindustri	1,6
Tekstil-, træ- og møbelindustri	1,5
Operationel service	1,4
Engroshandel	1,3
Sundhedsvæsen	1,3
Detailhandel	1,3
Primære erhverv	1,2
Råstof og energi, mv.	1,1
Undervisning	1
Ejendomshandel	1
Kultur og fritid	1
Transport	1
Andre serviceydelser	0,9
Kemisk industri, medicinalindustri og plast-, glas- og betonindustri	0,9
Bygge og anlæg	0,9
Hoteller og restauranter	0,8
Elektronik-, maskin- og transportmiddelindustri	0,8
Erhvervsservice	0,7
Finansiering og forsikring	0,7
Rådgivning og forskning	0,6
Forlag, tv og radio	0,4
Tele, it og information	0,3
Velfærdsinstitutioner	0,3

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), tabel 2.1

Note: En specialiseringsgrad over 1 er udtryk for, at branchens andel af kommunens private beskæftigelse er større end i resten af landet. Hvis specialiseringsgraden er under 1, fylder branchen mindre i kommunen end i resten af landet eller en gennemsnitskommune.

Tabel 6.3 nedenfor viser de fem brancher med højest specialiseringsgrad i henholdsvis Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og Vejle Kommune. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune er den eneste af de fire kommuner, der ikke har en branche med en specialiseringsgrad på 2 eller derover.

Tabel 6.3. Top fem brancher med højest specialiseringsgrad i Randers, Horsens, Silkeborg og Vejle (2023)

Randers	Horsens	Silkeborg	Vejle
1. Føde-, drikke- og tobaksvareindustri (1,9)	1. Fødevareindustri (2,6)	1. Finansiering og forsikring (2,1)	1. Fødevareindustri (2,6)
2. Metalindustri (1,6)	2. Engroshandel (1,6)	2. Elektronik-, maskin- og transportmiddelindustri (1,7)	2. Metalindustri (1,8)
3. Tekstil-, træ- og møbelindustri (1,5)	3. Metalindustri (1,5)	3. Tekstil-, træ- og møbelindustri (1,5)	3. Landbrug, skovbrug og fiskeri (1,3)
4. Operationel service (1,4)	4. Tekstil-, træ- og møbelindustri (1,4)	4. Detailhandel (1,2)	4. Engroshandel (1,3)
5. Engroshandel (1,3)	5. Transport (1,4)	5. Tele, IT og information (1,2)	5. Transport (1,2)

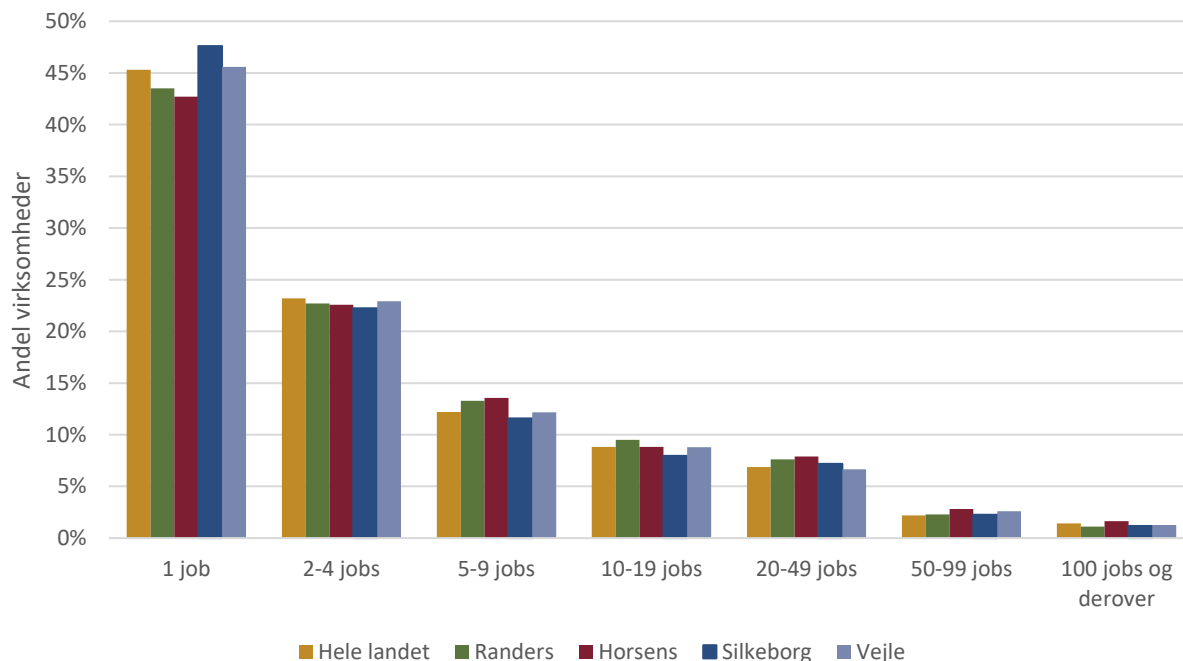
Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, tabel 2.1](#); [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, tabel 2.1](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, tabel 2.1](#); samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: En specialiseringsgrad over 1 er udtryk for, at branchens andel af kommunens private beskæftigelse er større end i resten af landet. Hvis specialiseringsgraden er under 1, fylder branchen mindre i kommunen end i resten af landet eller en gennemsnitskommune.

6.3 Virksomhedernes størrelser

Figur 6.10 viser andelen af virksomheder i Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan fordelt på virksomhedsstørrelse. Figuren viser, at over to tredjedele af virksomhederne i Randers Kommune er virksomheder med under fem jobs. Sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne har Randers en anelse større andel af virksomheder med mellem 5-49 jobs. Randers adskiller sig dog ikke i særlig grad fra hverken landsplan eller sammenligningskommunerne.

Figur 6.10. Virksomheder i Randers Kommune fordelt på virksomhedsstørrelse (ultimo 2023)

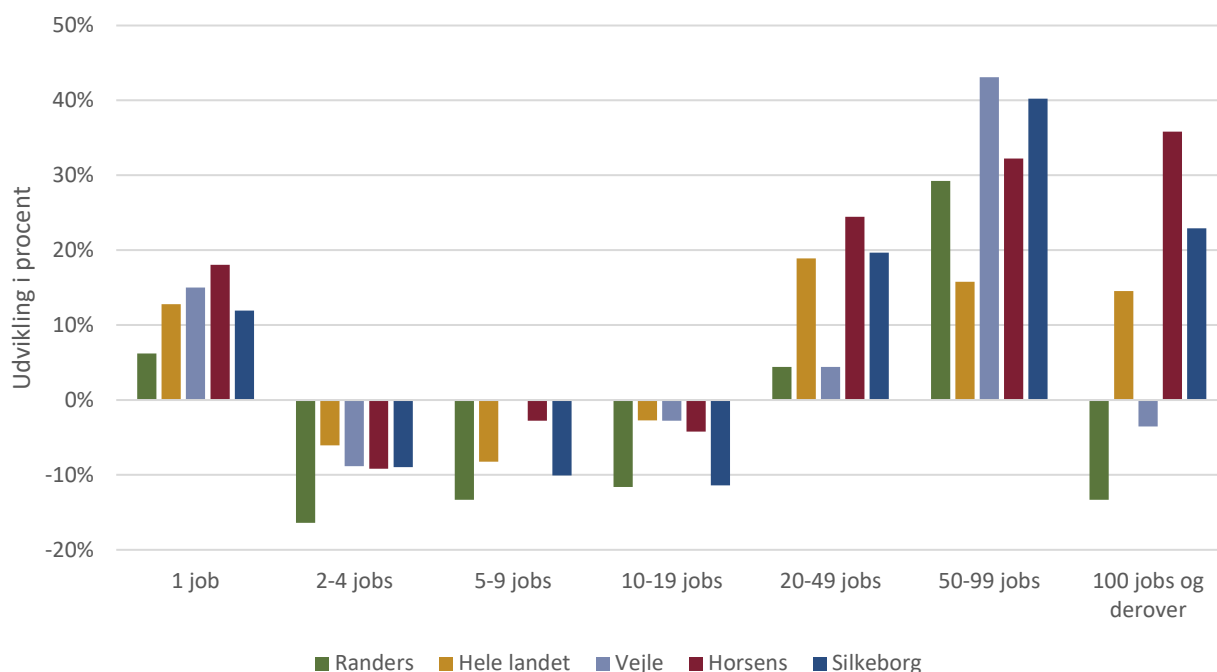
Kilde: Danmarks Statistik (ERHV6) og egne beregninger.

Note: Virksomheder er opgjort som arbejdssteder. Et job er her defineret som "en relation mellem en person og et arbejdssted. Personen skal arbejde hvad der svarer til minimum 1 time om ugen for, at der er tale om et job. Der er således ikke omregnet til fuldtidsækvivalenter".

Figur 6.11 viser udviklingen i virksomhedsstørrelser i henholdsvis Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og i hele landet fra 2008 til 2023. Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune særligt er sket en stigning i antallet af virksomheder med 50-99 jobs i perioden (stigning på 29,3 pct. svarende til 24 virksomheder).

I forhold til virksomheder med over 100 jobs har Randers Kommune oplevet et stort fald sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne. I Randers er der i perioden 2008 til 2023 sket et fald på 13,3 pct. i antallet af virksomheder med over 100 jobs. Det svarer til otte færre virksomheder. I Vejle er der sket et fald på 3,5 pct. (svarende til tre virksomheder), på landsplan er der sket en stigning på 14,5 pct., i Silkeborg Kommune er der sket en stigning på 22,9 pct. (svarende til 11 virksomheder) og i Horsens Kommune er der sket en stigning på 35,8 pct. i antallet af virksomheder med over 100 jobs svarende til 19 virksomheder.

Figur 6.11. Udvikling i antallet af virksomheder fordelt på virksomhedsstørrelse (2008-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (ERHV6) og egne beregninger.

Note: Virksomheder er opgjort som arbejdssteder. Et job er her defineret som "en relation mellem en person og et arbejdssted. Personen skal arbejde hvad der svarer til minimum 1 time om ugen for at der er tale om et job. Der er således ikke omregnet til fuldtidsækvivalenter".

Randers Kommune har gennemgået en udvikling, hvor erhvervsstrukturen har ændret sig fra at være domineret af store virksomheder til i højere grad at inkludere små og mellemstore virksomheder (SMV'er). Randers har historisk set været en industriby med en betydelig koncentration af større virksomheder. Dette inkluderede blandt andet virksomheder som Randers Reb, Dronningborg Maskinfabrik, togfabrikken Scandia (senere Bombardier), NEG Micon/Vestas samt Randers Tegl. I denne periode var arbejdsmarkedet præget af store fabrikker og centraliserede arbejdspladser, hvilket kunne føre til store udsving i behovet for arbejdskraft afhængigt af efterspørgslen på disse virksomheders varer og ydelser. Den lokale økonomi var stærkt afhængig af disse større virksomheder som økonomiske motorer. De skabte også et grundlag for

andre dele af det lokale erhvervsliv, hvor de små og mellemstore virksomheder kunne trives som leverandører og/eller partnere.

I løbet af 1980'erne og 1990'erne begyndte der at ske en markant ændring i og af Randers, hvor mange af de store virksomheder begyndte at flytte hele - eller dele af - deres produktion til udlandet. Dette skyldtes blandt andet globalisering og adgang til nye markeder samt ændringer i produktionsomkostninger. Dermed svandt det erhvervsmæssige og økonomiske grundlag, som disse store virksomheder udgjorde for Randers. I den forbindelse blev også mange små og mellemstore virksomheder, der havde fungeret som underleverandører, udfordret. Denne udvikling blev yderligere accelereret af finanskrisen i det første årti efter årtusindeskiftet. I 2011 flyttede Vestas Wind Systems A/S sit hovedsæde til Aarhus. Det havde ligget i Randers siden 2004, da det daværende Vestas fusionerede med vindmølleproducenten NEG Micon A/S. I 2014 lukkede Bombardier-koncernen produktionsafdelingen i Randers, og i 2017 blev resten af virksomheden i Randers lukket. I storhedstiden i 1960'erne beskæftigede Bombardier-koncernen (tidligere Scandia) omkring 900 medarbejdere.

Udviklingen og udfordringerne skabte imidlertid også en ny dynamik, der skabte nye muligheder for andre typer af mindre virksomheder - især inden for handel og i mere serviceorienterede brancher.

I dag er Randers Kommune karakteriseret ved en bredere og mere forskelligartet erhvervsstruktur. Der er ikke længere store og dominerende industri- og produktionsvirksomheder, men i stedet et væld af små og mellemstore virksomheder, som er både produktionsorienterede og serviceorienterede.

En af de store udfordringer for Randers Kommune er og bliver at sikre en balance mellem at tiltrække store virksomheder (som kan skabe arbejdspladser) og samtidig skabe et miljø, hvor små og mellemstore virksomheder kan vokse og trives. Mange af de mindre virksomheder står overfor udfordringer som ejerskifte, finansieringskrav, stærkere konkurrence, grøn omstilling, regulering samt adgang til kvalificeret arbejdskraft.

I nedenstående tabel 6.4 fremgår en oversigt over de største private virksomheder i Randers Kommune baseret på skat af årets resultat i 2024. Der skal i tabellen tages forbehold for, at data kun er offentligt for de virksomheder, der selv har oplyst det. For de virksomheder, der ikke har oplyst data for 2024 anvendes data fra 2023, hvis dette er oplyst. I disse tilfælde er beløbet markeret med en *. Der skal desuden gøres opmærksom på, at kommunen kun modtager en mindre andel af virksomhedernes skattebetaling, da størstedelen tilfalder staten.

Det fremgår af tabel 6.4, at Sparekassen Kronjylland er den markant største virksomhed baseret på skat af årets resultat, som i 2023 var 262 mio. kr. Dernæst følger Danish Crown, hvor skatten af årets resultat i 2024 udgjorde 66 mio. kr. Danish Crown havde i 2024 omkring 830 ansatte på deres virksomhed i Randers, hvilket er det største antal ansatte, hvis man ser bort fra vikarvirksomheden Carelink Gruppen. Virksomheden All4labels, der er etiketproducent inden for bæredygtige og digitale emballageløsninger, ligger også i top baseret på skat af årets resultat med 12 mio. kr. sammen med Flexoprint A/S (7,4 mio. kr.), der ligeledes er etiketproducent samt Vink Plast ApS (6,2 mio. kr.), der er plastleverandør.

Tabel 6.4. De største private virksomheder i Randers Kommune baseret på skat af årets resultat (2024)

Virksomheder	Skat af årets resultat (mio. kr.)	Antal ansatte i Randers (antal årsværk i parentes)
1. Sparekassen Kronjylland	262*	243 (229)
2. Danish Crown A/S	66	829 (775)
3. Leverandørselskabet Danish Crown A.m.b.a	15	72 (19)
4. All4labels Denmark Sb ApS	12*	147 (133)
5. Flexoprint A/S	7,4*	79 (76)
6. Vink Plast ApS	6,2*	178 (157)
7. Deco Group A/S	5,7*	109 (98)
8. Carelink Gruppen A/S	5,4*	6.373** (2.172)
9. Derma Pharm A/S	5,4	140 (117)
10. Sekura Cabins A/S	4,7*	192 (143)
11. Innovation Living A/S	4,3*	57 (50)
12. Vorup Tømmerhandel og Byggecenter A/S	4,3*	126 (102)
13. Pedersen & Nielsen Automobilforretning A/S	2,8*	90 (74)
14. Makeen Energy A/S	2,7*	52 (50)
15. Pn Tømrer og Byggefirma A/S	2,5*	78 (68)
16. A.E. Maskiner ApS	2,5	68 (63)
17. Agco A/S	2,3*	55 (53)
18. Fårup Betonindustri A/S	2,2*	75 (67)
19. Lss Etikettering A/S	2,1	60 (55)
20. Onlinepos A/S	2,1	58 (50)

Kilde: Virksomhedsdatabasen Navne & Numre® Erhverv ved Dun & Bradstreet. Databasen indhenter virksomhedsoplysningerne fra det Centrale Virksomhedsregister (CVR).

Note: CVR-numre for offentlige arbejdspladser er frasorteret. Der skal tages forbehold for, at der kun findes data for de virksomheder, som selv har oplyst data. Antal ansatte/årsværk er baseret på P-nr.-niveau, er afgrænset til P-numre i Randers Kommune, og opgjort pr. januar 2025. Et årsværk svarer til en fuldtidsansat.

*angiver at data er fra 2023. **Carelink Gruppens ansatte er tilknyttede vikarer, som ikke nødvendigvis bestrider et job.

I nedenstående tabel 6.5 fremgår den samme oversigt som i tabellen ovenfor, men baseret på skat af årets resultat i 2019. Igen skal der tages forbehold for, at data kun er offentligt for de virksomheder, der selv har oplyst det.

Det fremgår af tabellen, at Danish Crown i 2019 var den største virksomhed baseret på skat af årets resultat, som i 2019 var 109 mio. kr. Danish Crown havde 56 ansatte i Randers i oktober 2019. Efter Danish Crown fulgte Sparekassen Kronjylland, hvor skatten af årets resultat i 2019 udgjorde 55 mio. kr. Sparekassen Kronjylland havde 224 ansatte i 2019, hvilket er det største antal ansatte, hvis man ser bort fra vikarvirksomheden Carelink Gruppen.

Tabel 6.5. De største private virksomheder i Randers Kommune baseret på skat af årets resultat (2019)

Virksomheder	Skat af årets resultat (mio. kr.)	Antal ansatte i Randers (antal årsværk i parentes)
1. Danish Crown A/S	109	56 (53)
2. Sparekassen Kronjylland	55	224 (196)
3. Leverandørselskabet Danish Crown A.m.b.a	9	56 (32)
4. Vpk Packaging A/S	8,6	201 (180)
5. Confac A/S	8,0	111 (107)
6. Innovation Living A/S	7,1	53 (48)
7. Vink Plast ApS	6,4	143 (132)
8. Vorup Tømmerhandel og Byggecenter A/S	5,6	128 (109)
9. Makeen Gas Solutions A/S	5,0	110 (104)
10. Sekura Cabins A/S	4,7	165 (149)
11. Deco Group A/S	3,2	73 (64)
12. Fårup Betonindustri A/S	3,1	84 (73)
13. Flexoprint A/S	2,6	63 (60)
14. All4labels Denmark Sb ApS	2,3	127 (100)
15. Carelink Gruppen A/S	2,3	1685* (495)
16. Derma Pharm A/S	2,0	110 (91)
17. Medflex A/S	1,5	134* (28)
18. Prodan A/S	1,5	126 (113)
19. Pn Tømrer og Byggefirma A/S	1,4	59 (48)
20. Pedersen & Nielsen Automobilforretning A/S	1,2	96 (75)

Kilde: Virksomhedsdatabasen Navne & Numre® Erhverv ved Dun & Bradstreet. Databasen indhenter virksomhedsoplysningerne fra det Centrale Virksomhedsregister (CVR).

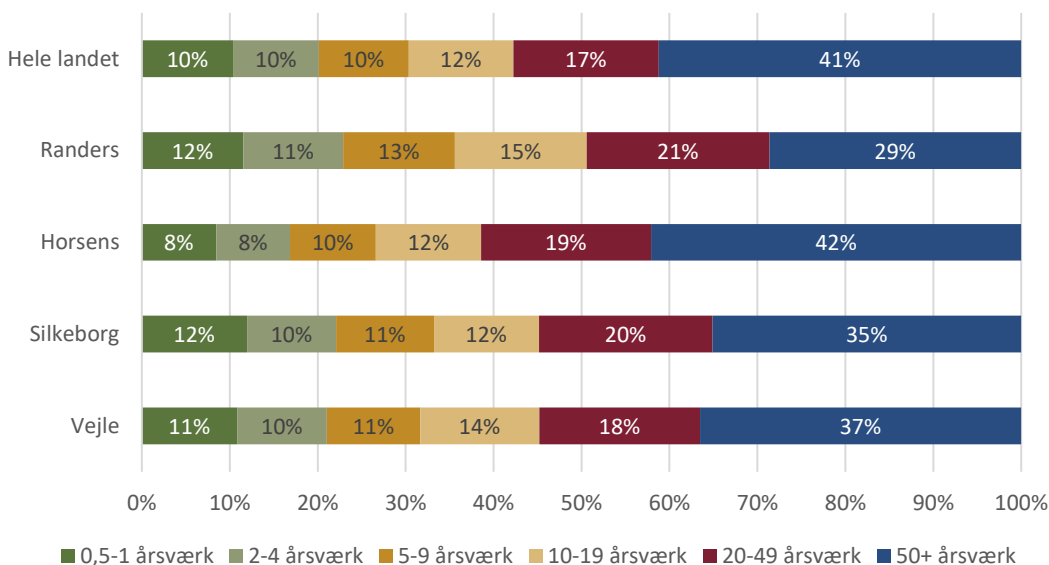
Note: CVR-numre for offentlige arbejdspladser er frasorteret. Der skal tages forbehold for, at der kun findes data for de virksomheder, som selv har oplyst data. Antal ansatte/årsværk er baseret på P-nr.-niveauer, afgrænset til P-numre i Randers Kommune, og opgjort pr. oktober 2019. Et årsværk svarer til en fuldtidsansat.

*Carelink Gruppens og Medflex's ansatte er tilknyttede vikarer, som ikke nødvendigvis bestrider et job.

Figur 6.12 nedenfor viser andel fuldtidsbeskæftigede i den private sektor fordelt på virksomhedsstørrelse. Af figuren fremgår det, at 29 pct. af virksomhederne i Randers Kommune havde over 50 fuldtidsbeskæftigede ansat i 2023. Dette er den laveste andel sammenlignet med både Horsens (42 pct.), Silkeborg (35 pct.) og Vejle (37 pct.) samt hele landet (41 pct.) Det vil sige, at 71 pct. af de fuldtidsbeskæftigede i private virksomheder beliggende i Randers Kommune arbejder i virksomheder med under 50 fuldtidsansatte, mens det i Horsens er 58 pct., i Silkeborg er 65 pct., i Vejle er 63 pct. og på landsplan er 59 pct.

Store virksomheder fylder således beskæftigelsesmæssigt relativt lidt i Randers Kommune. Til gengæld har kommunen relativt mange virksomheder i størrelsesgruppen 10-19 årsværk (16 pct.) sammenlignet med både Horsens Kommune (12 pct.), Silkeborg Kommune (12 pct.) og landsplan (12 pct.).

Figur 6.12. Privat fuldtidsbeskæftigelse fordelt på virksomhedsstørrelse (2023)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 2.4](#); [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 2.4](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 2.4](#); samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Opgjort på arbejdssteder.

I forlængelse af ovenstående figur viser nedenstående tabel 6.6 den procentuelle udvikling i antal jobs fordelt på virksomhedsstørrelser i perioden 2018-2023 i henholdsvis Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune særligt er sket en stigning i antal jobs i virksomheder med 10-19 årsværk og over 50 årsværk. I forhold til virksomheder med 10-19 årsværk har virksomhederne i Randers Kommune oplevet en stigning på 16,7 pct., hvilket er en større stigning end i Horsens Kommune (3,0 pct.), Silkeborg Kommune (8,0 pct.) og på landsplan (8,8 pct.), men lavere end i Vejle Kommune (18,2 pct.).

I forhold til virksomheder med over 50 årsværk har virksomhederne i Randers Kommune oplevet en stigning i antal jobs på 23,7 pct. fra 2018 til 2023. Dette er højere end stigningen blandt virksomheder med over 50 årsværk i både Horsens Kommune (11,2 pct.), Silkeborg Kommune (22,6 pct.), Vejle Kommune (18,7 pct.) og i hele landet (20,2 pct.).

Tabel 6.6. Procentvis udvikling i antal jobs fordelt på virksomhedsstørrelser (2018-2023)

Størrelse	Hele landet	Randers Kommune	Horsens Kommune	Silkeborg Kommune	Vejle Kommune
0,5-1 årsværk	3,6 pct.	0,3 pct.	6,1 pct.	3,8 pct.	7,8 pct.
2-4 årsværk	-2,4 pct.	-11,4 pct.	-7,0 pct.	-4,8 pct.	-5,0 pct.
5-9 årsværk	1,4 pct.	-1,9 pct.	9,8 pct.	3,3 pct.	0,5 pct.
10-19 årsværk	8,8 pct.	16,7 pct.	3,0 pct.	8,0 pct.	18,2 pct.
20-49 årsværk	12,8 pct.	4,8 pct.	18,2 pct.	22,2 pct.	9,1 pct.
50+ årsværk	20,2 pct.	23,7 pct.	11,2 pct.	22,6 pct.	18,7 pct.
Alle virksomheder	9,9 pct.	7,4 pct.	9,0 pct.	12,7 pct.	10,7 pct.

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, tabel 2.2](#) [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, tabel 2.2](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, tabel 2.2](#) samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Opgjort på arbejdssteder. Udvikling i antal jobs er opgjort på baggrund af gruppernes samlede fuldtidsbeskæftigelse i henholdsvis 2018 og 2023.

6.4 Virksomhedsform

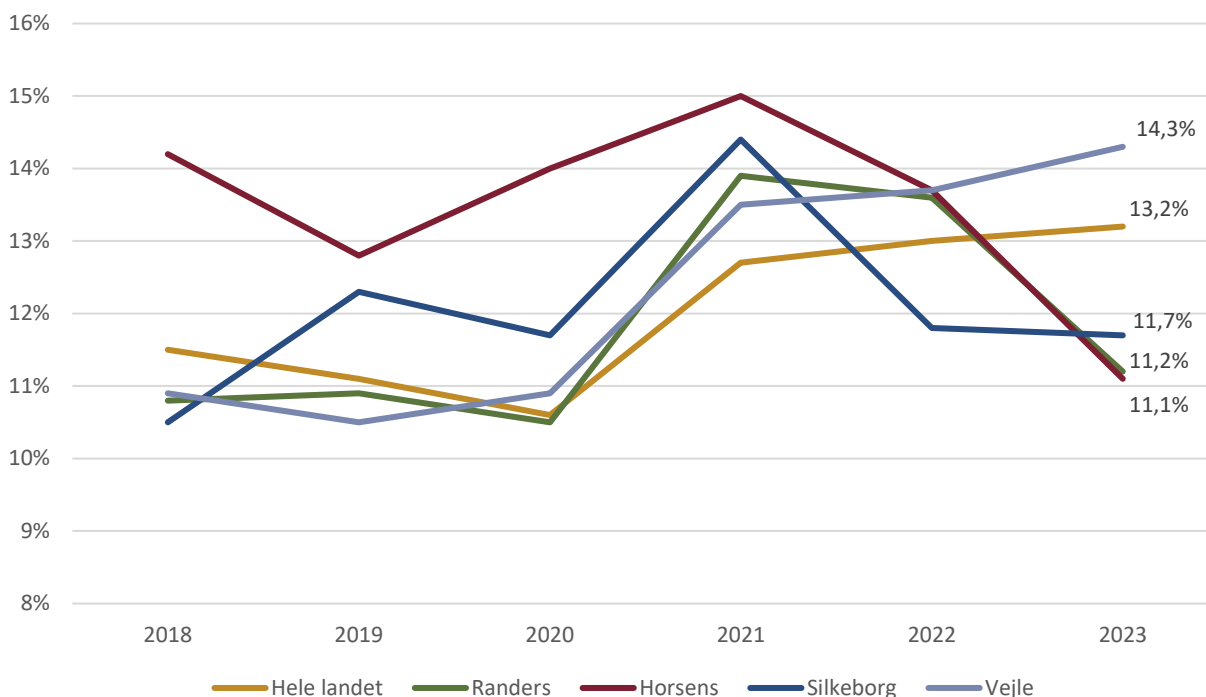
I Region Midtjylland fylder ejerledede virksomheder meget i erhvervslandskabet. Ejerledede selskaber er opgjort som privatejede selskaber (primært A/S og ApS), hvor direktøren samtidig ejer mindst 50 pct. af selskabet. Ved udgangen af 2022 husede Randers Kommune i alt 2.171 ejerledede aktie- og anpartsselskaber. Dertil kommer et stort antal enkeltmandsvirksomheder, der for langt de flestes vedkommende også er ejerledede. Der er betydelig forskel på, hvor meget ejerledede virksomheder udgør af den samlede beskæftigelse i de midtjyske kommuner. Det svinger fra omkring 55 pct. i Odder Kommune til omkring 20 pct. i Aarhus Kommune. I Randers Kommune udgør ejerledede selskaber 33 pct. af beskæftigelsen, mens ejerledede selskaber udgør 30 pct. af beskæftigelsen i hele Region Midtjylland. I Horsens Kommune udgør ejerledede selskaber 32 pct. af beskæftigelsen, og i Silkeborg Kommune udgør ejerledede selskaber 31 pct. af beskæftigelsen (Erhvervshus Midtjylland, Erhvervsudvikling i Randers Kommune, august 2024, figur 2.1).

6.5 Vækstvirksomheder

I Erhvervshus Midtjyllands kommunerapport opgøres antallet af vækstvirksomheder i Randers Kommune. Vækstvirksomheder har haft en omsætningsvækst på mindst 10 pct. de seneste tre år og en absolut vækst på mindst 3 mio. kr. i samme periode.

Figur 6.13 viser udviklingen i andelen af vækstvirksomheder i Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune, Vejle Kommune og i hele landet i perioden 2018-2023. Af figuren fremgår det, at andelen af vækstvirksomheder i Randers Kommune var lavere end andelen i både Vejle Kommune (14,3 pct.), i hele landet (13,2 pct.) samt i Silkeborg Kommune (11,7 pct.) i 2023. Andelen af vækstvirksomheder i Horsens Kommune var 11,1 pct. i 2023, hvilket er 0,01 procentpoint lavere end andelen i Randers Kommune. Alle fire kommuner og hele landet oplevede en stigning i andelen af vækstvirksomheder fra 2020 til 2021, og i 2021 lå alle fire kommuner over landsgennemsnittet. Vejle Kommune har formået at fastholde niveauet i andelen af vækstvirksomheder siden stigningen i 2021, men både Silkeborg, Horsens og Randers Kommune har siden 2021 oplevet et fald i andelen af vækstvirksomheder.

Figur 6.13. Udvikling i andelen af vækstvirksomheder (2018-2023)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.1](#); [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.1](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.1](#) samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Vækstvirksomheder har haft en omsætningsvækst på mindst 10 pct. de seneste tre år og en absolut vækst på mindst 3 mio. kr. i samme periode. Analysen omfatter kun virksomheder med mindst to fuldtidsårsværk i starten af den treårige opgørelsesperiode.

Tabel 6.7 nedenfor viser andelen af vækstvirksomheder fordelt på sektor. Af tabellen fremgår det, at Randers Kommune har relativt mange vækstvirksomheder inden for industri (19 pct.) sammenlignet med både hele landet (11 pct.) samt Horsens Kommune (13 pct.), Silkeborg Kommune (13 pct.) og Vejle Kommune (15 pct.). Randers Kommune har også relativt mange vækstvirksomheder inden for transportsektoren sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne. Til gengæld er andelen af vækstvirksomheder inden for servicesektoren i Randers Kommune (24 pct.) mindre end både landsplan (42 pct.), Horsens Kommune (32 pct.), Silkeborg Kommune (38 pct.) samt Vejle Kommune (37 pct.).

Tabel 6.7. Fordeling af vækstvirksomheder på sektorer (2023)

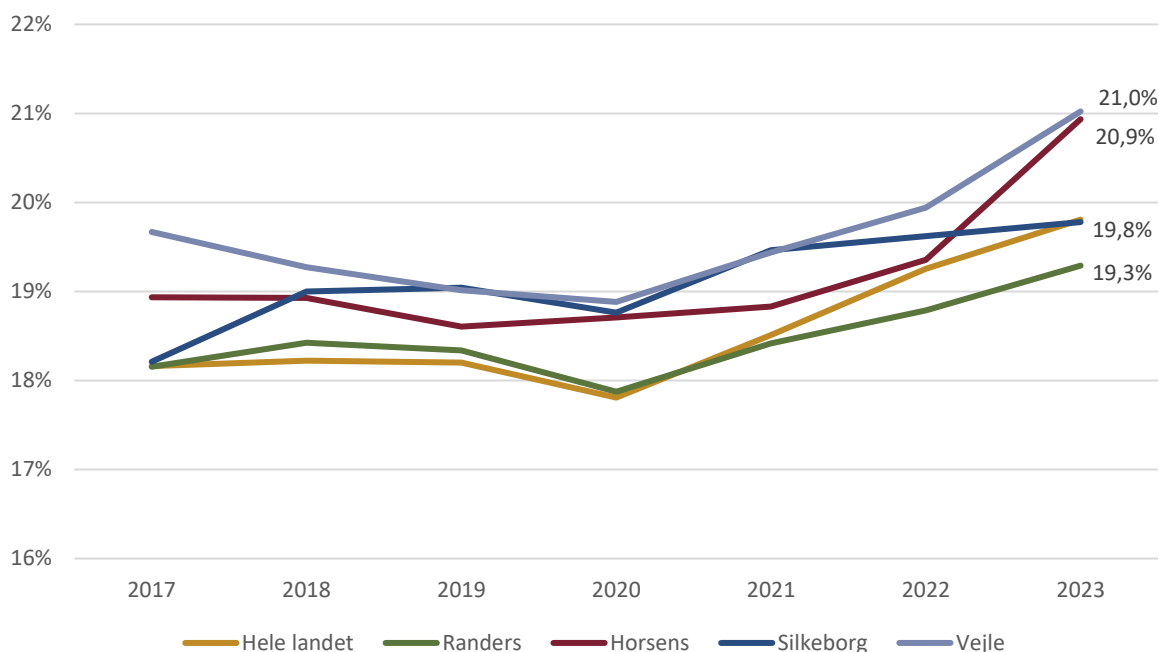
	Hele landet	Randers Kommune	Horsens Kommune	Silkeborg Kommune	Vejle Kommune
Handel	20 pct.	24 pct.	23 pct.	23 pct.	23 pct.
Service	42 pct.	24 pct.	32 pct.	38 pct.	37 pct.
Industri	11 pct.	19 pct.	13 pct.	13 pct.	15 pct.
Bygge og anlæg	14 pct.	15 pct.	21 pct.	15 pct.	13 pct.
Primære erhverv	8 pct.	8 pct.	5 pct.	9 pct.	9 pct.
Transport	5 pct.	11 pct.	6 pct.	3 pct.	3 pct.

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.2](#); [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.2](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.2](#) samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

6.6 Eksportvirksomheder

Figur 6.14 illustrerer udviklingen i andelen af virksomheder med eksport i perioden 2017-2023. Randers Kommune har trods en stigning i 2021, 2022 og 2023 en mindre andel eksportvirksomheder end sammenligningskommunerne og landsplan. Andelen af eksportvirksomheder i Randers Kommune var 19,3 pct. i 2023, mens den i Horsens var 20,9 pct., i Silkeborg var 19,8 pct., i Vejle var 21 pct. og på landsplan var 19,8 pct.

Figur 6.14. Udviklingen i andelen af eksportvirksomheder (2017-2023)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.3](#) [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.3](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025, figur 5.3](#) samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Eksportvirksomheder er opgjort på arbejdssteder.

Tabel 6.8. viser andelen af eksportvirksomheder fordelt på sektor. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune huser relativt mange eksportvirksomheder inden for handel og til gengæld få inden for service, når der sammenlignes med hele landet.

Sammenlignes der med Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og Vejle Kommune fremgår det af tabellen, at fordelingen af eksportvirksomheder på sektorer ligner hinanden. Randers, Horsens og Vejle har en lidt større andel af eksportvirksomheder inden for handel sammenlignet med Silkeborg Kommune. Til gengæld har Silkeborg Kommune en større andel af eksportvirksomheder inden for servicesektoren sammenlignet med både Randers og Horsens Kommune.

Randers og Silkeborg har en større andel af eksportvirksomheder inden for de primære erhverv sammenlignet med Horsens og Vejle, mens Horsens har en større andel eksportvirksomheder inden for transportsektoren sammenlignet med Randers og Silkeborg Kommune.

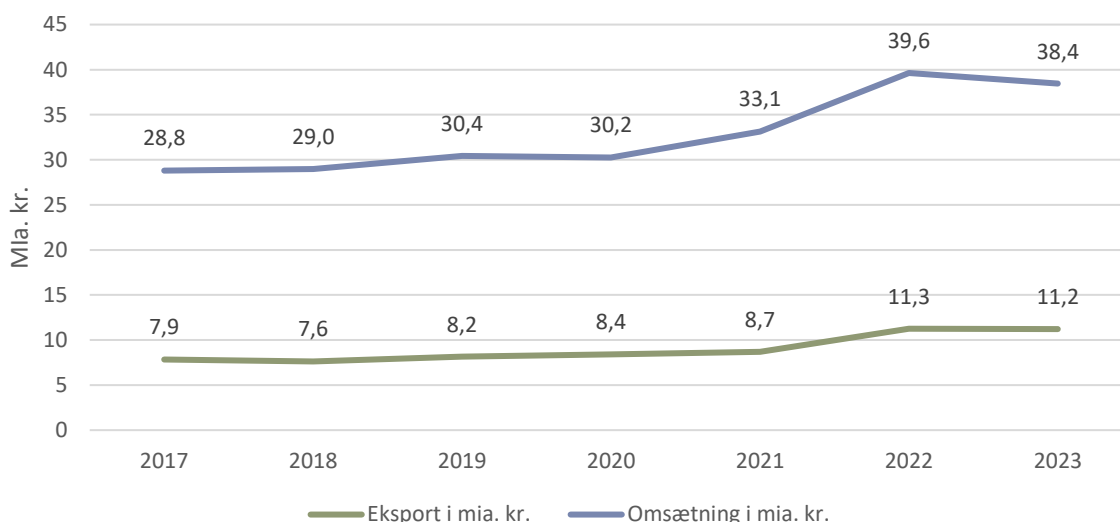
Tabel 6.8. Fordeling af eksportvirksomheder på sektorer (2023)

	Hele landet	Randers Kommune	Horsens Kommune	Silkeborg Kommune	Vejle Kommune
Handel	35 pct.	43 pct.	43 pct.	40 pct.	43 pct.
Service	38 pct.	23 pct.	26 pct.	30 pct.	30 pct.
Industri	12 pct.	17 pct.	15 pct.	15 pct.	13 pct.
Bygge og anlæg	3 pct.	3 pct.	4 pct.	3 pct.	3 pct.
Primære erhverv	8 pct.	10 pct.	6 pct.	10 pct.	8 pct.
Transport	4 pct.	4 pct.	5 pct.	2 pct.	4 pct.

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 5.4 [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 5.4; [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 5.4 samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Figur 6.15 nedenfor viser, at den samlede eksportværdi blandt Randers-virksomheder var 11,2 mia. kr. i 2023, og at den samlede eksportværdi i en lang årrække lå under 10 mia. kr. frem til 2022.

Figur 6.15. Udvikling i samlet omsætning og eksport blandt eksporterende virksomheder i Randers Kommune i mia. kr. (2017-2023)

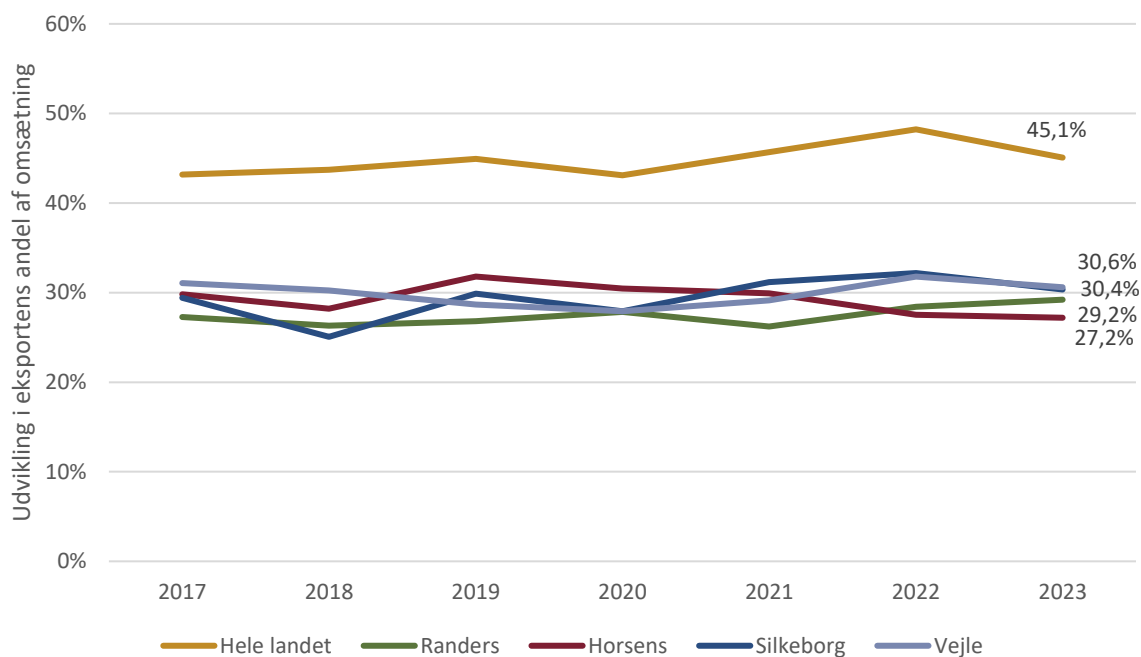

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 5.5 samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Eksporten er opgjort som virksomhedernes samlede salg fratrækket indenlandsk salg. Opgørelsen omfatter ikke branchen energiforsyning.

Figur 6.16 nedenfor viser udviklingen i eksportens andel af omsætningen i eksporterende virksomheder i hele landet, i Randers Kommune og i sammenligningskommunerne i perioden 2017-2023. Det fremgår af figuren, at eksportens andel af den samlede omsætning er mindre i Randers Kommune (29,2 pct.) end på landsplan (45,1 pct.), i Silkeborg Kommune (30,4 pct.) og Vejle Kommune (30,6 pct.). Eksportens andel i Randers Kommune har siden 2022 ligget over andelen i Horsens Kommune, som i 2023 var 27,2 pct.

Figur 6.16. Udviklingen i eksportens andel af omsætningen i eksporterende virksomheder (2017-2023)

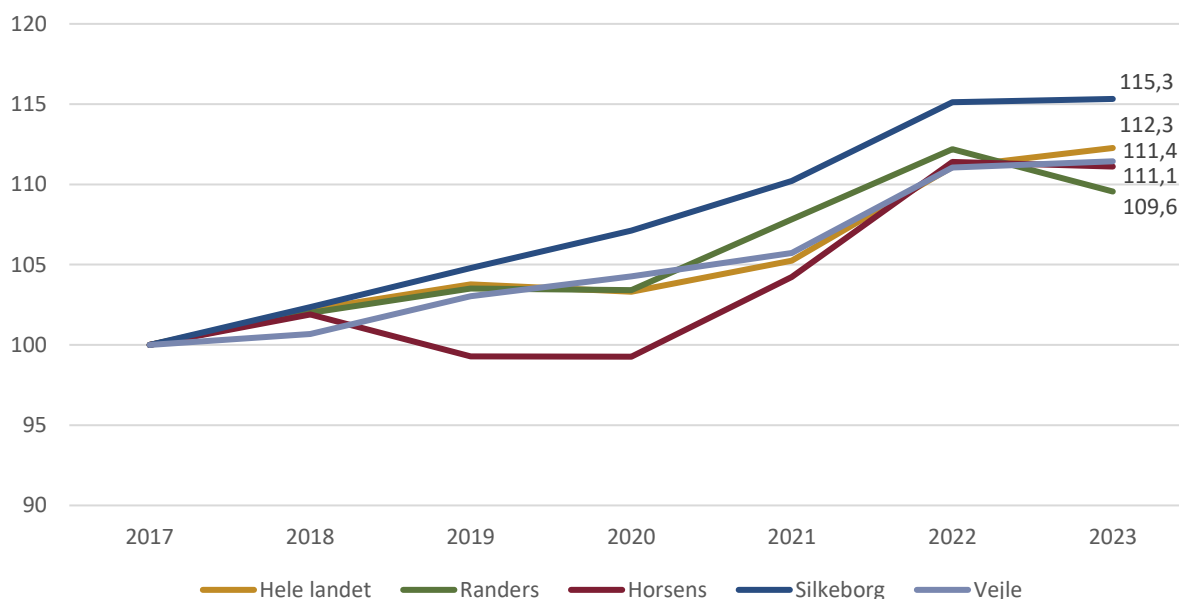
Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 5.6 samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Eksporten er opgjort som virksomhedernes samlede salg fratrukket indenlandsk salg.

6.7 Jobskabelse i Randers Kommune

Figur 6.17 nedenfor viser den indekserede udvikling i antal fuldtidsbeskæftigede i den private sektor i Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune har været en vækst i den private jobskabelse på 9,6 pct. i perioden 2017-2023. Randers Kommune oplevede særligt en stigning i den private jobskabelse fra 2017 til 2022, hvor stigningen i perioden var 12,2 pct., hvilket var en større stigning end både landsplan (11,1 pct.), i Vejle Kommune (11,1 pct.) og i Horsens Kommune (11,4 pct.), om end mindre end stigningen i Silkeborg Kommune (15,1 pct.). Fra 2022 til 2023 har Randers Kommune dog oplevet et fald i antallet af fuldtidsbeskæftigede i den private sektor (-2,6 procentpoint), som ikke i samme grad gør sig gældende på landsplan og i sammenligningskommunerne.

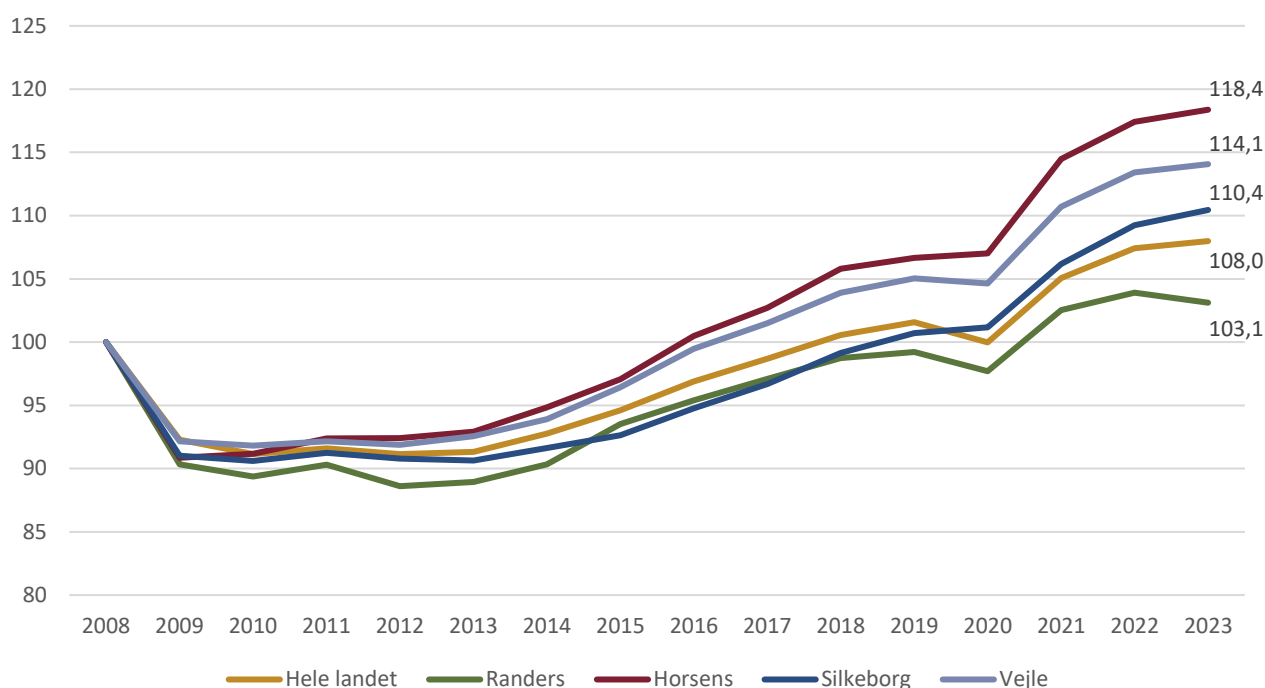
Figur 6.17. Indeksret udvikling i antal fuldtidsbeskæftigede i den private sektor (2017=100)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 2.1 samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Figur 6.18 nedenfor viser den indekserede udvikling i antal beskæftigede i den private sektor i Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan. Det fremgår af figuren, at der i Randers Kommune har været en vækst i antallet af beskæftigede i den private sektor på 3,1 pct. i perioden 2008-2023. Til sammenligning er antallet af beskæftigede i den private sektor steget med 8 pct. på landsplan, 10,4 pct. i Silkeborg Kommune, 14,1 pct. i Vejle Kommune og hele 18,4 pct. i Horsens Kommune i perioden 2008-2023. Fra 2022 til 2023 har Randers Kommune i modsætning til både landsplan og de tre sammenligningskommuner oplevet et fald i antallet af beskæftigede i den private sektor.

Figur 6.18. Indekseret udvikling i antal beskæftigede i den private sektor, 2008-2023 (2008=100)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS302) og egne beregninger.

Tabel 6.9 nedenfor giver et overblik over den private beskæftigelse og udviklingen heri i Randers Kommune fordelt på brancher. Af tabellen fremgår det at branchen for operationel service (vikarbureauer, rengøring, vagttjenester mv.) er den branche, der har oplevet den største jobvækst fra 2017 til 2023 med en jobvækst på 61 pct. Til sammenligning er jobvæksten på landsplan 10 pct. i branchen. Efter operationel service er de brancher, der har oplevet størst jobvækst rådgivning, forsikring og udvikling med en jobvækst på 27 pct. (27 pct. på landsplan), elektronik-, maskin- og transportmiddelindustri med en jobvækst på 25 pct. (11 pct. på landsplan) samt sundhedsvæsen ligeledes med en jobvækst på 25 pct. (26 pct. på landsplan).

Brancherne med det største fald i antal jobs i Randers Kommune er private velfærdsinstitutioner (-42 pct.) samt olieraffinaderier mv., kemisk industri, medicinalindustri, plast-, glas- og betonindustri (-13 pct.).

Det fremgår ligeledes af tabellen, at de største brancher i Randers Kommune, målt på antal jobs i private virksomheder, er detailhandel (2.934 årsværk), engroshandel (2.523 årsværk) og bygge og anlæg (2.038 årsværk). De tre brancher udgør til sammen ca. 7.500 årsværk eller 33 pct. af den samlede private beskæftigelse i kommunen.

Tabel 6.9. Antal private jobs og jobvækst i Randers Kommune (2017-2023)

Branche	Antal fuldtidsjobs		Jobvækst, 2017-23 (pct)	Jobvækst i hele landet 2017-23 (pct)
	2017	2023		
Operationel service	1197	1931	61 pct.	10 pct.
Rådgivning, forskning og udvikling	760	968	27 pct.	27 pct.
Elektronik-, maskin- og transportmiddelindustri	720	903	25 pct.	11 pct.
Sundhedsvæsen	610	765	25 pct.	26 pct.
Reklame og øvrig erhvervsservice	251	307	22 pct.	11 pct.
Hoteller og restauranter	685	830	21 pct.	17 pct.
Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	963	1166	21 pct.	9 pct.
Transport	1116	1332	19 pct.	12 pct.
Undervisning	473	515	9 pct.	9 pct.
Finansiering og forsikring	664	721	9 pct.	11 pct.
Råstof, energi og forsyning mv.	277	299	8 pct.	31 pct.
Engroshandel	2355	2523	7 pct.	7 pct.
Landbrug, skovbrug og fiskeri	862	905	5 pct.	0 pct.
Bygge og anlæg	1982	2038	3 pct.	18 pct.
Forlag, tv og radio	116	118	2 pct.	13 pct.
Kultur og fritid	378	381	1 pct.	22 pct.
Tekstil-, træ-, papir- og møbelindustri	1009	1009	0 pct.	7 pct.
Detailhandel	2938	2934	0 pct.	3 pct.
Ejendomshandel og udlejning	559	545	-3 pct.	3 pct.
Andre serviceydelser mv.	597	582	-3 pct.	7 pct.
Tele, IT og information	393	383	-3 pct.	28 pct.
Metalindustri	774	751	-3 pct.	-2 pct.
Olieraffinaderier mv., kemisk industri, medicinalindustri, plast-, glas- og betonindustri	945	826	-13 pct.	17 pct.
Private velfærdsinstitutioner	262	151	-42 pct.	16 pct.
Alle brancher	20.886	22.884	10 pct.	12 pct.

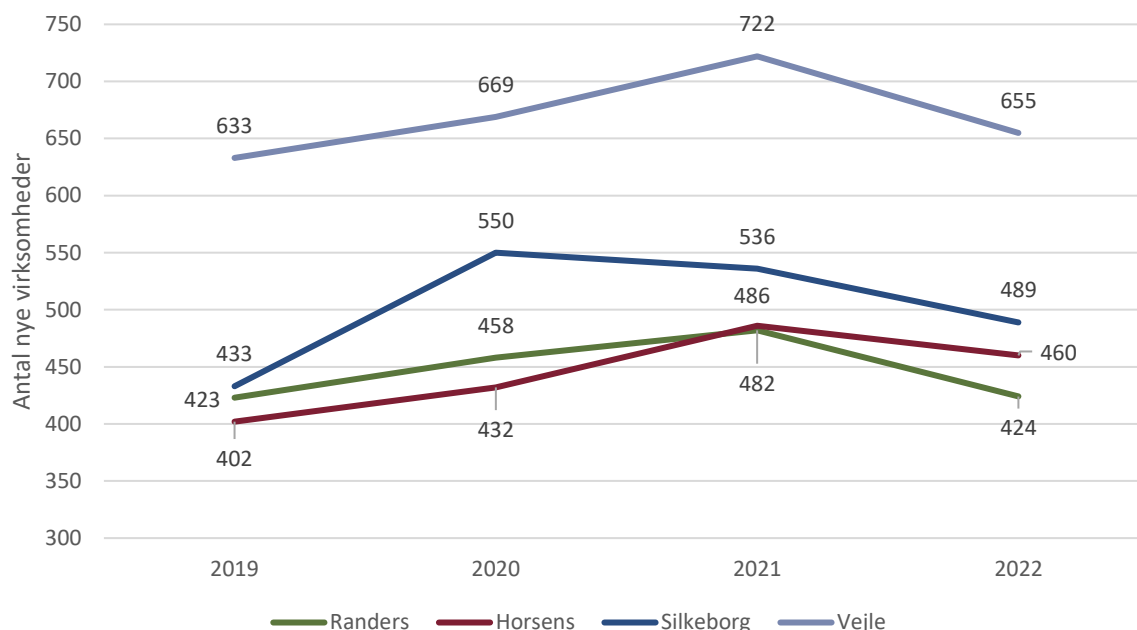
Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), tabel 2.1 samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Tal markeret med rød angiver, at væksten har været negativ.

6.8 Iværksætteri i Randers Kommune

Iværksættere har en vigtig betydning for innovation og jobskabelse i erhvervslivet. Figuren nedenfor viser udviklingen i antallet af nye virksomheder i perioden 2019 til 2022 i Randers Kommune, Vejle Kommune, Horsens Kommune og Silkeborg Kommune. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune i 2022 havde det laveste antal nye virksomheder sammenlignet med de øvrige tre kommuner. I 2019 og 2020 var antallet af nye virksomheder i Randers Kommune højere end antallet i Horsens Kommune, men i 2021 kom Horsens Kommune på niveau med Randers Kommune. I 2022 oplevede alle kommuner et fald i antallet af nye virksomheder. Randers Kommune oplevede dog et større fald end Horsens Kommune, hvilket betød, at Horsens Kommune overhalede Randers i forhold til antallet af nye virksomheder.

Figur 6.19. Udvikling i antal nye virksomheder (2019-2022)

Kilde: Danmarks Statistik (DEMO19) og egne beregninger.

Note: Danmarks Statistik definerer et "nyt firma" som et firma, der er blevet reelt aktiv for første gang, eller som er blevet reelt aktivt igen, efter mere end to års inaktivitet.

Tabel 6.9 nedenfor viser etableringsraten i Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune, Region Midtjylland og hele landet. Etableringsraten er et udtryk for andelen af den samlede virksomhedsbestand, der er etableret i et givent år. Af tabel 6.9 fremgår det, at etableringsraten i 2022 var 4,8 pct. i Randers Kommune. Dette svarer til etableringsraten i hele Region Midtjylland. På landsplan lå etableringsraten i 2022 på 5,1 pct. Aarhus Kommune havde i 2022 den højeste etableringsrate (5,8 pct.) blandt de midtjyske kommuner efterfulgt af Horsens Kommune (5,6 pct.) og Silkeborg Kommune (5,3 pct.). Norddjurs Kommune og Skive Kommune lå i den laveste ende af skalaen med en etableringsrate på 3,5 pct. (Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, 2024).

Tabel 6.9. Etableringsrate (2022)

	Etableringsrate
Hele landet	5,1 pct.
Randers Kommune	4,8 pct.
Horsens Kommune	5,6 pct.
Silkeborg Kommune	5,3 pct.
Region Midtjylland	4,8 pct.

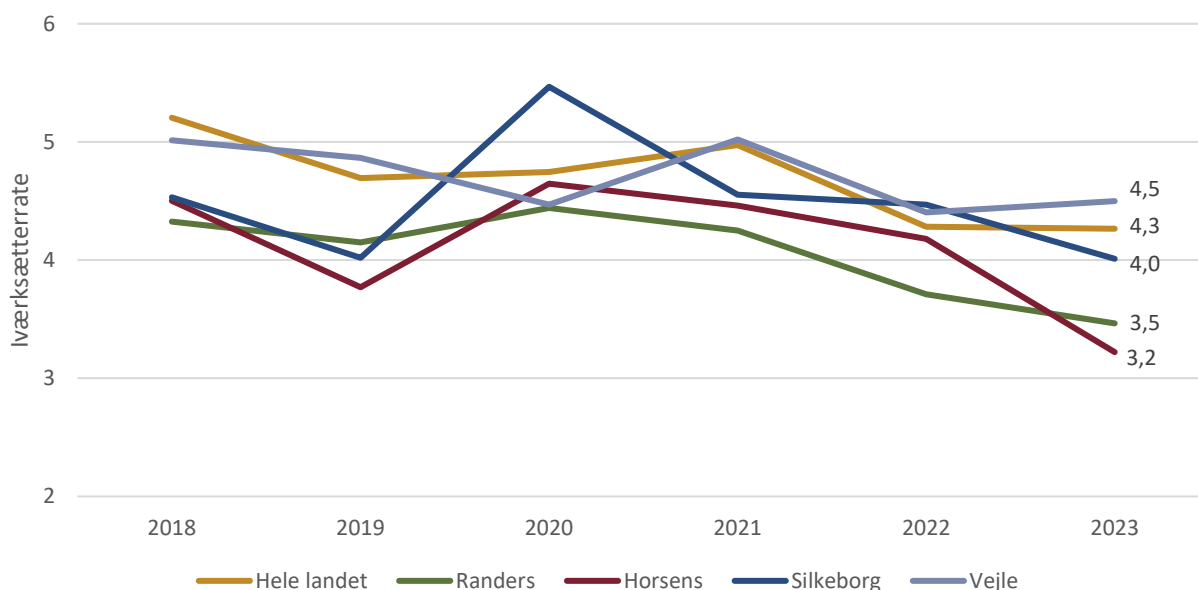
Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, august 2024, figur 4.1](#); [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, august 2024, figur 4.1](#); [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, august 2024, figur 4.1](#)

Note: Etableringsraten er opgjort som antal virksomheder etableret i året sat i forhold til den samlede virksomhedsbestand.

Erhvervshus Midtjylland anvender i den seneste rapport fra marts 2025 iværksætterraten i stedet for etableringsraten, da de vurderer, at det er et bedre mål for iværksætterkulturen i en kommune. Iværksætterraten er et udtryk for andelen af nye virksomheder sat i forhold til befolkningen i den erhvervsaktive alder.

Figur 6.20 nedenfor viser udviklingen i iværksætterraten for hele landet, Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og Vejle Kommune i perioden 2018-2023. Iværksætterraten er opgjort som antallet af nye virksomheder i året pr. 1.000 borgere i kommunen (15-64-årige). Det fremgår af figuren, at iværksætterraten i Randers Kommune er faldet i perioden. I 2018 var iværksætterraten i Randers 4,3, mens den i 2023 var 3,5. Den faldende tendens i perioden gør sig også gældende for hele landet og de tre sammenligningskommuner. I perioden 2020-2022 havde Randers den laveste iværksætterrater sammenlignet med både landsplan og sammenligningskommunerne. I 2023 faldet iværksætterraten i Horsens Kommune dog så meget, at Randers Kommunes iværksætterrater (3,5) var højere end iværksætterraten i Horsens (3,2).

Figur 6.20. Udvikling i iværksætterraten (2018-2023)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 4.2 [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 4.2; [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 4.2 samt datatræk fra Erhvervshus Midtjylland.

Note: Iværksætterraten er opgjort som antal nye virksomheder i året per 1.000 borgere i kommunen (15-64-årige).

I nedenstående tabel 6.10 ses fordelingen af iværksættere efter brancher. Af tabellen fremgår det, at de tre største brancher i Randers Kommune baseret på andel iværksættere er bygge og anlæg, finansiering, forsikring og ejendomme, bygge samt vidensservice.

Randers Kommune har relativt flere iværksættere inden for bygge og anlæg (17 pct.) sammenlignet med Horsens Kommune (15 pct.), Silkeborg Kommune (13 pct.), Vejle Kommune (14 pct.) samt landsplan (13 pct.). Til gengæld har Randers Kommune relativt færre iværksættere inden for vidensservice (12 pct.) sammenlignet med Horsens Kommune (16 pct.), Silkeborg Kommune (18 pct.), Vejle Kommune (14 pct.) og hele landet (18 pct.).

Tabel 6.10. Fordeling af iværksættere efter brancher (2023)

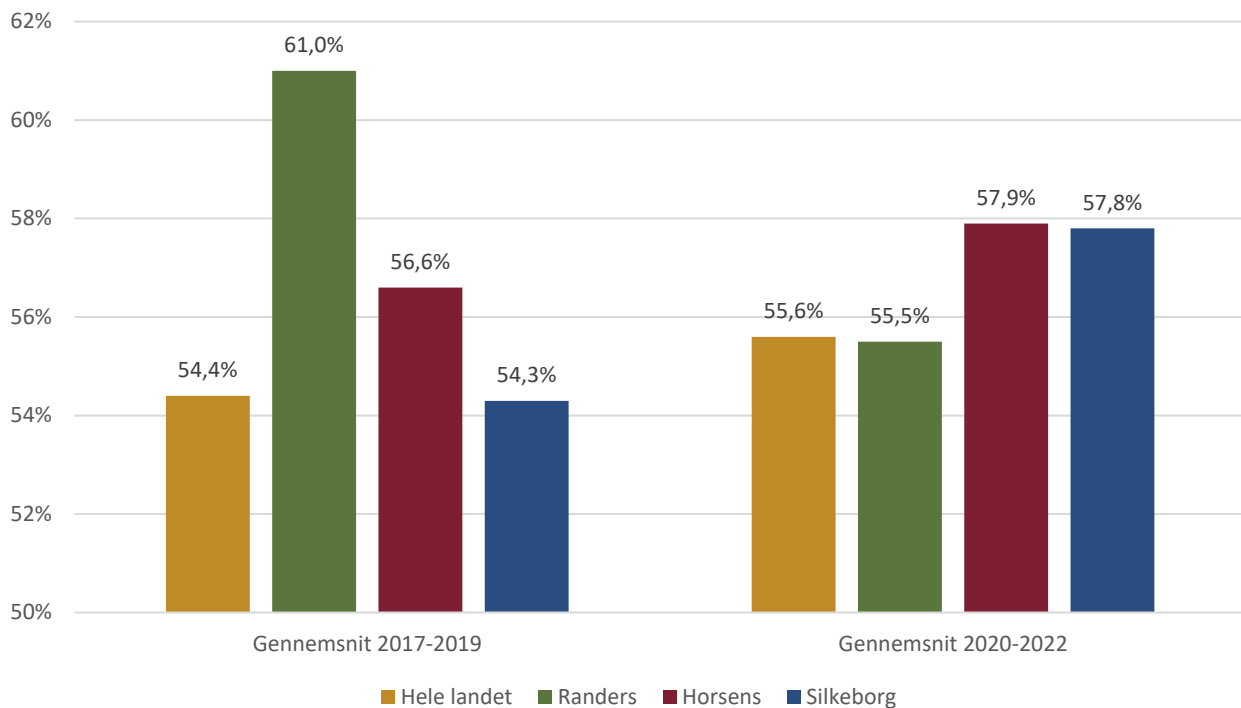
Branche	Hele landet	Randers Kommune	Horsens Kommune	Silkeborg Kommune	Vejle Kommune
Bygge og anlæg	13 pct.	17 pct.	15 pct.	13 pct.	14 pct.
Finansiering, forsikring og ejendomme	10 pct.	14 pct.	14 pct.	15 pct.	10 pct.
Videnservice	18 pct.	12 pct.	16 pct.	18 pct.	14 pct.
Detailhandel	6 pct.	10 pct.	6 pct.	7 pct.	10 pct.
Private velfærdsinstitutioner og kultur	10 pct.	9 pct.	6 pct.	15 pct.	11 pct.
Operationel service	9 pct.	8 pct.	6 pct.	6 pct.	9 pct.
Hoteller og restauranter	6 pct.	6 pct.	6 pct.	5 pct.	6 pct.
Landbrug, skovbrug, fiskeri, råstof, forsyning og andre serviceydelser	8 pct.	6 pct.	11 pct.	6 pct.	8 pct.
Industri	3 pct.	6 pct.	3 pct.	2 pct.	4 pct.
Transport	6 pct.	5 pct.	7 pct.	2 pct.	5 pct.
Information og kommunikation	8 pct.	4 pct.	8 pct.	6 pct.	6 pct.
Engroshandel	3 pct.	3 pct.	4 pct.	2 pct.	4 pct.
I alt	100 pct.	100 pct.	100 pct.	100 pct.	100 pct.

Kilde: Datatræk fra Erhvervshus Midtjylland. Se evt. tabel 4.2 i [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#)

Note: Iværksættervirksomheder med uoplyst branche er ikke medtaget.

En vigtig indikator for iværksættervilkårene i en kommune er overlevelsesraten. Det vil sige andelen af nye virksomheder, der formår at fastholde en væsentlig økonomisk aktivitet efter, at de er etableret. Figur 6.21 nedenfor viser overlevelsesraten tre år efter etablering i Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og på landsplan i to perioder; 2017-2019 og 2020-2022. Det fremgår af figuren, at Randers Kommune i perioden 2017-2019 havde en højere treårig overlevelsesrate (61 pct.) end både landsplan (54,5 pct.), Horsens Kommune (56,6 pct.) og Silkeborg Kommune (54,3 pct.). Det fremgår dog, at overlevelsesraten er faldet i Randers Kommune, når der sammenlignes med perioden 2020-2022. Her var overlevelsesraten i Randers Kommune 55,5 pct., mens den på landsplan var 55,6 pct., i Horsens Kommune var 57,9 pct. og i Silkeborg Kommune var 57,8 pct.

Figur 6.21. Overlevelsesraten (tre år efter etablering), opdelt på to perioder

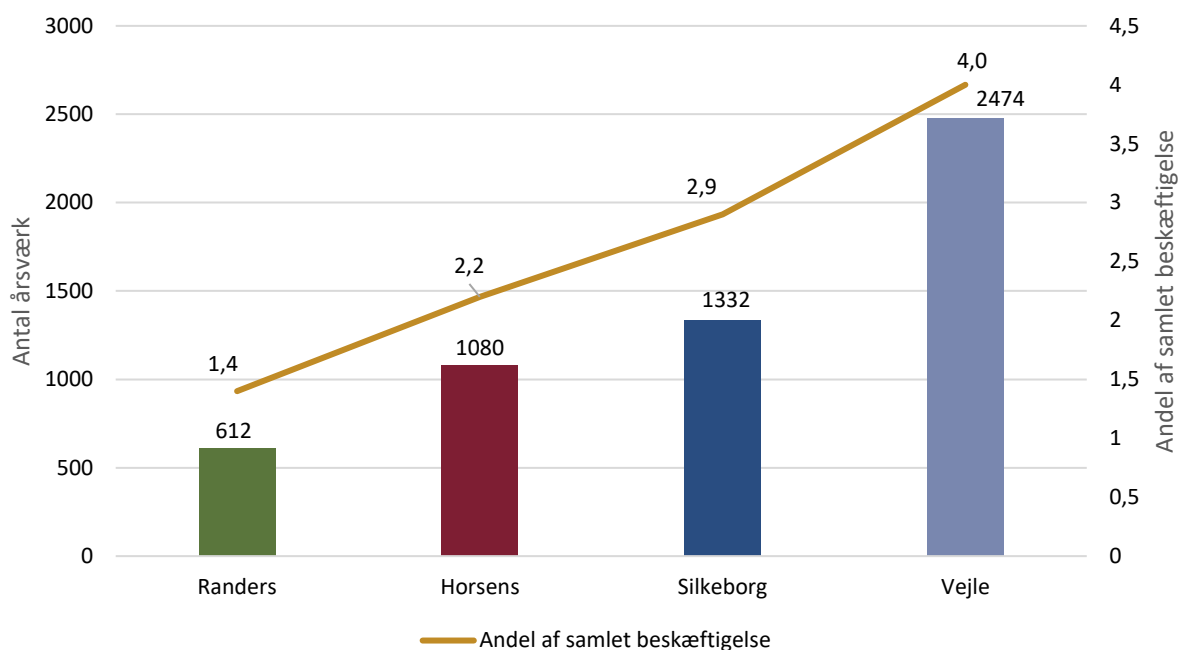
Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 4.3 [Erhvervsudvikling i Horsens Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 4.3; [Erhvervsudvikling i Silkeborg Kommune, Erhvervshus Midtjylland, marts 2025](#), figur 4.3.

Note: Vejle Kommune er ikke inkluderet i figuren, da Erhvervshus Midtjyllands rapporter kun inkluderer midtjyske kommuner.

6.9 Turismeerhvervet i Randers Kommune

Turismeerhvervet er en del af den overordnede erhvervsservice-branche. Turismen udgør kun en lille del af erhvervslivet i Randers Kommune. Figur 6.22 nedenfor viser antallet af årsværk i turismeerhvervet, samt hvor stor en andel turismeerhvervet udgør af den samlede beskæftigelse i henholdsvis Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og Vejle Kommune i 2022. Af figuren fremgår det, at turismeerhvervet i 2022 kun udgjorde 1,4 pct. af den samlede beskæftigelse i Randers Kommune. I sammenligningskommunerne Silkeborg, Vejle og Horsens er tallene betydelig højere på trods af, at ingen af kommunerne er store turistdestinationer.

Figur 6.22. Antal årsværk i turismeerhvervet (2022)

Kilde: Turismens økonomiske betydning, 2022, Østjylland

Af figur 6.22 ovenfor fremgår det også, at blandt de fire kommuner er Vejle den kommune, der har den største turismesektor, målt både i antal årsværk og som andel af den samlede beskæftigelse. Antallet af årsværk i Vejle Kommune (2.474) er fire gange højere end antallet i Randers Kommune (612). Der vurderes umiddelbart et væsentligt potentiale i forhold til at øge beskæftigelsen inden for turismeerhvervet i Randers Kommune.

Nedenfor fremgår de største attraktioner i Randers Kommune baseret på attraktionernes egne data på årligt antal besøgende.

- Randers Regnskov: 331.488 besøgende gæster
- Memphis Mansion: 159.000 besøgende gæster
- Museum Østjylland: 40.688 besøgende gæster
- Randers Kunstmuseum 28.052 besøgende gæster

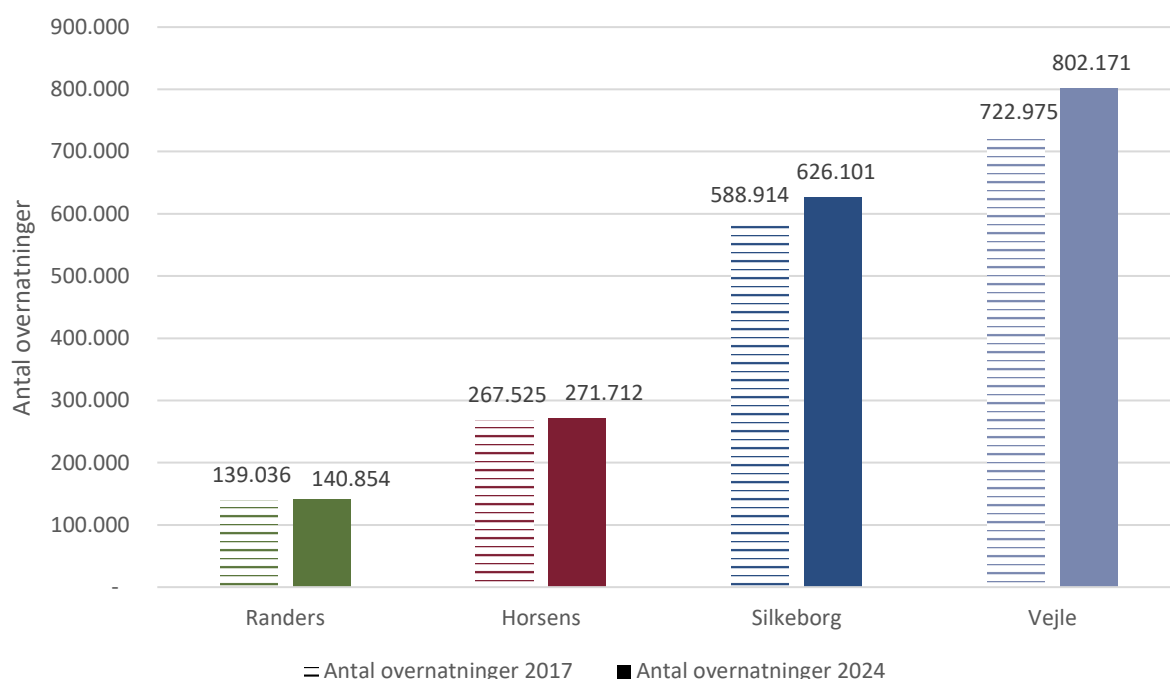
Arena Randers og Water and Wellness er to andre steder som tiltrækker mange gæster – henholdsvis ca. 500.000 og 330.000 gæster årligt. Mange af disse er dog Randers-borgere, som blandt andet bruger stederne til dagligdags idrætsformål.

Overnatningskapacitet, belægningsgrad og døgnforbrug

Randers Kommunes overnatningskapacitet er forholdsvis lille og udifferentieret, hvilket er medvirkende til, at langt de fleste gæster, der kommer til Randers, kommer på en-dags-besøg fra andre kommuner. Typisk er det gæster, der bor i sommerhuse på Djursland eller storbyturister fra Aarhus, der tager på en-dags-besøg i Randers, hvilket kan ses på de relativt lave overnatningstal og det relativt høje antal gæster på kommunes attraktioner. Den lave overnatningskapacitet gør Randers Kommune mindre attraktiv i forhold til tiltrækning af erhvervskonferencer, events m.m. Byen har ikke de nødvendige værelser samtidig med, at prisniveauet på de eksisterende ofte ikke er konkurrencedygtige i forbindelse med større aktørers udbud.

Nedenstående figur 6.23 viser antallet af overnatninger blandt gæster i Randers Kommune og i sammenligningskommunerne i henholdsvis 2017 og 2024. I 2017, som er de tidligste tilgængelige tal, var der i Randers Kommune i alt 139.036 overnatninger. I 2024 var tallet steget til 140.854 overnatninger, hvilket svarer til en stigning på 1,31 pct. Til sammenligning steg det samlede antal overnatninger i VisitAarhus-regionen i samme periode med 13,8 pct., og i sammenligningskommunen Silkeborg (som også er en del af VisitAarhus-regionen) steg antallet af overnatninger med 6,32 pct. VisitAarhus er en turismeorganisation, som dækker Aarhus, Silkeborg, Favrskov, Randers, Syddjurs, Norddjurs og Viborg kommune. For hele landet er der sket en stigning i antallet af overnatninger på 20 pct. (Danmarks Statistik, TURIST).

Figur 6.23. Antal overnatninger blandt turister i 2017 og 2024

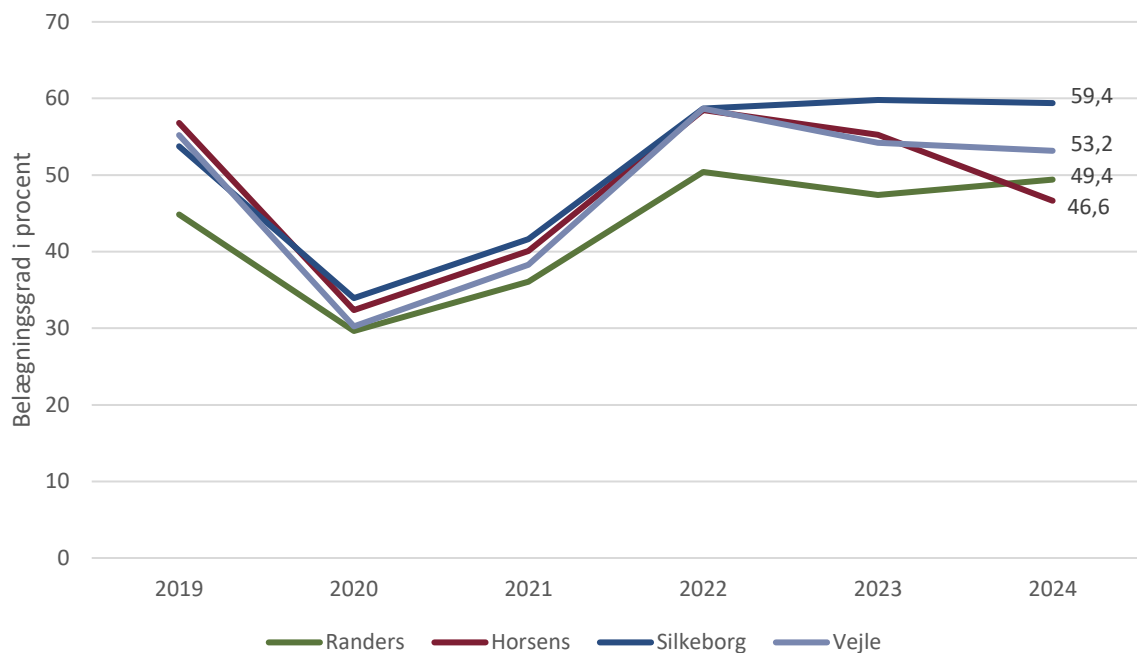
Kilde: Danmarks Statistik (TURIST).

Det bør dog fremhæves, at der som nævnt ovenfor er en del dagsturister i Randers, som overnatter andre steder end i kommunen. Selvom det vil være mest attraktivt for Randers Kommune, hvis dagsturisterne blev overnattende turister, er der en sandsynlighed for, at der faktisk er en større økonomi i turismen i Randers Kommune, end hvad ovenstående figur indikerer.

De overnattende gæster i Randers Kommune er hovedsageligt danske (85 pct.). De øvrige gæster er fra Tyskland (5 pct.) og Norge (ca. 3 pct.). Gæsternes foretrukne overnatningsform er hotel. 59 pct. af alle overnatninger i kommunen er på hoteller. Resten fordeler sig med 32 pct. på campingpladser, 6 pct. i feriehuse og 3 pct. i lystbådehavne (Danmarks Statistik, TURIST).

Figur 6.24 nedenfor viser belægningsgraden på hoteller og feriecentre i Randers Kommune, Vejle Kommune, Horsens Kommune og Silkeborg Kommune i perioden 2019-2024. Det fremgår af figuren, at belægningsgraden i Randers var 49,4 pct. i 2024. Dette er lavere end belægningsgraden på hoteller og feriecentre i Vejle Kommune (53,2 pct.) og Silkeborg Kommune (59,4 pct.), men højere end belægningsgraden i Horsens Kommune (46,6 pct.).

Figur 6.24. Belægningsgrad på hoteller og feriecentre, procent (2019-2024)

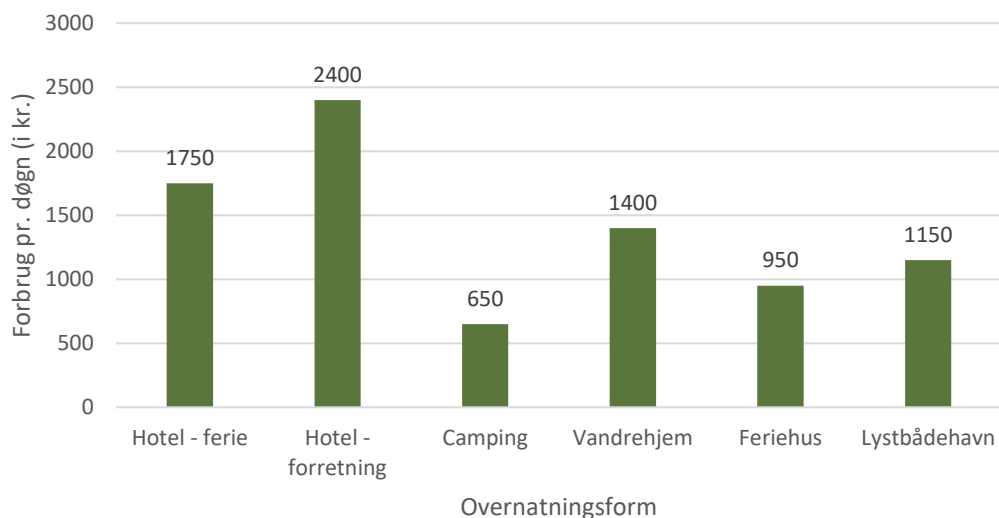

Kilde: Kommunal overnatningsstatistik, VisitDenmark

Den lavere belægningsgrad i Randers Kommune har medført udfordringer i forhold til at tiltrække nye større hoteller, som kan tilbyde differentieret overnatning. Det er fx svært for kommunen at gøre sig attraktiv i tiltrækningen af et større conferencehotel, og manglen på større conferencehoteller i byen betyder, at der er en større sandsynlighed for, at kommunen går glip af erhvervsturisterne.

Ifølge rapporten "Turisternes døgnforbrug", udarbejdet af Visit Denmark i 2022, er netop erhvervsturisterne den gruppe af turister i Region Midtjylland, der har det højeste døgnforbrug med 2.400 kr. pr. døgn (se figur 6.25 nedenfor). I modsætning til denne gruppe er campingturisterne den gruppe af turister i Region Midtjylland, der har det laveste døgnforbrug med 650 kr. pr. døgn. Erhvervsturisters døgnforbrug er dermed næsten fire gange højere end campingturisters døgnforbrug. Det vil derfor være fordelagtigt for Randers Kommune at rette opmærksomheden mod, hvordan kommunen i højere grad kan tiltrække erhvervsturister.

Figur 6.25. Turisters døgnforbrug fordelt på overnatningsform i Region Midtjylland, i kroner (2022)

Kilde: Turisternes døgnforbrug 2022, rapport fra Visit Denmark.

6.10 Randers Kommunes erhvervspræstation 2025

Lokale Erhvervspræstationer er en analyse, som IRIS Group udgiver årligt. Analysen rangerer de danske kommuner på et samlet indeks over lokale erhvervspræstationer. Indekset bygger på 20 udvalgte indikatorer, der giver et samlet overblik over erhvervsaktiviteten i kommunerne – og udviklingen heri. Indikatorerne er inddelt i tre hovedområder; Arbejdspladser, indkomst og produktivitet, Iværksætteri og vækstvirksomheder samt Eksport.

Tabel 6.11 nedenfor viser Randers Kommunes og sammenligningskommunernes placering på det samlede indeks for lokale erhvervspræstationer i 2025. Kommunens placering i 2024 er angivet i parentes. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune placerer sig dårligt sammenlignet med de tre sammenligningskommuner, og at kommunen er faldet fra en 52. plads i 2024 til en 82. plads i 2025.

Tabel 6.11. Lokale erhvervspræstationer 2025 – samlet placering

Placering	Kommune
26 (21)	Vejle
70 (38)	Horsens
72 (44)	Silkeborg
82 (52)	Randers

Kilde: IRIS Group, Lokale Erhvervspræstationer 2025, tabel 2.1.

Note: Kommunernes placering i 2024 er angivet i parentes.

Tabel 6.11 viser kommunernes rangering på området "Arbejdspladser, indkomst og produktivitet". Her placerer Randers Kommune sig på en 89. plads, hvilket er en lavere placering sammenlignet med de tre sammenligningskommuner. Randers Kommune er på dette område faldet fra en 43. plads i 2024.

Tabel 6.12. Arbejdspladser, indkomst og produktivitet – samlet placering

Placering	Kommune
41 (28)	Vejle
63 (47)	Silkeborg
77 (48)	Horsens
89 (43)	Randers

Kilde: IRIS Group, Lokale Erhvervspræstationer 2025, tabel 4.1.

Note: Kommunernes placering i 2024 er angivet i parentes.

Tabel 6.12 viser kommunernes rangering på området "Iværksætteri og vækstvirksomheder". Randers Kommune placerer sig på en 73. placering, hvilket er et fald fra kommunens placering i 2024, som var en 33. plads. Randers Kommune har dog overhalet Silkeborg Kommune, der i 2025 ligger på en 75. plads. Vejle Kommune placerer sig på en 14. plads, og Horsens Kommune placerer sig på en 70. plads.

Tabel 6.13. Iværksætteri og vækstvirksomheder – samlet placering

Placering	Kommune
14 (13)	Vejle
70 (15)	Horsens
73 (33)	Randers
75 (28)	Silkeborg

Kilde: IRIS Group, Lokale Erhvervspræstationer 2025, tabel 5.1.

Note: Kommunernes placering i 2024 er angivet i parentes.

Tabel 6.14 viser kommunernes rangering på området "Eksport". Det fremgår af tabellen, at Randers placerer sig dårligst af de fire kommuner med en placering på en 66. plads. Randers har dog forbedret sin placering sammenlignet med 2024, hvor Randers Kommune placerede sig på en 71. plads

Tabel 6.14. Eksport – samlet placering

Placering	Kommune
39 (32)	Vejle
52 (55)	Horsens
60 (46)	Silkeborg
66 (71)	Randers

Kilde: IRIS Group, Lokale Erhvervspræstationer 2025, tabel 6.1.

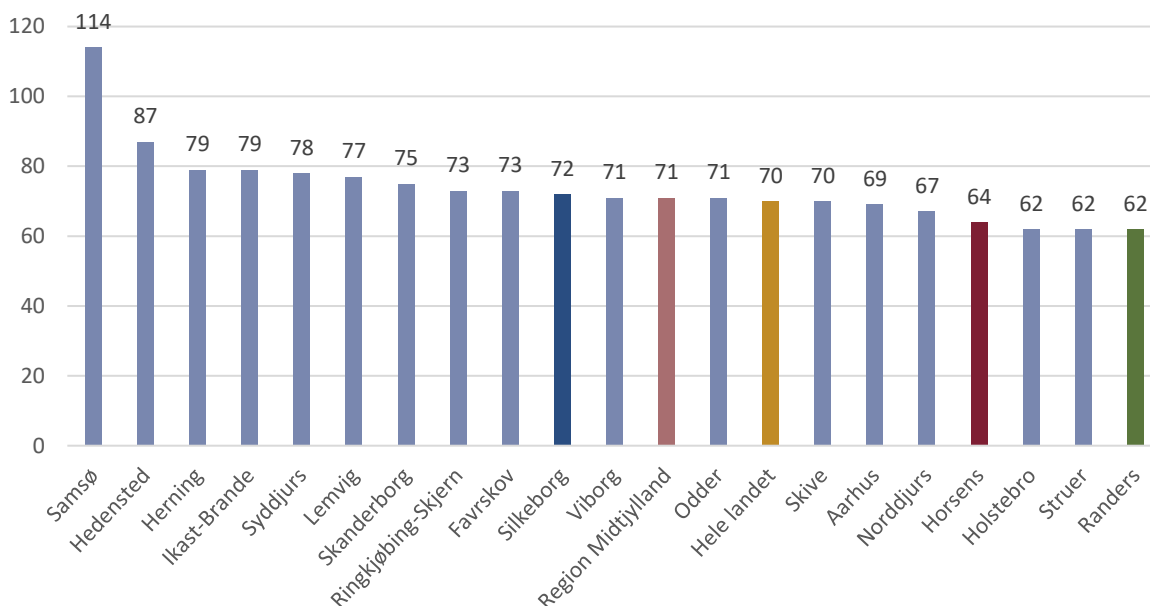
Note: Kommunernes placering i 2024 er angivet i parentes.

6.11 Erhvervsvenlighed i Randers Kommune

En sammenfattende indikator for en kommunes erhvervsvenlighed er antallet af private virksomheder holdt op mod kommunens størrelse. Indikatoren er således et samlet udtryk for iværksætteri, overlevelse af nye virksomheder, konkurser samt til- og fraflytninger over årene (Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervshus Midtjylland, 2024).

Nedenstående figur 6.26 viser antallet af virksomheder sat i forhold til indbyggertallet i midtjyske kommuner. Det fremgår, at der i Randers Kommune i 2022 var 62 virksomheder pr. 1.000 indbyggere. Dette er det laveste niveau i regionen, hvor gennemsnittet var 71. Til sammenligning var antallet i Horsens Kommune 64, og antallet i Silkeborg Kommune var 72.

Figur 6.26. Antal reelle virksomheder pr. 1.000 indbyggere i de midtjyske kommuner (2022)

Kilde: [Erhvervsudvikling i Randers Kommune, Erhvervsush Midtjylland, august 2024](#), figur 4.8

Note: Reelle virksomheder er afgrænset til virksomheder i den private sektor, der i det pågældende år har en økonomisk aktivitet, som svarer til mindst et halvt årsværk i den opgældende branche.

En anden indikator for kommunens erhvervsvenlighed er Dansk Industris årlige undersøgelse "Lokal Erhvervsvenlighed", der vurderer erhvervsvenligheden i de danske kommuner. Vurderingen er baseret på en tilfredshedsundersøgelse blandt lokale virksomheder og en række statistiske parametre, der indikerer, hvordan det er at drive virksomhed i kommunen. I 2023 indtog Randers Kommune en 64. plads blandt de danske kommuner. I 2024 er kommunen faldet til en 70. plads ud af i alt 91 kommuner (Samsø, Langeland, Ærø, Læsø, Dragør, Vallensbæk og Fanø Kommune deltog ikke, da det ikke var muligt at indhente et tilstrækkeligt antal svar i disse kommuner).

I nedenstående tabel 6.15 fremgår Randers Kommunes *placering* i de kategorier, der indgår i "Lokal Erhvervsvenlighed". En rød farve indikerer, at Randers Kommune har fået en dårligere placering på ranglisten sammenlignet med 2023. En grøn farve indikerer, at Randers Kommune har fået en bedre placering på ranglisten.

Tabel 6.15. Randers Kommunes overordnede placeringer i "Lokal Erhvervsvenlighed" fordelt på kategorier (2023-2024)

	2023	2024
Overordnet erhvervsvenlighed	57	83
Infrastruktur og transport	55	64
Arbejdskraft	47	53
Uddannelse	35	19
Sagsbehandling	53	64
Grøn udvikling	40	63
Brug af private leverandører	83	75
Digitale rammer	73	64
Skatter, gebyrer og erhvervsarealer	61	57
Information og dialog	58	81

Kilde: [DI, Lokal Erhvervsvenlighed 2024](#)

Note: [Analysens opgørelsesmetode](#). 130 lokale virksomheder i Randers Kommune har besvaret spørgeskemaet. Svarkategorierne var: Meget utilfreds, utilfreds, hverken/eller, tilfreds og meget tilfreds. En rød farve indikerer, at Randers Kommune har fået en dårligere placering på ranglisten sammenlignet med 2023. En grøn farve indikerer, at Randers Kommune har fået en bedre placering på ranglisten.

Af tabellen fremgår det, at Randers Kommune er faldet i placering på ranglisten i 6 ud af de 10 kategorier. Kommunen er særligt faldet i den overordnede erhvervsvenlighed. Her er Randers Kommune faldet fra en 57. plads til en 83. plads. Til gengæld har kommunen bevæget sig fra en 35. plads til en 19. plads i kategorien "Uddannelse", og fra en 83. plads til en 75. plads i kategorien "Brug af private leverandører".

Tabel 6.16 nedenfor viser Randers Kommunes placering i de ti kategorier i undersøgelsen i 2024 sammenlignet med Horsens, Silkeborg og Vejle Kommunes placeringer. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune er næstdårligst i kategorien "Infrastruktur og transport" (64), og at Horsens Kommune placerer sig langt bedre (15). I forhold til "Arbejdskraft" placerer Silkeborg Kommune sig højest (11), mens Randers Kommune placerer sig dårligst (53). I kategorien "Uddannelse" placerer Randers Kommune sig til gengæld højest (19), hvorimod Vejle i særdeleshed halter efter (67). I kategorien "Sagsbehandling" placerer Randers (64) og Horsens (66) sig sammen i bunden, mens Silkeborg Kommune placerer sig bedst (45). I forhold til kategorien "Grøn udvikling" placerer Randers Kommune sig igen dårligst (63), mens Silkeborg klarer sig bedst (25). Randers Kommune placerer sig ligeledes dårligst i kategorien "Digitale rammer" med en placering som nummer 64. Silkeborg ligger i top med en placering som nummer 11. Også i kategorien "Skatter, gebyrer og erhvervsarealer" placerer Randers sig dårligst (57), mens Horsens placerer sig højest (19). Til sidst i forhold til kategorien "Information og dialog" placerer Randers Kommune sig dårligst som nummer 81, mens Silkeborg placerer sig bedst som nummer 21.

Tabel 6.16. Randers Kommune og sammenligningskommunernes placeringer i "Lokal Erhvervsvenlighed" fordelt på kategorier (2024)

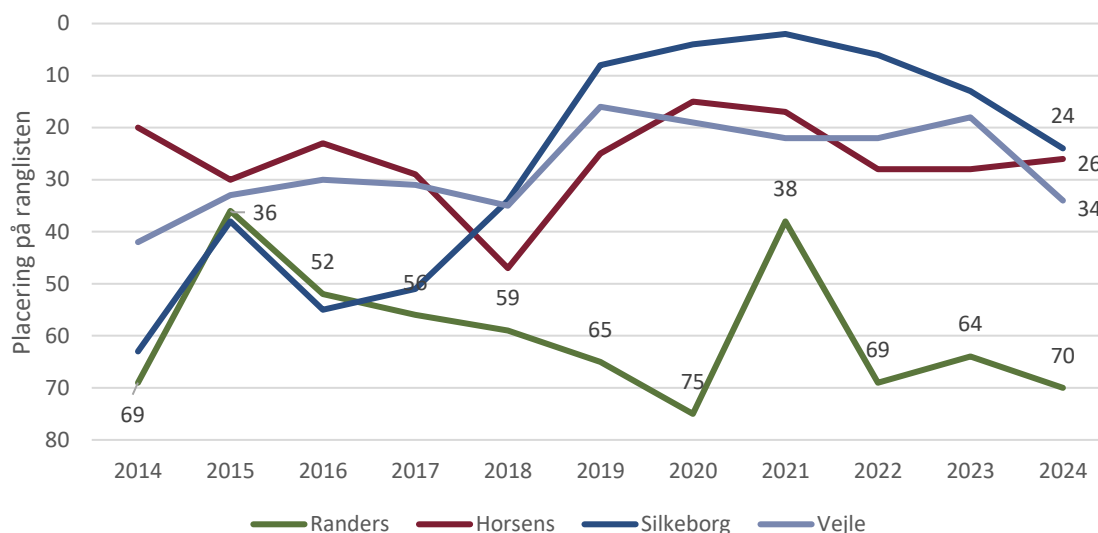
Kategori	Randers Kommune	Horsens Kommune	Silkeborg Kommune	Vejle Kommune
Overordnet erhvervsvenlighed	83	26	24	30
Infrastruktur og transport	64	15	66	46
Arbejdskraft	53	19	11	44
Uddannelse	19	48	42	67
Sagsbehandling	64	66	45	54
Grøn udvikling	63	44	25	49
Brug af private leverandører	75	43	38	27
Digitale rammer	64	21	11	42
Skatter, gebyrer og erhvervsarealer	57	19	41	25
Information og dialog	81	31	21	39

Kilde: [DI, Lokal Erhvervsvenlighed 2024](#)

Note: [Analysens opgørelsesmetode](#).

Figur 6.27 viser Randers Kommunes placering på ranglisten det seneste årti sammenholdt med Vejle, Silkeborg og Horsens placeringer. Det fremgår af figuren, at Randers Kommune særligt siden 2018 har placeret sig væsentlig dårligere på ranglisten sammenlignet med de tre andre kommuner.

Figur 6.27. Udvikling i placering på rangliste for Erhvervsvenlighed (2014-2024)

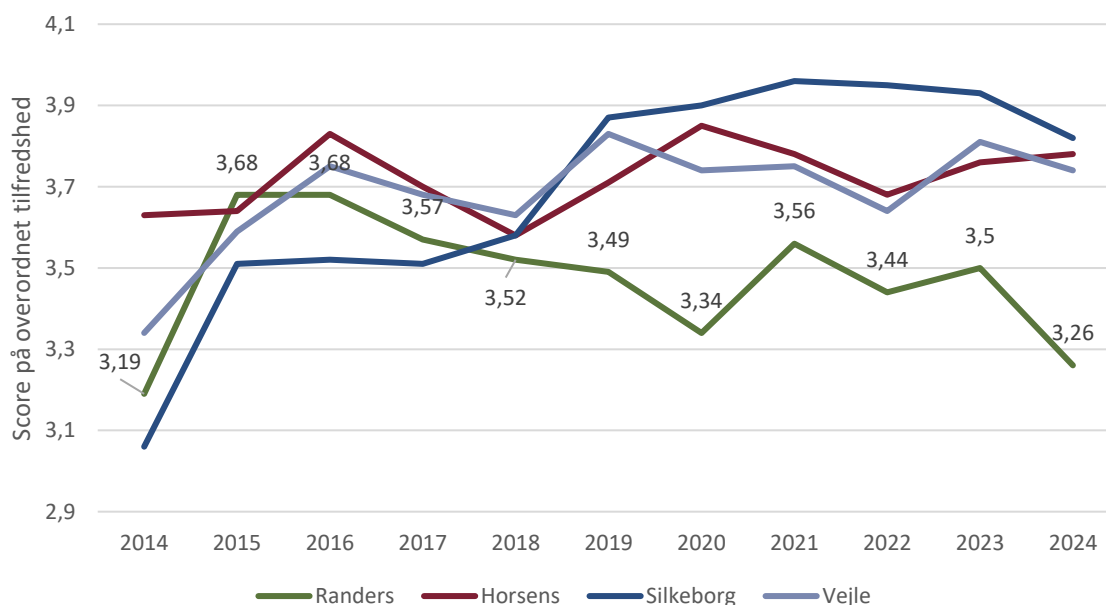

Kilde: DI, [Lokal Erhvervsvenlighed 2024](#)

Note: Jo højere værdi, jo dårligere placering på ranglisten.

I den nedenstående figur 6.28 fra samme undersøgelse ses udviklingen i de lokale virksomheders overordnede tilfredshed med kommunens erhvervsvenlighed. Det fremgår af figuren, at Randers Kommune i 2024 ligger på det næstlaveste niveau i 10 år, og at Vejle, Horsens og Silkeborg, som det også fremgik af ovenstående figur, alle ligger højere end Randers Kommune.

Figur 6.28. Udvikling virksomhedernes overordnede tilfredshed med kommunens erhvervsvenlighed (2014-2024)

Kilde: DI, [Lokal Erhvervsvenlighed 2024](#)

Note: Værdien er baseret på besvarelser fra lokale virksomheder i Randers Kommune. Virksomhederne blev spurgt om følgende: Hvor tilfreds er du alt i alt med din kommunes erhvervsvenlighed? *Svarkategorierne var: Meget utilfreds, utilfreds, hverken/eller, tilfreds og meget tilfreds. Skalaen går fra 1-5, hvor 5 er den højeste score.

I forbindelse med vedtagelsen af Randers Kommunes budget for 2025-2028 fremgik det, at de seneste undersøgelser af erhvervsvenligheden viser, at der er plads til forbedring i kommunen. På den baggrund

blev foreslåede besparelser på erhvervsområdet fjernet, og det blev besluttet, at der skal igangsættes en analyse af den samlede erhvervsrettede indsats. Gennemgangen skal inddrage perspektiver om den erhvervsrettede service i forhold til midtbyen i Randers såvel som den organisatoriske placering af erhvervsområdet internt i kommunen. Det skal desuden afdækkes, hvordan Randers Kommune kan bruge ressourcerne i den samlede indsats bedst muligt for at understøtte en effektiv og målrettet erhvervsindsats og fastholde Randers Kommune som en strategisk vigtig aktør i indsatsen. Gennemgangen skal udarbejdes sammen med erhvervslivets repræsentanter inden sommerferien 2025.

Randers Kommunes erhvervspolitik 2024-2026

I marts 2024 vedtog byrådet Randers Kommunes Erhvervspolitik 2024-2026. Erhvervspolitikken er udarbejdet i et samarbejde mellem Randers Kommune og Business Randers. Business Randers er en selvejende og uvildig institution, som taler det lokale erhvervslivs sag og samtidig modtager kommunalt driftstilskud (Business Randers, 2025). Erhvervspolitikken tager afsæt i Vision 2030's målsætning om, at Randers Kommune skal kendes som en konkurrencedygtig og stærk erhvervskommune – med en klar grøn og bæredygtig profil. Politikken skal være med til at skabe rammerne for, at lokale virksomheder kan udvikle sig og blive endnu mere konkurrencedygtige.

Erhvervspolitikken baserer sig på et fundament af iværksætteri og bedre basal erhvervsservice. De overordnede dele af erhvervspolitikken er Grøn omstilling, Cirkulær økonomi samt Oplevelsernes Randers, jf. figuren nedenfor.

Figur 6.29. Udsnit af Randers Kommunes erhvervspolitik 2024-2026

Kilde: [Randers Kommunes Erhvervspolitik 2024-2026](#)

Med udgangspunkt i Randers Kommunes Erhvervspolitik 2024-2026 godkendte byrådet i september 2024, at der etableres et Erhvervsstrategisk Forum.

Byrådet ønsker, at det nye Erhvervsstrategisk Forum skal være med til at realisere målet om, at Randers Kommune kendes som en konkurrencedygtig og stærk erhvervskommune med en klar grøn og bæredygtig profil. Erhvervsstrategisk Forum forventes at være det helt centrale strategiske samarbejdsforum i Randers mellem erhvervslivet, kommunen og det politiske system. Det er ambitionen, at det bliver et forum som fremover bliver en nøgleaktør i udviklingen af rammebetingelserne for det lokale erhvervsliv.

Erhvervsstrategisk Forum består af borgmester og viceborgmester, formanden for Business Randers, repræsentanter fra det lokale erhvervsliv i form af otte virksomhedsledere, repræsentanter fra erhvervsuddannelserne VIA, Dania og Tradium og kommunaldirektøren.

I Randers Kommune er der desuden etableret et partnerskab i perioden 2023-2025 mellem Randers Kommune, Dansk Industri, Dansk Erhverv, FH-Randers, Tradium og Business Randers. Partnerskabsaftalen er indgået med det formål, at partnerne gennem et samarbejde bidrager til at sikre vækst og et velfungerende og rummeligt arbejdsmarked i Randers Kommune, herunder blandt andet at tiltrække flere unge til uddannelser med gode beskæftigelsesmuligheder samt opkvalificering af ufaglært arbejdskraft.

6.12 Sammenfattende om erhvervsområdet i Randers Kommune

Erhvervsudviklingen i Randers Kommune adskiller sig på flere punkter fra landsplan og sammenligningskommunerne. Antallet af virksomheder er faldet med 4,3 pct. siden 2008 – modsat en national stigning på 4 pct. Udviklingen i Randers Kommune har især været præget af stagnation siden 2019.

Nettoflytningen af virksomheder viser et svingende billede i perioden 2018–2024, men med negativ nettotilflytning i fire ud af syv år. I 2023 var der en nettoaflytning på 24 virksomheder – den største i perioden – mens 2024 havde den mest positive nettotilflytning (15 virksomheder). Sektormæssigt flyttede relativt flere industrivirksomheder til kommunen end fra, mens bygge- og anlægsvirksomheder oftere flyttede ud end ind.

Randers Kommune har en høj andel af små og mellemstore virksomheder – 71 pct. af de privatansatte i Randers Kommune arbejder i virksomheder med under 50 ansatte. Antallet af store virksomheder (100+ ansatte) er faldet med 13,3 pct., mens det er steget i øvrige kommuner. Der ses dog positiv vækst i mellemstore virksomheder (10–19 og 50+ årsværk).

Erhvervsstrukturen er præget af styrker inden for industri, især fødevarer- og metalindustri, men Randers har færre virksomheder og lavere specialiseringsgrad i viden- og servicesektorer sammenlignet med andre kommuner. Iværksætteraktiviteten er lavere end niveauet på landsplan og i Silkeborg og Vejle Kommune, og overlevelsesraten tre år efter opstart i kommunen er faldet fra 61 pct. (2017–2019) til 55,5 pct. (2020–2022). Andelen af eksportvirksomheder i Randers Kommune er steget til 19,3 pct. i 2023, men andelen er fortsat lavere end i sammenligningskommunerne og på landsplan.

Desuden er erhvervsvenligheden i Randers Kommune vurderet lavt. I Dansk Industris undersøgelse "Lokal Erhvervsvenlighed" faldt Randers Kommune fra en 64. plads i 2023 til en 70. plads i 2024. Kommunen er faldet i placering på ranglisten i 6 ud af de 10 kategorier, herunder overordnet erhvervsvenlighed, infrastruktur og transport, arbejdskraft, sagsbehandling og grøn udvikling. Dette kan påvirke tiltrækningen og fastholdelsen af virksomheder negativt.

7. Beskæftigelsen i Randers Kommune

De seneste fem år er beskæftigelsen steget i næsten alle landets kommuner. I januar 2025 udgav Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) en analyse af, hvad der driver beskæftigelsen i de enkelte kommuner (STAR, 2025).

Analysen viser, at stigningen i lønmodtagerbeskæftigelsen især har været drevet af seniorer over 55 år og udenlandske statsborgere i størstedelen af kommunerne i perioden 2019 til 2023. I Randers Kommune er det særligt seniorerne, der har oplevet den største absolutte stigning i lønmodtagerbeskæftigelsen fra 2019 til 2023 med en stigning på 1.793 lønmodtagere. Derefter følger udenlandsk arbejdskraft, hvor der er sket en absolut stigning på 1.011 lønmodtagere. I unge-gruppen har der været en stigning på 222 lønmodtagere, mens lønmodtagerbeskæftigelsen blandt de 30-54-årige er faldet med 208 personer. Sidstnævnte fald i antallet af lønmodtagere mellem 30 og 54 år er en tendens, der gør sig gældende i hele landet. I analysen peges der på, at dette fald især er drevet af demografiske ændringer, da det samlede antal af danske statsborgere i denne aldersgruppe på landsplan er reduceret med knap 58.000 personer over perioden. I sammenligningskommunerne Vejle og Silkeborg er det ligeledes senior-gruppen, der har oplevet den største stigning i antallet af lønmodtagere, mens det i Horsens er den udenlandske arbejdskraft, der har haft den største stigning i antallet af lønmodtagere.

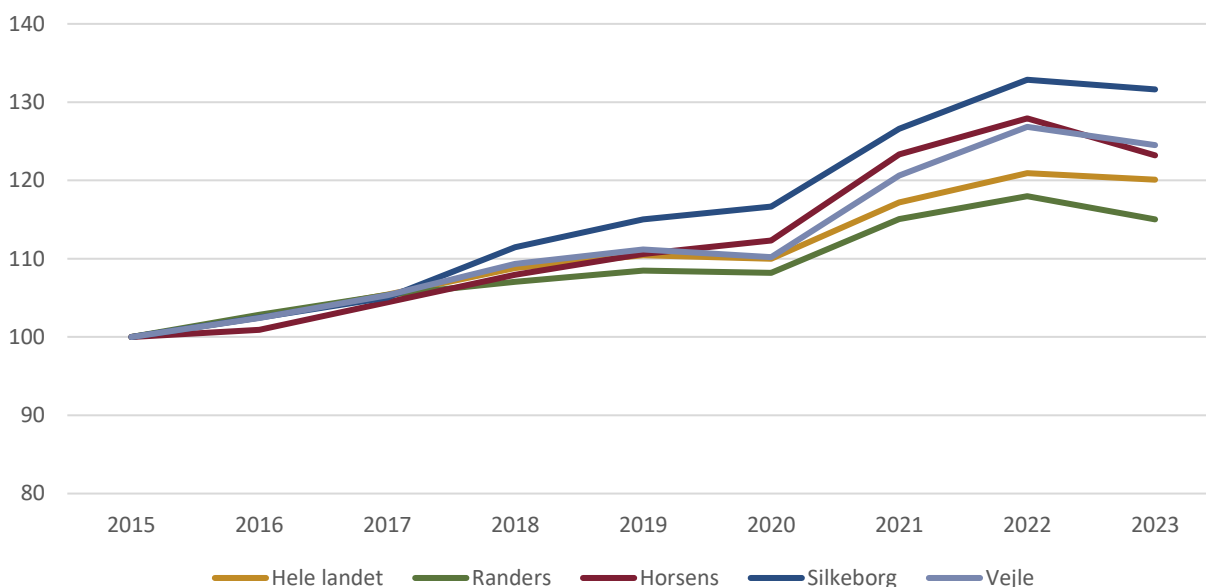
I forhold til seniorerne kan den stigende beskæftigelse – ifølge analysen – blandt andet tilskrives demografi, højere pensionsalder og øgede incitamenter til at arbejde, fx bliver folkepensionister ikke længere modregnet i deres folkepension på grund af deres egen eller deres partners arbejdsindtægt. Derudover kan gunstige konjunkturer også have bidraget til, at flere seniorer er i job.

I forhold til udenlandsk arbejdskraft har denne gennem det seneste årti stået for en stor del af væksten i beskæftigelsen, og i 2023 havde 1 ud af 7 lønmodtagere i alderen 18 til 75 år udenlandsk statsborgerskab. Udenlandsk arbejdskraft har været med til at afhjælpe manglen på arbejdskraft under den højkonjunktur, som dansk økonomi har befundet sig i siden 2018. Det ligger i tråd med, at udenlandsk arbejdskraft typisk stiger i perioder med højkonjunktur, hvor beskæftigelsen er høj, ledigheden lav og virksomhederne derfor har svært ved at finde nok medarbejdere inden for landets grænser. Hovedparten af væksten i antal udenlandske lønmodtagere skyldes således også, at der er kommet flere udenlandske statsborgere i Danmark, mens cirka en tredjedel af fremgangen skyldes, at flere udenlandske statsborgere, der allerede bor i Danmark, er kommet i arbejde (STAR, 2025).

I de nedenstående figurer fremgår udviklingen i antal lønmodtagere opgjort i kategorier lignende de anvendte kategorier i STAR's analyse.

Figur 7.1 nedenfor viser udviklingen i antallet af unge lønmodtagere (16-29 år) med dansk oprindelse. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune har oplevet en stigning i antallet af unge lønmodtagere, men at stigningen er lavere end både stigningen på landsplan og stigningen i de tre sammenligningskommuner.

Figur 7.1. Indekseret udvikling i antallet af lønmodtagere mellem 16-29 år med dansk oprindelse (2015=100)

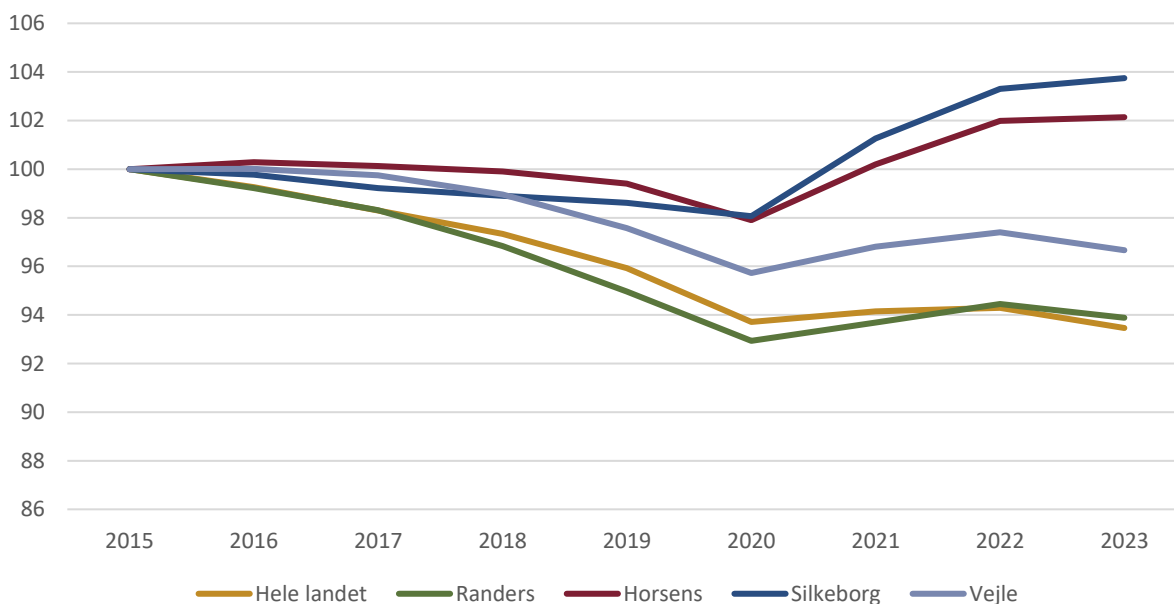

Kilde: Jobindsats.dk, Status på arbejdsmarkedet, Antal lønmodtagere efter bopæl.

Note: Dansk oprindelse omfatter personer, hvor mindst én af forældrene er både dansk statsborger og født i Danmark. Dette uanset personens eget fødested eller statsborgerskab. Det betyder, at såfremt en person er født i udlandet af danske forældre (mindst én af forældrene er født i Danmark og har dansk statsborgerskab), vil personen som udgangspunkt ikke blive betegnet som indvandre, men som person med dansk oprindelse. Personer der er dansk af oprindelse har pr. definition Danmark som oprindelsesland.

Figur 7.2 nedenfor viser udviklingen i antallet af lønmodtagere mellem 30 og 54 år med dansk oprindelse. Af figuren fremgår det, at den generelle tendens er, at antallet af lønmodtagere i denne gruppe er faldet siden 2015. I Silkeborg Kommune og Horsens Kommune har der dog siden 2020 været en stigning i antallet af lønmodtagere i denne gruppe, der har medført, at kommunerne ligger over niveauet i 2015. Udviklingen i Randers Kommune ligner i høj grad udviklingen på landsplan, men fra 2022 til 2023 er antallet af lønmodtagere på landsplan dog faldet en anelse mere, end det er tilfældet i Randers Kommune.

Figur 7.2. Indekseret udvikling i antallet af lønmodtagere mellem 30-54 år med dansk oprindelse (2015=100)

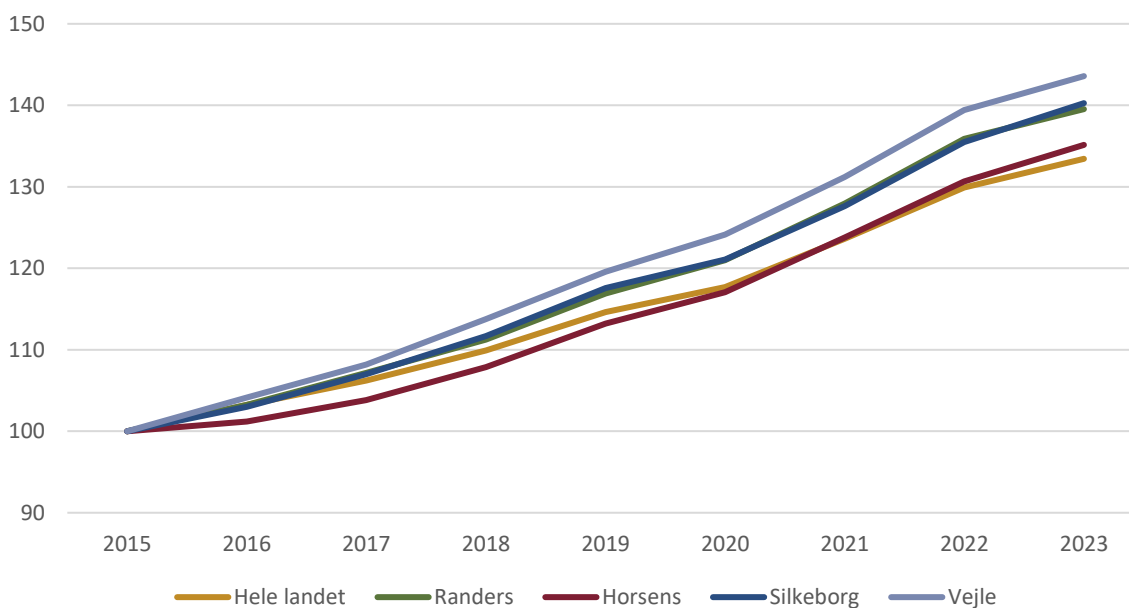

Kilde: Jobindsats.dk, Status på arbejdsmarkedet, Antal lønmodtagere efter bopæl.

Note: Dansk oprindelse omfatter personer, hvor mindst én af forældrene er både dansk statsborger og født i Danmark. Dette uanset personens eget fødested eller statsborgerskab. Det betyder, at såfremt en person er født i udlandet af danske forældre (mindst én af forældrene er født i Danmark og har dansk statsborgerskab), vil personen som udgangspunkt ikke blive betegnet som indvandrers, men som person med dansk oprindelse. Personer der er dansk af oprindelse har pr. definition Danmark som oprindelsesland.

Figur 7.3 nedenfor viser udviklingen i antallet af lønmodtagere over 55 år med dansk oprindelse. Af figuren fremgår det, at den generelle tendens er, at antallet af lønmodtagere i denne gruppe er steget væsentligt. Randers Kommune har oplevet en stigning i antallet af lønmodtagere over 55 år, der er større end stigningen på landsplan og i Horsens Kommune. Udviklingen i Randers Kommune ligner i høj grad udviklingen i Silkeborg, mens Vejle Kommune har oplevet den største stigning af de fire kommuner.

Figur 7.3. Indeksret udvikling i antallet af lønmodtagere over 55 år med dansk oprindelse (2015=100)

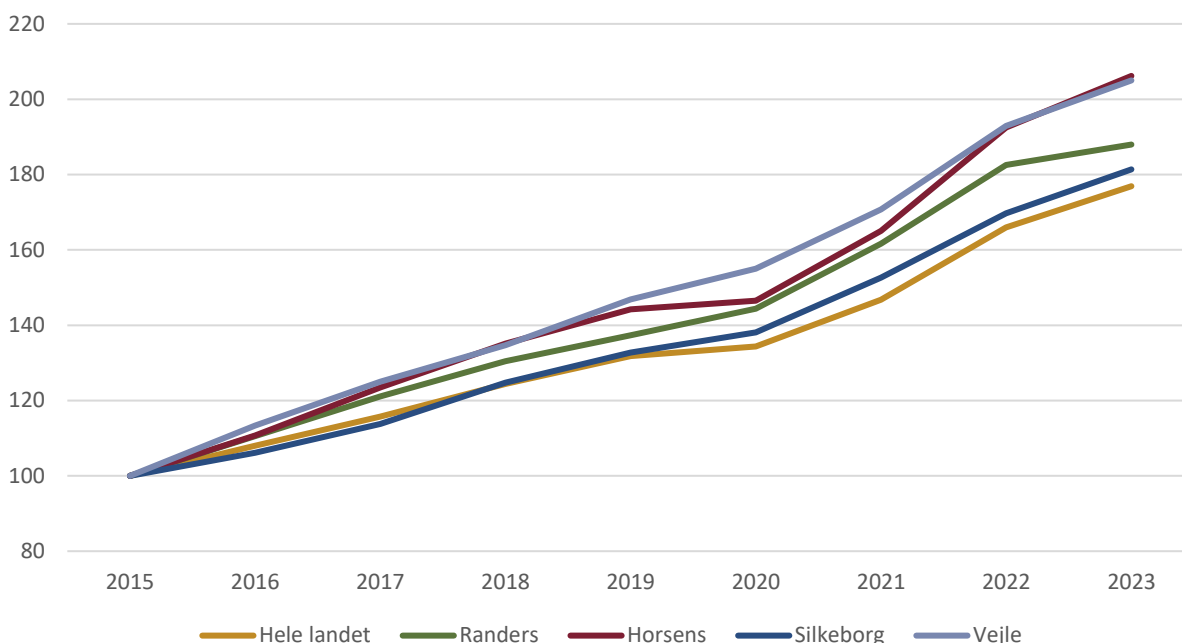

Kilde: Jobindsats.dk, Status på arbejdsmarkedet, Antal lønmodtagere efter bopæl.

Note: Dansk oprindelse omfatter personer, hvor mindst én af forældrene er både dansk statsborger og født i Danmark. Dette uanset personens eget fødested eller statsborgerskab. Det betyder, at såfremt en person er født i udlandet af danske forældre (mindst én af forældrene er født i Danmark og har dansk statsborgerskab), vil personen som udgangspunkt ikke blive betegnet som indvandrers, men som person med dansk oprindelse. Personer der er dansk af oprindelse har pr. definition Danmark som oprindelsesland.

Figur 7.4 nedenfor viser udviklingen i antallet af lønmodtagere med udenlandsk oprindelse, hvilket omfatter indvandrere fra vestlige lande, efterkommere fra vestlige lande, indvandrere fra ikke-vestlige lande og efterkommere fra ikke-vestlige lande. Af figuren fremgår det, at den generelle tendens også her er, at antallet af lønmodtagere i denne gruppe er steget markant. Randers Kommune har oplevet en stigning i antallet af lønmodtagere med udenlandsk oprindelse, der er større end stigning på landsplan og i Silkeborg Kommune, mens stigningen i Horsens Kommune og Vejle Kommune har været større end i Randers Kommune.

Figur 7.4. Indekseret udvikling i antallet af lønmodtagere med udenlandsk oprindelse (2015=100)

Kilde: Jobindsats.dk, Status på arbejdsmarkedet, Antal lønmodtagere efter bopæl.

Note: 16-65+ år. Udenlandsk oprindelse dækker indvandrere fra vestlige lande, efterkommere fra vestlige lande, indvandrere fra ikke-vestlige lande og efterkommere fra ikke-vestlige lande.

7.1 Beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune

I Randers Kommune er en af de overordnede politiske målsætninger, der skal understøtte Randers Kommunes Vision 2030, at beskæftigelsen i Randers Kommune skal ligge klart over landsgennemsnittet.

Tabel 7.1 nedenfor viser beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune, Vejle Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune samt i hele landet. Beskæftigelsesfrekvensen er et udtryk for antallet af beskæftigede som andel af en given befolkningsgruppe.

Af tabellen fremgår det, at beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune i november 2023 var 75,1 pct. Det vil sige, at 75,1 pct. af de 16-66-årige i Randers Kommune var i beskæftigelse. Dette er lavere end beskæftigelsesfrekvensen på landsplan, som var 76,3 pct., samt beskæftigelsesfrekvenserne i sammenligningskommunerne, der ligger mellem 77,5 pct. og 79,5 pct.

Tabel 7.1. Beskæftigelsesfrekvens (november 2023)

	Beskæftigelsesfrekvens
Hele landet	76,3 pct.
Randers	75,1 pct.
Horsens	77,5 pct.
Silkeborg	79,5 pct.
Vejle	78,3 pct.

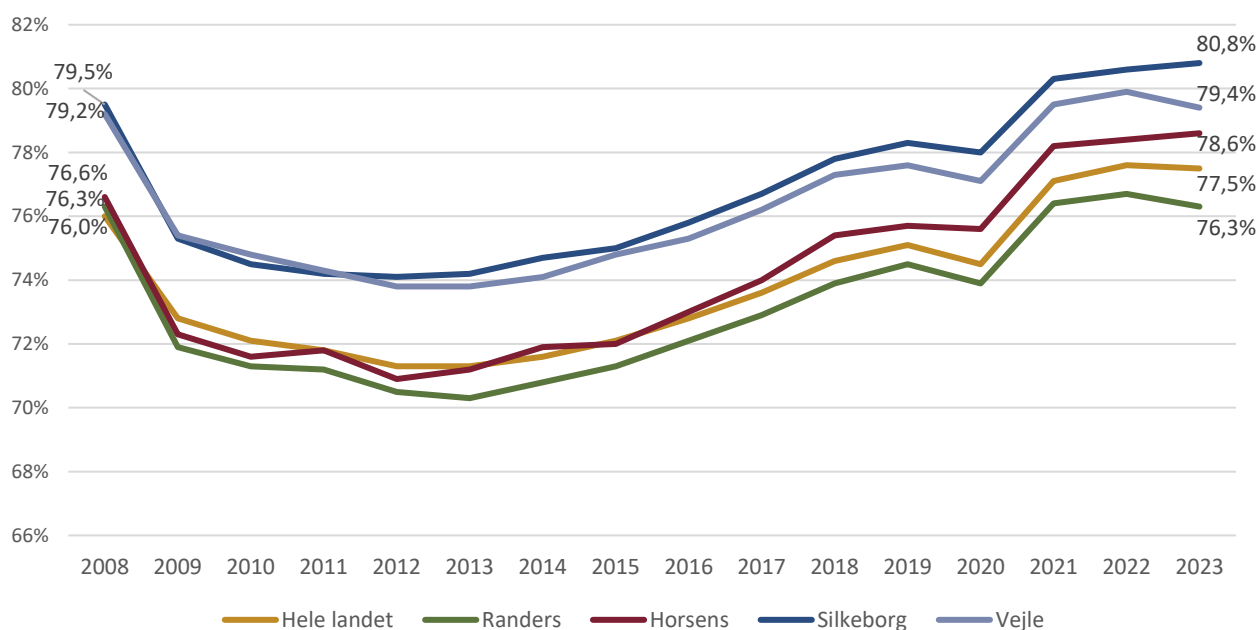
Kilder: Danmarks Statistik (RAS200).

Note: 16-66-årige. Beskæftigelsesfrekvensen er et udtryk for antallet af beskæftigede som andel af en given befolkningsgruppe.

Figur 7.5 viser udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune, i de tre sammenligningskommuner og på landsplan i perioden 2008-2023. I figuren er aldersafgrænsningen i modsætning til tabellen ovenfor 16-64 år, da afgrænsningen 16-66 år kun rækker tilbage til 2022.

Af figuren fremgår det, at udviklingen i beskæftigelsesfrekvenserne i høj grad følger hinanden, men at Randers Kommune siden 2009 konsekvent har ligget under niveauet på landsplan og i sammenligningskommunerne. Det er dog værd at bemærke, at beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune i 2008 var på 76,3 pct., og dermed lå over beskæftigelsesfrekvensen på landsniveau, der var 76,0 pct. I materialet om erhvervslivet i Randers Kommune fremgår det, at Randers Kommune oplevede et særligt stort fald i antallet af virksomheder i kommunen efter finanskrisen i 2008 sammenlignet med landsplan og de tre sammenligningskommuner. Det fremgår ligeledes, at antallet af virksomheder i kommunen ikke efterfølgende er steget til niveauet i 2008, hvilket er tilfældet både på landsplan og i de tre sammenligningskommuner.

Figur 7.5. Udvikling i beskæftigelsesfrekvens (2008-2023)

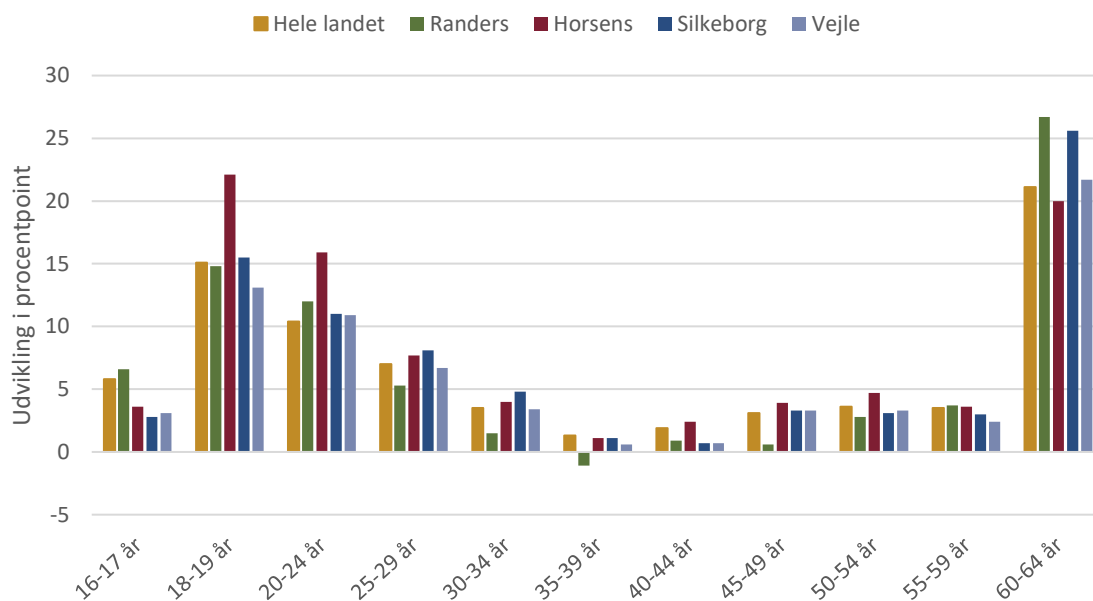

Kilde: Danmarks Statistik (RAS200)

Note: Beskæftigelsesfrekvens angiver antal beskæftigede som andel af 16-64-årige i hhv. Randers, Vejle, Horsens, Silkeborg og på landsplan. Vær opmærksom på, at aldersafgrænsningen er anderledes end i tabel 7.1, da afgrænsningen "16-66-årige" kun går tilbage til 2022.

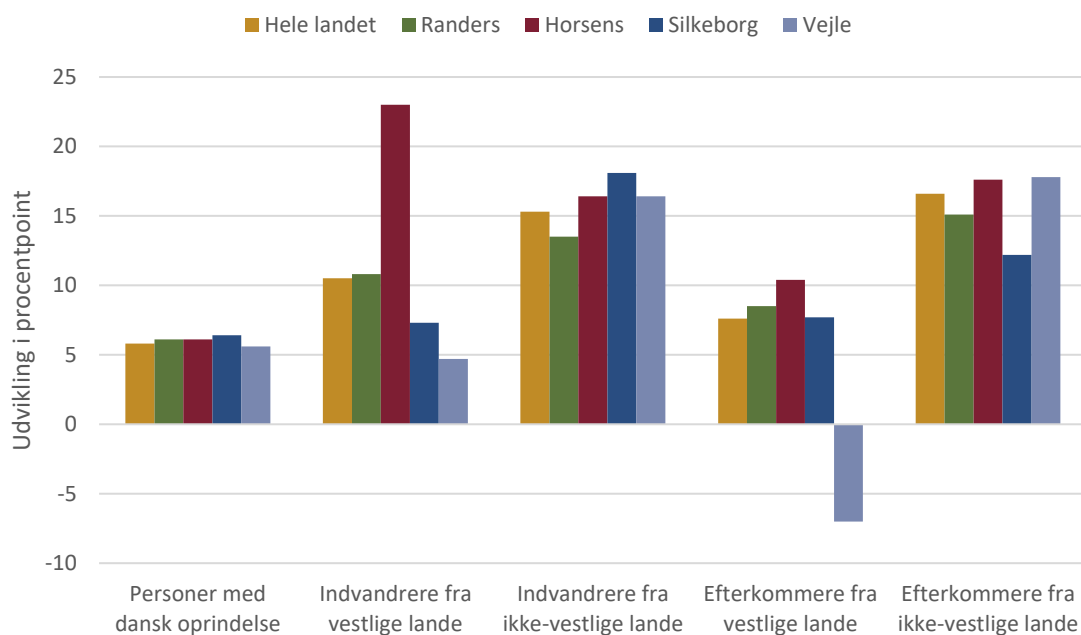
I nedenstående figurer ses udviklingen i beskæftigelsesfrekvens fordelt på henholdsvis alder og herkomst. Af figurerne fremgår det, at der særligt er sket en stigning i beskæftigelsesfrekvensen blandt borgere over 60 år og unge under 25 år i Randers Kommune. Denne tendens gør sig ligeledes gældende på landsplan og i sammenligningskommunerne. I forhold til herkomst er det gruppen af borgere med anden oprindelse end dansk, der har oplevet den største udvikling i beskæftigelsesfrekvensen i perioden 2013-2023. I Randers Kommune har den største stigning i beskæftigelsesfrekvens været blandt efterkommere fra ikke-vestlige lande.

Figur 7.6. Udvikling i beskæftigelsesfrekvens fordelt på alder (2013-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS200) og egne beregninger.

Figur 7.7. Udvikling i beskæftigelsesfrekvens fordelt på herkomst (2013-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS200) og egne beregninger.

Note: 16-64-årige.

7.2 Virksomhedernes arbejdskraftbehov

Et væsentligt led for at indfri de overordnede politiske målsætninger om en beskæftigelse over landsgennemsnittet, og at Randers Kommune skal være kendt som en konkurrencedygtig og stærk erhvervskommune er, at byens arbejdspladser oplever professionel og løbende hjælp til deres rekrutteringsbehov og arbejdskraftudfordringer.

Forvaltningen i Randers Kommune udarbejder årligt en arbejdskraftprognose, som er baseret på lokale virksomheders vurdering af deres fremtidige arbejdskraftbehov i et 12 måneders perspektiv. Formålet med prognosen er at forudsige det fremtidige arbejdskraftbehov i Randers Kommune for at sikre, at kommunen kan bidrage til løsninger for lokale virksomheder. Særligt er der fokus på at medvirke til, at de lokale virksomheder kan tiltrække den arbejdskraft, de efterspørger for at kunne udvikle sig i deres markeder. Samtidig er der i kommunen en række borgere med vanskelige vilkår, som har brug for ekstra støtte for at være en del af arbejdsmarkedet. For aktivt at sikre at erhvervslivets behov for arbejdskraft dækkes, er det vigtigt, at ledig arbejdskraft kompetenceudvikles målrettet til rekrutteringsudfordringer og lokale flaskehalse.

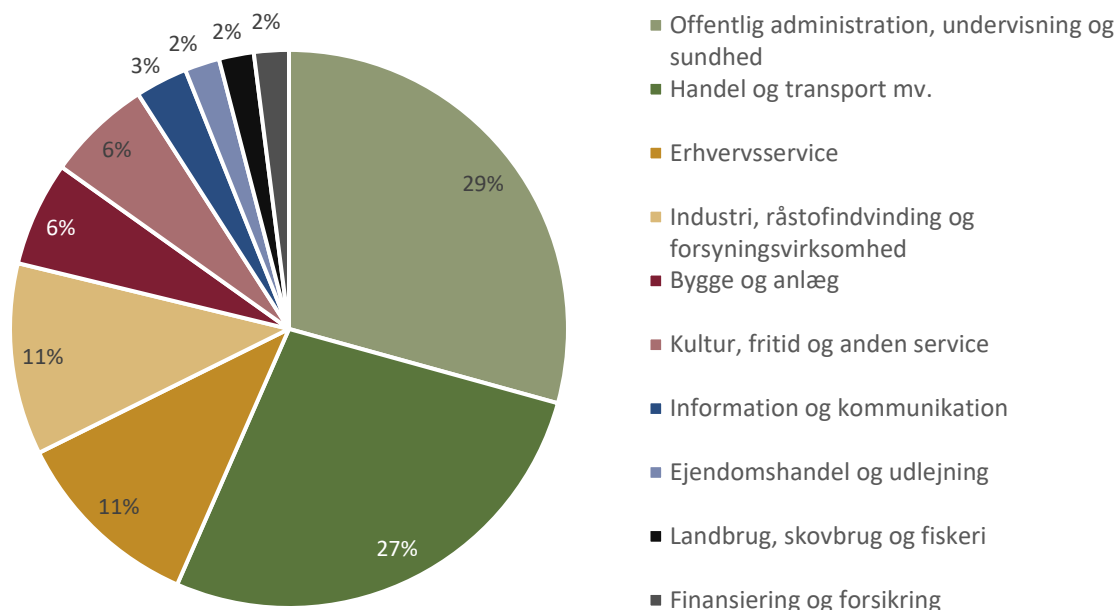
Arbejdskraftprognosen for 2025 er udarbejdet af Jobcenter Randers på baggrund af 583 interviews med lokale arbejdsgivere for at afdække deres fremtidige behov for arbejdskraft. Undersøgelsens resultater, kombineret med indsigter fra den daglige dialog med virksomhederne, danner grundlaget for rapportens opbygning. Prognosen belyser det forventelige arbejdskraftbehov i Randers Kommune i et 12-måneders perspektiv. Arbejdskraftprognosen er inddelt i tre hovedområder; Fremtidigt arbejdskraftbehov, Uddannelse og kompetencebehov samt CSR, CSRD og mangfoldighed. Udsnit fra de tre områder fremgår i de nedenstående tre afsnit. Prognosen for arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025 kan findes på følgende link: [Prognose for Arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025](#).

Fremtidigt arbejdskraftbehov

Undersøgelsen blandt ca. 10 pct. af byens virksomheder (583 randrusianske arbejdsgivere) viser, at antallet af forventede jobåbninger i 2025 forventes at ligge lidt højere end niveauet fra 2024. Der er fortsat udbredt bekymring blandt virksomhederne over rekrutteringsudfordringer, især når det gælder muligheden for at finde kandidater med efterspurgte kompetencer og kvalifikationer. Det skal i den forbindelse bemærkes, at undersøgelsen er lavet før den internationale handelskrig, som blev startet primo april 2025. Det vides ikke, hvorledes de lokale virksomheder i Randers vurderer effekten af denne set i forholdet til det forventede antal jobåbninger i 2025.

Nedenstående figur 7.8 viser det samlede antal forventede jobåbninger fordelt på sektorer i Randers Kommune. De adspurgte virksomheder forventer at skulle rekruttere til i alt 1.350 jobåbninger i løbet af 2025. 67 pct. af de forventede jobåbninger i 2025 forventes at være inden for offentlig administration, undervisning og sundhed, handel og transport samt erhvervsservice, hvilket også er de tre største brancher i Randers Kommune.

Figur 7.8. Virksomhedernes forventede jobåbninger fordelt på sektor (efterår 2024)

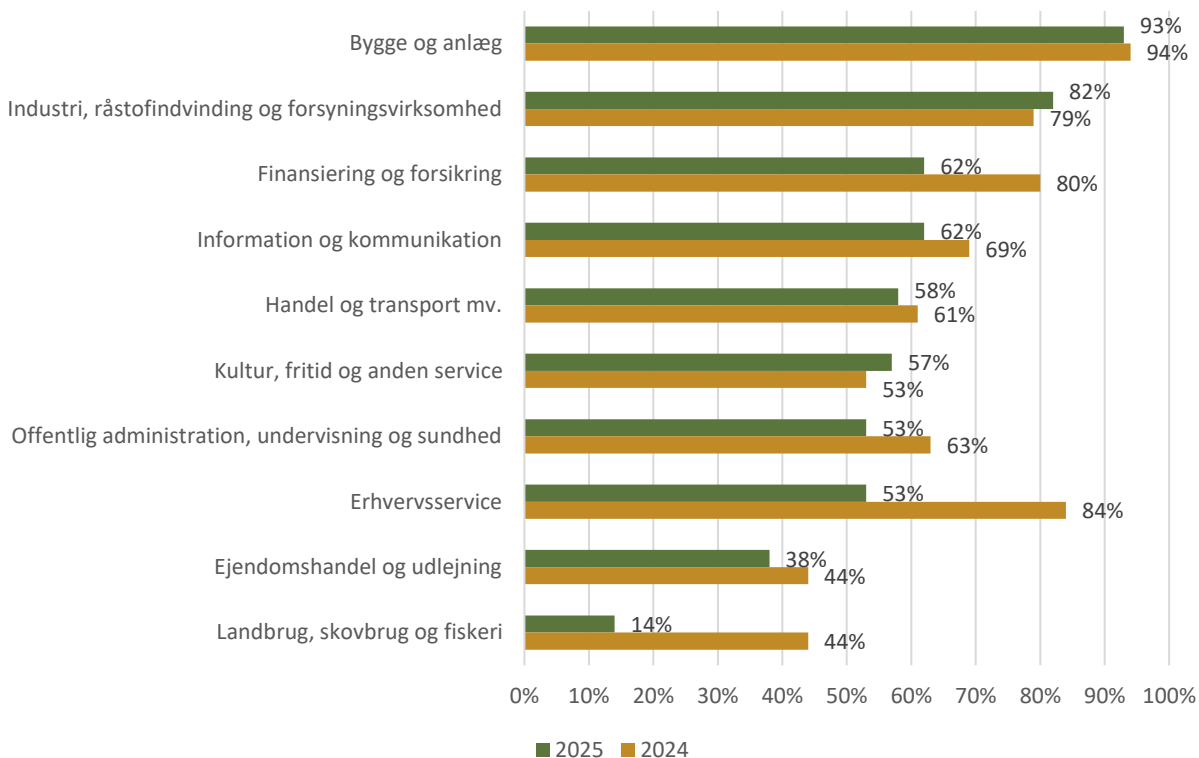
Kilde: [Prognose for arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025](#), figur 1.2.

Figur 7.9 nedenfor viser den forventede grad af rekrutteringsudfordringer i 2025 fordelt på sektorer. I arbejdskraftprognosen er graden af rekrutteringsudfordringer defineret som andelen af alle forventede jobåbninger, som virksomhederne forventer udfordringer med at besætte med de efterspurgte kompetencer. Rekrutteringsudfordringer betegner situationer, hvor virksomheder kan opleve ikke at få en stilling besat i første forsøg, at måtte udvide ansættelsesfrist og kandidatsøgning, nedsætte kompetence- og kvalifikationskrav, ændre stillingens ansættelsesforhold eller i yderste konsekvens opgive at besætte stillingen.

Bekymringen i forhold til at finde egnede kandidater ses på tværs af de fleste sektorer, men er særlig udtalt i brancher med høj efterspørgsel på jobprofiler inden for det sundheds- og socialfaglige område samt inden for salg og kundeservice. Samlet set forventer arbejdsgiverne, der medvirker i prognosen, rekrutteringsudfordringer i 60 pct. af alle ansættelser inden for de næste 12 måneder, og i 8 ud af 10 sektorer forudser virksomhederne udfordringer med at besætte over halvdelen af de forventede jobåbninger.

Det fremgår af figur 7.9, at den forventede grad af rekrutteringsudfordringer er faldet fra 2024 til 2025 i de fleste sektorer. Dette fald er imidlertid ikke udtryk for et faldende behov for uddannet og faglært arbejdskraft, men nok i højere grad en konsekvens af, at de adspurgte virksomheder har ændret tilgang til deres rekrutteringspraksis og kvalifikationskrav (behandles yderligere i arbejdskraftprognosens del 2 og 3 om henholdsvis uddannelsestiltag, kompetencebehov og mangfoldig rekrutteringspraksis).

Figur 7.9. Virksomhedernes forventede grad af rekrutteringsudfordringer fordelt på sektor (efterår 2024)

Kilde: [Prognose for arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025](#), figur 1.3.

Note: Graden af rekrutteringsudfordringer er defineret som andelen af alle forventede jobåbninger, som virksomhederne forventer udfordringer med at besætte med de efterspurgte kompetencer. Rekrutteringsudfordringer betegner situationer, hvor virksomheder kan opleve ikke at få en stilling besat i første forsøg, at måtte udvide ansættelsesfrist og kandidatsøgning, nedsætte kompetence- og kvalifikationskrav, ændre stillingens ansættelsesforhold eller i yderste konsekvens opgive at besætte stillingen.

Som det fremgår af figurerne ovenfor, har offentlig administration, undervisning og sundhed den største andel af forventede jobåbninger i 2025 med 29 pct. af jobåbningerne, hvilket dog er et fald fra 36 pct. året før. Det er især arbejdskraftbehovet blandt sociale institutioner, der driver den høje efterspørgsel, og sekundært virksomhederne inden for sundheds- og undervisningsbrancherne. Graden af rekrutteringsudfordringer er reduceret fra 63 pct. i 2024 til 53 pct. i 2025. Faldet kan blandt andet skyldes en lavere rekrutteringsaktivitet i sektoren, hvor fokus primært er på at genbesætte eksisterende stillinger frem for at oprette nye.

Handel og transport har oplevet en stigning i andelen af forventede jobåbninger fra 21 pct. i 2024 til 27 pct. i 2025, hvilket afspejler øget aktivitet i sektoren og en stigning på arbejdskraftbehovet. Behovet matcher nogenlunde sektorens størrelse, men rekrutteringsudfordringerne er fortsat betydelige, da over halvdelen af jobåbningerne vurderes at være svære at besætte. Samtidig fremgår det af arbejdskraftprognosen, at der er et fald i sektorens udbud af uddannelsespladser, da færre virksomheder tager lærlinge eller elever ind.

Erhvervsservice har oplevet et lille fald i andelen af jobåbninger fra 12 pct. i 2024 til 11 pct. i 2025. Samtidig er graden af rekrutteringsudfordringer reduceret markant fra 84 pct. til 53 pct. Branchen tager dog et begrænset uddannelsesansvar, idet kun 37 pct. af virksomhederne, ifølge arbejdskraftprognosen, forventer at have lærlinge eller elever inden for de kommende 12 måneder.

Bygge og anlæg oplever ligeledes et lille fald i andelen af jobåbninger fra 7 pct. i 2024 til 6 pct. i 2025, mens rekrutteringsudfordringerne forbliver høje. Det fremgår dog af arbejdskraftprognosen, at branchen tager et betydeligt uddannelsesansvar, hvor 60 pct. af virksomhederne forventer at ansætte lærlinge eller elever inden for det næste år. Denne indsats viser, at branchen arbejder aktivt på at imødekomme sine arbejdskraftbehov på længere sigt, men de høje rekrutteringsudfordringer indikerer, at flaskehalsene i adgangen til de efterspurgte medarbejdere og kompetencer stadig er en væsentlig udfordring.

Industribranchen har oplevet en lille stigning i jobåbninger fra 9 pct. i 2024 til 11 pct. i 2025, men rekrutteringsudfordringerne er også steget fra 79 pct. til 82 pct. Branchen tager et stort uddannelsesansvar, da 67 pct. af virksomhederne i arbejdskraftprognosen angiver, at de forventer at have lærlinge eller elever inden for de kommende 12 måneder.

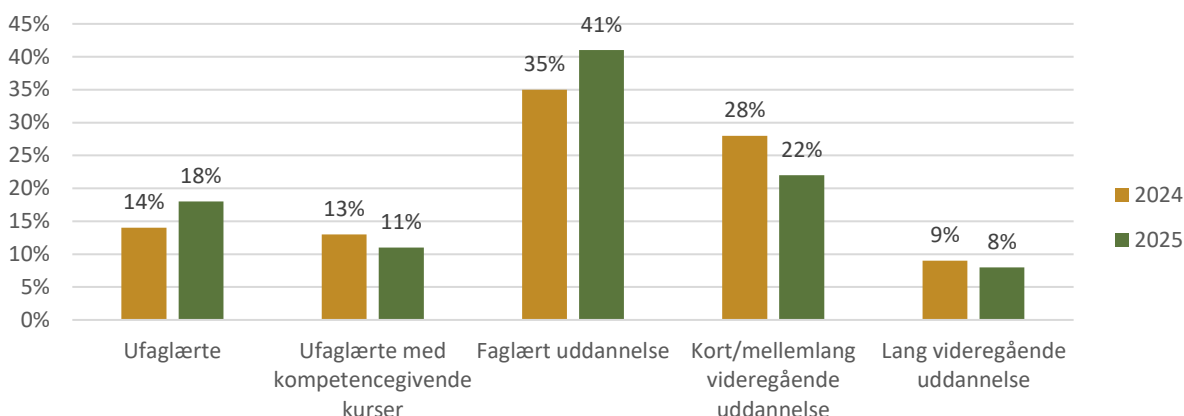
Landbrug, skovbrug og fiskeri har siden 2023 oplevet et oplevet et fald i forventningerne til rekrutteringsudfordringer fra 75 pct. i 2023 og 44 pct. i 2024 til 14 pct. i 2025, hvilket blandt andet kan forklares med ansættelse af udenlandsk arbejdskraft, herunder ukrainske flygtninge, og en delvis stigning i udbuddet af uddannelsespladser inden for de erhvervsfaglige uddannelser, hvilket behandles yderligere i arbejdskraftprognosens del 2 om uddannelse.

Ejendomshandel og udlejning samt Finansiering og forsikring oplever ikke store udsving i andelen af jobåbninger og rekrutteringsudfordringer. Dette kan afspejle en mere specialiseret efterspørgsel inden for disse områder, hvor jobåbninger ofte er afhængige af specifikke markedsforhold eller sæsonbetingede behov.

Uddannelse og kompetencebehov

Ifølge arbejdskraftprognosen forventer virksomhederne fortsat en stigning i efterspørgslen på kandidater med faglærte uddannelser (jf. figur 7.10 nedenfor), men der ses dog også et mindre fald i efterspørgslen på kandidater med korte og mellemlange videregående uddannelser. Samtidig stiger efterspørgslen på ufaglærte uden kompetencegivende kurser fra 14 pct. i 2024 til 18 pct. i 2025, hvilket indikerer, at virksomhederne udviser en større fleksibilitet i relation til kvalifikationer og kompetencer som følge af rekrutteringsudfordringer. Virksomhederne tilpasser sig udbuddet af arbejdskraft med færre krav til uddannelsesniveau og større råderum over egen arbejdstid, hvilket også understøttes af nye opgavetyper i den grønne omstilling, hvor praktiske kompetencer spiller en afgørende rolle. Efterspørgslen på lærlinge og elever er højere i 2025 sammenlignet med 2024, men effekten heraf ses først om 2-3 år, i takt med at lærlingen/eleven færdiguddannes.

Figur 7.10. Udviklingen i virksomhedernes forventninger til jobåbninger fordelt på kompetencegrupper fra 2024 til 2025.

Kilde: [Prognose for arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025](#), figur 2.2.

CSR, CSRD og mangfoldighed

I en tid med øget fokus på ESG-arbejde og virksomhedernes sociale ansvar, er det positivt, at arbejdskraftprognosen viser en øget villighed til at skabe mangfoldige og rummelige arbejdspladser. Andelen af arbejdsgivere, der vurderer, at de har opgaver, der kan løses af medarbejdere i CSR-job, stiger fra 48 pct. i 2024 til 54 pct. i 2025, hvilket understreger en stigende bevidsthed om inklusion og social ansvarlighed som en del af virksomhedernes rekrutteringsstrategi.

CSR står for Corporate Social Responsibility og kaldes også samfundsansvar, social ansvarlighed, bæredygtighed og tredobbelt bundlinje. Uanset hvilken betegnelse man bruger, handler CSR om, at virksomheder udviser ansvarlighed i forhold til det omgivende samfund. Det handler om at drive forretning på en måde, der minimerer negative påvirkninger og maksimerer positiv værdi for mennesker, miljø og økonomi.

Kilde: [Dansk Erhverv](#)

ESG står for Environmental, Social and Governance, og det er et sæt af kriterier, der måler en virksomheds eller organisations indvirkning på og håndtering af miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige spørgsmål.

CSRD står for Corporate Sustainability Reporting Directive og er et nyt direktiv fra EU om bæredygtighedsrapportering, der træder i kraft fra regnskabsåret 2024.

Kilde: [Dansk Industri](#)

Et CSR-job er en opgavebaseret ansættelse, der giver virksomheder mulighed for at tage socialt ansvar og samtidig optimere ressourcerne i dagligdagen. Medarbejdere i CSR-job løser typisk opgaver uden stramme deadlines eller krav til formelle uddannelses kvalifikationer, såsom oprydning, lettere lageropgaver, rengøring eller havearbejde.

Stillingen tilpasses både medarbejderens og virksomhedens behov og kan være på deltid eller fuldtid. Udover at skabe værdi for virksomheden ved at frigive nøglemedarbejdere til kerneopgaverne, giver et CSR-job mennesker på kanten af arbejdsmarkedet en mulighed for at blive en del af arbejdsfællesskabet.

Kilde: [Prognose for arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025](#)

Figur 7.11 nedenfor viser virksomhedernes vurdering af, om de har relevante arbejdsopgaver for ansatte i CSR-job fordelt på brancher. Det fremgår af figuren, at mange virksomheder i Randers Kommune ser et stort potentiale for CSR-ansatte, især i sektorer med praktisk orienterede arbejdsopgaver. I branchen for kultur, fritid og anden service vurderer 77 pct. af virksomhederne, at de har relevante opgaver, hvilket er en markant stigning fra 50 pct. i 2024. Tilsvarende er andelen i branchen for landbrug, skovbrug og fiskeri

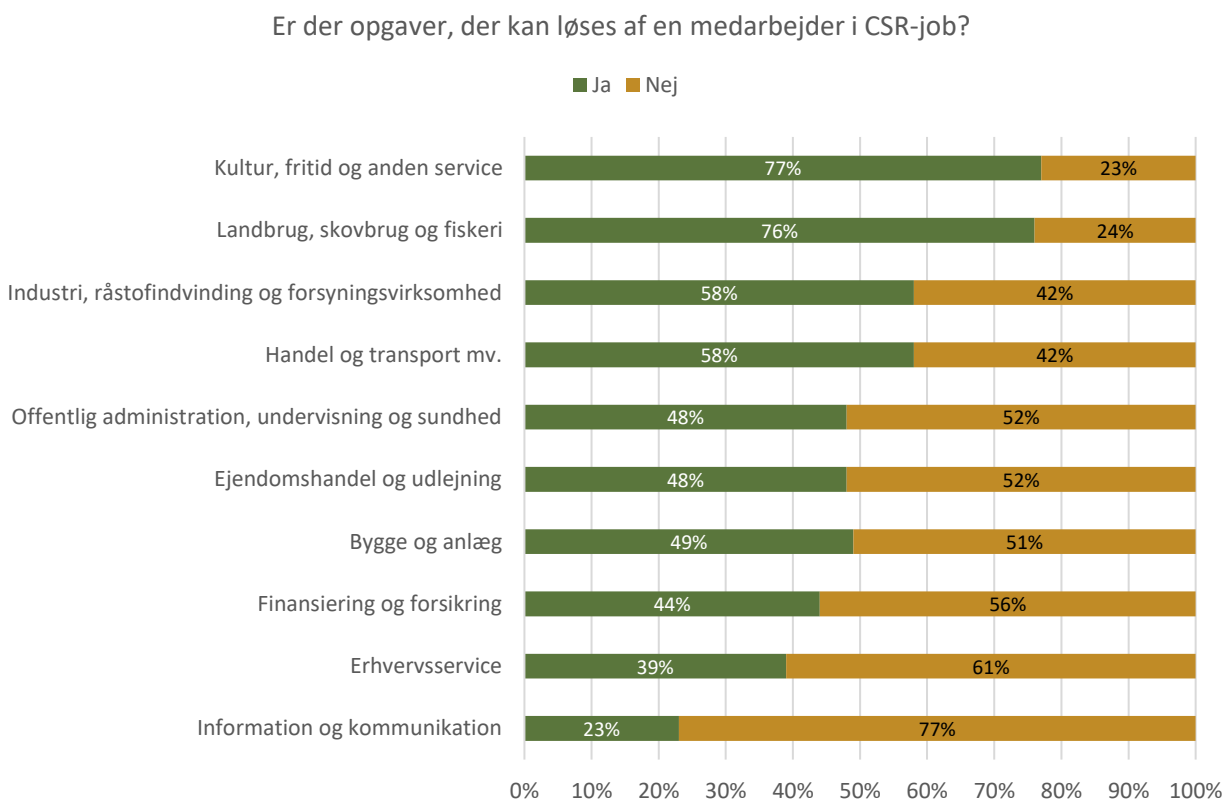
steget fra 57 pct. i 2024 til 76 pct. i 2025. Dette understreger en tendens, hvor praktiske opgaver uden krav om høje formelle kvalifikationer gør disse sektorer særligt velegnede til CSR-job.

I den modsatte ende ses et fald i branchen for information og kommunikation, hvor andelen er faldet fra 52 pct. i 2024 til 23 pct. i 2025. Dette afspejler de udfordringer, som videns- og serviceprægede brancher står over for, da deres opgaver ofte kræver specialiserede kompetencer, der er sværere at matche med CSR-medarbejdernes profil.

En mere jævn udvikling ses i brancher som industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed, der er steget fra 53 pct. i 2024 til 58 pct. i 2025, samt handel og transport, hvor forventningen er øget fra 56 pct. til 58 pct. I disse brancher ser virksomhederne fortsat muligheder for CSR-job, især inden for områder som logistik, lager og produktion.

Der tegner sig altså en tendens af, at virksomheder med praktisk-orienterede arbejdsopgaver – ikke overraskende - er mest åbne for at ansætte medarbejdere i CSR-job. Omvendt oplever virksomheder i videns- og serviceprægede brancher større udfordringer med at finde opgaver, der passer til CSR-jobprofiler.

Figur 7.11. Virksomhedernes vurdering af, om de har opgaver, der kan løses af en medarbejder i CSR-job (efterår 2024)

Kilde: [Prognose for arbejdskraftbehov i Randers Kommune 2025](#), figur 3.4.

8. Borgere uden for arbejdsmarkedet i Randers Kommune

De følgende afsnit indeholder først en beskrivelse af borgere uden for arbejdsstyrken i Randers Kommune, dernæst en beskrivelse af ledigheden i kommunen, efterfulgt af en beskrivelse af borgere på indkomstoverførsler og beskæftigelsesindsatsen i Randers Kommune.

8.1 Borgere uden for arbejdsstyrken

I tabel 8.1 nedenfor fremgår det, at 22,8 pct. af de 16-66-årige borgere i Randers Kommune stod uden for arbejdsstyrken i november 2023. Til sammenligning var denne andel 21,7 pct. på landsplan og henholdsvis 19,9 pct. i Vejle Kommune, 20,6 pct. i Horsens Kommune og 18,9 pct. i Silkeborg Kommune. I Randers Kommune svarer de 22,8 pct. til 14.494 borgere, der ikke er en del af arbejdsstyrken.

Tabel 8.1. Andel borgere uden for arbejdsstyrken, november 2023

	Borgere uden for arbejdsstyrken
Hele landet	21,7 pct.
Randers Kommune	22,8 pct.
Horsens Kommune	20,6 pct.
Silkeborg Kommune	18,9 pct.
Vejle Kommune	19,9 pct.

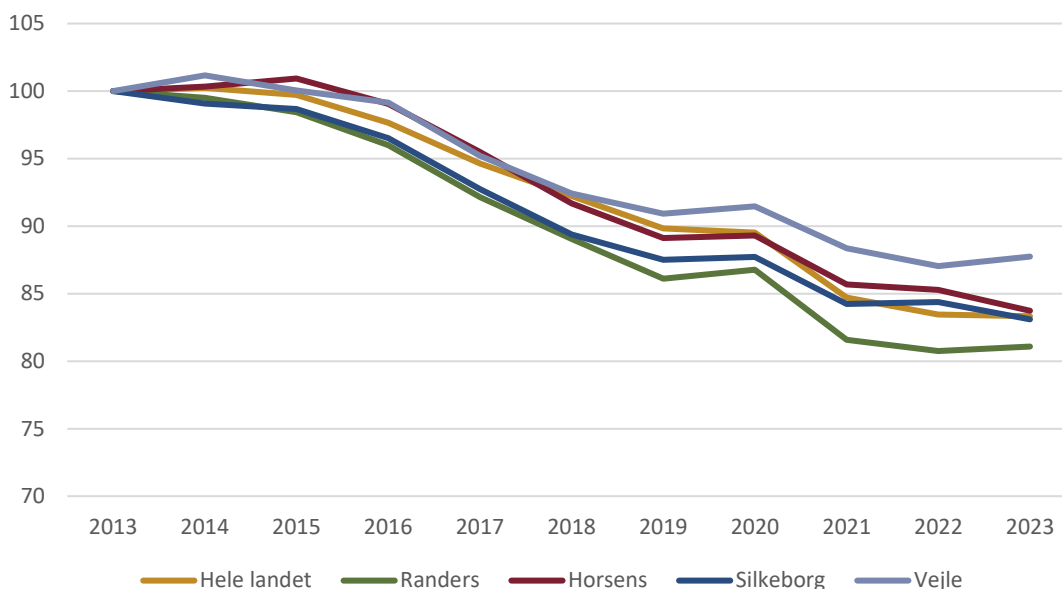
Kilder: Danmarks Statistik (RAS201). Note: 16-66-årige.

I opgørelserne fra Danmarks Statistik består personer uden for arbejdsstyrken af flere delgrupper. En stor gruppe er personer, som er offentligt forsørgede. De største undergrupper er personer, der modtager førtidspension, personer, der modtager passiv kontanthjælp - passiv vil sige, at de ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet og personer på efterløn. Herudover består personer uden for arbejdsstyrken af alderspensionister, personer under uddannelse, børn og unge og gruppen "øvrige uden for arbejdsstyrken".

Øvrige uden for arbejdsstyrken er en restgruppe, som ikke kan placeres i en socioøkonomisk kategori på baggrund af oplysninger i Danmarks Statistiks registre. Øvrige uden for arbejdsstyrken kan blandt andet bestå af: hjemmegående husmødre/husfædre; unge, som forsørges af deres forældre; personer, som på opgørelsestidspunktet lever af sort arbejde; modløse ledige, der har opgivet at søge arbejde, og som ikke er registreret som ledige (Danmarks Statistik, 2024).

Af figur 8.1 fremgår den indekserede udvikling i antallet af borgere, der ikke er en del af arbejdsstyrken, fra 2013 til 2023. Figuren viser, at antallet af borgere uden for arbejdsstyrken er faldet det seneste årti både i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan. Faldet har dog været relativt større i Randers Kommune. I Randers Kommune svarer faldet til, at der er 3.381 færre borgere uden for arbejdsstyrken.

Figur 8.1. Indekseret udvikling i antallet af borgere uden for arbejdsstyrken (2013-2023)

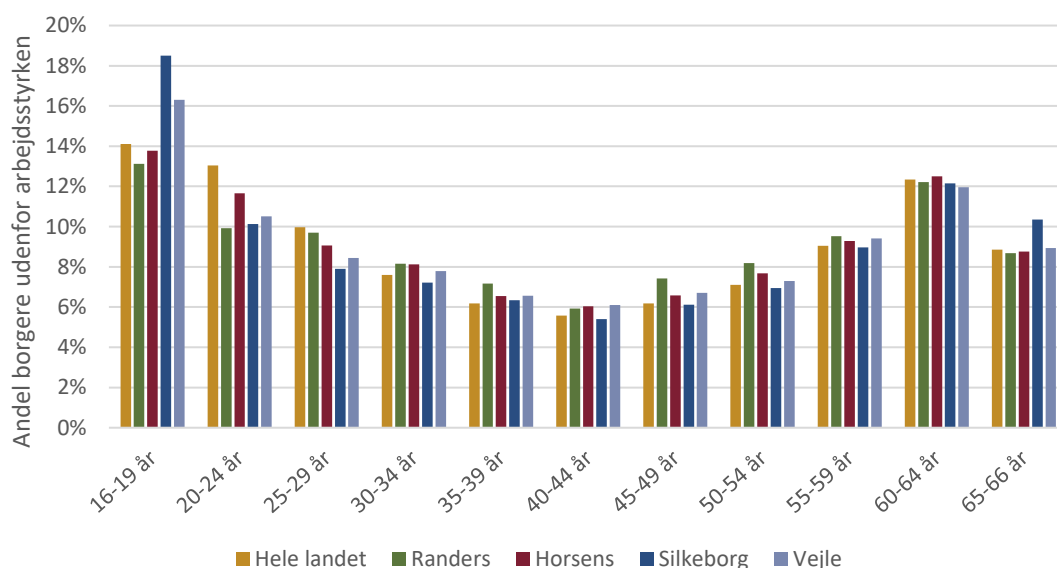

Kilde: Danmarks Statistik (RAS201) og egne beregninger.

I nedenstående figur ses aldersfordelingen blandt de borgere, der er uden for arbejdsstyrken i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan.

Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune generelt er en overvægt af borgere over 30 år, der er uden for arbejdsstyrken, sammenlignet med både landsplan og sammenligningskommunerne. Dette afspejler sig i Randers Kommunes andel af borgere under 25 år, der står uden for arbejdsstyrken, som er lavere sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne. Primært fordi en relativt stor andel af unge i Randers Kommune vælger at tage et arbejde i stedet for at tage en uddannelse.

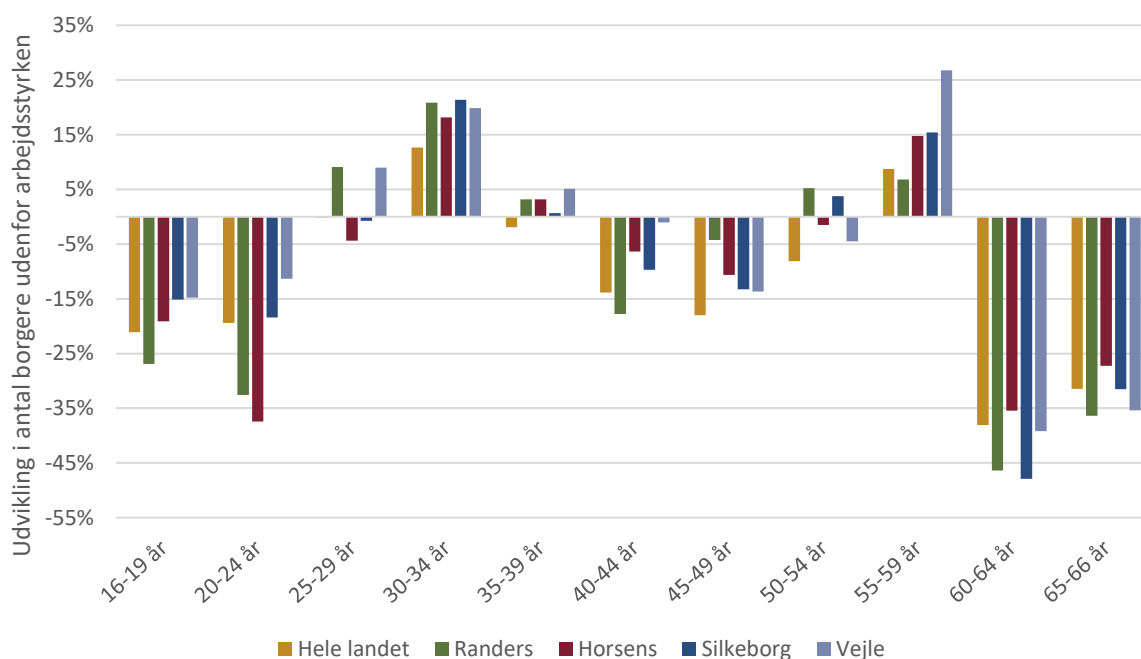
Figur 8.2. 16-66-årige borgere uden for arbejdsstyrken fordelt på alder (november 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS201) og egne beregninger.

I nedenstående figur 8.3 fremgår den procentuelle udvikling i antallet af 16-66-årige uden for arbejdsstyrken fordelt på alder fra 2013 til 2023. Af figuren fremgår det, at antallet af borgere mellem 60 og 66 år, som står uden for arbejdsstyrken, er faldet væsentligt siden 2013 – både i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan. I Randers Kommune svarer faldet til 2.253 borgere. I Randers Kommune er der ligeledes sket et fald i antallet af 16-24-årige, der står uden for arbejdsstyrken. Disse fald modsvares af et større antal 25-39-årige og 50-59-årige, der står uden for arbejdsstyrken. Lignende tendenser gør sig generelt også gældende på landsplan og i sammenligningskommunerne.

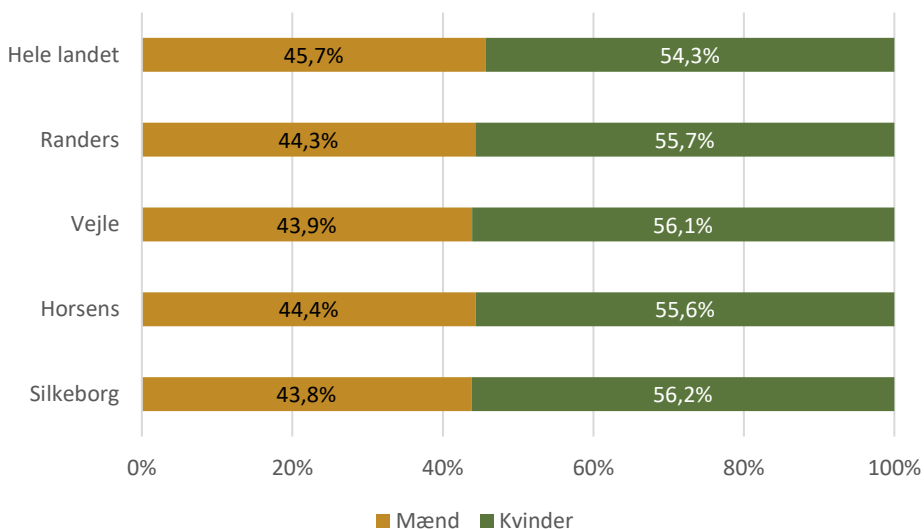
Figur 8.3. Udvikling i 16-66-årige uden for arbejdsstyrken fordelt på alder, pct. (2013-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS201) og egne beregninger.

I nedenstående figur ses kønsfordelingen blandt borgere uden for arbejdsstyrken. I figuren fremgår det, at der både i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan er en overvægt af kvinder uden for arbejdsstyrken. I Randers Kommune er skævvridningen større end på landsplan og i Horsens Kommune, men mindre sammenlignet med Vejle Kommune og Silkeborg Kommune, hvor andelen af mænd uden for arbejdsstyrken udgør over 56 pct. En årsag til, at der er flere kvinder uden for arbejdsstyrken kan blandt andet være, at der er flere kvinder, der vælger at være hjemmegående sammenlignet med mænd.

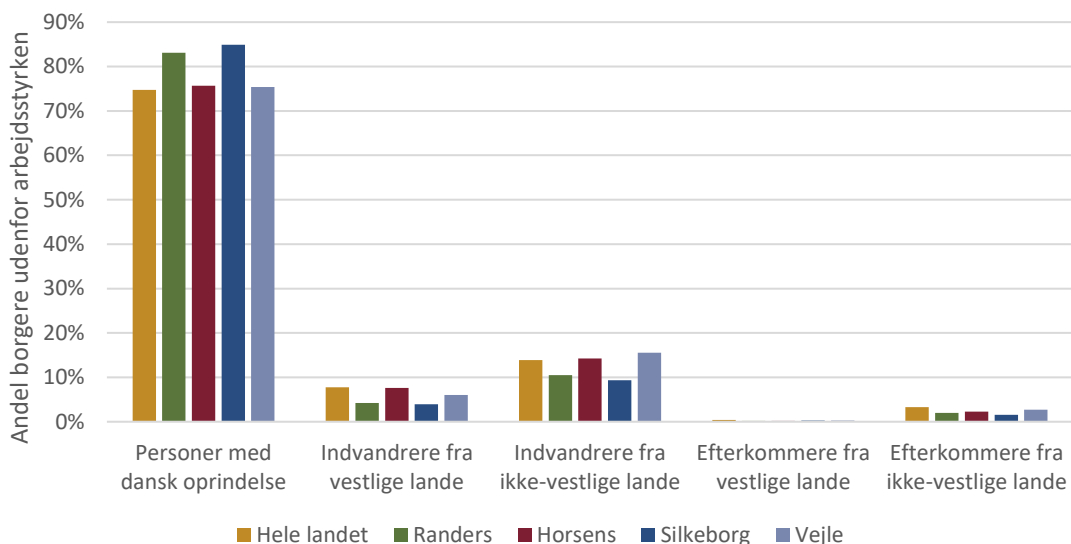
Figur 8.4. 16-66-årige borgere uden for arbejdsstyrken fordelt på køn (november 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS201) og egne beregninger.

I figuren nedenfor illustreres borgere uden for arbejdsstyrken fordelt på herkomst i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at personer med dansk oprindelse udgør en større andel af borgere uden for arbejdsstyrken i Randers Kommune (83 pct.) sammenlignet med landsplan (75 pct.), og Vejle Kommune (75,4 pct.) og Horsens Kommune (75,7 pct.). Kun i Silkeborg Kommune (84,9 pct.) er der flere borgere med dansk oprindelse uden for arbejdsstyrken sammenlignet med Randers Kommune. Denne fordeling kan dog i høj grad tilskrives den generelle befolkningssammensætning i kommunerne.

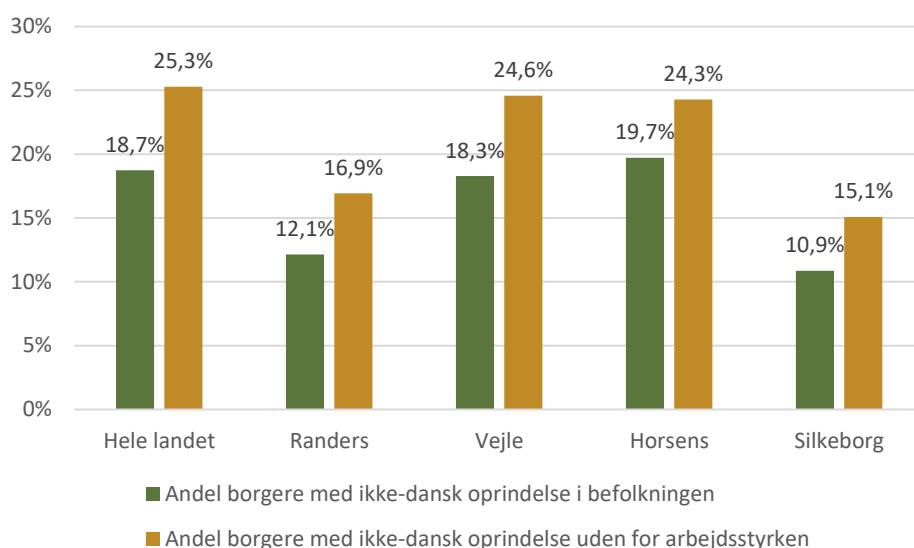
Figur 8.5. 16-66-årige borgere uden for arbejdsstyrken fordelt på herkomst (november 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS201) og egne beregninger.

Af figur 8.6 fremgår andelen af borgere med ikke-dansk oprindelse blandt 16-66-årige generelt i Randers Kommune, Horsens Kommune, Vejle Kommune, Silkeborg Kommune og på landsplan sammenlignet med andelen af borgere med ikke-dansk oprindelse uden for arbejdsstyrken. Det ses, at andelen af borgere med ikke-dansk oprindelse blandt 16-66-årige generelt er lavere i Randers Kommune og Silkeborg Kommune.

Figur 8.6. Andel borgere med ikke-dansk oprindelse uden for arbejdsstyrken og i befolkningen generelt (november 2023)

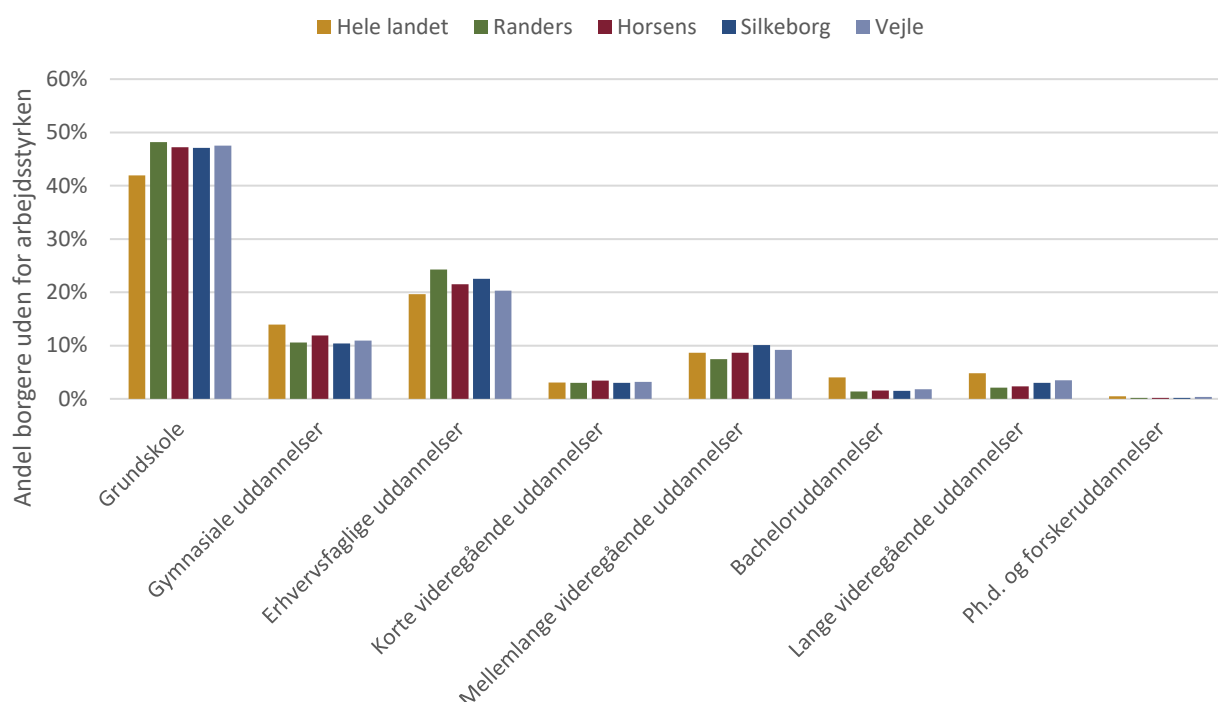

Kilde: Danmarks Statistik (RAS201) og egne beregninger.

Note: 16-66-årige. Ikke-dansk oprindelse dækker over indvandrere fra vestlige lande, indvandrere fra ikke-vestlige lande, efterkommere fra vestlige lande og efterkommere fra ikke-vestlige lande.

Af figur 8.7 fremgår andelen af borgere uden for arbejdsstyrken fordelt på uddannelsesniveau i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan. Det er en generel tendens på tværs af både Randers Kommune, sammenligningskommunerne og landsplan, at det særligt er borgere med erhvervsfaglige uddannelser, og borgere der udelukkende har fuldført grundskolen, der står uden for arbejdsstyrken.

Figur 8.7. 16-66-årige uden for arbejdsstyrken fordelt på højest fuldførte uddannelsesniveau (2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS209) og egne beregninger.

Note: Borgere uden for arbejdsstyrken inkluderer borgere i støttet beskæftigelse uden løn, feriedagpenge, vejledning og opkvalificering, ledighedsydelse, børnepasningsorlov fra ledighed, barselsfravær fra ledighed, sygefravær fra ledighed, kontanthjælp

(passiv)/integrationsydelse, revalidering, ressourceforløb, jobafklaringsforløb, SU-modtagere, førtidspension, seniorpension, tidlig pension, efterløn, fleksydelse, folkepension, anden pension, personer under uddannelse (ordinær), kursister, produktionsskoleelever, udenlandske studerende, børn og unge (ikke under uddannelse), øvrige uden for arbejdsstyrken.

8.2 Ledigheden i Randers Kommune

I marts 2025 var der 1.691 fuldtidsledige i Randers Kommune, hvilket svarer til 3,4 pct. af arbejdsstyrken. På landsplan svarede andelen af fuldtidsledige til 3,1 pct. af arbejdsstyrken. I nedenstående tabel fremgår både de faktiske ledighedstal og de sæsonkorrigerede ledighedstal for Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune, Vejle Kommune og hele landet.

Tabel 8.2. Ledigheden i Randers Kommune

Fuldtidsledige (brutto)		Marts-24	Feb-25	Marts-25
Sæsonkorrigeret i pct. af arbejdsstyrken	Hele landet	2,9	2,9	2,9
	Randers	3,1	3,1	3,2
	Horsens	2,7	2,6	2,7
	Silkeborg	2,6	2,5	2,5
	Vejle	2,6	2,5	2,5
Sæsonkorrigeret	Hele landet	86.554	87.382	87.918
	Randers	1.537	1.517	1.567
	Horsens	1.343	1.310	1.314
	Silkeborg	1.319	1.251	1.252
	Vejle	1.627	1.564	1.548
Opregnede faktiske i pct. af arbejdsstyrken	Hele landet	3,1	3,2	3,1
	Randers	3,4	3,5	3,4
	Horsens	3,0	3,0	2,9
	Silkeborg	2,7	2,7	2,6
	Vejle	2,8	2,8	2,6
Opregnede faktiske	Hele landet	92.196	96.748	93.559
	Randers	1.654	1.718	1.691
	Horsens	1.479	1.491	1.447
	Silkeborg	1.386	1.368	1.327
	Vejle	1.719	1.745	1.641

Kilde: Danmarks Statistik (AUS08).

Nedenstående tabel 8.3 viser de hyppigste stillingsbetegnelser for lediges jobmål samt antallet af jobopslag.

Af tabellen fremgår det, at de ledige i Randers Kommune særligt angiver stillinger som lager- og logistikmedarbejder, produktionsmedarbejder og rengøringsassistent som jobmål i deres CV. I forhold til jobopslag med disse stillingsbetegnelser var der i marts 2025 henholdsvis blot 4, 1 og 5 stillingsopslag i Randers Kommune.

Blandt de ti hyppigste jobmål hos ledige i Randers Kommune, er pædagogmedhjælper den stilling med flest stillingsopslag i Randers Kommune med 33 stillingsopslag i marts 2025.

Tabel 8.3. Top ti stillingsbetegnelser som ledige i Randers Kommune søger job inden for samt antal stillingsopslag (marts 2025)

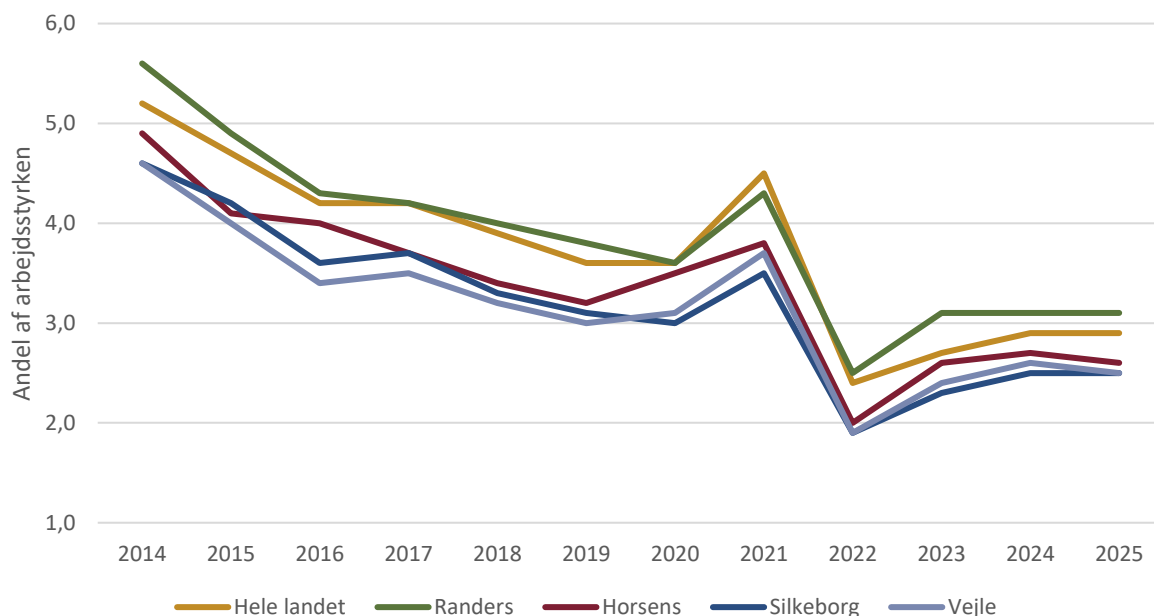
Stillingsbetegnelser	Antal ledige med stilling som jobmål i deres CV	Antal stillingsopslag på Jobnet i Randers Kommune
1. Lager- og logistikmedarbejder	224	4
2. Produktionsmedarbejder	179	1
3. Rengøringsassistent	134	5
4. Pædagogmedhjælper	124	33
5. Køkkenmedhjælper	118	7
6. Butiksassistent	92	7
7. Butiksmedhjælper	79	0
8. Kundeservicemedarbejder	53	4
9. Marketingmedarbejder	52	0
10. Social- og sundhedshjælper	51	7

Kilde: Jobindsats.dk, [Vores Arbejdsmarked](#), figur 12.2: Top-10 stillinger og jobopslag.

Note: Jobmålene kommer fra de lediges CV på Jobnet, hvor de ledige skal angive, hvilke stillingsbetegnelser de primært søger job inden for. Samme person kan have angivet flere jobmål, og alle jobmålene tæller med. Jobmålene siger ikke nødvendigvis noget om hvilke jobs, der faktisk er blevet søgt, men siger noget om, hvilke konkrete stillinger, som den ledige er interesseret i og højest sandsynligt søger mest. Alle jobparate ledige indgår i opgørelsen.

Figur 8.8 nedenfor viser udviklingen i den sæsonkorrigerede ledighed som andel af arbejdsstyrken i Randers Kommune, Vejle Kommune, Horsens kommune, Silkeborg Kommune og på landsplan. Det fremgår af figuren, at Randers – om end kommunen i høj grad har fulgt niveauet på landsplan – generelt har en højere andel fuldtidsledige end sammenligningskommunerne. I perioden 2014-2022 har der været en faldende tendens på tværs af de fire kommuner og på landsplan – dog med en væsentlig stigning fra 2020 til 2021, hvilket sandsynligvis kan tilskrives covid-19-krisen. Fra 2021 til 2022 faldt ledigheden markant i både Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan, efterfulgt af en stigning fra 2022 til 2023. Randers har siden 2022 haft en større andel fuldtidsledige end både hele landet og sammenligningskommunerne.

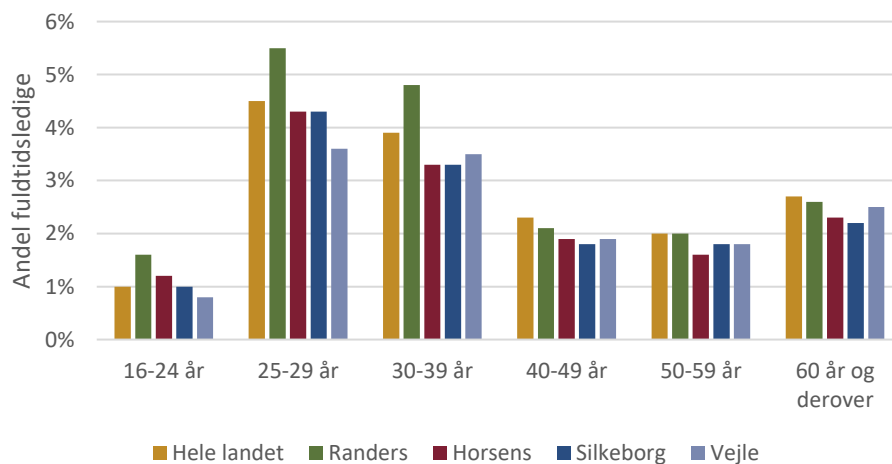
Figur 8.8. Udvikling i andel fuldtidsledige (sæsonkorrigeret) i arbejdsstyrken (2014-2025)

Kilde: Danmarks Statistik (AUS08). Note: Måletidspunkterne er februar.

Nedenstående figur 8.9 viser aldersfordelingen blandt de ledige. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune har særligt mange fuldtidsledige blandt de yngre aldersgrupper sammenlignet med landsplan og de tre sammenligningskommuner.

Figur 8.9. Fuldtidsledige som andel af arbejdsstyrken fordelt på alder (december 2024)

Kilde: Danmarks Statistik (AUP01).

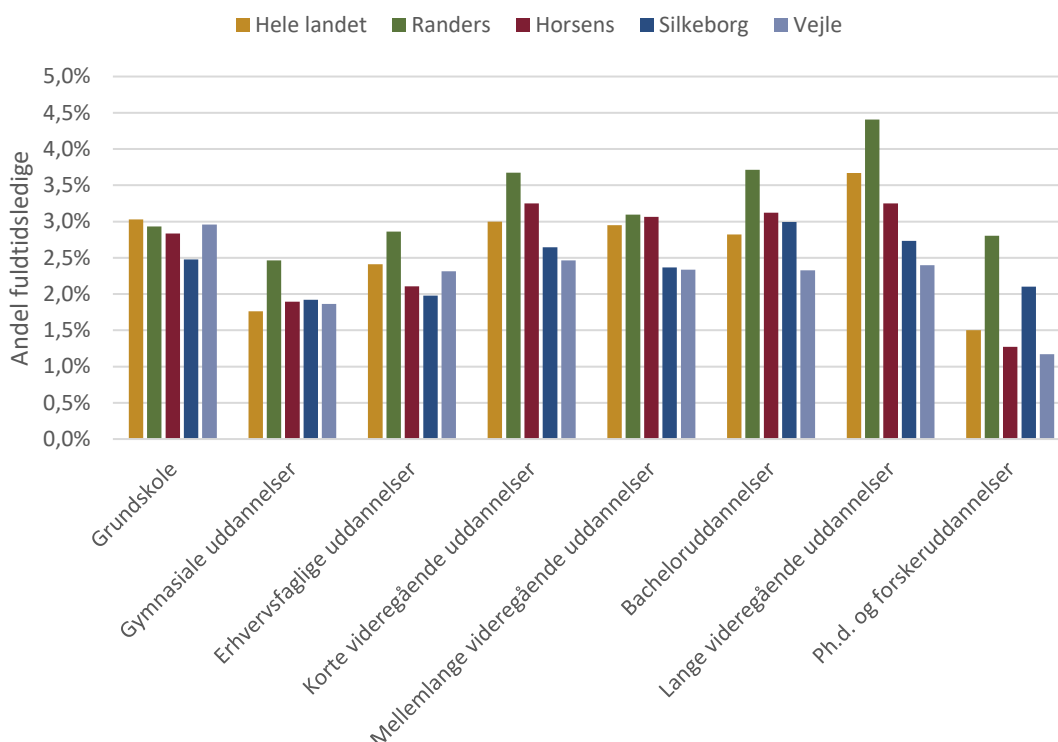
Figur 8.10 nedenfor viser antallet af fuldtidsledige som andel af arbejdsstyrken fordelt på højest fuldførte uddannelsesniveau.

Det fremgår af figuren, at der i Randers Kommune er særligt mange ledige med lange videregående uddannelser. Andelen af ledige i arbejdsstyrken med en lang videregående uddannelse er 4,4 pct. Til sammenligning er andelen på landsplan 3,7 pct., i Horsens er andelen 3,3 pct., i Silkeborg er den 2,7 pct. og i Vejle udgør andelen af ledige med en lang videregående uddannelse 2,4 pct. af arbejdsstyrken.

Randers har ligeledes en høj andel af ledige borgere med bacheloruddannelser og korte videregående uddannelser som højest fuldførte uddannelsesniveau. I Randers Kommune er der færrest ledige borgere

med en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelsesniveau (2,5 pct.). Andelen er dog stadig større end både landsplan og sammenligningskommunerne.

Figur 8.10. Fuldtidsledige som andel af arbejdsstyrken fordelt på højest fuldførte uddannelsesniveau (2023)

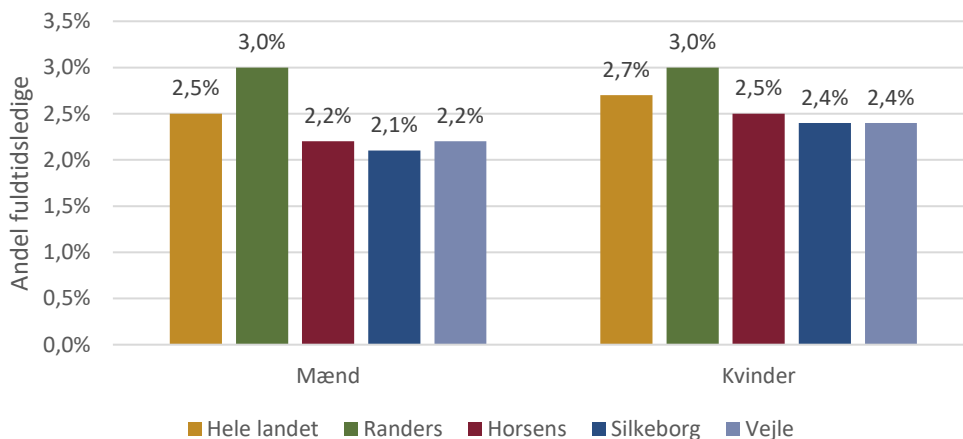

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik, 2025.

Note: Adgangsgivende uddannelsesforløb er inkluderet i kategorien "gymnasiale uddannelser".

Figur 8.11 nedenfor viser, hvor stor en andel henholdsvis ledige kvinder og ledige mænd udgør af arbejdsstyrken. Af figuren fremgår det, at andelen af ledige mænd og kvinder er lige store i Randers Kommune. Dette adskiller sig fra de øvrige kommuner og landsplan, hvor der er en generel tendens til, at der er en større andel af ledige kvinder end ledige mænd. Både andelen af ledige mænd og ledige kvinder i Randers Kommune ligger dog over niveauet på landsplan og i de tre sammenligningskommuner.

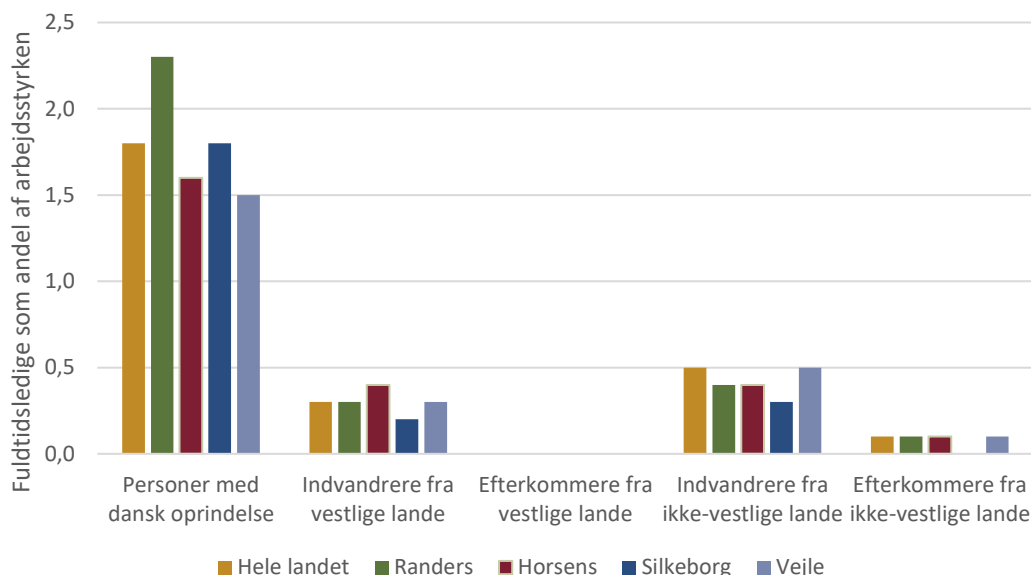
Figur 8.11. Fuldtidsledige som andel af arbejdsstyrken fordelt på køn (december 2024)

Kilde: Danmarks Statistik (AUP01).

Figur 8.12 viser fuldtidsledige i pct. af arbejdsstyrken fordelt på herkomst. Af figuren fremgår det, at blandt personer i arbejdsstyrken med dansk oprindelse i Randers Kommune udgør de ledige 2,3 pct. Denne andel er højere end både landsplan og i sammenligningskommunerne. Til gengæld er andelen af ledige blandt indvandrere fra ikke-vestlige lande i arbejdsstyrken lavere i Randers Kommune (0,4 pct.) sammenlignet med landsplan (0,5 pct.).

Figur 8.12. Fuldtidsledige som andel af arbejdsstyrken fordelt på herkomst (december 2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Status på arbejdsmarkedet: [Ledighed: Faktiske antal ledige og fuldtidsledige](#).

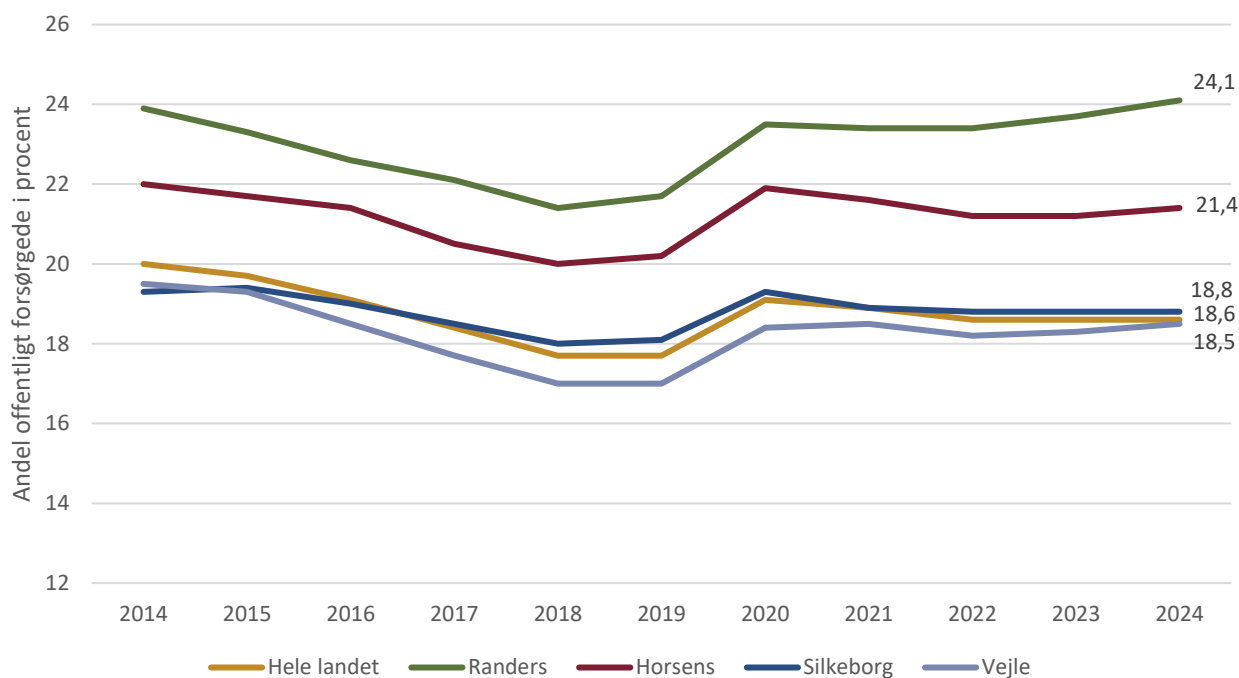
8.3 Borgere på indkomstoverførsler i Randers Kommune

Indkomstoverførsler er ydelser, som det offentlige overfører til borgere uden nogen direkte modydelse som erstatning for mistet erhvervsindkomst fx pga. alder, handicap, ledighed eller sygdom (Schou & Søndergaard, 2024). I Randers Kommune udgør beskæftigelsesområdet lidt over 29 pct. af kommunens samlede budget, og udgifterne til indkomstoverførelser udgør langt størstedelen af beskæftigelsesområdets udgifter.

Figur 8.13 nedenfor viser andelen af fuldtidspersoner på offentlig forsørgelse i procent af befolkningen (16-66 år) i henholdsvis Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune, Vejle Kommune og i hele landet i perioden 2014-2024.

Af figuren fremgår det, at Randers Kommune har ligget markant over niveauet både på landsplan og i sammenligningskommunerne i hele perioden. I 2024 var andelen af offentligt forsørgede i Randers Kommune 24,1 pct. af de 16-66-årige i kommunen. I Horsens Kommune var andelen 21 pct., i Silkeborg var den 18,8 pct., i Vejle var den 18,5 pct., og på landsplan var 18,6 pct. af de 16-66-årige på offentlig forsørgelse.

Figur 8.13. Andel fuldtidspersoner på offentlig forsørgelse i procent af befolkningen, 16-66 år (2014-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, ydelser, offentligt forsørgede, [Antal personer og fuldtidspersoner](#).

Vanskelige rammevilkår i Randers Kommune

Der er en nær sammenhæng mellem en kommunes udgifter til indkomstoverførsler og kommunens socioøkonomiske rammevilkår. Beskæftigelsesministeriets opgør løbende et benchmark, der viser, hvor stor en andel af borgerne en kommune forventes at have på offentlig forsørgelse. Det fremgår af tabel 8.4 nedenfor, at Randers Kommune har landets næst vanskeligste rammevilkår. Randers Kommune var således kommune nr. 97 ud af 98 i 2024 i forhold til den forventede andel borgere på offentlig forsørgelse. Ud fra kommunens rammevilkår forventes 9,99 pct. af kommunens borgere i aldersgruppen 16-66 år at modtage offentlig forsørgelse. Den faktiske andel er opgjort til 10,01 pct. (inkluderer kun a-dagpenge mv., kontanthjælp mv. og sygedagpenge mv.).

Tabel 8.4. Forventet og faktisk andel borgere (16-66 år) på offentlig forsørgelse (1kv24-4kv24)

Placering	Kommune	Forventet andel på offentlig forsørgelse	Faktisk andel på offentlig forsørgelse	Forskel i forhold til forventet
1	Allerød	4,49	4,34	-0,15
2	Rudersdal	4,54	4,14	-0,4
3	Dragør	4,57	4,61	0,04
4	Gentofte	4,71	4,34	-0,37
5	Lyngby-Taarbæk	4,8	4,59	-0,21
90	Jammerbugt	8,78	8,76	-0,02
91	Slagelse	9,12	9,19	0,07
92	Norddjurs	9,14	8,77	-0,37
93	Langeland	9,33	9,94	0,61
94	Frederikshavn	9,38	9,45	0,07
95	Svendborg	9,58	9,45	-0,13
96	Guldborgsund	9,81	9,94	0,13
97	Randers	9,99	10,01	0,02
98	Lolland	10,34	10,31	-0,03

Kilde: Jobindsats.dk, [Tidlig indsats og skærpet tilsyn: Forventet og faktisk antal og andel fuldtidspersoner på offentlig forsørgelse](#)

Note: En kommunes forventede andel og antal fuldtidspersoner er beregnet på baggrund af borgernes faktiske ydelsesgrad og omkring 300 forskellige forklarende variable, der beskriver kommunens rammevilkår. En kommunes rammevilkår er bestemt af sammensætningen af borgere i kommunen (udbuddet) og hvordan det lokale arbejdsmarked ser ud (efterspørgslen). De forklarende variable omfatter således informationer om borgerens uddannelse og sundhed samt oplysninger om antallet af ansatte fordelt på brancher i pendlingsområdet, og om kommunen ligger tæt på en af de store byer. Det er kun a-dagpenge mv. (dagpenge, kontantydelse og arbejdsmarkedsydelse), kontanthjælp mv. (kontanthjælp, uddannelseshjælp, integrationsydelse/ selvforsørgelses- og hjemrejseydelse samt overgangsydelse, revalidering og forrevalidering, ressourceforløb og ledighedsydelse) og sygedagpenge mv. (sygedagpenge og jobafklaringsforløb), der er medtaget i analysen.

Der har gennem de seneste ni år - baseret på opgørelsen - været en forværring i Randers Kommunes rammevilkår. I 2015 var Randers Kommune således indplaceret som kommune nr. 93, mens Randers siden 2022 har været nr. 97 ud af 98. Data viser en forværring både i absolutte tal samt relativt til landets øvrige kommuner (Jobindsats.dk, Tidlig indsats og skærpet tilsyn).

Udgiftsandel til indkomstoverførsler

Figur 8.14 nedenfor viser udgiftsandelen til indkomstoverførsler i Randers Kommune sammenlignet med Randers Kommunes befolkningsandel. Randers Kommunes befolkningsandel har siden 2015 svaret til mellem 1,68 pct. og 1,71 pct. af landets samlede befolkning.

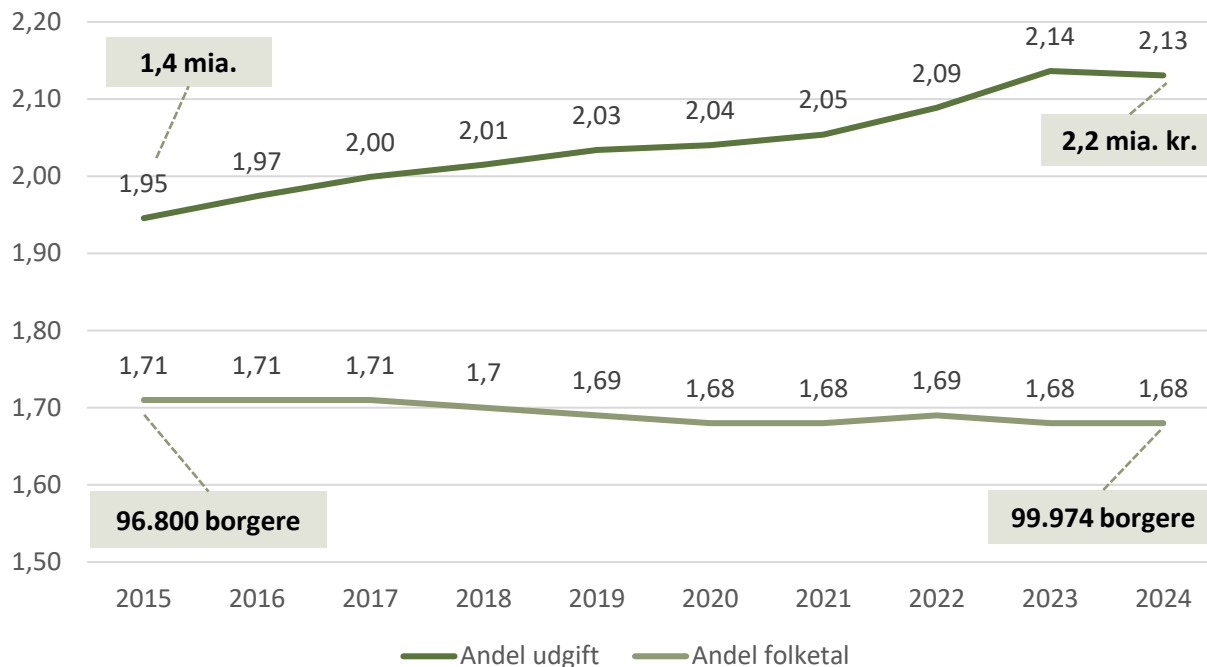
I 2024 var Randers Kommune befolkningsandel 1,68 pct. Det vil sige, at 1,68 pct. af hele landets befolkning boede i Randers Kommune. Hvis alle kommuner havde den samme sammensætning af borgere, ville forventningen være, at en kommunes andel af udgifter til indkomstoverførsler (udgiftsandel) svarede til kommunens andel af den samlede befolkning (befolkningsandel). Det vil sige, at forventningen ville være, at Randers Kommunes andel af hele landets samlede udgifter til indkomstoverførsler også var 1,68 pct. Dette er dog ikke tilfældet.

I 2024 var Randers Kommunes andel af hele landets samlede udgifter til indkomstoverførsler 2,13 pct. svarende til en forskel på 0,45 procentpoint mellem Randers Kommunes udgiftsandel og befolkningsandel. Det er værd at bemærke, at Randers Kommunes udgiftsandel til indkomstoverførsler er faldet en anelse fra 2023 til 2024. Der er dog stadig tale om en betydelig stigning fra 2015, hvor Randers Kommunes udgifter til indkomstoverførsler svarede til 1,95 pct. af hele landets udgifter til indkomstoverførsler. I 2015 boede 1,71

pct. af landets befolkning i Randers. Det vil sige, at udgiftsandelen var 0,24 procentpoint højere end befolkningsandelen.

Omsættes Randers Kommunes andel af udgifter til indkomstoverførsler til beløb, er udgiften til indkomstoverførslerne vokset fra omkring 1,4 mia. kr. i 2015 til omkring 2,2 mia. kr. i 2024.

Figur 8.14. Udvikling i Randers Kommunes udgiftsandel til indkomstoverførsler i forhold til befolkningsandel (2015-2024)

Kilde: Danmarks Statistik (REGK31 og FOLK1A) og egne beregninger.

Kommunernes udgifter kompenseres af staten på baggrund af kommunernes befolkningsandel. Da Randers Kommunes udgiftsandele bevæger sig længere og længere væk fra befolkningsandelen, indebærer det, at Randers Kommune anvender relativt flere midler på indkomstoverførsler, end der modtages i compensation fra staten til formålet. Med andre ord taber Randers Kommune "konkurrencen" med landets øvrige kommuner.

Konkret betyder stigningen i andelen på indkomstoverførsler, at Randers Kommune havde merudgifter svarende til omkring 180 mio. kr. i 2024 set i forhold til 2015 (før mellemkommunal udligning). Hvis Randers Kommunes udgiftsandel svarede til kommunens andel af folketallet i 2024 (1,68 pct.), ville det alt andet lige betyde mindreudgifter på 450 mio. kr. (før udligning). Noget af udviklingen kompenseres i det kommunale udligningssystem, men det kan langt fra dække de samlede merudgifter.

Randers Kommunes udfordringer på indkomstoverførselsområdet er således både relateret til den konkrete udvikling i kommunens befolkning samtidig med den relative udvikling i resten af samfundet.

Hvilke målgrupper driver udgifterne?

I det følgende afsnit vil borgerne på indkomstoverførsler blive beskrevet ud fra to kategorier, henholdsvis borgere "tæt på" arbejdsmarkedet og borgere "længere væk" fra arbejdsmarkedet.

Borgere tæt på arbejdsmarkedet defineres som følgende:

- A-dagpengemodtagere
- Jobparate kontanthjælpsmodtagere

- Uddannelsesparate uddannelseshjælpsmodtagere
- Sygedagpengemodtagere

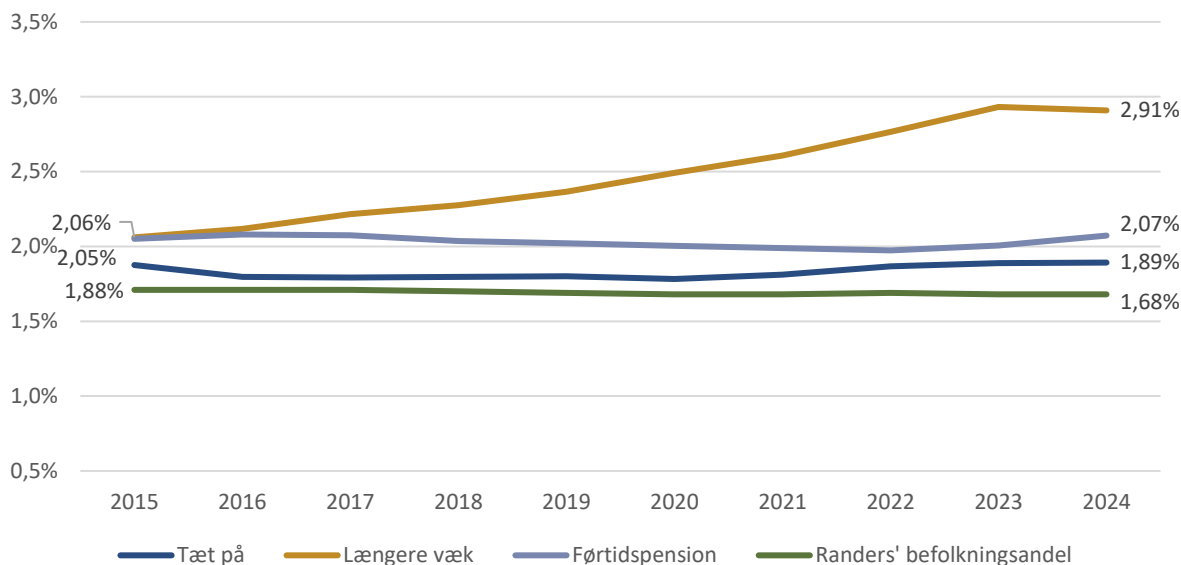
Borgere længere væk fra arbejdsmarkedet defineres som følgende:

- Aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere
- Aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere
- Borgere i jobafklaringsforløb
- Borgere i ressourceforløb

Figur 8.15 nedenfor viser andelen af fuldtidspersoner i gruppen *tæt på* arbejdsmarkedet, *længere væk* fra arbejdsmarkedet samt borgere på førtidspension. I forhold til andelen af fuldtidspersoner tæt på arbejdsmarkedet ligger denne tættere på kommunens andel af befolkningen end den samlede udgiftsandel i ovenstående afsnit. I 2024 udgjorde andelen af fuldtidspersoner i målgrupperne tæt på arbejdsmarkedet 1,89 pct. af det samlede antal fuldtidspersoner i målgrupperne på landsplan, mens Randers Kommunes befolkningsandel var på 1,68 pct. Karakteristisk for borgere tæt på arbejdsmarkedet er, at det i høj grad er konjunkturerne og landsudviklingen, der bestemmer antallet af ledige.

Af figuren nedenfor fremgår det, at for gruppen af borgere længere væk fra arbejdsmarkedet udgør Randers Kommunes andel af fuldtidspersoner 2,91 pct. Det vil sige en markant forskel i forhold til befolkningsandelen på 1,68 pct.

Figur 8.15. Udvikling i andel fuldtidspersoner på indkomstoverførsler i forhold til befolkningsandel, pct., (2015-2024)

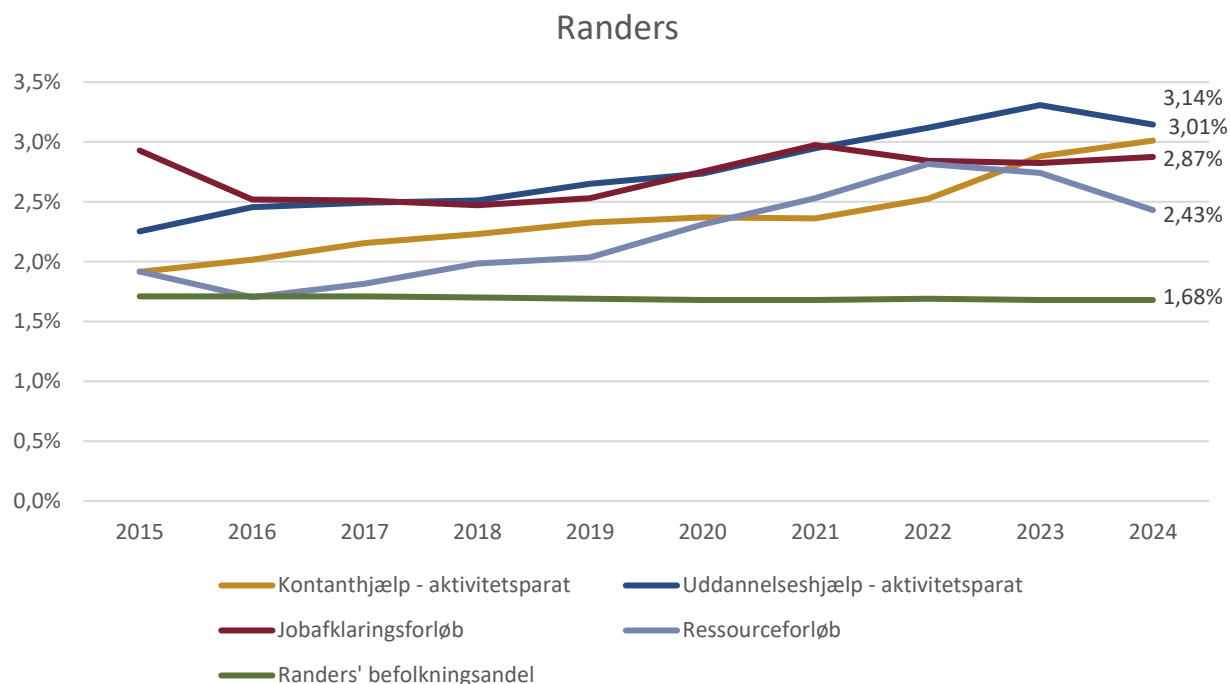

Kilde: Jobindsats.dk og egne beregninger.

Figur 8.16 viser udviklingen i Randers Kommunes andel af fuldtidspersoner blandt målgrupperne *længere væk fra arbejdsmarkedet*. Af figuren fremgår det, at den største målgruppe i Randers Kommune i 2024 var aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere. Randers Kommunes andel af denne målgruppe var 3,14 pct., mens befolkningsandelen i 2024 var 1,68 pct. Kommunen har således næsten dobbelt så mange aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere, som kommunen ud fra befolkningens størrelse *burde* have.

Det fremgår ligeledes af figuren, at andelen af fuldtidspersoner generelt har været stigende for alle målgrupper længere væk fra arbejdsmarkedet frem til 2022. I 2022 begyndte andelen af borgere i jobafklaringsforløb at falde, og fra 2023 til 2024 er andelen af aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere også faldet (med 0,17 procentpoint).

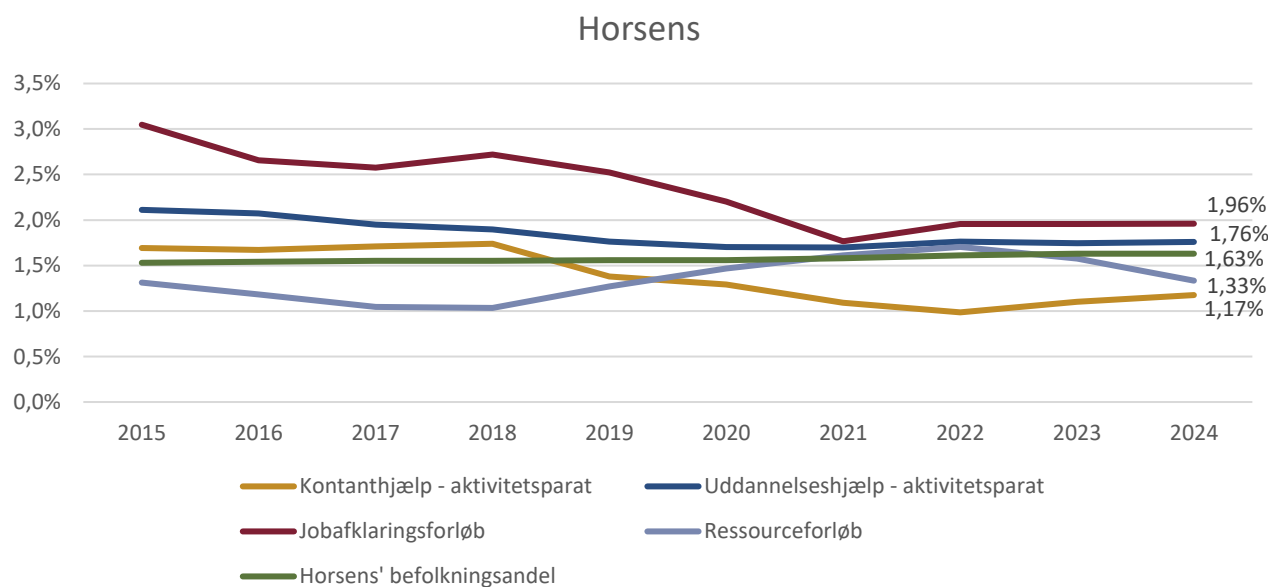
Figur 8.16. Udvikling i andel fuldtidspersoner længere væk fra arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Randers, pct. (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

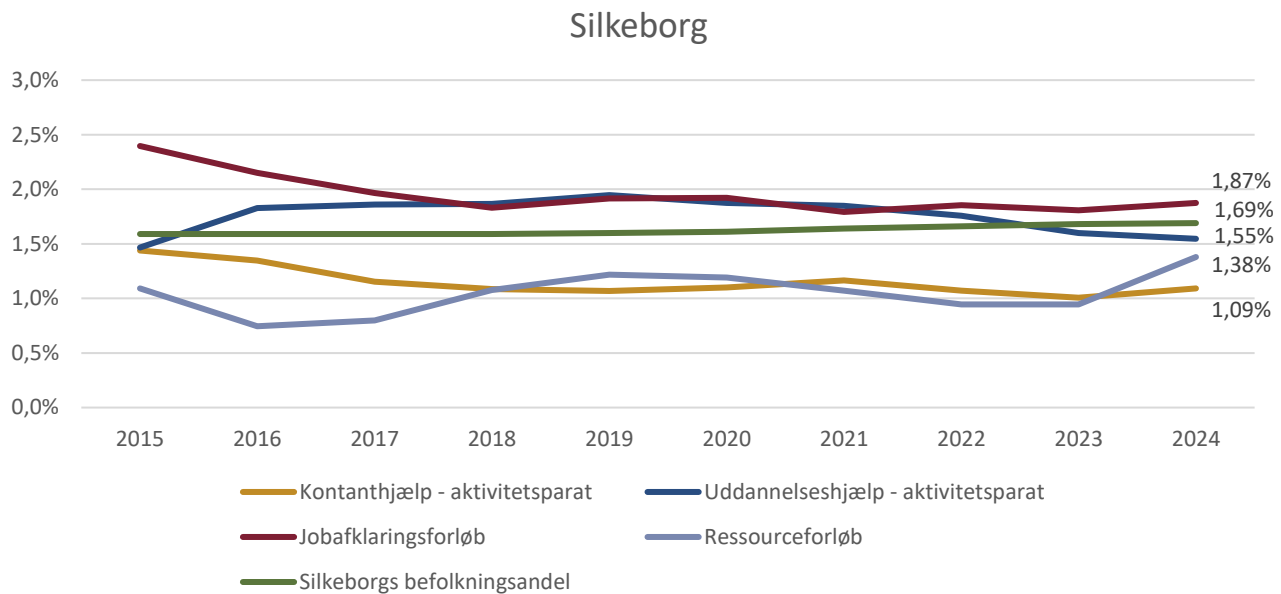
Figurerne nedenfor viser udviklingen for de tre sammenligningskommuner i forhold til andel af fuldtidspersoner blandt målgrupperne længere væk fra arbejdsmarkedet sammenholdt med kommunernes befolkningsandel.

Figur 8.17. Udvikling i andel fuldtidspersoner længere væk fra arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Horsens, pct. (2015-2024)

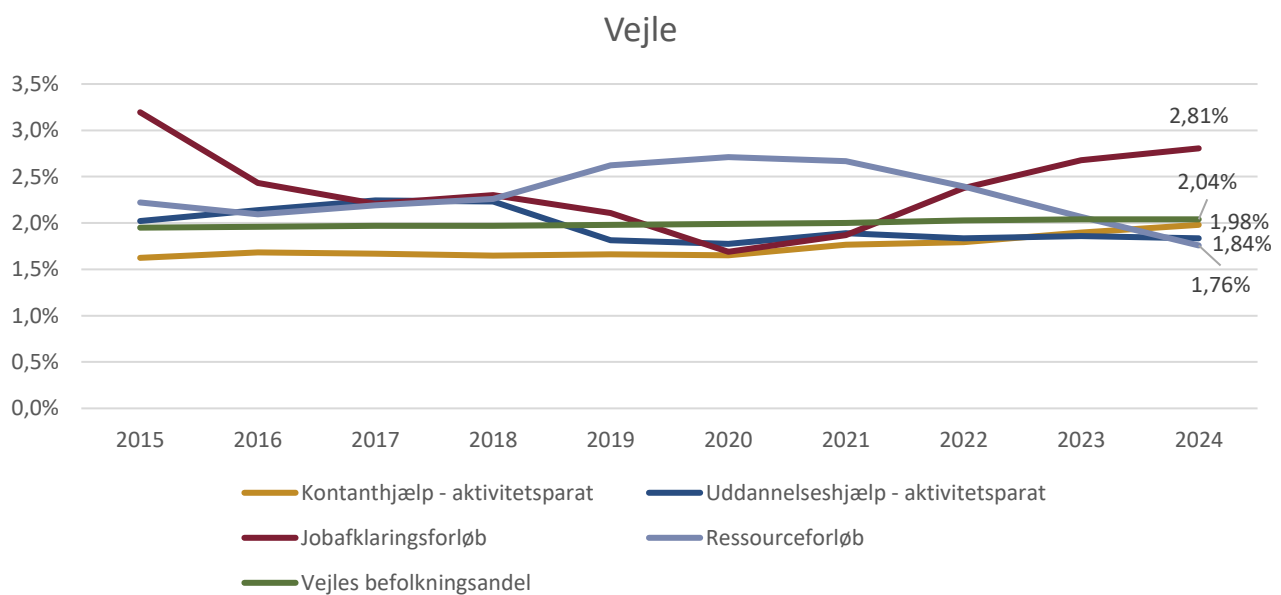
Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 8.18. Udvikling i andel fuldtidspersoner længere væk fra arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Silkeborg, pct. (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 8.19. Udvikling i andel fuldtidspersoner længere væk fra arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Vejle, pct. (2015-2024)

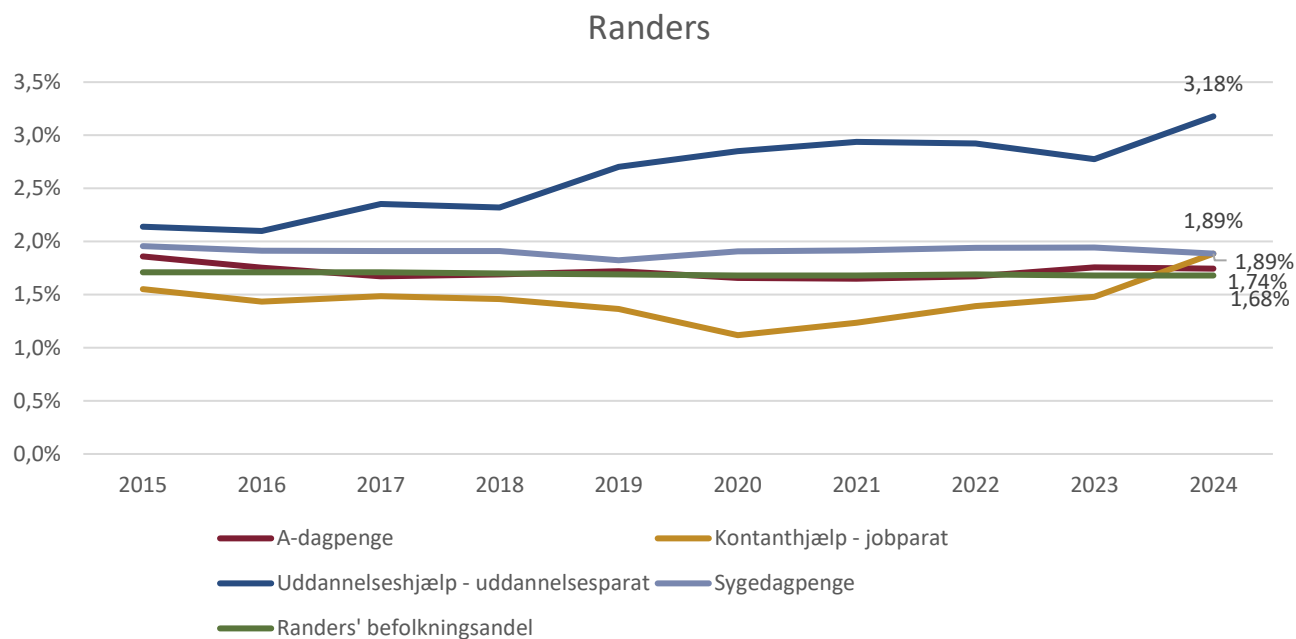

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figuren nedenfor viser udviklingen i andel fuldtidspersoner blandt målgrupperne tæt på arbejdsmarkedet i Randers Kommune. Af figuren fremgår det, at det særligt er de unge (18-29 år) på uddannelseshjælp, der har oplevet den største vækst relativt til kommunens befolkningsandel.

Af figuren fremgår det desuden, at Randers Kommune har omkring den forventede andel a-dagpengemodtagere og en anelse flere jobparate kontanthjælpsmodtagere og sygedagpengemodtagere end forventet på baggrund af kommunens befolkningstal.

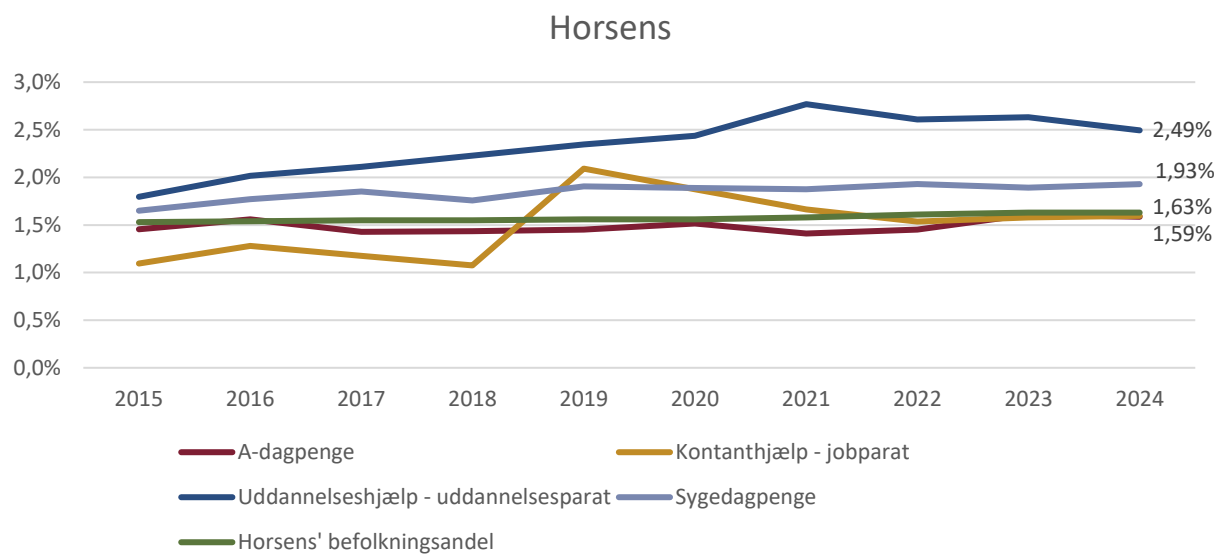
Figur 8.20. Udvikling i andel fuldtidspersoner tæt på arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Randers, pct. (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

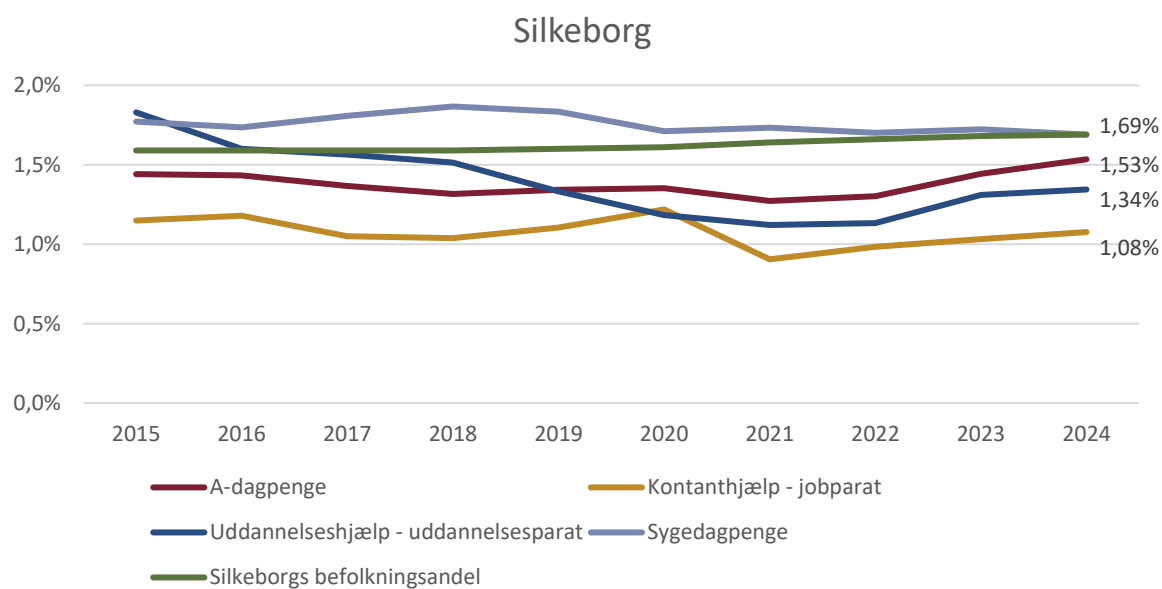
Figurerne nedenfor viser udviklingen i andel fuldtidspersoner blandt målgrupperne tæt på arbejdsmarkedet i de tre sammenligningskommuner sammenholdt med kommunernes befolkningsandel.

Figur 8.21. Udvikling i andel fuldtidspersoner tæt på arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Horsens, pct. (2015-2024)

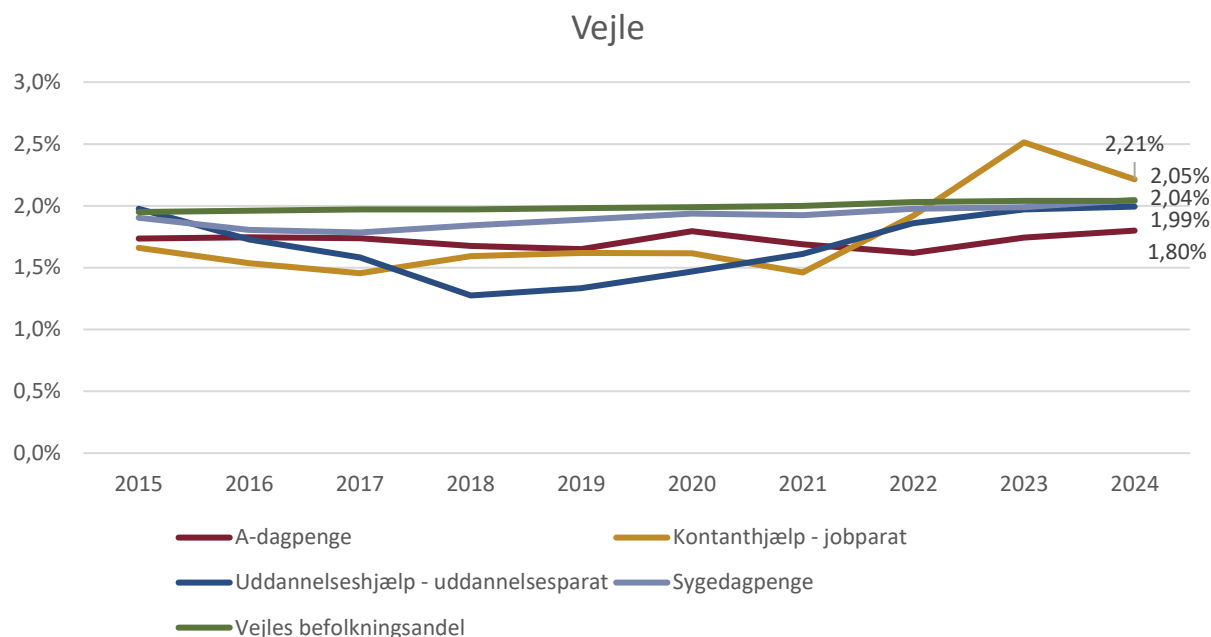
Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 8.22. Udvikling i andel fuldtidspersoner tæt på arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Silkeborg, pct. (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

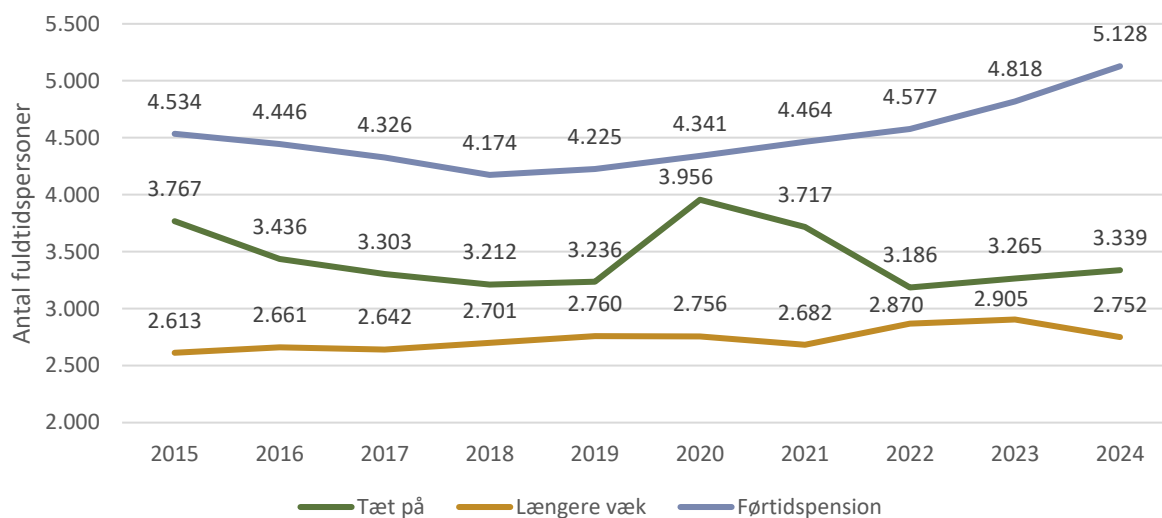
Figur 8.23. Udvikling i andel fuldtidspersoner tæt på arbejdsmarkedet fordelt på målgrupper, Vejle, pct. (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figuren nedenfor viser udviklingen i *antallet* af fuldtidspersoner, der er henholdsvis tæt på og længere væk fra arbejdsmarkedet samt antal fuldtidspersoner, der modtager førtidspension. Gruppen *længere væk* er i absolutte tal fra 2015 til 2024 vokset med 139 fuldtidspersoner, hvilket svarer til en procentvis stigning på 5,3 pct. På landsplan er antallet af fuldtidspersoner i målgrupperne længere væk fra arbejdsmarkedet faldet med 25 pct. i perioden 2015-2024.

Figur 8.24. Udvikling i antal fuldtidspersoner tæt på og længere væk fra arbejdsmarkedet samt på førtidspension i Randers Kommune (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Databank, Ydelser og egne beregninger.

Tabel 8.5 nedenfor viser antallet af fuldtidspersoner i Randers Kommune fordelt på ydelsesgrupper samt andelen af fuldtidspersoner i ydelsesgrupperne i procent af befolkningen i henholdsvis Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune, Vejle Kommune og i hele landet.

Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune sammenlignet med de øvrige kommuner og hele landet er en større andel af borgere længere væk fra arbejdsmarkedet - særligt aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere og aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere.

Tabel 8.5. Antal fuldtidspersoner på offentlig forsørgelse i pct. af befolkningen (16-66 år), 2024

		Antal fuldtids- personer i Randers	Fuldtidspersoner i pct. af befolkningen (16-66 år)				
			Hele landet	Randers	Horsens	Silkeborg	Vejle
Tæt på	A-dagpenge	1.301	1,9	2,0	1,9	1,8	1,7
	Kontanthjælp – Jobparat	148	0,2	0,2	0,7	0,6	0,9
	Uddannelseshjælp – uddannelsesparate	278	0,2	0,4	0,3	0,2	0,2
	Sygedagpenge*	1.632	2,2	2,6	2,6	2,3	2,3
Længere væk	Kontanthjælp – aktivitetsparat	1.056	0,9	1,7	0,7	0,6	0,9
	Uddannelseshjælp – aktivitetsparat	620	0,5	1,0	0,6	0,5	0,5
	Jobafklaringsforløb	697	0,6	1,1	0,8	0,7	0,9
	Ressourceforløb	379	0,4	0,6	0,3	0,3	0,4
Øvrige	Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse samt overgangsydelse	296	0,3	0,5	0,3	0,3	0,4
	Revalidering	.	0	0	0	0	0
	Ledighedsydelse	294	0,4	0,5	0,7	0,5	0,4
	Fleksjob	2.229	2,5	3,5	3,9	3,4	2,6
	Førtidspension	5.128	6,4	8,0	7,4	6,0	6,2
	Seniorpension	542	0,8	0,9	0,7	0,7	0,6
	Tidlig pension	189	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3

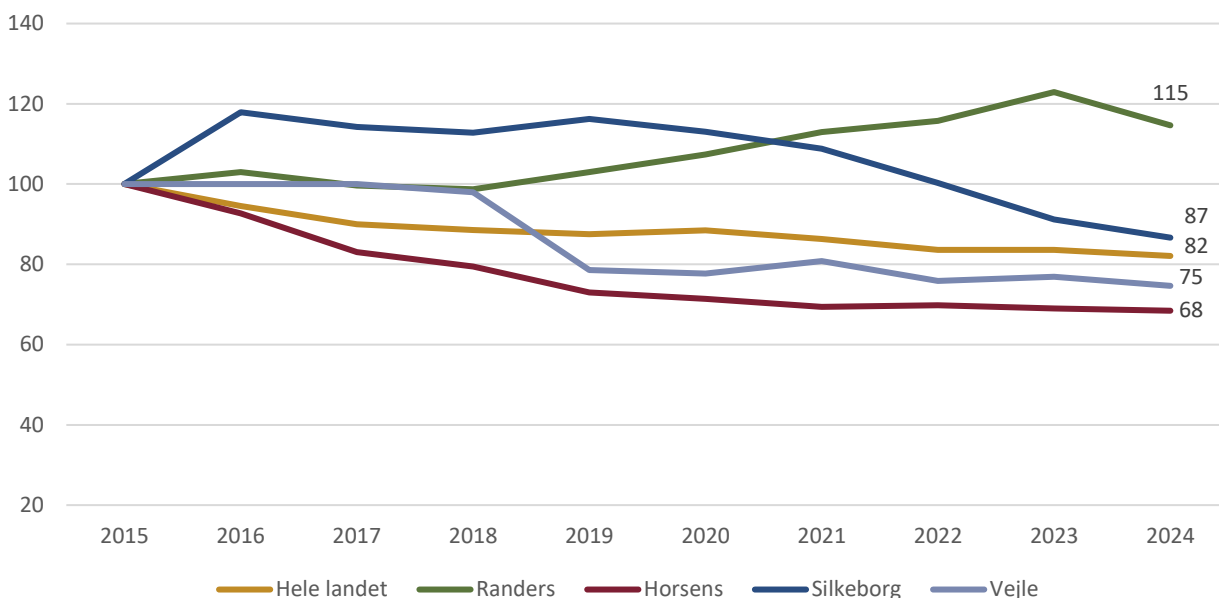
Kilde: Jobindsats.dk, Databank, Ydelser

Note: * Opgørelsen for sygedagpenge er fra 4kv23-3kv24. "." angiver, at der er meget få personer.

I forhold til andelen af borgere på førtidspension fremgår det i en publikation fra Cepos fra maj 2025, at 8,4 pct. af alle borgere i den erhvervsaktive alder (16-66 år) i Randers Kommune modtager førtidspension. Randers landets kommuner i forhold til andelen af borgere på førtidspension, placerer Randers Kommune sig som nr. 24 ud af de 98 kommuner, hvor nr. 1 er den kommune med flest borgere på førtidspension. På landsplan modtager 6,6 pct. af befolkningen førtidspension, hvilket er lavere end niveauet i Randers Kommune. Horsens Kommune (7,8 pct.), Silkeborg Kommune (6,2 pct.) og Vejle Kommune (6,5 pct.) har også alle en lavere andel af borgere på førtidspension sat i forhold til kommunernes befolkningsandel sammenlignet med Randers Kommune (CEPOS, maj 2025).

Figur 8.25 nedenfor viser udviklingen i antallet af aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere i Randers Kommune fra 2015-2024. Af figuren fremgår det, at antallet af aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere overordnet er faldet i sammenligningskommunerne samt på landsplan i perioden 2019 – 2024, mens antallet i Randers Kommune har været stigende fra 2018 og frem til 2023. Fra 2023 til 2024 ses dog en faldende tendens i antallet af aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere i Randers Kommune.

Figur 8.25. Indekseret udvikling i antal aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere, fuldtidspersoner (2015=100)

Kilde: Jobindsats.dk, [Uddannelseshjælp: Antal personer og fuldtidspersoner](#)

8.4 Beskæftigelsesindsatsen i Randers Kommune

I april 2025 er der indgået en politisk aftale om en reform af beskæftigelsesområdet, der bygger på ekspertgruppens anbefalinger til fremtidens beskæftigelsesindsats (fremtidens beskæftigelsesindsats, 2024). Ekspertgruppen blev nedsat af regeringen i maj 2023 med det formål at udvikle en indsats præget af større frihed, forenkling og værdighed, samtidig med at jobcentrene nedlægges, og de årlige udgifter reduceres betydeligt frem imod 2030.

Formålet med ændringen i beskæftigelseslovgivningen er overordnet at skabe et mere enkelt system, hvor borgeren oplever mere sammenhæng i systemet over tid og fx ikke indgår i forskellige ydelsesgrupper og dermed undgår sagsbehandlerskift på grund af ydelsesændringer.

Den politiske aftale, der blev offentliggjort den 9. april 2025, tager udgangspunkt i nedenstående seks grundelementer, der skal reducere udgifterne på området med 2,7 mia. kr. på landsplan.

- Forenkling af målgrupper
- Individuelt tilrettelagt indsats for borgerne
- Værdigt sanktionssystem i balance
- Afskaffelse af jobcenterregimet og frihed i organisering
- Mere plads til a-kasser og private aktører
- Fra proceskrav til resultatstyring

Den politiske aftale ændrer væsentligt rammerne for den kommunale beskæftigelsesindsats i form af mere frihed i kommunernes tilrettelæggelse af indsatsen samt store økonomiske besparelser med heraf følgende behov for reduktion i antallet af medarbejdere, overvejelser om ændret organisering mv. Nedenstående beskrivelser er lavet uden skelen til den nyligt indgåede politiske aftale på landsplan.

Organisering af beskæftigelsesområdet

I Randers Kommune er beskæftigelsesområdet organiseret i en centerstruktur med fire centre. De fire centre er:

- Center for Borgerservice, Ydelser og Digitalisering (BYD)
- Center for Virksomhedsservice og Rekruttering (CVR)
- Center for Job og Kompetencer (CJK)
- Center for Jobrettet Udvikling (CJU)

Center for Borgerservice, Ydelser og Digitalisering består af afdelingerne Borgerservice og Ydelseskantoret. Hertil lægger ansvaret for 'digitalisering', der figurerer i oversigten (se figur 8.26) som et ansvarsområde snarere end en egentlig enhed.

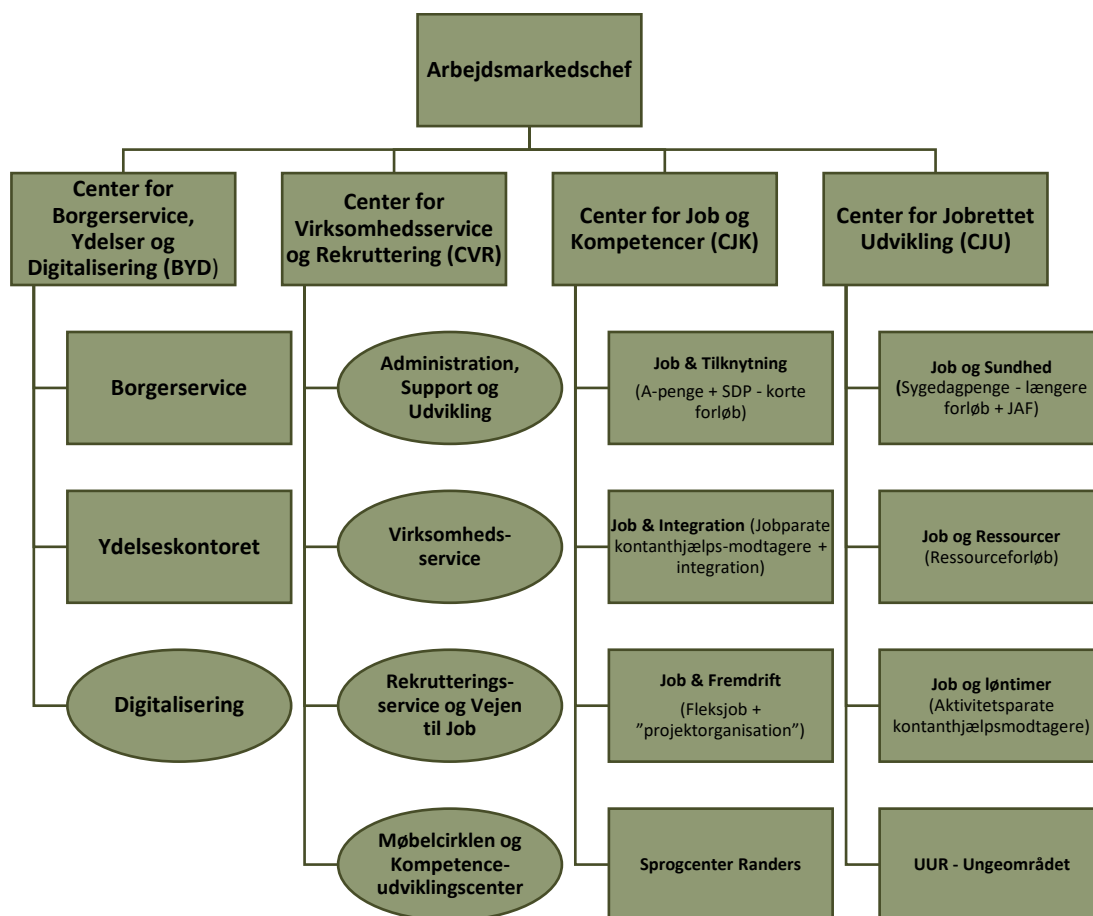
Center for Virksomhedsservice og Rekruttering består af afdelingerne Administration, support og udvikling, Virksomhedsservice, Rekrutteringsservice og 'Vejen til job' samt 'Møbelcirklen' og Kompetenceudviklingscenter. Centret besøger årligt mere end 2.000 lokale virksomheder med det formål at løse lokale arbejdskraftudfordringer, og tilbyder virksomhedsservice inden for rekruttering, fastholdelse af medarbejdere, samt uddannelse og opkvalificering. Centret afholder desuden diverse netværksarrangementer, og hjælper virksomheder, der ansætter medarbejdere med brug for ekstra støtte og vejledning.

Center for Job og Kompetencer udgør den "ene halvdel" af jobcentret. Målgrupperne i centeret er borgere, der er tættere på arbejdsmarkedet. Center for Jobrettet Udvikling udgør den "anden halvdel" af jobcentret, hvor målgrupperne er borgere længere væk fra arbejdsmarkedet. Afdelingerne i de to centre og de tilhørende målgrupper fremgår af figur 8.26.

Ungeområdet er en del af Center for Jobrettet Udvikling. Afdelingen indgår som en del af Den Kommunale Unge-Indsats (KUI), der er et tværfagligt samarbejde, som arbejder for at skabe de bedst mulige betingelser for unge mennesker på vej ind på arbejdsmarkedet.

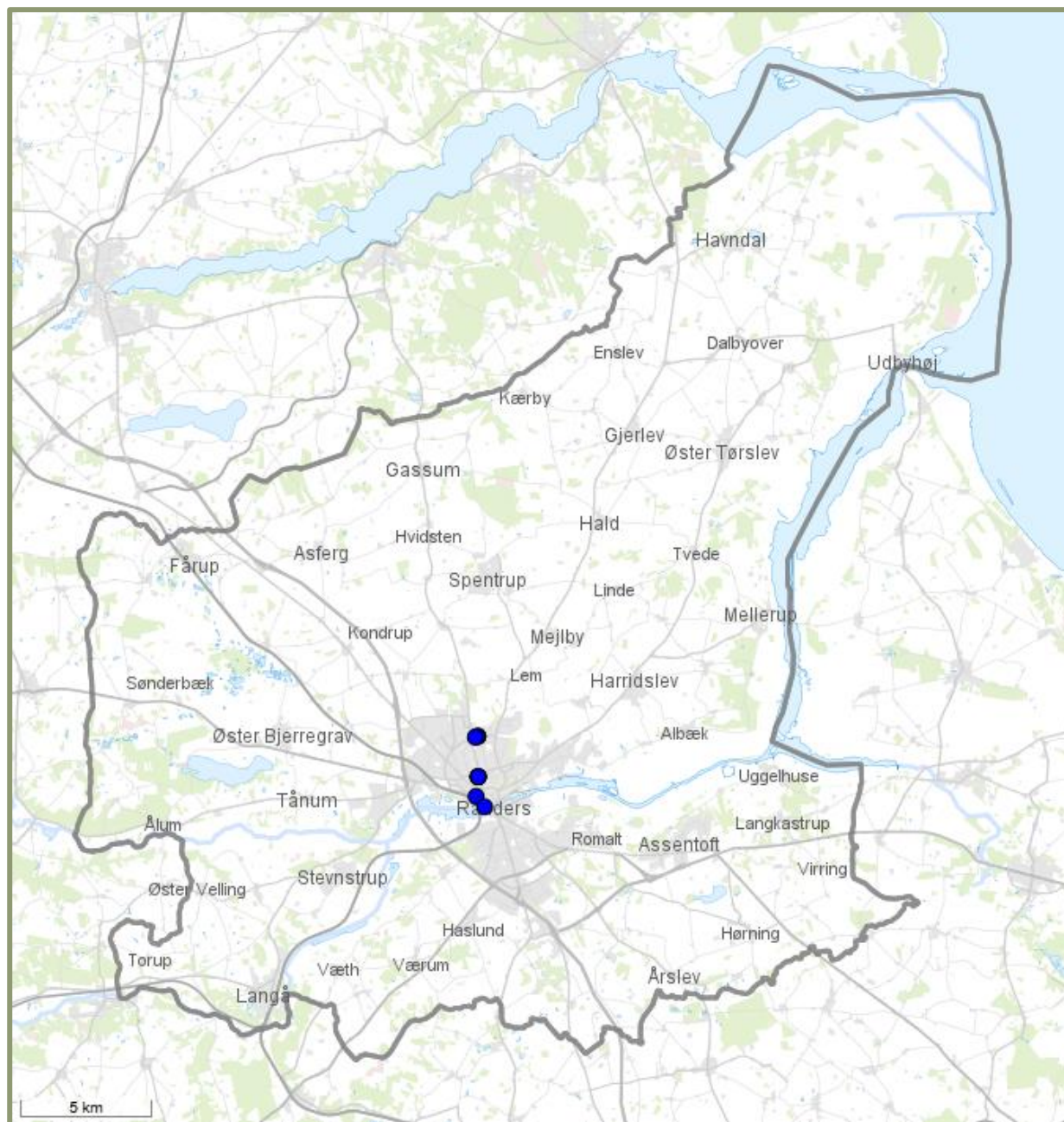
Beskæftigelsesområdet oplever ikke udfordringer i forhold til at rekruttere medarbejdere.

Figur 8.26. Organisationsdiagram for beskæftigelsesområdet i Randers Kommune (februar 2025)

Størstedelen af beskæftigelsesområdet i Randers Kommune er placeret på den gamle kaserne på Regimentvej i den nordlige del af Randers by. Undtagelserne omfatter Borgerservice, som er fysisk placeret på Odinsgade i det centrale Randers, og jobcenterets ungeafdeling, som er fysisk placeret på Tradium (erhvervsskole i Randers) sammen med uddannelsesvejledere fra ungdommens uddannelsesvejledning. Tradium ligger i Sct. Peders Gade i det centrale Randers. De geografiske placeringer fremgår af kortet i figuren nedenfor.

Kort 8.1. Institutioner på arbejdsmarkedsområdet (marts 2025)

Kilde: Randers Kommunes egne data.

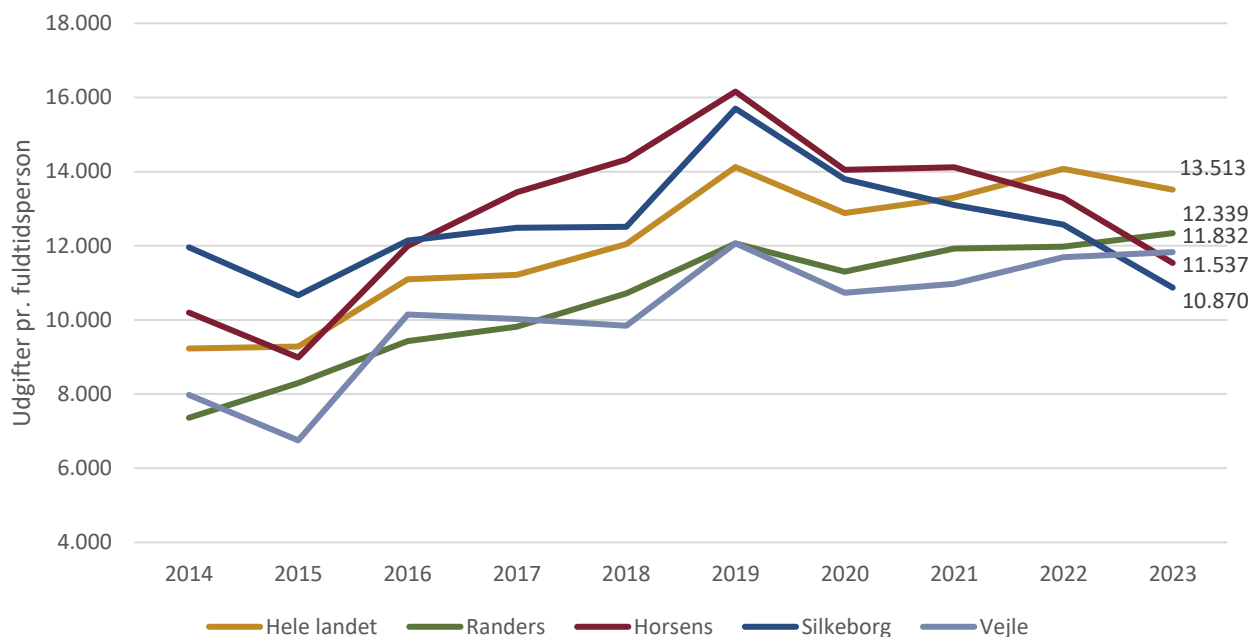
Udgifter til beskæftigelsesindsatsen

Figur 8.27 nedenfor viser udgifterne til den samlede beskæftigelsesindsats (både konto 5 og 6) pr. fuldtidsperson på offentlig forsørgelse i henholdsvis Randers Kommune, sammenligningskommunerne og landsplan. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune – sammenlignet med de øvrige kommuner - i meget lav grad har haft udsving i udgifterne til beskæftigelsesindsatsen siden 2014. I 2014 havde Randers Kommune udgifter til beskæftigelsesindsatsen på 7.360 kr. pr. fuldtidsperson, hvilket var lavere end både landsplan og sammenligningskommunerne. Generelt har der i perioden 2014-2023 været en stigende tendens i udgifterne til beskæftigelsesindsatsen i Randers Kommune, dog med et mindre fald fra 2019 til 2020. Fra 2014 til 2022 har Randers Kommune og Vejle Kommune været de to kommuner med færrest

udgifter til beskæftigelsesindsatsen på trods af, at Randers Kommune i perioden har haft en væsentlig højere andel borgere på offentlig forsørgelse end sammenligningskommunerne og hele landet.

Af figuren fremgår det ligeledes, at udgifterne til beskæftigelsesindsatsen i Silkeborg Kommune og Horsens Kommune siden 2019 er faldet væsentligt. Dette har medført, at Randers Kommune i 2023 har de højeste udgifter pr. fuldtidsperson til beskæftigelsesindsatsen (12.339 kr. pr. fuldtidsperson) blandt sammenligningskommunerne, men dog stadig under niveauet på landsplan, hvor udgifterne i gennemsnit er 13.513 kr. pr. fuldtidsperson.

Figur 8.28. Udgifter til beskæftigelsesindsats (konto 5 og 6) i kroner pr. fuldtidsperson (2014-2023)

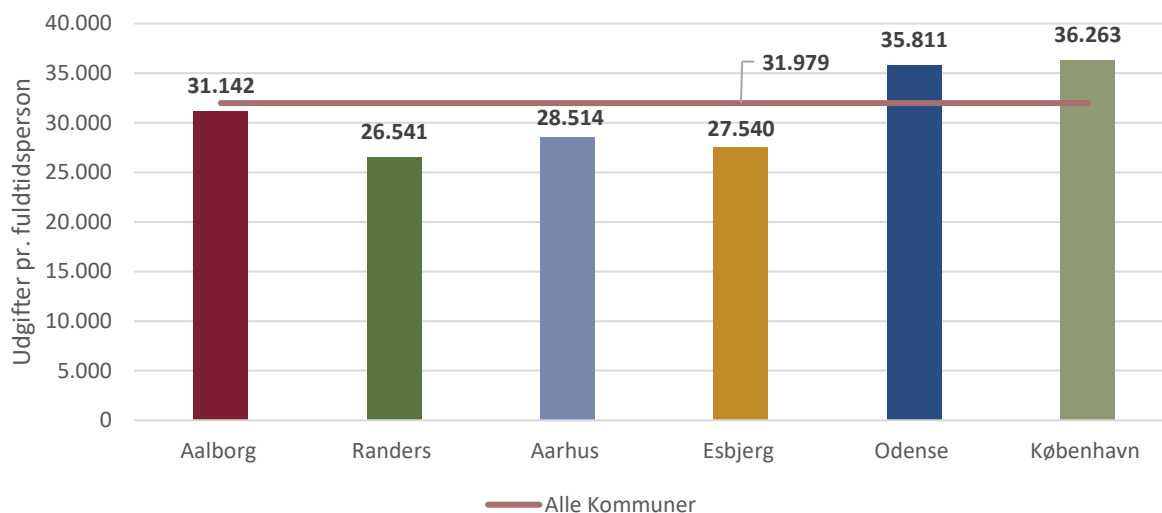

Kilde: Danmarks Statistik (REGK31) og jobindsats.dk, ydelser, offentligt forsørgede, [Antal personer og fuldtidspersoner](#)

I 2024 gennemførte konsulentfirmaerne BDO og HBS Economics en kortlægning af samtlige jobcentres ressource- og tidsforbrug til beskæftigelsesindsatsen baseret på data fra 2022. Kortlægningen blev udført for Ekspertgruppen for fremtidens beskæftigelsesindsats. Kortlægningen omfatter opgaver vedrørende borgere omfattet af Lov om en Aktiv Beskæftigelsesindsats og Integrationsloven. I opgørelsen medtages alle de ressourcer, der går til administrative opgaver, opgaver omkring kontaktforløb og indsatser for målgrupper for beskæftigelsesindsatsen. Ressourceopgørelsen omfatter også ydelsesadministration, herunder udbetaling af forsørgelsesydelse, særlig støtte og enkeltydelse for målgrupperne. Konsulentfirmaerne kobled indberetningen fra kommunerne med antal fuldtidspersoner opgjort i Jobindsats.dk. På den måde har det været muligt at opgøre ressourceforbruget opgjort pr. fuldtidsperson.

Figur 8.29 viser kortlægningen af udgifter pr. fuldtidsperson i seks-byerne og på landsplan. Forvaltningen har ikke data på sammenligningskommunerne. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune i gennemsnit har omkostninger for 26.541 kr. (2022) pr. fuldtidsperson på tværs af alle målgrupper, hvilket er det laveste niveau blandt seks-byerne samt under landsgennemsnittet, der var 31.979 kr. pr. Fuldtidsperson.

Figur 8.29. Udgifter (ressource- og tidsforbrug) til beskæftigelsesindsatsen pr. fuldtidsperson (2022)

Kilde: HBO Economics & BDO, 2024a, "Sammenligning af 6-byernes ressource- og tidsanvendelse på beskæftigelsesområdet i 2022" samt HBO Economics & BDO, 2024b, "Randers Kommunes ressourceforbrug i beskæftigelsesindsatsen i 2022".

Kortlægningen viste desuden en stor spredning i det kommunale forbrug på beskæftigelsesområdet. Gennemsnittet i top-10 lå på 43.200 kr. pr. fuldtidsperson og gennemsnittet i bund-10 lå på 23.700 kr. pr. fuldtidsperson. Medianforbruget var 31.000 kr. pr. fuldtidsperson. Randers Kommune har således formodentligt været blandt de billigste kommuner i forbruget på beskæftigelsesindsatsen. Kortlægningen viste ligeledes, at når udgifterne pr. fuldtidsperson korrigeres for målgruppesammensætningen i kommunerne, falder Randers Kommunes forbrug til 25.600 kr. pr. fuldtidsperson, hvorimod gennemsnittet i bund-10 stiger til 24.600 kr. (HBS Economics & BDO, 2024b).

Arbejdsmarkedsområdets strategiske plan (ASP)

Byrådet har i Vision 2030 fastlagt de langsigtede politiske mål for Randers Kommune. Af visionen fremgår det blandt andet, at Randers Kommunes beskæftigelse som førnævnt skal ligge klart over landsgennemsnittet samt, at markant flere i Randers får en ungdomsuddannelse. Byrådet peger på, at kommunen skal have en høj social mobilitet og være blandt de bedste – både som sted at bo, vokse op, arbejde og drive virksomhed. Initiativer i Arbejdsmarkedsområdets Strategiske Plan (ASP) skal bidrage til at opfylde byrådets vision.

I lyset af kommunens udfordringer med udviklingen i udgifterne til indkomstoverførsler og arbejdet med Fremtidens Randers, sættes der med ASP retning for de kommende års arbejde med den beskæftigelsesrettede indsats. Der skal med ASP ske en omstilling af driften, der særligt fokuserer på indsatser, der kan opfylde følgende tre forudsætninger:

- At medvirke til at skabe en bedre økonomi, både for beskæftigelsesområdet og for den samlede økonomi i kommunen.
- At forebygge og skabe den positive forandring i kommunens strukturelle, socioøkonomiske udfordringer på længere sigt.
- At bidrage til opfyldelse af byrådets vision om en beskæftigelse klart over landsgennemsnittet.

Initiativerne i planen kategoriseres i henhold til den politiske retning fastlagt i beskæftigelsespolitikens fem spor:

1. Vi møder borgeren med sammenhængende indsatser.

2. Vi vil arbejde for, at borgere bliver selvforsørgende.
3. Vi vil være virksomhedernes foretrukne samarbejdspartner.
4. Vi vil hjælpe unge med at finde en vej til uddannelse eller beskæftigelse.
5. Vi arbejder målrettet og resultatorienteret.

Randers Kommunes beskæftigelsespolitik kan findes her: [Beskæftigelsespolitik - Randers Kommune](#).

Hvert spor indeholder en række tilhørende initiativer, der kan have effekt på både kort, mellemlang og lang sigt.

Fokusområderne fra budget 2025-2028 er:

- Fortsætte og udvikle indsatserne på sygedagpengeområdet for både kommunale og eksterne arbejdspladser.
- Et særligt fokus på indsatsen for byens unge.
- Kommunens egen rolle som arbejdsplads i at skabe et bæredygtigt arbejdsmarked.
- Helhedsorienterede indsatser på tværs af kommunens fagområder for udsatte familier, hvor det ikke alene er ledighed, der udfordrer.
- Nye borgere i Randers Kommune på overførselsindkomst – som straks skal have et arbejdstilbud.
- Den kommende indførsel af arbejdspligt for flygtninge/indvandrere samt brugen af Integrationsgrunduddannelsen (IGU).

De konkrete initiativer i Arbejdsmarkedets Strategiske Plan kan tilgås på følgende link:

[Arbejdsmarkedets Strategiske Plan](#).

Borgere tæt på arbejdsmarkedet

Beskæftigelsesindsatsen for borgere, der er tæt på arbejdsmarkedet, har til formål at understøtte en hurtig og varig tilbagevenden til job eller uddannelse. Indsatsen tilrettelægges med udgangspunkt i den enkeltes jobmål og CV, og består af en kombination af virksomhedsrettede tilbud, opkvalificering, vejledning og jobsøgningsstøtte. For alle målgrupper findes der flere tværgående tilbud, der har til formål at bringe borgeren tættere på arbejdsmarkedet. "Vejen til job" er et generelt tilbud, der fokuserer på at skabe en tættere kobling mellem borgerne og arbejdsmarkedet. "Karriereteamet" tilbyder et internt jobsøgningsforløb, hvor der arbejdes med jobsøgningsstrategier, ansøgninger og CV. Derudover findes blandt andet "Praktiklisten", hvor borgere kan få adgang til virksomhedsrettede tilbud, som Center for Virksomhedsservice og Rekruttering har indhentet.

De virksomhedsrettede tilbud udgør en central del af indsatsen og omfatter blandt andet praktikforløb, løntilskudsordninger og særlige mentorordninger, der kan hjælpe med at bygge bro til arbejdsmarkedet. Derudover tilbydes opkvalificering i form af ordinær uddannelse, branchekurser og særligt tilrettelagte forløb, der understøtter borgerens mulighed for at få varig beskæftigelse.

Der er desuden iværksat et nyt tiltag i form af en projektorganisation, der segmenterer målgrupperne yderligere fx ledige med udenlandsk baggrund, nyuddannede borgere, borgere med behov for brancheskifte eller borgere, der har oplevet stress eller længere ledighed. I projektorganisationen tilrettelægges indsatsen for borgerne til de specifikke udfordringer, de ledige står overfor.

Udfordringer

En af de største udfordringer i beskæftigelsesindsatsen for borgerne tæt på arbejdsmarkedet er at sikre et tilstrækkeligt antal virksomhedsrettede forløb, der matcher borgernes jobmål. I forvaltningen opleves et

mismatch mellem borgernes jobsøgningsmål og opslåede stillinger. Se eventuelt tabel under afsnittet "Ledigheden i Randers Kommune". Der er behov for både at skaffe relevante praktikpladser og sikre de nødvendige administrative ressourcer til at håndtere forløbene. Derudover er det en udfordring, at der i kommunen er flere borgere med sprogbarrierer end virksomhederne kan/vil ansætte. Overgangen fra a-kassen til beskæftigelsessystemet kan ligeledes være en udfordring, da der ofte er begrænset tid til at etablere den rette indsats.

Lokale proceskrav

Randers Kommune har suppleret den nationale beskæftigelsesindsats med enkelte lokale proceskrav, herunder en tidlig og intensiv indsats for sygedagpengemodtagere, hvor borgerne tilbydes en samtale senest en uge efter, at sagen er blevet oprettet. Derudover skal borgere på ledighedsydelse, jf. den nationale lovgivning, senest tre uger efter opnået ret til ledighedsydelse registrere deres CV på jobnet. I Randers Kommune skal der ligeledes afvikles en jobsamtale senest tre uger efter opnået ret til ledighedsydelse, så CV'et kan godkendes.

Borgere længere væk fra arbejdsmarkedet

Indsatsen for borgere længere væk fra arbejdsmarkedet bygger grundlæggende på en ressourcefokuseret tilgang til borgeren. Det handler om at finde de områder, hvor borger har interesser, ressourcer og personlige kompetencer og derfra matche dem til konkrete arbejdsopgaver på arbejdsmarkedet.

Der er tale om en håndholdt og helhedsorienteret indsats, hvor jobcentermedarbejderen (koordinerende sagsbehandler eller personlig jobformidler) faciliterer en indsats, som er rettet mod konkrete jobmål og indsatser, som sætter retning og skaber progression mod disse mål.

Udgangspunktet for indsatsen er det ressourcefokuserede CV, som også er et dialogværktøj i samarbejdet med borgeren. Dette matches til konkrete arbejdsopgaver og dernæst til ABC-jobmål i jobplanen.

Borgeren præsenteres løbende for ledige jobs, som matcher jobmål, interesser og kompetencer. Der støttes til løbende jobsøgning via jobsøgningsportaler eller ved personligt fremmøde, samt via formidling af ledige jobs i jobcentrets rekrutteringsservice, herunder CSR-jobs eller via invitation til "Jobdating-arrangementer".

Indsatsen fra den koordinerende sagsbehandler/personlige jobformidler/jobkonsulent/mentor kombineres med tilbud fra tilbudsviften i Center for Jobrettet Udvikling. Tilbudsviften består af en række beskæftigelsesrettede indsatser, som alle har et jobrettet fokus, men hvor nogle tilbud også har et element af støtte til helbredsmestring i kombination med det at være på en arbejdsplads med forskellige helbredsmæssige udfordringer og skånehensyn.

Som noget nyt arbejdes der i Center for Jobrettet Udvikling i 2025 med resultatmål for tilbud i tilbudsviften. Der er fastsat 1-4 mål, hvoraf to mål er gennemgående i tilbuddene:

- X pct. af borgerne skal være i arbejde, uddannelse eller i fleksjob ved forløbets afslutning.
- X pct. af borgerne skal inden forløbets afslutning være i lønnede timer, delvis raskmeldt.

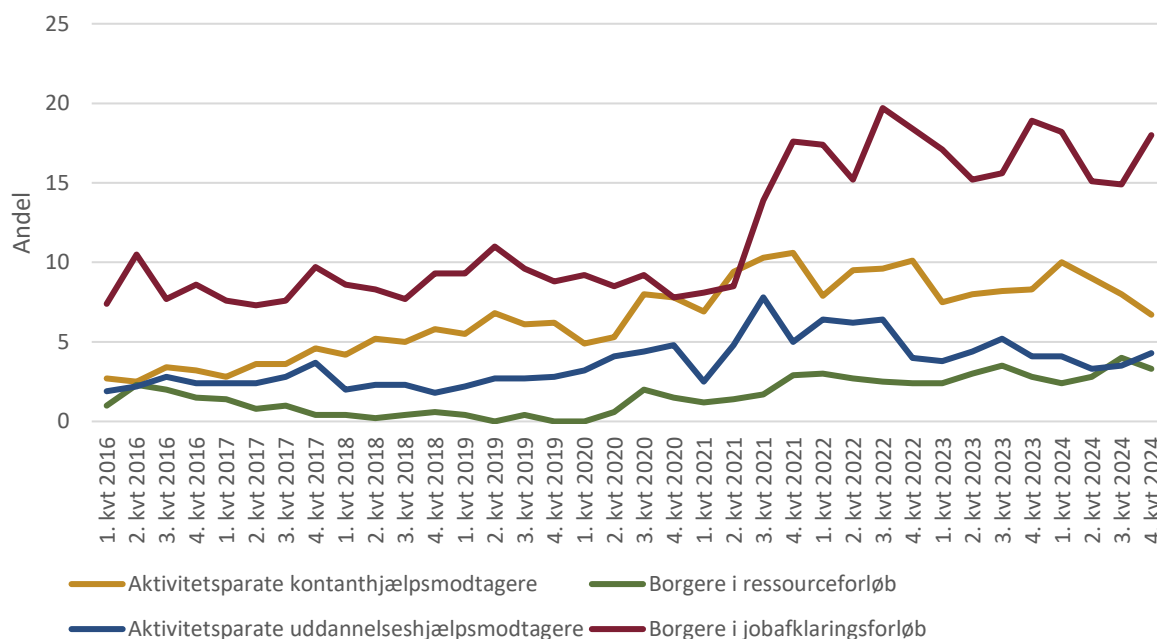
Herudover anvendes tværgående tilbud på Jobcenter Randers:

- Vejen til job – tværgående tilbud med fokus på at koble borgeren tættere på arbejdsmarkedet
- Praktiklisten – tilbud om virksomhedsrettede tilbud, som Center for Virksomhedsservice og Rekruttering har indhentet
- Partnerskabsaftaler med virksomheder, hvor der er lavet aftaler om rummelige praktikforløb til borgere som har brug for en træningsbane – med mulighed for ordinære timer

- Opkvalificeringsforløb i form af ordinær uddannelse, regional pulje
- Nytteindsats med henblik på rådighedsvurdering

Figur 8.30 nedenfor viser andelen af borgere længere væk fra arbejdsmarkedet (henholdsvis aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere, borgere i ressourceforløb og borgere i jobafklaringsforløb) med ordinære løntimer i perioden 2016-2024. Det fremgår af figuren, at andelen af borgere i jobafklaringsforløb med ordinære løntimer er den højeste andel blandt de fire målgrupper.

Figur 8.30. Udvikling i andel borgere længere væk fra arbejdsmarkedet med ordinære løntimer, fordelt på målgrupper, pct. (1. kvartal 2016-4. kvartal 2024)

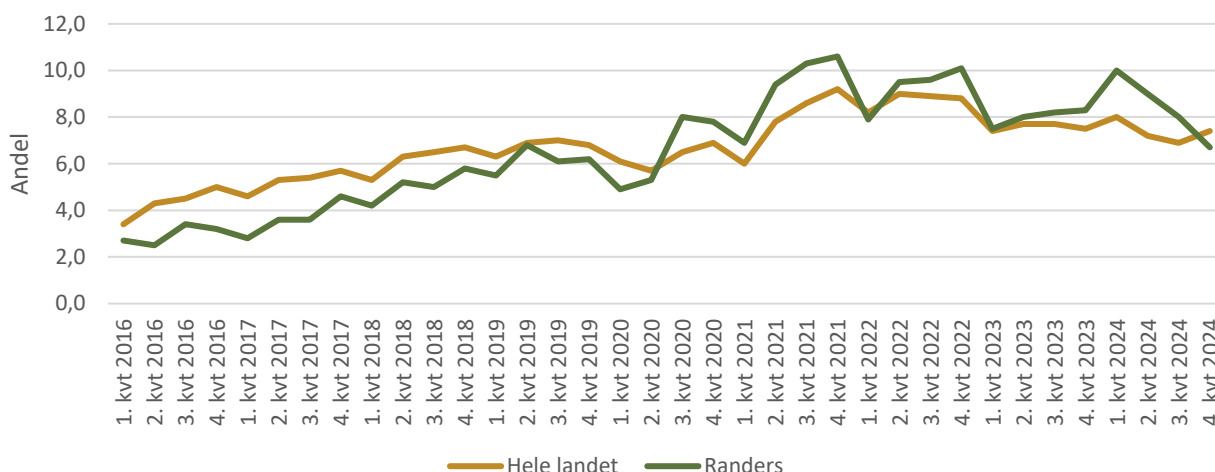

Kilde: Jobindsats.dk, [Kontanthjælp: Antal og andel personer med ordinære løntimer](#); [Ressourceforløb: Antal og andel personer med ordinære løntimer](#); [Uddannelseshjælp: Antal og andel personer med ordinære løntimer](#); [Ydelsesmodtagere med løntimer: Antal og andel ydelsesmodtagere med ordinære timer](#).

I det følgende præsenteres en række figurer, der viser udviklingen i andelen af borgere med ordinære løntimer fordelt på målgrupper sammenlignet med landsplan.

Af figur 8.31 fremgår det, at det er lykkedes at hæve andelen af aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere i ordinære timer fra 2,7 pct. i første kvartal 2016 til over 10 pct. i løbet af 2021 til 2024. Andelen er dog faldet i løbet af 2024 fra 10 pct. til 7 pct. I perioden har Randers Kommune bevæget sig fra at ligge under landsgennemsnittet frem til 2020 og herfra ligge over landsgennemsnittet frem til 2024, hvor Randers Kommune rammer landsgennemsnittet igen.

Figur 8.31. Andel aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere med ordinære løntimer, pct. (1. kvartal 2016-4. kvartal 2024)

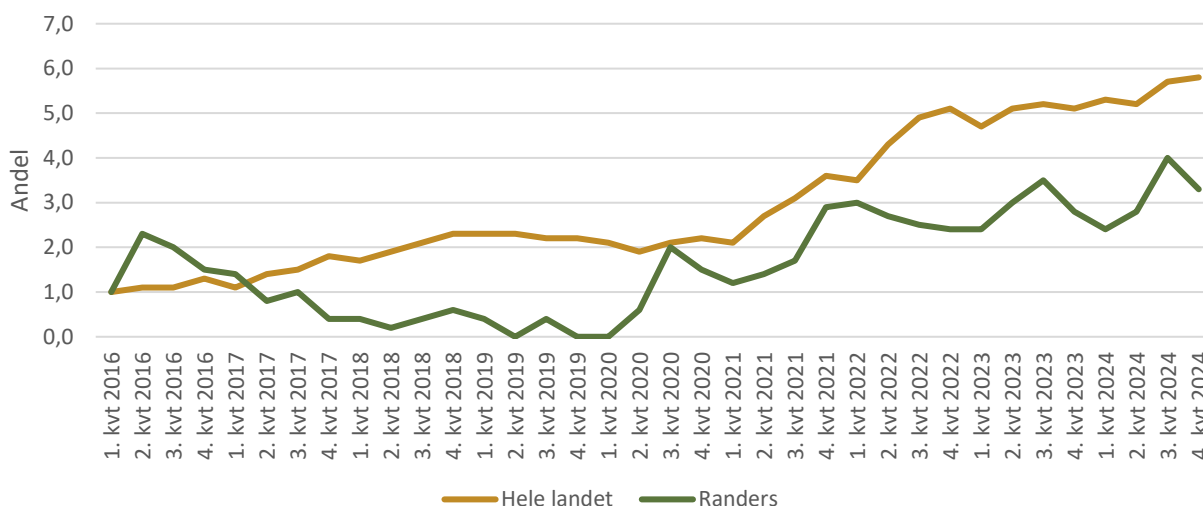

Kilde: Jobindsats.dk, [Kontanthjælp: Antal og andel personer med ordinære løntimer](#)

Note: Andelen af kontanthjælpsmodtagere, der i perioden har haft minimum en måned, hvor de både har modtaget kontanthjælp og løn for ordinær beskæftigelse i større eller mindre omfang.

Figur 8.32 nedenfor viser udviklingen i andelen af borgere i ressourceforløb med ordinære løntimer fra 2016-2024. Forvaltningen har særligt gennem de seneste tre år arbejdet med at få flere i målgruppen i ordinære timer, men ligger pt. under landsgennemsnittet. Målet er at komme op på landsgennemsnittet i løbet af 2025.

Figur 8.32. Andel borgere i ressourceforløb med ordinære løntimer, pct. (1. kvartal 2016-4. kvartal 2024)

Kilde: Jobindsats.dk, [Ressourceforløb: Antal og andel personer med ordinære løntimer](#)

Note: Andelen af modtagere af ressourceforløbsydelse, der i perioden har haft minimum en måned hvor de både har modtaget ressourceforløbsydelse og løn fra ordinære løntimer i større eller mindre omfang.

Figur 8.33 viser udviklingen i andelen af aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere med ordinære timer fra 2016 til 2024. Randers Kommune ligger pt. under landsgennemsnittet, men har netop i 2025 ændret væsentligt på organiseringen og tilgangen til arbejdet med unge, så de unge får mulighed for i langt højere grad at vælge en jobrettet tilgang og dermed øge fokus på netop ordinære timer.

Figur 8.33. Andel aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere med ordinære løntimer, pct. (1. kvartal 2016-4. kvartal 2024)

Kilde: Jobindsats.dk, Uddannelseshjælp: [Antal og andel personer med ordinære løntimer](#)

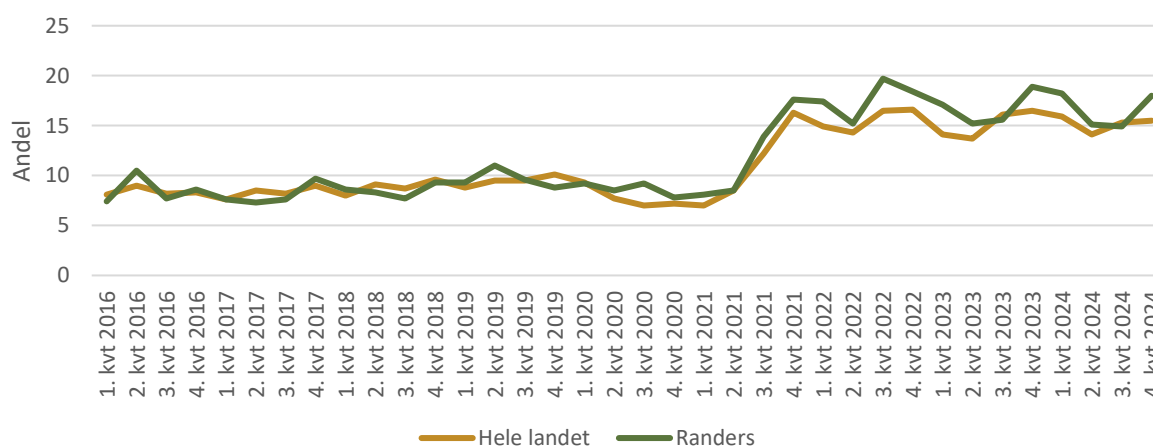
Note: Viser andelen af uddannelseshjælpsmodtagere, der i perioden har haft minimum en måned, hvor de både har modtaget uddannelseshjælp og løn for ordinær beskæftigelse i større eller mindre omfang.

Randers Kommune iværksatte i 2023 en analyse af langvarige sager, der blev udført af konsulentfirmaet Carelink. Analysen indeholdt en række anbefalinger – herunder særligt anbefalinger til et kompetenceløft i arbejdet med de sygemeldte borgere og et stærkere fokus på ledelsestilsyn i disse forløb.

På den baggrund har Randers Kommune investeret i flere ressourcer til området og et særskilt kompetenceudviklingsforløb, som har bidraget til udvikling af den faglige og mere resultatorienterede tilgang til arbejdet med sygemeldte borgere.

Figuren nedenfor viser udviklingen i andelen af borgere i jobafklaringsforløb med ordinære timer fra 2016 til 2024. Det fremgår af figuren, at Randers Kommune ligger over landsgennemsnittet.

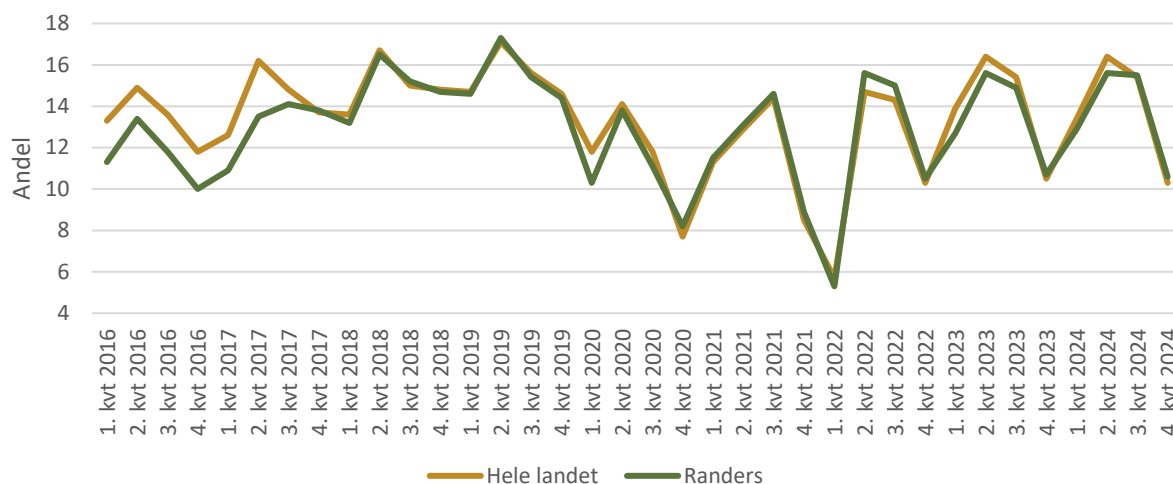
Figur 8.34. Andel borgere i jobafklaringsforløb med ordinære løntimer, pct. (1. kvartal 2016-4. kvartal 2024)

Kilde: Jobindsats.dk, [Ydelsesmodtagere med løntimer: Antal og andel ydelsesmodtagere med ordinære timer](#)

Figur 8.35 nedenfor viser udviklingen i andelen af delvise raskmeldinger i Randers Kommune og på landsplan fra 2016-2024. Det fremgår af figuren, at Randers Kommune følger landsgennemsnittet for borgere, som er delvist raskmeldt fra sygedagpenge.

Figur 8.35. Andel delvise raskmeldinger, pct. (1. kvartal 2016-4. kvartal 2024)

Kilde: Jobindsats.dk, [Sygedagpenge: Antal delvise raskmeldinger/sygemeldinger](#)

Note: Andel forløb hvor den sygemeldte er delvis syge- eller raskmeldt i pct. af antallet af sygedagpengeforløb inden for den valgte periode.

Udfordringer

I forhold til borgerne længere væk fra arbejdsmarkedet opleves det som en udfordring at skabe kontakt til arbejdsgivere. Center for Virksomhedsservice og Rekruttering har skabt et stort netværk af virksomheder, som tilbyder ordinære timer og CSR-jobs, men i praksis kan det være vanskeligt/omstændeligt at skabe den første kontakt til virksomheden og "sælge borger ind". Det tager som regel noget tid at finde det rette match mellem virksomhed og borgers situation, herunder jobønsker, skånehensyn og ressourcer, så en virksomhed som kan/ønsker at rumme dette.

Der er desuden en del borgere, som er udfordret i at mestre daglig livsførelse. Det kan være manglende evne til at strukturere hverdagens opgaver, manglende netværk og social isolation. En udfordring er også den stadige søgen hos borgerne eller pårørende imod at få stillet en diagnose (særligt på børne- og ungeområdet). Det stiller store krav til, hvordan forvaltningen kan/skal handle i de (ofte meget lange) perioder/år, hvor der afventes en udredning.

Lokale proceskrav

Der er i kommunen fastsat interne procedure for kvalitetssikring af arbejdet, herunder sparringsmøder, tjeklister, støtteværkøjer, eksempler og beskrivelser af hvad der er vigtigt i forhold til tilrettelæggelsen af arbejdet, samtaler og de faglige vurderinger som foretages inden fx at en sag sættes på møde i rehabiliteringsteamet – men der er ikke i kommunen fastlagt proceskrav ud over de lovgivningsbestemte proceskrav.

Beskæftigelsesområdets tilbudsvifte

Tilbudsviften på beskæftigelsesområdet i Randers Kommune er en oversigt over samtlige tilbud på beskæftigelsesområdet. Tilbudsviften godkendes for et år ad gangen af beskæftigelsesudvalget. I 2024 var

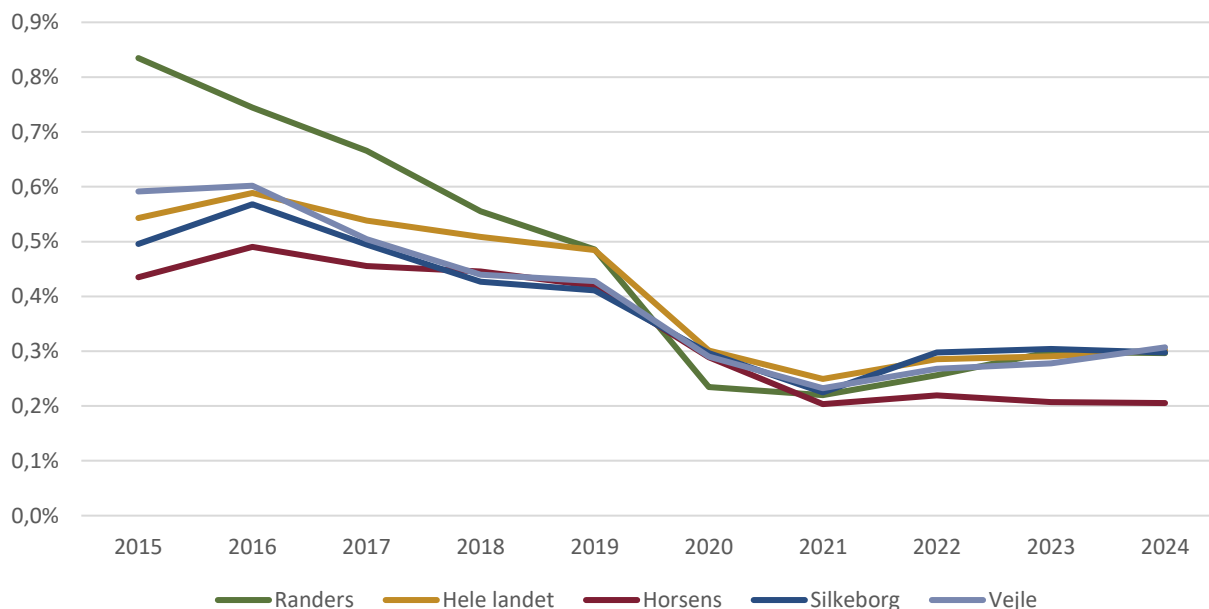
de samlede udgifter til tilbudsviften 81,9 mio. kr. Omkring 9 pct. af udgifterne var til Forberedende Voksenuddannelse (FVU), ordinær uddannelse, 6-ugers jobrettet uddannelse og mentor (svarende til 7,0 mio. kr.), mens omkring 91 pct. af udgifterne gik til øvrig vejledning og opkvalificering (svarende til 74,9 mio. kr.). Beskæftigelsesrådets tilbudsvifte for 2025 kan tilgås på følgende link: [Tilbudsviften 2025](#).

Borgere i forløb på virksomheder

Virksomhedspraktik

Figur 8.36 nedenfor viser fuldtidsaktiverede i virksomhedspraktik i pct. af befolkningen (16-66 år) i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune i 2024 ligger på niveau med både Silkeborg, Vejle og landsplan, som alle ligger over Horsens Kommune. I forhold til udviklingen siden 2015 fremgår det, at Randers Kommune i 2015 havde en markant højere andel af fuldtidsaktiverede i virksomhedspraktik, men at kommunen siden 2015 har oplevet et fald i andelen. Ses der på de absolutte tal i Randers Kommune var der 525 fuldtidsaktiverede i virksomhedspraktik i 2015, mens der i 2024 var 189.

Figur 8.36. Udvikling i andel fuldtidsaktiverede i virksomhedspraktik i pct. af befolkningen (2015-2024)

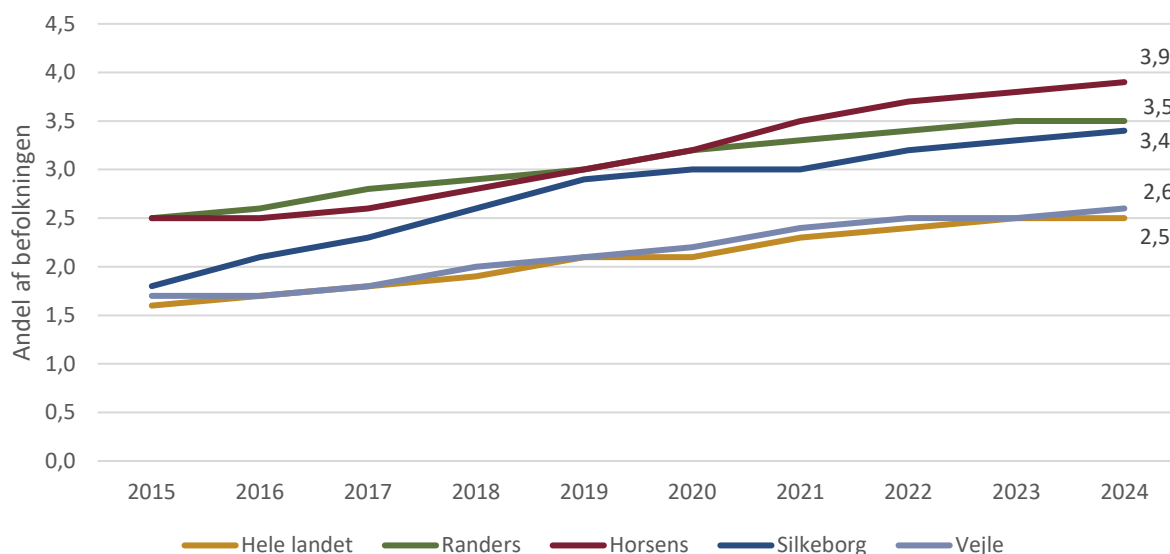
Kilde: Jobindsats.dk, Tilbud og samtaler: Antal aktiverede og fuldtidsaktiverede, Danmarks Statistik (FOLK1A) og egne beregninger.

Note: Målingen af fuldtidsaktiverede er beregnet som antal uger, hver enkelt person har været aktiveret inden for den valgte periode divideret med det antal uger, som hele perioden dækker. Hvis man har valgt perioden ét år – og dermed 52 uger – og en person har deltaget i aktivering i 26 uger inden for den valgte periode, vil personen tælle med som en halv person i opgørelsen af antal fuldtidsaktiverede. Målingen er beregnet som antal fuldtidsaktiverede divideret med antal personer mellem 16 og 66 år i befolkningen.

Fleksjob

Figur 8.37 nedenfor viser fuldtidspersoner i fleksjob i pct. af befolkningen i Randers Kommune samt i sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at andelen i Randers Kommune (3,5 pct.) er højere end både andelen på landsplan og andelen i Silkeborg Kommune og Vejle Kommune. Kun Horsens Kommune ligger over Randers med 3,9 pct. Randers Kommune havde mellem 2015 og 2018 den største andel af fuldtidspersoner i fleksjob. I 2019 og 2020 lå Horsens og Randers på samme niveau, hvorefter Horsens har overhalet Randers Kommune. I absolutte tal er antallet af fuldtidspersoner i Randers Kommune steget fra 1.590 i 2015 til 2.229 i 2024.

Figur 8.37. Udvikling i antal fuldtidspersoner i fleksjob i pct. af befolkningen (16-66 år), 2015-2024

Kilde: Jobindsats.dk, Fleksjob: Antal personer og fuldtidspersoner

Note: Målingen af fuldtidspersoner er beregnet som summen af antal uger, hver person har været i fleksjob inden for den valgte periode divideret med det antal uger, som hele perioden dækker. Hvis man fx. har valgt perioden ét år – og dermed 52 uger – og en person har været i fleksjob i 26 uger, vil personen tælle med som en halv person i opgørelsen af antal fuldtidspersoner. Målingen er desuden beregnet som antal fuldtidspersoner divideret med antal personer mellem 16 og 66 år i befolkningen.

Beskrivelse af fleksjobområdet

Det lokale arbejdsmarked i Randers Kommune er meget åbne for at tage et socialt ansvar i forhold til at ansætte borgere i fleksjob. Mange fleksjob er dog etableret på få timer, da der tidligere har været et fokus på, at et lille fleksjob var bedre end intet. Det kan have en positiv betydning for den enkelte, men samtidig betyder det, at der er en stor gruppe af fleksjobansatte, der reelt er tættere på en førtidspension end i at blive fastholdt på arbejdsmarkedet.

Fleksjobafdelingen leverer en tredjedel af sagerne til førtidspension i kommunen, og derfor er der i afdelingen en interesse i at fastholde og udvikle arbejdsevnen hos borgerne. Samtidig er størstedelen af indstillingerne til fleksjob på under 10 timer, hvorfor kommunen gennem de sidste fire år har haft et særligt fokus på, hvordan der arbejdes med progression og udvikling af borgernes arbejdsevne.

I 2021 udkom en fokusrevision fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) og Deloitte omhandlende kommunernes håndtering af indstilling og etablering af fleksjob efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 116, stk. 2. Her fremgik det, at kommunerne havde potentiale i at have fokus på at få lavet korrekte afgørelser til borgerne i forhold til, hvilken paragraf indstillingen gik på, at der blev arbejdet tydeligt med udvikling, og at der blev lavet de nødvendige revurderinger, hvis det ikke lykkedes at etablere et fleksjob på få timer (STAR, 2021). I Randers Kommune var der behov for at justere på alle tre parametre. Først og fremmest kom der fokus på at lave korrekte afgørelser, hvor der i forbindelse med modtagelse af nye sager, blev lavet en arbejdsgang på, at sagerne fik en markering med udviklingsfleksjob, så der hurtigt både for ledige og ansatte kunne dannes et overblik over, hvilke borgere der skulle være en særlig opmærksomhed på i forhold til at udvikle arbejdsevnen.

I 2022 begyndte fleksjobafdelingen at afholde samarbejds møder med alle afgivende afdelinger for at få en faglig drøftelse af målgruppen for fleksjob, og hvordan de andre afdelinger arbejdede med sagerne, inden de kom videre til fleksjobafdelingen. Der var desuden et stort fokus på, hvad der egentligt var rammerne

for at være i målgruppe for et fleksjob – udvikling, jobsøgende mm. Der er siden sket en bevægelse, hvor det interne samarbejde i forvaltningen er blevet yderligere formaliseret, og det er tydeligt, at kendskabet til hinanden og relationerne har været med til at styrke samarbejdet.

Fleksjobafdelingen har ligeledes været i dialog med rehabiliteringsteamet om vigtigheden i, at der i indstillingerne er tydelige og realistiske udviklingsmuligheder for borgerne. Fleksjobafdelingen og rehabiliteringsteamet har desuden været i dialog om, hvordan de sager, der ikke lykkes på rehabiliteringsteammødet, kan forberedes frem mod til nyt møde. Dette samarbejde har været givtigt, og der er kommet en fælles forståelse for, hvordan disse sager kan beskrives, så borgerne ikke skal ud i yderligere afklaringer, som kunne være tilfældet tidligere.

I 2023 lavede fleksjobafdelingen en kort prøvehandling i forhold til, hvornår medarbejderne i fleksjobafdelingen oplevede, at det gav mening at lave opfølgning i udviklingsfleksjob, og hvad der skulle være til stede for, at medarbejderne oplevede, at der kunne ske en udvikling. Resultaterne af prøvehandlingen var, at medarbejderne fandt det vanskeligt at tale om udvikling i de sager, hvor borgerne havde været ansat i mere end 1 år i stillingen og næsten umuligt, hvis det først skete ved 2,5 års-opfølgningen. Det gav til gengæld mening inden for de første 3-6 måneder og evt. igen inden for det første år, men kun hvis der ved etablering var lavet en tydelig aftale og forventningsafstemning mellem borger og arbejdsgiver. I fleksjobafdelingen arbejdes der fokuseret på at lave tydelige aftaler med borger og arbejdsgiver omkring udvikling. Afdelingen arbejder ligeledes med, at borgerne skal udnytte deres arbejdsevne, og der laves derfor vurderinger hver gang, der skal etableres et job.

I 2024 fik forvaltningen bistand fra et eksternt konsulentfirma med henblik på at undersøge, hvilke områder forvaltningen med fordel kunne øge fokus på i forhold til borgernes tilknytning til arbejdsmarkedet og i forhold til kommunens økonomi. Konsulentfirmaet fremlagde, at fleksjob i Randers Kommune i gennemsnit etableres på 8,8 timers effektiv arbejdstid, og at forvaltningen med fordel kan have fokus på vejen til fleksjob, samt hvordan der arbejdes med at øge antallet af timer. Fokus her var primært på opgaven i de afgivende afdelinger og i sommeren 2024 blev der igangsat et tværgående projekt, der havde til hensigt at understøtte flere borgere i at være i fleksjob i et højere timetal, og derigennem samtidig reducere tilgangen til førtidspension.

Fremadrettet vil fokus i høj grad være på at udvikle fastholdelsesindsatsen på fleksjobområdet. Både i forhold til hvordan der kan arbejdes endnu mere fokuseret på udvikling og progression, men også på fastholdelse af sygemeldte borgere. Forvaltningen er i gang med at udvikle indsatsen, og er startet med de lavthængende frugter i forhold til en skarp vurdering, når borgere og virksomheder henvender sig med et ønske om at sætte timetallet i ansættelsen ned. Der kommer desuden til at være et stort fokus på den løbende udvikling af arbejdsevnen, og hvordan de løbende nye informationer i sagerne anvendes, når der skal foretages de lovpligtige opfølgninger.

I marts 2025 opnormeres fastholdelsesindsatsen med et årsværk i et forsøg på at sikre, at der er ressourcer til det ekstra opfølgningsarbejde.

Det er ressourcekrævende at arbejde målrettet med udvikling og progression på fleksjobområdet. Med den demografiske sammensætning i Randers Kommune er mange sager meget komplekse, og borgerne har brug for hjælp fra andre instanser for at kunne fastholde og mestre en hverdag. Samtidig er der i mange sager i høj grad brug for en håndholdt indsats, som lovgivningen ikke umiddelbart lægger op til. På trods af dette vil der i forvaltningen være fokus på at arbejde med faglig opkvalificering, så medarbejderne bliver endnu bedre til at holde det rette jobrettede fokus og prioritere ind i opgaverne. For at lykkes helt vil dette

kræve, at der arbejdes mere virksomhedsrettet tættere på borgerne for derigennem bedre at sikre det rette match.

Den kommunale virksomhedsservice i Jobcenter Randers

Primo 2016 samlede Jobcenter Randers den direkte virksomhedskontakt i én afdeling (dengang "Jobcenter Randers Erhverv") med det daværende mål om at skabe én indgang for virksomhederne og for at kunne servicere erhvervslivet bedst muligt og højne deres tilfredshed med jobcenteret. Jobcenter Randers Erhverv hedder i dag *Center for Virksomhedsservice og Rekruttering*, og har nu 16 årsværk fordelt i et virksomhedsteam og et rekrutteringsteam, der varetager den primære opsøgende kontakt med byens virksomheder samt et administrativt team til understøttelse.

Den primære opsøgende virksomhedskontakt er således forankret i én afdeling i Jobcenter Randers med enkelte undtagelser på fx fastholdelse i sygedagpenge og lignende. Afdelingen afholder årligt ca. 2.000 møder med lokale virksomheder med det formål at tilbyde professionel, hurtig og effektiv service inden for rekruttering, fastholdelse af medarbejdere samt uddannelse og opkvalificering, og afdelingen varetager tillige et tilbud i Tilbudsviften kaldet 'Vejen til job' - et tilbud på tværs af målgrupper. Afdelingen tilrettelægger årligt 6-8 opkvalificeringsforløb (via AMU) med virksomheder, der angiver et konkret arbejdskraftsbehov, og hvor behovet samtidig er på de regionale positivlister mv.

Afdelingen laver tillige den årlige 'Arbejdskraftsprognose', der undersøger virksomhedernes forventninger til arbejdskraft 12 mdr. frem i tid.

Herudover (med-)arrangerer afdelingen en række arrangementer i løbet af året:

- "Jobdating". 6 gange årligt, 12-18 virksomheder med ledige stillinger, 2-400 borgere.
- Årlig messe: 'Kloge Hænder'-messe med fokus på det erhvervsfaglige område. I 2024: 59 virksomheder og 400 deltagere. (arrangeret sammen med Dansk Industri, Amtsavisen, 3F, Dansk Metal, Tradium, Business Randers, Jobcenter Randers og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UUR) i Randers Kommune.)
- Årlig messe: 'Karrieredag' med fokus på højtuddannet arbejdskraft. I 2024: 30 virksomheder. (arrangeret sammen med østjyske jobcentre og Business Randers)
- 4 årlige gratis CSR-netværksarrangementer, hvor en række lokale virksomheder mødes og deler viden og metoder til håndtering af borgere på kanten af arbejdsmarkedet.
- Leder/mentorkursus: Løbende gratis kursus for ledere eller nøglepersoner på arbejdspladser, der ønsker mere viden og konkrete værktøjer til at tage imod borgere på kanten af arbejdsmarkedet.
- Løbende uddeling af CSR-certifikater samt screening af kandidater til den årlige CSR-pris.
- 'Jobmatch'-arrangementer: Hvis en konkret virksomhed har et større rekrutteringsbehov, laves et lokalt arrangement hos virksomheden, hvor interesserede og kvalificerede kandidater inviteres derud med henblik på, at parterne kan have en dialog om virksomheden, stillingerne og kandidaterne.

Afdelingen indgår også som en del af Randers Kommunes samlede Erhvervsservice bestående af medarbejdere fra Center for Virksomhedsservice og Rekruttering, Byg, Plan og Natur samt Klima, Energi og Erhverv. I den forbindelse bruger Jobcenter Randers' Center for Virksomhedsservice ressourcer på en række opgaver, blandt andet:

- Deltagelse i formaliseret netværk kaldet LKS (Lokalt Koordineret Samarbejde), hvor enhederne fra Randers Kommunes samlede virksomheds- og erhvervsservice er repræsenteret samt kommunes uddannelsesinstitutioner.

- Faste vagter i bemanding af kommunens centrale erhvervs-hotline, der svarer på spørgsmål om byggetilladelser, lokalplaner/byggegrunde, arbejdskraft mv.
- Deltagelse i fællesmøder med resten af erhvervsservice med virksomheder i kommunen.
- Deltagelse i et 'velkomstteam' i Randers Kommune, der byder virksomheder, der flytter til Randers, velkommen samt giver et overblik over Randers Kommunes samlede virksomheds- og erhvervsservice.
- Borgmester/direktionsbetjening om virksomhedsområdet.

Nærmere om rekrutteringsteamets virke

I Randers Kommunes jobcenter arbejder Rekrutteringsservice målrettet med formidling af arbejdskraft med det formål at understøtte virksomhedernes efterspørgsel på kvalificerede medarbejdere.

I samarbejde med de virksomheder, der vælger kommunen som rekrutteringspartner, udarbejdes der en rekrutteringsstrategi baseret på den enkelte virksomheds behov, herunder fastlæggelse af jobprofil, kompetencer, præsentation af kandidatfelt og hastighed i rekrutteringsarbejdet. Formidlingen af kandidater til virksomheden sker på baggrund af dialoger med kandidaterne om pågældende job, hvor forvaltningen screener i forhold til det potentielle match til jobbet/virksomheden, inden kandidaterne formidles. Herunder har forvaltningen "Open Office" i Rekrutteringsservice, hvor forvaltningen dagligt møder og taler med mange jobsøgende kandidater. Derudover sker formidlingen af kandidater i tæt samarbejde på tværs med jobcentrets øvrige konsulenter, der ligeledes dagligt har kompetencefokuserede dialoger med kandidaterne. Selve formidlingen af kandidater kan være i form af CV'er, skriftlig/mundtlig præsentation af kandidater, eller at kandidaterne selv kontakter virksomhederne. Forvaltningen rådgiver desuden virksomhederne i, hvordan der på bedst mulig vis tiltrækkes og formidles kandidater til den pågældende stilling, der skal rekrutteres til. Forvaltningen tilbyder alle virksomheder med rekrutteringsudfordringer "fast-track-rekruttering" med kandidatformidling indenfor tre arbejdsdage.

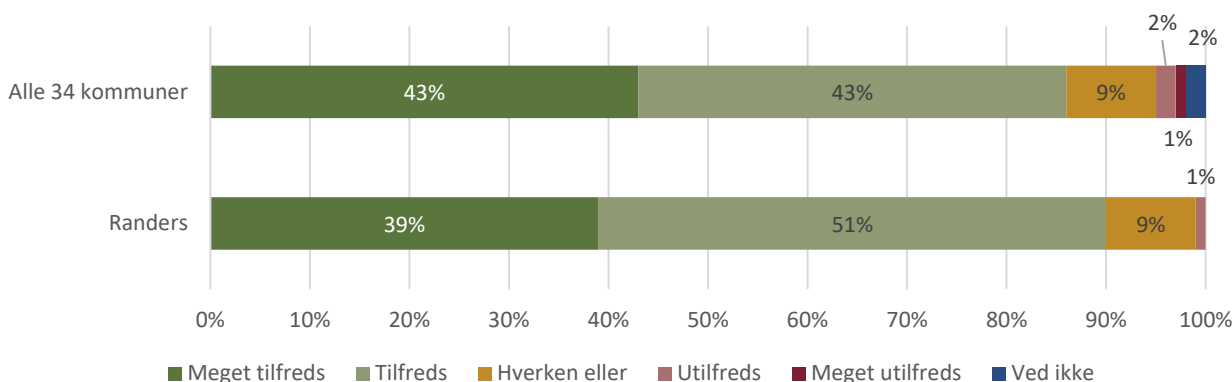
Under rekrutteringsprocessen er forvaltningen i tæt dialog med virksomhederne, indtil arbejdskraftsbehovet er dækket. Særligt i forhold til mangelområder samarbejdes der i Østjysk Formidlingsnetværk, som er et netværk af 12 østjyske jobcentre, om at formidle arbejdskraft til virksomhederne på tværs af kommunerne. Virksomhedsservice taler med virksomhederne om mulighederne for at omstrukturere arbejdsopgaver for herved at få en anden type medarbejder til at løse opgaverne, når det er svært at finde fx faglært arbejdskraft. Denne type rekrutteringsstrategi er desuden værdifuld for virksomhederne set i relation til at tiltrække og fastholde medarbejdere, der af forskellige årsager enten kun kan eller har et ønske om at arbejde på nedsat tid, og understøtter dermed et mangfoldigt arbejdsmarked.

Virksomhedernes oplevelse af den kommunale virksomhedsservice i Jobcenter Randers

Randers Kommune deltager løbende i KL's undersøgelser af virksomhedernes tilfredshed med jobcenterets virksomhedsservice. Undersøgelsen gennemføres hvert kvartal. Antallet af kommuner, der deltager, varierer hvert kvartal. I den seneste undersøgelse fra fjerde kvartal 2024 deltog 34 kommuner. Randers Kommune har senest deltaget i undersøgelsen i fjerde kvartal 2024. Her deltog 83 lokale virksomheder fra Randers Kommune i undersøgelsen. I Randers Kommune udsendes spørgeskemaet til de virksomheder, som jobcentrets virksomhedskonsulenter har været i kontakt med, så undersøgelsen giver et blik på virksomhedernes tilfredshed med Jobcenter Randers' virksomhedsservice.

Af figur 8.38 nedenfor fremgår virksomhedernes samlede tilfredshed med jobcenteret. Figuren viser, at der er en større andel af virksomheder på tværs af alle deltagende kommuner (43 pct.), der er *meget tilfredse* med jobcenteret sammenlignet med andelen af virksomheder i Randers Kommune (39 pct.), der er *meget tilfredse* med jobcenteret. I forhold til andelen af virksomheder, der er *tilfredse* med jobcenteret, er andelen i Randers Kommune 51 pct., mens den på tværs af alle 34 kommuner er 43 pct. Det vil sige, at samlet er 90 pct. af virksomhederne tilfredse eller meget tilfredse med jobcenteret i Randers. På tværs af alle kommuner er denne andel 86 pct. I Randers er kun 1 pct. af virksomhederne utilfredse med jobcenteret, og ingen virksomheder er meget utilfredse. På tværs af de 34 kommuner er 2 pct. utilfredse og 1 pct. meget utilfredse.

Figur 8.38. Virksomhedernes samlede tilfredshed med jobcenteret (4. kvartal 2024)

Kilde: KL, Virksomhedernes tilfredshed med jobcentrenes service i 4. kvartal 2024

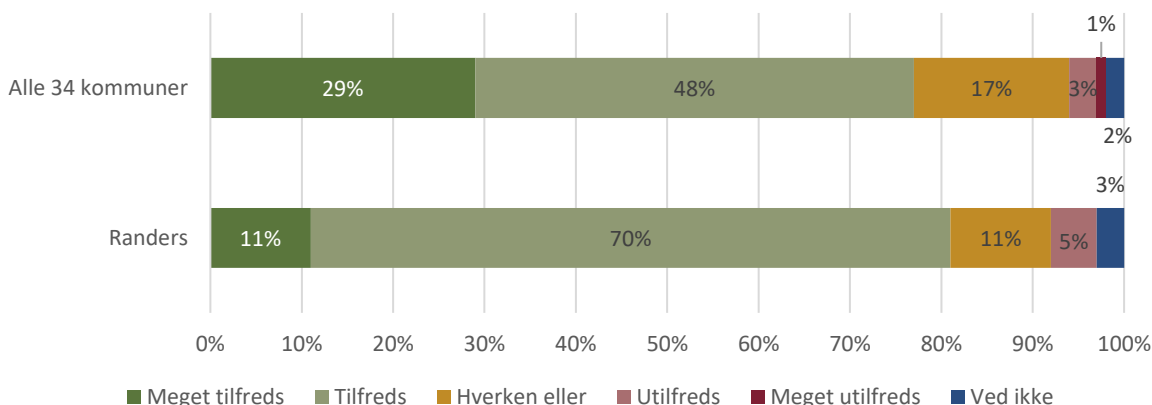
Note: Spørgsmålsformuleringen var 'Hvor tilfreds har du samlet set været med jobcenteret igennem forløbet?'

Virksomhedstfredshedsundersøgelsen fra fjerde kvartal 2024 viser, at den hyppigste årsag til kontakt mellem virksomhed og Jobcenter Randers var generel kontakt om jobcenterets services fx servicebesøg, dialog om fremtidige arbejdskraftbehov, mv. 48 pct. af virksomheder angav dette som årsagen til deres kontakt med jobcenteret. På tværs af alle kommuner angav 27 pct. af virksomhederne dette som årsagen til deres kontakt med jobcenteret. Den hyppigste årsag til kontakt med jobcenteret blandt alle kommuner var opkvalificering af ledige fx løntilskud, virksomhedspraktik eller lignende (50 pct.). I Randers Kommune angav 40 pct. af virksomhederne dette som årsagen til kontakten med jobcenteret.

I forhold til hvem der tog initiativ til kontakten besvarede 68 pct. af virksomhederne i Randers Kommune, at det var jobcenteret, der tog initiativet. Blandt alle deltagende virksomheder – på tværs af de 34 kommuner – svarede 63 pct., at det var jobcenteret, der tog initiativ til kontakten.

I undersøgelsen fra fjerde kvartal 2024 fremgår det desuden, at 66 pct. af virksomheder fra Randers Kommune havde fået fremsendt kandidater af jobcenteret. På tværs af de 34 kommuner havde 59 pct. af virksomhederne fået fremsendt kandidater af jobcenteret. Nedenstående figur 8.39 viser virksomhedernes tilfredshed med jobcenterets evne til at finde en passende kandidat. Det fremgår af figuren, at der er flere virksomheder på tværs af de 34 kommuner, der er meget tilfredse med de fremsendte kandidater, men ser man samlet på antallet af virksomheder, der enten er meget tilfredse eller tilfredse, er andelen i Randers Kommune 81 pct., mens den på tværs af de 34 kommuner er 77 pct.

Figur 8.39. Virksomhedernes tilfredshed med fremsendte kandidater (4. kvartal 2024)

Kilde: KL, Virksomhedernes tilfredshed med jobcenteres service i 4. kvartal 2024

Note: Spørgsmålsformuleringen var 'Hvor tilfreds var du med jobcenterets evne til at finde en kandidat, der passede til virksomhedens behov?'

Undersøgelsen viser desuden, at 46 pct. af virksomhederne i Randers Kommune har ansat en medarbejder som følge af samarbejdet med jobcenteret. På tværs af alle deltagende kommuner er denne andel 51 pct. I forhold til om virksomhederne har indgået aftale om virksomhedspraktik, løntilskud eller lignende som følge af samarbejdet med jobcenteret, er dette tilfældet for 88 pct. af de adspurgte virksomheder i Randers Kommune. På tværs af alle deltagende kommuner er denne andel 75 pct.

Af tabel 8.6 nedenfor fremgår formidlingsgraden og ansættelsesgraden i Randers Kommune samt i Vejle Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune og på landsplan. Formidlingsgraden er et udtryk for antallet af kandidater, som jobcentret har formidlet til en virksomheds jobordre, divideret med antallet stillinger i jobordren. Jobordrer er henvendelser fra virksomheder om direkte hjælp til rekruttering af medarbejdere i ordinære stillinger. I tredje kvartal 2024 var formidlingsgraden i Jobcenter Randers 0,87, hvor 1,0 betyder, at jobcentret formidlede et antal kandidater svarende til, hvad der blev efterspurgt i jobordren. Jobcenter Randers' formidlingsgrad ligger højere end formidlingsgraden blandt jobcentre på landsplan (0,84) og formidlingsgraden i Horsens Kommune (0,83) og Silkeborg Kommune (0,84), men lavere end formidlingsgraden i Vejle Kommune (0,88).

I forhold til ansættelsesgraden er dette et udtryk for antallet af formidlede kandidater, som er blevet ansat af virksomheden med jobordren divideret med antallet af stillinger for jobordren. I tredje kvartal 2024 var ansættelsesgraden i Randers Kommune 0,37, hvor 1,0 betyder, at alle stillinger for jobordren blev besat af formidlede kandidater. Ansættelsesgraden i Randers Kommune ligger under ansættelsesgraden på landsplan (0,44) og i Horsens Kommune (0,60), men over niveauet i Vejle Kommune (0,34) og Silkeborg Kommune (0,26).

Tabel 8.6. Formidlings- og ansættelsesgrad (3. kvartal 2024)

	Formidlingsgrad	Ansættelsesgrad
Hele landet	0,84	0,44
Randers Kommune	0,87	0,37
Horsens	0,83	0,60
Silkeborg	0,84	0,26
Vejle	0,88	0,34

Kilde: Jobindsats.dk, [Jobformidling: Antal oprettede jobordrer samt formidlings- og ansættelsesgrad](#)

Note: Formidlingsgraden er et udtryk for antallet af kandidater, som jobcentret har formidlet til jobordren, divideres med antallet af stillinger for jobordren. Hvis jobcentret formidler flere kandidater end antallet af stillinger på jobordren, medregnes disse ikke i formidlingsgraden, og denne kan derfor ikke overstige en værdi på 1.

I KL's virksomhedstilfredshedsundersøgelse adspørges virksomheder også om, hvilke rekrutteringskanaler de forventer at benytte ved rekruttering af nye medarbejdere. Af tabel 8.7 nedenfor fremgår det, at 39 pct. af virksomhederne vil anvende jobcentret i Randers Kommune. Blandt alle de 34 deltagende kommuner er andelen, der forventer at benytte jobcentret, 37 pct.

Tabel 8.7. Virksomhedernes forventede rekrutteringskanaler

	Randers Kommune	Alle 34 kommuner
Vi slår stillingerne op (databaser og jobannoncer)	71 pct.	62 pct.
Netværk	57 pct.	48 pct.
LinkedIn	33 pct.	26 pct.
Jobcentret	39 pct.	37 pct.
Vikar-/rekrutteringsbureau	10 pct.	8 pct.
A-kasser	4 pct.	3 pct.
Andet	12 pct.	11 pct.
Ved ikke	4 pct.	10 pct.

Kilde: KL, Virksomhedernes tilfredshed med jobcentrenes service i 4. kvartal 2024

Note: Spørgsmålsformuleringen var 'Hvilke rekrutteringskanaler forventer din virksomhed at benytte ved rekruttering af nye medarbejdere (sæt gerne flere krydser)? Andelen summer ikke til 100 pct., da virksomhederne har kunnet sætte flere krydser.

Samarbejde på tværs af forvaltninger

Randers Kommune har særligt siden indførelsen af ressourceforløb i 2013 og Ungdommens Uddannelseshus (UUR) i 2015 arbejdet helhedsorienteret og tværfagligt. Dette har blandt andet ført til et arbejde med relationel kapacitet, hvor der blev gennemført en større undersøgelse af den relationelle koordinering mellem arbejdspladser på tværs af forvaltninger. Undersøgelsen medførte et større fokus på en række af samarbejdsflader, som der løbendes arbejdes med.

Derudover er der arbejdet med en fælles forståelse af mål, indsatser og faglig metode på tværs af forvaltninger, særligt mellem socialområdet og arbejdsmarkedsområdet. Dette har blandt andet medført, at der på socialområdet er blevet indarbejdet indsatsområder omhandlende beskæftigelse i aftalerne mellem byrådet og henholdsvis voksenhandicapområdet samt området for psykiatri og socialt udsatte.

Fælles borgere

I det nedenstående fremgår en række tabeller med opgørelser over fælles borgere på henholdsvis social- og beskæftigelsesområdet samt sundhed- og beskæftigelsesområdet. Opgørelserne er fordelt på skoledistrikter i Randers Kommune.

Tabel 8.8 viser, at der i januar 2025 samlet set er 2.341 borgere (18 år eller over) som både har en kontakt til sundhedsområdet i Randers Kommune og en sag på Randers Jobcenter. Ud af disse har 1.507 borgere en direkte kontakt til sundhedsområdets tilbud (sundhedsfremme, genoptræning, kronikertilbud, ressourceforløb, special-, social- og ungetandpleje samt høre & syn), mens 834 borgere har en kontakt som følge af, at deres barns er kategoriseret i den højeste risikogruppe i sundhedsplejens eller tandplejens kategorisering, og derfor opfylder kriterierne for at være særlig udsat. Sundhedsområdet er i kontakt med mange sårbare borgere, men i og med at sundhedsområdets tilbud strækker sig over kortere tid, betyder det, at tallet vil være væsentligt højere, hvis man ser på antal borgere over et år med en kontakt/sag begge steder. Før tidspensionister er en stor målgruppe for sundhedsområdets tilbud, og det bør i denne

sammenhæng bemærkes, at hovedparten af førtidspensionisterne i Randers Kommune ikke har en sag på jobcentret, og derfor ikke vil fremgå af ovennævnte tal.

Tabel 8.8. Antal borgere med en sag/kontakt både på sundhedsområdet og i jobcenteret i januar 2025

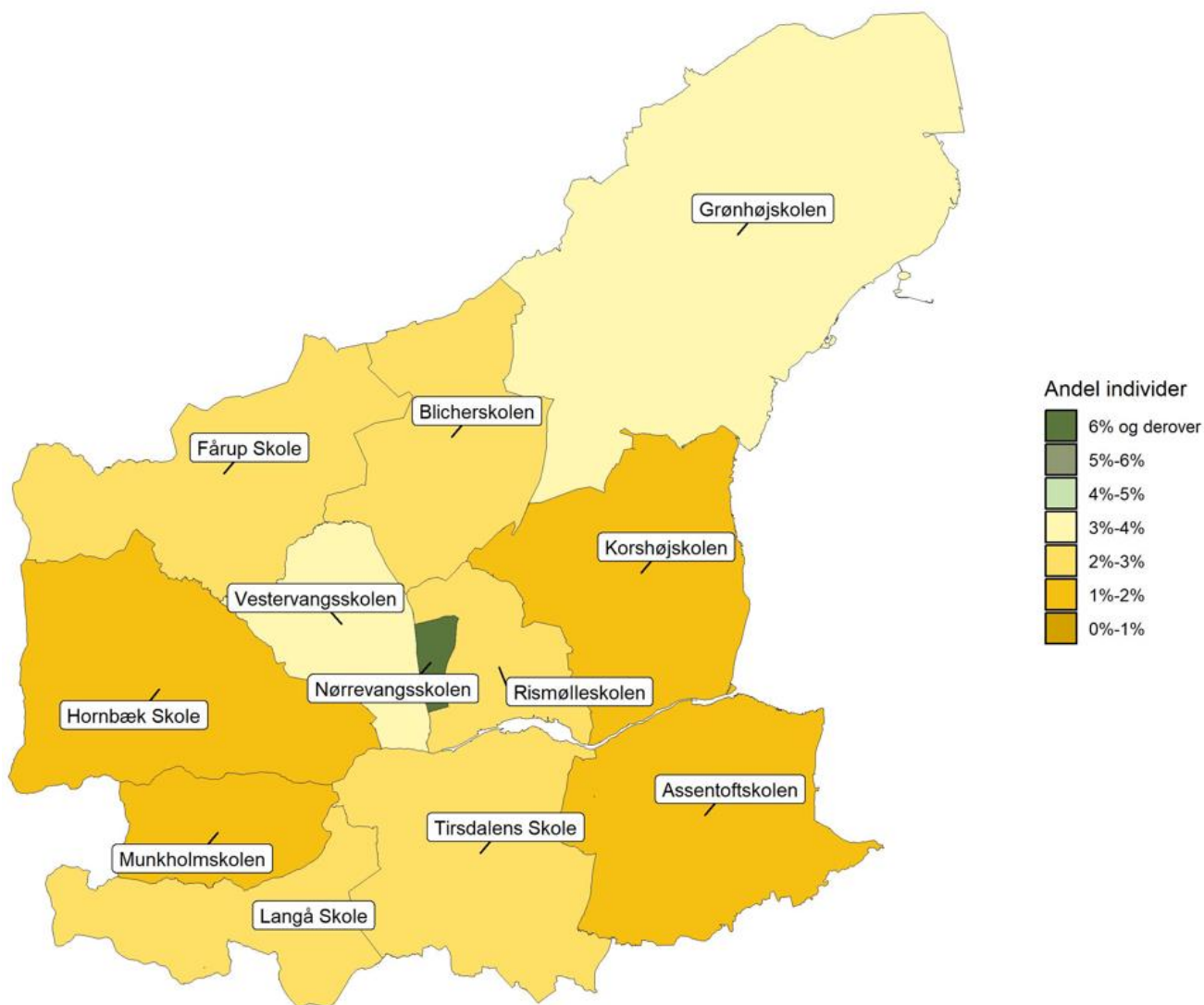
Skoledistrikt	Antal borgere	Andel af borgere (+18 år) i distriktet
Assentoftskolen	76	1,7 pct.
Blicherskolen	70	2,8 pct.
Fårup Skole	69	2,8 pct.
Grønhøjsskolen	132	3,0 pct.
Hornbæk Skole	94	1,8 pct.
Korshøjsskolen	53	1,8 pct.
Langå Skole	76	2,6 pct.
Munkholmskolen	42	1,7 pct.
Nørrevangsskolen	272	6,1 pct.
Rismølleskolen	420	2,9 pct.
Tirsdalens Skole	337	2,2 pct.
Vestervangsskolen	568	3,1 pct.
Beskyttet adresse	132	5,6 pct.
I alt	2.341	2,9 pct.

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: De inkluderede indsatser på sundhedsområdet er sundhedsfremmetilbud, genoptræning, kronikertilbud, ressourceforløb, special-, social- og ungetandpleje, høre & syn, samt højeste kategorisering i sundhedsplejen og børnetandplejen.

Af kort 8.2 nedenfor fremgår andelen af borgere (+18 år) med en kontakt/sag på både sundhedsområdet og i jobcenteret illustreret på et kort over Randers Kommune. Kortet nedenfor viser andelen af borgere i de enkelte skoledistrikter med en kontakt til sundhedsområdet i Randers Kommune og en sag på Randers Jobcenter i januar 2025. I alt 2.341 borgere havde en kontakt/sag begge steder på det pågældende tidspunkt, dette svarer til ca. 3 pct. af de +18-årige borgere i kommunen. Der er flest i skoledistrikterne Nørrevangsskolen (6 pct.), Vestervangsskolen (3 pct.) og Grønhøjsskolen (3 pct.).

Kort 8.2. Andel borgere (+18 år) med en kontakt/sag på både sundhedsområdet og i jobcenteret i januar 2025

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: Der er 132 individer med beskyttet adresse, der både har en kontakt/sag på sundhedsområdet og i jobcenteret.

Tabel 8.9 nedenfor viser antallet og andelen af borgere (18 år eller over) med en sag på både socialområdet og i jobcenteret i januar 2025. Det fremgår af tabellen, at social- og beskæftigelsesområdet i alt har 735 fælles +18-årige borgere. Andelen af borgere med en sag på både socialområdet og i jobcenteret er særlig stor i skoledistriktet Rismølleskolen (1,48 pct. svarende til 213 fælles borgere), i skoledistriktet Nørrevangsskolen (1,14 pct. svarende til 51 fælles borgere) samt i skoledistriktet Vestervangsskolen (1,08 pct. svarende til 195 fælles borgere).

Tabel 8.9. Antal borgere (+18 år) med en sag på både socialområdet og i jobcenteret i januar 2025

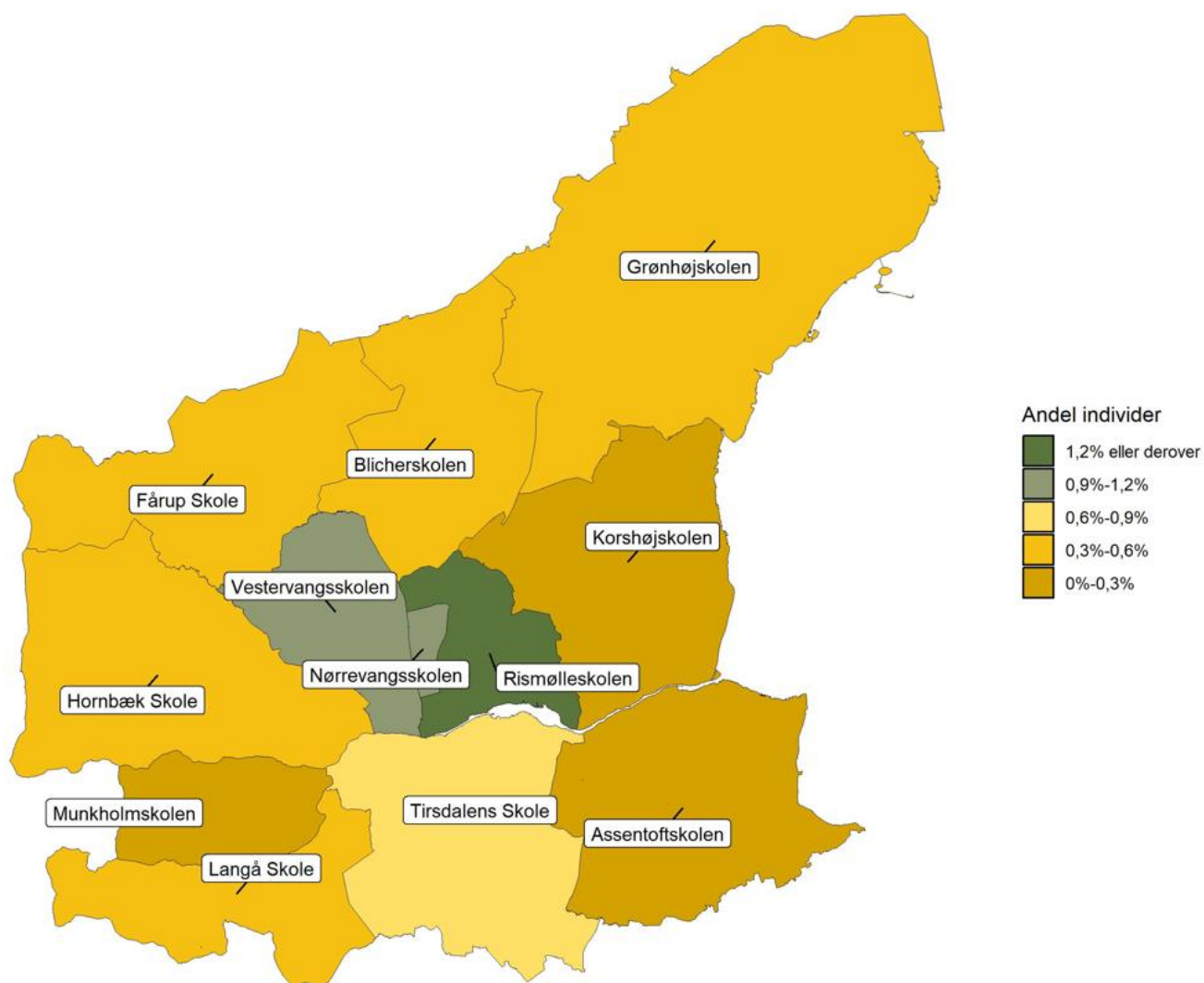
Skoledistrikt	Antal borgere	Andel af borgere (+18 år) i distriktet
Assentoftskolen	12	0,27 pct.
Blicherskolen	11	0,43 pct.
Fårup Skole	9	0,37 pct.
Grønhøjsskolen	18	0,41 pct.
Hornbæk Skole	16	0,31 pct.
Korshøjsskolen	7	0,23 pct.
Langå Skole	17	0,58 pct.
Munkholmskolen	5	0,21 pct.
Nørrevangsskolen	51	1,14 pct.
Rismølleskolen	213	1,48 pct.
Tirsdalens Skole	117	0,78 pct.
Vestervangsskolen	195	1,08 pct.
Beskyttet adresse	64	2,70 pct.
I alt	735	0,90 pct.

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: Der er ikke korrigeret for det samlede antal af borgere i et område.

Af kort 8.3 fremgår fordelingen af borgere med en sag på både socialområdet og i jobcenteret illustreret på et kort over Randers Kommune. Kortet er baseret på andelen af borgere i et distrikt, der både har en sag på socialområdet og i jobcenteret.

Kort 8.3. Andel borgere (+18 år) med en sag både på socialområdet og i jobcenteret i januar 2025

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: Der er 64 individer med beskyttet adresse, der både har sager på socialområdet og i jobcenteret.

Tabel 8.10 nedenfor viser social- og beskæftigelsesområdets fælles borgere fordelt på, hvilken indsats borgerne modtager på socialområdet. Det fremgår af tabellen, at de fælles borgere i særdeleshed modtager bostøtte efter § 85 i serviceloven samt alkohol- og/eller stofmisbrugsbehandling.

Tabel 8.10. Antal borgere (+18 år) med en sag både på socialområdet og i jobcenteret i januar 2025 fordelt på indsats på socialområdet

Skoledistrikt	Bostøtte (§ 85)	BPA handicap-hjælpere (§ 96)	Ledsager-ordning (§ 97)	Dagtilbud (§§103, 104)	Botilbud (§§ 52, 66, 84, 107, 108)	Forsorgs-tilbud (§110)	Alkohol-/stof-misbrugs-behandling	Andet
Assentoftskolen	8	-	-	-	-	-	-	-
Blicherskolen	-	-	-	-	-	-	-	-
Fårup Skole	-	-	-	-	-	-	-	-
Grønhøjsskolen	7	-	-	-	-	-	8	-
Hornbæk Skole	10	-	-	-	-	-	5	-
Korshøjsskolen	5	-	-	-	-	-	-	-
Langå Skole	13	-	-	-	-	-	-	-
Munkholmskolen	-	-	-	-	-	-	-	-
Nørrevangsskolen	31	-	-	-	-	-	22	7
Rismølleskolen	130	-	-	-	12	15	52	25
Tirsdalens Skole	79	-	5	-	13	-	20	11
Vestervangsskolen	121	-	-	-	5	-	55	21
Beskyttet adresse	34	-	-	-	-	-	27	5
I alt	447	-	12	9	36	22	205	86

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: "-" angiver, at der er færre end 5 borgere. Der er ikke korrigeret for det samlede antal af borgere i et område. Der er kun inkluderet voksne borgere på socialområdet.

Tabel 8.11 viser udviklingen i antallet af borgere med en sag både på socialområdet og i jobcenteret i januar-måned i 2022-2025. Det fremgår af tabellen, at der er sket en stigning i antallet af fælles borgere på tværs af social- og beskæftigelsesområdet. Fra omkring 648 fælles borgere i 2022 til 735 fælles borgere i 2025. Det er særligt i skoledistriktet Vestervangsskolen, hvor der er sket en stigning i antallet af fælles borgere. I januar 2022 var der 164 fælles borgere på tværs af social- og beskæftigelsesområdet, mens der i januar 2025 var 195 borgere. Det er en stigning på 31 borgere. Den næststørste stigning i antallet af borgere, der både har en sag på socialområdet og en sag i jobcenteret, er sket skoledistriktet Rismølleskolen. I januar 2022 var der 186 fælles borgere, mens der i januar 2025 var 213, hvilket er en stigning på 27 borgere.

Tabel 8.11. Udvikling i antal borgere (+18 år) med en sag både på socialområdet og i jobcenteret i januar (2022-2025)

Skoledistrikt	2025	2024	2023	2022
Assentoftskolen	12	9	5	9
Blicherskolen	11	12	11	7
Fårup Skole	9	-	9	8
Grønhøjsskolen	18	22	26	23
Hornbæk Skole	16	17	15	9
Korshøjsskolen	7	7	9	-
Langå Skole	17	19	19	16
Munkholmskolen	5	-	-	-
Nørrevangsskolen	51	48	56	65
Rismølleskolen	213	201	195	186
Tirsdalens Skole	117	119	119	100
Vestervangsskolen	195	181	182	164
Beskyttet adresse	64	67	73	61
I alt	735	~702	~719	~648

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: "-" angiver, at der er færre end 5 borgere. Der er ikke korrigeret for det samlede antal af borgere i et område. Der er kun inkluderet voksne borgere på socialområdet.

Beskæftigelse og socialområdet

Beskæftigelsesområdet og socialområdet har igennem en længere årrække været en del af samme direktørområde i Randers Kommune, og der ses derfor generelt et godt samarbejde og overordnet en velkoordineret tilgang på både leder- og medarbejderniveau. På områderne har der været arbejdet med at skabe en fælles forståelse for mål, indsatser og metoder gennem projektet Relationel Koordinering, hvor ledere har mødtes på tværs for at planlægge fælles temadage og fælles tilgang til samarbejdet. Dette har udmøntet sig i en enkel og overskuelig samarbejdsmodel og årlige temadage, hvor medarbejdere mødes og drøfter samarbejde, indsatser og metoder i arbejdet.

Samarbejdet mellem områderne er i overvejende grad relationsbåret, men på enkelte områder også mere formaliseret gennem skriftlige samarbejdsaftaler, der aftaler konkrete arbejdsgange fx en aftale mellem Ydelseskantoret og dele af socialområdet, hvor en særlig hurtig sagsbehandling af enkelttydelser er påkrævet.

Især i Center for Jobrettet Udvikling, hvor målgruppen er borgere 'længere væk' fra arbejdsmarkedet i Jobcenter Randers er der historisk og nu et velkoordineret arbejde, hvor medarbejdere (jobformidlere) fx anvender støttekontaktpersoner ved manglende kontakt med en borger, der ikke reagerer på skriftlige og telefoniske henvendelser.

På tværs af de to områder er der desuden igangsat en række projekter, der skal skabe læring for et mere indgående samarbejde om den enkelte borger. I projektet "Mere sammenhængende borgerforløb" er der i 2024 blevet udvalgt seks borgere, hvor medarbejdere fra socialområdet samt beskæftigelsesområdet løbende mødes og koordinerer de konkrete indsatser for borgeren. Projektet "Job til Mor" er ligeledes et tværgående projekt mellem beskæftigelsesområdet og socialområdet. Projektet er finansieret af Den Sociale Kapitalfond, og har fokus på den helhedsorienterede indsats for 45 familier og deres børn. Et tredje eksempel på et samarbejde på tværs af områderne er, at Jobcenter Randers og Rusmiddelcenteret i Randers Kommune har indgået et samarbejdsforløb om fælles borgere.

Udover de ovenstående eksempler på tværgående projekter er der flere fremskudte positioner i kommunen, hvor beskæftigelsesområdet og socialområdet arbejder sammen. Et eksempel er Huset Tværs, som er et åbent tilbud på socialområdet for borgere, som oplever psykiske udfordringer, misbrug, økonomiske problemer eller mangler et netværk. I Huset Tværs er der etableret "Åben Rådgivning" fra jobcenteret to gange ugentligt. Der afholdes desuden løbende oplæg om fx socialt frikort og løntilskud for pensionister. Det er erfaringen, at jobcenterets tilstedeværelse i Huset Tværs har en positiv effekt for borgerne, da borgerne oplever, at støtten er nærmere og mere håndterbar i denne ramme. Konceptet med den åbne rådgivning fra jobcenteret er desuden udvidet til være- og aktivitetsstedet Slotsgården, som er en del af forsorghjemmet Hjørnstenens tilbud, samt værestedet Perron 4 for mennesker med særlige sociale problemer som hjemløshed, psykiske problemer og ensomhed. Der er ligeledes etableret fremskudt rådgivning fra psykiatri- og udsatteområdet en gang ugentligt på jobcenteret.

Derudover er der etableret fremskudt rådgivning i Bysekretariatet i de udsatte boligområder. To medarbejdere fra jobcenteret har fast arbejdsplads i Bysekretariatet, hvor de er tilgængelige flere dage om ugen. Medarbejderne varetager den løbende sagsbehandling for de borgere, som bor i området, og tilbyder derudover rådgivning og vejledning i spørgsmål om beskæftigelse, herunder hjælp til jobsøgning, CV, socialt frikort eller evt. spørgsmål til beskæftigelsesdag og behov for hjælp i den forbindelse.

Desuden er der hver onsdag karriere- og rekrutteringskonsulenter fra jobcenteret til stede i "No.17 – Huset for bæredygtig handling". Her kan borgere og virksomhedsrepræsentanter komme ind fra gaden og få sparring til jobsøgning, hjælp til match til aktuelle jobåbninger, sparring om samfundsansvar mm.

Beskæftigelse og uddannelsesområdet

På ungeområdet har der gennem mange år været et tæt samarbejde på tværs af forvaltningsområder. Her kan nævnes samarbejdet i Den Kommunale Ungeindsats i Randers Kommune, hvor der er indgået samarbejdsaftaler mellem jobcenterets ungeafdeling og uddannelsesvejledere fra Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), som desuden deler fysisk placering på den lokale erhvervsskole Tradium. Der er særligt løbende koordinering om de unge i overgangen til det 18. år. I 2025 udvikles desuden et koncept for en prøvehandling, der har til hensigt at øge samarbejdet om unge i alderen 15-20 år mellem fagområderne UU Randers og ungeafdelingen i jobcenteret.

Et eksempel på samarbejde på tværs af forvaltninger er projektet "En mere fokuseret ungeindsats" på tværs af ungeområdet. Derudover har der særligt på autismeområdet været fokus på samarbejdet på tværs af forvaltninger.

Beskæftigelsesområdet er desuden repræsenteret i det lokale 'Uddannelsessamarbejde', der er et mødefora bestående af en række uddannelsesinstitutioner i byen samt kommunen. Herudover deltager beskæftigelsesforvaltningen i et forum kaldet Erhverv, Vækst og Arbejdsmarked (EVA), hvor en række faglige organisationer og uddannelsesinstitutioner mødes med borgmesteren for bordenden.

Beskæftigelse og sundhedsområdet

Ifølge publikationen "Helhedsorienterede beskæftigelsesindsatser med fokus på sundhed" udgivet af Sundhedsstyrelsen i 2019 eksisterer der et klart rationale for at sætte øget fokus på et tættere samarbejde mellem beskæftigelses- og sundhedsområdet i kommunerne i forhold til både at forebygge og afhjælpe sundhedsmæssige udfordringer hos såvel ledige som beskæftigede (Sundhedsstyrelsen, 2019).

I Randers Kommune samarbejder beskæftigelsesområdet og sundhedsområdet på flere områder.

Beskæftigelsesområdet køber en række tilbud og forløb for borgere, som står uden for arbejdsmarkedet og som samtidig har problemer med helbredet. Det kan være kroniske lidelser eller mentale udfordringer, og tilbuddene retter sig både mod unge og øvrige i den erhvervsaktive alder. Der afholdes løbende møder mellem sundheds- og beskæftigelsesområdet med henblik på at afdække potentielle samarbejdsmuligheder i relation til borgere tilknyttet jobcenteret blandt andet tilbud til borgere med symptomer på stress og overbelastning.

Beskæftigelsesområdet køber pt. følgende forløb målrettet borgere i ressourceforløb:

- Krop og sind er et holdforløb i samarbejde med Forebyggelsesenheden, som har en psykolog tilknyttet tilbuddet. Tilbuddet har eksisteret i flere år.
- Tilbage i job med kroniske smerter. Her er der tale om et nyt forløb, som er tilføjet i 2025. Det er primært et individuelt forløb for borgere, hvor sundhedsområdet leverer en tværfaglig indsats. Tilbuddet er lige begyndt og stadig under udvikling.
- Ressourceforløb unge. Dette forløb har kørt i flere år. Indsatsen er for unge borgere, der har behov for en særlig håndholdt beskæftigelsesrettet indsats. Formålet er at igangsætte, fastholde og forankre en positiv livsstilsændring for målgruppen.

Jobcenteret og Rehabiliteringsenheden har desuden indgået aftale om, at jobcenteret mod betaling kan bestille en funktionsevnevurdering hos Rehabiliteringsenheden. Vurderingen udarbejdes af ergoterapeuter i Rehabiliteringsenheden. Her er fokus på at analysere og vurdere på borgerens mestring og om borgerens aktivitetsudførelse er hensigtsmæssig (fx om de bruger for meget energi). Indsatsen har kørt gennem flere år og er velfungerende.

Ledere og medarbejdere fra Jobcenteret og Rehabiliteringsenheden afholder løbende samarbejds møder om de fælles indsatser. På hjerneskade- og hjernerystelsesområdet er der veletablerede samarbejder med nøglemedarbejdere fra Rehabiliteringsenheden, Hjernecenter Randers og Jobcenteret med fokus på samarbejde og koordinering af fælles borgersager mv.

Derudover underskrev Sundhedshøjskolen i Randers og Virksomhedsservice i 2023 en samarbejds kontrakt for at styrke samarbejdet i forhold til at rekruttere relevante virksomheder i Randers Kommune (både offentlige og private) til forløb i Sundhedshøjskolen. Samarbejdet er nyt og evalueres to gange årligt. Der er tilknyttet en konsulent fra Virksomhedsservice til opgaven sammen med medarbejdere i Sundhedshøjskolen.

Forebyggelsesenheden har desuden løbende dialog med forskellige afdelinger/teams i jobcenteret for at oplyse om de forskellige forløb i Randers Sundhedscenter og særligt Forebyggelsesenheden. Dette er for at øge kendskabet til sundhedsområdets tilbud og derved mulighed for at henvise relevante borgere tilknyttet jobcenteret til forløb i Sundhedscentret.

Arbejdsmarkedsområdet er – som de andre store velfærdsområder – en del af Randers Kommunes interne chefforum 'Sundhedsalliancen', hvor indsatser og projekter koordineres på chefniveau.

Borgertilfredshed med beskæftigelsesindsatsen i Randers Kommune

I juni 2022 besluttede byrådet at iværksætte en borgertilfredshedsundersøgelse af Jobcenter Randers. Undersøgelsen blev gennemført af konsulentfirmaet Implement i efteråret 2022. Byrådet besluttede desuden, at der skulle nedsættes en arbejdsgruppe, som på baggrund af undersøgelsens resultater skulle komme med en udtalelse, der skulle indeholde forslag til, hvad der kunne indgå i et fremtidigt kodeks for samarbejdet mellem borgerne og jobcentret. I januar 2023 blev byrådet præsenteret for

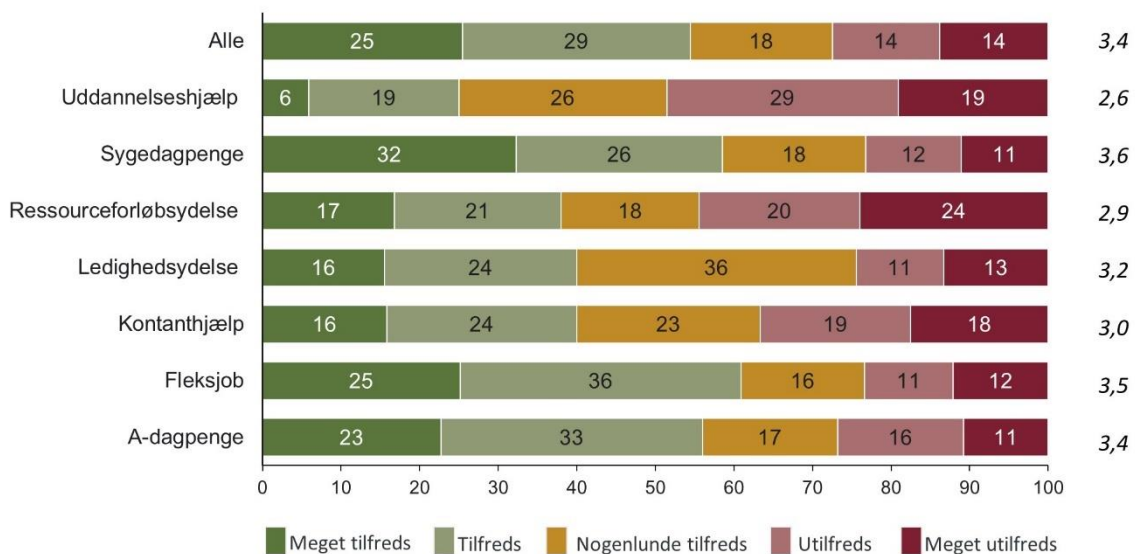
borgertilfredshedsundersøgelsens resultater, arbejdsgruppens udtalelse og arbejdsgruppens forslag til initiativer.

Tilfredshedsundersøgelsen blev sendt ud til over 14.000 borgere, som enten var i kontakt med jobcenteret i efteråret 2022, eller som inden for 1 år inden undersøgelsen blev igangsat, havde været i kontakt med jobcenteret. 1.960 personer besvarede spørgeskemaet, hvor ca. 1.300 havde en aktiv sag. I det følgende vil undersøgelsens overordnede resultater opsummeres. Herefter opsummeres resultaterne af en række temaer i undersøgelsen fx relation til sagsbehandler samt trivsel og fremtidssyn.

Overordnede resultater

- Borgere med korte forløb har højere tilfredshed end borgere med lange forløb +2 år.
- Blandt respondenter med forløbsvarighed på +2 år er tilfredsheden samlet kun lidt højere end utilfredsheden.
- Tilfredsheden er størst i de ældste aldersgrupper og lavest i de yngste.
- Tilfredsheden er højest blandt modtagere af a-dagpenge, sygedagpenge og ansatte i fleksjob.
- Tilfredsheden er omvendt lavest blandt modtagere af kontanthjælp, uddannelseshjælp og ressourceforløbsydelse.
- For nogle målgrupper er andelen af (meget) utilfredse lige så stor som andelen af (meget) tilfredse – eller endda større.

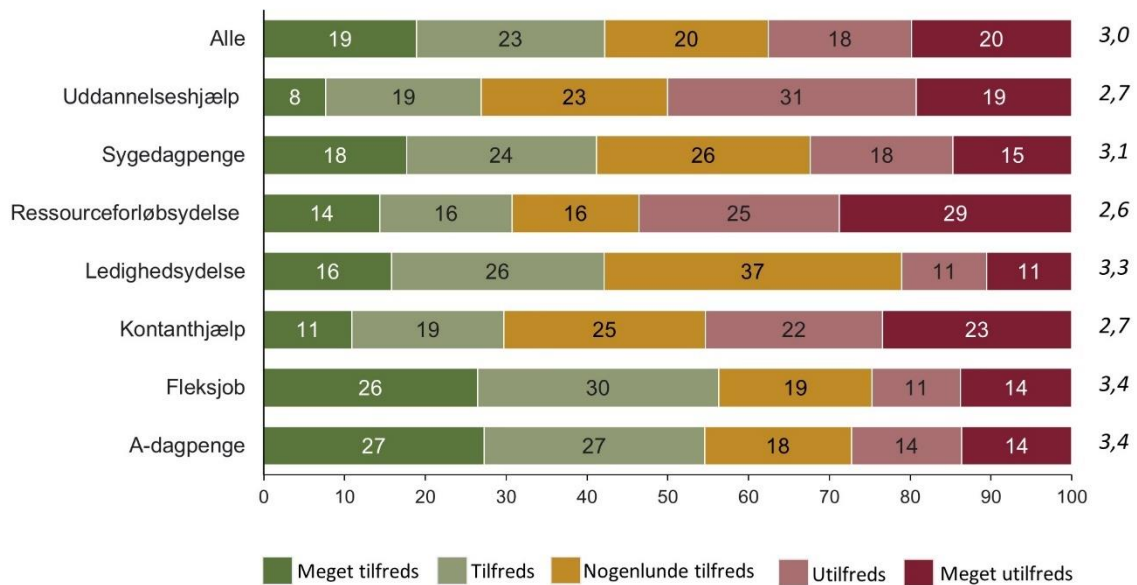
Figur 8.40. Samlet tilfredshed med Jobcenter Randers – alle respondenter, pct. (efteråret 2022)

Kilde: Borgertilfredshedsundersøgelse på Jobcenter Randers, Implement, 2022.

Note: Spørgsmålsformuleringen lød: Hvordan er din tilfredshed samlet set med Jobcenter Randers? Skalaen gik fra 1-5, hvor 1 var meget utilfreds, og 5 var meget tilfreds. Tallene til højre angiver gennemsnit.

Figur 8.41. Samlet tilfredshed med Jobcenter Randers – respondenter med forløbsvarighed på +2 år, pct. (efteråret 2022)

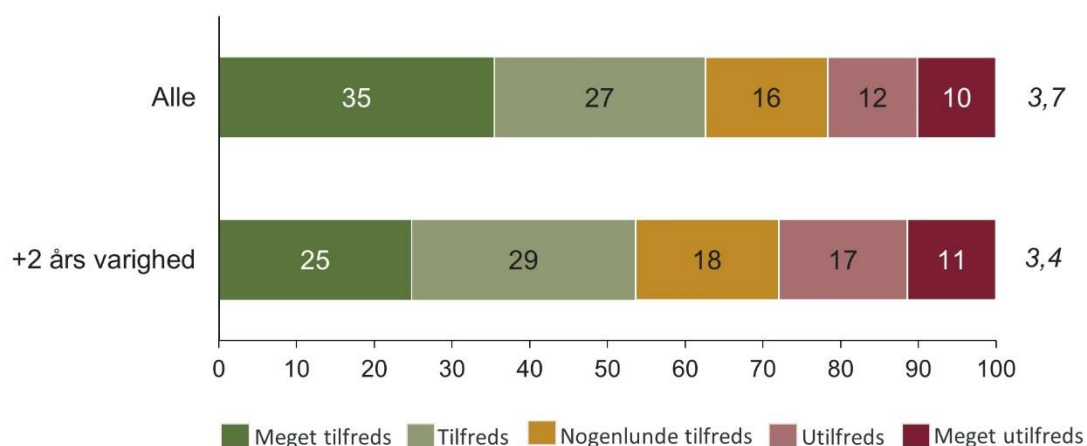
Kilde: Borgertilfredshedsundersøgelse på Jobcenter Randers, Implement, 2022.

Note: Spørgsmålsformuleringen lød: Hvordan er din tilfredshed samlet set med Jobcenter Randers? Skalaen gik fra 1-5, hvor 1 var meget utilfreds, og 5 var meget tilfreds. Tallene til højre angiver gennemsnit.

Relation til sagsbehandler

- Figuren nedenfor viser borgernes tilfredshed med medarbejderne på Jobcenter Randers.
- Som gennemsnit blandt alle respondenter er den generelle tilfredshed med medarbejderne på Jobcenter Randers 3,7 på en skala fra 1 til 5. Der er således en højere generel tilfredshed med medarbejderne (3,7) end med Jobcenter Randers samlet set (3,4). Det gælder både for alle respondenter under ét og for dem, som har en forløbsvarighed på 2 år eller mere.
- Jobcenter Randers har en driftsmodel, hvor borgerne som hovedregel har deres egen faste sagsbehandler. Relationen til sidstnævnte er meget afgørende for borgernes oplevelse af forløbet.
- Borgere, der har oplevet skift af sagsbehandler, kan både opleve dette meget positivt og meget negativt - og det opleves af nogle/mange som ret vilkårligt.

Figur 8.42. Tilfredshed med medarbejderne på Jobcenter Randers, pct. (efterår 2022)

Kilde: Borgertilfredshedsundersøgelse på Jobcenter Randers, Implement, 2022.

Note: Spørgsmålsformuleringen lød: Hvor tilfreds er du generelt med medarbejderne på Jobcenter Randers? Skalaen gik fra 1-5, hvor 1 var meget utilfreds, og 5 var meget tilfreds. Tallene til højre angiver gennemsnit.

Mange borgere er psykisk syge eller sårbare

- På tværs af målgrupperne er der en ret stor andel af borgere, som har psykiske problemstillinger af forskellig karakter.
- Gode forløb for disse beror på, om sagsbehandlere har forudsætninger for at kunne forholde sig relevant og realistisk til borgernes situation. Mange borgere er kritiske over for dette.

Trivsel og fremtidssyn

- Særligt blandt borgere i lange forløb er der mange, som oplyser, at deres generelle trivsel er (meget) dårlig, og relativt mange har et pessimistisk fremtidssyn.
- Der er 189 respondenter, som forventer, at deres forsørgelsesgrundlag om 12 mdr. er førtidspension. Med en dækningsgrad af spørgeskemaundersøgelsen på ca. 25 pct. vil det ved opregning svare til +600.
- Det kan sammenholdes med, at der årligt er 275-300 personer, som tilgår førtidspension.

Kommunikation

- Undersøgelsen viser, at både den mundtlige og skriftlige kommunikation fra Jobcenter Randers i vid udstrækning opleves at være forståelig.
- Mange deltagere adresserer "tonen" både fra enkeltmedarbejdere og strukturelt, herunder at kommunikationen kan være nedladende eller mindre respektfuld.

De fysiske rammer

- For borgere i korte forløb spiller de fysiske rammer ikke den store rolle.
- Der er dog samlet set en del respondenter, som kommenterer på de fysiske rammer. Generelt er disse bemærkninger kritiske. Nogle handler om placeringen væk fra midtbyen, men flere handler om lokalernes indretning og tilgængelighed.

Ventetid

- Blandt borgere med +12 mdr. forløbsvarighed angiver 1 ud af 3, at de ”i høj grad” eller ”i meget høj grad” har oplevet ventetid, som har betydet, at deres sag ikke har kunnet komme videre.
- Sagsbehandlingen i Jobcenter Randers er den årsag, som nævnes hyppigst – det omfatter også aflysninger.

Initiativer på baggrund af borgertilfredshedsundersøgelsen

Arbejdsgruppens forslag til initiativer på baggrund af borgertilfredshedsundersøgelsen bestod overordnet af: 1) Forbedring af jobcenterets fysiske og æstetiske rammer, 2) Analyse af langvarige sager, 3) Afdækning af sagsbehandlerskift og 4) Kommunikation til borgere.

Jobcenterets fysiske og æstetiske rammer

Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der fik til opgave at give et bud på, hvordan de fysiske og æstetiske rammer for jobcenteret kunne forbedres. Arbejdet resulterede blandt andet i, at der i efteråret 2023 blev lavet nye og mere imødekommende ankomst- og ventefaciliteter med henblik på at forbedre borgernes oplevelse af jobcenteret.

Analyse af langvarige sager og afdækning af sagsbehandlerskift

Forvaltningen indgik i foråret 2023 en aftale med et eksternt konsulentfirma om, at der skulle udarbejdes en analyse af årsager til langvarige sagsforløb i Jobcenter Randers. Analysen bestod af tre delanalyser. Den første delanalyse omhandlede kapacitetsbehov og kapacitet til rådighed set i forhold til forventet indsatsniveau samt produktivitet. Den anden delanalyse omhandlede styring og opfølgning, herunder gennemgang af nuværende styringsparametre, gennemgang af opfølgningsmodel og review af udvalgte dele af administrationsgrundlaget. Den tredje delanalyse omhandlede den faglige linje og kvalitet i den beskæftigelsesfaglige indsats. Den samlede analyse blev færdiggjort i august 2023, og forvaltningen har efterfølgende arbejdet med at implementere anbefalingerne på baggrund af analysens resultater. Implementeringen af anbefalingerne omfatter blandt andet justering af ledelsestilsynet, udarbejdelse af kompetenceprofiler, opnormering af sygedagpengeområdet, kompetenceudvikling af jobcenterets medarbejdere, deltagelse i KL's tværkommunale borgertilfredsundersøgelse mm.

Kommunikation til borgere

Som led i initiativet om kommunikation og borgerinddragelse har borgere haft mulighed for at møde arbejdsmarkedschefen på udvalgte dage på kommunens bibliotek, hvor borgerne kunne komme med forslag til at styrke samarbejdet mellem borgere og jobcentret, ligesom borgerne kunne komme med forslag, der i øvrigt kunne styrke beskæftigelsesindsatsen. Arbejdsmarkedschefen var til stede to dage på biblioteket i Randers i marts 2023.

Kodeks for det gode borgersamarbejde i Jobcenter Randers

På baggrund af borgertilfredshedsundersøgelsen udarbejdede den bredt repræsenterede arbejdsgruppe bestående af både medarbejder-, ledelses-, borger- og lægerepræsentanter desuden et forslag til et kodeks for samarbejdet mellem borgere og Jobcenter Randers. I januar 2024 vedtog beskæftigelsesudvalget i Randers Kommune *Kodeks for det gode samarbejde i Randers Jobcenter*. Det vedtagne kodeks er samlet i fire hovedpunkter:

1. Jobcenteret arbejder aktivt for tryk og tillid i dit forløb.
2. Jobcenteret arbejder aktivt for gensidig indsigt og værdig kommunikation i dit forløb.

3. Jobcenteret arbejder aktivt for kontinuitet i dit forløb.
4. Jobcenteret arbejder aktivt for fremdrift i din sag.

Forvaltningen arbejder med implementeringen af kodekset i form af blandt andet temamøder om forståelsen og betydningen af kodekset i medarbejdernes arbejde og specifikt i samtalen med borgeren. Arbejdet med kodeks tænkes desuden ind i de øvrige udviklingstiltag, der arbejdes med i afdelingerne.

KL's tværkommunale borgertilfredshedsundersøgelse

I foråret og efteråret 2024 har Randers Kommune deltaget i KL's tværkommunale borgertilfredshedsundersøgelse på beskæftigelsesområdet. I foråret 2024 deltog i alt 44 kommuner i tilfredshedsundersøgelsen, mens der i efteråret 2024 deltog 35 kommuner.

I efteråret 2024 blev KL's borgertilfredshedsundersøgelse udsendt til 2.745 borgere i Randers Kommune, der var eller havde været tilknyttet Jobcenter Randers. Svarprocenten var 31,9 pct. Til sammenligning var svarprocenten 33,1 pct. i undersøgelsen i foråret 2024.

Jobcenter Randers sammenlignet med kommunernes gennemsnit

Tabel 8.12 viser de overordnede resultater fra tilfredshedsundersøgelsen i efteråret 2024 sammenlignet med gennemsnittet for alle deltagerkommuner og sammenlignet med undersøgelsen i foråret 2024. Tilfredsheden med forløbet i jobcenteret er målt på en skala fra 1-5, hvor 5 er meget tilfreds, og 1 er meget utilfreds. I parentes angives udviklingen i værdien siden undersøgelsen i foråret 2024.

Tabel 8.12. Resultater af KL's tværkommunal borgertilfredshedsundersøgelse (2024)

	Randers Kommune	Gennemsnit blandt de 35 deltagerkommuner
1. Borgernes overordnede tilfredshed med deres forløb i jobcenteret	3,51 (-0,15)	3,52 (-0,06)
2. Borgernes vurdering af mødet med jobcenteret	3,63 (-0,05)	3,58 (-0,08)
3. Borgernes vurdering af mål og aktiviteter	3,30 (-0,08)	3,28 (-0,1)
4. Borgernes vurdering af samarbejde på tværs af afdelinger og forvaltninger	2,78 (-0,02)	2,87 (-0,1)
5. Borgernes vurdering af samtalen	3,69 (-0,09)	3,68 (-0,12)
6. Borgernes vurdering af progression	2,88 (-0,13)	2,87 (-0,04)

Note: Gennemsnitsværdier blandt de 44 deltagerkommuner fra foråret 2024 inkluderer også data fra pilotundersøgelsen i 2023, hvor Randers Kommune ikke deltog.

Overordnet ligger Randers Kommunes resultater meget tæt på gennemsnittet blandt de 35 kommuner. Randers Kommune adskiller sig mest inden for følgende temaer:

- I borgernes vurdering af samarbejdet på tværs af afdelinger og forvaltninger ligger Randers Kommune en smule under gennemsnittet.
- I borgernes vurdering af mødet med jobcenteret ligger Randers Kommune en smule over gennemsnittet. Det er særligt borgernes oplevelse af at blive mødt med tillid i jobcenteret, samt borgernes oplevelse af, at der tages udgangspunkt i deres situationer i jobcenteret, der trækker op.

Randers Kommune scorer en smule lavere på alle seks temaer sammenlignet med sin egen score fra foråret 2024. Den negative udvikling er størst i forhold borgernes overordnede tilfredshed med deres forløb i jobcenteret og i vurderingen af deres progression. Den negative udvikling er dog marginal, og Randers Kommune ligger fortsat meget tæt på det kommunale gennemsnit på samtlige temaer. Gennemsnittet for alle deltagerkommuner er ligeledes lavere end forårets gennemsnit, hvilket tyder på, at der er tale om en national tendens frem for en lokal udvikling.

Overordnede tendenser internt i Jobcenter Randers

- Borgere tættere på arbejdsmarkedet og borgere med kortere sager er mest tilfredse.
 - Sygedagpengemodtagerne er mest tilfredse med en score på 3,88. De aktivitetsparate er med en score på 3,25 den mindst tilfredse ydelsesgruppe.
 - Borgere, der har haft et jobcenterforløb på over to år, er mindre tilfredse (3,22), end borgere der har haft et forløb på under 26 uger (3,72).
- Borgere, der har et afsluttet forløb i jobcenteret, er mere tilfredse (3,55), end borgere der har et igangværende forløb (3,50).
- De mest tilfredse borgere i Randers Kommune er i aldersgruppen 50-66 år med en score på 3,86, mens borgerne i aldersgruppen 16-29 år er de mindst tilfredse med en score på 3,20.
- Kvinderne er mere tilfredse med deres forløb i jobcenteret end mændene. Kvinderne har en score på 3,62, mens mændene har en score på 3,39.

Overordnet set er tendenserne i undersøgelsen i tråd med resultaterne fra KL's borgertilfredshedsundersøgelse tilbage fra foråret 2024.

Kommunespecifikke spørgsmål

Udover de af KL fastlagte spørgsmål har forvaltningen haft mulighed for at udvælge tre lokale spørgsmål til spørgeskemaundersøgelsen. De tre udvalgte spørgsmål vedrører betydningen af psykiske udfordringer i forhold til at komme i job eller uddannelse og betydningen af IT-kompetencer i mødet med jobcenteret.

Det første lokale spørgsmål handler om, hvorvidt borgerne oplever, at de har psykiske udfordringer. I borgertilfredshedsundersøgelsen fra 2022 fremhævede den eksterne leverandør, at mange borgere havde angivet "psykiske udfordringer" som en årsag til manglende job eller progression. Derfor er dette spørgsmål blevet inkluderet i nærværende undersøgelse.

Undersøgelsen viser, at 64 pct. af de 875 adspurgte borgerne oplever, at de har psykiske udfordringer. Det svarer til 5 procentpoint færre end forårets undersøgelse, hvor 69 pct. af borgerne oplevede, at de havde psykiske udfordringer. Af borgerne, der oplever, at de har psykiske udfordringer, mener 60 pct., at deres psykiske udfordringer i høj eller meget høj grad står i vejen for at komme i job eller uddannelse.

Det sidste lokale spørgsmål handler om borgernes IT-kompetencer. 68 pct. af borgerne mener, at deres IT-kompetencer kun i meget lav grad eller lav grad gør mødet med jobcenteret besværligt. 14 pct. af borgerne mener, at deres IT-kompetencer i høj grad eller meget høj grad gør deres møde med jobcenteret besværligt.

Opfølgning på resultaterne

Overordnet set benyttes resultaterne af borgertilfredshedsundersøgelsen til at skabe retning i indsatsen og samarbejdet med borgerne. Mere specifikt inddrages resultaterne af borgertilfredshedsundersøgelsen i jobcentrets overvejelser i forhold til, hvordan der arbejdes med tilgængelighed og det gode samarbejde, jf. "kodeks for det gode borgersamarbejde".

Sammenfatning vedr. beskæftigelsesområdet i Randers Kommune

Randers Kommune har oplevet en positiv udvikling i beskæftigelsen de seneste år, hvor især seniorer over 55 år og udenlandsk arbejdskraft har drevet væksten. Fra 2019 til 2023 steg antallet af seniorer i beskæftigelse med 1.793 personer, mens udenlandsk arbejdskraft voksede med 1.011 personer. Denne udvikling skyldes blandt andet en højere pensionsalder, ændrede økonomiske incitamenter for seniorer samt en generel efterspørgsel på arbejdskraft.

Til trods for denne fremgang ligger beskæftigelsesfrekvensen i Randers Kommune lavere end både landsgennemsnittet og sammenligningskommunerne. I november 2023 var beskæftigelsesfrekvensen 75,1 pct. i Randers Kommune, hvilket er lavere end landsgennemsnittet på 76,3 pct. og lavere end Silkeborg (79,5 pct.), Vejle (78,3 pct.) og Horsens (77,5 pct.). Dette er en væsentlig udfordring, da Randers Kommune tidligere havde en stærkere position. I 2008 lå beskæftigelsesfrekvensen i Randers på 76,3 pct. og dermed over landsgennemsnittet på 76,0 pct. Efter finanskrisen faldt beskæftigelsen dog mere i Randers end i resten af landet, og kommunen har ikke formået at genoprette niveauet i samme grad som sammenligningskommunerne.

En del af forklaringen på den lavere beskæftigelsesfrekvens kan findes i den høje andel af borgere uden for arbejdsstyrken. I november 2023 stod 22,8 pct. af de 16-66-årige i Randers Kommune uden for arbejdsstyrken, hvilket er højere end landsgennemsnittet (21,7 pct.) samt over niveauet i Silkeborg (18,9 pct.), Vejle (19,9 pct.) og Horsens (20,6 pct.). Gruppen uden for arbejdsstyrken består blandt andet af førtidspensionister, aktivitetsparate ledige borgere samt personer på efterløn. Især andelen af borgere over 30 år uden for arbejdsstyrken er højere i Randers end på landsplan og i sammenligningskommunerne.

Kommunen har også en stor andel af borgere på offentlig forsørgelse, hvilket øger de kommunale udgifter. Randers har landets næst vanskeligste rammevilkår og rangerer som nummer 97 ud af 98 kommuner målt på den forventede andel af borgere på offentlig forsørgelse. I perioden 2015-2024 er Randers Kommunes udgifter til indkomstoverførsler steget fra 1,4 mia. kr. til 2,2 mia. kr., og kommunens andel af de samlede nationale udgifter til indkomstoverførsler er vokset fra 1,95 pct. i 2015 til 2,13 pct. i 2024 – hvilket er langt over kommunens andel af befolkningen på 1,68 pct. Denne udvikling betyder, at Randers Kommune bruger en forholdsmæssigt større del af sit budget på forsørgelse sammenlignet med andre kommuner, hvilket reducerer ressourcerne til beskæftigelsesfremmende initiativer og i sidste ende også mindsker midlerne, som kan anvendes på kommunens øvrige serviceområder.

Samtidig er der betydelige rekrutteringsudfordringer i flere brancher. Virksomhederne forventer, at 60 pct. af alle ansættelser i 2025 vil være vanskelige at besætte, og i otte ud af ti sektorer er der mangel på kvalificeret arbejdskraft. Særligt inden for sundheds- og socialområdet, handel og transport samt erhvervsservice er der stor efterspørgsel på medarbejdere. Derudover er der en skævhed mellem de lediges jobønsker og de tilgængelige stillinger. Fx var der i marts 2025 kun fire jobopslag for lager- og logistikmedarbejdere i Randers Kommune, mens 224 ledige angav dette som et jobmål. Dette indikerer et behov for at mobilisere de ledige over til nye brancher, der matcher virksomhedernes efterspørgsel.

Randers Kommune står dermed over for flere strukturelle udfordringer, hvor en lavere beskæftigelsesfrekvens, en stor gruppe borgere uden for arbejdsstyrken og stigende udgifter til indkomstoverførsler skaber pres på den kommunale økonomi og arbejdsmarkedet.

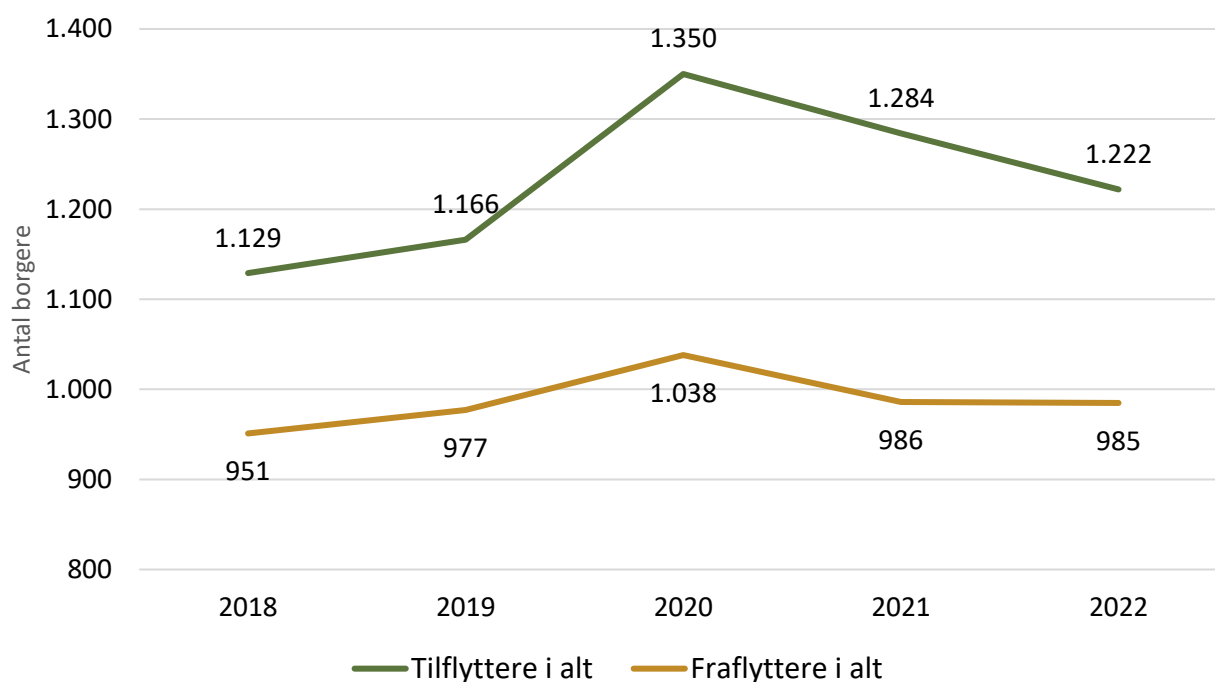
9. Tilflytning til Randers Kommune

Randers Kommune har gennem de seneste par år – i 2023 og senest i foråret 2025 – gennemført to særskilte analyser af flyttemønstre til og fra kommunen, og med særligt fokus på omfanget af nettotilflytningen af borgere på overførselsindkomst. Resultaterne fra de to analyser præsenteres i det følgende. Herudover præsenteres afslutningsvis nogle af de foreløbige resultater fra den kombinerede husleje- og flytteanalyse, som byrådet har besluttet gennemført i forbindelse med vedtagelsen af budget 2025-2028. Denne analyse udføres med ekstern bistand og afrapporteres til byrådet medio 2025.

I 2023 gennemførte forvaltningen en analyse af borgernes flyttemønstre til og fra Randers Kommune. Analysen viste, at Randers Kommune gennem en årrække har modtaget en årlig nettotilflytning af borgere på overførselsindkomst på mellem 250-300 borgere årligt.

Figur 9.1 nedenfor viser antallet af til- og fraflyttede borgere på indkomstoverførsel i perioden 2018-2022.

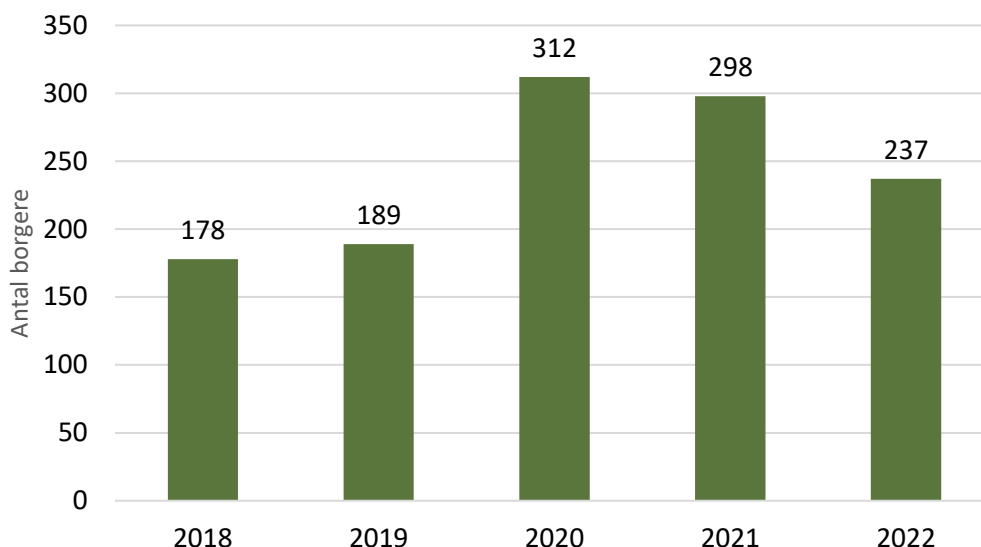
Figur 9.1. Udvikling i antal til- og fraflyttede borgere på indkomstoverførsel (2018-2022)

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Figur 9.2 nedenfor viser udviklingen i nettotilflytning af personer, der modtager indkomstoverførsler. I perioden 2018 til 2022 har nettotilflytningen af personer, der i flytteåret har haft en eller flere ydelser, været på i alt 1.214 personer. I disse tal er der dog ikke korrigeret for unikke CPR-numre. Korrigeres der for unikke CPR-numre kan det konstateres, at der har været en nettotilvækst på 983 borgere i perioden 2018-2022.

Figur 9.2. Udvikling i nettotilflytning af personer på indkomstoverførsler (2018-2022)

Kilde: Randers Kommunes egne data.

I perioden 2018-2022 har der til sammenligning været en nettotilflytning til Randers Kommune på i alt 1.666 personer.

Som opfølgning på ovennævnte analyse har forvaltningen i foråret 2025 gennemført en ny flytteanalyse med udgangspunkt i data opgjort på månedsbasis fra oktober 2021 til februar 2025. Formålet med denne nye analyse har været at få nuanceret den tidligere analyse og få denne suppleret med helt nye tal – herunder afdække, om der fortsat kan konstateres en betydelig nettotilflytning til kommunen af borgere på offentlig overførselsindkomst. I analysen er målgruppen ”borgere på overførselsindkomst” afgrænset til følgende:

- Borgere, som er observeret i en ”Fasit-målgruppe” i kommunens fagsystem Fasit på jobcenterområdet, eksklusiv følgende kategorier: *blank, beskæftigede, borgere i seniorjob, førtidspensionister, ledige selvforsørgende, selvforsørgende i INL-program, uden ydelse, ukendt, vokselever og øvrige*, samt
- Borgere, som er observeret som modtager af førtids- eller seniorpension i kommunens fagsystem KP på pensionsområdet.

Hovedresultaterne fra analysen præsenteres i det følgende. Det skal indledningsvist bemærkes, at der i analysen fra 2025 er anvendt en anden metode end i 2023, herunder er data i analysen fra 2025 opgjort på månedsbasis, hvorfor resultaterne fra de to analyser ikke er direkte sammenlignelige.

Analysen fra 2025 viser, at der i perioden har været en tilgang til Randers Kommune på 424,2 borgere pr. måned. Cirka 12 pct. af disse blev måneden efter observeret som værende i en målgruppe på jobcentret (på overførselsindkomst), mens ca. 4,6 pct. blev observeret som værende modtager af senior- eller førtidspension.

Til sammenligning har der i gennemsnit i perioden været en afgang fra Randers Kommune på 368,9 borgere pr. måned. Ca. 11,2 pct. af disse blev observeret i en jobcenter-målgruppe måneden før, mens ca. 4,8 pct. var modtagere af senior- eller førtidspension.

Samlet set bekræfter tallene den hidtidige tendens om, at Randers Kommune ses som en attraktiv bosætningskommune for borgere på overførselsindkomst, da andelen i en jobcenter-målgruppe er højere

for tilflyttere sammenlignet med fraflyttere. Umiddelbart er billedet det modsatte for senior- og førtidspensionister, men som det illustreres i det følgende, er denne udvikling vendt den seneste tid.

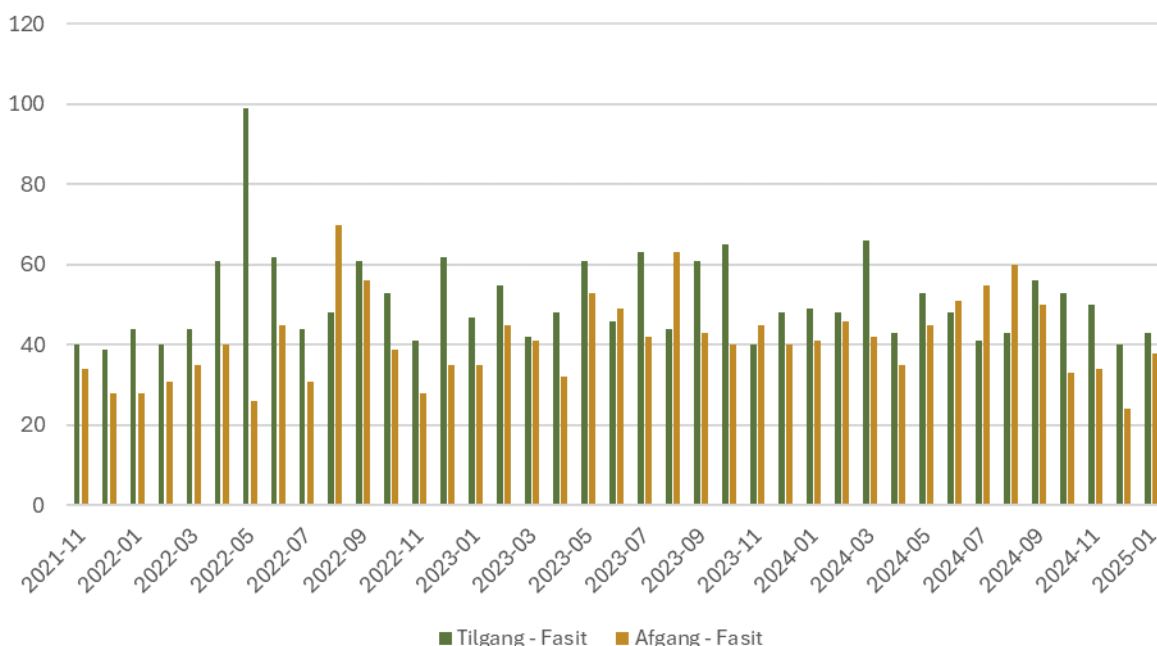
Tabel 9.1. Beskrivende statistik - flytteanalyse

	Gennemsnit	Standardafvigelse
Tilgang	424,2	66,1
Tilgang - Fasit	51,1	11,4
Tilgang - KP	19,4	5,7
Afgang	368,9	77,1
Afgang - Fasit	41,2	10,5
Afgang - KP	17,7	5,4
Første periode		2021-11
Sidste periode		2025-1
N		39

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Figur 9.3 nedenfor viser den løbende til- og afgang af borgere i Fasit-målgrupper i perioden 2021-11 til 2025-1. Figuren viser en del variation i perioden og særligt bemærkes en stor tilgang i 2022-05, som muligvis kan tilskrives ukrainske flygtninge.

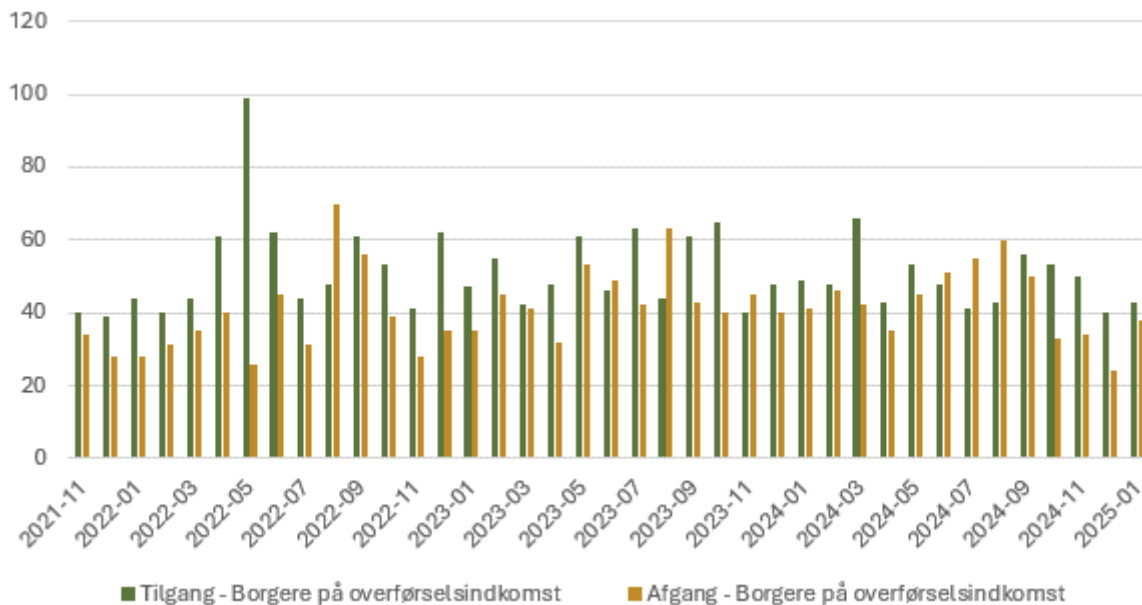
Figur 9.3. Løbende til- og afgang: Fasit-målgrupper

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Figur 9.4 nedenfor viser den løbende til- og afgang af borgere med enten senior- eller førtidspension. Igen ses relativt store fluktuationer i perioden, om end niveauet er noget lavere sammenlignet med jobcenter-målgrupperne. Bemærk i den forbindelse den store afgang i de første perioder.

Figur 9.4. Løbende til- og afgang: Senior- og førtidspension (KP)

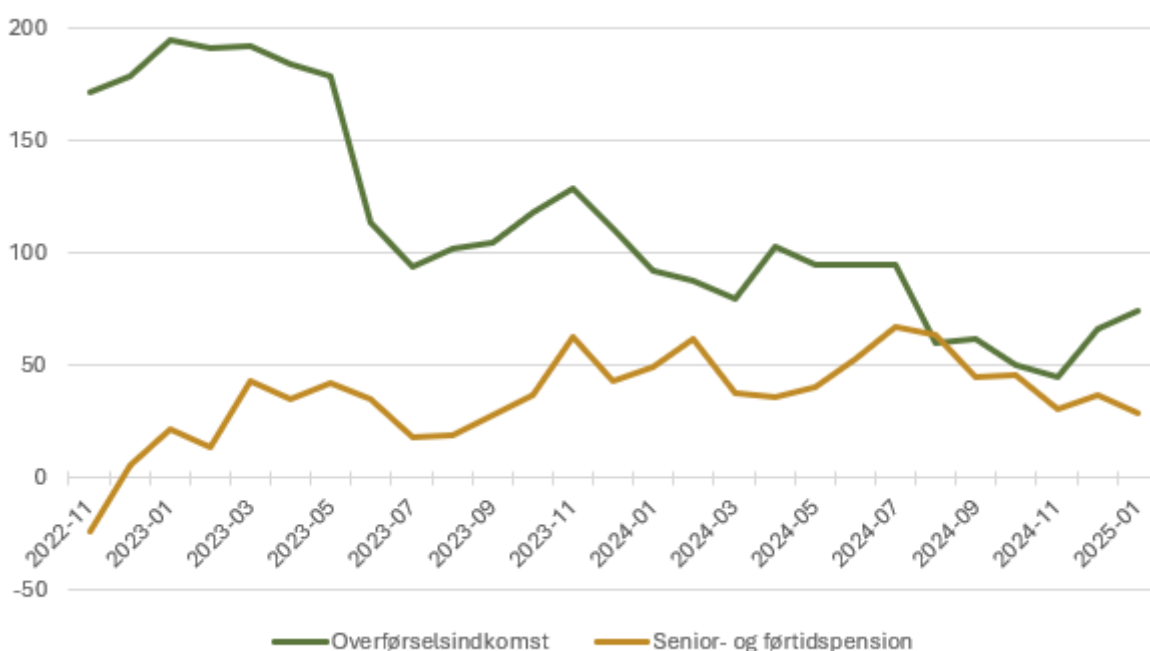

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Nedenfor i figur 9.5 er illustreret den akkumulerende nettoudvikling løbende 12 måneder for Fasit-målgrupperne samt senior- og førtidspension.

Figuren viser end fortsat nettotilflytning til kommunen af borgere på overførselsindkomst (inkl. førtids- og seniorpension) – niveauet er dog faldet hen over de seneste år og har siden medio 2023 ligget i niveauet 100-150.

Figur 9.5. Akkumuleret nettoudvikling løbende 12 måneder: Fasit-målgrupper (overførselsindkomst) samt senior- og førtidspension

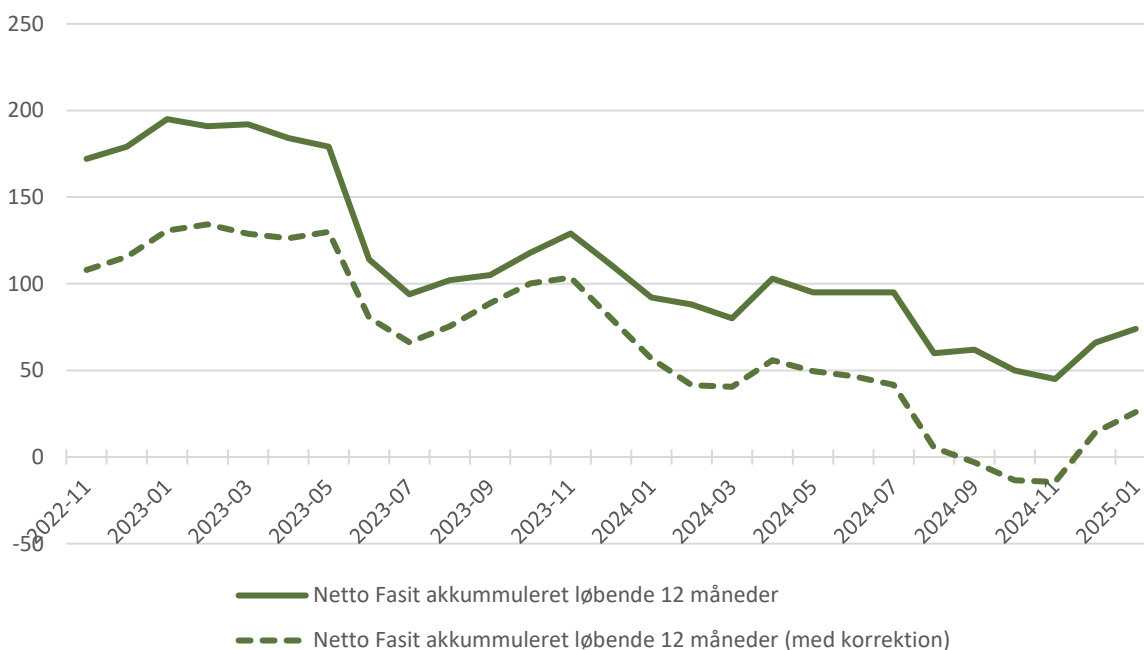

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Randers Kommune har de seneste år været præget af en positiv befolkningsudvikling. Det må alt andet lige derfor forventes, at antallet af tilflyttere på overførselsindkomster er højere end antallet af fraflyttere på overførselsindkomster. For at undersøge om dette forhold driver udviklingen, er der i figur 9.6 og 9.7 korrigeret for stigningen i befolkningstallet. Korrektionen er foretaget på månedsbasis.

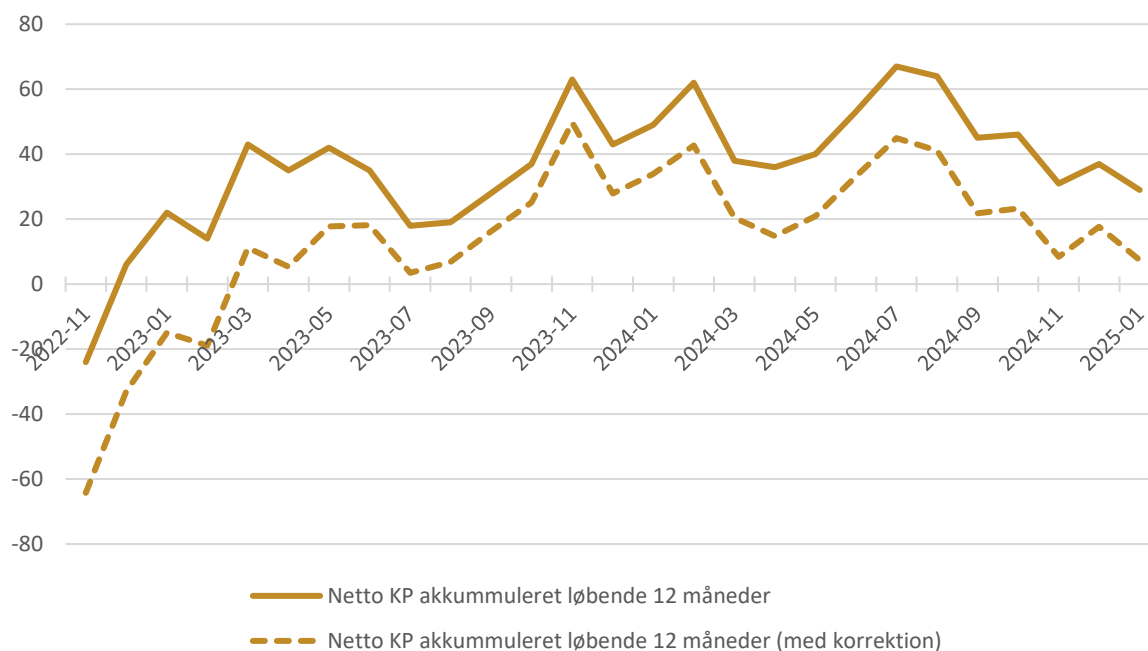
Som det ses, forklarer den almindelige stigning i befolkningstallet noget af udviklingen men langt fra det hele.

Figur 9.6. Akkumuleret nettoudvikling løbende 12 måneder: Fasit-målgrupper med korrektion for stigning i folketallet

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Figur 9.7. Akkumuleret nettoudvikling løbende 12 måneder: Senior- og førtidspension med korrektion for stigning i folketallet

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Byrådet besluttede i april 2025, at nytilflyttede modtagere af overførselsindkomst fremover skal modtage et særligt arbejdstilbud. Initiativet indebærer, at borgere, som flytter til Randers Kommune og efterfølgende søger om kontanthjælp, allerede ved første henvendelse bliver mødt af en rekrutteringsrådgiver, som præsenterer en række aktuelle jobmuligheder i Randers Kommune. Herefter igangsættes i første uge den skræddersyede straksindsats 'Vejen til Job'. Det nye initiativ skal sikre, at alle nye borgere i Randers Kommune, der ansøger om kontanthjælp, oplever en hurtigere og mere målrettet vej til beskæftigelse med en tidlig indsats. Indsatsen opstartes i efteråret 2025.

Flytteanalyse – et dybere indblik

Nedenfor er der foretaget en foreløbig beskrivelse af den flytteanalyse, som byrådet besluttede gennemført i forbindelse med vedtagelsen af budget 2025-2028 (som en del af en samlet husleje- og flytteanalyse). Analysen gennemføres af konsulentfirmaet Index100 og der ses her nærmere på, hvad der kendetegner fraflytterne og særligt tilflytterne til kommunen i årene 2022-2023.

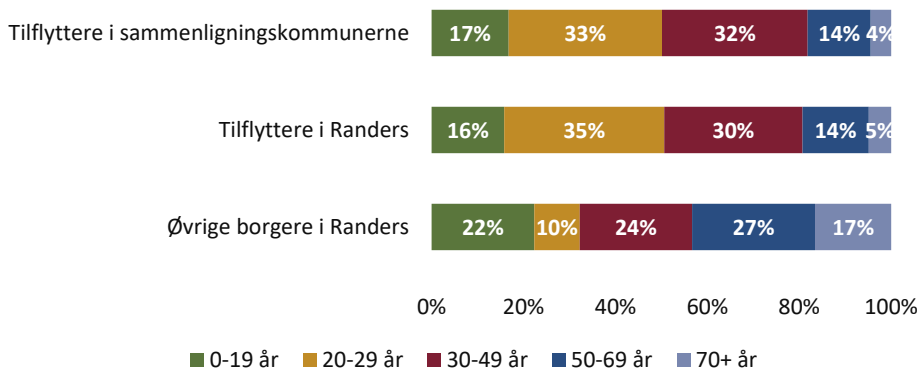
De følgende figurer viser således nøgletal for personer, som er flyttet fra en anden dansk kommune til Randers Kommune i perioden 1. januar 2022-1. januar 2024. Personer der er flyttet til, men også i perioden er flyttet ud af kommunen igen, indgår ikke.

I alt 5.956 af Randers Kommunes borgere pr. 1. januar 2024 indgår dermed i analysen defineret som tilflyttere. I samme periode flyttede 5.413 borgere fra Randers Kommune til en anden kommune i Danmark og indgår i analysen som fraflyttere.

Tilflyttere 2022-2023

I både Randers og sammenligningskommunerne er 65 pct. af tilflytterne mellem 20 og 49 år gamle. Blandt de øvrige borgere i Randers udgør denne aldersgruppe blot 34 pct. af befolkningen.

Figur 9.9 Tilflyttere 2022-2023 - fordeling på fem aldersgrupper:

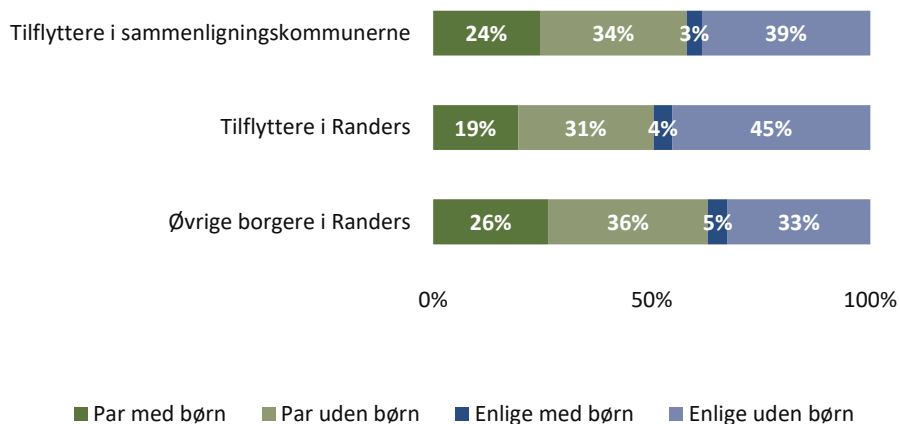

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks befolkningsregister.

I Randers Kommune er 50 pct. af de voksne tilflyttere enlige mod 42 pct. i sammenligningskommunerne (Horsens, Silkeborg og Vejle). Blandt de øvrige voksne borgere i Randers udgør enlige 37 pct. af befolkningen.

23 pct. af de voksne tilflyttere til Randers har børn mod 27 pct. i sammenligningskommunerne.

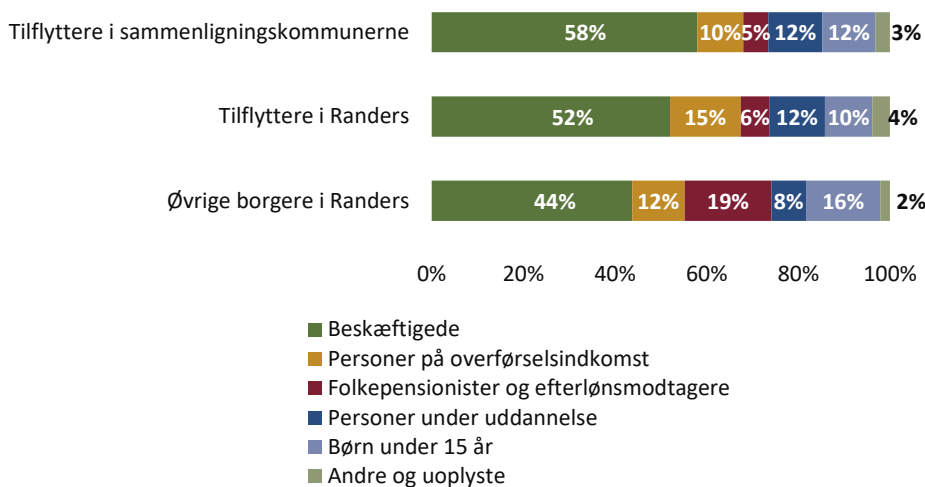
Figur 9.10. Voksne tilflyttere i 2022-2023 - fordeling på familietype

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks befolkningsregister.

Beskæftigede borgere udgør 52 pct. af alle tilflyttere i Randers Kommune (uanset alder) mod 58 pct. i sammenligningskommunerne. Omvendt er 15 pct. af tilflytterne til Randers Kommune på overførselsindkomst mod kun 10 pct. i sammenligningskommunerne.

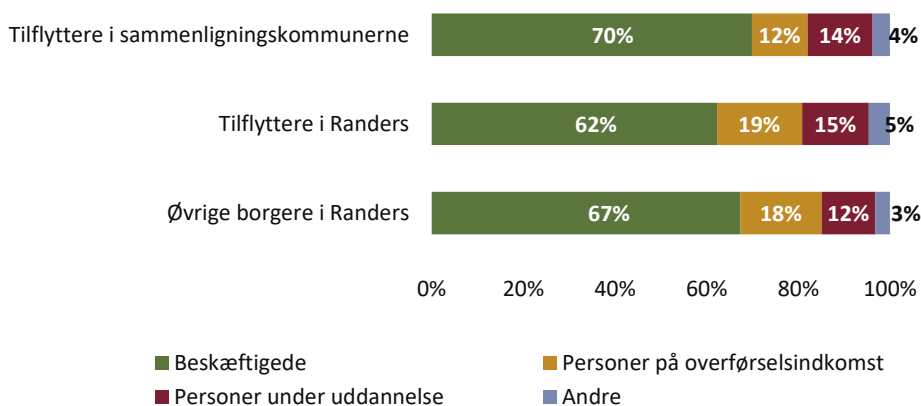
Figur 9.11. Alle tilflyttere 2022-2023 uanset alder fordelt på arbejdsmarkedsstatus

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks arbejdsklassifikationsregister.

Blandt Randers Kommunes tilflyttere i den erhvervsaktive alder (inkl. 67+-årige i beskæftigelse) er 62 pct. beskæftigede og 19 pct. på overførselsindkomst. I sammenligningskommunerne er beskæftigelsesandelen 70 pct. og andelen på overførselsindkomst 12 pct.

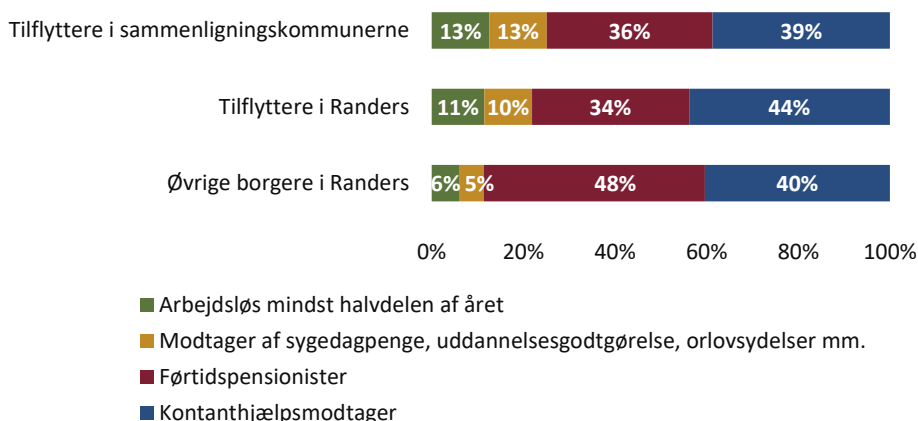
Figur 9.12. Tilflyttere 2022-2023 i den erhvervsaktive alder opdelt på arbejdsmarkedsstatus

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks arbejdsklassifikationsregister.

De borgere, der havde offentlig forsørgelse som deres væsentligste indkomstkilde i 2023, kan opdeles på fire typer af overførselsindkomst. Randers Kommunes tilflyttere på overførselsindkomst adskiller sig særligt fra tilflytterne til sammenligningskommunerne ved, at en større andel er ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere eller borgere visiteret til et fleksjob.

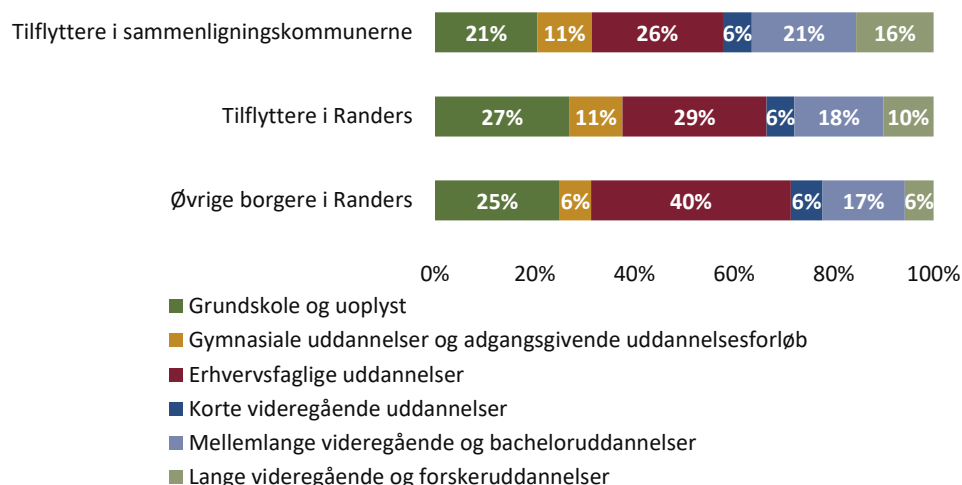
Figur 9.13. Tilflyttere 2022-2023 på overførselsindkomst opdelt på ydelsestype:

Note: "Arbejdsløs mindst halvdelen af året" dækker over dagpengemodtagere samt arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere, mens "kontanthjælpsmodtager" omfatter ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere samt borgere, der modtager flekslønstilskud, ledighedsydelse eller uddannelsesydelser/arbejdsmarkedsydelse.
 Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks arbejdsklassifikationsregister.

Når der fokuseres på borgere, som ikke er i gang med en uddannelse, har 27 pct. af tilflytterne til Randers Kommune grundskole som den højeste fuldførte uddannelse. Den tilsvarende andel er 21 pct. blandt tilflytterne til sammenligningskommunerne. Omvendt har 36 pct. af tilflytterne til sammenligningskommunerne en mellemlang eller længere uddannelse, mens det samme gælder for 28 pct. af tilflytterne til Randers. Andelen af tilflyttere til Randers med mellemlang eller lang videreuddannelse er dog højere end andelen blandt borgere allerede bosiddende i Randers Kommune.

Figur 9.13. Tilflyttere i 2022-2023, der ikke er under uddannelse, opdelt på højeste fuldførte uddannelse

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks uddannelses- og arbejdsklassifikationsregister.

Index100 har med afsæt i en omfattende statistisk model udarbejdet på detaljerede individdata beregnet alle 2-17-åriges individuelle sandsynligheder for at modtage mindst én social foranstaltning, hvis de mødes

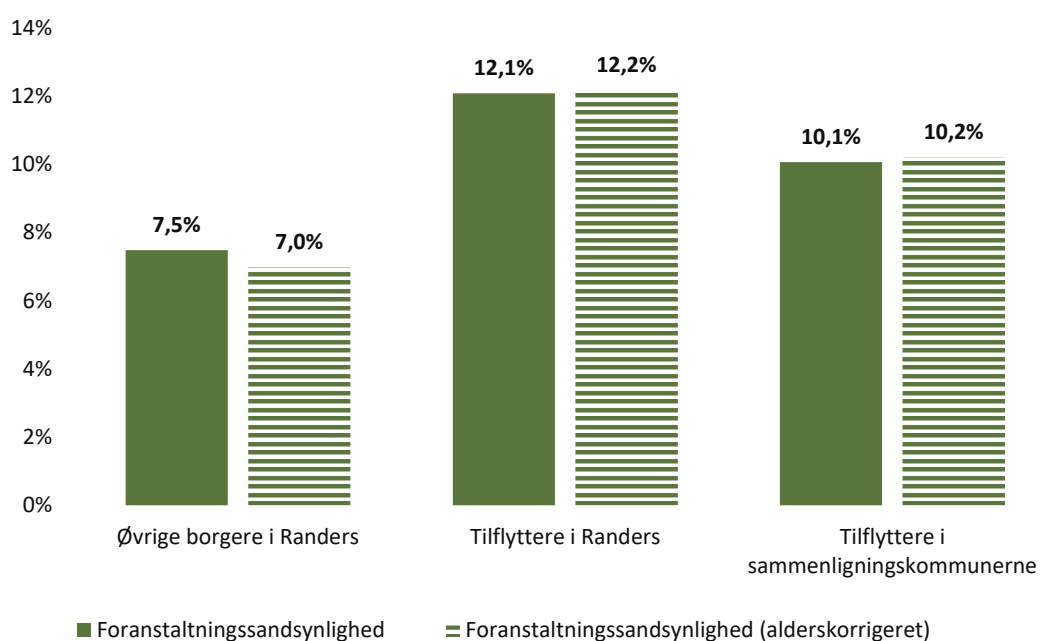
af en landsgennemsnitlig visitationspraksis. Det kan dreje sig om en forebyggende foranstaltning og/eller en anbringelse. Med afsæt i de individuelle sandsynligheder har Index100 efterfølgende beregnet gennemsnitlige sandsynligheder for forskellige grupper af borgere. Den gennemsnitlige sandsynlighed (foranstaltningsrisiko) svarer til den andel af børnene, som må forventes at modtage mindst én social foranstaltning, hvis alle børn mødes af en landsgennemsnitlig visitationspraksis.

Figuren nedenfor viser, at tilflytterbørnene i både Randers Kommune og sammenligningskommunerne er kendetegnet ved en relativt høj gennemsnitlig foranstaltningsrisiko (landsgennemsnit = 6,3 pct.). Randers Kommunes tilflytterbørn har dog en højere gennemsnitlig foranstaltningsrisiko end tilflytterbørnene i sammenligningskommunerne.

Søjlerne med alderskorrigerede sandsynligheder afspejler en beregning, hvor betydningen af børnegruppernes alderssammensætning er neutraliseret. Neutraliseringen sikrer, at foranstaltningssandsynlighederne for børnegrupper med forskellige alderssammensætninger bliver sammenlignelige.

Når den ikke korrigerede foranstaltningsrisiko for "øvrige borgere" i Randers er noget højere end den alderskorrigerede, så skyldes det en relativt høj gennemsnitsalder blandt disse 2-17-årige, som isoleret set trækker op i deres foranstaltningsrisiko, medmindre der foretages alderskorrektion.

Figur 9.14. Gennemsnitlig foranstaltningsrisiko for tilflyttere i alderen 2-17 år

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks registre.

Tabellen nedenfor viser, at der er en større andel af fraflytterne end af tilflytterne, som er i alderen 20-49 år. Samtidig er der også en større andel af fraflytterne, som er enlige, mens en større andel af tilflytterne har børn. Flere af tilflytterne er på overførselsindkomst eller har grundskole som højest fuldførte uddannelse,

mens fraflytterbørnene har en større objektiv risiko for at modtage en social foranstaltning. Uddannelseslængden og den disponible indkomst er på niveau for til- og fraflytterne.

Tabel 9.2. Udvalgte nøgletal for borgere, der flytter til og fra Randers Kommune (2022-2023)

	Tilflyttere	Fraflyttere
Andel i alderen 20-49 år	65 pct.	70 pct.
Andel enlige¹	50 pct.	54 pct.
Andel med børn¹	24 pct.	17 pct.
Andel på overførselsindkomst²	19 pct.	14 pct.
Andel med grundskole eller uoplyst uddannelse³	27 pct.	25 pct.
Uddannelseslængde for 30+-årige (år)³	14,0	14,0
Alderskorrigeret disponibel indkomst (kr.)⁴	227.302	229.789
Alderskorrigeret foranstaltningssandsynlighed for 2-17-årige	12,2 pct.	13,0 pct.

¹Andelen er beregnet i forhold til alle voksne tilflyttere og fraflyttere. Ikke hjemmeboende og hjemmeboende børn indgår således ikke i beregningen. ²Andelen er beregnet ekskl. børn, efterlønsmodtagere og folkepensionister. ³Børn under 15 år og personer under uddannelse indgår ikke i beregningerne. ⁴Den gennemsnitlige disponible indkomst er beregnet ekskl. børn, personer under uddannelse samt folkepensionister. Det er desuden et krav, at en person har været en del af populationen både i starten og i slutningen af året for at vedkommendes indkomst indgår i gennemsnittet. Endelig er den disponible indkomst alderskorrigeret. Dvs. at der er justeret for, at indkomstniveauet typisk varierer på tværs af aldersgrupper. Ved at alderskorrigere indkomsten sikres sammenlignelighed, selvom der er forskellig alderssammensætning i to grupper.

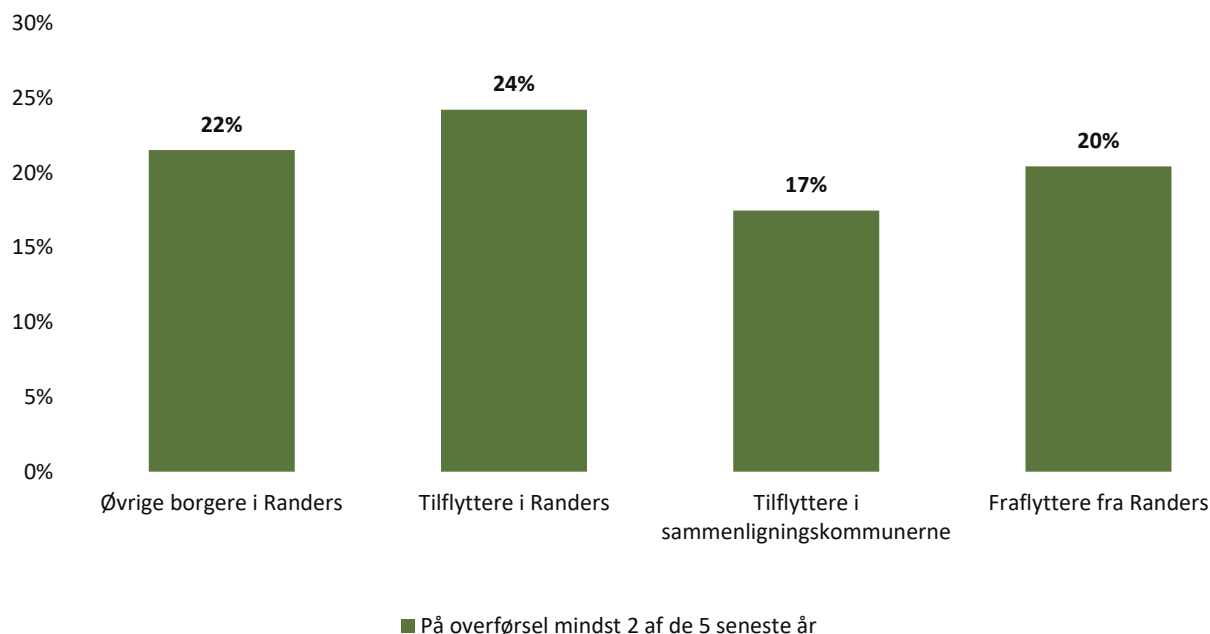
Index100 har ud fra registerdata på forskermaskinen ved Danmarks Statistik kategoriseret en delmængde af Randers Kommunes til- og fraflyttere som strukturelt sårbare. Kategoriseringen er lavet særskilt for voksne og børn.

Voksne sårbare borgere er afgrænset som borgere, der i mindst to af de fem år fra 2019-2023 havde offentlig forsørgelse som deres væsentligste indkomstkilde eller slet ikke havde nogen indkomst. Børn under 15 år tages ikke i betragtning, og det samme gælder borgere på folkepension eller efterløn. Desuden tæller modtagelse af SU ikke med som offentlig forsørgelse.

Figuren nedenfor viser for fire forskellige grupper, hvor stor en andel de sårbare borgere udgør af det samlede antal personer, som teoretisk set kunne opfylde sårbarhedskriteriet (dvs. ekskl. folkepensionister og efterlønsmodtagere, men inkl. SU-modtagere).

Det fremgår, at 24 pct. af de voksne tilflyttere til Randers Kommune kan kategoriseres som strukturelt sårbare ud fra den anvendte afgrænsning. Det er syv procentpoint flere end blandt tilflytterne til sammenligningskommunerne og fire procentpoint flere end blandt Randers Kommunes fraflyttere.

Figur 9.15. Andel strukturelt sårbare voksne

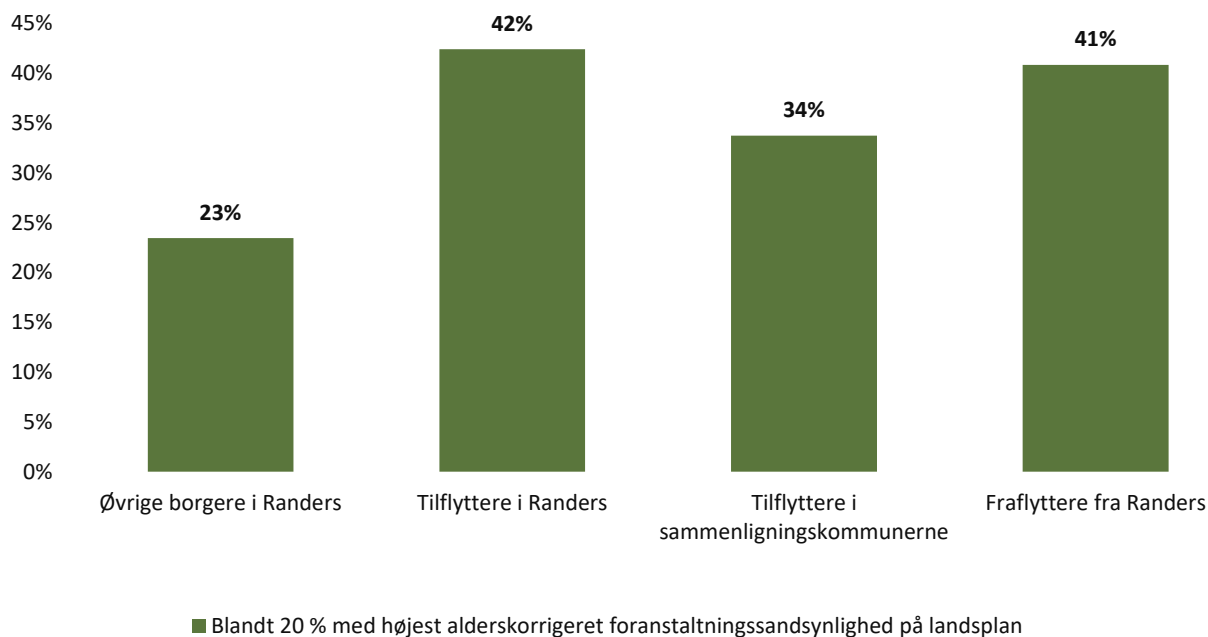

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks befolknings- og arbejdsklassifikationsregister.

Sårbare børn og unge er afgrænset som de 2-17-årige, der i 2023 havde en alderskorrigeret individuel foranstaltningsrisiko, som lå i den højeste femtedel på landsplan. Det vil sige en foranstaltningsrisiko på 7,9 pct. eller derover, hvor landsgennemsnittet til sammenligning er 6,3 pct.

Med denne afgrænsning kan hele 42 pct. af de 2-17-årige tilflyttere til Randers Kommune kategoriseres som strukturelt sårbare. Som det fremgår af figuren nedenfor, er det otte procentpoint flere end blandt tilflytterne til sammenligningskommunerne og ét procentpoint flere end blandt Randers Kommunes fraflyttere.

Figur 9.16. Andel strukturelt sårbare børn

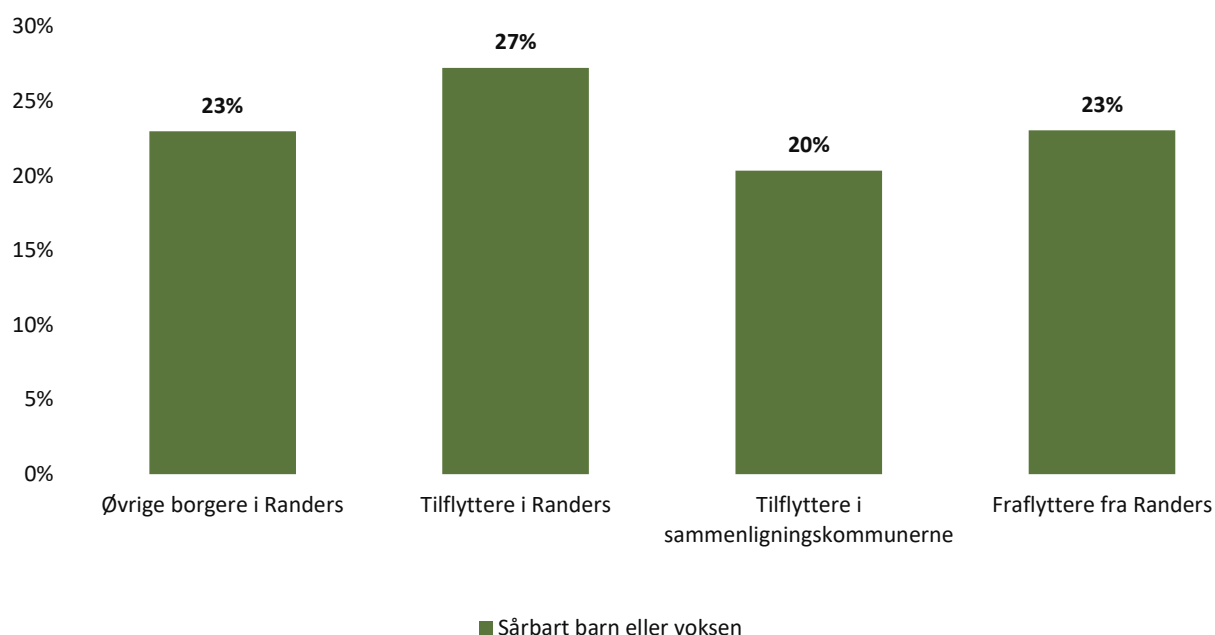

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra en række registre ved Danmarks Statistik.

Figuren nedenfor fokuserer på andelen af sårbare uanset alder. En person er talt med som strukturelt sårbar, hvis enten voksen- eller børnekriteriet er opfyldt, og antallet af sårbare er sat i forhold til det samlede antal personer, som teoretisk set kunne opfylde sårbarhedskriterierne (dvs. ekskl. 0-1-årige og ekskl. folkepensionister samt efterlønsmodtagere, men inkl. SU-modtagere).

Det fremgår af figuren, at 27 pct. af tilflytterne til Randers Kommune kategoriseres som sårbare med denne tilgang. Det er syv procentpoint flere end blandt tilflytterne til sammenligningskommunerne og fire procentpoint flere end blandt Randers Kommunes fraflyttere.

Figur 9.17. Andel strukturelt sårbare børn og voksne

Note: 16- og 17-årige kan i teorien slå ud på både voksen- og børnekriteriet for sårbarhed. Hvis blot ét af de to kriterier er opfyldt, kategoriseres personen som strukturelt sårbar.

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra en række registre ved Danmarks Statistik.

I perioden fra 1. januar 2022 til 1. januar 2024 flyttede i alt 1.521 sårbare borgere til Randers Kommune. I samme periode flyttede 1.189 sårbare borgere fra kommunen, hvilket giver en nettotilflytning på 332 sårbare borgere. Figuren nedenfor viser flyttebalancen for sårbare borgere i forhold til Randers Kommunes fem nabokommuner samt Aarhus og Aalborg kommuner og byen København.

Tabel 9.3. Randers Kommunes flyttebalance for sårbare borgere ift. andre kommuner

	Sårbare tilflyttere	Sårbare fraflyttere	Flyttebalance
Aarhus	263	183	80
Norrdjurs	132	79	53
Favrskov	131	78	53
Mariagerfjord	115	106	9
Viborg	100	75	25
Aalborg	78	85	-7
Syddjurs	68	43	25
Byen København	60	45	15
Øvrige	574	495	79
Total	1.521	1.189	332

¹Byen København inkluderer kommunerne København, Frederiksberg, Dragør og Tårnby.

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra en række registre ved Danmarks Statistik.

I forhold til tilflytternes valg af bolig, har en nærmere analyse vist, at de to mest centrale dimensioner for en nuanceret forståelse af mønstrene i tilflytternes boligvalg, er ejerform og opførelsesår. Analysen har videre vist, at der opnås en fornuftig balance mellem overblik og indsigt ved at anvende følgende tre kategorier for boligernes alder:

1. Boliger opført før 1960
2. Boliger opført 1960-1991
3. Boliger opført i 1992 eller senere

Tabellen nedenfor viser, hvordan tilflytterne til Randers Kommune fordeler sig på 12 boligtyper, der opstår ved kombination af en ejerforholdsvariabel med fire kategorier og en aldersvariabel med tre kategorier.

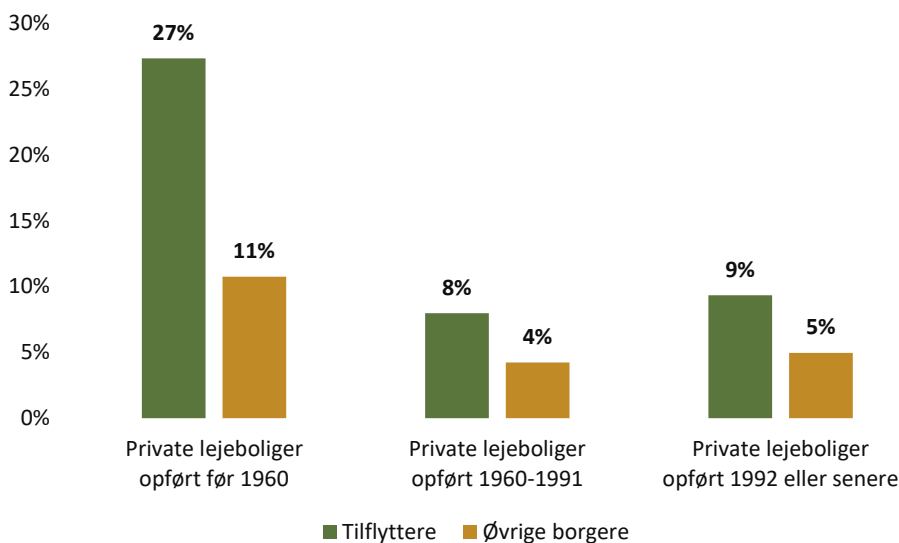
Tabel 9.4. Fordeling af tilflyttere til Randers Kommune på 12 boligtyper

	Ejerboliger	Private lejeboliger	Almene lejeboliger	Øvrige og ukendte ejerforhold
Opført før 1960 eller uoplyst opførelsesår	12 pct.	27 pct.	6 pct.	4 pct.
Opført 1960-1991	13 pct.	8 pct.	6 pct.	2 pct.
Opført 1992 eller senere	7 pct.	9 pct.	2 pct.	3 pct.

Figurens tal afspejler delvist, hvor meget de enkelte boligtyper fylder i Randers Kommune. Hvis en specifik boligtype er meget udbredt i Randers Kommune, er det ikke særligt interessant, at mange tilflyttere bor i den pågældende boligtype. Mere interessant er det, om tilflytterne i større grad end "fastliggerne" bor i den pågældende boligtype.

Figuren nedenfor stiller skarpt på de tre boligtyper ud af 12, som huser en større andel af tilflytterne end af "fastliggerne", og hvor forskellen er på mindst to procentpoint. Det fremgår, at der er tale om alle tre aldersgrupper af private udlejningsboliger. Særligt de private udlejningsboliger opført før 1960 er i udpræget grad tilflytternes boligmæssige indgang til Randers Kommune.

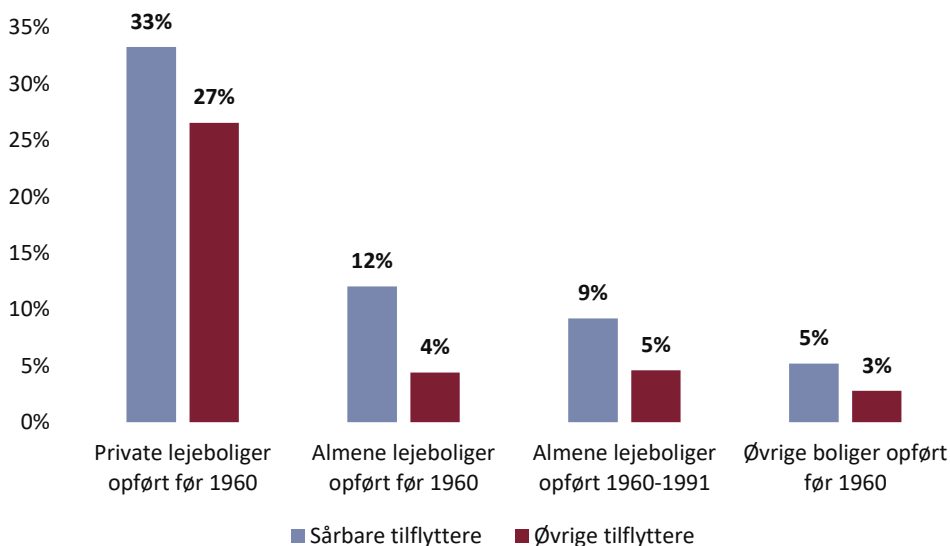
Figur 9.18. Boligtyper der huser en større andel af tilflytterne end af de øvrige borgere i Randers Kommune

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra Danmarks Statistiks befolknings- og BBR-register

Figuren nedenfor viser de fire boligtyper ud af 12, som huser en større andel af de strukturelt sårbare tilflyttere end af de øvrige tilflyttere, og hvor forskellen mellem de to tilflyttergrupper er på mindst to procentpoint. Private lejeboliger opført før 1960 er i særlig grad de sårbare tilflytteres boligmæssige indgang til Randers Kommune. Også almene lejeboliger opført i perioden 1960-1991 har en større tiltrækningskraft på strukturelt sårbare tilflyttere end på øvrige tilflyttere.

Figur 9.19. Boligtyper der huser en større andel af de strukturelt sårbare tilflyttere end af de øvrige tilflyttere

Kilde: Index100s beregninger med afsæt i data fra en række registre ved Danmarks Statistik. Alene borgere, som teoretisk kan opfylde kriterierne for sårbarhed, er medregnet i figurens tal. Det betyder, at hverken 0-1-årige eller folkepensionister og efterlønsmodtagere er medregnet i tallene for de blå og røde søjler.

9.1 Randers Kommunes omdømme

I forbindelse med kommunens bosætningsstrategi og bestræbelserne på at tiltrække flere ressourcestærke tilflyttere til kommunen er det relevant at se på Randers Kommunes omdømme. Der er i arbejdet med Fremtidens Randers ikke gennemført en selvstændig analyse af kommunens eller byens omdømme, men der er i 2022 udarbejdet to forskellige rapporter om Randers Kommune. Den ene rapport er udarbejdet af Excometric som en analyse af, hvor stort et potentiale der er for nybyggeri i Randers Kommune. Den anden rapport er udarbejdet af Rambøll og handler om, hvordan der skabes gode byer – de seks største byer i Danmark indgår i den rapport.

Rapporten fra Excometric finder, at der er potentiale for nybyggeri i Randers Kommune, at der vil blive efterspurgt rækkehuse og etagebyggeri i fremtiden, og at der er en stor gruppe ældre mennesker i Randers, der i dag bor i parcelhuse, men som inden for de kommende fem år ønsker at flytte til noget mindre.

Respondenterne i undersøgelsen er blevet spurgt om, hvorvidt de vil overveje Randers ved deres næste flytning. Til det svarer lige omkring 40 pct. nej, og de tungestvejende grunde til det er, at det enten ligger for langt væk fra familie eller netværk, eller at respondenterne ikke har kendskab til kommunen. Herudover angiver næsten 25 pct. af dem, der ikke vil flytte til Randers Kommune, at kommunens ry/omdømme gør, at de ikke er interesserede i at flytte hertil.

Den anden analyse er gennemført af Rambøll, og handler om, hvad der skaber gode byer. Respondenterne har i analysen skullet forholde sig til 33 parametre, der kan være med til at skabe en god by. Disse parametre er grupperet på velfærd, bolig og job, klima og miljø, mobilitet, demokratisk indflydelse og byudvikling og fællesskaber. Analysen er gennemført i de seks største byer i Danmark og viser både, hvilke parametre borgerne i byerne vægter højest, og i hvor høj grad borgerne mener, at det er opfyldt i deres by.

For de seks byer samlet er de vigtigste parametre tryghed mod at blive udsat for kriminalitet, boliger til fornuftige priser, ren luft, nærhed til grønne områder, god ældrepleje, varieret udvalg af indkøbsmuligheder, restauranter mv.

For Randers er de vigtigste parametre tryghed mod at blive udsat for kriminalitet, boliger til fornuftige priser, god ældrepleje, ren luft, nærhed til vild natur og gode skoler. Hermed adskiller borgerne i Randers Kommune sig fra det samlede billede, idet de prioriterer god ældrepleje, nærhed til vild natur og gode skoler højere end gennemsnittet, ligesom de prioriterer ren luft, nærhed til grønne områder og varieret udvalg af indkøbsmuligheder, restauranter mv. lavere.

For Randers Kommune er der bedst overensstemmelse mellem, hvor vigtigt et parameter er for borgerne i byen, og hvor godt byen lever op til det, nemt at komme rundt på cykel, nærhed til vild natur, nemt at komme rundt til fods, nærhed til grønne områder og nemt at komme til og fra byen.

De fem punkter med dårligst overensstemmelse, hvor parameteret er vigtigt for en god by, men befolkningen oplever det passer dårligt på byen er god ældrepleje, boliger til fornuftige priser, gode beskæftigelsesmuligheder, tryghed mod at blive udsat for kriminalitet og trygheden ved at færdes i trafikken.

9.2 Kautionslån

En medvirkende faktor til, at borgere på overførelsesindkomst vælger at flytte til Randers Kommune, kan være serviceniveauet i kommunen. Forvaltningen vurderer, at i forhold til tildelingen af kautionslån har Randers Kommune haft et højt serviceniveau i sammenlignet med de omkringliggende kommuner.

Randers Kommune har frem til april 2025 tilbudt to former for lån til boligindskud i almennyttige boliger i form af pligtlån og kautionslån. Pligtlån er en forpligtelse i forhold til boligstøtteloven, hvorimod kautionslån er et frivilligt tilbud, som den enkelte kommune kan vælge at tilbyde efter boligstøttelovens § 59. Pligtlån kan alene ydes til almene boliger, som er taget i brug efter den 1. april 1964. I Randers Kommune er der en stor almennyttig boligmasse, der er taget i brug før denne dato, og til disse boliger er der (frem til april 2025) tilbudt kautionslån. Disse ydes dermed fortrinsvis til den ældre boligmasse samt herudover til almene boliger, hvor borgeren har indkomst over pligtlånsgrænsen.

Indkomstgrænsen for kautionslån var i Randers Kommune fastsat til 2 gange pligtlånsgrænsen, hvilket blev besluttet i byrådet den 30. oktober 1989. Tabel 9.2 nedenfor viser indkomstgrænserne for pligtlån og kautionslån.

Tabel 9.5. Oversigt over indkomstgrænser for pligtlån og kautionslån

Indkomstgrænser i 2024 (kr.)	For pligtlån fastsat i boligstøttelovens § 59	For kautionslån fastsat af byrådet til 2x pligtlånsgrænsen
Enlige og samlevende uden børn	277.956	555.912
Enlige og samlevende med 1 barn	326.656	653.312
Enlige og samlevende med 2 børn	375.356	750.712
Enlige og samlevende med 3 børn	424.056	848.112
Enlige og samlevende med 4 eller flere børn	472.756	945.512
For enkeltværelser	188.294	376.588

Kautionslån udgjorde i april 2025 ca. 50 pct. af de samlet udstedte boligindskudslån i Randers Kommune, og tendensen i de senere år er stigende, hvorfor de udgjorde majoriteten af udstedte boligindskudslån. Det er højt sammenlignet med andre kommuner, der har haft lignende ordninger, som fx Aarhus Kommune, der har 80 pct. pligtlån. Pr. 3. kvartal 2024 var der i alt 1.282 aktive kautionslån i Randers Kommune. Af disse var 554 – svarende til 43 pct. – hjemtaget som misligholdt kautionslån, hvor Randers Kommune overtager lånet fra banken. Den samlede restgæld på disse lån udgør ca. 5,1 mio. kr. De resterende 687 kautionslån er under afbetaling. Heraf er ca. 20 pct. udstedt til borgere med en indkomst over pligtlånsgrænsen.

Randers Kommune har kendskab til omkring 25 kommuner, der yder kautionslån og omkring 35 kommuner, hvor kautionslån er afskaffet. I april 2025 besluttede byrådet at afskaffe kautionslån.

10. Socialområdet i Randers Kommune

Randers Kommune har som mål at sikre, at tilbud og indsatser gives med henblik på, at borgere med særlige behov kan deltage aktivt i fællesskabet og udnytte deres ressourcer bedst muligt.

Der har i de senere år været en markant udgiftsstigning på det specialiserede socialområde i Randers Kommune, hvilket også gør sig gældende i hovedparten af landets øvrige kommuner. Dette kan stort set tilskrives store prisstigninger på botilbud og døgntilbud, og særligt bliver der flere og flere af de dyreste sager. De midtjyske kommuner har via KKR Midt lavet en analyse af den konkrete udvikling i Midtjylland, som viser samme udvikling som i resten af landet med stigninger i Midtjylland på 10,9 pct. fra 2018-2022 og på landsplan 9,7 pct. (Den administrative styregruppe for social- og specialundervisningsområdet i den midtjyske region 2023).

Udgiftsvæksten er drevet af botilbuddene – særligt i Midtjylland, hvor hele 81 pct. af udgiftsvæksten kommer fra botilbuddene, mens det kun er 68 pct. på landsplan. Analyserne viser også, at det særligt er de

private botilbud og i mindre grad de regionale tilbud, der stiger mest i pris. De kommunale botilbud stiger mindst i pris, men kommunerne handler til gengæld mindre med hinanden.

Der blev i forbindelse med "Aftale om kommunernes økonomi 2022" i enighed mellem regeringen og KL nedsat en ekspertgruppe "Tranæsudvalget", som skulle give anbefalinger til, hvordan der kunne sikres en bæredygtig faglig og økonomisk udvikling på socialområdet. Ekspertgruppen blev nedsat på baggrund af den fortsatte stigning i udgifterne og udsigten til, at det også i 2023 og 2024 fortsatte med samme stigningstakt (Regeringen & KL, 2021). Ekspertgruppen kom med en samlet rapport med 19 anbefalinger i april 2024 (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2024). Samtidig er der lavet en politisk "Rammeaftale om en langsigtet og bæredygtig udvikling af handicapområdet" (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2024), der i stor udstrækning indeholder anbefalingerne fra ekspertudvalget.

Alle ekspertudvalgets anbefalinger er relevante for økonomien, men i forhold til de akutte økonomiske udfordringer på socialområdet er der nedenfor oplyst anbefalingerne 1-7 og 13-14 i overskriftsform, da de meget tydeligt viser udfordringerne for landets kommuner, og dermed også Randers Kommunes udfordringer de seneste 4-5 år.

Ekspertudvalgets anbefalinger med særlig fokus på økonomi og udgiftsstigningerne:

1. Anbefaling om revision af Serviceloven
2. Anbefaling om tydeliggørelse af rækkevidden for de enkelte reglers anvendelse (Ankestyrelsen)
3. Anbefaling om nye rammer for kapacitetsstyring og etablering af botilbudspladser til borgere med særligt komplekse behov og udadreagerende adfærd
4. Anbefaling om udvikling af nyt takstsystem for socialområdet
5. Anbefaling om hensigtsmæssig udvikling af botilbudskapaciteten
6. Anbefaling om bedre understøttelse af match mellem borger og botilbud
7. Anbefaling om revision af magtanvendelsesreglerne
13. Anbefaling om regelforenklinger i sagsbehandlingen og mere tid til kerneopgaven
14. Anbefaling om forenkling af tilsyn gennem ny model for socialtilsynets tilsyn med sociale tilbud

Regeringens rammeaftale om handicapområdet og aftaler mellem regeringen og KL er indtil videre i begrænset omfang udmøntet i konkret lovgivning, ændringer i takstsystemer, tilsynssystem og/eller andre styringstiltag. Derfor er det langt overvejende fortsat den enkelte kommune, der skal håndtere styringsdilemmaerne på socialområdet.

10.1 Organisering af socialområdet

I Randers Kommune er socialområdet organiseret i en centerstruktur med fire centre. De fire centre er:

- Center for Handicap og Myndighed
- Center for Psykiatri og Socialt Udsatte
- Center for Levemiljøer
- Center for Autisme, Senhjerneskade og Læring

Center for Handicap og Myndighed består af myndighedsafdelingen for hele socialområdet og botilbuddene på voksenhandicapområdet. Myndighedsafdelingen består af en administration og myndighed for voksenhandicapområdet og psykiatri og udsatte, mens botilbud på voksenhandicapområdet består af seks botilbud.

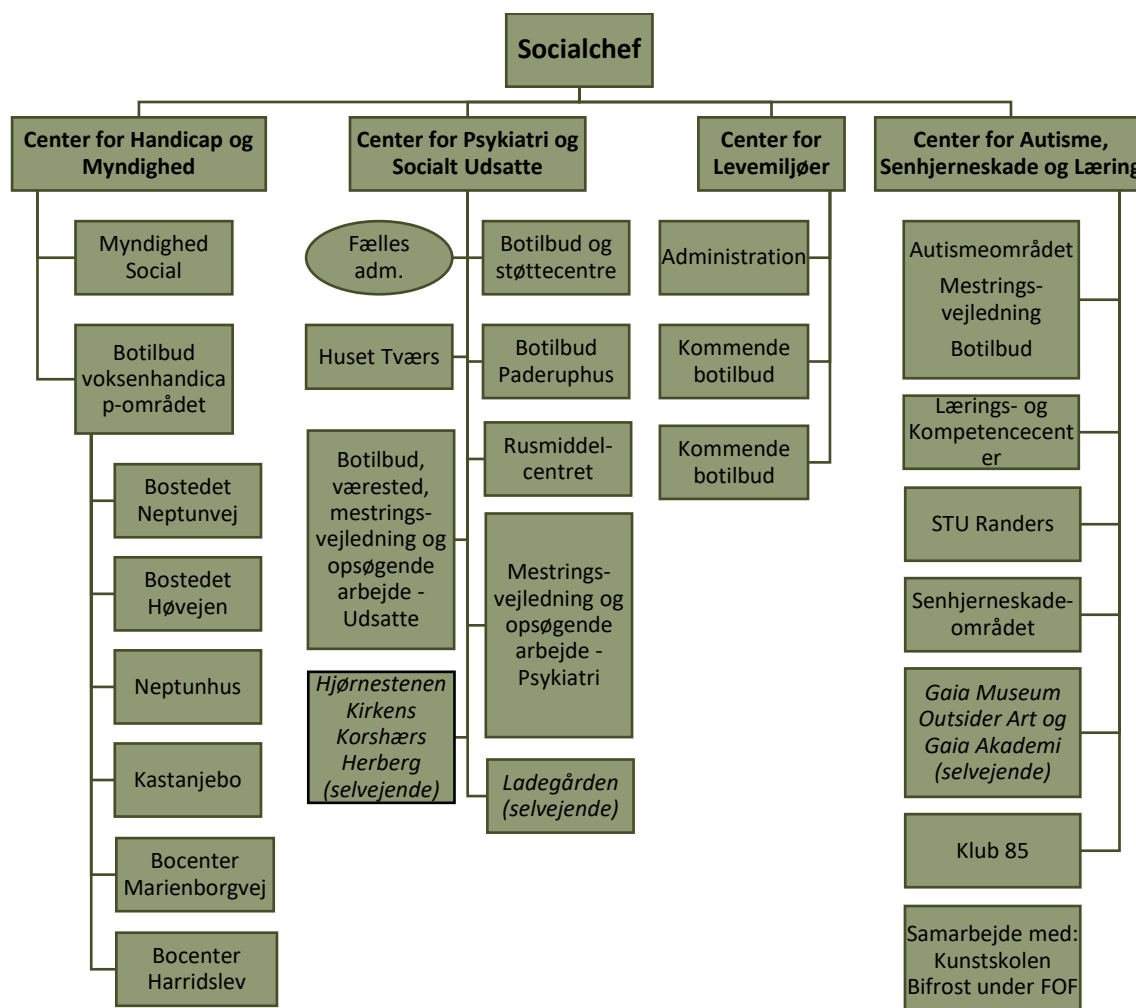
Center for Psykiatri og Socialt Udsatte består af en fælles administration, en række botilbud, Rusmiddelcentret, mestringsvejledning og støttekontaktpersonindsats for henholdsvis psykiatriområdet og området for socialt udsatte, Huset Tværs, som er et åbent tilbud for borgere, som oplever psykiske udfordringer, misbrug mm. samt to selvejende institutioner. Centrets målgruppe er borgere med psykiske sårbarhed og psykisk syge borgere og socialt udsatte borgere, samt borgere med alkohol- og stofmisbrugsproblemer.

Center for Levemiljøer består af en administration og skal på sigt rumme en række nye døgntilbud til en målgruppe, hvor en kombination af flere funktionsnedsættelser er i spil samtidig. En af centrets funktioner er at udvikle levemiljøer, hvor viden fra flere specialer integreres.

Center for Autisme, Senhjernesgade og Læring består af:

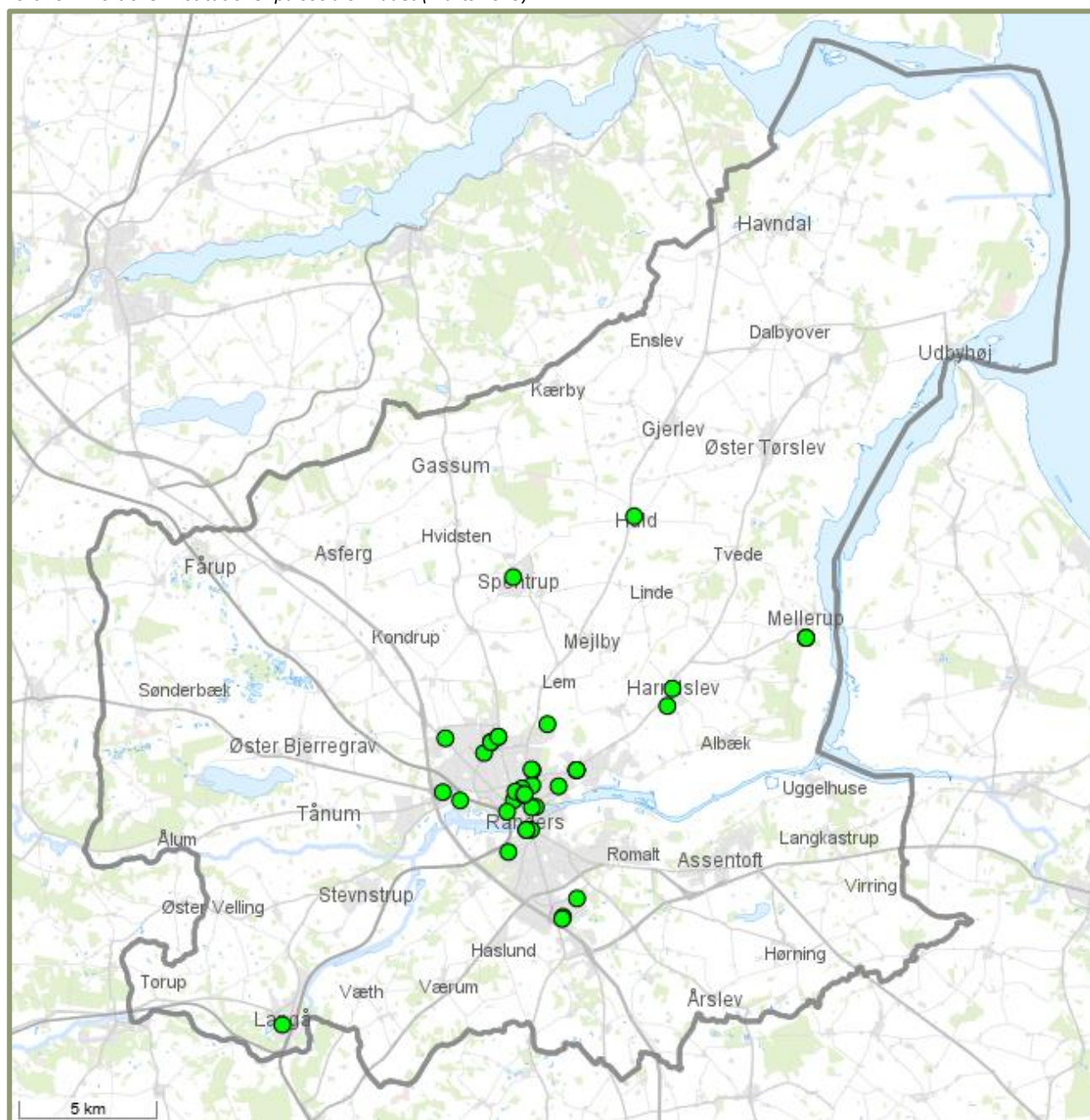
- Autismeområdet, der inkluderer en række botilbud, et autisecenter samt mestringsvejledning.
- Et lærings- og kompetencecenter, der blandt andet inkluderer Center for Beskæftigelse og Rehabilitering, ledsagerordning, De små bofællesskaber, Aktivitetscenter Randers, mestringsvejledning samt et dagtilbud for borgere med autisme.
- Senhjernesgadeområdet, som inkluderer Hjernecenter Randers samt botilbuddet Lene Bredahls Gade.
- STU Randers, som tilbyder en Særligt Tilrettelagt Uddannelse for unge, der ikke profiterer af traditionelle ungdomsuddannelser.
- Samarbejde med to selvejende institutioner, GAIA og Klub 85, samt Kunstsolen Bifrost under FOF.

Figur 10.1. Organisationsdiagram for socialområdet i Randers Kommune (maj 2025)

Botilbuddene i Randers Kommune er generelt fordelt over hele kommunen. I forbindelse med oprettelsen af nye botilbud på socialområdet er der fokus på både at tænke i bynære og landlige omgivelser. Kort 10.1 nedenfor viser den geografiske placering af *samtliche* institutioner på socialområdet.

Kort 10.1. Kort over institutioner på socialområdet (marts 2025)

Kilde: Randers Kommunes egne data.

10.2 Borgere på socialområdet

Socialområdet i Randers Kommune hjælper og støtter voksne med særlige behov til at mestre deres eget liv og opnå en øget livskvalitet. Målgruppen er blandt andet borgere med handicap, autisme, psykisk sårbarhed og socialt udsatte fx borgere i hjemløshed og misbrug. Socialområdet varetager også opgaven med den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (STU) til unge med særlige behov.

Tabel 10.1 nedenfor viser antallet af borgere på socialområdet (generelt og i den erhvervsaktive alder) fordelt på målgrupper. I Randers Kommune modtog omkring 2.850 voksne borgere med særlige behov en

indsats på socialområdet i 2024. Heraf udgjorde andelen af borgere i den erhvervsaktive alder ca. 90 pct. Når der ses på målgrupper, fremgår det, at knap halvdelen af borgerne modtager en indsats fra handicapområdet, mens hhv. ca. 20 og 30 pct. modtog en indsats fra området for psykiatri og socialt udsatte.

Tabel 10.1. Antal borgere på socialområdet fordelt på målgruppe (2020-2024)

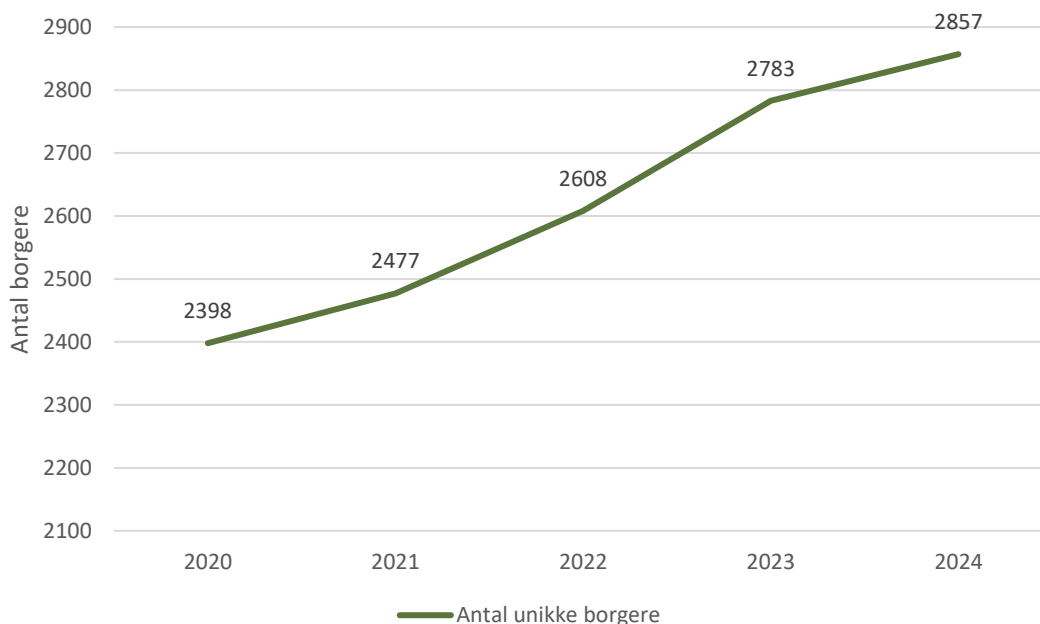
	2020		2021		2022		2023		2024	
	Antal unikke borgere	Heraf 18-66-årige	Antal unikke borgere	Heraf 18-66-årige	Antal unikke borgere	Heraf 18-66-årige	Antal unikke borgere	Heraf 18-66-årige	Antal unikke borgere	Heraf 18-66-årige
Handicap	1.200	1.046	1.279	1.089	1.321	1.133	1.369	1.166	1.392	1.190
Psykiatri	448	422	426	406	453	432	524	501	551	530
Socialt udsatte	750	708	772	738	834	796	890	848	914	874
I alt	2.398	2.176	2.477	2.233	2.608	2.361	2.783	2.515	2.857	2.594

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: Borgerne kan have en indsats hos fx både Psykiatri og Socialt Udsatte. I disse tilfælde vil borgeren tælle med både under Psykiatri og Socialt Udsatte.

Figur 10.2 nedenfor viser udviklingen i antallet af borgere med en indsats på socialområdet fra 2020 til 2024. Det fremgår af figuren, at antallet af borgere med en indsats på socialområdet er steget med 459 borgere fra 2020 til 2024. Det svarer til en stigning på ca. 19 pct. i perioden.

Figur 10.2. Udvikling i antal borgere med en indsats på socialområdet (2020-2024)

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Tabel 10.2 nedenfor viser antallet af borgere fordelt på indsatstyper i perioden 2020-2024. Indsatstyperne i tabellen er de udgiftsmæssigt største indsatsområder; botilbud, dagtilbud, mestringsvejledning (bostøtte) og stof-/alkoholbehandling. Af tabellen fremgår det, at der i perioden 2020-2024 har været et stigende

antal borgere i mestringsvejledning samt stof og alkoholbehandling, mens antallet af borgere i botilbud og i dagtilbud i 2024 stort set er på niveau med 2020.

Tabel 10.2. Antal borgere fordelt på indsats typer (2020-2024)

Antal borgere alle aldersgrupper	2020	2021	2022	2023	2024
Botilbud (§§85, 107, 108 og 110)	749	730	778	803	746
Dagtilbud (§§103 og 104)	394	385	382	387	397
Mestringsvejledning (§§85 og 85A)	890	902	933	1.058	1.160
Stof- og alkoholbehandling	552	587	614	658	738
I alt	2.585	2.604	2.707	2.906	3.041

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: Borgerne kan have et eller flere tilbud i de ovenstående kategorier. I disse tilfælde vil borgeren tælle i alle de kategorier, hvor de har et tilbud.

Tabel 10.3 nedenfor viser antallet af borgere i henholdsvis eksterne og interne indsatser i perioden 2020-2024. Af tabellen fremgår det, at størstedelen af borgerne modtager en indsats internt i Randers Kommune, svarende til ca. 80 pct. Der ses særligt en høj selvforsyningsgrad inden for mestringsvejledning i eget hjem, dagtilbud og alkohol-/stofbehandling. Selvforsyningsgraden på botilbudsområdet, der samtidig udgør mere end halvdelen af udgifterne på socialområdet, udgør kun ca. 60 pct. Der er vedtaget en boligplan på botilbudsområdet, som hen over de kommende år skal sikre en selvforsyningsgrad på 70 pct. på botilbudsområdet.

Tabel 10.3. Antal borgere i eksterne og interne indsatser (2020-2024)

	2020	2021	2022	2023	2024
Eksternt tilbud	538	534	568	571	568
Internt tilbud	1.969	2.054	2.131	2.306	2.387
I alt	2.507	2.588	2.699	2.877	2.955

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Note: Borgerne kan have både et internt og et eksternt tilbud. I disse tilfælde vil borgeren tælle med både under Eksternt og Internt tilbud.

10.3 Økonomien på socialområdet

I Randers Kommune har der i alle budgetter fra 2022 og frem været initiativer for at dæmpe udgiftsudviklingen på socialområdet, og mange af initiativerne har været forsøg på at afhjælpe de styringsdilemmaer, som kommunen arbejder med. Det er blandet andet ved at opbygge egen botilbudskapacitet, ved at gennemgå sager, skærpe match og visitation, ved forhandling om taksten, ved opbygning af et kvalitetsteam så flere opgaver kan løses internt og ved i det hele taget at håndtere krav fra lovgivning, Ankestyrelsen, tilsyn og borgere så hensigtsmæssigt som muligt - fagligt og økonomisk. På trods af de mange initiativer i budgetterne og dokumenterede effektfulde resultater har landsudviklingen og udviklingen i Midtjylland ramt Randers Kommune på tilsvarende måde som de fleste af landets øvrige kommuner.

Regnskabsresultatet 2024 for socialområdet (se tabel 10.4) viser et merforbrug på service på 123,4 mio. kr. Hertil skal lægges et overført merforbrug på 115,2 mio. kr. fra tidligere år, hvilket samlet giver et merforbrug på 207,4 mio. kr. Der er i merforbruget medregnet merindtægt vedr. refusion på særligt dyre enkeltsager på 31,3 mio. kr., ligesom der indgår effekt af socialområdets økonomiske plan, der mindsker udgifterne med i alt ca. 45 mio. kr. i 2024. Deraf udgør 7 mio. kr. beregnede merindtægter fra det kommunale udligningssystem som følge af, at flere borgere tilbydes en indsats i Randers Kommune fremfor et eksternt tilbud uden for kommunen.

Tabel 10.4. Regnskabsresultatet for socialområdet 2024

Service (mio. kr.)	Oprindeligt budget	Korrigeret budget ekskl. overførsler	Regnskab	Årets resultat ekskl. overførsler	Overførsler 2023	Årets resultat inkl. overførsler 2023	Overførsler til 2025
Psykiatri og Socialt Udsatte	146,4	149,9	164,6	14,7	7,4	22,1	21,7
Handicap	485,2	492,2	604,0	111,8	107,7	219,5	188,5
Autisme, senhjerneskade og læring	37,3	36,8	34,6	-2,3	0,3	-2,0	-2,0
I alt ekskl. projekter	668,8	679,0	803,2	124,2	115,4	239,6	208,3
Projekter	0,0	0,0	-0,7	-0,7	-0,2	-1,0	-1,0
I alt	668,8	679,0	802,4	123,4	115,2	238,6	207,4

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Randers Kommunes udgifter sammenholdt med andre kommuner

Tabel 10.5 nedenfor viser udgifter pr. indbygger (18-66-årige) på det specialiserede voksenområde i Randers Kommune samt i sammenligningskommunerne. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune ligger på en 30. plads ud af alle de danske kommuner, hvor 1 er bedst (forstået som laveste udgiftsniveau). Sammenlignet med sammenligningskommunerne har Randers Kommune flere udgifter pr. indbygger på det specialiserede voksenområde.

Tabel 10.5. Udgifter til det specialiserede voksenområde pr. 18-66-årig i 2023 (pl 2025)

	Randers	Horsens	Silkeborg	Vejle	Median
Placering	30	15	22	3	50
Udgifter pr. indbygger	11.246	10.544	10.958	9.592	12.495

Kilde: KL, 2025: Kend din kommune.

Note: Placering er et udtryk for placering blandt de 98 danske kommuner (1=bedst).

Tabel 10.6 nedenfor viser antal modtagere af botilbud pr. 1.000 18-66-årige i 2023 i Randers Kommune samt i sammenligningskommunerne. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune ligger på en 80. plads ud af alle kommunerne. Sammenlignet med sammenligningskommunerne har Randers Kommune flere modtagere af botilbud pr. 1.000 18-66-årige i 2023.

Tabel 10.6. Antal modtagere af botilbud pr. 1.000 18-66-årige i 2023

	Randers	Horsens	Silkeborg	Vejle	Median
Placering	80	13	51	14	50
Antal modtagere	9,0	5,4	7,5	5,5	7,5

Kilde: KL, 2025: Kend din kommune.

Note: Placering er et udtryk for placering blandt de 98 danske kommuner (1=bedst).

Tabel 10.7 nedenfor viser udgift pr. fuldtidsmodtager af botilbud i 2023 i Randers Kommune samt i sammenligningskommunerne. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune her ligger på en 12. plads ud af alle kommunerne, hvor 1 er bedst (forstået som laveste gennemsnitsudgift). Sammenlignet med sammenligningskommunerne har Randers Kommune færre udgifter pr. fuldtidsmodtager af botilbud i 2023.

Tabel 10.7. Udgift pr. fuldtidsmodtager af botilbud i 2023 (pl 2025)

	Randers	Horsens	Silkeborg	Vejle	Median
Placering	12	76	40	43	50
Udgift pr. fuldtidsmodtager	741.664	1.097.845	921.478	929.671	951.560

Kilde: KL, 2025: Kend din kommune.

Note: Placering er et udtryk for placering blandt de 98 danske kommuner (1=bedst).

Botilbudsområdet udgør en stor del af udgifterne på det specialiserede voksenområde. Høje udgifter til botilbud kan helt overordnet skyldes enten, at man har mange brugere af botilbud, eller at man har høje udgifter pr. bruger. I Randers Kommune ses relativt høje udgifter til botilbud, der primært drives af relativt mange borgere i botilbud. Enhedspriserne placerer sig i den lave ende - både i forhold til sammenlignelige kommuner og på landsplan.

Enhedspriser for borgere i botilbud

Det fremgår af en analyse foretaget af revisionsfirmaet BDO for Randers Kommune, der blev præsenteret på socialudvalgets møde den 2. oktober 2024, at Randers Kommune på fem ud af seks funktionsområder har gennemsnitspriser pr. helårsperson, der er lavere end gennemsnitspriserne i BDO's databank. Kun for midlertidige botilbud har Randers Kommune gennemsnitspriser, som er marginalt højere end databanken. De seks funktionsområder i analysen omfatter personlig støtte og pasning af personer med handicap, botilbudslignende tilbud, længerevarende botilbud, midlertidige botilbud, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud.

BDO's databank er baseret på gennemsnitspriser på de seks funktionsområder fra en lang række andre kommuner. Analysen viser samtidig, at gennemsnitspriserne på alle områder er steget markant fra 2020 til 2024. Samlet har Randers Kommune oplevet, at gennemsnitsprisen pr. helårsperson på tværs af de udvalgte funktionsområder samlet er steget med 26 pct. mellem 2020 og 2024. Dette er væsentligt højere end prisstigninger, der kommer som følge af den almindelige prisudvikling.

De følgende tabeller viser udgifter, helårspersoner og gennemsnitspriser for Randers Kommunes borgere i interne og eksterne botilbud i 2024. Heraf fremgår det blandt andet at gennemsnitspriser (alle udgiftsintervaller) for borgere i botilbud er højere for borgere i eksterne botilbud, hvilket gør sig gældende på de fleste udgiftsniveauer. Dertil modtager flere borgere i de højeste udgiftsintervaller et eksternt botilbud, hvilket også bidrager til en højere samlet gennemsnitspris for de eksterne botilbud.

Tabel 10.8. Udgifter, antal helårspersoner og gennemsnitspriser for Randers Kommunes borgere i interne og eksterne midlertidige botilbud (2024)

	Internt tilbud			Eksternt tilbud		
Midlertidigt botilbud SEL § 107	Udgifter	Helårs-personer	Gennemsnitspris pr. helårsperson	Udgifter	Helårs-personer	Gennemsnitspris pr. helårsperson
Under 0,5 mio. kr.	6.157	11,5	537	4.638	8,0	580
0,5-1,0 mio. kr.	9.424	13,3	707	16.205	18,0	901
1,0-1,5 mio. kr.	1.305	1,0	1.305	26.635	22,0	1.211
1,5-2,0 mio. kr.	1.733	1,0	1.733		0,0	
2,0-2,5 mio. kr.		0,0		4.071	2,0	2.036
Over 3 mio. kr.		0,0		7.670	1,7	4.386
I alt	18.619	26,8	695	59.219	51,7	1.145

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Tabel 10.9. Udgifter, antal helårspersoner og gennemsnitspriser for Randers Kommunes borgere i interne og eksterne botilbudslignende tilbud (2024)

	Internt tilbud			Eksternt tilbud		
Botilbudslignende tilbud SEL § 85/ ABL § 105	Udgifter	Helårs-personer	Gennemsnitspris pr. helårsperson	Udgifter	Helårs-personer	Gennemsnitspris pr. helårsperson
Under 0,5 mio. kr.	58.203	202,7	287	11.916	45,9	260
0,5-1,0 mio. kr.	46.002	58,8	783	26.296	31,8	826
1,0-1,5 mio. kr.	34.500	27,8	1.243	24.726	21,0	1.177
1,5-2,0 mio. kr.	26.675	14,8	1.800	7.056	4,0	1.764
2,0-2,5 mio. kr.	4.333	2,0	2.167		0,0	
2,5-3,0 mio. kr.		0,0		2.534	1,0	2.534
Over 3 mio. kr.	7.543	2,0	3.771	16.979	4,0	4.245
I alt	177.257	308,0	575	89.506	107,7	831

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Tabel 10.10. Udgifter, antal helårspersoner og gennemsnitspriser for Randers Kommunes borgere i interne og eksterne længerevarende botilbud (2024)

	Internt tilbud			Eksternt tilbud		
Længerevarende botilbud SEL § 108	Udgifter	Helårs-personer	Gennemsnitspris pr. helårsperson	Udgifter	Helårs-personer	Gennemsnitspris pr. helårsperson
Under 0,5 mio. kr.	1.564	4,3	364	315	0,2	1.265
0,5-1,0 mio. kr.	646	1,0	646	17.893	20,0	893
1,0-1,5 mio. kr.		0,0		25.884	19,6	1.318
1,5-2,0 mio. kr.		0,0		12.681	7,0	1.812
2,0-2,5 mio. kr.		0,0		14.776	7,0	2.111
2,5-3,0 mio. kr.		0,0		5.402	2,0	2.701
I alt	2.210	5,3	417	76.950	55,9	1.376

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Særligt dyre enkeltsager

Der har igennem en årrække været en stor vækst i udgifterne til særligt dyre enkeltsager, hvilket også er en udvikling, der ses i hovedparten af landets øvrige kommuner. Udviklingen i Randers Kommune i de senere år følges i forhold til antallet af sager omfattet af statslig refusion.

Den statslige refusionsordning er inddelt i udgiftsintervaller, der definerer, hvor mange procent refusion kommunen kan hjemtage for den enkelte sag. Udgiftsintervallerne fremgår af tabel 10.11 nedenfor.

Tabel 10.11. Udgiftsintervaller i den statslige refusionsordning (2022-2024)

	2022	2023	2024
Ingen refusion	Under 860.000	Under 880.000 kr.	Under 910.000 kr.
Refusion 25 pct.	860.000 kr. – 1.679.999 kr.	880.000 kr. – 1.729.999 kr.	910.000 – 1.779.999 kr.
Refusion 50 pct.	1.680.000 kr. – 2.119.999 kr.	1.730.000-2.179.999 kr.	1.780.000 – 2.249.999 kr.
Refusion 75 pct.	2.120.000 kr. og derover	2.180.000 kr. og derover	2.250.000 kr. og derover

Kilde: [Satser på socialområdet - Social- og Boligministeriet](#)

Den følgende tabel viser udviklingen i udgifter og antal sager fordelt på de tre refusionssatser i 2022-24. Det fremgår heraf, at størstedelen af sagerne er sager med 25 pct. refusion, men at de disse sager udgør en faldende del af det samlede udgifter til refusionssager i perioden. Dette skal ses i sammenhæng med, at sager med 50 pct. og 75 pct. refusion er steget markant. Antalsmæssigt er de to sagstyper steget med 29 sager i perioden, og udgifterne hertil er steget med 75 mio. kr. Sager med 50 pct. og 75 pct. refusion udgør nu ca. 45 pct. af udgifterne til refusionssager på socialområdet. Det bemærkes desuden, at udgifterne på området er steget med ca. 100 mio. kr. i løbet af perioden.

Tabel 10.12. Udvikling i udgifter og antal sager fordelt på refusionssatser (2022-2024)

	25 pct. refusion		50 pct. refusion		75 pct. refusion		Total	
	Antal sager	Udgifter	Antal sager	Udgifter	Antal sager	Udgifter	Antal sager	Udgifter
2022	175	194.249	22	41.834	21	65.671	218	301.754
2023	187	215.480	31	60.655	20	66.914	238	343.049
2024	181	219.619	43	83.383	29	97.620	253	400.622

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Udgifter til borgere på forsorgshjem

Der ses en stor stigning i udgifterne til forsorgshjem primært som følge af flere længerevarende ophold, og at enhedsprisen for en del af opholdene på private forsorgshjem er steget markant.

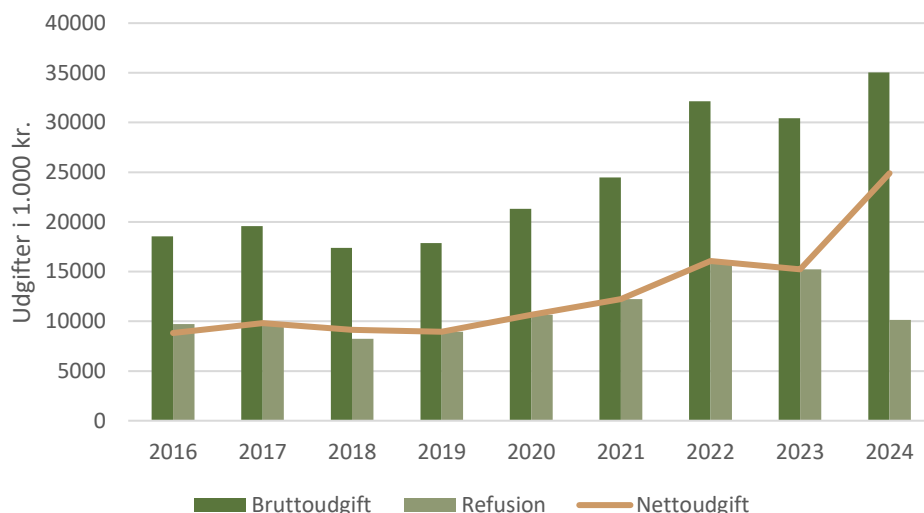
Alle udgifter til forsorgshjem har tidligere været omfattet af 50 pct. statsrefusion. Med hjemløse-reformen i 2023 er refusionsadgangen nu begrænset til ophold på under 90 dage (120 dage i en overgangsperiode). Det medfører derved en betydelig merudgift til kommunen, at de længerevarende ophold er i stigning. Når der ses på udviklingen i bruttoudgifterne på forsorgsområdet over tid, ses en markant udvikling – fra 18,5 mio. kr. i 2016 til 35 mio. kr. i 2024. Samtidig er refusionen faldet fra at udgøre 50 pct. af udgifterne frem til 2023 til knap 40 pct. af udgifterne i 2024. Udviklingen er illustreret i figur 10.13 nedenfor.

Tabel 10.13. Udvikling i udgifter til borgere på forsorgshjem (2016-2024)

Løbende priser (1.000 kr.)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bruttoudgift	18.551	19.590	17.403	17.877	21.321	24.471	32.157	30.443	35.026
Refusion	9.727	9.759	8.251	8.939	10.660	12.235	16.078	15.221	10.129
Nettoudgift	8.824	9.831	9.152	8.938	10.661	12.236	16.079	15.222	24.897

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Figur 10.3. Udvikling i udgifter til borgere på forsorgshjem, løbende priser 1.000 kr. (2016-2024)

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Den følgende tabel viser udviklingen i aktiviteten på eksterne forsorgshjem i perioden 2021-2024. Som det fremgår af tabellen, er antallet af helårspersoner steget i perioden. Antallet af unikke borgere steg fra 2021-2023, men er faldet lidt igen i 2024. Faldet i unikke borgere i 2024 er sket samtidig med, at antallet af helårspersoner er steget, hvilket hænger sammen med, at der er en stigning i antallet af borgere med lange ophold.

Tabel 10.14. Udvikling i aktivitet på eksterne forsorgshjem (2021-2024)

Aktivitet på eksterne forsorgshjem	2021	2022	2023	2024
Helårspersoner	25	38	39	43
Unikke borgere	70	96	109	94

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Tabellen nedenfor viser aktivitetstal på forsorgstilbuddet Hjørnestenen, der har driftsoverenskomst med Randers Kommune. Tabellen viser et fald i antal helårspersoner, hvilket primært skyldes, at borgernes ophold er blevet kortere. Det markante fald fra 2023 til 2024 skyldes en omlægning af 12 eksterne ungepladser til andet tilbud.

Tabel 10.15. Udvikling i aktivitet på forsorgstilbuddet Hjørnestenen (2021-2024)

Aktivitet på Hjørnestenen	2021	2022	2023	2024
Helårspersoner	28	24	21	11
Unikke borgere	87	88	95	63

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Den følgende tabel viser udviklingen i udgiftsfordelingen på området fordelt på eksterne private og offentlige forsorgshjem samt Hjørnestenen. Som det fremgår af tabellen, udgør udgifterne til eksterne forsorgshjem en stigende andel af udgifterne – fra 56 pct. i 2021 til 80 pct. af udgifterne i 2024.

Tabel 10.16. Udvikling i udgifter fordelt på private og offentlige forsorgshjem samt Hjørnestenen, beløb i kr. (2021-2024)

	2021	2022	2023	2024
Private forsorgshjem - eksterne	7.820	10.373	13.675	15.434
Offentlige forsorgshjem - eksterne	5.785	9.574	9.972	12.493
Hjørnestenen	10.866	12.210	6.794	7.099
I alt	24.471	32.157	30.440	35.026

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Lovgivningen på området tager udgangspunkt i selvhenvender-princippet, som betyder, at borgere selv kan tage kontakt til et forsorgshjem og lade sig indskrive. Visitationen til forsorgshjem foretages af det enkelte forsorgshjem uden kommunens medvirken. Eftersom det ikke er muligt at påvirke visitationen til forsorgshjem, lægges der i forvaltningen stor vægt på, at borgere på forsorgshjem hurtigere kommer i egen bolig. Dette sker igennem tidlig og kontinuerlig dialog med borger og forsorgshjem om borgers videre forløb. Der arbejdes målrettet med Housing First, hvor tilbud om en bolig kan kombineres med mestningsvejledning og en beskæftigelsesrettet indsats. Den store udfordring er imidlertid, at der ikke findes et incitament (tilsvarende kommunernes) for forsorgshjemmene til at deltage aktivt i hurtigt at etablere en boligløsning for borgeren, idet forsorgshjemmene derved mister indtægter og på sigt deres eksistensgrundlag.

10.4 Rekrutteringsudfordringer på socialområdet

Der er i Randers Kommune – såvel som på landsplan – en stor udfordring i at skaffe hænder nok på socialområdet, særligt i forhold til socialpædagoger og SOSU-assistenter, hvor der er en lav søgning til stillingerne og en relativ høj gennemsnitsalder for begge faggrupper.

Særligt på visse dele af socialområdets døgndækkede tilbud er kommunen udfordret med hensyn til rekruttering. Dels er der få kvalificerede ansøgninger, når der opslås stillinger, og dels melder flere kandidater fra allerede inden samtalen eller udebliver, da de har fået tilbudt et andet job. Dette på trods af, at forvaltningen løbende afvikler ansættelsessamtaler, så snart en kvalificeret kandidat ansøger. Flere medarbejdere fravælger desuden arbejdet på de døgndækkede tilbud, da de oplever at have for travlt på tilbuddene, og at kompleksiteten i opgaverne er for stor. Ligeledes har flere medarbejdere et ønske om at have et familieliv, hvor der ikke skal arbejdes aften og weekender. Tiltag som færre weekendvagter over et rul og indflydelse på den øvrige tilrettelæggelse af arbejdstiden er iværksat flere steder på de døgndækkede tilbud, men uden mærkbar effekt på rekrutteringen.

Rapporten *"Behovet for velfærdsuddannede i den midtjyske region 2024-2034"* er udarbejdet af Region Midtjylland, KKR Midtjylland og VIA University College i samarbejde med en række aktører på social- og sundhedsområdet. Formålet med rapporten er at give et detaljeret og opdateret billede af de kommende års behov for velfærdsuddannede i den midtjyske region, herunder pædagoger, pædagogiske assistenter, og SOSU-assistenter.

Analysen giver et solidt grundlag for at forstå udfordringerne på velfærdsområdet og danner basis for fremtidige strategiske beslutninger om rekruttering, uddannelse og tilknytning af arbejdskraft. Af rapporten fremgår det, at det i de kommende år vil blive endnu sværere at rekruttere nok pædagoger, idet færre

søger ind på pædagoguddannelsen samt en stor del af pædagogerne nærmer sig pensionsalderen. I forhold til SOSU-assistenter er situationen mindst lige så alvorlig, da der kommer til at være en reel mangel på arbejdskraft i de kommende år. Som ved pædagogerne er tilgangen til uddannelserne lav, og samtidig er mange af de nuværende SOSU-assistenter over 50 år. For pædagogiske assistenter ser situationen lidt lysere ud. Hvis udviklingen følger det mest sandsynlige scenarie, vil der være et overskud af pædagogiske assistenter i de kommende år. Dog advarer nogle scenarier om, at der alligevel kan opstå mangel på sigt, hvis efterspørgslen stiger mere end forventet (Region Midtjylland m.fl., 2024).

Igangsatte initiativer i Randers Kommune

Som et led i socialområdets økonomiske handleplaner (SØP) i Randers Kommune er der udarbejdet en rekrutterings-, kompetenceudviklings- og fastholdelsesstrategi. Strategien består af en række initiativer som forløber i selvstændige projekter, og som blandt andet har til formål at mindske de økonomiske omkostninger, der er til indkøb af eksterne vikar, samt at skabe attraktive arbejdspladser gennem forskellige indsatser med afsæt i LEADs helhedsmodel for den attraktive arbejdsplads (LEAD, 2025). Der er blandt andet oprettet en intern vikarordning, som har til formål at reducere det høje forbrug af eksterne vikarer, samt sikre højere genkendelighed for både borgere og den faste personalegruppe. Vikarordningen er netop gået i drift, og det forventes, at forvaltningen forholdsvis hurtigt kan reducere udgiften til vikardækningen - også selvom der er faste udgifter forbundet med driften af ordningen.

Der arbejdes desuden med forskellige initiativer for at tiltrække flere kandidater og skabe attraktive arbejdspladser fx:

- Et tættere samarbejde med VIA på pædagog- og socialrådgiveruddannelsen.
- En kursusadministration som blandt andet har til formål at skabe et solidt fagligt fundament for medarbejderne gennem kompetenceopbygning og kompetenceudvikling – både for nye medarbejdere og allerede ansatte.
- Et veltilrettelagt onboardingforløb, som hjælper ledere med at give alle nye medarbejdere den introduktion og viden, de har brug for, så de trives i deres nye arbejde.
- Mulighed for at opkvalificere omsorgsmedhjælpere via en meritpædagoguddannelse.
- Ansættelse af en læringskonsulent på socialområdet, samt oprettelse af *Team God Arbejdsplads* bestående af tre medarbejdere, som blandt andet understøtter arbejdspladser med trivselsfremmende indsatser.

10.5 Socialområdets økonomiske plan og fingerplanen

I Randers Kommune har der i alle vedtagne budgetter fra 2022 og frem været initiativer for at dæmpe udgiftsudviklingen blandt andet ved at opbygge egen botilbudskapacitet (jf. ekspertudvalgets anbefaling 3 og 5), ved at gennemgå sager, matche og visitere rigtigt (jf. ekspertudvalgets anbefaling 6), ved forhandling om prisen (anbefaling 4), ved opbygning af et kvalitetsteam (jf. ekspertudvalgets anbefaling 6, 7 og 14) og ved i det hele taget at løse krav fra lovgivning, Ankestyrelsen, Tilsyn og borgere så hensigtsmæssigt som muligt - fagligt og økonomisk.

På trods af de mange initiativer og effektfulde resultater har landsudviklingen og udviklingen i Midtjylland ramt Randers Kommune på samme måde som alle landets øvrige kommuner.

Tværkommunale analyser viser, at socialområdet i Randers Kommune drives relativt billigt. Randers Kommune har således det 30. laveste udgiftsniveau på det specialiserede voksenområde under ét og det 12. laveste udgiftsniveau pr. fuldtidsmodtager af botilbud (Kilde: Kend din kommune 2025).

Der arbejdes med flere initiativer i forhold til at afbøde udgiftsudviklingen på socialområdet, der er samlet i socialområdets økonomiske plan (SØP). SØP blev vedtaget som en del af budget 2022-25 og 2023-26 med henblik på at afbøde de forventede udgiftsstigninger på socialområdet i de kommende år. Hertil har byrådet i juni 2023 vedtaget en ny boligplan for socialområdet. Der er i budget 2024-27 desuden vedtaget en langsigtet retning for det specialiserede socialområde – den såkaldte Fingerplan, der udover allerede vedtagne SØP-initiativer indeholder yderligere udgiftsdæmpende forslag for 2024 og frem.

Fingerplanen blev udarbejdet med afsæt i SØP. Formålet med fingerplanen er at sætte en langsigtet retning for det specialiserede socialområde, hvor indsatserne prioriteres og koncentrerer i få, udvalgte spor. Fingerplanen skal vise rækkefølgen og sammenhængen i de indsatser og investeringer, der over årene skal bidrage til en markant afbødning af presset på det specialiserede socialområde. Fingerplanen er på den måde både et strategisk kompas og en ramme for den faglige og organisatoriske udvikling i Randers Kommune.

Fundamentet for Fingerplanen er tre bærende principper:

- At flere opgaver skal løses i Randers Kommune, når faglighed og økonomi kan matche det eksterne alternativ.
- At understøtte borgernes mestring af eget liv og dermed mindske behovet for kommunal hjælp og støtte.
- At investere i at udbygge kommunens tilbudsvifte med tiltag, der har et fagligt og økonomisk potentiale.

Fingerplanen indeholder på nuværende tidspunkt fem spor:

1. Forebyggelse og samarbejde med borgeren
2. Et godt liv i egen bolig
3. Flere botilbud i Randers Kommune
4. Organisatorisk forandringskraft
5. Forbedring af rammer og vilkår

10.6 Socialområdets boligplan

Byrådet vedtog i juni 2023 socialområdets Boligplan II. Planen har til formål at understøtte arbejdet med at inddæmme de økonomiske udfordringer, som socialområdet i Randers Kommune på lige fod med andre danske kommuner, oplever. Randers Kommune har en selvforsyningsgrad på ca. 60 pct. - dvs. at for 60 pct. af de borgere, som i dag har brug for et botilbud, kan Randers Kommune tilbyde et tilbud inden for kommunens grænser. Randers Kommunes fordeling mellem interne og eksterne botilbud svarer til niveauet på landsplan. Ambitionen for socialområdets Boligplan II er at hæve Randers Kommunes evne til at tilbyde botilbud til borgere med særlige behov inden for Randers Kommune fra 61 pct. til 72 pct., hvilket svarer til en kapacitetsudvidelse på ca. 70 boliger.

En højere selvforsyningsgrad forventes at medvirke til at løse nogle af de økonomiske udfordringer, som Randers Kommune har på socialområdet, idet Randers Kommune derved bedre kan sikre sammenhæng mellem ressourcer og støttebehov i de enkelte borgerforløb på interne botilbud, og i højere grad bliver i stand til at styre serviceniveau og prisudvikling.

10.7 Sammenfatning vedr. socialområdet

Der har i de senere år været markante stigninger i udgifterne til socialområdet i Randers Kommune. Dette skal blandt andet ses i sammenhæng med en stor vækst i udgifterne til særligt dyre enkeltsager, hvilket også er en udvikling, der ses i hovedparten af landets øvrige kommuner. Samtidig ses generelt stigende gennemsnitsudgifter på socialområdet. I perioden 2020-2024 er gennemsnitsprisen pr. helårsperson på en række funktionsområder på socialområdet (personlig støtte og pasning af personer med handicap, botilbudslignende tilbud, længerevarende botilbud, midlertidige botilbud, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud) steget med 26 pct. hvilket er væsentligt højere end den almindelige prisudvikling. Udgifterne til forsorgshjem er også steget markant, primært som følge af flere længerevarende ophold og stigende enhedspriser på private forsorgshjem. Refusionsadgangen er samtidig begrænset til ophold på under 90 dage, hvilket medfører betydelige merudgifter for kommunen.

I Randers Kommune er der i alle budgetter fra 2022 og frem vedtaget initiativer, der har til formål at dæmpe udgiftsudviklingen på socialområdet. Initiativerne er samlet i socialområdets økonomiske plan (SØP) og i boligplanen. Initiativerne omfatter blandt andet en udvidelse af Randers Kommunes egen botilbudskapacitet, et styrket fokus på sagsopfølgning og takstforhandling af sager, opbygning af et kvalitetsteam så flere opgaver kan løses internt og ved i det hele taget at håndtere krav fra lovgivning, Ankestyrelsen, tilsyn og borgere så hensigtsmæssigt som muligt - fagligt og økonomisk.

På trods af de mange initiativer i budgetterne og dokumenterede effektfulde resultater af SØP/Fingerplanen har landsudviklingen og udviklingen i Midtjylland ramt Randers Kommune på tilsvarende måde som de fleste af landets øvrige kommuner i form af stigende udgifter og økonomisk ubalance. Særligt i forhold til særligt dyre enkeltsager er der behov for, at regeringen og Folketinget skaber nogle nye lovgivningsmæssige rammer og implementerer nogle af de væsentligste anbefalinger fra Tranæsudvalgets katalog, som også indgår i Folketingets aftale om socialområdet. I forhold til forsorgshjem er der behov for, at regeringen og Folketinget løser den uhensigtsmæssighed, der er indbygget i lovgivningen på forsorgshjemsområdet, hvor forsorgshjemmene i dag ikke har økonomisk incitament til at samarbejde med kommunerne om at skabe en hurtig boligløsning for borgerne.

10.8 Fattigdom i Randers Kommune

I Danmark er der ikke en national definition af fattigdom, men Danmarks Statistik anvender begrebet *relativ fattigdom*, som måles i relation til den generelle levestandard i samfundet. Danmarks Statistiks indikator for relativ fattigdom kombinerer lavindkomst med lav formue og fraregner studerende. Indikatoren er udviklet til opfølgning på FN's bæredygtigheds mål 1.2 om afskaffelse af fattigdom (Danmarks Statistik, 2019).

FN's 17 verdensmål for bæredygtig udvikling - Mål 1.2

Inden 2030 skal andelen af mænd, kvinder og børn i alle aldre, som lever i fattigdom i alle dens dimensioner, halveres i henhold til nationale definitioner.

(Verdensmaalene.dk)

I Danmarks Statistiks fattigdomsdefinition betragtes fattigdom relativt i forhold til normen i samfundet. Det vil sige, at man er relativt fattig, hvis man er langt fra at have de samme økonomiske muligheder og levevilkår som de fleste andre i befolkningen. Normen defineres som medianindkomsten.

Medianindkomsten er det beløb, hvor halvdelen af befolkningen har en lavere indkomst og halvdelen en højere indkomst.

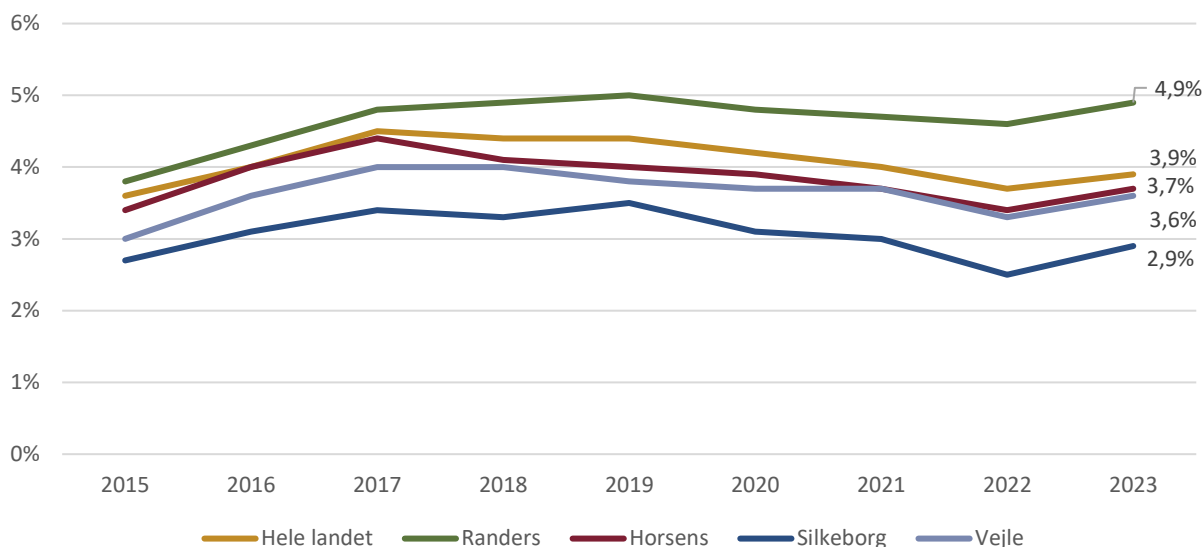
En person eller familie betragtes som relativt fattig, såfremt de både har:

1. En ækvivalent disponibel indkomst under lavindkomstgrænsen
2. En ækvivalent nettoformue ekskl. pension under lavindkomstgrænsen ved årets start.

Lavindkomstgrænsen er fastsat til 50 pct. af medianindkomsten målt på ækvivaleret disponibel indkomst. Den følger derved den generelle indkomstudvikling i samfundet. Personer i familier, hvor hovedforsørgeren i familien er studerende, samt unge der er flyttet hjemmefra i løbet af året, bliver ikke betegnet som fattige, selvom de opfylder ovenstående betingelser (Danmarks Statistik, 2019).

Figur 10.4 nedenfor viser udviklingen i andelen af borgere, der lever under den relative fattigdomsgrænse i henholdsvis Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan. Af figuren fremgår det, at andelen af borgere, der lever under den relative fattigdomsgrænse i hele perioden fra 2015 til 2023 har været højere i Randers Kommune end i sammenligningskommunerne og på landsplan.

Figur 10.4. Udvikling i andelen af borgere, der lever under den relative fattigdomsgrænse, pct. af befolkning, (2015-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (LABY07).

Tabel 10.17 nedenfor viser antallet af borgere, der levede under den relative fattigdomsgrænse i 2023. Af tabellen fremgår, at der var tale om 4.752 borgere. Af disse var 2.241 kvinder (svarende til 4,5 pct. af alle kvinder i Randers Kommune) og 2.511 var mænd (svarende til 5,1 pct. af alle mænd i Randers Kommune). I 2023 var der således flere mænd end kvinder, der levede under den relative fattigdomsgrænse i Randers Kommune.

Tabel 10.17. Antal og andel borgere, der lever under den relative fattigdomsgrænse i Randers Kommune fordelt på køn (2023)

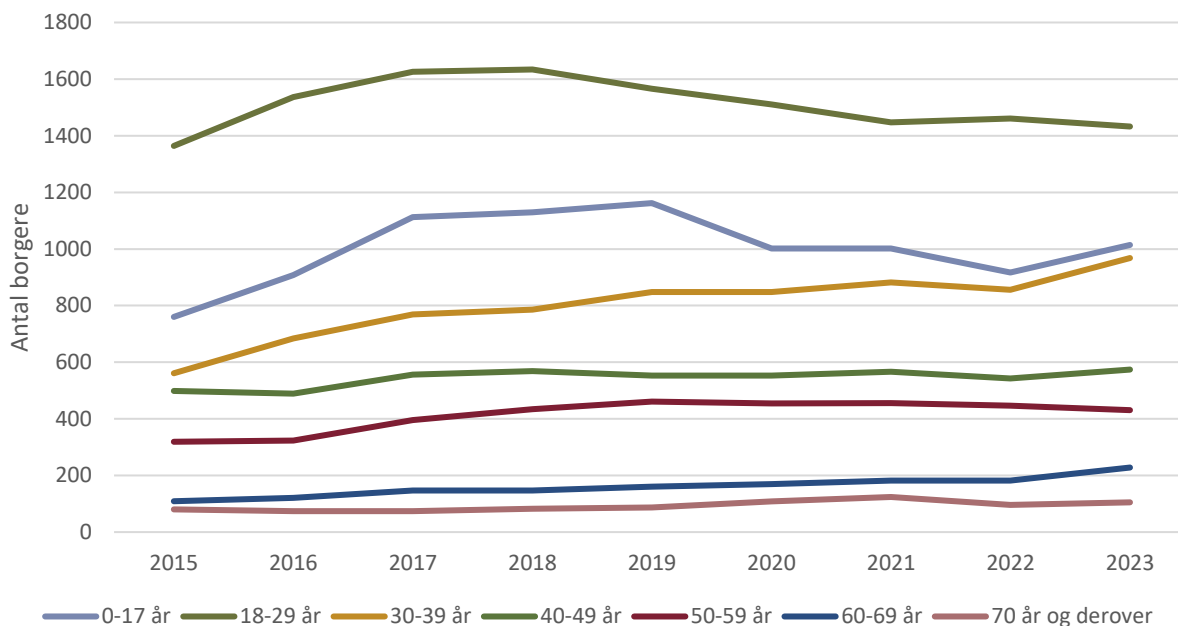
	Antal relativt fattige borgere	Andel relativt fattige borgere
Randers i alt	4.752	4,8 pct.
Kvinder	2.241	4,5 pct.
Mænd	2.511	5,1 pct.

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik, 2025.

Figur 10.5 viser udviklingen i antallet af borgerne i Randers Kommune, der levede under den relative fattigdomsgrænse fra 2015 til 2023 fordelt på aldersgrupper. Af figuren fremgår der, at det særligt er unge mellem 18-29 år, der levede under den relative fattigdomsgrænse. Dette er gældende for hele perioden. Derudover er der fra 2022 til 2023 sket en forholdsvis stor stigning på 112 borgere blandt de 30-39-årige, der levede under den relative fattigdomsgrænse. I hele perioden er antallet af 30-39-årige, der lever under den relative fattigdomsgrænse steget fra 561 personer i 2015 til 968 personer i 2023.

Der er fra 2022 til 2023 ligeledes sket en stigning i antallet af børn og unge under 17 år, der lever under den relative fattigdomsgrænse. Antallet af 0-17-årige er dog på niveau med antallet i 2020 og 2021 samt under niveauet i 2017-2029. Set over hele perioden er antallet af børn og unge under 17 år, der lever under den relative fattigdomsgrænse steget fra 760 personer i 2015 til 1.014 personer i 2023.

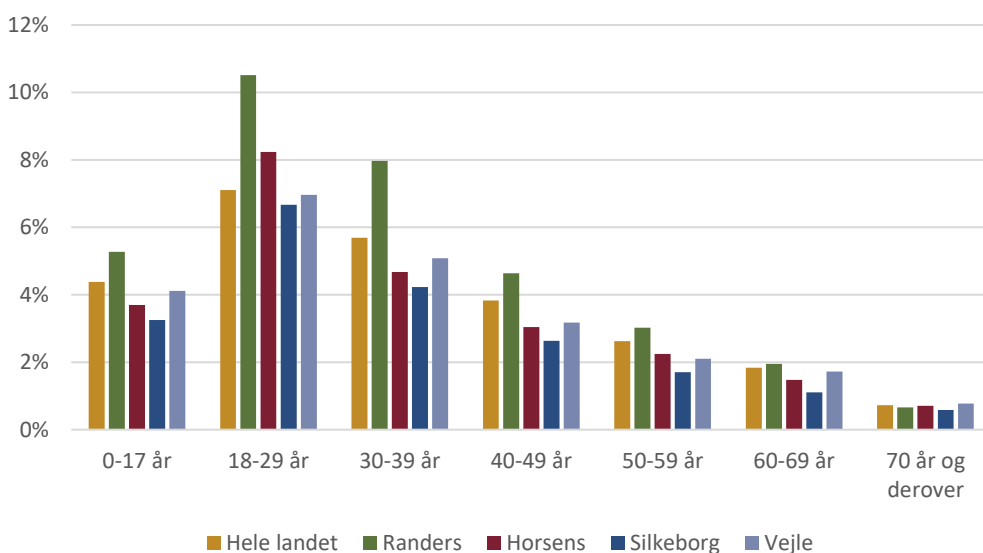
Figur 10.5. Udvikling i antallet af borgere, der lever under den relative fattigdomsgrænse fordelt på alder i Randers Kommune (2023)

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik, 2025.

Figur 10.6 viser andelen af borgere i en given aldersgruppe, der levede under den relative fattigdomsgrænse i 2023 i henholdsvis Randers Kommune, Horsens Kommune, Silkeborg Kommune, Vejle Kommune og hele landet. Af figuren fremgår det, at Randers Kommune - sammenlignet med hele landet og sammenligningskommunerne – havde en særlig stor andel af 18-29-årige borgere og 30-39-årige borgere, der levede under den relative fattigdomsgrænse.

Figur 10.6. Andel borgere i en given aldersgruppe, der lever under den relative fattigdomsgrænse (2023)

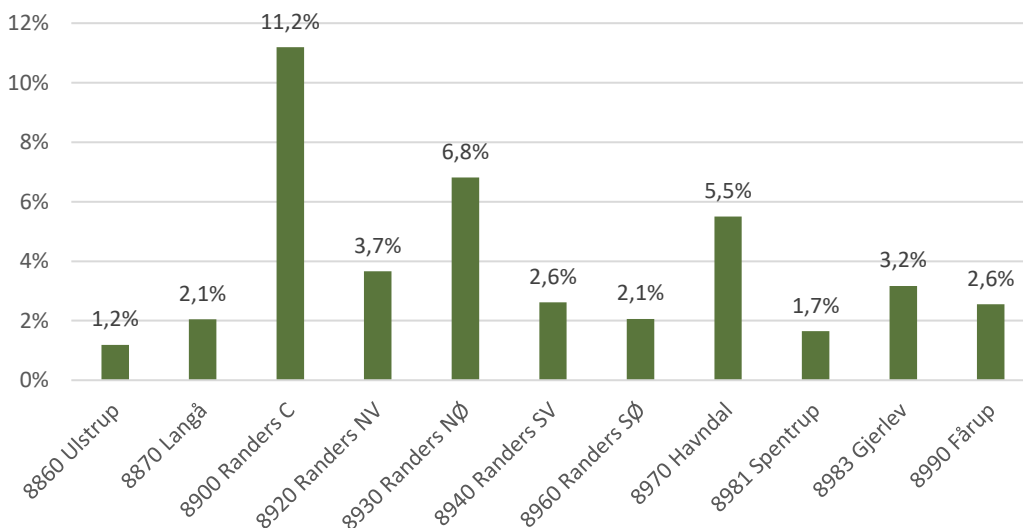

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik, 2025.

Figur 10.7 viser andelen af borgere med adresse i et givent postnummer i Randers Kommune, der levede under den relative fattigdomsgrænse i 2023. Af figuren fremgår, at andelen af borgere, der levede under

den relative fattigdomsgrænse, var særlig høj i 8900 Randers C med en andel på 11,2 pct. (svarende til 1.473 borgere) og i 8930 Randers NØ med en andel på 6,8 pct. (svarende til 1.265 borgere). Herefter kommer 8970 Havndal, hvor 5,5 pct. af borgerne (svarende til 146 borgere) levede under den relative fattigdomsgrænse i 2023.

Figur 10.7. Andel personer, der lever under den relative fattigdomsgrænse fordelt på postnumre i Randers Kommune (2023)

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik, 2025.

10.9 Kriminalitet i Randers Kommune

Der er forskellige måder at måle kriminalitetsniveauet i en kommune på blandt andet på antal anmeldelser, antal sigtelser eller antal sigtede personer. Staten måler desuden på andelen af dømte personer i opgørelsen af kriminalitetskriteriet efter parallelsamfundslovgivningen. Der vil kunne tegnes forskellige billeder afhængigt af, om data knytter sig til gerningssteder eller til bopæl for sigtede eller dømte.

Tre gange årligt mødes Lokalrådet i Randers. Lokalrådet er et lovpligtigt samarbejdsorgan mellem Østjyllands Politi og Randers Kommune. Til møderne medbringer politiet en statistik for kriminalitet i Randers Kommune. Den nyeste opgørelse til Lokalrådet omfatter data for hele 2024. Den viser, at Randers Kommune som helhed både ligger under landsgennemsnittet og under gennemsnittet for politikredsen i forhold til antal straffelovsovertrædelser pr. 1.000 indbyggere. I forhold til indbrud ligger Randers Kommune ligeledes under gennemsnittet for politikredsen, men ligesom de øvrige kommuner i politikredsen over landsgennemsnittet. Det samme gælder for antal indbrud pr. 1.000 indbyggere. Disse data baserer sig på anmeldelser.

Udover det statistiske materiale fra Østjyllands Politi, bestiller Randers Kommune årligt Danmarks Statistiks boligstatistiske nøgletal for de syv almene boligområder, der indgår i den boligsociale helhedsplan (se særskilt afsnit herom). Af de boligstatistiske nøgletal fremgår antal sigtede personer samt antal sigtelser pr. 1.000 indbyggere. Disse data, der zoomer ind på et mere lokalt niveau, tegner et mere bekymrende billede. I flere større almene boligområder er andelen af sigtede personer pr. 1.000 indbyggere 3-4 gange højere end i Randers Kommune som helhed, og niveauet er stigende (se tabellen nedenfor). Det har i perioden 2020-2024 været Energivej-området og Hermann Stillingsvej-området, der har haft det højeste og et samtidig stigende niveau. I den kommende helhedsplan for perioden 2025-29 er der inddraget flere almene boligafdelinger, herunder en række spredte afdelinger, der i helhedsplanen under ét kaldes "Centrale

Randers". Seneste data fra Danmarks Statistik viser, at andelen af sigtede personer er endnu højere i Centrale Randers end de to førnævnte boligområder. Her nærmer niveauet sig 5 gange over niveauet for kommunen som helhed, og endda endnu højere for antal sigtelser pr. 1.000 indbyggere (se figuren nedenfor). I tabellerne nedenfor skal det dog bemærkes, at ændringen fra 2023-2024 for boligområderne kan omfatte relativt få personer, hvor et mindre antal personer kan give sig udslag i en stor procentvis ændring.

Tabel 10.18. Antal sigtede personer pr. 1000 indbyggere

	Ændring fra 2023-2024	2020	2021	2022	2023	2024
Randers Kommune	3,8 pct.	14,3	12,2	10,5	10,5	10,9
Energivej	8,4 pct.	28,5	23,3	27,5	40,3	43,7
Glarbjergvej	-32,6 pct.	19,6	24,3	20,6	23	15,5
Gl. Jennumparken	21,5 pct.	37,9	25,2	21	23,7	28,8
Hermann Stillingsvej	-10,1 pct.	18,5	29,4	27,6	31,6	28,4
Sjællandgadekvarteret	29,4 pct.	29,2	23,5	21	16	20,7
Vangdalen	-24,4 pct.	22,2	35,9	16,8	20,1	15,2
Centrale Randers	34,2 pct.	36,8	45,4	33,7	33,9	45,5

Kilde: Randers Kommunes boligsociale monitorering 2024, data fra Danmarks Statistik.

Tabel 10.19. Antal sigtelser pr. 1000 indbyggere

	Ændring fra 2023-2024	2020	2021	2022	2023	2024
Randers Kommune	7,6 pct.	49,1	38,8	49,5	29	31,2
Energivej	26,5 pct.	148,3	49,1	156,3	86,9	109,9
Glarbjergvej	-44,3 pct.	130,7	55,6	160	55,7	31
Gl. Jennumparken	-11,2 pct.	221,4	77,5	71,4	111,3	98,8
Hermann Stillingsvej	-32,2 pct.	28,2	94,9	77,2	117,4	79,6
Sjællandgadekvarteret	49,9 pct.	49,4	87,1	85,2	34,5	51,7
Vangdalen	-51,5 pct.	151,9	102,8	40,3	138,8	67,3
Centrale Randers	35,9 pct.	89,1	194,3	127,4	124,2	168,8

Kilde: Randers Kommunes boligsociale monitorering 2024, data fra Danmarks Statistik.

Staten leverer hvert år data for andelen af dømtte for de tre største almene boligområder i Randers – Gl. Jennumparken, der er et udsat boligområde, Glarbjergvej-området, der er et forebyggelsesområde og Hermann Stillingsvej-området. Sidstnævnte har lige knap 1.000 beboere og er derfor ikke omfattet af statens parallelsamfundslovgivning, men ville ellers være et udsat boligområde, idet andelen af dømtte overskrider statens kriteriegrænse på tre gange landsgennemsnittet. Niveauet er ca. dobbelt så højt som i Gl. Jennumparken og Glarbjergvej-området.

Den høje andel af beboere, der er sigtede eller dømtte, kalder på skærpet opmærksomhed. Forskningen viser, at børn og unge har en øget risiko for at begå kriminalitet, hvis de vokser op med forældre med kriminel adfærd, ligesom det også er tilfældet for børn med højt skolefravær, ensomhed eller generel mistroivsel (VIVE, 2019). På alle disse parametre er der en overrepræsentation i de boligsociale områder.

10.10 Den sociale boliganvisning og anvisningsret

Borgere i Randers Kommune har mulighed for at få tilbudt en bolig via Den sociale boliganvisning, hvis borgeren har været udsat for en uforudseelig hændelse, som har gjort, at borgeren har mistet sin bolig, og borgeren ikke har mulighed for at skaffe en bolig på egen hånd, samt at borgeren har et socialt problem ud over boligløshed.

Kommunerne har efter lov om almene boliger ret til at få stillet indtil hver fjerde ledige almene familiebolig til rådighed for Den sociale boliganvisning - den såkaldte fjerdedelsregel (Bekendtgørelse af Lov om almene boliger m.v., § 59). Randers Kommune havde indtil januar 2023 med udgangspunkt i fjerdedelsreglen en aftale med RandersBolig om, at RandersBolig stillede hver fjerde ledige bolig til rådighed for Den Sociale Boliganvisning uagtet størrelse, pris etc.

Der var lavet et administrationsgrundlag for Den sociale boliganvisning, som havde til formål:

- At kommunen opnår relevant udnyttelse af anvisningsretten, således at borgere med et akut boligsocialt behov, kan få et relevant tilbud om bolig inden for en rimelig tid. Dette er i overensstemmelse med kommunens helhedsorienterede tilgang til hjemløshed efter Housing First princippet. Anvendelsen af anvisningsretten skal desuden være med til at understøtte en økonomisk og social balanceret udvikling i de almene boligområder.
- At sikre en bred socioøkonomisk beboersammensætning i Randers Kommunes almene boligområder, og herved forebygge udviklingen af udsatte boligområder.
- At sikre, at borgere i socialt udsatte positioner kan anvises en bolig i Randers Kommune.
- At der fortsat er boliger til rådighed for andre boligsøgende på boligorganisationernes ventelister.

I tillæg til administrationsgrundlaget var der udarbejdet aftaler om kombineret og fleksibel udlejning, hvilket ligeledes havde til formål at sikre en bred beboersammensætning i de almene boligområder.

I januar 2023 godkendte byrådet et nyt administrationsgrundlag, der havde til hensigt at sikre, at Den Sociale Boliganvisning i Randers Kommune i højere grad kunne råde over billigere boliger end med den daværende aftale. Det nye administrationsgrundlag betyder, at fjerdedelsreglen fraviges, og at der i stedet bruges en fordelingsnøgle efter følgende retningslinjer:

- Hver tredje bolig som har en husleje under 4.000 kr. (inkl. forbrug)
- Hver sjette bolig som har en husleje på 4.000-6.000 kr. (inkl. forbrug)

10.11 Tandpleje til udsatte voksne

Specialtandpleje er et specialiseret tandplejetilbud til sindslidende, fysisk og/eller psykisk udviklingshæmmede, der ikke kan benytte de almindelige tandplejetilbud i børne- og ungdomstandplejen, praksistandplejen eller omsorgstandplejen. Udviklingen i specialtandpleje har på landsplan været markant i de sidste 10-15 år med stigende antal brugere og højere kompleksitet. Udviklingen i Randers Kommune ligner udviklingen i andre kommuner.

Specialtandpleje i Randers Kommune tilbydes fra tandklinikken på Viborgvej 1D, der er indrettet med handicapfaciliteter og specialudstyr til formålet. Randers kommunale tandpleje køber et mindre antal specialtandplejepladser i den regionale specialtandpleje. Karakteristisk for disse borgere er, at de er udadreagerende og/eller har flere alvorlige lidelser, der fordrer, at behandling skal foregå i sygehusregi.

Både børn, unge og voksne kan visiteres til specialtandpleje. Nedenstående tabel viser antal visiterede borgere i specialtandplejen i Randers Kommune samt antal visiterede borgere som andel af befolkningen i Randers Kommune. Af tabellen fremgår det, at der på 10 år er sket knap en tredobling af borgere visiteret til specialtandplejen i Randers Kommune. Året 2020 fremgår ikke af tabellen, idet tallene for kommunen ikke er retvisende pga. covid- 19.

Tabel 10.20. Antal og andel visiterede borgere i specialtandplejen i Randers Kommune (2014-2024)

Årstal	Antal visiterede borgere	Andel af befolkningen i Randers Kommune
2014	225	0,23 pct.
2015	253	0,26 pct.
2016	272	0,28 pct.
2017	366	0,37 pct.
2018	346	0,35 pct.
2019	362	0,37 pct.
2021	429	0,44 pct.
2022	496	0,50 pct.
2023	520	0,52 pct.
2024	608	0,61 pct.

Kilde: Randers Kommunes egne data.

Erfaringen de seneste 10 år er, at langt de fleste borgere, som er visiteret til specialtandpleje, er etnisk danske borgere, der er omsorgssvigtet eller på anden måde skadet i deres opvækst. I dag opleves det særligt, at de borgere, der visiteres til specialtandpleje, er langt mere psykisk udfordrede, komplekse i deres sygdomsbilleder og mangler gode voksne eller støttepersoner om sig. De har også ofte et meget stort og omfattende behov for tandpleje, når de kommer til specialtandplejen.

Her er to eksempler på borgere der kommer i specialtandplejen:

- *En dreng i teenagealderen, anbragt på institutioner og i plejefamilier fra spæd. Stukket af og i massivt stofmisbrug igennem de seneste 5 år. Har medicineret sin tandpine med stoffer. Nu på et bosted og udredt for ADHD og evt. autisme. Voldsom angst og ingen tiltro til autoriteter. Har behov for omfattende akut tandbehandling i narkose og tilvænning til tandpleje.*
- *En kvinde i 30'erne, omsorgssvigtet fra barn, flyttet rundt blandt flere plejeforældre. Diagnosticeret med borderline, flere store depressioner og angst. Henvist fra egen læge. Har et omfattende behov for tandpleje og fremstilling af proteser. Er forsøgt tilvænnet til tandbehandling uden held og er nu indstillet til narkosebehandling.*

Eksemplerne illustrerer, at de behandlinger, der gennemføres i specialtandplejen i dag, er langt mere omfattende med mange tilvænningsbehandlinger og ofte flere behandlingsseancer i narkose for hver borger. De store nedbrud i tandsættet kan ofte tilskrives en stigende medicinering med psykofarmaka, der udtørrer slimhinderne i munden og ødelægger mundhulens naturlige forsvar mod tandsygdomme.

Udover specialtandplejen findes også *socialtandplejen*, som er et tilbud om tandpleje til borgere, der er hjemløse, benytter herberger, varmestuer eller væresteder på grund af hjemløshed, eller som ikke kan opholde sig i egen bolig, og som ikke kan benytte den almene tandpleje hos privatpraktiserende tandlæger.

Socialtandplejen har til formål at støtte borgeren til en god daglig tandbørstning, så tandsygdomme forebygges. Socialtandplejen tilbyder smertelindrende behandling, og mangler borgeren tænder at tygge med, samarbejdes med borgeren om at skabe en bedre tyggefunktion.

At blive fri for smerter fra tænderne er afgørende for at stoppe et uhensigtsmæssigt forbrug af stoffer, piller og alkohol og igen at kunne se socialt acceptabel ud, har stor betydning for igen at kunne begå sig i sociale sammenhænge og komme i arbejde.

Antallet af borgere i socialtandplejen ligger stabilt på omkring 100 borgere. Tandplejen vurderer dog, at der i dag er tale om tiltagende mere kompleksitet, idet en typisk borger i socialtandplejen ofte har flere fysiske og psykiske sygdomme og et stort misbrug af stoffer, alkohol og piller at kæmpe med.

11. Kommunal ungeindsats (KUI), grundskole, uddannelse- og beskæftigelse

11.1. Generel beskrivelse af KUI i Randers

KUI i Randers udgøres af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) og Jobcenterets ungeindsats (Uddannelseshuset). Siden 2015 har de to afdelinger været placeret i fælles lejemål på Tradium på Vester Allé. Det betyder, at man er i umiddelbar nærhed af HHX, HTX, EUD10, GF1, en række erhvervsuddannelser og samtidig er nabo til Randers Statsskole (STX).

Organisatorisk er UU placeret på skoleområdet og Uddannelseshuset på beskæftigelsesområdet. Det betyder, at de to afdelinger refererer til hver deres chef/direktør og hver deres udvalg. Hver afdeling driftes separat af hver sin leder med egne budgetter til medarbejdere og aktiviteter (FGU, STU, tilbud efter beskæftigelsesloven m.v.).

Opgavefordelingen er helt overordnet, at Uddannelseshuset har ansvaret for unge på uddannelseshjælp, og UU har ansvaret for de øvrige unge. Det indbyrdes samarbejde er beskrevet i en samarbejdsaftale, der angiver arbejdsgange for overgangene mellem de to afdelinger. Ser man på de unge, der hverken er i uddannelse eller beskæftigelse, viser et datatræk i UU's fagsystem for marts 2025, at der er omkring 850 og de fordeler sig med ca. 425 unge hos Jobcenteret og 425 unge i regi af UU. Jobcenteret dækker aldersgruppen 18-24 år, og UU dækker aldersgruppen 15-24 år. Det skal understreges, at opgaverne i de to afdelinger er forskellige og kræver forskellige ressourcer.

Af lov om den kommunale ungeindsats (KUI-loven) fremgår, at KUI skal sikre "koordinering af den samlede ungeindsats i kommunen på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen". Det formål understøttes af det såkaldte koordinationsudvalg, der håndterer overgangssager ved de unges 18. år. I koordinationsudvalget sidder afdelingsledere fra UU, Uddannelseshuset og fra centrene for handicap, psykiatri og familie-rådgivning. Udvalget har ingen særskilt kompetence eller økonomi, men er udelukkende videndeling.

Der er ikke foretaget en egentlig evaluering af KUI siden etableringen i 2015, men generelt er ungeindsatsen kendetegnet ved, at de enkelte afdelinger løser sine opgaver uafhængigt af hinanden. Helt overordnet kan det siges at have den fordel, at ansvaret er tydeligt placeret i de enkelte afdelinger/lovgivninger, mens ulempen kan være, at arbejdet med unge i gråzonen eller i overgange mellem afdelingerne kan være mindre afstemt.

Formålet med KUI er at sikre, at alle unge får en uddannelse eller er i beskæftigelse. Et centralt mål for det, er Børne- og Undervisningsministeriets statistik over unge 15-24-årige uden tilknytning til uddannelse eller arbejde (<https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Topics/202.aspx>).

Af nedenstående tabel fremgår, at Randers ligger højere end landsgennemsnittet i hele perioden, men dog har reduceret andelen af målgruppen mere end landsgennemsnittet (0,7 procentpoint på landsplan mod 1,0 procentpoint i Randers):

Tabel 11.1: Andel personer uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarked

	Danmark	Randers
2016	7,00 pct.	8,60 pct.
2017	6,90 pct.	7,80 pct.
2018	6,90 pct.	8,10 pct.
2019	6,70 pct.	8,00 pct.
2020	6,10 pct.	7,90 pct.
2021	5,80 pct.	6,90 pct.
2022	6,20 pct.	7,60 pct.
2023	6,30 pct.	7,60 pct.

Der er således en positiv tendens, men niveauet er fortsat højere end på landsplan.

Forvaltningen har lokalt udsøgt denne gruppe af unge for at kunne lave en nærmere statistisk analyse af, hvad der kendetegner gruppen af unge netop i Randers. Der er udsøgt de unge, der hverken er i uddannelse eller i beskæftigelse på en given dato. Således er det et øjebliksbillede, da denne gruppe af unge meget ofte bevæger sig mellem forskellige aktiviteter og former for indkomst. Der blev foretaget flere datatræk i løbet af marts 2024 og nedenstående er en sammenfatning af de centrale fund.

Samlet set er der ca. 800 unge i målgruppen i alderen 15-24 år i Randers. Heraf er de ca. 120 under 18 år og de 680 er mellem 18-24 år. Denne opdeling er meningsfuld, da tilknytning til Jobcenteret først er muligt fra det 18. år, og det har stor betydning for, hvordan de unge fordeler sig.

For de 15-17-årige gælder, at de overordnet fordeler sig i tre hovedaktiviteter:

Tabel 11.2. Fordeling på hovedaktiviteter (15-17 år)

Aktivitet	Antal	Procent
Deltidsarbejde	23	21 pct.
Fritaget pga. sygdom	14	12 pct.
Andre aktiviteter*	75	67 pct.

En udsøgning på "Andre aktiviteter*" viser flg. fordeling:

Tabel 11.3. Fordeling på andre aktiviteter (15-17 år)

Andre aktiviteter	Antal	Procent
Afventer uddannelse	8	11 pct.
Søger arbejde	21	28 pct.
RUN/TPV	18	24 pct.
I dialog/kontakt	28	37 pct.

Således viser data for det første, at KUI følger de unge tæt og har information om, hvad de laver. Det giver grundlæggende mulighed for at kunne agere i forhold til de unge. Samtidig viser det også, at der er en mindre gruppe, der stabilt er i beskæftigelse eller afventer opstart af uddannelse, men at der er ca. 90 unge, der er særligt udsatte og har brug for en fokuseret indsats.

En nærmere udsøgning af gruppen af de i alt 120 unge viser flg.:

- Køn: 53 pct. drenge og 47 pct. piger.
- Land: 92 pct. danske (øvrige rumænere, ukrainere og tyrkere).
- Folkeskolens afgangseksamen: 62 pct. enten uden afgangseksamen eller et snit under 4.
- Afgangsskoler: 42 pct. af eleverne kommer fra de store folkeskoler i Randers by (Nørrevangsskolen, Tirsdalens skole, Vestervangsskolen) og fra Ungdomsskolens Heltidsundervisning.
- Anden kommunal indsats: 40 pct. har, eller har haft, sag i familie eller handicap.

Således er der overvejende tale om etnisk danske unge med svage faglige forudsætninger, der ofte har, eller har haft, en familie- eller socialindsats. Så er deres udfordringer i stor udstrækning erkendte i løbet af deres skolegang.

For de 18-24-årige gælder, at de overordnet fordeler sig i tre hovedaktiviteter:

Tabel 11.4. Fordeling på hovedaktiviteter (18-24 år)

Aktivitet	Antal	Procent
Deltidsarbejde	67	10 pct.
Uddannelseshjælp	423	62 pct.
Andre aktiviteter*	190	28 pct.

Således er flertallet på 62 pct. på offentlig forsørgelse (uddannelseshjælp), men en udsøgning på "Andre aktiviteter" viser flg.:

Tabel 11.5. Fordeling på andre aktiviteter (18-24 år)

Andre aktiviteter	Antal	Procent
Afventer uddannelse	17	9 pct.
Søger arbejde	29	16 pct.
RUN/TPV	9	4 pct.
I kontakt	135	71 pct.

En nærmere udsøgning af de 680 unge viser flg.:

- Køn: 51 pct. drenge og 49 pct. piger
- Folkeskolens afgangseksamen: 70 pct. enten uden eller snit under 4.
- Afgangsskole: 33 pct. kommer fra fire skoler (Nørrevangsskolen, EUD10, Ungdomsskolens Heltidsundervisning eller Specialskolen Trekløverskolen).
- Anden kommunale indsats: 37 pct. har, eller har haft, sag i familie eller handicap.
- Tilflyttere: 32 pct. er tilflyttet kommunen inden for de seneste 3 år. Det svarer til ca. 218 unge tilflyttere, der primært kommer fra de omkringliggende kommuner, særligt Syddjurs, Norddjurs, Favrskov og til dels Mariager Kommune.

Profilen på denne gruppe ligner til dels de 15-17-årige, men dog er det bemærkelsesværdigt, at andelen med svage faglige forudsætninger er større, og en større gruppe har specialskolen som afgangsskole (hvilket skyldes, at mange elever er tæt på 18 år, når de afslutter specialskole). Bemærkelsesværdigt er det også, at en tredjedel er tilflyttere indenfor de seneste tre år, hvilket indikerer, at der er en udfordring med tilflytning af ressourcetsvage unge. Ser man specifikt på tilflytningen af unge i alderen 20-22-årige, så viser data, at andelen med ungdomsuddannelse er markant lavere end de 20-22-årige med bopæl i Randers kommune. På den vis sænker tilflytterne uddannelsesniveaue i Randers.

Tabel 11.6. Andel af 20-22 årige med en ungdomsuddannelse

Har de 20-22-årige med bopæl i Randers kommune en ungdomsuddannelse?	Andel af alle i målgruppen	Andel hos tilflyttere
I gang	18 pct.	19 pct.
Ja	61 pct.	44 pct.
Nej	21 pct.	37 pct.

Kilde: Uno Ung, Data fra egne fagsystemer udtrukket via BI (Uno Ung & Folkeregisteret)

Der er også udsøgt data på forældrene til de 800 unge, og her viser data, at ca. 40 pct. af forældrene er på en form for overførselsindkomst.

Det har ikke været muligt at kombinere udsøgningen af denne ungegruppe med data om gruppens sundhed. Som supplement har Social- og Arbejdsmarkedsafdelingen indhentet data på gruppen fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, der er oplyst nedenfor. Der er således ikke tale om samme unge, data er fra 2024, men det vurderes, at det rimeligvis vil være gældende for de unge, der er trukket data på i marts 2025. Data præsenteres i senere afsnit, men her skal blot fremhæves, at ca. 2/3-del af målgruppen

ses at have registrerede udfordringer særligt omkring psykiske diagnoser, men også misbrug og kriminalitet.

Sammenfattende synes data således at vise følgende om de 15-24-årige udenfor uddannelse og beskæftigelse:

Andelen af unge uden for uddannelse og beskæftigelse er svagt dalende, men stadig højere end landsgennemsnittet. Gruppen af unge er kendetegnet ved at være kendte i løbet af deres skoletid pga. lavt fagligt niveau og/eller familie- eller sociale indsatser. Efter grundskolen er der også relativt tæt opfølgning på de til enhver tid små 100 unge under 18 år, der er i særligt, udsatte situationer.

Når de unge er over 18 år, er en stor andel af gruppen på offentlig forsørgelse og for den gruppe gælder, at de er endnu mere udsatte i forhold til faglige, personlige, sociale og sundhedsmæssige udfordringer.

En særlig problemstilling er, at op til en tredjedel af de unge er tilflyttere til kommunen indenfor de seneste år. Det kalder på en fokuseret indsats for både at mindske tilstrømningen og håndtere tilflyttere så godt som muligt.

11.2. Overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse i Randers

Overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse kan ansues ud fra mange forskellige vinkler. Nedenstående fremhæver de nøgletal, der ofte bliver fremhævet i den offentlige debat.

Andelen af unge, der tager ungdomsuddannelse

Danmark har en uddannelsespolitisk målsætning om, at i 2030 har mindst 90 pct. af de 25-årige gennemført en ungdomsuddannelse. Det er muligt at forholde sig til denne målopfyldelse på flere måder og på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside angives hhv. den andel, der forventes at fuldføre, og den andel der faktisk har fuldført:

1. Ministeriet har i en årrække anvendt den såkaldte profilmodel med henblik på at gøre status på målopfyldelsen. Modellen viser, hvor stor en andel af en ungdomsårgang forventes at have taget en ungdomsuddannelse 8 år efter 9. klasse.

Seneste opgørelse er årgang 2022, der viser, at 86,8 pct. af de unge i Randers Kommune forventes at have gennemført en ungdomsuddannelse mod 85,1 pct. på landsplan. Randers Kommune ligger således over landsgennemsnittet efter denne opgørelsesmetode.

2. Andel med mindst en ungdomsuddannelse 8 år efter 9.klasse.

Seneste opgjorte årgang er 2014, hvor Randers Kommunes andel er 85,1 pct. mod landsgennemsnittet på 85,8 pct. Randers kommune ligger således omkring landsgennemsnittet efter denne opgørelsesmetode.

Kilde: [Uddannelsesmålsætninger](#)

Andelen af unge, der går fra grundskole til ungdomsuddannelse

Børne- og Undervisningsministeriet udgiver endvidere data på afgangselevernes overgang til hhv. ungdomsuddannelse, 10. klasse eller øvrige uddannelser ét år efter, at eleverne er gået ud af 9. klasse. Disse data illustrerer således, i hvilken grad grundskolerne i et kortere perspektiv lykkes med at sikre en god overgang fra grundskolen.

De seneste tilgængelige data viser, at elever med bopæl i Randers i en årrække har ligget lige under gennemsnittet for Region Midt. I det seneste opgjorte år, 2021/22, er andelen 85,7 pct. i Randers mod 86,0 pct. i Region Midt.

Kilde: <https://uddannelsesstatistik.dk/pages/topics/208.aspx/>

Andel i ungdomsuddannelse set i forhold til støttebehov

En nylig undersøgelse af Indenrigsministeriets benchmarkingenhed viser, at Randers Kommune præsterer bedre end forventet i forhold til de unge, man anser for at have et støttebehov efter endt grundskole.

Undersøgelsen tager afsæt i beregninger af socioøkonomiske forhold i kommunerne og for Randers gælder, at man forventer, at andelen af elever, der kunne forventes både at have støttebehov og samtidig være udenfor uddannelse/beskæftigelse er 18,5 pct. Imidlertid er det faktiske tal 15,5 pct. og altså 2,5 procentpoint lavere (og dermed bedre) end forventet.

Undersøgelsen kan derfor have sammenhæng med afsnittene om beskæftigelsesindsatsen, der viser, at der præsteres omkring forventet ud fra de socioøkonomiske grundvilkår. Det ændrer dog ikke ved, at Randers Kommune fortsat har en markant udfordring at løfte, idet man netop er udfordret på en større andel af socioøkonomiske udfordrede borgere.

Kilde: <https://www.benchmark.dk/analyser/dagtilbud-skole-og-uddannelse/resultater-for-elever-med-stoerst-sandsynlighed-for-stoettebehov>

Andel af unge, der tager en erhvervsuddannelse

Det er en kendt problemstilling, at Danmark mangler faglært arbejdskraft, og der har længe været ønske om, at langt flere unge tog en erhvervsuddannelse. På trods af, at der er sat en målsætning om, at 30 pct. af afgangseleverne skal søge en erhvervsuddannelse, er søgetallene på landsplan stagneret omkring 20 pct.

I Randers Kommune svinger søgetallene med nogle procenter fra år til år, men ligger typisk 2-3 procentpoint over landsgennemsnittet således også i 2025, hvor 22,7 pct. af afgangseleverne søgte en erhvervsuddannelse. Det er dog både under det lokalt fastsatte måltal på 25 pct. og det nationale på 30 pct.

Søgetallene fra grundskolen viser dog langt fra hele billedet af søgningen til erhvervsuddannelserne, da der optages elever i alle aldersgrupper. En søgning på Danmarks Statistik på udviklingen i antallet af elever på erhvervsuddannelserne i Randers i perioden 2019 til 2025 viser et fald på ca. 5 pct.

Sammenfattende indikerer ovenstående data, at Randers Kommune generelt ligger lidt, men ikke langt, under landsgennemsnittet i forhold til unge, der tager en ungdomsuddannelse. Tager man højde for socioøkonomiske forhold ser det samtidig ud til, at man præsterer lidt bedre end forventet. Men da socioøkonomien er udfordret, er der brug for, at der præsteres endnu bedre.

Eksempel på ungdomsuddannelse – Randers HF og VUC

Randers Kommune afspejler i høj grad landsdækkende tendenser med et stort flertal af afgangseleverne på ca. 72 pct., der søger gymnasiale uddannelser, mens ca. 22 pct. søger erhvervsuddannelserne. Ud fra data kan det konstateres, at elever, der søger mod erhvervsuddannelserne og HF, i gennemsnit har lavere karaktergennemsnit grundskolen, ligesom det er de uddannelsesstilbud, der har mest frafald.

Data fra Børne- og Undervisningsministeriets databank www.uddannelsesstatistik.dk viser, at der både på landsplan og i Randers Kommune er flere mænd end kvinder, der går på HH uddannelsen. Det kan dog konstateres, at andelen af mænd er højere i Randers Kommune.

Elever på HF i Randers har et lavere karaktergennemsnit fra grundskolen end landsgennemsnittet, ligesom forældrenes uddannelsesbaggrund er lavere. Ligeledes er der søgt særlig understøttelse (SPS) til ca. 1/3 af eleverne på HF Randers. Det indikerer samlet, at elevgrundlaget er lidt mere udfordret end landsgennemsnittet.

Ser man imidlertid på nøgletal for fuldførelsesprocent og løfteevne, leverer Randers HF gode resultater. Med 75 pct. af eleverne, der fuldfører uddannelsen, ligger HF 5 procentpoint over landsgennemsnittet, og skolens løfteevne er +0,4. Andelen er elever, der påbegynder videre uddannelse, er på niveau med landstallene – dog ses lille overvægt af elever på kortere videregående uddannelser. Bemærkelsesværdigt er det dog, at i et 3-årigt perspektiv er der hele 22,9 pct., der er i gang med en erhvervsuddannelse. Det tilsvarende tal på landsplan er 14,2 pct.

Af tabellerne om grundforløb 1 og EUD10 fremgår, at der er en overrepræsentation af drenge på uddannelserne. På grundforløbet er der 75 pct. drenge og på EUD10 er der 58 pct. drenge. Ser man på forældrenes uddannelsesbaggrund er tendensen den samme som på HF, nemlig at flertallet har en ungdomsuddannelse som højeste uddannelsesniveau og færre end landsgennemsnittet har afsluttet en videregående uddannelse. Resultaterne for grundforløb 1 ligner landstallene både i forhold til fremmøde- og fuldførelsesprocenter.

Samlet kan det således konstateres, at uddannelserne håndterer elevgrupper, der er mere udfordrede end landsgennemsnittet, men generelt set alligevel leverer resultater svarende til landsgennemsnittet. Tilmed ser HF ud til at levere en højere løfteevne.

Tabel 11.7. Uddannelsesstyper – karakteristika for studerende/elever

HF - Ved studiestart 2024	Randers	Landstal
Alder	17 år	17 år
Køn	K (54 pct.), M (46 pct.)	K (60 pct.), M (40 pct.)
Bopæl	I kommunen (88 pct.)	N/A
Karaktergennemsnit fra folkeskolen	4-4,99	5-5,99

Forældres uddannelsesniveau 2024/25		
Grundskole	9 pct.	11 pct.
Ungdomsudd.	51 pct.	38 pct.
Videregående	41 pct.	49 pct.
N/A	0 pct.	3 pct.

HF 2023/2024	Randers	Landstal
Fremmødeprocent	84,1 pct.	82,9 pct.
Fuldførelsesprocent	75 pct.	70 pct.
Karaktergennemsnit eksamen (2024)	6,4	6,0
Løfteevne/undervisningseffekt (CEPOS)	+0,4	-

Uddannelse 3 år efter dimission 2019/2020		
Erhvervsuddannelse	22,9 pct.	14,2 pct.
Kortere videregående	10,7 pct.	8,2 pct.
Mellemlange	35,9 pct.	42,1 pct.
Lang videregående	0 pct.	0,2 pct.

EUD 10 - Ved studiestart 2024	Randers	Landstal
Alder	16 år	16 år
Køn	K (42,4 pct.), M (57,6 pct.)	K (49,6 pct.), M (50,4 pct.)
Bopæl	I kommunen (86,1 pct.)	I kommunen (78,1 pct.**)
Karaktergennemsnit fra folkeskolen	N/A	N/A

Forældres uddannelsesniveau		
Grundskole	9,8 pct.	4,9 pct.
Ungdomsudd.	54,7 pct.	29 pct.
Videregående	33,9 pct.	62,9 pct.

Grundforløb 1 - Ved studiestart 2024	Randers	Landstal
Alder	16-17 år	16-17 år
Køn	K (25 pct.), M (75 pct.)	K (31 pct.), M (69 pct.)
Bopæl	I kommunen (66 pct.)	N/A
Karaktergennemsnit fra folkeskolen	4,0-6,9 (52 pct.)	4,0 – 6,9 (45 pct.)

Forældres uddannelsesniveau		
Grundskole	8 pct.	9 pct.
Ungdomsudd.	58 pct.	49 pct.
Videregående	33 pct.	40 pct.

Samlet resultat 2023/2024	Randers	Landstal
Fremmødeprocent (GF1)	88,40 pct.	87,77 pct.
Fuldførelsesprocent (GF1)	83 pct.	84 pct.
Overgang til ungdomsuddannelse – opgjort 30. september efter afgang fra 10.-klasse	74,7 pct.	68,9 pct.

11.3. Tilbud til unge uden uddannelse og beskæftigelse

Ungdomsuddannelser - fastholdelsesindsats

Som det fremgår af ovenstående, er flertallet af de unge i alderen 15-24 år i Randers Kommune i gang med en ungdomsuddannelse. Set i forhold til problemstillingen med den høje andel af unge i Randers Kommune

uden uddannelse og beskæftigelse er det særligt relevant at se på uddannelseslandskabets evne til at fastholde de unge, når de påbegynder ungdomsuddannelse.

Siden 2021 har Randers Kommune haft den såkaldte Garantiskoleaftale, der beskriver samarbejdet mellem de lokale uddannelsesinstitutioner og den kommunale ungeindsats. Formålet med aftalen er at sikre, at ingen part slipper en ung, før man har vished om, at en anden part tager over og er bekendt med den unge og dennes problemstillinger.

Som en del af Garantiskolesamarbejdet følges der løbende op på udviklingen i frafald på uddannelserne og også her, kan der konstateres en dalende tendens. Seneste datatræk fra fagsystemet Unoung på frafald i gruppen af unge fra 15-24 år udenfor grundskolen gælder perioden august 2024 – marts 2025. Den viser, at i alt 704 unge med bopæl i Randers Kommune er frafaldt en uddannelse. Det kan forekomme som et højt tal, men flertallet dækker over relativt uproblematisk frafald, hvor en ung skifter og fortsætter i en anden uddannelse. Særligt relevant i denne sammenhæng er det at se, hvor mange af de unge, der ikke lykkes i et skifte og ender på offentlig forsørgelse. Her viser status i marts 2025, at i alt 64 af de 704 unge er på uddannelseshjælp svarende til 9 pct. Af de 64 kom 21 fra Tradiums erhvervsuddannelse, 10 fra FGU og 10 fra HF. De øvrige kom fra uddannelser uden for Randers.

Således ses der at være et vist, men dog begrænset, potentiale i at reducere overgangen til uddannelseshjælp, da Garantiskoleaftalen vil kunne adressere de ca. 40 unge. Opgaven bliver at få forfinet arbejdsgangene, så man koncentrerer indsatsen på den helt rigtige målgruppe.

FGU – forberedende grunduddannelse i Randers

FGU blev oprettet som uddannelsesinstitution i 2018 med det formål at hjælpe unge, der ikke er blevet klar til uddannelse eller beskæftigelse, til at komme godt videre. FGUs opgave er dermed netop at yde et centralt bidrag til at mindske andelen af unge uden uddannelse og beskæftigelse. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har i 2023 vist, at Randers er blandt de kommuner, der benytter FGU allermost, da ca. 20 pct. af de unge uden uddannelse eller beskæftigelse har været på FGU. Det betyder naturligvis, at institutionens evne til at hjælpe de unge er desto mere relevant at se på (<https://www.ae.dk/analyse/2023-08-unge-uden-job-og-uddannelse-store-forskelle-paa-kommunernes-brug-af-fgu>).

For at følge udviklingen opgøres i Randers Kommune årligt antallet af unge, der indskrives som FGU-elever i løbet af et skoleår, og her har tallet ligget relativt stabilt omkring 400 unge pr. år. Da varigheden af deres forløb er individuelt fastsat, er det vigtigt at se på samlet antal elevårsværk, og det ligger også relativt stabilt omkring 220 årsværk.

En søgning på elevernes aktivitet efter afsluttet FGU viser, at ca. 65 pct. af eleverne overgår og forbliver i uddannelse eller beskæftigelse. Det stemmer udmærket overens med de tal, der offentliggøres for FGU på landsplan. Så selvom Randers Kommune er blandt kommunerne, der benytter FGU mest, er der fortsat et potentiale i at øge elevtallet, ligesom institutionen kan forbedre deres udslusningseffekt.

STU i Randers

STU er en treårig ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, som ikke kan gennemføre en ungdomsuddannelse eller gå på FGU. STU forudsætter kommunal visitation, der i Randers Kommune sker halvårligt. I lighed med de øvrige danske kommuner, oplever Randers et øget pres på visitationen til STU. Særligt ses en stigning i indstillinger fra unge med autismediagnoser. Årligt visiteres omkring 30-35 unge til

STU, så der løbende er omkring 100-110 STU-elever i Randers. Det er en stigning over de seneste år på ca. 8-10 unge årligt.

Tilbud “mellem” FGU og STU

De tre ovenstående afsnit viser helt overordnet de tre muligheder for uddannelse, der findes for unge – og selvom de løfter en enorm opgave, udestår der fortsat at hjælpe en gruppe af unge, der ikke kan profitere af de muligheder (eller ikke er i målgruppen for STU). Lidt forsimplet kan man sige, at der er behov for indsatser til unge, der falder enten mellem uddannelse og FGU eller mellem FGU og STU.

For begge grupper gælder, at hvis de ikke mødes med en indsats, vil en ganske stor andel af dem søge uddannelseshjælp for at få en forsørgelse. Som nævnt ovenfor er der aktuelt omkring 680 unge mellem 18-24 år, der modtager uddannelseshjælp. Det er et tal, der gerne skal mindskes enten ved at forhindre, at de søger uddannelseshjælp eller ved en forstærket indsats, mens de er på uddannelseshjælp.

Indsatsen for de unge på uddannelseshjælp er beskrevet andetsteds i Hvidbogen, så her adresseres kort de indsatser, der skal hindre, at den gruppe af unge søger uddannelseshjælp.

Grundlæggende har alle unge tilbud om uddannelses- og erhvervsvejledning fra UU i Randers. Den indsats består af opsøgende arbejde og individuelle samtaleforløb, hvor UU-medarbejder og den unge og dennes familie støttes og vejledes i forhold til muligheder for at komme i uddannelse eller opnå beskæftigelse. Som indikeret ovenfor, er der til enhver tid omkring 300-400 unge, der er i dialog med UU.

Foruden dette tilbud er der ikke andre permanente tilbud, men man er afhængig af særlige budgettildelinger eller fondsfinansiering. Aktuelt findes der i Randers to tilbud til unge i denne målgruppe: RUN og Talenter på vej. RUN hører under Randers Ungdomsskole og Talenter på vej hører under Randers FC Jobakademi. Begge tilbud har løbende omkring 10-20 unge tilknyttet. Der er ikke aktuelt trukket data på de to tilbud, men skønsmæssigt lykkedes de at hjælpe ca. halvdelen af de unge videre i uddannelse eller beskæftigelse.

Sundhedsområdets tilbud i relation til ungeindsatsen

Sundhedsområdet i Randers Kommune bidrager også til KUI med en række forskellige tilbud til de unge. Baggrunden for flere af tilbuddene er resultaterne fra DEFACTUMS rapport ”Hvordan har du det”, som viser, at mange unge i Region Midtjylland oplever stress, angst, ensomhed og depression. Dette gælder også for de unge i Randers Kommune og medfører blandt andet, at de unge i Randers Kommune har et ringere grundskoleforløb og en lavere grad af faglig kunnen og efterfølgende et lavere uddannelsesniveau. Ligeledes ses det, at denne gruppe af unge i Randers Kommune har en mindre tilknytning til arbejdsmarkedet, og at de modtager offentlig forsørgelse i længere tid (Randers Kommune: ”En forstærket ungeindsats – Delanalyse 1” 2023).

Nedenfor ses en opstilling af indsatser for denne gruppe:

- Psykologsamtaler for de unge mellem 20-25 år. Formålet er at forebygge, at lettere mentale helbredsproblemer i ungdomslivet kan udvikle sig til mere alvorlige problematikker, og at der sker en bedring af funktionen i forhold til job, uddannelse og socialt liv. Tilbuddet gives til ca. 8-10 unge om måneden.

- Specialtandpleje til sårbare unge. Tilbud til unge med fysisk og psykisk udviklingshæmning og varige sindslidelser. Gennem tandpleje fremmes den unges fysiske, psykiske og sociale trivsel ved fx at sikre en god tyggeevne, fravær af smerter, social accept/øget selvværd etc. Der er et stigende antal unge, som visiteres til specialtandplejen.
- Ressourceforløb for unge. Samarbejde mellem Jobcenter Randers/Uddannelseshuset og Rehabiliteringsenheden. Målgruppen er unge mellem 18-29 år og omfatter primært målgruppe 6.8 og sekundær målgruppe 6.5, jf. Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Formålet er, at man gennem en kombineret sundheds- og beskæftigelsesfaglig indsats kan igangsætte, fastholde og forankre en positiv livsstilsændring for målgruppen.
- Seksuel sundhed. Obligatorisk seksualundervisning af Ungdomsskolen og Sundhedsplejen til alle 8. klasser.
- Det gode ungdomsliv. Her er der fokus på nikotin- og alkoholforebyggelse via oplæg for elever og forældre.
- Nikotinstop for unge. Gruppebaseret stopforløb målrettet unge med et dagligt nikotinformbrug.
- Lær at tackle angst og depression for unge. Tilbud til de 15-25-årige med henblik på at give inspiration til, hvordan unge tackler de bekymringer og problemer, som følger med angst og depression og får mere selvtillid og styrke til at klare det, der er svært. Der afvikles 2 hold årligt med plads til 15 unge pr. hold.

Mødet med de unge kræver en helhedsorienteret sundhedsindsats, som både har fokus på vaneændringer og mental sundhed.

11.4. KUI – styrker og svagheder

Trods påviste socioøkonomiske udfordringer ligger Randers Kommune i mange analyser på landsgennemsnit i forhold til unge, der tager ungdomsuddannelse. Tilmed viser nylig analyse, at Randers Kommune præsterer højt i forhold til unge med støttebehov. Dette indikerer, at Randers Kommune har et godt grundlag at arbejde ud fra. Randers Kommune har herudover et flerårigt UUR-samarbejde på tværs af beskæftigelses- og skoleområdet. Samarbejdet er velfungerende, men det vurderes, at samarbejdet med fordel kan videreudvikles.

Til trods for ovenstående viser data imidlertid også, at Randers Kommune har en så stor socioøkonomisk udfordring, at kommunen ikke kan præstere svarende til landsgennemsnittet, når der ses på populationen af unge i aldersgruppen 15-24 år. Særligt er udfordringen, at det ikke er lykkedes at mindske andelen af unge på uddannelseshjælp. Dette skyldes ikke mindst de unges til- og fraflytningsmønstre, hvor flere unge med ungdomsuddannelser flytter ud af Randers Kommune for at tage en videreuddannelse, mens flere unge uden en uddannelse flytter til kommunen.

12. Sundhed

Sundhedsområdet i Randers Kommune har et samlet budget på ca. 143 mio. kr. årligt (eksklusiv kommunal medfinansiering), og der er i alt ca. 190 ansatte i hele sundhedsområdet.

Udover egne tilbud - som varetager sundhedsområdets primære opgaver - indgår sundhedsområdet i en lang række samarbejder på tværs af forvaltningsområder og private aktører. Det er en væsentlig forudsætning for at få succes med forebyggelse og sundhedsfremme, at indsatsen er bredt forankret på tværs af forvaltningsområderne i kommunen. Herudover er det private og foreningsbaserede initiativ vigtigt, hvis man samlet set skal lykkes med sundhedsindsatser. Sundhed er på den måde noget, vi gør sammen.

Sundhedsområdet er ofte igangsætter og arbejder efter en målsætning om at kunne fungere som det centrale videnscenter på sundhedsområdet for de øvrige forvaltningsområder og eksterne samarbejdspartnere.

De forskellige afdelinger under sundhedsområdet i Randers Kommune har ikke blot fokus på samarbejde udadtil. Der er et stort samarbejde på tværs af de respektive sundhedsafdelinger. Her arbejder man med deling af sundhedsfaglig viden og viden om implementering af sundhedstiltag, men der er også et stærkt fokus på arbejdet med sundhedsfremme. Målsætningen er, at sundhedsfremme skal have større effekt og fokus end behandling. Dette er også centralt i sundhedsområdets fælles aftalemål.

Sundhedsområdet er for de fleste faggruppers vedkommende mindre berørt af rekrutteringsvanskeligheder, men man er begyndt at kunne mærke udfordringen. Derfor er der arbejdet med en konkret rekrutteringsstrategi de seneste år.

En stor del af Randers Kommunes sundhedstilbud er placeret i Randers Sundhedscenter, men der er også sundhedscenter i Havndal og ved Gudenåen samt en række tandklinikker rundt om i kommunen.

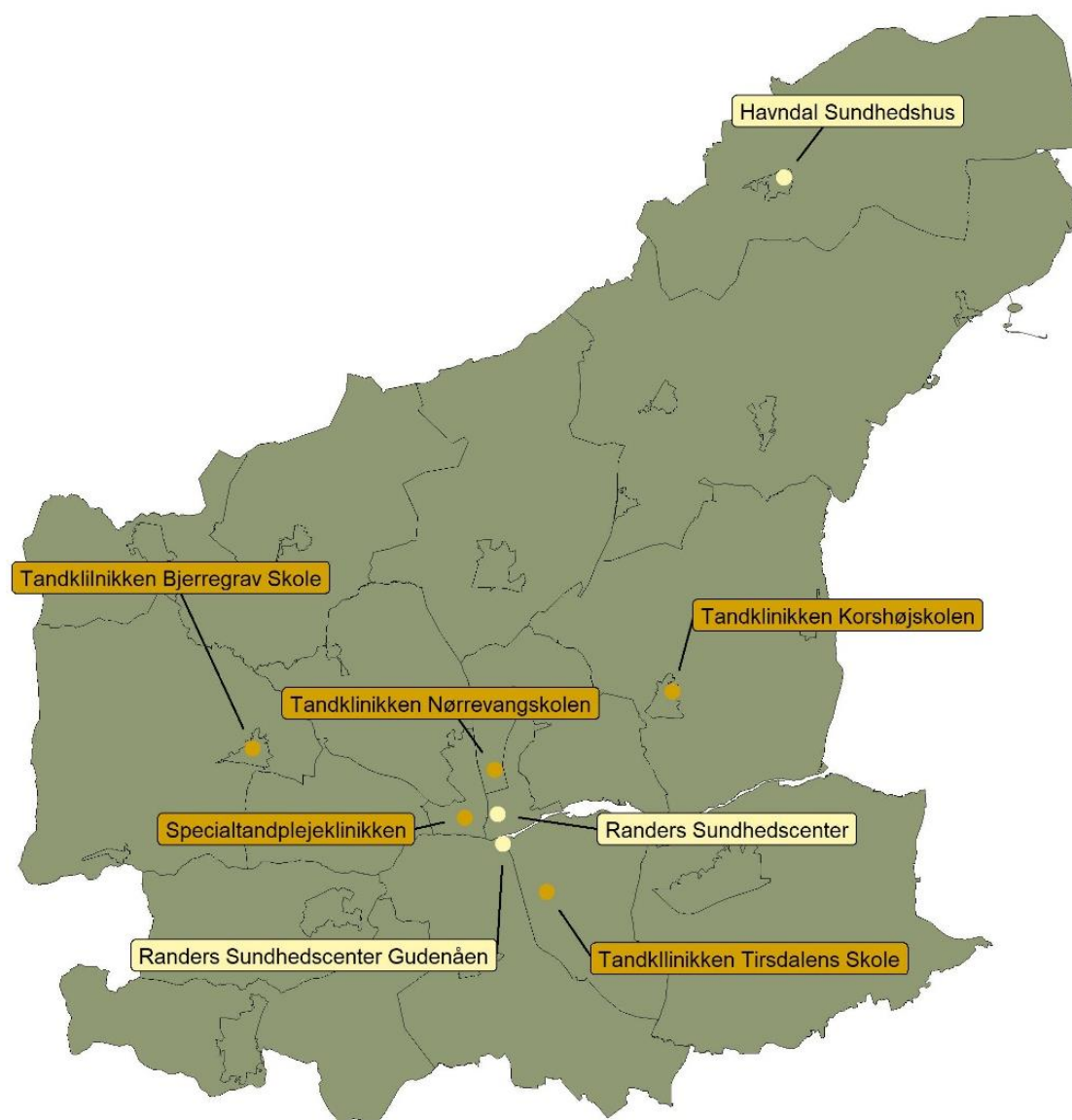
Sundhedsområdet er i Randers Kommune organisatorisk opdelt i følgende fagområder:

- Rehabiliteringsenheden
Udfører genoptræning, forløbsprogrammer og rehabilitering af en bred gruppe af borgere, som fx har en genoptræningsplan efter operation eller skade, lider af kroniske sygdomme eller andet. Rehabiliteringsenheden har til huse i Randers Sundhedscenter og i Randers Sundhedscenter Gudenåen.
- Tandplejen
Udfører børne og ungetandpleje, tandregulering, specialtandpleje, omsorgstandpleje og socialtandpleje. Tandplejen er placeret i Randers Sundhedscenter, Tandklinik på Viborgvej, Bjerregrav Skole, Tirsdalens Skole, Nørrevangsskolen og Korshøjsskolen.
- Sundhedsplejen
Udfører sundhedspleje for småbørn og skolebørn samt en række hold og forløb for familier fx FIV. Sundhedsplejen er beliggende i Randers Sundhedscenter.
- Forebyggelsesenheden
Sundhedsfremmeeenheden udvikler og igangsætter sundhedstiltag på tværs af kommunale forvaltninger, borgere og virksomheder herunder fx rygestop, væggtab, psykologhjælp til unge og sundhedshøjskolen. Sundhedsfremmeeenheden har til huse i Randers Sundhedscenter.
- Syn- og hørecenter Midt

Hjælper borgere med syns- eller hørenedsættelse i både Randers, Favrskov, Syddjurs og Norddjurs kommuner. Syn- og hørecenter Midt har til huse i Randers Sundhedscenter.

På nedenstående kort ses placering af de kommunale sundhedsinstitutioner.

Kort 12.1. Placering af de kommunale sundhedsinstitutioner

12.1 Sundhedsreform 2024

Den 15. november 2024 indgik regeringen en politisk aftale om en omfattende sundhedsreform. Formålet er at styrke sundhedsvæsenet og gøre det mere borgernært.

Med fire regioner, nye sundhedsråd, en lægereform og kronikerpakker er ambitionen blandt andet at sikre, at alle har adgang til sundhedstilbud af høj kvalitet, og at borgere med en kronisk sygdom får bedre og mere sammenhængende behandling.

Hovedpunkter i sundhedsreformen:

1. **Sundhedsråd:** Der oprettes 17 nye sundhedsråd med repræsentanter fra både kommuner og regioner. Disse råd får et fælles ansvar og midler til at styrke de nære sundhedstilbud.
2. **Opgaveflytning:** Myndigheds- og finansieringsansvaret for flere sundhedsopgaver flyttes fra kommuner til regioner. Dette inkluderer blandt andet kommunale midlertidige pladser, akutsygepleje, patientrettet forebyggelse og dele af den specialiserede genoptræning.
3. **Folkesundhedslov:** Der indføres en ny folkesundhedslov, der skal styrke kommunernes arbejde med strukturel forebyggelse på tværs af velfærdsområder.
4. **Almen praksis:** Der indføres en ny styring og udvikling af almen praksis, herunder etablering af nye klinikformer, øget kapacitet og bedre geografisk fordeling af læger.
5. **Ny regionstruktur:** Region Hovedstaden og Region Sjælland sammenlægges til én ny region, "Region Østdanmark", som vil dække næsten halvdelen af befolkningen.

Reformen sigter mod at skabe et mere sammenhængende og effektivt sundhedsvæsen, der er tættere på borgerne og bedre rustet til fremtidens udfordringer.

12.2 Kommunal sundhedsfremme og forebyggelse

Kommunerne spiller en central rolle i at fremme sundhed og forebyggelse, som kan føre til både menneskelige og samfundsøkonomiske gevinster. Ved at prioritere sunde rammer, styrke fællesskaber og investere i børn og unge kan kommunen understøtte en mere bæredygtig udvikling af borgernes sundhedstilstand og samtidig reducere ulighed i sundhed. Målrettede indsatser mod risikofaktorer såsom nikotin, alkohol og fysisk inaktivitet og sygdomme med den største sygdomsbyrde vil som udgangspunkt skabe størst værdi for borgerne.

Sunde rammer

Etablering af sunde rammer er afgørende for at skabe et bæredygtigt samfund. Når forebyggelse integreres i kommunens arbejde, fra fysiske miljøer til borgernes møder med medarbejdere, øges livskvaliteten og trivslen for den enkelte. Dette mindsker ikke blot sygdomsbyrden, men øger også antallet af borgere, der aktivt kan bidrage til samfundet. Initiativer som tobak- og nikotinfri arbejdspladser og brugen af data til at målrette indsatser er eksempler på effektive tiltag.

Fællesskaber og samarbejde på tværs

Fællesskaber spiller en væsentlig rolle i at fremme trivsel og mental sundhed. Kommunen kan skabe fleksible rammer for frivillighed, samarbejde med civilsamfundet og prioritere fysisk planlægning, der understøtter fællesskab. Trivsel på arbejdspladsen, rummelige jobmuligheder og en målrettet indsats mod sygefravær bør være centrale områder. Derudover kan et øget samarbejde mellem kommunen, civilsamfundet og erhvervslivet styrke borgernes sundhed gennem incitamenter for foreningslivet, fysiske rammer og boligpolitikker, der fremmer sundheden.

Tidlig indsats

En tidlig indsats ved investering i børn og unge er væsentlig for at sikre fremtidens velfærdssamfund. Trivsel, sundhed og udvikling gennem tværfaglige indsatser i dagtilbud, skoler og fritidslivet vil i den forbindelse være vigtige fokusområder. Styrkelse af fællesskaber og inkluderende aktiviteter kan forbedre børns sociale og mentale trivsel, mens sund måltidskultur, fysisk aktivitet og begrænsning af skærmtid understøtter en sund opvækst. Forebyggelse gennem nikotinfri skoletid og sund festkultur er ligeledes vigtigt, sammen med målrettet støtte til unge i mistrivsel for at forbedre deres muligheder for uddannelse og job.

Differentierede tilbud

For at fremme lighed i sundhed bør der arbejdes med - på tværs af forvaltningsområder - at tydeliggøre at sunde rammer for alle bidrager til at mindske social ulighed. Dette kræver en særlig prioritering af ressourcer til borgere, institutioner og områder med størst behov. Differentierede kommunale tilbud, der tilpasses borgernes ressourcer og behov, sikrer, at udsatte grupper modtager den nødvendige støtte. Indsatser for sårbare grupper bør i den forbindelse bringes tættere på hverdagslivet gennem lokale og skræddersyede løsninger.

Forebyggelse og sundhedsfremme er ikke blot en omkostning men en investering i bedre livskvalitet og lavere udgifter til behandling og pleje på sigt. Kommunens unikke position tæt på borgerne bør udnyttes til at implementere helhedsorienterede løsninger, der fremmer sundhed, skaber lighed og styrker det samlede samfund.

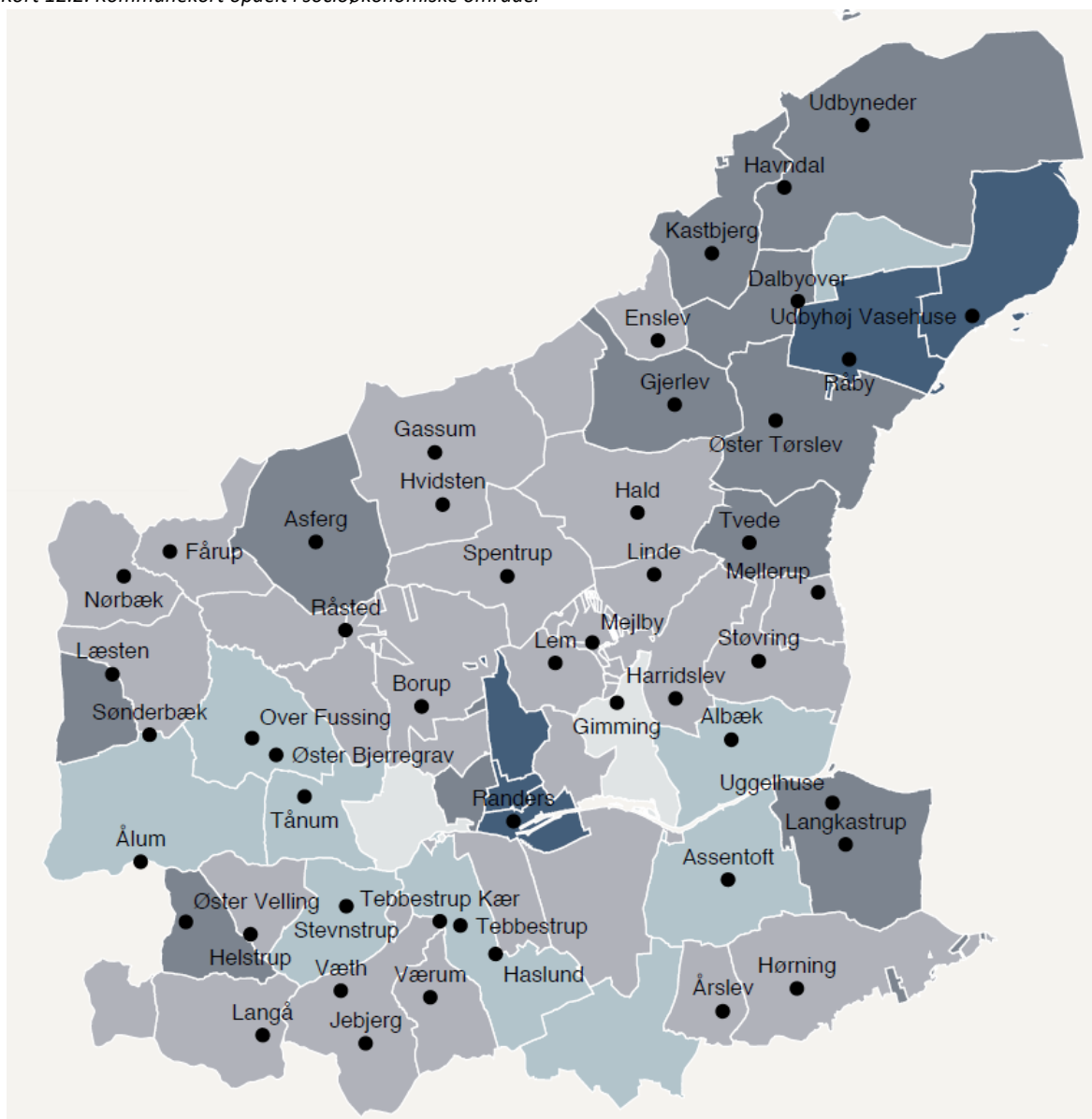
12.3 Social ulighed i sundhed

Randers Kommune står som mange andre kommuner i Danmark over for en række sundhedsudfordringer, der ofte er tæt knyttet til både sociale og demografiske forhold. Samlet set er Randers Kommune dog mere udfordret end langt de fleste kommuner, og der er derfor god grund til at sætte fokus på øget forebyggelse og strukturelle indsatser, hvis udviklingen skal vendes.

En væsentlig udfordring er social ulighed i sundhed, som beskriver systematiske forskelle i sundhedstilstanden mellem grupper i samfundet på grund af forskelle i social position. I Randers Kommune er der markante forskelle mellem sociale grupper, hvor borgere med lavere uddannelse, lavere indkomst og svagere arbejdsmarkedstilknytning typisk har dårligere helbred, kortere levetid og højere forekomst af kroniske sygdomme.

Nedenfor ses et kommunekort opdelt i socioøkonomiske områder baseret på uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknytning og personindkomst. Jo mørkere farver på kortet, jo lavere er områdets socioøkonomiske status.

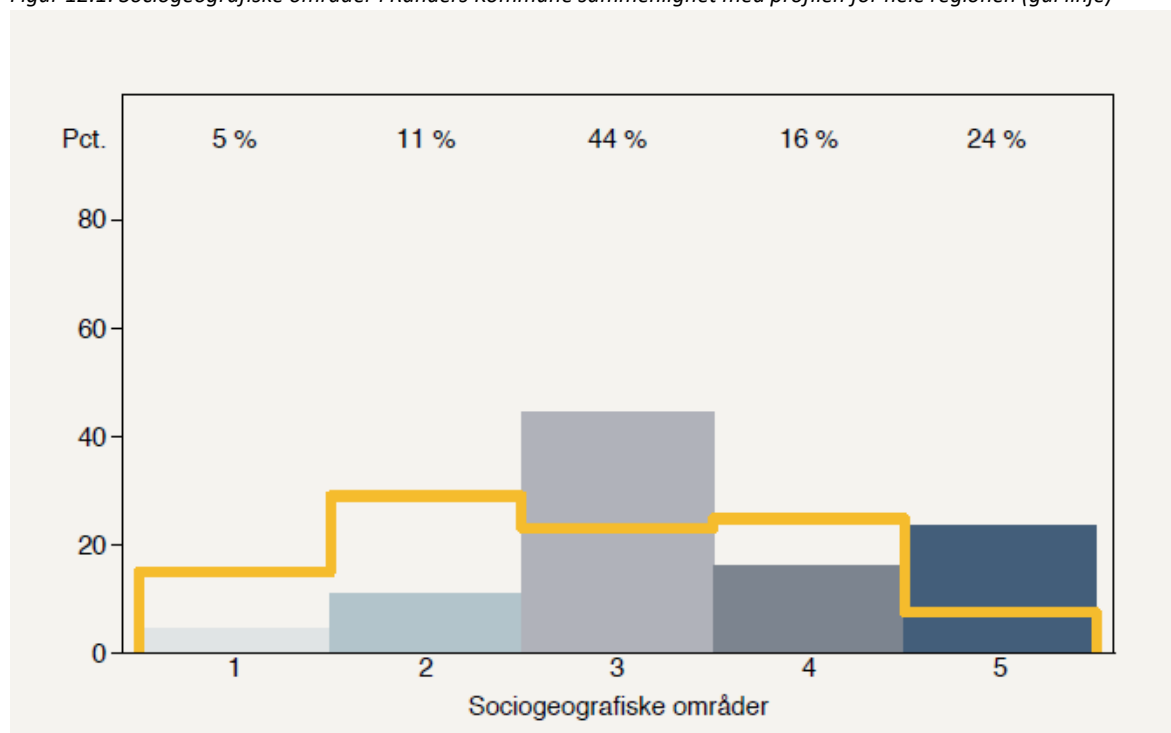
Kort 12.2. Kommunekort opdelt i socioøkonomiske områder

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for region og kommuner. DEFACTUM

I figur 12.1 vises en fordeling af sogne i Randers Kommune på fem sociogeografiske områder sammenholdt med den sociogeografiske profil for hele regionen (den gule linje). Område 1 består af de mest ressourcestærke borgere – dvs. borgere med højest socioøkonomisk status, mens område 5 består af borgere med lavest socioøkonomisk status. I Randers Kommune er 40 pct. af kommunens borgere bosat i sociogeografisk område 4 eller 5. Randers Kommune er dermed den kommune i Region Midtjylland, der har den største andel borgere bosat i et område 5 (svarende til ca. 16.500 borgere på 25 år og derover) (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner. DEFACTUM).

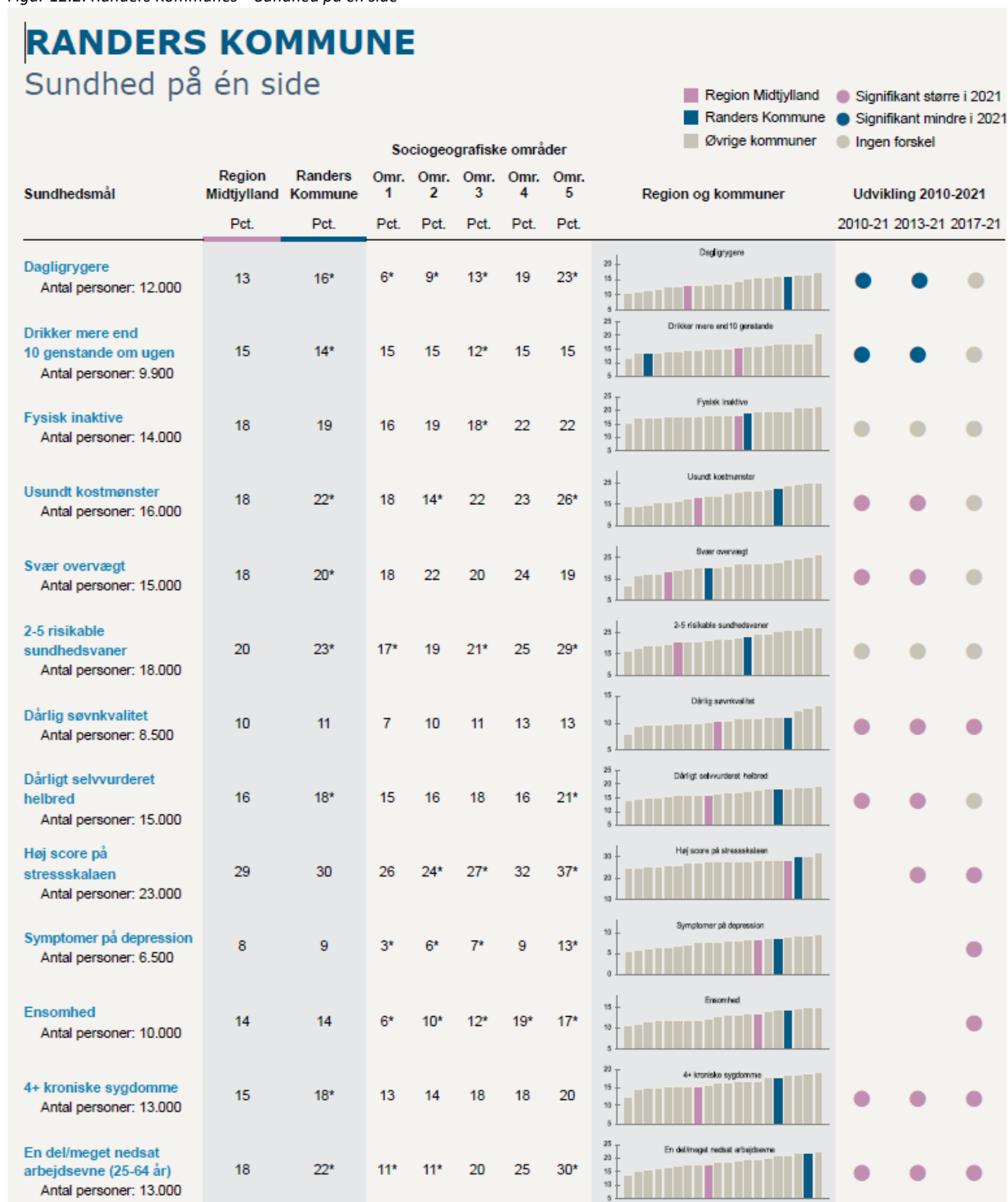
Figur 12.1: Sociogeografiske områder i Randers Kommune sammenlignet med profilen for hele regionen (gul linje)

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for region og kommuner. DEFACTUM

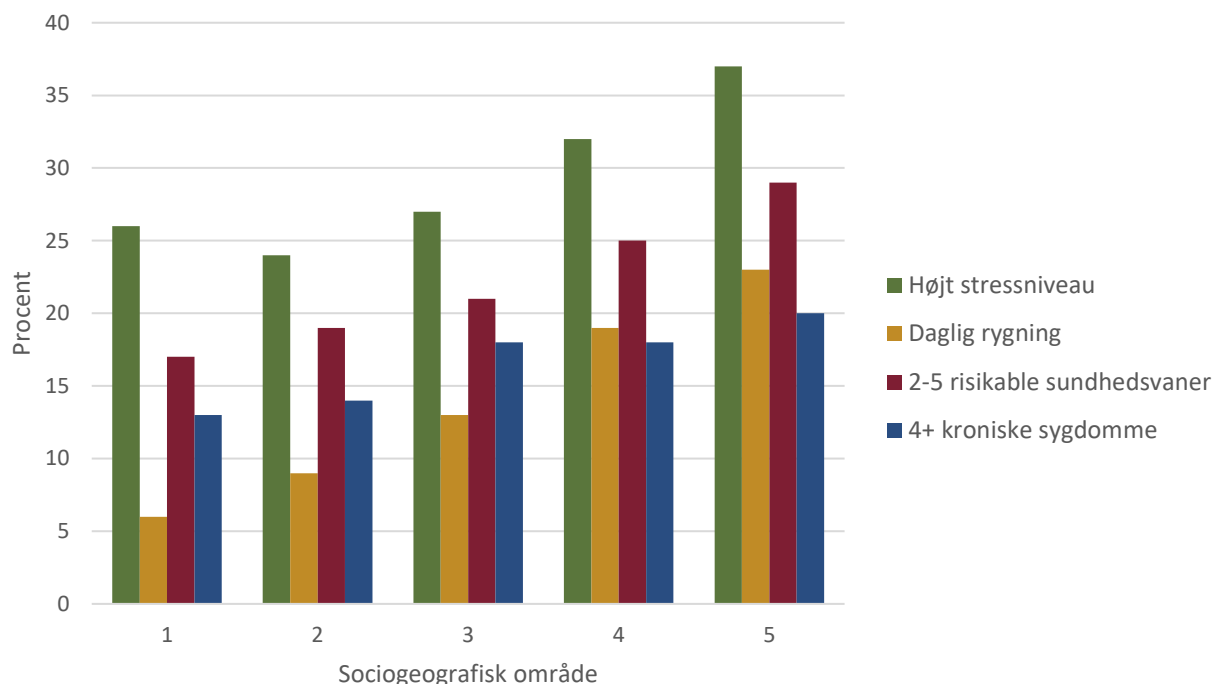
Denne ulighed afspejles i sundhedsrelaterede vaner og lidelser, hvor fx stressniveauet og andelen af daglige rygere er markant højere blandt borgere i de sociogeografiske områder med lavest socioøkonomisk status. Samtidig ses det, at borgere med færre ressourcer ofte opsøger sundhedsydelser senere i sygdomsforløbet i forhold til ressourcestærke borgere, hvilket forværrer situationen. Det er derfor en central målsætning i Randers Kommunes Sundhedspolitik 2023-2026 at mindske denne kløft.

Figur 12.2: Randers Kommunes – Sundhed på én side

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner. DEFACTUM

Figur 12.3: Fordeling af sundhedsrelaterede vaner og lidelser på sociodemografiske områder i Randers Kommune

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner. DEFACTUM

Data om sundhedstilstanden i Randers Kommune kommer hovedsageligt fra den nationale sundhedsprofilundersøgelse "Hvordan har du det?", der beror på selvrapporterede data fra kommunens borgere. Disse data giver desuden mulighed for at sammenligne kommunen med andre kommuner.

Der er mange emner og temaer, som er relevante, når sundhedstilstanden i en kommune skal beskrives. I denne status er der lagt vægt på de sygdomme og faktorer, som har den største samfundsøkonomiske påvirkning:

- Kroniske sygdomme
- Rygning
- Mental sundhed
- Fysisk inaktivitet
- Overvægt
- Alkohol

I tabel 12.1 ses den samfundsøkonomiske omkostning for hver determinant relateret til de borgere, som er bosat i Randers Kommune. De årlige ekstraomkostninger dækker fravær på arbejdsmarkedet, førtidspension, langvarigt sygefravær, tidlig død, ekstra omkostninger til sygehussektoren, medicin, praksiskontakter og hjemme/plejehjælp.

Estimaterne er baseret på Sygdomsbyrden i Danmark – risikofaktorer 2022 (Sundhedsstyrelsen, SDU) og Sygdomsbyrden i Danmark – Sygdomme 2022 (Sundhedsstyrelsen, SDU). De omregnede estimater er behæftet med stor usikkerhed. Tabellen kan dog bidrage til prioriteringen af de faktorer, som har størst effekt på folkesundheden.

Tabel 12.1. Samfundspøkonomiske omkostninger relateret til udvalgte determinanter for folkesundheden

Område	Prævalens (ca. antal borgere)	Årlige omkostninger relateret til sundhedsudgifter og tabt produktion
Kroniske sygdomme (slidgigt, KOL, diabetes)	29.000	841 mio.
Daglige rygere	15.000	700 mio.
Dårligt mentalt helbred	20.000	293 mio.
Stillesiddende adfærd	25.000	185 mio.
Svær overvægt	20.000	160 mio.
Alkoholindtag +10 genstande	13.000	68 mio.

Kilde: Estimer baseret på Sygdomsbyrden i Danmark – risikofaktorer 2022 (Sundhedsstyrelsen, SDU) og Sygdomsbyrden i Danmark – Sygdomme 2022 (Sundhedsstyrelsen, SDU)

I det efterfølgende afsnit vil de enkelte faktorer blive udfoldet nærmere.

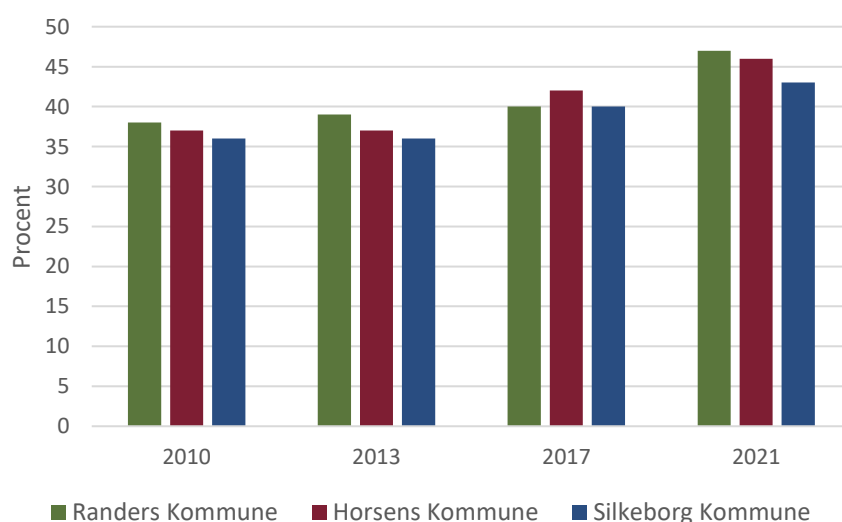
Kronisk sygdom og multisygdom

Randers Kommune oplever en høj forekomst af kronisk sygdom. 47 pct. af borgerne i kommunen har to eller flere kroniske sygdomme, hvilket er en stigning på 10 pct. siden 2010. I Horsens og Silkeborg kommuner er andelen af borgere med kroniske lidelser lavere.

Generelt stiger antallet af borgere med kroniske sygdomme i alle tre kommuner, og andelen i Randers Kommune stiger i forholdsvis samme takt.

I forhold til kroniske sygdomme er det særligt KOL, forhøjet blodtryk, allergi, diabetes, slidgigt angst og depression, som fylder i statistikkerne. Disse sygdomme hænger ofte sammen med risikable sundhedsvaner som fx daglig rygning, usundt kostmønster og fysisk inaktivitet. Især KOL er en væsentlig udfordring i kommunen, da mange borgere har været eller stadig er rygere.

Figur 12.4 Udviklingen i andelen af borgere med to eller flere kroniske sygdomme i Randers Kommune sammenlignet med Horsens og Silkeborg kommuner

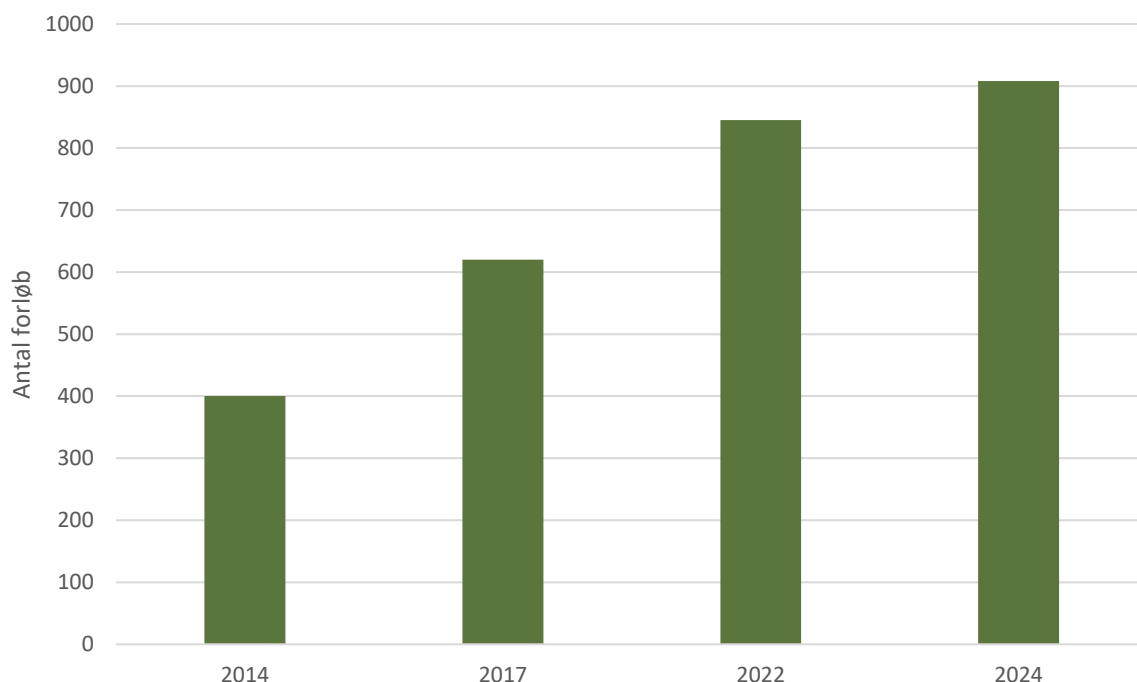
Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM).

Som det ses af figuren, lever næsten halvdelen af Randers Kommunes borgere over 16 år med to eller flere samtidige kroniske sygdomme - også kaldet multisygdom. Forklaringen på stigningen i andelen af borgere med multisygdom er blandt andet bedre behandlingsmuligheder, som medfører, at mennesker i højere grad lever i mange år med kronisk sygdom.

Et liv med kronisk sygdom er ofte forbundet med begrænsninger og belastninger i hverdagen - både fysisk, socialt og mentalt. Tab af tilknytning til arbejdsmarkedet kan være en konsekvens ved kronisk sygdom, og ved flere samtidige kroniske sygdomme øges sandsynligheden betragteligt for at komme på førtidspension. Dermed kan multisygdom betyde social isolation og ingen tilknytning til arbejdsmarkedet.

Multisygdom udgør dermed en betydelig udfordring for Randers Kommune – særligt for gruppen af borgere med en løsere tilknytning til arbejdsmarkedet. Samtidig er multisygdom i sig selv en udfordring, da flere samtidige sygdomme udgør en væsentlig belastning for den enkelte borgers mulighed for et liv med meningsfuldt indhold og livskvalitet.

Figur 12.5: Udviklingen fra 2014 til 2024 i antallet af kronikerforløb i Randers Kommunes Rehabiliteringsenhed, som i perioden er steget fra i alt 400 til 908 kronikerforløb.

Kilde: Randers Kommunes egne data

Borgere med diabetes, KOL eller slidgigt i Randers Kommune medfører ekstraomkostninger for samfundet på i alt 841 mio. kr. årligt.

Mødet med kronikere i sundhedscentret

På sundhedsområdet opleves borgere, som har udfordringer med deres sundhedskompetencer. Det er typisk borgere, som er uden for arbejdsmarkedet, og som ikke er gode til at bede om den hjælp, de har brug for, og som heller ikke har gode erfaringer med at bede om hjælp. De fejler ofte flere ting på samme tid og har flere sygdomme og har måske heller ikke noget eller et meget lille og skrøbeligt netværk. Disse borgere har ofte brug for en ekstra hånd. I kommunens kronikerforløb skal de lære at tage hånd om egen situation – hvad kan de selv gøre, hvad kan kommunen gøre, og hvad har de brug for andre indsatser til.

De har allerede været ved lægen flere gange til kontrol og er blevet opfordrede til at gøre noget ved egen livsstil – men det kan være vanskeligt, hvis man samtidig har andre problemer end de sundhedsmæssige problemer, som fylder mere i hverdagen. Det kan være økonomien, der er en udfordring, ligesom det kan være svært at træffe de sunde valg, når der skal handles ind. De mangler også tit erfaring eller viden om det sunde valg.

I samtalerne med borgerne inviterer sundhedspersonalet gerne borgerens netværk med. Det kan være en pårørende eller en god ven eller nabo. På den måde kommer der et blik på, om borgeren har nogen i sit netværk, som måske kan hjælpe med at gå en tur, ringe op om morgenen eller hjælpe med at træffe sunde valg på indkøbsturen. For nogle udsatte borgere er det en støtte at bruge sit netværk, så de har sparring i forhold til forberedelse til og opfølgning efter samtale med fx egen læge.

Gruppen af borgere som også er uden for arbejdsmarkedet, har ofte flere problemstillinger på samme tid og har brug for en række forskelligrettede indsatser. Her er det ikke nok med en sundhedsfaglig indsats alene.

Den hjælp der er brug for, er derfor ikke kun hjælp til at håndtere sygdommen fx via træning eller undervisning. De har tit brug for noget bredere. Det kan fx være, at borgeren har brug for hjælp til at få bestilt en tid ved lægen, få hjælp til at få styr på økonomien, eller at borgeren er udfordret på at have et netværk. Sundhedspersonalet kan her hjælpe med at etablere kontakten til de relevante.

Ved en afklarende samtale med personalet i Sundhedscentret får man fornemmelsen af, om borgeren selv kan lave en plan og tage imod et standardforløb med træning og undervisning, eller om borgeren har brug for en støttende samtale, hvor sundhedspersonalet hjælper med prioritering i forhold til, hvilke udfordringer der "kan" gøres noget ved, og hvad hhv. borgeren selv og personalet kan gøre for at afhjælpe problemerne. Det er en vigtig pointe, at en stor del af disse borgere ikke har gode erfaringer med mødet med det offentlige, og denne barriere skal imødekommes for at et forløb kan blive frugtbart.

Det gælder om at lære små ting, som at sige tingene som de er til lægen, netværket eller andre de støder på. Det handler om at blive bevidst og tryk ved sin egen situation, og derudefra kan man tage handling for eget helbred.

Sundhedspersonalet har igennem de senere år lært, at det borgerne tumler med, er mere komplekst og at man skal tænke rehabilitering bredere, end man har gjort tidligere. Der har tidligere været meget fokus på sygdom, og hvad man skal gøre for at leve sundt. Med denne målgruppe skal man arbejde mere med, hvordan man kan sikre, at mennesker ikke er så alene, og at de lærer, at der er hjælp at hente, og at man med fordel kan opsøge fællesskaber med andre ligesindede. Personalet kan også hjælpe med at skabe kontakt til andre tilbud så som Brobygger, viden om specialtandpleje, Huset Tværs, Selvhjælp Randers mv.

En vigtig viden er, at det udfordrede menneske kan have problemer i "det hele liv", som står i vejen for at lykkes med fx kronisk sygdom. Det har brug for støtte til at gøre noget ved det. Gerne igennem en sortering i problemer og løsninger. Derefter vil der være problemstillinger, de selv kan se, ligesom de kan se løsningen, når udfordringerne bliver tydelige.

Der er også borgere, som er vant til at gå på arbejde og klare sig, men som pludselig får kronisk sygdom, som betyder, at de bliver mere usikre og måske får angst eller depression. De bliver af og til bange for at gøre noget, fordi de frygter, hvilke symptomer de får – det kan fx være hjertepatienter. De ved ikke, hvor deres nye grænser er. Så nu har de ikke blot sygdommen, men også angsten som står i vejen for at gøre noget for helbredet.

På baggrund af ovenstående har Randers Kommune fokus på patientrettet forebyggelse – fx rehabiliterende træningsforløb og patientuddannelse, der skal hjælpe borgere med at leve et godt liv på trods af sygdom. Rehabiliteringsenheden udbyder holdtilbud til borgere med kræft, KOL, hjertekarsygdom, diabetes og lænderygsmærter. Rehabiliteringsenheden har et særligt fokus på ulighed i borgernes sundhedskompetence og tilrettelægger derfor socialt differentierede forløb til borgere med færrest ressourcer for at opnå størst mulig sygdomsmestring og livskvalitet blandt de borgere, hvor behovet er størst. Dermed mindskes den sociale ulighed i adgang til og udbytte af rehabiliteringsindsatsen.

I en film udarbejdet af Sundhedsstyrelsen indgår Randers Kommunes Rehabiliteringsenhed som et eksempel på, hvordan et målrettet arbejde med at differentiere og tilpasse rehabiliteringsforløb til borgere med nedsat sundhedskompetence kan skabe mere lighed i sundhedstilbud. Videoen kan ses i både en kort (2:30 min.) og lidt længere (10:37 min.) version på [Sundhedsstyrelsens hjemmeside](#).

Med Sundhedsreformen 2024 er der fokus på at styrke omstillingen til det nære sundhedsvæsen og et særligt fokus på borgere med kroniske sygdomme. Som led i National Kvalitetsplan for det nære sundhedsvæsen er der afsat midler til implementering af nationale kvalitetsstandarder for forebyggelsestilbud til borgere med kronisk sygdom.

I det følgende præsenteres status og udviklingen på livsstilsrelaterede sundhedsvaner i Randers Kommune. Til sidst beskrives udviklingen i borgernes samlede vurdering af eget helbred samt den mentale sundhed.

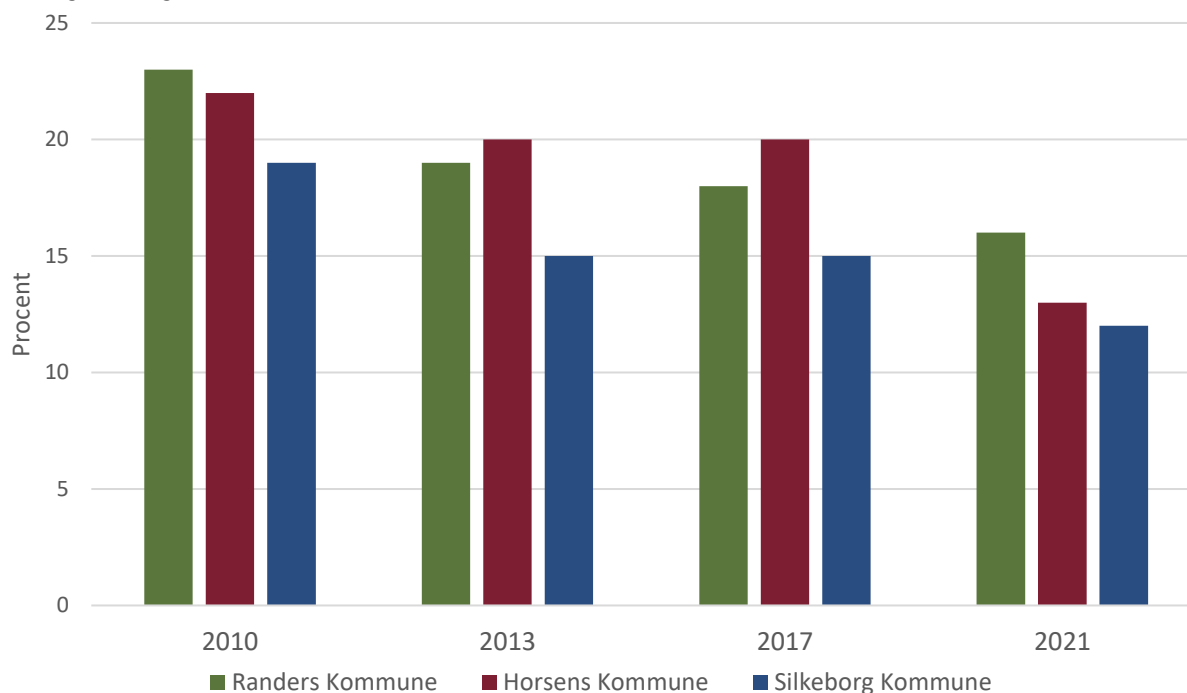
Rygning og nikotinformbrug

Sundhedsvaner og overvægt er "nære" årsager til udvikling af forebyggelige kroniske sygdomme og forværring af allerede opstået sygdom. Fx er rygning den forebyggelige enkeltfaktor, som har størst betydning for folkesundheden og udviklingen af kroniske sygdomme. Selvom andelen af rygere er faldet på landsplan, er andelen af rygere stadig for høj - særligt blandt borgere med lav socioøkonomisk status.

Rygning er en væsentlig årsag til kræft, hjertekarsygdom og lungesygdomme som KOL, som også er hyppige udfordringer i Randers Kommune. Nikotinprodukter generelt skader blandt andet indlæringsevne, selvkontrol og psykisk helbred. Udbredelsen af nikotinprodukter er desværre kraftigt stigende. Dette gælder også for de unge i Randers Kommune, hvor undersøgelser viser, at 18 pct. af kommunens 8. klasses elever har prøvet eller bruger nikotinprodukter. Heraf har halvdelen brugt nikotinprodukter i skoletiden (kilde: Rapport BørnUngeliv 8. klassesettrin 2023-2024 for Randers Kommune).

I Randers Kommune er 16 pct. af borgerne over 16 år daglige rygere. Til sammenligning er landsgennemsnittet 13 pct. Antallet er faldende både på landsplan og i Randers Kommune. Udviklingen i Randers Kommune ligger dog stabilt over landsgennemsnittet samt over gennemsnittet i Horsens og Silkeborg kommuner (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM)).

Figur 12.6: Udvikling fra 2010 til 2021 i andel daglig rygere i Randers Kommune sammenholdt med udvikling i andel daglig rygere i Horsens og Silkeborg Kommuner.

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM).

Rygere i Randers Kommune medfører ekstraomkostninger for samfundet på ca. 700. mio. kr. årligt.

Kommunen ønsker at nedbringe andelen af rygere ved blandt andet at tilbyde gratis ryge- og nikotinstophold til alle borgere. Her tilbydes borgerne professionel støtte og rådgivning til at slippe af med afhængigheden af cigaretter, snus eller andre nikotinprodukter. I kommunens nikotinstopindsats er der et særligt fokus på unge, hvor der blandt andet tilbydes nikotinstopforløb på skoler og ungdomsuddannelser.

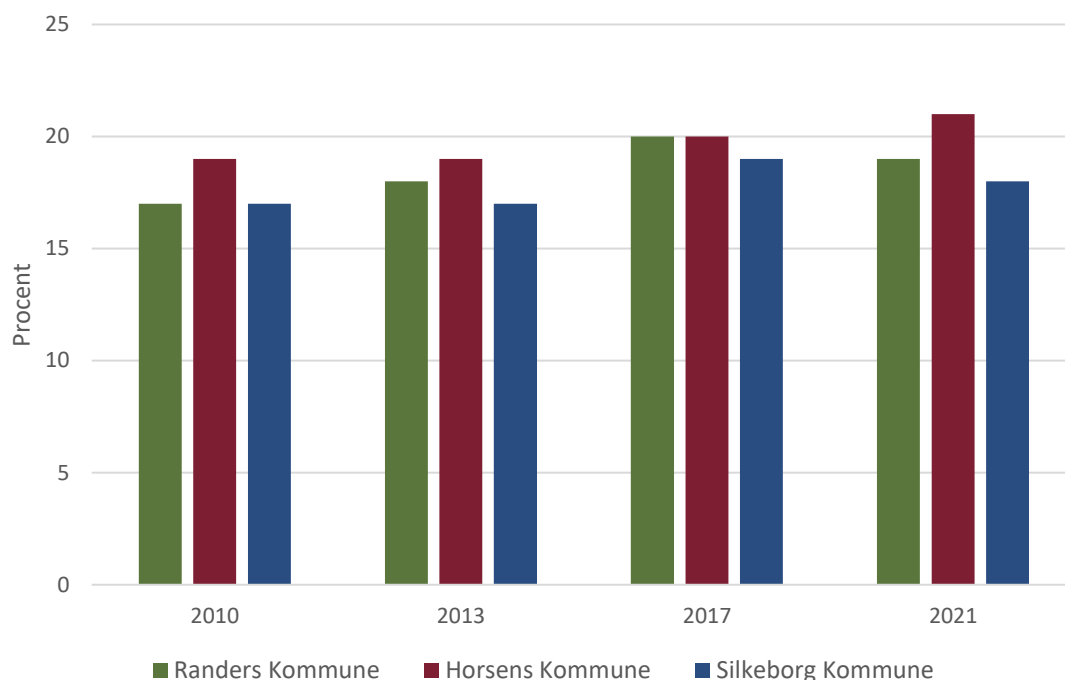
I Randers Kommunes Sundhedspolitik 2023-2026 er unges brug af nikotinprodukter udpeget som et særligt fokusområde. Derfor har kommunen iværksat den helhedsorienterede indsats Nikotinfri Ungdom, som har et stort fokus på at beskytte unge for nikotinprodukter gennem forælderrettede informationskampanjer, røg- og nikotinfrie udearealer samt ved at inddrage skoler, foreninger og civilsamfund i de lokalområder, hvor behovet er størst - Vorup, Krstrup, Romalt og Assentoft.

Fysisk inaktivitet

Manglende motion og fysisk inaktivitet er et stigende problem på tværs af alle aldersgrupper - både på landsplan og i Randers Kommune. Fysisk inaktivitet påvirker både børn, unge, voksne og ældre og er en væsentlig risikofaktor for mange sygdomme som diabetes, hjertekarsygdomme og overvægt. Det viser sig ofte, at fysisk aktivitet kan være med til at øge den mentale trivsel.

19 pct. af borgerne i Randers Kommune er fysisk inaktive, mens gennemsnittet i Horsens og Silkeborg kommuner er hhv. 21 og 18 pct. Herudover er der 61 pct. af borgerne i Randers Kommune, som hverken dyrker idræt eller anden motion i fritiden (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021. DEFACTUM).

Figur 12.7: Udvikling fra 2010 til 2021 i andel borgere i Randers Kommune, som er fysisk inaktive sammenholdt med udviklingen i Horsens og Silkeborg kommuner.

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM).

Borgere i Randers Kommune med stillesiddende fritidsaktiviteter medfører ekstraomkostninger for samfundet på ca. 185 mio. kr. årligt.

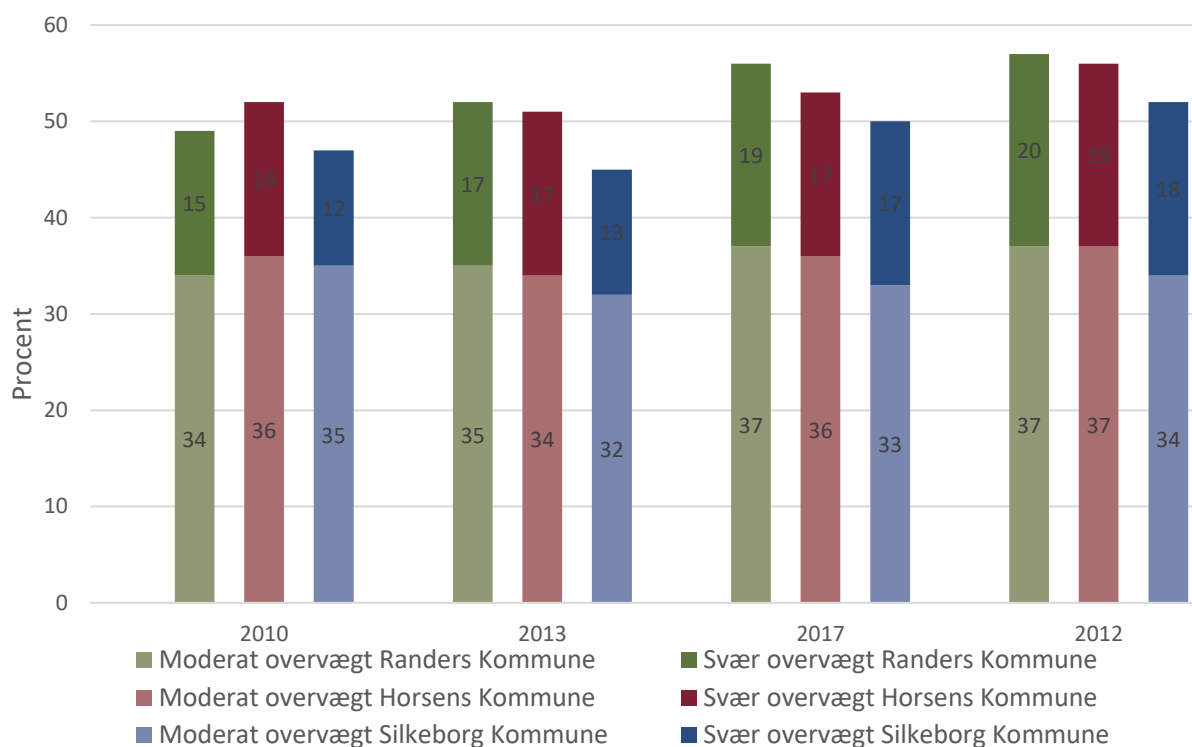
Kommunen forsøger at fremme fysisk aktivitet gennem tiltag i samarbejde med lokale idrætsforeninger og tilskud til fritidsaktiviteter for udsatte grupper.

Overvægt

Antallet af borgere med overvægt stiger i Danmark i disse år, og lige nu lever over halvdelen af befolkningen i Danmark med overvægt. Overvægt er ophobning af for meget fedt i kroppen og kan være et resultat af længere tids større energiindtag end energiforbrug. Årsagerne til udvikling af overvægt er komplekse og omfatter både individuelle og samfundsmæssige forhold. Udover det som vi spiser, relaterer overvægt sig til den enkelte borgeres øvrige sundhedsvaner, genetik, psykologiske, sociale og økonomiske omstændigheder samt samfundsmæssige faktorer som fx pris og tilgængelighed på usund/sund mad, rammer for fysisk aktivitet etc.

I Randers Kommune lever 57 pct. af borgerne over 16 år med overvægt, heraf 37 pct. med moderat overvægt, mens 20 pct. lever med svær overvægt. Til sammenligning er hhv. Horsens og Silkeborg kommuner, hvor en mindre andel borgere lever med overvægt - særligt i Silkeborg Kommune, hvor både andelen af borgere med moderat og svær overvægt er lavere end i Randers. Udviklingen er dog stigende i alle tre kommuner (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021. DEFACTUM).

Figur 12.8. Udvikling fra 2010 til 2021 i andel borgere i Randers Kommune med overvægt sammenholdt med udviklingen i Horsens og Silkeborg kommuner

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM).

Forskningen peger på, at særligt svær overvægt øger risikoen for sygdomme som type-2 diabetes, hjertekarsygdomme, kræft, slid- og leddegigt og depression. Derfor er overvægt en faktor, som der er god grund til at holde øje med både for at forebygge og reducere følgerne af overvægtsbetingede sygdomme. Der ses generelt en høj grad af social ulighed i forekomsten af overvægt, og borgere med svær overvægt dør i gennemsnit 2-3 år tidligere end normalvægtige.

Borgere med svær overvægt i Randers Kommune medfører ekstraomkostninger for samfundet for 160 mio. kr. årligt.

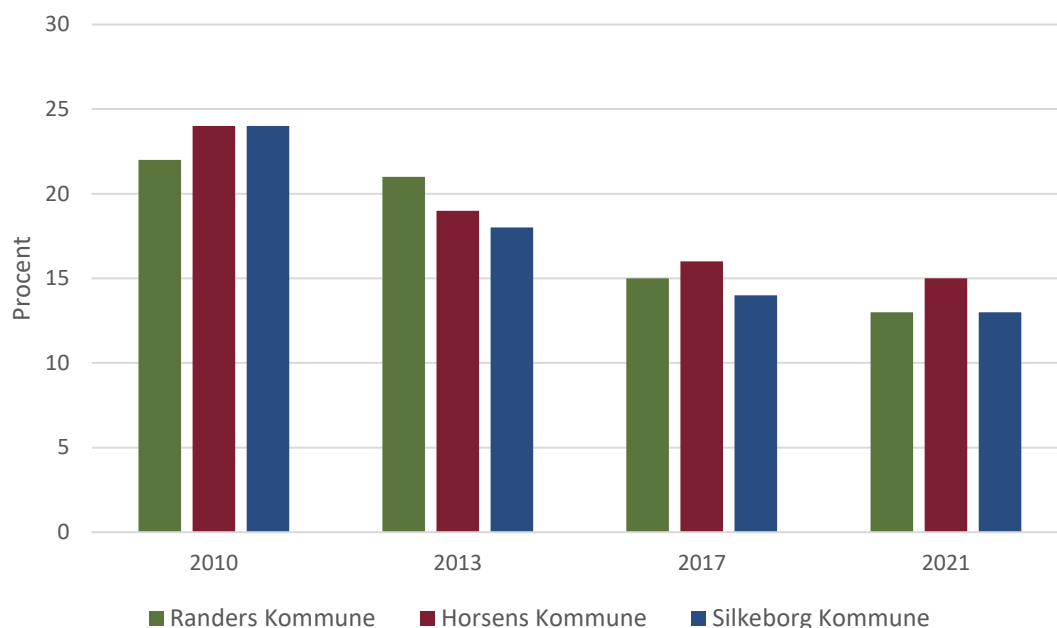
I den kommunale indsats rettet mod overvægt blandt børn og voksne er et særligt fokus på at øge den fælles forståelse af den multifaktorielle baggrund for vægtudvikling, at forebygge vægtstigmatisering på tværs af fagområder og at tilpasse indsatsen til netop de borgere, som har størst behov. Samtidig er der stor opmærksomhed på løbende at sikre, at tilgangen til arbejdet med overvægt er baseret på den bedst tilgængelige viden om effektive livsstilsinterventioner.

Alkohol

Randers Kommune ligger i en region, hvor alkoholforbruget generelt er højt, og mange oplever skadeligt forbrug, som både påvirker det fysiske og mentale helbred. Skadevirkningerne af et højt alkoholforbrug er både hjertekarsygdomme og kræft, men også senere i livet kan det påvirke risikoen for demenssygdomme og kognitive forstyrrelser. Randers Kommune ligger under regionsgennemsnittet for alkoholforbrug, hvilket kan forklares med, at alkoholforbrug i Danmark ofte er knyttet til høj socioøkonomisk status.

Andelen af borgere over 16 år i Randers Kommune, der drikker over 10 egentlige sølvskele, gennemsnit i regionen og i Danmark er 16,5% og 18,5% henholdsvis. (Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM)).

Figur 12.9. Udvikling fra 2010 til 2021 i andel borgere i Randers Kommune, som drikker mere end 10 genstande om ugen, sammenholdt med udviklingen i Horsens og Silkeborg kommuner.

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. (DEFACTUM).

I statistikkerne er det de unge mænd mellem 16-24 år og personer over 55 år, som har det største indtag af alkohol.

Borgere der drikker +10 genstande om ugen i Randers Kommune medfører ekstraomkostninger for samfundet for 68 mio. kr. årligt.

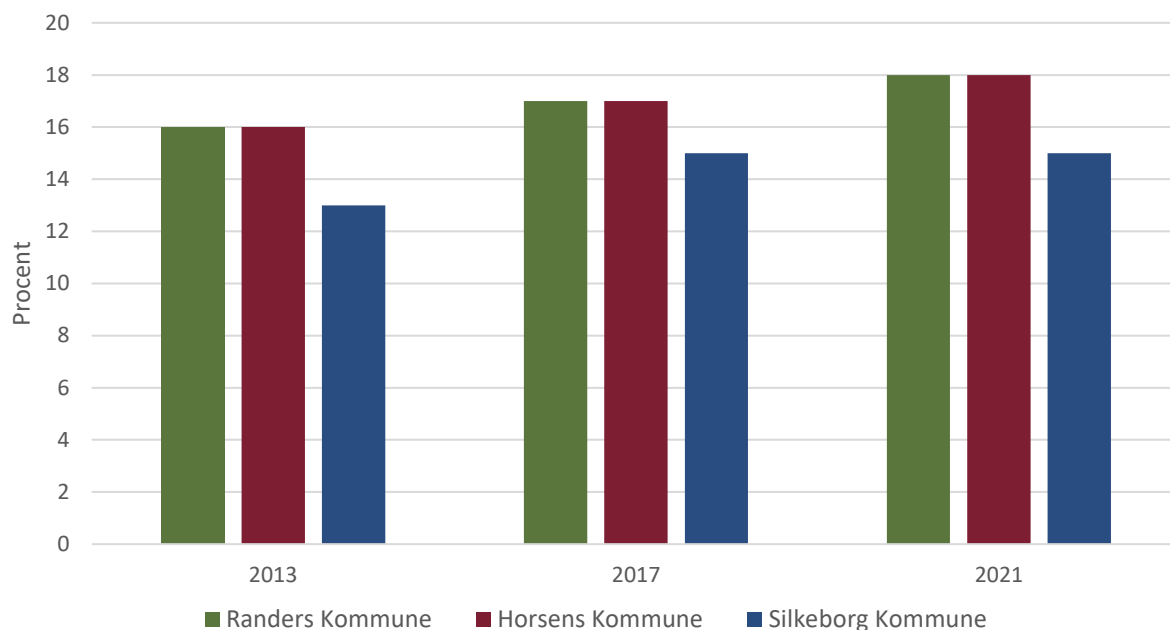
Kommunen arbejder aktivt med alkoholrådgivning og forebyggelse overfor både voksne og unge, men det ses fortsat som en stor udfordring, da alkoholforbrug i Danmark ofte er forbundet med kulturelle forestillinger om hygge og socialt samvær.

Selvurderet helbred

Selvurderet helbred er en persons samlede vurdering af eget helbred - opsummerende såvel objektive som subjektive aspekter ved helbredet samt fysisk og mentalt helbred. Selvvurderet helbred er således også påvirket af borgerens livssituation - herunder også oplevelsen af egne ressourcer til at håndtere sin situation og muligheden for at få støtte og hjælp i ens netværk.

Undersøgelser har vist, at et dårligt selvvurderet helbred blandt andet har stærk sammenhæng med øget risiko for kronisk sygdom, forbrug af sundhedsvæsenets ydelser, medicinforbrug, sygefravær og arbejdsløshed mv. Selvvurderet helbred er derfor et selvstændigt og simpelt mål, som både kan bruges til at give et overordnet billede af befolkningens helbredsstatus samt til at identificere grupper i øget risiko (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021. DEFACTUM).

Figur 12.10. Udvikling fra 2013 til 2021 i andel borgere i Randers Kommune med dårligt selv vurderet helbred sammenholdt med udviklingen i Horsens og Silkeborg Kommuner.

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. (DEFACTUM).

Af figur 12.10 ovenfor ses en negativ udvikling, idet en stigende andel borgere i Randers Kommune vurderer eget helbred som værende dårligt. I 2021 vurderede 18 procent af de adspurgte borgerne i Randers Kommune at have et dårligt helbred. Sammenholdt med hele Region Midtjylland placerer Randers Kommune sig således blandt de fem kommuner i regionen, som har den største andel borgere med dårligt selv vurderet helbred (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021. DEFACTUM).

Sammenlignet med Horsens og Silkeborg Kommuner er andelen i Randers Kommune på niveau med Horsens Kommune men højere end i Silkeborg Kommune, hvor 15 pct. vurderer eget helbred som dårligt.

Den stærke sammenhæng mellem selv vurderet helbred og kronisk sygdom ses fx ved, at 35 pct. af borgere med diabetes og 46 pct. af borgere med KOL vurderer deres helbred som dårligt. Andele som er signifikant større end gennemsnittet og som afspejler den sårbarhed og de begrænsede ressourcer, som borgere med kronisk sygdom oplever.

Endvidere ses i data en stærk sammenhæng mellem erhvervstilknytning og selv vurderet helbred. Andelen med dårligt selv vurderet helbred er størst blandt arbejdsløse (23 pct.) og modtagere af kontanthjælp, sygedagpenge osv. (32 pct.). Omvendt er der en mindre andel, som oplever et dårligt selv vurderet helbred blandt studerende og beskæftigede (10 pct.). Desuden ses en tendens til, at andelen med dårligt selv vurderet helbred falder i takt med stigende uddannelsesniveau (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021. DEFACTUM).

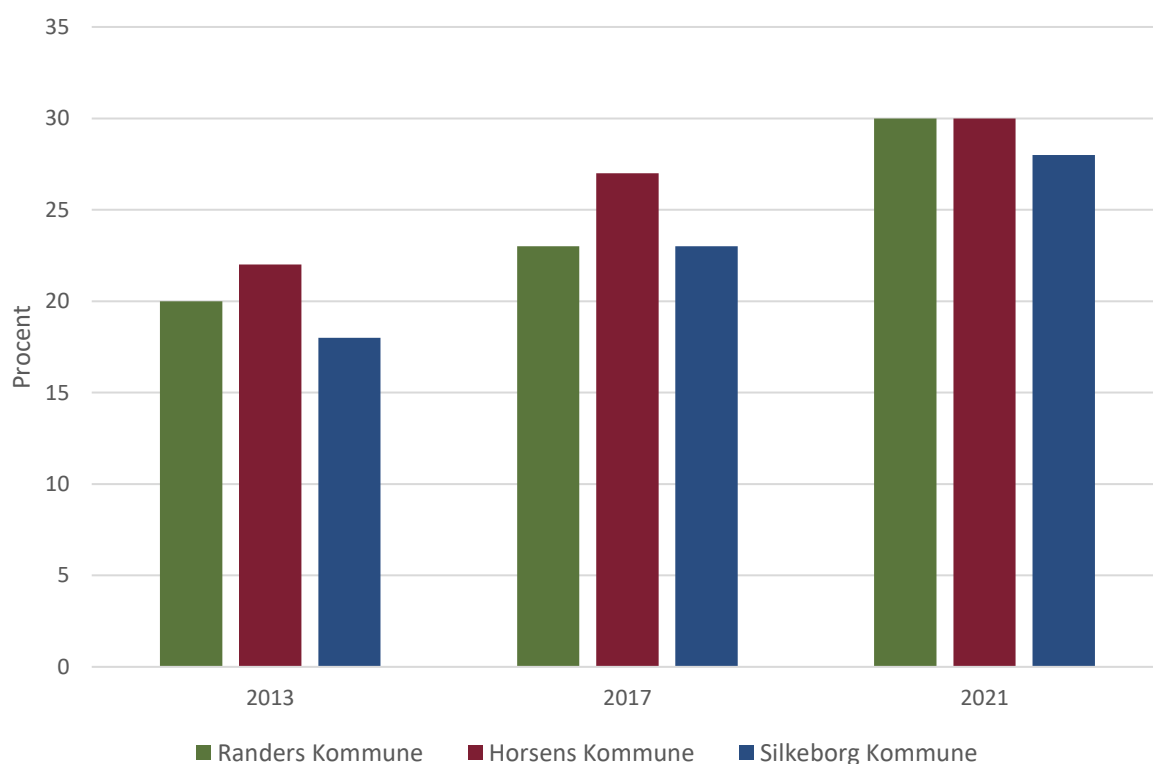
Borgernes vurdering af eget helbred giver dermed et billede af, at Randers Kommunes borgere samlet set er mere udfordrede og sårbare end borgerne i de fleste andre midtjyske kommuner. Et udfordringsbillede, som blandt andet afspejler Randers Kommunes høje andel af borgere, som lever med en kronisk sygdom samt den høje forekomst af borgere, som er uden for beskæftigelse eller med lavt uddannelsesniveau.

Mental sundhed

Flere borgere, især unge og voksne i den erhvervsaktive alder, oplever mentale helbredsproblemer. Dette kan skyldes faktorer som arbejdspress, økonomiske problemer, familieforhold og sociale udfordringer. En af de største udfordringer i Randers Kommune er den stigende forekomst af psykiske lidelser og mistrivsel. Dårlig mental sundhed medfører lavere sandsynlighed for beskæftigelse, uddannelse samt muligheden for at stifte familie og fastholde gode familierelationer og sociale netværk, som ellers vil være med til at øge den mentale sundhed.

30 pct. af borgerne i Randers Kommune har højt stressniveau, mens gennemsnittet i Horsens og Silkeborg kommuner er hhv. 30 og 28 pct. Ydermere vil ca. 1 ud af 10 borgere i kommunen have symptomer på depression. Udviklingen i andelen af borgere, som oplever et højt stressniveau, er negativ i alle tre kommuner (kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021. DEFACTUM)).

Figur 12.11. Udvikling fra 2013 til 2021 i andel borgere i Randers Kommune med højt stressniveau sammenholdt med udviklingen i Horsens og Silkeborg kommuner.

Kilde: Hvordan Har Du Det 2021. Sundhedsprofil for Region og Kommuner Bind 1 og 2. Udviklingen 2010-2013-2017-2021 (DEFACTUM).

Den negative udvikling præger ligeledes de unge, hvor ca. 37 pct. af 8. klasses elever i Randers Kommune føler sig ensomme. Landsgennemsnittet for denne gruppe er 33 pct. (kilde: Rapport BørnUngeLiv 8. klassetrin 2023-2024 for Randers Kommune).

Dårligt mentalt helbred blandt borgere i Randers Kommune medfører ekstraomkostninger for samfundet på ca. 294 mio. kr. årligt.

I Randers Kommune tilbydes unge mellem 20 og 25 år, som har svært ved at klare dagligdagens udfordringer, gratis psykologhjælp. Desuden tilbyder kommunen kurser til unge mellem 15 og 25 år, som

oplever tegn på angst og depression. På kurset gives de unge redskaber til at få en god hverdag samt mere selvtillid og styrke til at klare det, der er svært.

Ensomhed

Mange ældre oplever ensomhed, især hvis de bor alene eller har mistet ægtefæller og venner (uddybes i afsnittet om seniorer). Samtidig kæmper mange unge med følelsen af at være isolerede, hvilket kan forværre deres mentale helbred. Uddybes i børneafsnit.

Kommunen har iværksat initiativer som sociale mødesteder, fællesskaber og aktiviteter, men efterspørgslen efter støtte og behandling overstiger ofte ressourcerne.

Udviklingen og et kig fremad

Overordnet tegner der sig et billede af en udvikling, hvor en stigende andel borgere har risikable sundhedsvaner, stadig flere borgere lever med svær overvægt samtidig med, at antallet af borgere med en eller flere kroniske sygdomme fortsat forventes af stige. Udfordringsbilledet er særligt markant i de lokalområder, hvor uddannelsesniveaue er lavest, og hvor 4 ud af 10 borgere i Randers Kommune bor.

Kommunen spiller en central rolle i at fremme sundhed og forebyggelse, som kan føre til både menneskelige og samfundsøkonomiske gevinster. I nedenstående afsnit om kommunens eksisterende styrkepositioner og sårbarheder beskrives, hvordan kommunens nuværende erfaring og indsatser sammen med den nyeste viden om effektfulde forebyggelsestiltag kan være med til at vende billedet og skabe et mere bæredygtigt samfund, hvor flere borgere lever et sundt og godt liv med mulighed for at bidrage aktivt til samfundet.

Styrkepositioner

Randers Kommune har gennem en målrettet indsats arbejdet med en række strategiske og strukturelle tiltag for at fremme borgernes sundhed og styrke forebyggelsen. Med afsæt i kommunens Sundhedspolitik 2023-2026 og understøttet af blandt andet Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakker og KL's forebyggelsesudspil, er der implementeret en række helhedsorienterede og flerstrengede indsatser.

Indsatserne i Randers Kommune lægger særligt vægt på differentierede tilbud, som sikrer målrettet og behovsorienteret forebyggelse for forskellige grupper i befolkningen. Samtidig prioriteres strukturel og universel forebyggelse, der skaber sundhedsfremmende rammer for alle borgere. En central del af arbejdet er lokalsamfundsbaseede indsatser, hvor ressourcer og kapaciteter i nærmiljøet aktivt bruges for at styrke sundheden lokalt. Endelig er tidlig indsats og opsporing et vigtigt element, hvor fokus er på at identificere risikofaktorer og igangsætte forebyggende tiltag, der kan forhindre alvorlige sygdomsforløb og være med til at reducere ulighed i sundhed.

Randers Kommune har med afsæt i disse fokusområder etableret en række styrkepositioner indenfor områder, der kan fungere som et fundament for videre udvikling og implementering på sundhedsområdet, da det er netop her, at den største effekt af kommunal sundhedsfremme og forebyggelse opnås.

I det følgende præsenteres de områder, hvor sundhedsområdet særligt arbejder med eksempler på konkrete styrkepositioner:

Lokalsamfundsbaseede indsatser

Et lokalsamfund er en social struktur bestående af borgere, foreninger, erhvervsliv, offentlige institutioner og andre organisationer, der knytter sig til et mere eller mindre geografisk afgrænset nabolag. Her mødes

borgerne i det levede liv og i de lokalsamfundsbase-rede indsatser kan det komplekse forhold mellem individ, sociale relationer, fysiske rammer og sundhed sættes i spil. En lokalsamfundsbase-ret ind-sats kan således ikke alene løftes af sundhedsområdet men i et samarbejde med alle de andre forvaltninger, som har at gøre med borgernes levede liv.

Eksempler på lokalsundhedsbase-rede indsatser:

1. Lokalsamfund i bevægelse

Initiativ i Havndal og Øster Tørslev, der har til formål at fremme børn og unges bevægelse gennem lokale aktiviteter, der samtidig styrker fællesskab og samarbejde i lokalsamfundet. Indsatsen omfatter lokale events og aktiviteter med stor inddragelse af frivillige og lokalmiljøet for at øge børns fysiske aktivitet og engagement.

2. Havndal Sundhedshus

Indsats der gør Havndal Sundhedshus til et samlingspunkt for byens borgere med fokus på fællesskab og aktiviteter. Huset drives hovedsageligt af lokale frivillige og formes af initiativer fra borgere og foreninger i Havndal og omegn.

3. Nikotinfri Ungdom

Der arbejdes lokalsamfundsbase-ret ved at inddrage lokale aktører i forskellige målrettede indsatser med henblik på at skabe en røg- og nikotinfri kommune for børn og unge.

”Havndals Kooperativ – sunde og glade børneliv” – fælles om udvikling af lokalsamfundet.

Forvaltningen har siden 2021 arbejdet lokalsamfundsbase-ret med udvikling af sundhed og fællesskaber i udvalgte lokalsamfund i Randers Kommune. Projekterne har været finansieret af politisk bevilling til en sundhedskoordinator i Havndal samt via midler fra eksterne forskningsprojekter, der er udført i samarbejde med Aarhus Universitet og Steno Diabetes Center Århus.

Det første projekt blev igangsat i forbindelse med etablering af Havndal Sundhedshus. Projektet – ”Havndals kooperativ – sunde og glade børneliv” – havde til formål at øge børns sundhed og trivsel gennem en fælles indsats, hvor alle løfter i flok: lokale borgere, kommunale medarbejdere, private, foreninger, skole og andre aktører i og omkring Havndal.

Det centrale i tilgangen er, at det er lokalsamfundet, der er eksperterne på deres lokalområde og dermed på løsningerne på udfordringerne. Dertil guides lokalsamfundet til at se udfordringen, som en del af et system, hvor mange faktorer påvirker den udfordring lokalsamfundet ønsker at løse, hvilket giver mange forskelligartede aktiviteter og tiltag i arbejdet med at løse udfordringen.

Første fase i projektet var at få en fælles forståelse af hvordan børnene i Havndal trivedes. Der blev afholdt aktivitetsdage for alle børnene på Havndal Skole, hvor børnenes fysiske sundhed og psykiske trivsel blev afdækket. Afdækningen skete blandt andet ved at børnene udfyldte et spørgeskema om deres hverdag, trivsel og sundhed og der blev afholdt en børneworkshop, hvor børnene kom med deres bud på hvad sundhed er. Derudover lavede børnene sjove aktiviteter i hallen og børnene fik målt deres bevægelse med et accelerometer i syv dage. Både forældre og skolen bakkede op om dagen, der siden har fået positive tilbagemeldinger.

Herefter blev der afholdt fire workshops for borgerne i Havndal og repræsentanter fra Randers Kommune. Der var blandt andet repræsentanter fra hallen, foreninger, menighedsråd og kommunale repræsentanter fra sundhedsplejen, planafdelingen og skolen i Havndal. Gruppen besluttede, at de ønskede at arbejde med mental sundhed og fællesskaber. På de næste workshops fandt gruppen gennem dialog frem til, hvad der

ifølge dem påvirker børns trivsel og hvilke tiltag de ønskede at arbejde videre med for at understøtte sunde og glade børneliv i Havndal. Som afslutning på de fire workshops blev der nedsat arbejdsgrupper, der siden har arbejdet videre med at realisere nogle af de aktiviteter og tiltag som borgerne i Havndal fandt frem til.

Gennem de seneste år har arbejdsgrupperne blandt andet fået opsat en infoskærm i Brugsen, oprettet en Facebookside med information til borgerne om aktiviteter i byen, etableret en padelbane og arrangeret aktiviteter i hallen for hele familien, fx med opstilling af hoppeborge. Dertil arbejdes der på reetablering af søstien. Udover disse tiltag er der i regi af Havndal Sundhedshus og den igangværende områdefornyelse igangsat mange aktiviteter og etableret flere mødesteder, der ligeledes understøtter projektets formål. Der er ingen slutdato for projektet, da ønsket er, at borgerne fortsat vil samarbejde om aktiviteter, der kan fremme sunde og glade børneliv.

Projektet i Havndal er en del af et forskningsprojekt, hvor Aarhus Universitet og Steno Diabetes Center Aarhus blandt andet har undersøgt lokalsamfundets og kommunens forandringsparathed. Resultaterne viser, at anvendelsen af en involverende systemorienteret tilgang har resulteret i et positivt skift i Havndals parathed til at tackle børns mentale sundhed. Tilgangen har vist sig særligt effektiv til at fremme udvikling, planlægning og implementering af initiativer i et lokalsamfund.

På baggrund af de gode erfaringer med tilgangen og metoden i Havndal har forvaltningen igangsat et tilsvarende projekt i Øster Tørslev: Lokalsamfund i bevægelse. Projektet er finansieret af forskningsmidler og udføres i et samarbejde med Aarhus Universitet og Steno Diabetes Centrene. Projektet igangsættes i Fårup i 2026. Projektet har til formål at øge og fastholde bevægelsesvaner hos børn i alderen 6-12 år.

I projektet "Nikotinfri Ungdom" er den lokalsamfundsorienterede tilgang ligeledes central. Projektet er et samarbejde mellem Børn- og skoleområdet samt Kultur- og Fritid- og Sundhedsområdet om at sikre en kommende nikotinfri generation af unge. I projektet arbejder man med udgangspunkt i udvalgte lokalområder, hvor interessenterne i området og unge og voksne i fællesskab er med til at pege på de indsatser, der er behov for i netop deres område. Her vil indsatsen også blive kombineret med mulighed for partnerskaber for private virksomheder, som vil støtte op om indsatsen.

Differentierede tilbud

I nogle tilfælde er det nødvendigt at gøre en forskel ved, at nogle får mere end andre for på den måde at imødekomme de borgere, som har færre ressourcer til at løfte egen sundhed. De differentierede tilbud er derfor med til at skabe mere lighed i sundhed.

Eksempler på differentierede tilbud:

1. Afklarende sundhedssamtaler

Initiativ der kategoriserer borgeres behov for rehabilitering ved kronisk sygdom gennem indledende, afklarende samtaler. Formålet er at tilbyde målrettede rehabiliteringsplaner tilpasset borgernes sundhedskompetence, så borgere med særlige udfordringer får tilpassede og relevante forløb.

Øvrige eksempler på differentierede tilbud på sundhedsområdet er målrettet brobygning til foreningslivet efter endt kommunal indsats samt Tandplejens og Sundhedsplejens systematiske, individuelle behovsafdækning på baggrund af risikovurderinger.

Strukturelle og universelle forebyggelse

I den strukturelle og universelle forebyggelse er fokus på at forbedre en borgergruppes vilkår for at leve et liv med godt fysisk og mentalt helbred.

Forskningen har også flere gange vist, at initiativer, der skaber sunde rammer for alle borgere eller grupper af borgere, dvs. strukturelle forebyggelsesindsatser, er de mest effektive og samtidig giver mest lighed i sundhed for pengene – også på kort sigt.

Derfor er det mest effektive universelle tiltag, som kommer hele befolkningen til gode. Tiltag som er “gode for alle og nødvendige for nogen”. Således gavner det både dem med mange og i særdeleshed dem med få ressourcer, hvis de overordnede rammer gør det lettere at træffe sunde valg.

Eksempler på strukturel og universel forebyggelse:

1. Nikotinfri ungdom

Indsats der vil skabe en røg- og nikotinfri kommune for særligt at beskytte børn og unge mod cigaretter, snus, vapes og andre nikotinprodukter. Tiltaget omfatter skiltning af røg- og nikotinfrie udearealer ved kommunale legepladser, udendørs idrætsarealer, institutioner og udvalgte busstoppesteder.

Øvrige eksempler på strukturel og universel forebyggelse på sundhedsområdet er Ungestrategien, som blandt andet beskriver det rusmiddelforebyggende arbejde på kommunens grundskoler og ungdomsuddannelser, den udvidede røg- og nikotinpolitik i Randers Kommune samt Tandplejen og Sundhedsplejen, der ret unikt ser alle børn og unge i kommunen.

Tidlig indsats og opsporing

Tidlig indsats handler om at sætte ind så tidlig som muligt for at forebygge sygdom og mistrivsel. Tidlig indsats kan både forstås som tidlig i alder og tidlig i forhold til et problems opståen. Både tidlig handling og opsporing kan betale sig både i et menneskeligt og samfundsøkonomisk perspektiv. Jo tidligere, der handles jo større chance for at forhindre eller bremse en negativ udvikling og jo større samfundsøkonomisk afkast.

Eksempler på tidlig indsats og opsporing:

1. Familieiværksætterne

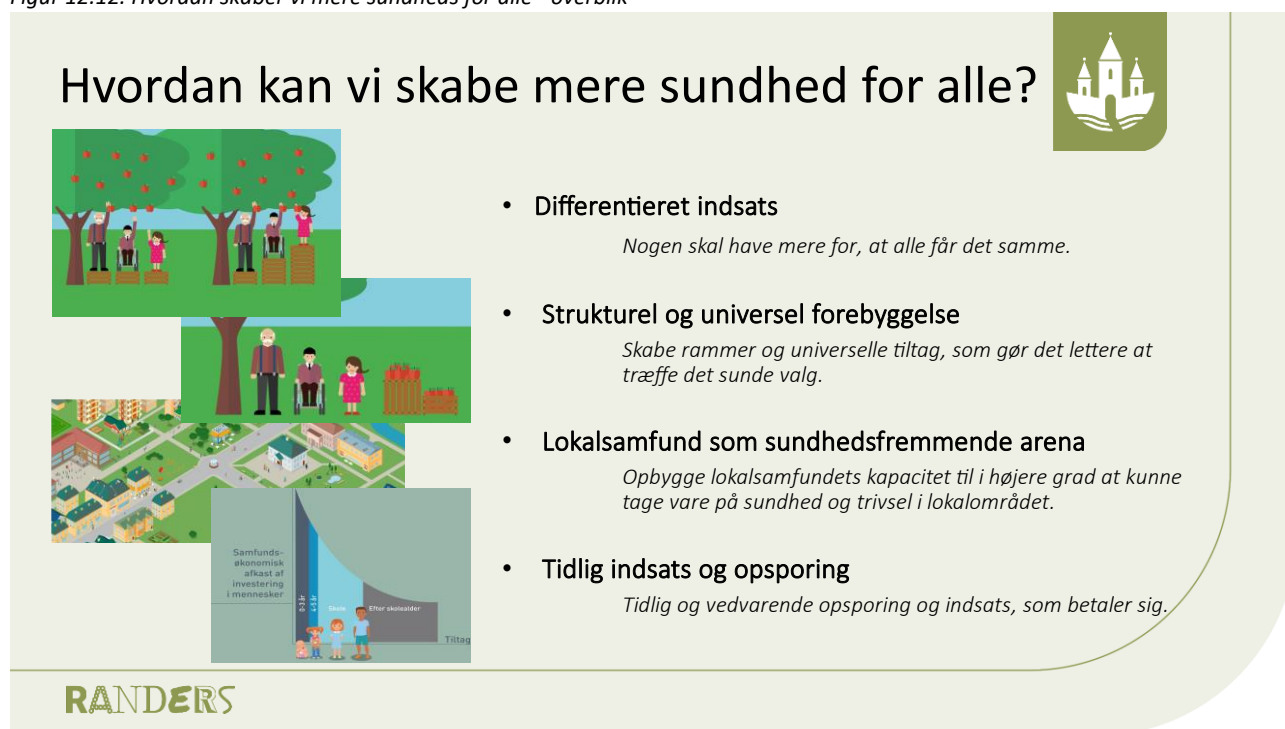
Indsats der støtter førstegangsførelse med råd, inspiration og praktisk viden om barnets udvikling for at sikre en god start på familielivet. Tilbuddet skaber et trygt forum for spørgsmål og erfaringsdeling, styrker netværket mellem nye forældre og giver værktøjer til de første år som familie.

Øvrige eksempler på tidlig indsats og opsporing er Tandplejens fremskudte tandbørstning, fremskudt tobaksindsats, Sundhedsplejens søvnklinik samt BørnUngeLiv - et digitalt spørgeskema, som giver viden om, understøtter og målretter kommunens arbejde med børn og unges sundhed.

I afsnittet om småbørn findes mere viden om, hvordan blandt andet sundhedsområdet og dagtilbud arbejder med tidlig indsats og opsporing.

De ovenstående styrkepositioner afspejler kommunens evne til at arbejde systematisk og tværgående med sundhedsfremme og forebyggelse og understreger potentialet for at udbygge og skalere de eksisterende indsatser i kommende strategier.

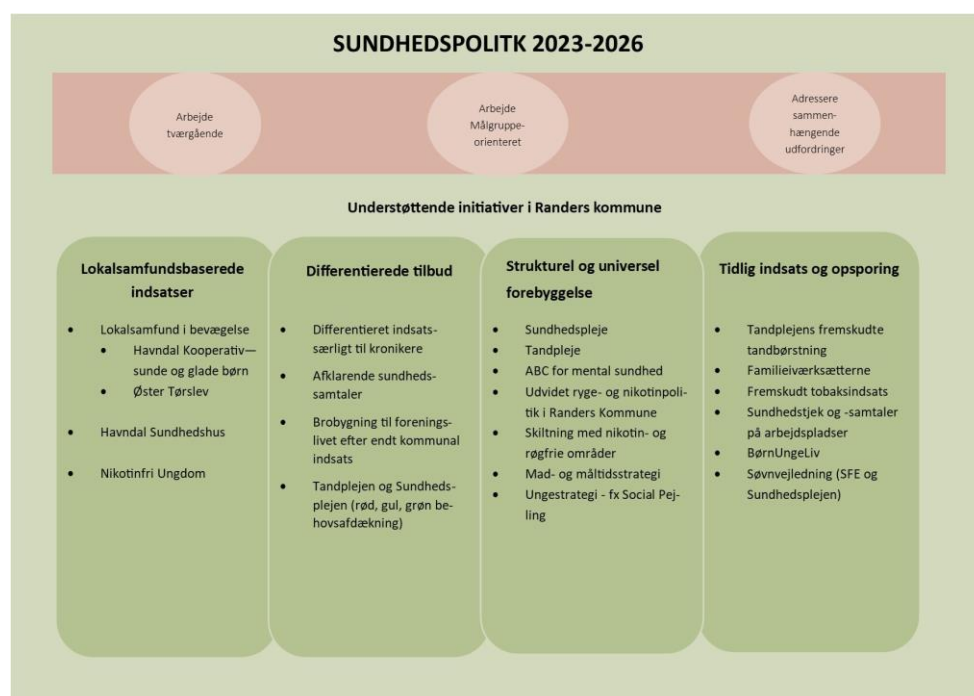
Figur 12.12. Hvordan skaber vi mere sundhed for alle - overblik

Kilde: Randers Kommunes sundhedspolitik

Figur 12.13. Hvad gør vi allerede – overblik fra Randers kommunes sundhedspolitik

Hvad gør vi allerede?

Kilde: Randers Kommunes sundhedspolitik

12.4 Sammenfatning vedr. sundhedsområdet

Randers Kommune står over for en række udfordringer og sårbarheder inden for sundhedsområdet, som kræver både opmærksomhed og handling. Først og fremmest er kommunens socioøkonomiske og uddannelsesmæssige udgangspunkt et af de laveste i Danmark. Dette har direkte konsekvenser for sundhedstilstanden. Borgere i Randers Kommune oplever ofte højere forekomst af diverse livsstilssygdomme, mistvivsel og ulighed i sundhed. Disse sårbarheder understreger behovet for målrettede indsatser, der kan løfte borgernes sundhedstilstand, uddannelsesniveau og økonomiske muligheder som en central del af det borgerrettede arbejde.

En stor del af kommunens sundhedsinitiativer er stadig begrænset til pilotprojekter og mangler fuld implementering. Fx har flere projekter indenfor forebyggelse og rehabilitering vist lovende resultater, men de forbliver utilstrækkeligt udbredt eller er afgrænset til en kortere tidshorisont. Dette begrænser alt andet lige kommunens evne til at skabe vedvarende forandringer og forbedringer i sundhedstilstanden.

Hvad der kan blive en styrke, men samtidig er en sårbarhed, er behovet for tværgående samarbejde. Randers Kommune er afhængig af, at forskellige forvaltningsområder arbejder tæt sammen for at sikre helhedsorienterede sundhedsindsatser. Uden denne koordination risikerer sundhedsarbejdet at mangle sammenhæng, hvilket kan forringe effektiviteten og øge sårbarheden i forhold til at møde borgernes behov.

At arbejde lokalsamfundsbase-ret og integrere sundhedshuse og sundhedsinitiativer i sociale boligområder er vigtige værktøjer til at mindske sundhedsuligheder. Ved fx at integrere sundhed som en del af helhedsplanerne i udsatte områder kan adgangen til sundhedsydelser forbedres for sårbare grupper. Dette

kræver dog betydelige ressourcer og en langsigtet planlægning, hvilket udfordrer kommunen, hvis midlerne til investeringer i forebyggelse er begrænsede. Succesfulde forebyggende indsatser er oftest langsigtede og kræver mod og vilje til at fokusere på initiativer, der først viser resultater efter flere år.

Randers Kommune står også over for begrænsninger på det strukturelle niveau, da mange sundhedspolitiske beslutninger træffes på statsligt niveau. Dette begrænser kommunens handlemuligheder og kræver derfor en tæt dialog med nationale myndigheder for at sikre, at lokale behov bliver adresseret. Dog har kommunerne også effektive virkemidler til fremme af strukturel forebyggelse, som der i Randers Kommune fortsat er mulighed for at styrke. Et eksempel på hvordan man i andre kommuner arbejder med strukturel forebyggelse og rammerne for unges alkoholforbrug er ved afholdelse af alkoholfri sidste skoledag for alle kommunens afgangselever.

Samlet set er det tydeligt, at Randers Kommunes sundhedstilstand er påvirket af komplekse og sammenvævede udfordringer. Gennem en strategisk og helhedsorienteret tilgang med fokus på investeringer i forebyggelse og et forpligtende tværgående samarbejde kan kommunen arbejde mod at forbedre borgernes sundhedstilstand og reducere de eksisterende sundhedsuligheder.

12.5 Særligt om børn og unges sundhed

I det følgende afsnit præsenteres data om Randers Kommunes børn og unges trivsel. Data er indsamlet som selvrapporterede spørgeskemadata forud for Sundhedsplejens individuelle samtaler med alle børn og unge på 0., 4. og 8. klassetrin i grundskolen. Sundhedsplejen anvender dataene til at kvalificere deres samtaler med det enkelte barn.

Til indsamling af spørgeskemadataene anvendes gennemtestede og målrettede spørgeskemaer på den nationale digitale platform BørnUngeLiv. På 4. og 8. klassetrin svarer eleverne selv på spørgeskemaet (evt. med hjælp fra forældre på 4. klassetrin) og på 0. klassetrin svarer forældre for deres barn på spørgeskemaet. I det følgende præsenteres kun aggregerede data på kommuneniveau, som kan sammenlignes med landsplan (for de kommuner som anvender BørnUngeLiv).

Overordnet giver dataene et billede af, at størstedelen af Randers Kommunes børn og unge har det godt. I figur 12.14 fremgår andelen af alle børn og unge på hhv. 0., 4. og 8. klassetrin, som angiver at have det godt i hjemmet, i skolen og i fritiden/med vennerne.

Figur 12.14. Børn og unge, som angiver, at de har det godt i hjemmet, i skolen og i fritiden på 0. 4. og 8. klassetrin

Kilde: Data fra BørnUngeLiv, Randers Kommune. 2024

I BørnUngeLiv-dataene findes dog også områder, hvor børn og unges trivsel adskiller sig negativt fra landsgennemsnittet, og hvor udviklingen er bekymrende. Eksempler på dette præsenteres i det følgende.

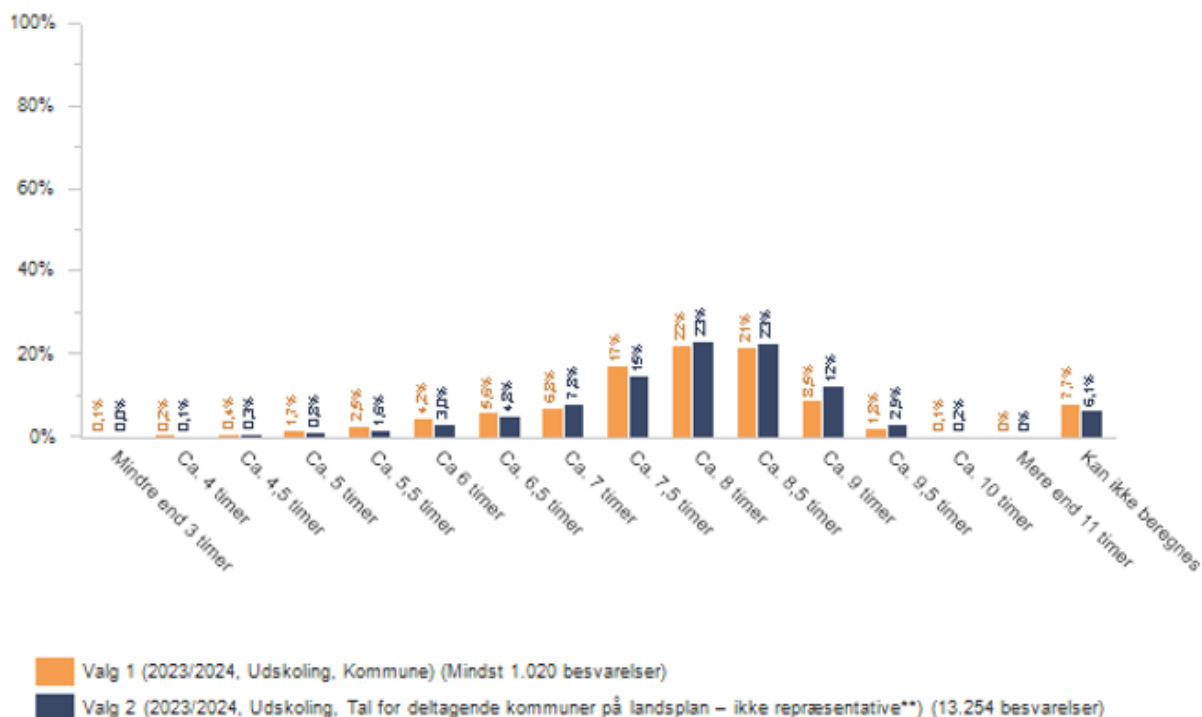
Søvn og skærmbrug

God og tilstrækkelig søvn er særdeles vigtig for børn og unges sundhed, udvikling og trivsel på både kort og lang sigt. For lidt eller for dårlig søvn er associeret med øget sygelighed, indlæringsvanskeligheder, dårlig følelsesmæssig regulering, risiko for skader samt udvikling af overvægt og psykiske lidelser som fx depression og angst (Kilde: Anbefalinger for søvnlængde. Sundhedsstyrelsen 2024).

Søvnproblemer blandt børn er hyppigt forekommende, og Sundhedsplejen har altid fået mange henvendelser om dette - både i forhold til små og større børn.

Af figur 12.15 ses, at Randers Kommunes unge på 8. klassetrin (orange) ligger under de øvrige kommuner (mørkeblå) i forhold til at opnå 8-10 timers søvn pr. nat, som er Sundhedsstyrelsens anbefaling for unge i denne aldersgruppe.

Figur 12.15. Timers søvn pr. nat for unge på 8. klassetrin

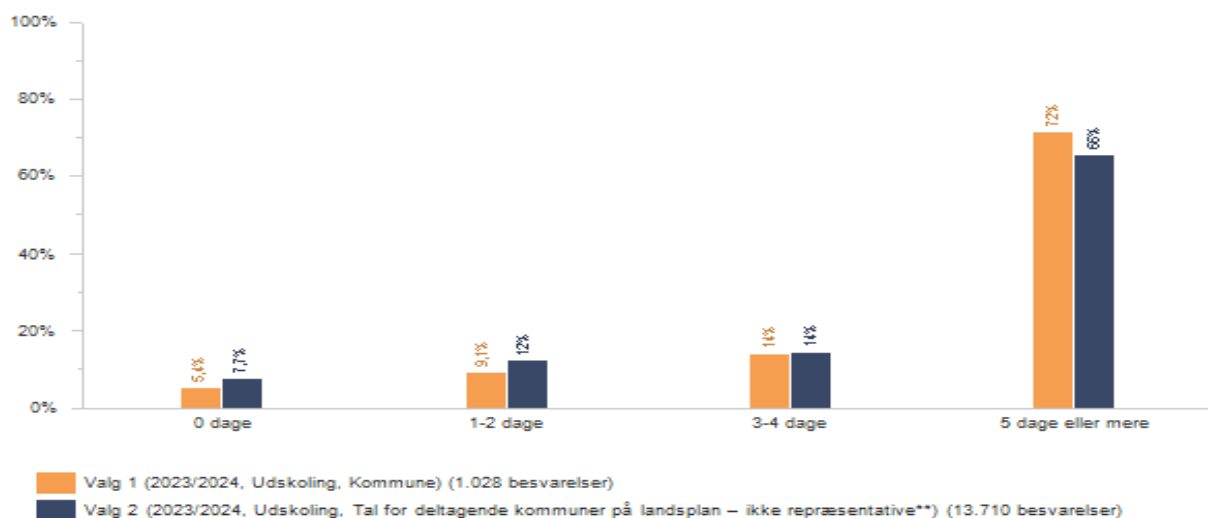

Kilde: Data fra BørnUngeliv, Randers Kommune. 2024

Brug af skærm, i særdeleshed brug af smartphones og computer, er forbundet med forkortet søvnlængde og reduceret søvnkvalitet. Skærmbrug og 'binge-watching' ved sengetid og om natten er forbundet med træthed om dagen. De mange indtryk og det blå lys fra smartphones og tablets har stor betydning i forhold til både indsovning og søvnkvalitet (Kilde: Anbefalinger for søvnlængde. Sundhedsstyrelsen 2024).

Eleverne i 8. klasse i Randers Kommune er blevet spurgt til, hvor ofte de bruger en smartphone, tablet eller computer i sengen, lige inden de skal sove. I den følgende figur 12.16 ses det, at 72 pct. af eleverne den seneste uge i mindst 5 dage har brugt mobiltelefon, tablet eller computer, lige inden de lagde sig til at sove. En andel som samtidig ligger 6 procentpoint over landsgennemsnittet.

Figur 12.16. Andelen af 8. classes elever, der indenfor den seneste uge har brugt skærm lige inden de har lagt sig til at sove

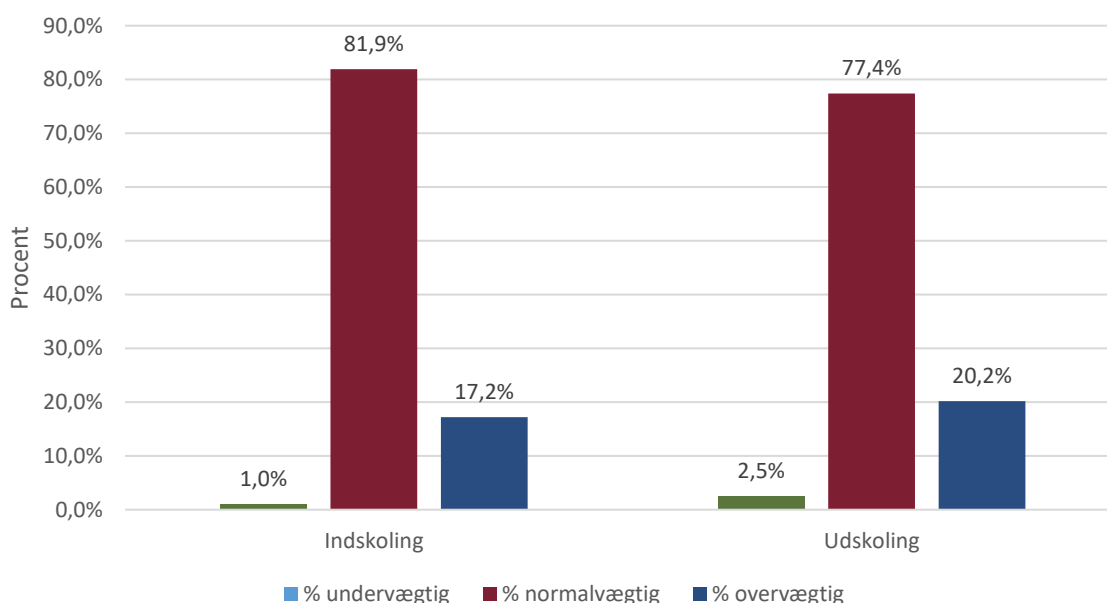
Kilde: Data fra BørnUngeliv, Randers Kommune. 2024

Overvægt

Overvægt i barndom og ungdom medfører en statistisk overrisiko for også at leve med overvægt som voksen. I forbindelse med Sundhedsplejens lovpligtige ind- og udskolingsundersøgelser vejes og måles alle skolebørn, hvorved også Randers Kommune kan følge børns vægtudvikling.

Diagrammet nedenfor viser vægtfordelingen blandt elever i Randers Kommunes grundskole i henholdsvis 0. og 8. klasse, som blev ind- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2023/2024. Størstedelen af eleverne er normalvægtige. Andelen af børn i kategorien overvægtig ligger på henholdsvis 17,2 pct. i 0.klasse og 20,2 pct. i 8. klasse (Kilde: Sundhedsplejens journalsystem Novax).

Figur 12.17. Andel af under-, normal- og overvægtige, fordelt på indskoling og udskoling. Skoleåret 2023/2024.

Kilde: Sundhedsplejens journalsystem Novax. Randers Kommune. 2024

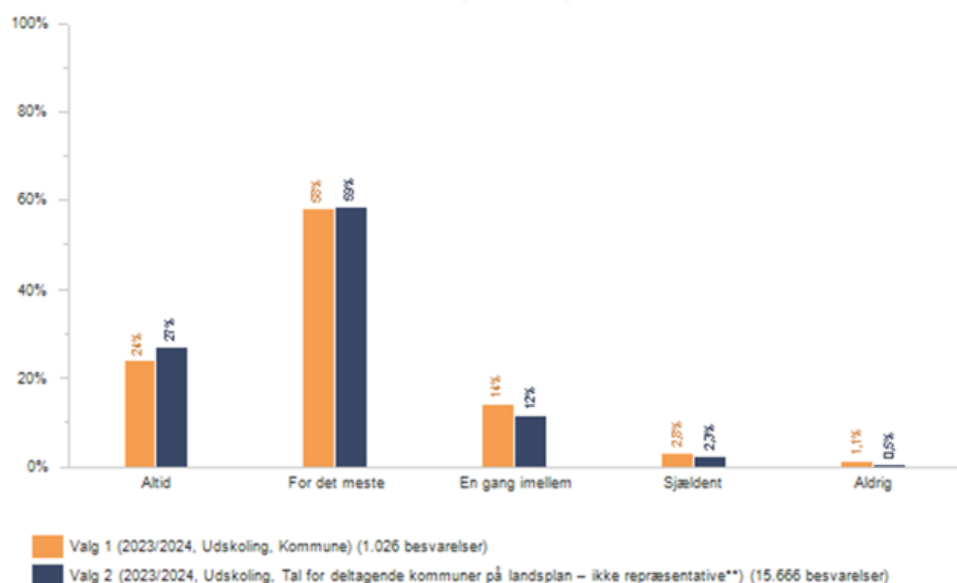
Socioøkonomiske forskelle i lokalområderne medfører dog, at fordelingen af andelen af børn med overvægt kan afvige væsentligt fra gennemsnittet i de enkelte områder. Fx er der skoler, hvor ca. hvert tredje barn lever med overvægt. Samtidig er der både i Randers Kommune og nationalt en tendens til en gradvis stigning i andelen af børn, som lever med overvægt.

Trivsel

I figur 12.18 ses eleverne på 8. klassetrinets egen vurdering af, om de føler sig sunde og raske (orange kolonne). Dataene viser, at 18 pct. en gang imellem, sjældent eller aldrig føler sig sund og rask. Samtidig er det en stigning i andelen som ikke oplever at føle sig sunde og raske sammenlignet med 0. og 4. klassetrin.

Da der er videnskabelig dokumentation for, at selv vurderet helbred er et simpelt men effektivt mål, der i mange sammenhænge kan bruges til at identificere sårbare grupper, er det bekymrende, at 18 procent af de unge i 8. klasse kun en gang imellem, sjældent eller aldrig føler sig sund og rask. Samtidig er andelen større end landsgennemsnittet (mørkeblå kolonne). (Kilde: Defactum, Hvordan har du det? 2021).

Figur 12.18. Andelen af 8. klasses elever som føler sig sund og rask

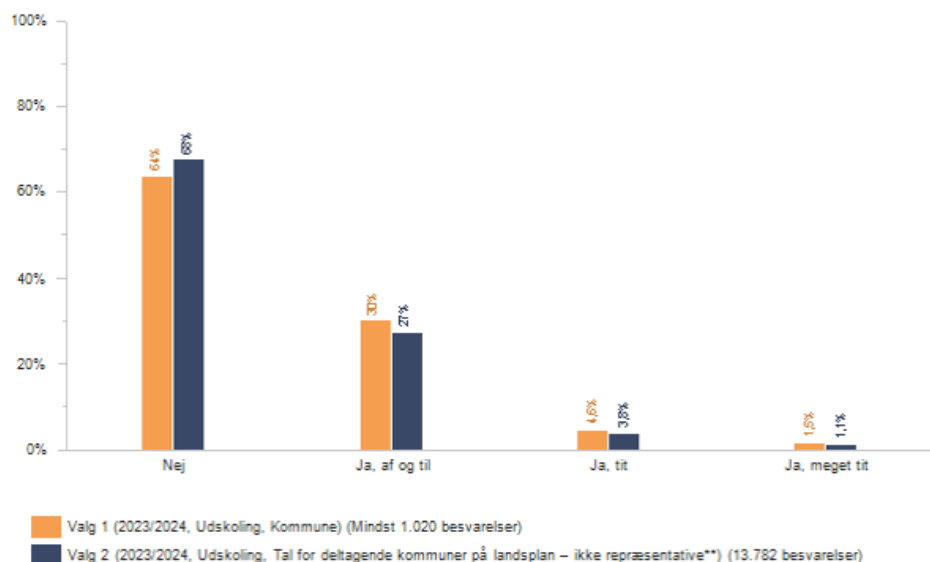

Kilde: Data fra BørnUngeliv, Randers Kommune. 2024

Sociale relationer har væsentlig betydning for både mental og fysisk sundhed. I tråd med dette har nyere forskning dokumenteret, at ensomhed er et selvstændigt folkesundhedsproblem, som har negative konsekvenser for både trivsel og helbred (Kilde: Defactum, Hvordan har du det? 2021).

Det er derfor bekymrende, at 36,1 pct. af eleverne i 8. klasse føler sig ensomme af og til, tit eller meget tit (de orange kolonner i figur 12.19). En andel som samtidig ligger over landsgennemsnittet (mørkeblå kolonne).

Figur 12.19. 8. klasses elever, som føler sig ensomme

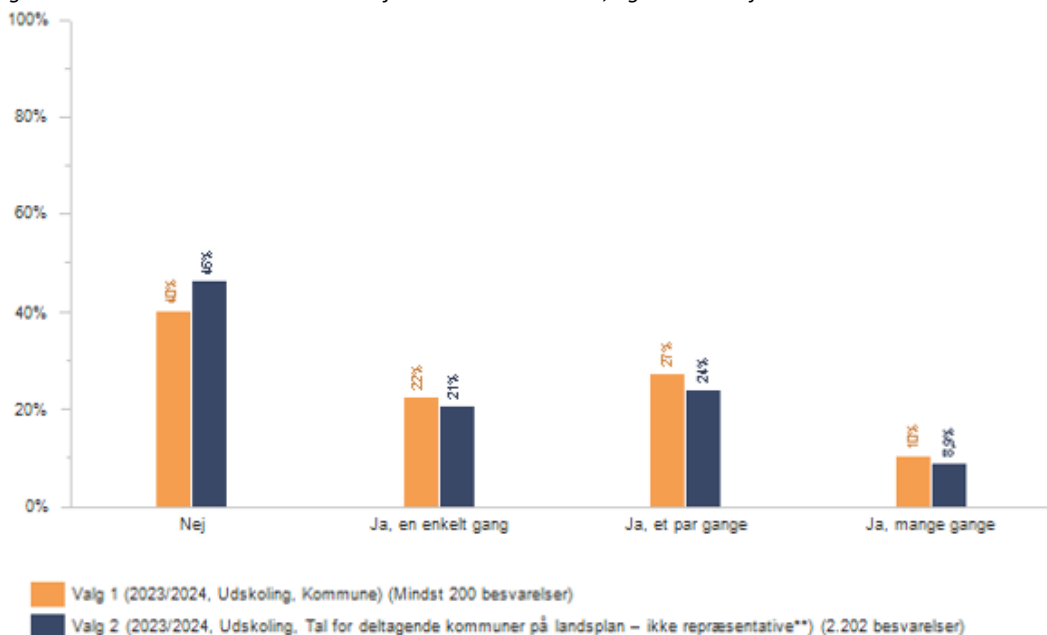

Kilde: Data fra BørnUngeliv, Randers Kommune. 2024

Blandt de børn, som mistrives, findes en ikke-ubetydelig gruppe, der skader sig selv. De unge skader sig selv i et forsøg på at håndtere den psykiske smerte, de oplever. I Randers Kommunes 8. klasser angiver 21 pct.,

at de har haft tanker om at skade sig selv. Ud af disse unge er det over halvdelen, som inden for det seneste år har skadet sig selv en enkelt gang, et par gange eller mange gange. En andel som samtidig ligger over landsgennemsnittet (mørkeblå kolonne).

Figur 12.20. 8. klasses elever som har haft tanker om selvskade, og som inden for det seneste år har skadet sig selv.

Kilde: Data fra BørnUngeliv, Randers Kommune. 2024

Tilbud til unge

De fleste unge i Randers Kommune og i Region Midtjylland får en ungdomsuddannelse. Imidlertid er der en gruppe unge, som har en meget lille eller ingen tilknytning til uddannelsesområderne eller arbejdsmarkedet. Derfor har Randers Kommune på tværs af forvaltningsområder igangsat et samarbejde for at sikre, at denne gruppe af unge modtager den rette og den bedste service, så de på den måde kan få hjælp til at komme i uddannelse eller få en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Denne styrkelse af den tværgående indsats betyder en øget understøttelse af de udsatte unges overgang til uddannelse eller beskæftigelse.

Baggrunden for flere af tilbuddene er resultaterne fra DEFACTUMS rapport "Hvordan har du det", som viser, at mange unge i Region Midtjylland oplever stress, angst, ensomhed og depression. Dette gælder også for de unge i Randers Kommune og medfører blandt andet, at de unge i Randers Kommune har et ringere grundskoleforløb og en lavere grad af faglig kunnen og efterfølgende et lavere uddannelsesniveau. Ligeledes ses det, at denne gruppe af unge i Randers kommune har en mindre tilknytning til arbejdsmarkedet og at de modtager offentlig forsørgelse i længere tid. (Randers Kommune: "En forstærket ungeindsats – Delanalyse 1" 2023).

Nedenfor ses en opstilling af sundhedsfaglige indsatser for denne gruppe:

- Psykologsamtaler for de unge mellem 20-25 år. Formålet er at forebygge, at lettere mentale helbredsproblemer i ungdomslivet kan udvikle sig til mere alvorlige problematikker, og at der sker en bedring af funktionen i forhold til job, uddannelse og socialt liv. Tilbuddet gives til ca. 8-10 unge om måneden.

- Specialtandpleje til sårbare unge. Tilbud til unge med fysisk og psykisk udviklingshæmning og varige sindslidelser. Gennem tandpleje fremmes den unges fysiske, psykiske og sociale trivsel ved fx at sikre en god tyggeevne, fravær af smerter, social accept/øget selvværd etc. Der er et stigende antal unge, som visiteres til specialtandplejen.
- Ressourceforløb for unge. Samarbejde mellem Jobcenter Randers/Uddannelseshuset og Rehabiliteringsenheden. Målgruppen er unge mellem 18-29 år og omfatter primært unge i ressourceforløb, og sekundært aktivitetsparate unge modtagere af uddannelseshjælp. Formålet er, at man gennem en kombineret sundheds- og beskæftigelsesfaglig indsats kan igangsætte, fastholde og forankre en positiv livsstilsændring for målgruppen.
- Seksuel sundhed. Obligatorisk seksualundervisning af Ungdomsskolen og Sundhedsplejen til alle 8. klasser.
- Det gode ungdomsliv. Her er der fokus på nikotin- og alkoholforebyggelse via oplæg for elever og forældre.
- Nikotinstop for unge. Gruppebaseret stopforløb målrettet unge med et dagligt nikotinforbrug.
- Lær at tackle angst og depression for unge. Tilbud til de 15-25-årige med henblik på at give inspiration til, hvordan unge tackler de bekymringer og problemer, som følger med angst og depression og giver mere selvtillid og styrke til at klare det, der er svært. Der afvikles to hold årligt med plads til 15 unge pr. hold.

Psykologsamtaler for unge – hvem kommer i tilbuddet?

Tilbuddet er for unge mellem 20-25 år, som oplever, at livet er svært og som har lettere mentale udfordringer. I tilbuddet ser man især mange unge tilflyttere, som er kommet til Randers, fordi det er billigt at bo her samtidig med, at det ikke langt væk fra en stor by. De tiltrækkes også af, at der er gode muligheder for uddannelse, hvis man ikke vil på universitetet. Det er fx uddannelse som pædagog, social og sundhedsassistent eller lignende.

Mange af de unge, som kommer til Randers fra et andet sted for at bo billigt, flytter typisk, fordi de ikke har back up andre steder. De kommer ofte med en tung bagage – hård barndom, flere flytninger, svigt i familien eller i de nære relationer.

En stor del af dem tumler også med misbrug – ikke bare hårde stoffer, men receptpligtig medicin så som melatonin og betablokkere. De bruger det til at sove, til at dæmpe angst og til at håndtere stress. Det er et tilbagevendende tema i mange af de samtaler, der er i tilbuddet, at de unge fortæller, at de bruger medicin til at klare de helt dagligdags udfordringer. Oplevelsen af at de ikke kan sove, hvis ikke de har noget at sove på. Mange bruger også nikotinprodukter til at få ro på sig selv, og de bruger både alkohol, nikotin, energidrik, medicin, en telefon der kører nonstop – for at kunne klare dagen.

Dette gør, at deres problematikker er mere komplekse end "blot" angst eller et dårligt forhold til forældre. Det de unge ser som en hjælp i hverdagen (nikotin, alkohol, medicin mv.) gør rent faktisk deres tilstand dårligere. Det kan være en let – og forståelig – handling, at man griber efter en let form for stimulans, når man har det svært, men netop nikotin har den direkte modsatte virkning. Fra forskning ved vi fx, at nikotin kan booste angst. Det samme gælder for massiv telefonscrolling.

Der opleves ikke mange, der taler om opioider, men mange tager hash eller kokain i weekenderne. Dette gælder dog for unge over hele landet – både i rige og fattige områder. Nikotin, receptpligtig medicin, energidrik og telefonafhængighed er de største problemer, og de giver alle klare afhængighedssymptomer. Der er konkrete cases på, at hvis man kan få de unges telefonscrolling ned med et par timer pr. dag, så dæmper det deres angst betydeligt.

Det er svært at komme med en enkelt forklaring på, hvad der starter det. Det er svært at være ung i dag, og kompleksiteten i livet øges jo flere valg man har. Ydermere er der mange afhængighedsskabende ting, der er lettilgængelige. Telefoner, snus, energidrikke mv. er alle designet til at skabe afhængighed.

Af de unge som modtager psykologsamtaler, er ca. halvdelen i gang med en uddannelse, og den anden halvdel er uden for arbejdsmarked/uddannelse. Dem der er uden for, går måske på daghøjskolen, og har gået der i mange år. Det er dem, der har rigtig svært ved at få en hverdag til at fungere. Det er svært at stå op og møde frem noget som helst. Det er også svært for dem bare at møde op til psykologsamtalerne. Det er meget svært for dem at foretage sig noget konstruktivt.

Mange af de unge mangler opbakning og støtte hjemmefra. De har ofte forældre udenfor arbejdsmarkedet fx på førtidspension, eller de er ufaglærte uden en uddannelse. Ofte er der tale om forældre, som ikke stiller positive krav og forventninger til sine børn.

Her opleves det i psykologtilbuddet, at der er sket et skifte hos de unge. Tidligere besad de unge en grundlæggende antagelse om, at man skulle bidrage med noget – til samfundet eller til familien. I dag ses der ikke det samme indre drive hos de unge. De føler, at de har det svært, og de ønsker derfor ikke, at der bliver stillet krav til dem. Desto længere de går uden for uddannelsessystemet eller jobmarkedet, desto sværere bliver det for dem at bryde mønstret. Den manglende nattesøvn og angsten bliver forstærket, og samtidig bliver det deres forklaring og legitimering af, at de fortsætter i det spor, de er i. De oplever også, at der ikke er nogen, der forventer det af dem. På den korte bane bliver det let en løsning at ligge på sofaen, fordi man har det dårligt – men på den lange bane finder de ud af, at de blot får det dårligere jo længere tid der går.

De manglende krav kombineret med, at forældrene sjældent interesserer sig for, hvad der foregår i den digitale verden, som de unge er en del af, betyder, at de unge ofte kommer ud i verden som meget sårbare og som nogle der har svært ved at håndtere livet, når de skal stå på egne ben.

Meget af arbejdet i tilbuddet handler om at hjælpe de unge med at lave en simpel struktur på hverdagen. Få etableret en rytme og et mål med livet. Fx kunne målet være at starte på en uddannelse: hvad er første trin. Stå op kl. 8.00 to gange om ugen. Næste trin – gå ud hver dag. Tredje trin – skære ned på nikotinformbrug osv.

På mange uddannelser kan man få en mentor, som kan hjælpe med at få styr på det med at studere og planlægge sine fag, afleveringer og deadlines. På samme måde har disse unge brug for en slags livsmentor, som kan hjælpe dem med at få struktur på livet og til at finde styrken og troen på sig selv igen.

På tilbuddet taler man om to ting som er særligt væsentlige at få styr på:

- Det afhængighedsskabende – vi er som samfund nødt til at forholde os til det store misbrug af afhængighedsskabende midler og være med til at hjælpe de unge ud af det på en anden måde end blot at sige "fy fy". Vi skal anerkende, at det hjælper de unge, men samtidig hjælpe dem til at søge mod andre muligheder. Misbruget er et "svar" på, at man har det dårligt.

- Hjælpe de unge til at få struktur på hverdagen. De små skridt er vigtige og en mentorordning kan være essentiel. De unge der ikke har nogen at støtte sig til hjemmefra, har brug for nye positive forbilleder, og nogen der stiller krav og har forventninger til dem.

For de mindre børn er der en særlig opmærksomhed på den gruppe af familier, hvor man tidligt kan se, at der vil kunne komme udfordringer for barnets udvikling. Sundhedsplejen kategoriserer som nævnt familier i risikogrupper efter familiens belastningsgrad. Kategoriseringen sikrer, at familier med tilsvarende belastningsgrader modtager et ensartet tilbud, uanset hvor i byen de bor. En samlet opgørelse af kategoriseringen siger dermed noget om, hvor stor en andel af familier i Randers Kommune, der har udfordringer. En familie i lav risikogruppe er en familie uden belastninger af betydning for forældreene, og hvor barnet er i trivsel, hvorfor de blot modtager standardtilbuddet til nye familier. En familie i høj risikogruppe er en familie, hvor forældre og/eller barn har en særlig sårbarhed. I afsnittet om Småbørn kan man se fordelingen af familier i de respektive kategorier.

For disse familier og børn er der brug for en tidlig forebyggende tværfaglig indsats, med helt særlig indsats, hvis man skal kunne vende billedet.

13. Børn, unge og familierne

13.1. Småbørn

Randers Kommune har et bredt og varieret tilbud på småbørnsområdet, der blandt andet omfatter kommunale, selvejende og private institutioner, børnebyer, dagpleje samt private børnepassere. Hertil kommer sundhedsplejen, som har kontakt til barn og forældre fra før fødslen og op igennem skolealderen, og tandplejen er i regelmæssig kontakt med alle børn og unge fra 0-22 år.

Der er aktuelt omkring 4.000 børn i dagtilbud, hvoraf ca. 1.500 er i alderen 0-2 år, og 2.500 er i alderen 3-5 år. På dagtilbudsområdet er der ansat ca. 1.400 medarbejdere. Dagtilbudsområdet i Randers Kommune er organiseret i 5 geografiske områder, der hver især består af både daginstitutioner og dagplejere. Der er tale om Dagtilbud Nordøst, Nordvest, Sydvest, Sydøst samt Dagtilbud Midt. Den overordnede ledelse i dagtilbudsområder varetages af en dagtilbudsleder. Der er i områderne et antal pædagogiske ledere, der varetager den daglige pædagogiske ledelse i daginstitutionerne. I dagplejen understøttes den faglige udvikling hos dagplejerne af dagplejepædagoger.

Der er i Randers Kommune 42 kommunale daginstitutioner, hvoraf langt de fleste er kombinerede daginstitutioner med både vuggestue og børnehave. Der er udover de kommunale daginstitutioner, 12 selvejende daginstitutioner og 2 daginstitutioner i forbindelse med børnebyer, der alle er en del af forsyningsforpligtelsen i kommunen. I forsyningsforpligtelsen indgår også 116 kommunale dagplejere. Herudover er der 8 private daginstitutioner samt et varierende antal private børnepassere. Udover de almene dagtilbud og dagplejere, er der til børn, der har behov for en særlig indsats: tre ressourcegrupper, der alle ligger i forbindelse med et alment dagtilbud samt en specialbørnehave.

Udvikling i børnetal

Fødselstal

I tabel 13.1 nedenfor ses fødselstallet for Randers Kommune i perioden 2014-2024. Med undtagelse af 2014 og 2015 ligger fødselstallet nogenlunde stabilt omkring 950-1.050 fødsler om året i perioden:

Tabel 13.1. Antal fødsler i Randers Kommune

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal fødsler	908	921	999	1.024	953	980	982	1.078	949	958	989

Kilde: Danmarks Statistik

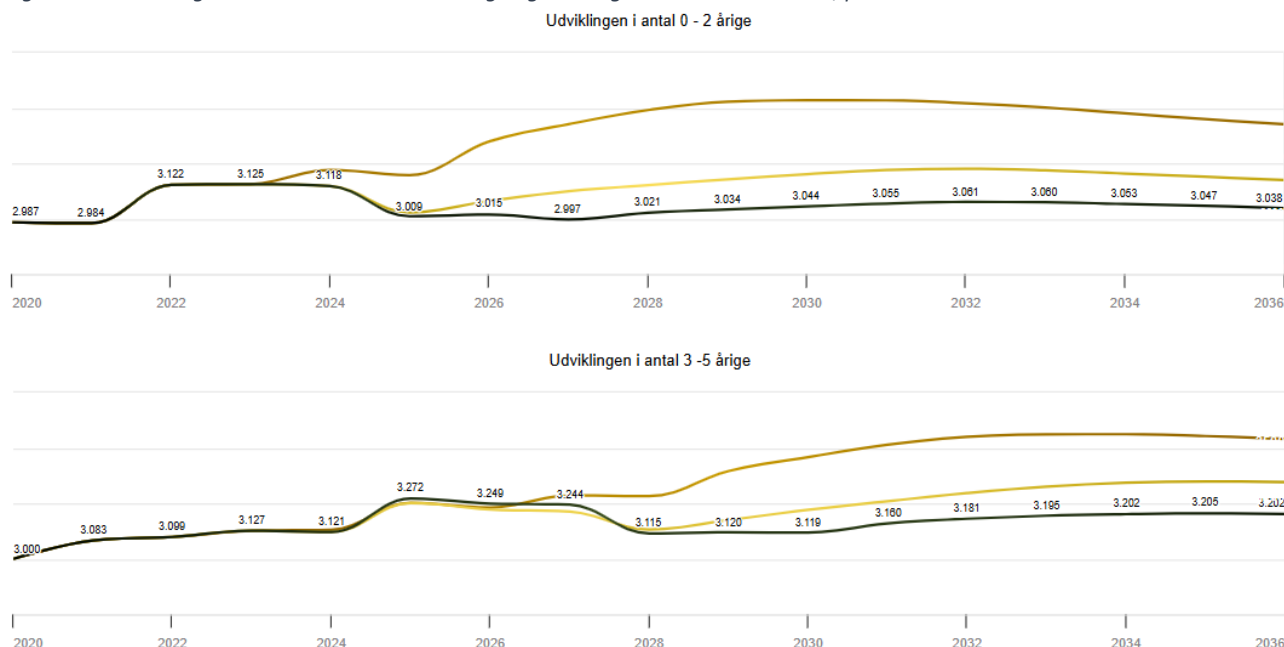
For yderligere oplysninger om fødselstal og demografisk udvikling henvises til tidligere afsnit om fødselsbalance. Randers Kommune har som nævnt et fødselsunderskud sammenlignet med de tre sammenligningskommuner.

Den nyeste befolkningsprognose viser en mere afdæmpet vækst i børnetallet end tidligere forventet. Udviklingen varierer dog mellem aldersgrupperne:

- For de 0-2-årige: Efter en mindre stigning frem mod 2022 stabiliserer antallet sig omkring 3.100 børn og forventes herefter at ligge på et relativt stabilt niveau frem til 2036.
- For de 3-5-årige: Efter en mere stigning frem mod 2025 forventes antallet af børn i børnehavealderen at stabilisere sig på et niveau omkring 3.260-3.340 børn i perioden 2030-2036.

Selvom prognosen viser en mere stabil udvikling i børnetallet end tidligere forventet, vil der stadig være geografiske forskydninger, som kræver tilpasninger i dagtilbudskapaciteten.

Figur 13.1. Udviklingen i henholdsvis antal 0-2-årige og 3-5-årige i Randers Kommune, perioden 2020-2036

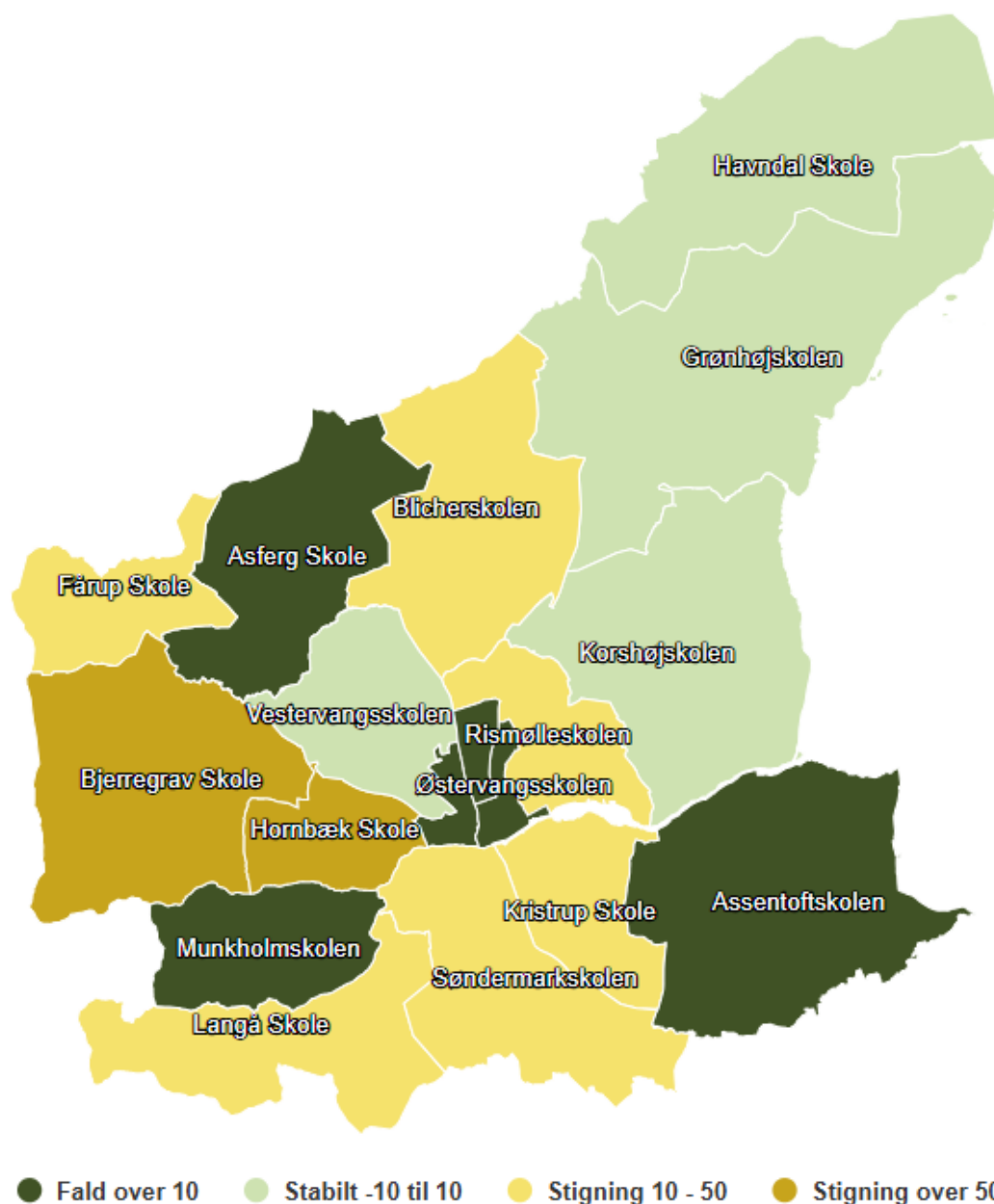
Kilde: Randers Kommunes befolkningsprognose. Grøn kurve = 2025-prognosen, gul = 2023-prognosen, mørkegul = 2022-prognosen.

Geografiske forskydninger i børnetallet

I kort 13.1 nedenfor er vist den forventede geografiske forskydning i udviklingen i børnetallet på tværs af kommunen i perioden 2024-2034. Kortet viser, at udviklingen ikke er jævnt fordelt i kommunen:

- Stigning i børnetallet forventes særligt i områder som Krstrup, Hornbæk, Bjerregrav, og Rismølle, hvor antallet af 0-5-årige forventes at stige med over 50 børn frem mod 2034.
- Fald i børnetallet registreres især i landdistrikterne, men særligt også i bydistrikterne omkring Hobrovejen og Nørrevang forventes en ændring i befolkningssammensætningen.

Kort 13.1. Forventet geografisk forskydning i børnetallet (0-5-årige) på tværs af Randers Kommune, perioden 2025-2035

Kilde: Randers Kommunes befolkningsprognose 2025, geografiske forskydninger i børnetallet.

Dette stiller krav til en målrettet kapacitetsplanlægning, hvor der sikres pladser i områder med vækst, mens ressourcerne tilpasses i områder med faldende børnetal.

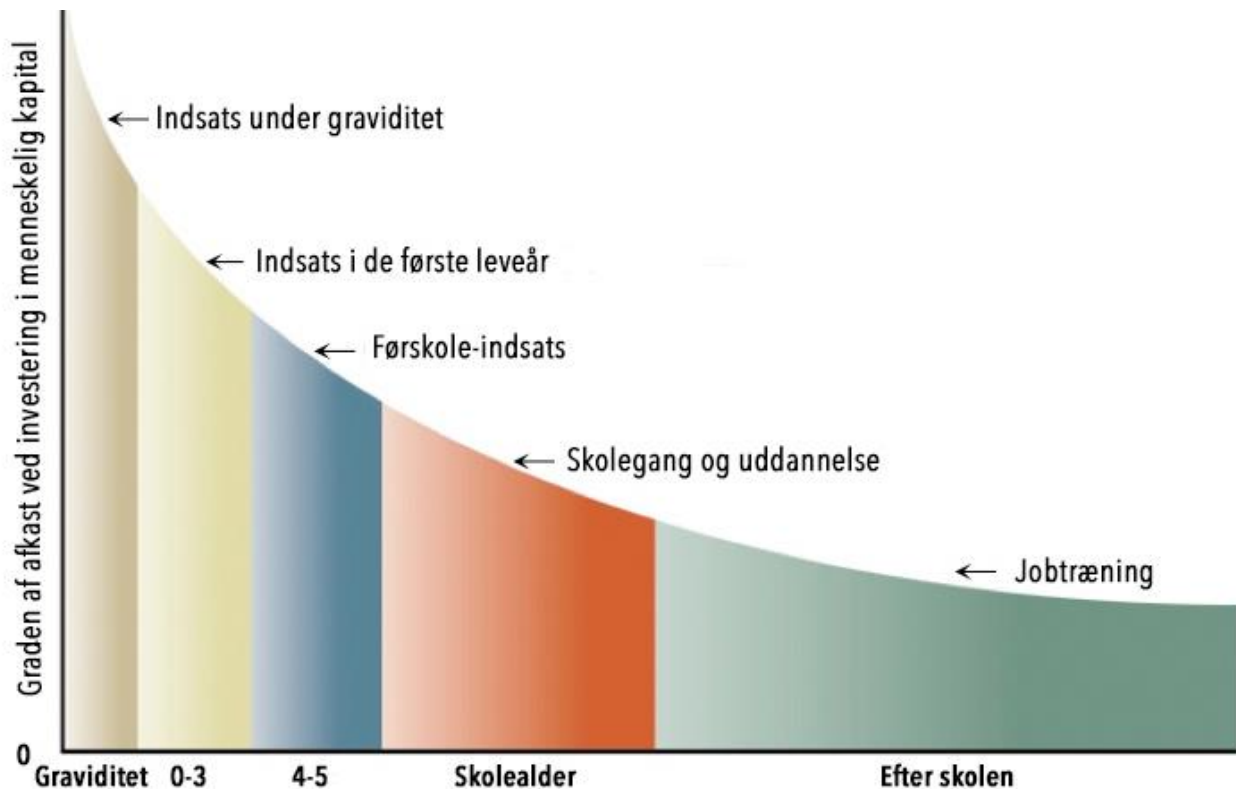
Tidlige indsatser

Fra forskningen ved vi, at tidlig forebyggelse kan have en stor effekt. Det er vigtigt at have for øje i forhold til småbørnsområdet og de indsatser, der sættes i værk for at sikre en tryk og stabil opvækst med potentiale for et godt liv.

Mange sociale og helbredsmæssige problemer hos børn og unge skyldes en mangelfuld indsats i de tidlige leveår. En manglende indsats tidligt kan betyde, at det bliver for sent at vende barnets udvikling. Tidlige indsatser overfor børnene er ofte mindre udgiftstunge end indsatser senere i livet. Ydermere er de mere skånsomme og mere effektive (Kilde: Professor Bjørn Holstein).

Dette underbygges også af Nobelprismodtageren James Heckman, som i sin forskning har demonstreret, hvordan investeringer i tidlig barndom giver de højeste afkast, både for det enkelte barn og for samfundet som helhed.

Figur 13.2. Heckman-kurven: Investering i de tidlige år

Kilde: Heckman, James J. (2008). "Schools, Skills and Synapses" (kurven er oversat fra engelsk til dansk).

Den såkaldte "Heckman-kurve" – vist i figur 13.2 – illustrerer, hvordan afkastet af investeringer i menneskelig kapital falder med alderen. Investeringer i tidlig barndom har størst effekt, fordi hjernen i disse år er mest modtagelig for påvirkning. Det er i denne periode, at sociale, emotionelle og kognitive færdigheder udvikles hurtigst, og hvor negative påvirkninger kan have langsigtede konsekvenser.

Ifølge Heckman forbedrer tidlige indsatser børns sociale mobilitet, reducerer fremtidige sociale udgifter og øger produktiviteten. Investering i tidlig indsats giver ikke kun menneskelige gevinster, men også økonomiske.

Ifølge analyser fra ROCKWOOL Fonden er hver krone, der investeres i udsatte børn, en besparelse på op til syv kroner på længere sigt. Det skyldes færre udgifter til socialt arbejde, sundhedsvæsenet og retssystemet samt øget produktivitet, når disse børn vokser op til at blive aktive samfundsborgere.

Trivselskommissionen anbefaler netop i anbefaling 31 en systematisk opsporing af børn og unge i risiko for mistrivsel. Herunder et fortsat fokus på systematisk at identificere børn og unge i mistrivsel og sætte

tidligere ind i kommunerne, samt at allerede igangværende indsatser om tidlig opsporing på sundhedsområdet fastholdes.

Forebyggelse, som virker

Professor Bjørn Holstein opstiller tre enkle retningslinjer for god forebyggelse:

1. Tidlig opsporing og tidlige indsatser
2. Universelle indsatser til alle - uanset behov
3. Særlige indsatser for børn med erkendte problemer

Det er afgørende tidligt at få opsporet og igangsat indsatser, så barnet og familien kan få den rette hjælp og støtte hurtigst muligt. Dette kræver, at fagligt kompetent personale tidligt kommer i kontakt med børnene fx via sundhedsplejen, dagtilbud eller tandpleje.

Universelle indsatser taler sammen med de tidlige indsatser. Her er der tale om, at alle børn skal ses så tidligt som muligt fx via svangretilbud, sundhedspleje, tandpleje, dagtilbud af høj kvalitet, fremme af fællesskaber i skolen mv. Det stærke ved disse tilbud er, at de rammer alle og dermed kompenserer for, at vi ikke kan spotte alle enkelte børn med risiko for at få udfordringer. I ressourcestærke familier er der også risiko for angst, mistrivsel og helbredsproblemer blandt børnene. Billedligt talt kan man sige, at det svarer til, at vi alle kører med sikkerhedssele, og at vi ikke kun beder dem, der kører galt, om at gøre det. En del af de universelle indsatser koster ganske lidt i forhold til effekten.

Det er samtidig vigtigt, at der igangsættes indsatser i forhold de børn, som har forskellige udfordringer fx børn med psykisk syge forældre eller børn med kroniske somatiske sygdomme. Her kan man med en tidlig indsats forhindre langvarige forløb med fx angst og depression, og i nogle tilfælde forhindre en progression i tilstanden hos barnet.

Generelt kan det konkluderes, at der er et meget effektivt og et mindre udgiftstungt forebyggelsespotentialer, desto tidligere man laver sin opsporing og sine indsatser. Gode universelle indsatser sikrer, at alle børn får glæde af forebyggelsen, og at man ikke forfalder til kun at fokusere på de børn med de største og flest udfordringer – alle børn skal ses, og der skal laves særlige indsatser til de svageste.

Status - småbørnsområdet

Småbørnsområdet i Randers Kommune udgøres hovedsageligt af sundhedsplejen, dagtilbudsområdet og tandplejen.

Sundhedsplejen har kontakt til barn og forældre fra før fødslen og op igennem skolealderen. Medarbejdere og ledere på dagtilbudsområdet møder børnene i alderen 0-6 år, mens tandplejen møder børnene fra ca. 3-års alderen og helt op til de fylder 22 år.

Randers Kommune arbejder på disse områder med tidlige indsatser for at:

- Reducere ulighed tidligt i livet.
- Identificere børn med særlige behov og tilbyde målrettet støtte.
- Skabe trygge rammer, der fremmer læring og trivsel.

De første år er som nævnt ovenfor centrale for et barns udvikling. Her lægges grundstenene for et trygt og sundt liv med sociale færdigheder og god mental trivsel. Det er også i disse år familiens grundvilkår og status kan have stor indflydelse på barnets kommende udvikling og trivsel.

I barnets første leveår udvikles de grundlæggende sociale, kognitive og adfærdsmæssige kompetencer, som får betydning for resten af barnets liv. Et barn, der generelt ikke bliver mødt på sine behov, vil være i risiko for at opnå en utryk tilknytning til sine primære omsorgspersoner, hvilket kan have psykiske, sociale og fysiske konsekvenser for barnet. Det er således vanskeligt at skelne skarpt mellem fysisk og mental sundhed, og ligeledes mellem indsats rettet mod henholdsvis børns fysiske- eller mentale sundhed. De hænger uløseligt sammen.

Barnets tilknytning starter med de primære omsorgsgivere i familien, og senere i dagtilbuddet er det også afgørende, at børnene møder voksne, der er relationelt kompetente og således evner at møde børnene i deres følelser og også kan være medvirkende til at skabe et positivt grundlag for den måde, barnet kommer til at indgå i relationer senere i livet.

Samarbejdet mellem fagprofessionelle er også essentielt for at skabe de bedste betingelser for de små børns trivsel, sundhed, udvikling og læring. Det sikrer en koordineret og helhedsorienteret indsats, der tager hensyn til barnets individuelle behov og situation. Denne tilgang bidrager til at skabe trygge rammer, hvor børn kan trives og udvikle sig optimalt.

Randers Kommune oplever i disse år en stigende ulighed på både socioøkonomiske faktorer og på sundhedstilstanden. Der er således en række familier, som kæmper med fattigdom, arbejdsløshed, sundheds- eller sociale og psykiske udfordringer. Dette kan have negative konsekvenser for disse børns trivsel, udvikling og læring, da de kan mangle adgang til forskellige ressourcer såsom sund kost, fritidsaktiviteter samt stabilitet og tryk i hjemmet.

Dette har således stor betydning for både organiseringen og fagpersonalets arbejde og fokusområder på småbørnsområdet. I det følgende beskrives status på udvalgte parameter for småbørnsområdet i Randers Kommune.

Antal besøg af sundhedsplejersken – og et gab mellem indsats for småbørn og for skolebørn

Familier med almene behov i Randers Kommune tilbydes fem hjemmebesøg fra Sundhedsplejen frem til 8-10 mdr. alderen. Dette er ét besøg mindre end Sundhedsstyrelsens anbefalinger.

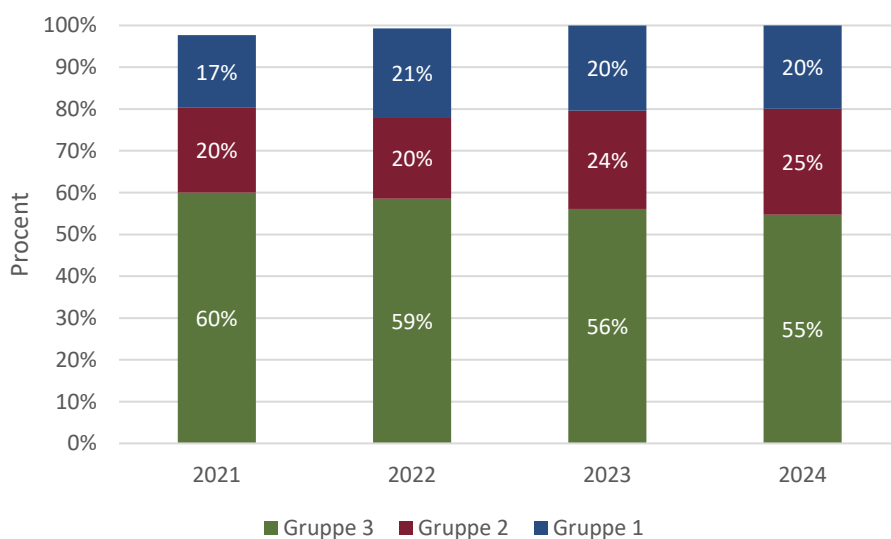
I 2024 blev Sundhedsplejen tilført 1 mio. ekstra til besøg hos småbørnsfamilier. Beløbet er midlertidig afsat for et år. Størstedelen af disse ekstra midler blev anvendt til et 1½ års besøg og resten af midlerne blev anvendt til at levere et besøg ved 4-6 mdr. til alle familier. Sundhedsplejens mulighed for i en periode at tilbyde 1½ års-besøget har mindsket det store spring, der ellers er, fra småbørns sundhedsplejersken slipper børnene ved 8-10 mdr. og til skolealderen, hvor de møder en skolesundhedsplejerske. 1½ års-besøget ligger præcis der, hvor mange børn viser stor selvstændighed, og her kommer behovet for "det gode nok forældreskab" i spil på en helt ny måde. Her skal balancen mellem udviklingsstøttende samspil balanceres med kærlig grænsesætning, så barnet stille og rolig kan udvikle egen evne til at regulere følelser. Besøget støtter det tværfaglige samarbejde omkring familien, da langt de fleste af disse børn er startet i dagtilbuddet.

Sundhedsplejen kategoriserer familier i forskellige risikogrupper efter familiens belastningsgrad. Kategoriseringen sikrer, at familier med tilsvarende belastningsgrader modtager et ensartet tilbud, uanset hvor i byen de bor. På den måde kan man arbejde effektivt med differentiering af tilbud alt efter behov.

En samlet opgørelse af kategoriseringen siger noget om, hvor stor en andel af familier i Randers Kommune der har udfordringer. En familie i den letteste risikogruppe er en familie uden belastninger af betydning for forældreevnen, og hvor barnet er i trivsel, hvorfor de blot modtager standardtilbuddet til nye familier. En familie i den højeste risikogruppe er en familie, hvor forældre og/eller barn har en særlig sårbarhed, og hvor familien forventes at skulle modtage det maksimale antal besøg, som Sundhedsplejen kan tilbyde.

Nedenstående graf i figur 13.3 viser fordelingen af familier i risikogrupperne i Randers Kommune gennem de sidste fire år, hvor sundhedsplejen begyndte at kategorisere familier. Det ses, at lidt over halvdelen af familierne i Randers Kommune er kategoriserede som lette (gruppe 3), mens en femtedel er kategoriserede i den højeste risikogruppe. Til sammenligning vil en gennemsnitlig kommune have ca. 16 pct. af familierne i den højeste risikogruppe (gruppe 1).

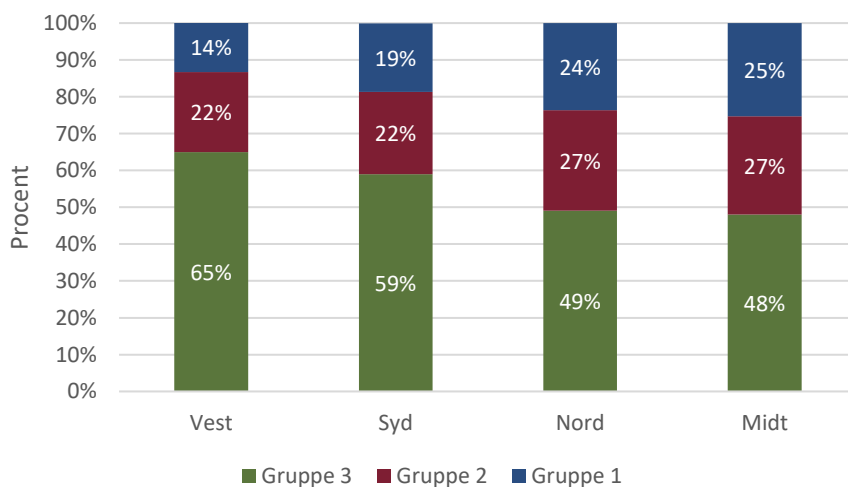
Figur 13.3. Kategorisering af besøg i sundhedsplejen

Kilde: Randers Kommunes egne data

I nedenstående figur ses kategoriseringen fra 2024 fordelt på sundhedsplejens områder i kommunen, her ses at der er geografiske forskelle.

Figur 13.4. Kategorisering af besøg i sundhedsplejen i 2024 fordelt på områder

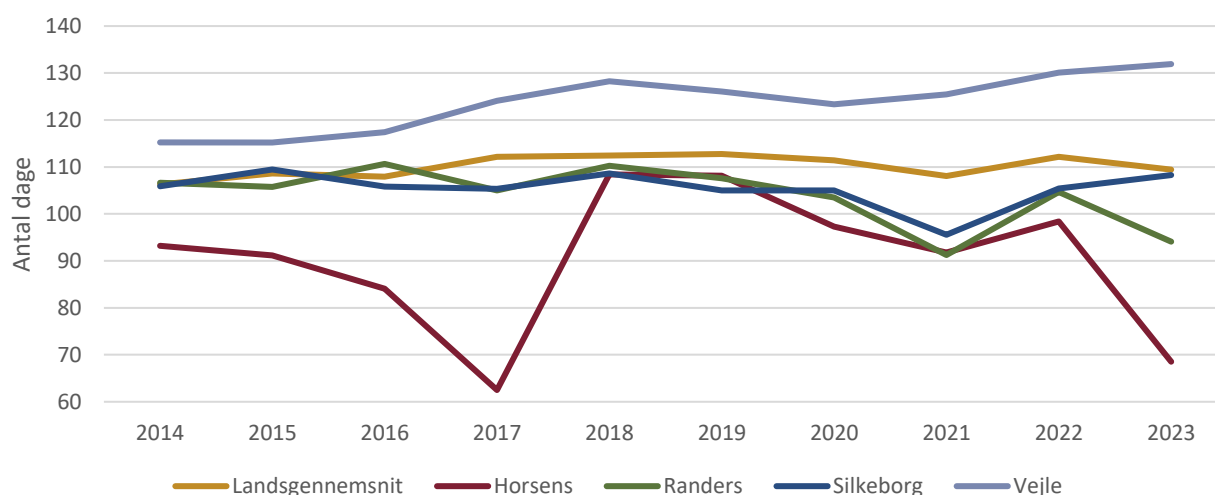
Kilde: Randers Kommunes egne data

Amning

Amning er vigtigt, fordi det fremmer barnets sundhed og udvikling samtidig med, at det styrker båndet mellem mor og barn. Modernælk indeholder alle nødvendige næringsstoffer og antistoffer, der beskytter barnet mod infektioner og sygdomme. Det reducerer risikoen for allergier, overvægt og visse kroniske sygdomme senere i livet. Amning har betydelige langsigtede fordele for barnet. Modernælk bidrager til en sund fysisk og kognitiv udvikling. Desuden peger forskning på, at amning kan have en positiv indvirkning på barnets læringsevne, da næringsstofferne i modernælk understøtter hjernens udvikling. Kort sagt, amning lægger fundamentet for et stærkere helbred og bedre livskvalitet gennem hele livet.

Sundhedsstyrelsens anbefaling er fuldammning de første 6 måneder (180 dage). Som det fremgår af nedenstående figur, er den gennemsnitlige varighed af fuld amning faldet i Randers Kommune fra 2014 frem til 2023. Landsgennemsnittet er i samme periode steget. Et lavt gennemsnit kan indikere udfordringer, for eksempel manglende viden, utilstrækkelig støtte med videre.

Figur 13.5. Gennemsnitlig varighed af fuld amning opgjort i dage i Randers Kommune, landsgennemsnitligt og i udvalgte kommuner

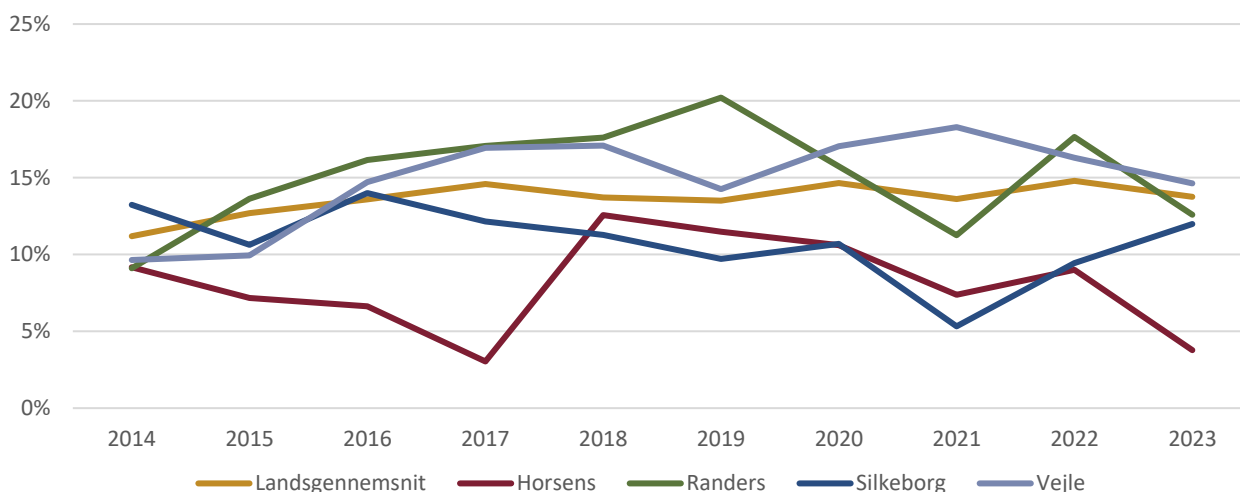

Kilde: Børnedatabasen, Sundhedsdatastyrelsen

Procentdelen af spædbørn, der bliver fuldammes i over 26 uger, er en vigtig indikator, der kan bruges på flere måder. Tallet kan bruges til at vurdere, hvor godt det går med at fremme anbefalingerne om amning, som understøtter barnets sundhed og udvikling. Derudover kan det anvendes til at vurdere om sundhedsplejens tiltag er effektive, eller om der er behov for forbedringer.

Figur 13.6 nedenfor viser, at Randers Kommune fra 2014 til 2019 oplevede en stor stigning i procentdelen af spædbørn, som blev fuldammes i over 26 uger og fulgte Sundhedsstyrelsens anbefalinger. Efterfølgende har der været både fald og stigninger, hvorfor Randers i 2023 har 13 pct, der er blevet fuldammes i over 26 uger, mens landsgennemsnittet er 14 pct.

Figur 13.6. Procentdel fuld amning i over 26 uger i Randers Kommune, landsgennemsnitligt og i udvalgte kommuner

Kilde: Børnedatabasen, Sundhedsdatastyrelsen

Tandsundhed

En del af sundhedsområdets sundhedsfremmende, forebyggende og behandlende indsats ligger i tandplejen. Tandplejen er i regelmæssig kontakt med alle børn og unge fra 0-22 år. Det er en del af et godt og sundt børneliv at komme regelmæssigt til tandpleje, og derfor har tandplejen opsøgningspligt overfor de familier, der ikke reagerer på indkaldelser til tandpleje. Det betyder, at tandplejen stort set ser alle børn og unge regelmæssigt og dermed har mulighed for ikke bare at arbejde med tandsundhed, men også opspore sygdomme og trivselsudfordringer. Tandplejen opsporer fx selvskadende adfærd, spiseforstyrrelser og brug af nikotinprodukter.

Tandplejen som opsporer

70 pct. af alle skader efter afrettelse eller vold i hjemmet, ses i hoved-hals regionen. Spiseforstyrrelser ses i mundhulen som specifikke syrepåvirkninger af tænderne og selvskader som fx "cutting" ser tandplejen ved den regelmæssige undersøgelse, hvor de er helt tæt på barnet/den unge. Tandplejens medarbejdere er specielt trænet i at se efter specifikke skader og i de tilfælde, hvor der er brug for støtte og hjælp i familierne, benytter tandplejens medarbejdere sig af deres skærpede underretningspligt.

Brug af nikotinholdige produkter afsløres også i tandplejen. Rygning kan ofte lugtes og ses som mørke belægninger på tænderne. Andre nikotinholdige produkter kan afsløres som tilbagetrækning af tandkødet eller misfarvninger. Når tandplejens medarbejdere ser tegn på brug af nikotinholdige produkter, tager de en snak med den unge og henviser evt. til nikotinstopforløb.

Forebyggelse og tidlig indsats virker

At forebyggelse og tidlige indsatser virker, kan blandt andet ses ved at studere forekomsten af huller i tænderne hos børn igennem de sidste 50 år. I 1971 besluttede Folketinget ved lov, at kommunerne skulle indføre gratis og opsøgende tandpleje for skolebørn i Danmark. Samtidig med indførelsen af den kommunale tandpleje blev kommunerne pålagt systematisk at indberette data om tandsundheden (SCOR).

En gennemgang af historiske SCOR-data i Tandlægebladet i 2023 viser, at en 7-årig i 1972 i gennemsnit havde 12,5 huller i tænderne. I 1992 var dette tal faldet til 6,6 huller og i 2022 havde en 7-årig i gennemsnit

1,78 huller i tænderne. ("Carieserfaringen i børne- og ungetandplejen i Danmark fra 1972-2022" Tandlægebladet, 2023").

Artiklen i Tandlægebladet viser, at den kommunale tandpleje med en systematisk forebyggende indsats har reduceret mængden af huller i tænderne hos danske børn fra ekstremt høj til ekstremt lav over 50 år.

Artiklen konkluderer således, at man ved en målrettet og tidlig forebyggende indsats, som omfatter undervisning i - og viden om, hvordan man selv ved daglig tandbørstning med fluortandpasta og kontrol af indtag af sukker, kan forbedre sin egen og familiens tandsundhed og opnå store resultater i sundhedstilstanden i en hel population. Den kommunale tandpleje viser på den måde, at en struktureret forebyggende indsats giver store sundhedsgevinster.

Tandsundhed i Randers Kommune

I nedenstående diagrammer ses udviklingen i tandsygdomme hos de 5, 7, 12 og 15-årige i Randers Kommune, i perioden 2013 til 2023, i sammenligning med landsgennemsnittet.

For de 5-årige og de 7-årige ses det, at mængden af tandsygdomme følger landsgennemsnittet. Dog ses en tendens til, at mængden af tandsygdom er stigende for de 7-årige i Randers Kommune. Dette er bekymrende.

Da vi ved, at den tandsygdom, som ses hos de 7-årige, er grundlagt i småbørnsalderen, er der behov for at analysere data nærmere og evt. justere tandplejens indsatser til de mindste børn, så denne udvikling fra 7-årsalderen kan ændres.

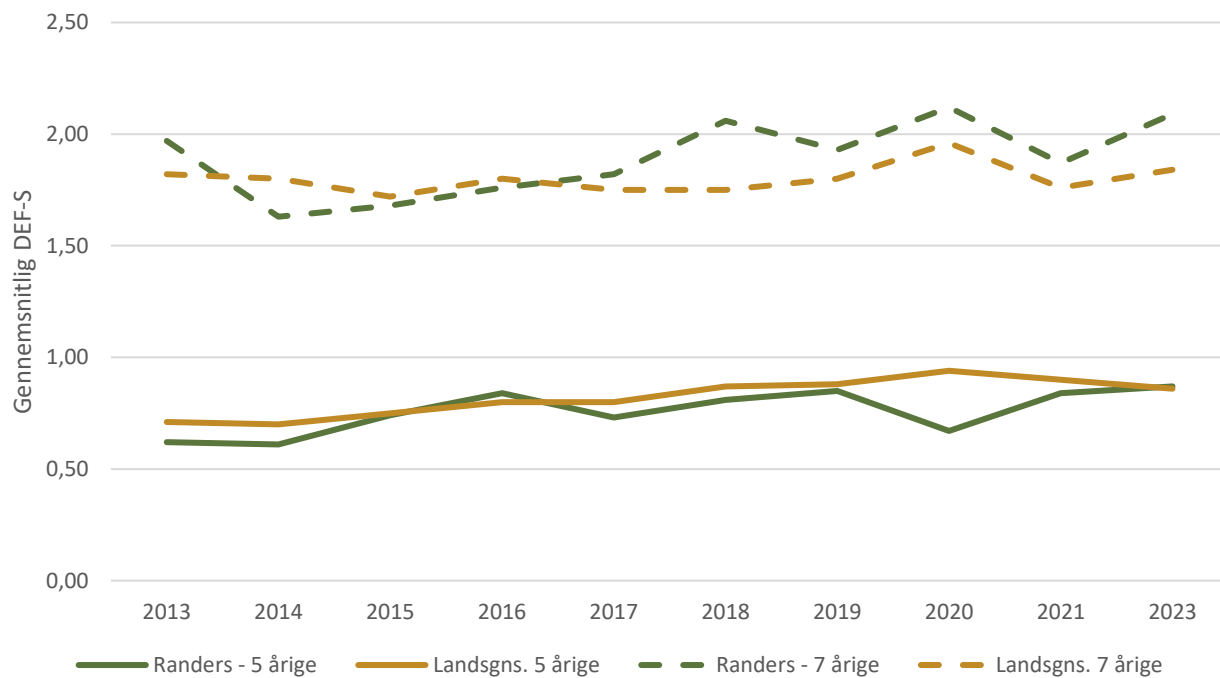
De 12-årige følger landsgennemsnittet med en tendens til en svagt faldende mængde tandsygdom.

For de 15-årige viste der sig en tendens til en stigende mængde tandsygdom i perioden 2018-2020. Tandplejen har reageret på dette ved siden 2021 at gøre en ekstra indsats for at få de 15-årige til den regelmæssige undersøgelse og i undersøgelsen at have et særligt fokus på en sundhedsfremmende og forebyggende indsats. Disse indsatser har givet en gevinst i form af en bedre tandsundhed blandt de 15-årige i de efterfølgende år.

Tandplejen i Randers Kommune viser således, at det med særlige og målrettede indsatser er muligt at ændre udviklingen. Målet for Tandplejen er at bringe Randers Kommune højere op end landsgennemsnittet.

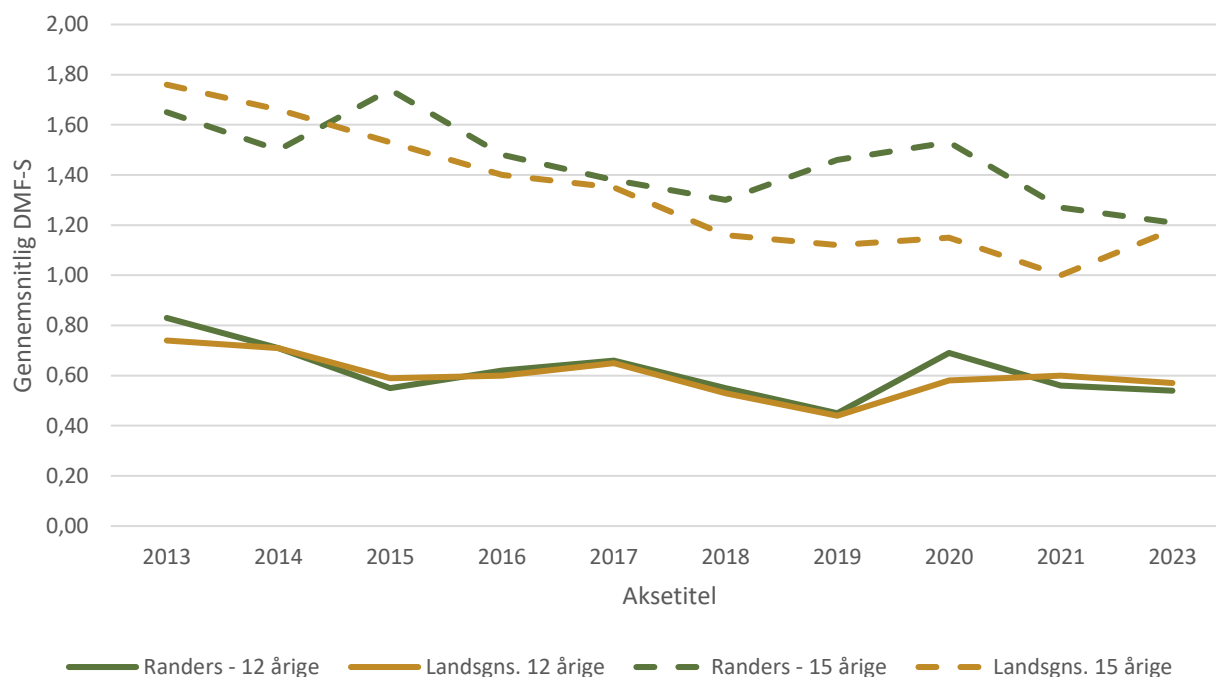
I figur 13.7 og figur 13.8 nedenfor ses udviklingen i tandsundheden hos børn og unge i Randers Kommune i perioden 2013-2023 sammenlignet med landsgennemsnittet for hhv. 5- og 7-årige og 12- og 15-årige.

Figur 13.7. Udviklingen i tandsundheden hos børn og unge i Randers Kommune og på landsplan i perioden 2013-2023, 5- og 7-årige (gennemsnitlig DEF-S i mælketænder)

Kilde: Tallene er fra Randers kommunale tandplejes obligatoriske indberetning om tandsygdomme hos de 5 og 7-årige til Sundhedsstyrelsens SCOR statistik.

Figur 13.8. Udviklingen i tandsundheden hos børn og unge i Randers Kommune og på landsplan i perioden 2013-2023, 12- og 15-årige (gennemsnitlig DMF-S i det permanente tandsæt)

Kilde: Tallene er fra Randers kommunale tandplejes obligatoriske indberetning om tandsygdomme hos de 12 og 15-årige til Sundhedsstyrelsens SCOR statistik.

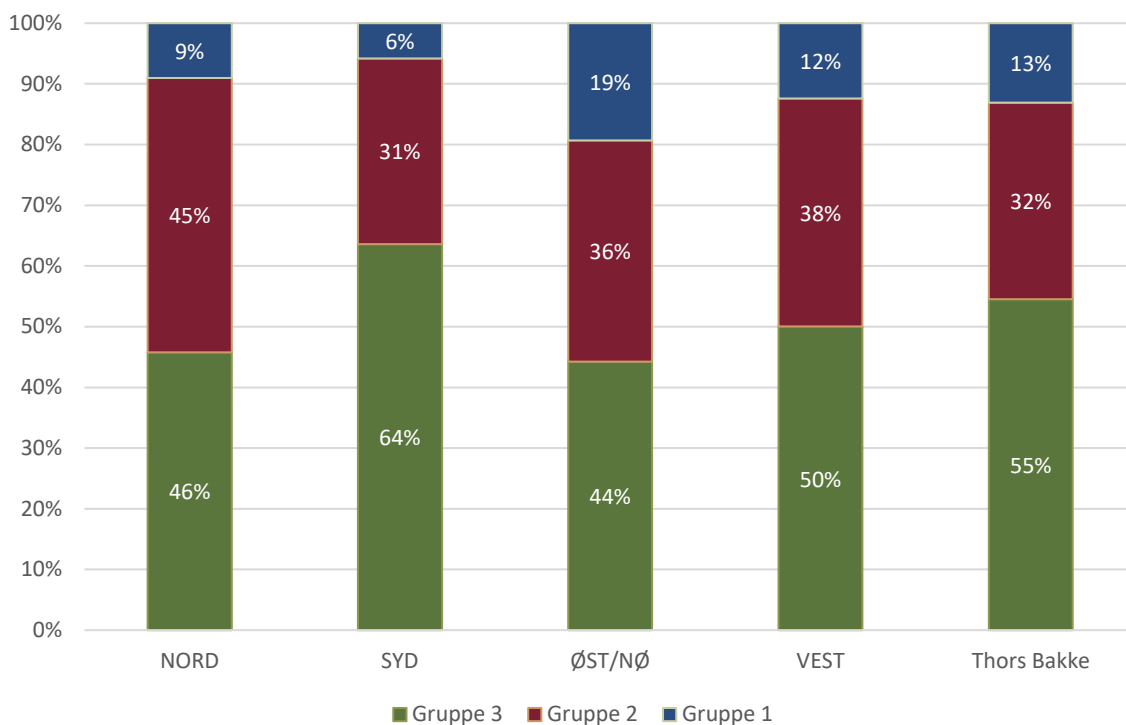
Tandsundhed blandt børn og unge i Randers Kommune (2024)

Tandsundhed er en vigtig indikator for både generel sundhed og trivsel blandt børn og unge. Data fra den kommunale tandpleje viser, at andelen af børn og unge i høj risiko for tandsygdomme varierer betydeligt på tværs af Randers Kommune. Når vi ser på, hvordan tandsygdommen fordeler sig hos børn og unge, så ser vi tydeligt den sociale ulighed i sundhed.

SCOR-data viser, at over halvdelen af alle børn ikke har huller i tænderne, men at tandsygdomme bæres af en lille gruppe børn med mange huller i tænderne. Der er ofte en sammenhæng mellem en families grad af udsathed, dårlige tandbørstevaner og huller i tænderne. Et barn, der ikke bliver hjulpet med tandbørstningen i det daglige og måske jævnligt har smerter fra tænderne, har dårligere betingelser for at leve et godt liv med gode kostvaner og et socialt acceptabelt udseende.

I figuren nedenfor ses andelen af børn fordelt på tre risikogrupper fordelt på tandplejens områder.

Figur 13.9. Børns tandsundhed fordelt på Tandplejens distriktsopdeling (risikogrupper)

Kilde: Randers Kommunes egne data. Tandplejens inddeling af børn i risikogrupper fordelt på områder.

Data kommer fra Randers Kommunes tandpleje og registreres, når borgere i Randers Kommune klassificeres som værende i en risikogruppe baseret på deres sundhedsdata og socioøkonomiske forhold. Risikogruppen er beregnet som andelen af borgere inden for specifikke aldersgrupper og geografiske områder, der opfylder kriterierne for at være særligt udsatte. Tallene er aggregeret, og resultaterne præsenteres både som absolutte tal og som procentvis andele af den samlede befolkning i de pågældende grupper og områder.

Figur 13.9 ovenfor viser, at Randers Kommune har en række områder i kommunen, hvor tandsundheden er ringe, og risikoen for udvikling af tandsygdom er meget høj – både sammenlignet med landsgennemsnittet, men også sammenlignet med gennemsnittet af kommunens andre områder. I tandplejens distrikt Øst, på Nørrevangsskolens tandklinik, ses det, at 19 pct. af alle børn og unge har aktiv tandsygdom, og dermed er i høj risiko for at udvikle yderligere tandsygdom (gruppe 1). Til sammenligning er det kun 6 pct. af børn og unge i distrikt Syd, på Tirsdalens Skoles tandklinik som vurderes at være i denne risikogruppe (gruppe 1). Dette understreger behovet for særlige indsatser overfor de mest udsatte børn og unge, idet man også i Randers Kommune kan se, at det er en lille gruppe af børn og unge, der bærer langt den meste tandsygdom.

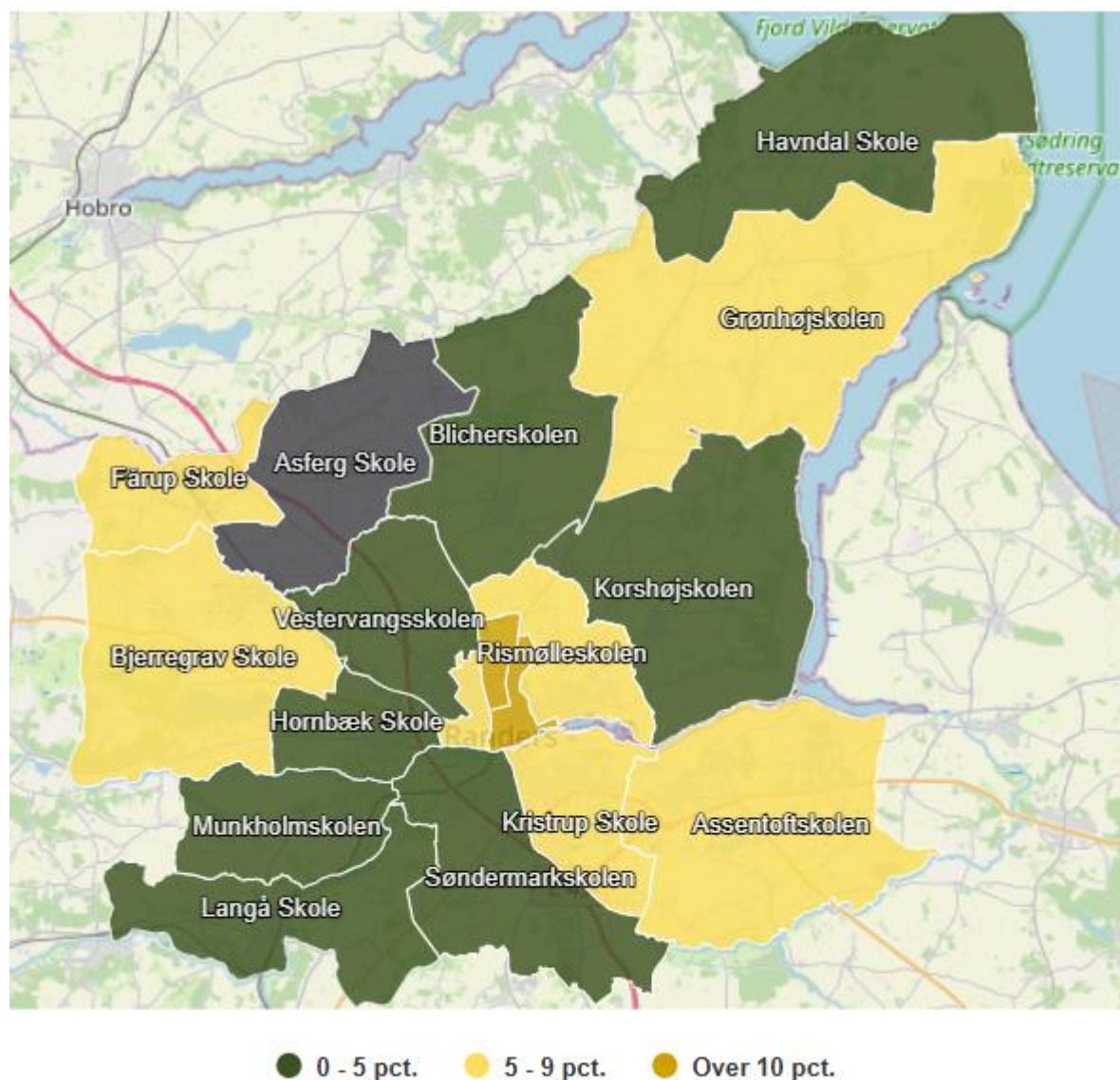
Kortet i nedenstående figur viser, at der er markante forskelle mellem skoledistrikterne i forhold til andelen af 3-5-årige i risikogruppen for tandsygdomme:

- Højeste andel i risikogruppen findes i Østervangsskolens distrikt (11,3 pct.) og Nørrevangsskolens distrikt (22,3 pct.), hvor hhv. hvert tiende og hvert femte barn er i høj risiko.
- Lavere andele ses i distrikter som Hornbæk Skole (1,6 pct.), Munkholmskolen (1,2 pct.) og Asferg Skole (1,5 pct.), hvor under 2 pct. af børnene vurderes at være i risikogruppen.

- Randers Kommunes samlede gennemsnit er 6,2 pct., hvilket betyder, at over 200 børn i alderen 3-5 år har øget risiko for tandsygdomme.

Data fordelt på områder i Randers Kommune bruges til at prioritere sundhedsmæssige indsatser og ressourcer i udsatte områder og sikre, at børn og unge får den nødvendige støtte til at forbedre deres tandsundhed.

Kort 13.2. Andel i risikogruppe 1 blandt de 3-5-årige fordelt på skoledistrikter

Kilde: Randers Kommunes egne data fra TK2

Nordby-projektet

Selvom antallet af børn med huller i tænderne i Nørrevangsskolens tandklinik distrikt i dag er meget højt, så var det for 12 år siden væsentlig højere.

Tandplejen designede derfor i starten af 2010-erne en indsats, hvor specialtrænede klinikassistenter tager ud i områdets daginstitutioner og børster tænder med de mindste børn. Projektet blev døbt Nordby-projektet.

I 2019 evaluerede tandplejen projektet og fandt, at antallet af huller i tænderne hos de mindste børn var halveret. En yderligere gevinst ved projektet har været, at børnene er langt mere trygge ved at komme på tandklinikken. (Tandplejeren, september 2019 s. 16-19)

Nordby-projektet er et godt eksempel på, at en målrettet forebyggende indsats i et område med en højere grad af social ulighed i sundhed, kan skabe øget sundhed og udligne den sociale ulighed i sundhed.

Nordby-projektet har været en del af effektiviseringerne i budget 2025-28, og projektet skal derfor ophøre helt med udgangen af 2026.

Guldborgsund Kommune ligner Randers Kommune

I Guldborgsund Kommune har man på samme måde som i Randers Kommune særlige geografiske områder, hvor tandsundheden er ringe, og risikoen for udvikling af tandsygdom meget høj. Med en tidlig og systematisk opbyggende indsats i et tværfagligt samarbejde med dagpleje og børneinstitutioner er det også her lykkedes at løfte et socialt udfordret område med nogle af landets dårligste tænder til et område, som i dag ligger på niveau med resten af landet. ("Børn har færre huller: Bissekøbing har vendt udviklingen", Tandlægebladet, 2022). Både Nordby-projektet og erfaringerne fra Guldborgsund Kommune viser, at man ved en struktureret og tidlig indsats overfor de grupper, som er i risikogruppen for tandsygdomme, kan ændre udviklingen i tandsundhed i en positiv retning.

Motorisk udvikling og fysisk inaktivitet

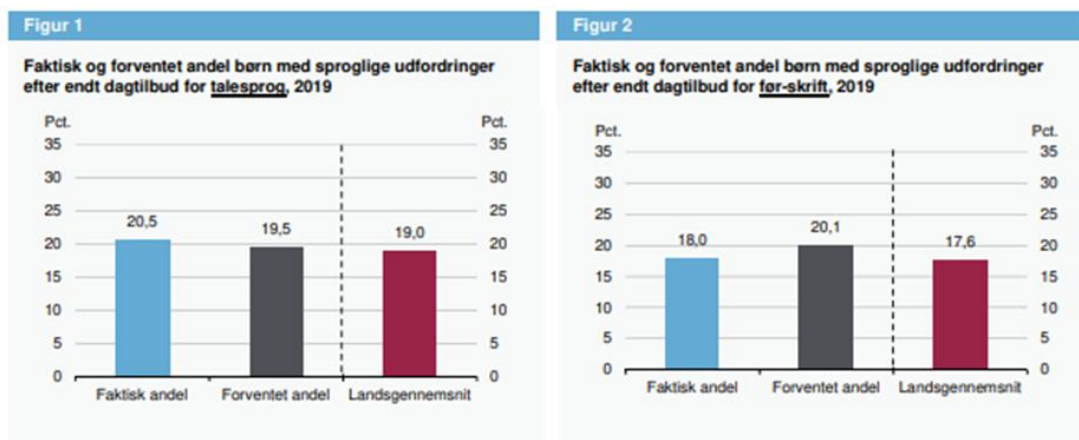
Mange børn og unge bevæger sig ikke nok, hvilket påvirker både deres fysiske og mentale helbred. En inaktiv livsstil kan føre til overvægt, dårlig motorik og senere helbredsproblemer. På den helt korte bane har fysisk inaktivitet negativ indflydelse på trivsel og søvnkvalitet. Der er desværre ikke tilgængeligt data omkring småbørns fysiske aktivitet i Randers Kommune, men det er et fokus for både sundhedsplejen og dagtilbuddene. Fokus på børns fysiske aktivitet, leg og deltagelse i fritidslivet er desuden også fremhævet i Trivselskommissionens anbefaling 29.

Børns sproglige udvikling

Ifølge Indenrigs- og Boligministeriets Benchmarkingenheds analyse af børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud (2022), er knap hvert femte barn på landsplan sprogligt udfordret i henhold til talesprog og/eller før-skriftlige færdigheder. Endvidere viser analysen, at børn med anden etnisk herkomst end dansk på landsplan oftere er sprogligt udfordret sammenlignet med deres klassekammerater med dansk herkomst. Analysen peger også på, at børn, hvis mor højest har en grunduddannelse, oftere er sprogligt udfordret sammenlignet med børn, hvis mor har en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse. Dette fund er også gældende, når der tages højde for barnets herkomst.

Randers Kommunes andel af børn med sproglige udfordringer for både talesprog og før-skrift efter dagtilbud (2019) er lidt højere end landsgennemsnittet, hvilket fremgår af nedenstående figur 13.10 (figur 1 og 2). Figuren viser, at Randers Kommune har 1,0 procentpoint flere børn med sproglige udfordringer (talesprog) end forventet. Modsat viser resultaterne, at kommunen har 2,1 procentpoint færre børn med sproglige udfordring for før-skrift, end forventeligt ud fra rammevilkårene.

Figur 13.10. Faktisk og forventet andel af børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud i Randers i forhold til landsgennemsnittet

Kilde: Indenrigs- og Boligministeriets Benchmarkingenheds analyse af børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud, 2022, bilag 1, s. 49

Forskning viser, at andelen af børn med sproglige udfordringer er to-tre gange så stor for børn af forældre på overførselsindkomst, end andelen blandt børn af selvforsørgende forældre. De sprogligt udfordrede børn af forældre på overførselsindkomst er særligt udfordret i forhold til kernesproglige kompetencer, ordforråd og sprogforståelse. Studiet påpeger, at forældre på overførselsindkomst også er forældre med kortere uddannelse, lavere indkomst, og en større andel er ikke etniske danskere end gruppen af selvforsørgende forældre. Dertil er det væsentligt at pointere, at øvrig forskning på området overvejende finder, at uddannelse, indkomst og etnisk herkomst er stærke prædiktorer for sproglige og andre færdigheder (Højen et al., 2020).

Tabel 13.2. Forskellige muligheder for sprogferfaringer

	Forskel KVANTITET <i>Ord pr. time</i>	Forskel KVALITET		
Overførselsindkomst	616	5 bekræftelser, 11 forbud		
Lav uddannelse	1.251	12 bekræftelser, 7 forbud		
Mellem eller høj uddannelse	2.163	32 bekræftelser, 5 forbud		
	ORD PR. TIME	ORD PR. 100 T/UGE	ORD PR 5.200 T/ÅR	ORD PR. 4 ÅR
Overførselsindkomst	616	62.000	3. mio.	16 mio.
Lav uddannelse	1.251	125.000	6 mio.	26 mio.
Mellem eller høj uddannelse	2.163	215.000	11 mio.	45 mio.

Kilde: Hart & Risley, 1995

Tabellen ovenfor illustrerer sammenhængen mellem socioøkonomisk baggrund og barnets mulighed for sprogferfaringer, herunder hvilke sprogferfaringer der er i hjemmet (Østerbye, 2023).

Forskning peger på, at der er sammenhæng mellem børns tidlige ordforråd og børnenes skolegang, idet børns tidlige ordforråd viser sig at være en forudsætning for børns forståelse og evne til at tilegne sig læring. Et forskningsstudie viser, at børn, der havde et lille ordforråd omkring 16-30 måneders alderen, lå under middel i henhold til deres læsekompetencer i 6. klasse. Således peger studiet på en sammenhæng mellem tidligt ordforråd og senere læsefærdigheder. Et andet forskningsstudie finder også, at der er sammenhæng mellem børns tidlige ordforråd (ved 16-30 måneder) og børnenes afgangskarakterer i 9. klasse i dansk, engelsk, matematik og fysik/kemi (Reformkommissionen, s. 24, 2023).

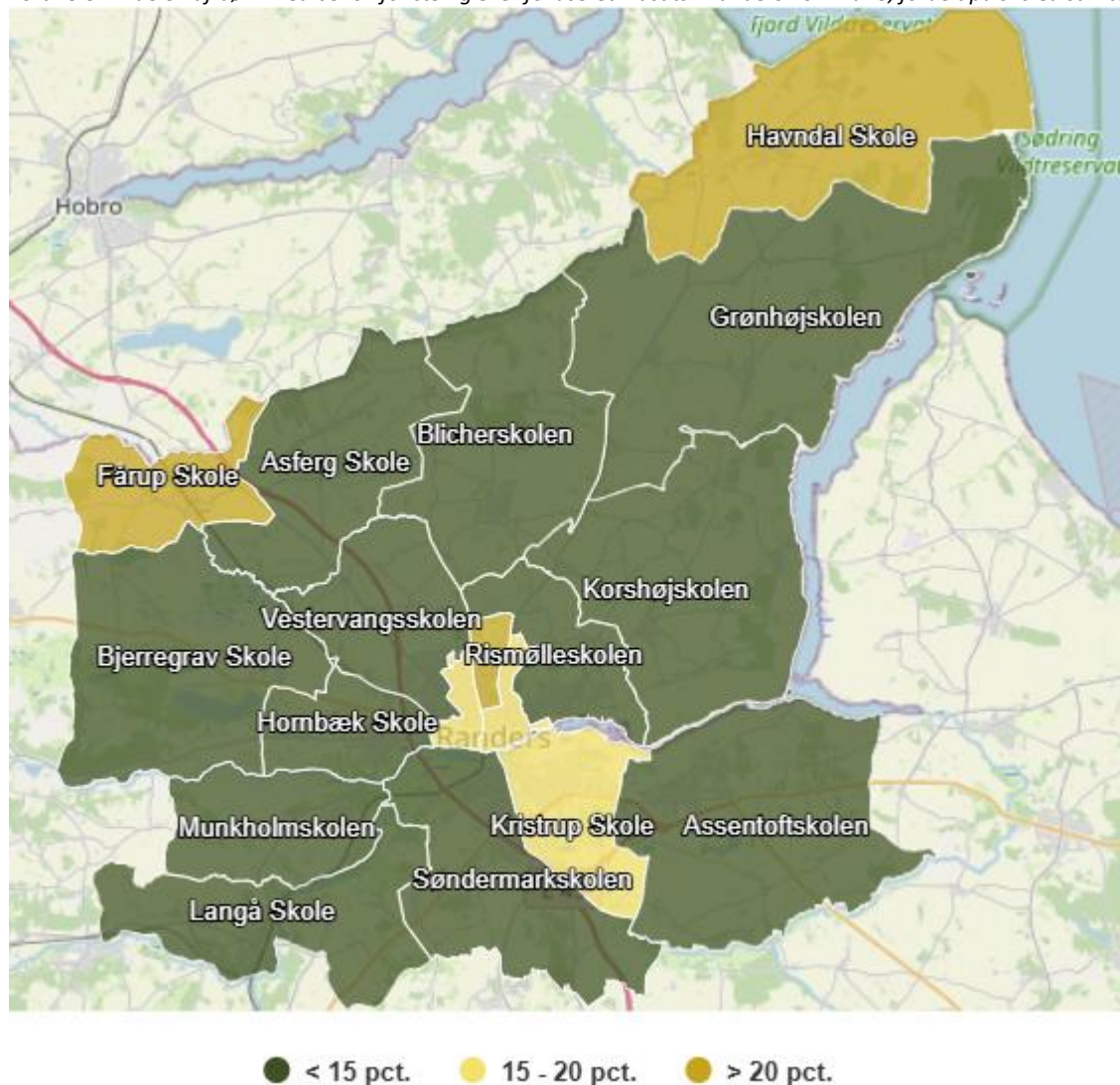
Aktuel status for børns sproglige færdigheder i Randers kommune (2024)

Den nyeste vurdering af talesproglige færdigheder i Randers Kommune (2024) omfatter 2.279 børn. Data viser, at 85,7 pct. af børnene har behov for en generel indsats, mens 7,4 pct. vurderes at have brug for en fokuseret indsats, og 6,9 pct. har behov for en særlig indsats. Data er generet på tværs af aldersgrupper.

Store forskelle mellem skoler og geografiske områder

På kortet nedenfor er vist andelen af børn med behov for særlig eller fokuseret indsats i Randers Kommune, fordelt på kommunens skoledistrikter. Et samlet billede af alle dagtilbudsbørn er medtaget er for at give et samlet statusbillede for 2024.

Kort 13.3. Andelen af børn med behov for særlig eller fokuseret indsats i Randers Kommune, fordelt på skoledistrikter

Kilde: Rambøll 2024 via kommunens eget BI-system

Som det fremgår af kortet, er der store forskelle på børnenes sproglige færdigheder afhængigt af skoledistrikt:

- Et generelt højt niveau af talesproglige færdigheder ses på skoler som Hombæk Skole (93,2 pct. i generel indsats), Blicherskolen (93,2 pct.), Langå Skole (91,8 pct.) og Asferg Skole (91,2 pct.). Her har en overvejende andel af børnene de forventede sproglige færdigheder.
- Flere børn med behov for en særlig eller fokuseret indsats findes især i områder som Nørrevangsskolen (48,1 pct.), Havndal Skole (25 pct.), Fårup Skole (20 pct.), Østervangsskolen (18,4 pct.) og Hobrovejens Skole (17,1 pct.).

Kortet viser en geografisk tendens, hvor den højeste andel af børn med behov for en særlig indsats findes i områder nær Randers by og enkelte landdistrikter, mens flere skoler i de omkringliggende distrikter har en lavere andel af sprogligt udfordrede børn.

Sammenhæng med socioøkonomiske faktorer

Resultaterne afspejler landsdækkende tendenser, hvor socioøkonomiske forhold har en væsentlig indflydelse på børns sproglige udvikling. Områder med en højere andel af børn fra lavindkomstfamilier eller forældre med kort uddannelse har typisk en større andel af elever med behov for en særlig indsats.

Implikationer for det pædagogiske arbejde

Den varierende fordeling af sproglige færdigheder på tværs af skoledistrikterne viser behovet for målrettede indsatser. Dagtilbud med en højere andel af børn, der har brug for en særlig indsats, vil kræve målrettet pædagogisk indsats, hvor der er særligt fokus på udviklingen af sproglige færdigheder hos det enkelte barn og børnegrupper for blandt andet at sikre den bedste mulige skolestart.

Kvalitet i dagtilbud er afgørende for børn i udsatte positioner

En undersøgelse fra 2018 viser, at småbørn på landsplan i gennemsnit var 9,7 måneder, når de startede i dagpleje og 10,7 måneder, når de startede i vuggestue. Dagtilbuddet er derfor en vigtig del af barnets første leveår og den dobbeltsocialisering som barnet påvirkes af (EVA, 2018).

I foråret 2023 udkom en national kvalitetsundersøgelse på dagtilbudsområdet, hvor VIVE på tværs af kommuner har undersøgt kvaliteten i vuggestuer og dagplejere. Her var Randers Kommune repræsenteret med tre dagplejere og en daginstitution. Samlet set viste resultaterne fra undersøgelsen, at kvaliteten ikke er tilstrækkelig, og der foreligger en opgave med at øge kvaliteten på landets samlede dagtilbudsområde. Det er dog ikke muligt at trække data fra specifikke institutioner eller dagplejere, men disse indgår i det samlede datagrundlag (EVA, VIVE, 2023).

Figur 13.11. Samlet kvalitet af pædagogiske læringsmiljøer i deltagende stuer

Figur 13.16 viser den samlede kvalitetsvurdering af pædagogiske læringsmiljøer. Antal stuer 170. Af diskretionshensyn afrapporteres "ringe" eller "utilstrækkelig" kvalitet samlet. Det skyldes at mindre end tre stuer vurderes til "ringe" kvalitet, og det derfor ikke kan afrapporteres. Kilde: VIVE og EVA

I 2024 blev der gennemført en tilsvarende kvalitetsundersøgelse i børnehaverne på tværs af landets kommuner, og resultaterne bliver præsenteret i 2025.

Da der på tværs af kommunerne anvendes forskellige redskaber til vurdering af kvalitet på dagtilbudsområdet, er det ikke muligt at lave en konkret og direkte datasammenligning. Dog er det relevant at sammenligne resultaterne overordnet – og se på tendenser nationalt og på tværs af kommuner.

I forhold til den pædagogiske kvalitet på dagtilbudsområdet viser forskningen på området samstemmende, at dagtilbuddet har betydning for børn i udsatte positioner. Dette er særligt gældende for børnenes sociale, emotionelle og kognitive udvikling samt i forhold til at forbedre børnenes muligheder for at klare sig på længere sigt i livet i forhold til skolegang, uddannelse og arbejdsmuligheder (Petersen, 2019).

Samtidig peger flere studier på, at det langt fra er tilstrækkeligt, at børn i udsatte positioner blot kommer i dagtilbud, men at det også skal være dagtilbud af høj kvalitet. Høj kvalitet i dagtilbud kan analyseres ud fra to overordnede forhold – henholdsvis struktur og proces. De strukturelle forhold henviser til relativt målbare faktorer som dagtilbuddets fysiske forhold, personalenormeringer, antallet af børn i grupperne samt personalets uddannelse og erfaring. De processuelle forhold handler derimod om selve samværet eller interaktioner mellem børn og voksne og børnene imellem. Det er oftest de strukturelle forhold, der måles på, når begrebet høj kvalitetsdagtilbud bringes i spil, mens det er sjældnere, at studier rent faktisk udforsker de processuelle forhold, dvs. hvordan barnet oplever samværet med voksne og andre børn samt det faktum, at kvaliteten af samværet mellem voksen og barn er afgørende for barnets trivsel.

Personalets omsorg, nærvær og sensitivitet i responsen overfor det enkelte barn har en afgørende betydning for den processuelle kvalitet og er til stede i dagtilbud af høj kvalitet. Forskning peger blandt andet på, at børn, der både vokser op under udsatte hjemlige forhold og samtidig er i dagtilbud af lav kvalitet, befinder sig i en såkaldt dobbeltrisiko i deres sociale og emotionelle udvikling. Børn i udsatte positioner, der kommer i såkaldte høj kvalitetsdagtilbud, er i mindre risiko, fordi kvaliteten i dagtilbuddet kan fungere forebyggende og beskyttende for barnets sociale og emotionelle udvikling (Petersen, 2019).

Udviklingen på småbørnsområdet

I løbet af de seneste ti år har der nationalt været et øget politisk fokus på børns udvikling, herunder sundhed, dagtilbud, social inklusion, digitalisering, bæredygtighed og mental sundhed. Disse udviklinger afspejler en samfundsmæssig prioritering af børns trivsel, udvikling og læring i de tidlige år, hvilket også slår igennem i Randers Kommune.

Sundhed og trivsel

Sundhed har været et centralt fokuspunkt med øget vægt på tidlig opsporing og intervention. Samarbejdet mellem sundhedsplejersker, dagtilbud og andre faggrupper er blevet styrket for at identificere og reagere på tegn på mistrivsel tidligt i børns liv. Der ses en markant stigning i mistrivsel blandt børn. Nye tal fra Sundhedsstyrelsen viser, at omkring 15 pct. af alle børn og unge under 18 år bliver diagnosticeret med en psykiatrisk lidelse. Samtidig oplever 16 pct. mentale problemer eller psykisk sygdom, inden de fylder 10 år (Psykiatrifonden).

Dagtilbud og læring

Implementeringen af den styrkede pædagogiske læreplan i 2018 markerede et skift i tilgangen til læring og trivsel i dagtilbud. Den styrkede pædagogiske læreplan har til formål at skabe inkluderende læringsmiljøer, der understøtter børns trivsel, dannelse og udvikling gennem leg og børnefællesskaber. Der er i Randers Kommune blevet arbejdet med implementering af den styrkede pædagogiske læreplan siden den trådte i kraft, og der arbejdes med indholdet med afsæt i en evalueringskultur i dagtilbuddet.

Samtidig blev der den 21. december 2021 vedtaget lovkrav om minimumsnormering på daginstitutionsområdet, der i praksis betyder, at der skal være 1 voksen pr. 3 børn i vuggestuerne og 1 voksen pr. 6 børn i børnehaverne. For kommunale og selvejende daginstitutioner var der krav om en fuld indfasning i 2024. Minimumsnormeringer skal sikre bedre vilkår for børn og personale i dagtilbuddene. I Randers Kommune er der samtidigt truffet beslutning om at øge uddannelsesgraden hos personalet,

således, at målsætningen er 65 pct. uddannede pædagoger. Randers Kommune arbejder fortsat på at indfri denne målsætning. I 2024 var der således 53,8 pct. af det pædagogiske personale, der var uddannede pædagoger (indregnet 1,5 pct. pædagogiske ledere). Andelen af pædagogiske assistenter var 9,3 pct., mens 37 pct. var pædagogmedhjælpere.

Mangfoldighed og inklusion

Social inklusion har været en vigtig prioritet, hvor der arbejdes målrettet på at reducere ulighed og sikre, at alle børn, uanset baggrund eller behov, har lige muligheder for at trives og lære. Dagtilbud spiller en afgørende rolle i at fremme mangfoldighed og skabe trygge, inkluderende fællesskaber for alle børn. Der er i de seneste år sat fokus på, at segregering af børn fra det almene fællesskab ikke altid er den bedste løsning for et barn, der har brug for ekstra hjælp og støtte i hverdagen. Det kræver et personale med et nyere børnesyn, en høj faglighed og en tværfaglig indsats tæt på praksis for at skabe lege- og læringsmiljøer for alle børn. I Randers Kommune er der løbende blevet arbejdet med at sikre stærke børnefællesskaber, og siden 2012 er der på forskellig vis blevet arbejdet med afsæt i syv forudsætninger for vellykket inklusion.

Digitalisering og skærmforbrug

Digitalisering har også præget småbørnsområdet. I dag bruges digitale værktøjer i stigende grad i både pædagogisk praksis og i kommunikationen mellem dagtilbud og forældre. Teknologien skal bruges til at støtte børns læring, men balanceres med hensynet til leg og sociale interaktioner.

Der har igennem de seneste år været meget debat om brugen af skærme til små børn. Forskning viser, at skærmbrug kan have både positive og negative konsekvenser, afhængigt af hvordan, hvor meget og i hvilken kontekst skærmene bruges. I forhold til brugen af skærme i dagtilbud kom der i 2024 ny lovgivning på området, hvilket fx betyder, at skærme ikke skal anvendes sammen med de 0-2-årige børn. Sundhedsstyrelsen anbefaler ligeledes et begrænset og mere voksenstyret brug af skærme til små børn. Trivselskommissionen sætter også fokus på vigtigheden af et balanceret digitalt liv og hermed også et fokus på vaner og brug af skærme hos småbørn – i både hjem og dagtilbud.

Bæredygtighed og natur

I takt med et øget samfundsmæssigt fokus på bæredygtighed har mange dagtilbud integreret natur- og bæredygtighedsaktiviteter i deres pædagogiske praksis. Projekter som "Grønne spirer" lærer børn om miljøbevidsthed og bæredygtige vaner fra en tidlig alder, ligesom der er fokus på at inddrage børn i fx affaldssortering som en del af hverdagsrutinerne i dagtilbuddene. I Randers Kommunes dagtilbud arbejdes der med bæredygtighed og omsætning af blandt andet "Mad og måltidsstrategien - i børnehøjde". Herudover er der fokus på sund og bæredygtig kost og i særlig grad i de dagtilbud, som tilbyder frokostordning til børnene.

Forælderrollen og arbejdsmarkedets krav

Forælderrollen har også gennemgået forandringer i de seneste år. Øget fleksibilitet i pasningstilbud, som længere åbningstider og digital kommunikation hjælper familier med at balancere arbejde og familieliv. Samtidig har øget fokus på fædres rolle i små børns liv medført reformer som øremærket barsel til fædre, hvilket understøtter ligestilling i forældreskabet.

Politisk regulering og børns rettigheder

Politisk er småbørnsområdet blevet styrket gennem initiativer som minimumsnormeringer og handlingsplaner mod negativ social arv. Derudover har FN's Børnekonvention og dens 30-års jubilæum i 2019 skabt øget opmærksomhed på børns rettigheder, hvilket har påvirket både lovgivning og praksis i dagtilbud.

Tidlige indsatser er afgørende for barnets videre livsbane

Randers Kommune arbejder med tidlige indsatser i både sundhedsplejen, tandplejen og i dagtilbuddene for at:

- Reducere ulighed tidligt i livet.
- Identificere børn med særlige behov og tilbyde målrettet støtte.
- Skabe trygge rammer, der fremmer læring og trivsel.

Tidlige indsatser har også betydning i arbejdet med forebyggelsen af ulighed i sundhed. Sundhedsstyrelsen påpeger fx i sin publikation "Tidlig indsats for sårbare familier" (2017) at:

"Det er veldokumenteret, at ulighed i sundhed i barndommen påvirker både fysisk og mental sundhed senere i livet. Graviditeten og især de første to år af barnets liv er en afgørende periode, som betinger barnets sunde udvikling og livsmuligheder. Allerede ved livets start findes store sociale forskelle i helbred og forskning fra meget forskellige discipliner har øget forståelsen for, at udviklingen i de tidlige leveår lægger grunden til individets fysiske, psykiske og kognitive kompetencer resten af livet... Faktorer helt tilbage i fosterstadiet kan føre til nedsat fostervækst, for tidlig fødsel og medfødte misdannelser, der påvirker risikoen for senere negative sundhedskonsekvenser. Efter fødslen har det fysiske nærmiljø, emotionel tilknytning og social interaktion samt den sproglige og kognitive stimulering stor betydning for barnets videre udvikling. Særlig spiller omsorg, stimulering, støtte og tilknytning mellem barn og forældre i de tidlige år en stor rolle. Store forskelle i barnets miljø lægger således et vigtigt kim til såvel sociale forskelle i sygelighed senere i livet og til negativ social arv. Potentialer i forebyggelsen af langvarige og alvorlige lidelser og forbedring af børnenes livschancer er derfor stor, hvis børn i særlig risiko identificeres tidligt, så støtten kan iværksættes så tidligt som muligt i barnets liv."

Der er således solid evidens for, at en tidlig, universel og systematisk indsats betaler sig i forhold til børnefamiliernes sundhed og børn udvikling og trivsel. Børn der vokser op i dysfunktionelle miljøer uden støtte, risikerer dårlig trivsel og lavere livskvalitet, hvilket skaber større pres på sociale ydelser, sundhedsvæsenet og arbejdsmarkedet.

Sundhedsplejersker er autoriseret sundhedspersonale, der har adgang til 99 pct. af alle hjem og alle skolebørn. Dette giver en unik platform for sundhedsfremme og forebyggelse. Sundhedsplejers styrke er den generelle indsats til alle. Det er vigtigt at have blik for, at selvom der er social ulighed i sundhed, så kan problemer og udfordringer opstå i alle familier; også de socioøkonomisk stærke. Store udfordringer i forhold til det at blive forældre rammer alle slags familier, også de mest velfungerende. Fødselsdepression, problemer med amning/søvn/gråd/sygdom, alvorlige konflikter affødt af de nye forældrøller mv. rammer bredt og påvirker forældres evne og overskud til at være nærværende med deres barn og give det passende stimulation. Differentieringen i opsporing og tilbud må derfor ikke blive for stor.

Sundhedsplejen oplever, at mange kommende forældre i dag har en usikkerhed i forhold til at blive en familie. Efterspørgslen efter sundhedspleje har været stigende, og flere familier nu end for blot 10 år siden har brug for lidt ekstra støtte.

ADBB

Sundhedsplejerskerne i Randers Kommune er meget opmærksomme på det lille barns mentale trivsel i alle besøg. Sundhedsplejerskerne er uddannet i redskabet ADBB, som kan opspore social tilbagetrækning. Hvis et barn er socialt tilbagetrukket, kan det både have rod i noget fysisk (fx smerter) eller noget mentalt. Fx kan det være tegn på forstyrrelser i tilknytningen, under- eller overstimulering, men det kan også være et helt tidligt tegn på en psykisk lidelse. Hvis et barn viser tegn på social tilbagetrækning, følger sundhedsplejersken op og tilbyder støtte og vejledning til forældrene.

FIV og mini-FIV

Siden december 2013 har Familieiværksætterne (FIV) været et tilbud til førstegangsførelse i Randers Kommune. FIV er en alment forebyggende indsats, som har til formål at give førstegangsfamilier den bedst

mulige start på livet som børnefamilie. FIV kommer omkring mange forskellige emner relateret til at blive en familie:

- Graviditet og fødsel
- Barnets udvikling og trivsel, herunder tilknytning, amning, sygdom, søvn, motorik mv.
- Familieliv, parforhold og kommunikation
- Økonomi og budget i en børnefamilie
- Hvordan sikrer man hinanden juridisk, når man bliver forældre?

Tandplejen er også en del af FIV og miniFIV og leverer oplæg om god tandpleje på en af mødegangene. Det er en grundtanke i tilbuddet, at det tilbydes til *alle* førstegangsforældre, både ressourcestærke forældre og mindre ressourcestærke forældre. Fokus er ikke på problemer, men på støtte og inspiration til udvikling af det velfungerende, sunde familieliv og netværksdannelse mellem familierne – og netop herved kan de mindre stærke familier spejle sig i og løftes af de familier, som har flere ressourcer.

FIV giver deltagerne et netværk med andre førstegangsforældre – og vel at mærke et netværk for både far og mor i modsætning til de traditionelle mødregrupper. I det hele taget bidrager FIV til at spille fædre mere på banen, idet de får samme viden som mødrene.

Antal deltagende familier på FIV-holdene 2020 – 2024:

- 2020: 24 hold - 231 familier
- 2021: 25 hold - 212 familier
- 2022: 25 hold - 226 familier
- 2023: 28 hold - 256 familier
- 2024: 29 hold - 292 familier

Mini-FIV

Grundet større frafald blandt de allermest sårbare familier har Sundhedsplejen udviklet et Familieiværksætter-forløb for netop denne målgruppe. Første hold startede i oktober 2018. Der afvikles 3-4 Mini-FIV forløb om året. Formålet med Mini-FIV er at støtte særligt udsatte familier i at blive forældre med alle de udfordringer, det måtte bringe med sig, når man i forvejen befinder sig i en sårbar position. Herudover er det formålet, at familierne danner netværk med hinanden og kommer ud af den sociale isolation, som mange af dem befinder sig i.

Mini-FIV giver mulighed for, at man kan have færre deltagere på holdene, således at der er bedre tid til den enkelte familie, og deltagerne kan føle sig trygge.

Indholdet i Mini-FIV er overordnet set det samme som i Familieiværksætterne. Pædagogisk er undervisningen imidlertid tilrettelagt mere praksisorienteret og visuelt, blandt andet ved brug af filmklip og praktiske anvisninger med en virkelighedstro babydukke. En del af deltagerne har psykiske udfordringer, såsom social angst. Der er stort fokus på tryghed i relationen til sundhedsplejersken, og det er derfor de samme sundhedsplejersker, som deltagerne møder på Mini-FIV, som også er deres sundhedsplejersker i hjemmet.

Antal deltagende familier på Mini-FIV-holdene 2019 – 2024:

- 2019: 4 hold – 23 familier
- 2020: 4 hold – 24 familier
- 2021: 2 hold – 13 familier (Covid19)
- 2022: 3 hold – 20 familier

- 2023: 3 hold – 19 familier
- 2024: 3 hold – 20 familier

Søvnklinikken

Sundhedsplejen har i 2024 –2025 fået en ekstra bevilling til en indsats i forhold til søvn. Som en del af denne indsats er 3 sundhedsplejersker blevet uddannet som certificerede søvnvejledere. Disse bemande en søvnklinik, hvor kolleger kan få sparring på svære søvnvejledninger, som de står med. De særligt komplicerede søvnsager overtager søvnvejlederne.

Sundhedsklinikken

Børn i alderen 3-18 år og deres forældre kan i Sundhedsklinikken få støtte og vejledning i forhold til overvægt. Forløbene kommer bredt omkring faktorer, som har betydning for en sund vægtudvikling, og der lægges altid en individuel plan for barnet. Barnet følges, indtil det ligger stabilt i normalvægtsområdet. Sundhedsklinikken bemandes af sundhedsplejersker med efteruddannelse i overvægtsbehandling.

Ammeindsats

Sundhedsplejen har stort fokus på amning, og alle 22 småbørnssundhedsplejersker er klædt på i forhold at yde en kvalificeret vejledning. Tre sundhedsplejersker har IBCLC certificering i amning, og er således "amme-eksperter". De bemande tre timer ugentligt en ammeklinik, hvor deres kolleger kan få sparring, og de besøger de familier, hvor der er meget vanskelige ammeudfordringer. Der er netop indgået en regional-kommunal samarbejdsaftale om amning med det formål at hæve kvaliteten af ammerådgivningen på tværs af region og kommune.

Astmainsats

Astma er den hyppigste kroniske sygdom blandt børn, og den største årsag til indlæggelser. Børn med diagnosticeret astma tilbydes derfor et astma-hjemmebesøg af en af Sundhedsplejens to astmasundhedsplejersker. Besøget har fokus på korrekt brug af medicin samt på barnets hjemmemiljø ift. faktorer som kan forværre eller bedre barnets symptomer, fx røg, støv, dyrehår mv.

Nordby-projektet

Randers kommunale tandpleje startede i 2012 Nordby-projektet, hvor specielt trænede klinikassistenter børster tænder på alle børn i udvalgte daginstitutioner i Nørrevangsskolens skoledistrikt. Klinikassistenterne besøger alle institutioner en gang om måneden, hvor alle børn får børstet tænderne professionelt. Ved indikation gives fluorbehandling, og børn med sygdomsudvikling henvises til tandklinikken. Det er en vigtig del af projektet at vise forældrene, at tandbørstning med fluortandpasta er en vigtig del af de daglige rutiner i familien. Se i øvrigt ovenfor i afsnit om tandsundhed.

Krop og bevægelse som fokusområder

Som en del af indholdet i den styrkede pædagogiske læreplan, arbejdes der i dagtilbuddene med sanser, krop og bevægelser. Der er fokus på at arbejde med aktiviteter og lege, der styrker børnenes sanseintegration og motoriske udvikling. Der er et tæt samarbejde med fysioterapeuterne fra PPR, når et barn har udfordringer indenfor dette område. I kommunen er der ligeledes et samarbejde mellem dagtilbudsområdet og fritidsområdet omkring bevægelsesfremmende aktiviteter samt inspiration af pædagogisk personale til at skabe øget bevægelsesaktivitet i dagtilbuddene. Til formålet anvendes blandt andet Idrætscenter Langvang, ligesom forskellige repræsentanter fra foreningslivet kommer ud og laver aktiviteter med børn og voksne i daginstitutionerne.

Sprog vurdering

I Randers Kommune er det for nuværende besluttet, at alle 3-årige og 5-årige børn skal have lavet en sprogvurdering med det formål at screene børnenes sproglige færdigheder og sætte ind med den rette indsats så tidligt som muligt. Ydermere skal der laves en opfølgende sprogvurdering hos den 4-årige, såfremt barnet har sproglige udfordringer som 3-årig. Det pædagogiske personale udarbejder handleplan, såfremt der kræves en særlig opmærksomhed eller støtte. Der arbejdes med indholdet i handleplanen i et tæt samarbejde med barnets forældre.

Indsatser i forhold til den strukturelle kvalitet i dagtilbud

I Randers Kommune har der på flere måder været sat fokus på udvikling af kvalitetsstærke legemiljøer i dagtilbud. Randers Kommune har været en del af et udviklingsprojekt med DCUM – Dansk Center for Undervisningsmiljø <https://dcum.dk/dagtilbud/projekt-kvalitetsstaerke-legemiljoer-i-dagtilbud/>, hvor der netop har været fokus på at skabe fysiske lege- og læringsmiljøer af høj kvalitet. Den decentrale ledelse på dagtilbudsområdet er introduceret til projektets resultaterne. Ydermere er der i 2024 udarbejdet en rapport udarbejdet af arkitektfirmaet NERD, som havde til formål at udarbejde grundlæggende pædagogiske og didaktiske principper for, hvordan der skal laves fysiske lege- og læringsmiljøer af høj kvalitet.

Fra national side har der gennem lov om minimumsnormeringer været fokus på at øge kvaliteten på dagtilbudsområdet, og i den forbindelse er der blevet lavet en national pulje med fokus på at øge uddannelsesniveaue på dagtilbudsområdet. I Randers Kommune er det politisk besluttet, at puljen skal anvendes til uddannelse af pædagogiske assistenter og meritpædagoger.

Personalets uddannelse er en vigtig faktor, når det handler om at skabe dagtilbud af høj kvalitet. Det er som førnævnt politisk besluttet, at man i Randers ønsker, at pædagogandelen udgør 65 pct. af de ansatte på daginstitutionsområdet, hvilket der ikke er krav om fra national side. Der arbejdes fortsat lokalt på at indfri den målsætning. Et greb ind i at nå målsætningen er at uddanne meritpædagoger. I 2024 er der blevet uddannet 23 nye meritpædagoger, og i 2024 blev der igangsat et nyt hold, som arbejder i praksis sideløbende med uddannelsen til pædagog.

Indsatser i forhold til den processuelle kvalitet

Med afsæt i ovenstående forskning og med et særligt fokus på den socioøkonomiske sammensætning i Randers Kommune er det væsentligt, at børnene tilbydes en hverdag i et dagtilbud af høj kvalitet. Det er en stor pædagogisk opgave at sikre alle børns trivsel, udvikling, læring og dannelse og skabe meningsfulde fællesskaber for børn med forskellige forudsætninger. De kommunale og selvejende daginstitutioner samt dagplejen har i 2024 igangsat et kompetenceudviklingsforløb for alle medarbejdere med fokus på udvikling af den pædagogfaglige ledelse og arbejdet med stærke børnefællesskaber. Det forløber frem til medio 2026, og der arbejdes løbende med forankring i praksis.

Der arbejdes løbende med sparring i praksis; understøttet af forvaltningen, PPR samt medarbejdere fra områdets ressourcegrupper. Her er der fokus på udvikling af børnenes læringsmiljø og den voksnes tilgang og rolle.

Udfordringer på småbørnsområdet

Den tidlige forebyggelse er vigtig for barnets videre udvikling. I Randers Kommune er der som udgangspunkt et hul i forebyggelsesindsatsen fra sundhedsplejen slipper barnet omkring 8-10 måneders alderen og op til skolealderen, hvor barnet igen møder sundhedsplejen. I mellemtiden er der dog kontakt til personale på dagtilbudsområdet.

13.2 Skoleeleverne

Fakta om skolerne i Randers Kommune

Randers Kommune har 19 kommunale folkeskoler, hvoraf 10 også har specialklasserækker, samt to specialskoler. Syv af skolerne har alene 0.-6. klasse, mens én skole er overbygning for 7.-9. klasse. De øvrige skoler dækker 0.-9. klasse.

Skolerne tilbyder skolefritidsordninger (SFO) for elever i 0.-3. klasse. En enkelt skole har dog tilknyttet fritidshjem i stedet. To skoler fungerer som børnebyer, hvor der også er tilknyttet en børnehave for de 3-6-årige. Den ene af disse vil i løbet af budgetperioden 2025-28 blive udvidet med en vuggestuegruppe.

Tabel 13.3. Elevtal fordelt på skole- og klasstype, opgjort pr. 5. september (0.-10. klasse)

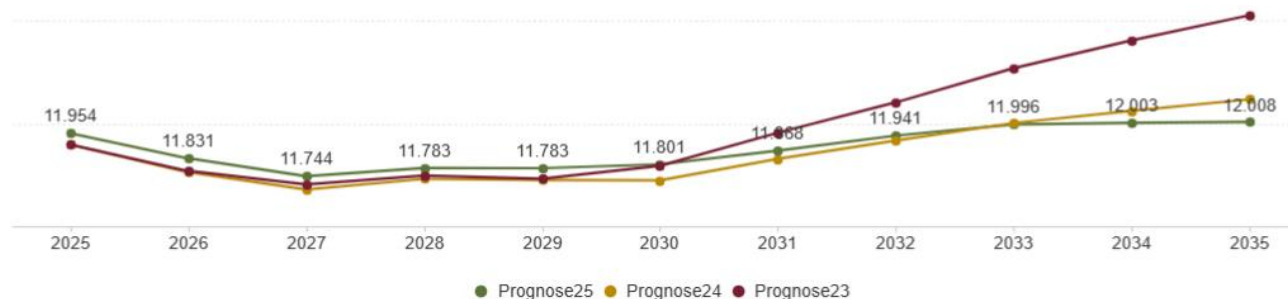
	2020	2021	2022	2023	2024
Elever i almenklasser	7.839	7.679	7.626	7.577	7.367
	67,1 pct.	66,7 pct.	66,6 pct.	66,6 pct.	65,7 pct.
Elever i specialklasser	287	293	309	294	322
	2,5 pct.	2,5 pct.	2,7 pct.	2,6 pct.	2,9 pct.
Elever i specialskole (fra Randers Kommune)	244	250	260	286	288
	2,1 pct.	2,2 pct.	2,3 pct.	2,5 pct.	2,6 pct.
Elever i specialskoler (fra andre kommuner)	47	42	30	36	36
	0,4 pct.	0,4 pct.	0,3 pct.	0,3 pct.	0,3 pct.
Elever i privatskoler	2.883	2.853	2.832	2.782	2.796
	24,7 pct.	24,8 pct.	24,7 pct.	24,4 pct.	24,9 pct.
Elever i efterskoler	385	389	389	410	401
	3,3 pct.	3,5 pct.	3,4 pct.	3,6 pct.	3,6 pct.
Elever i specialskoler (i andre kommuner)			31,7	29,9	34,4

Note: Omfatter elever i 0. – 10. klasse. De to specialskoler er Trekløverskolen og Oust Mølleskolen. Opgørelsen over elever i privatskoler dækker elever bosat i Randers Kommune, uanset om elevens privatskole ligger i eller udenfor Randers Kommune. Udover ovennævnte elever, går 101 elever på EUD10 på Tradium.

Kilde: Randers Kommunes egne data fra TEA, Klasse- og Elevtal ved Randers Kommunes skolevæsen pr. 5. sep. 2024

Udvikling i elevtal og geografiske ændringer

Figur 13.12. Befolkningsprognose, antal 6-16-årige i Randers Kommune

Kilde: COWI, Randers Kommunes befolkningsprognose

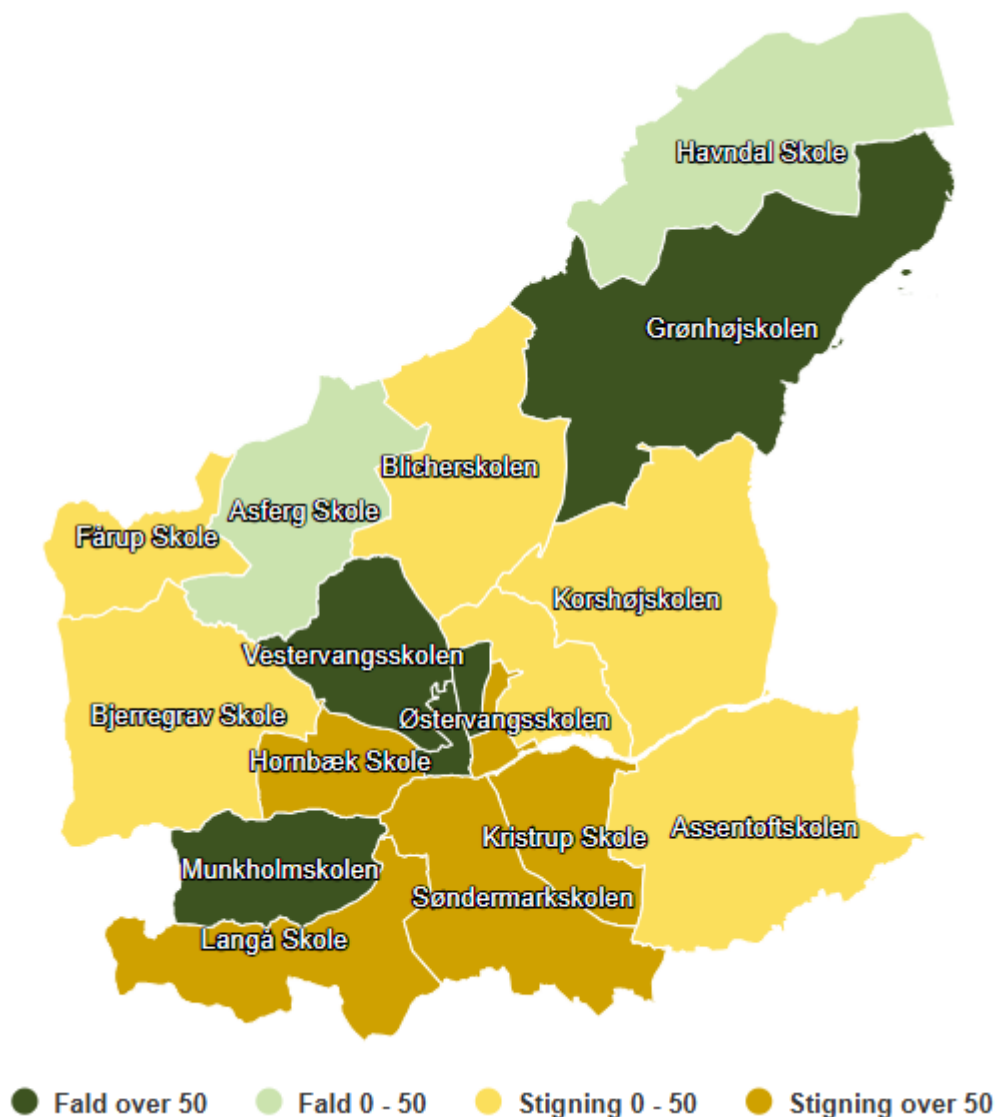
Befolkningsprognosen fra 2025, illustreret i figur 13.12 ovenfor, viser, at antallet af 6-16-årige i Randers Kommune fortsat vil falde frem mod 2027, hvorefter det forventes at stabilisere sig og igen begynde at stige. Grøn kurve er seneste prognose fra 2025.

Særligt den geografiske fordeling af elevtallet ændrer sig markant.

- Fald i elevgrundlaget i store dele af kommunen, særligt i de nordlige og vestlige områder.
- Størst nedgang i antal børn i Vestervangsskolen skoledistrikt, som forventes at opleve et fald på over 200 børn.
- Vækst i elevgrundlaget i dele af kommunen, især i skoledistrikterne for Krstrup Skole, Langå Skole og Søndermarksskolen, hvor antallet af børn forventes at stige væsentligt.

På baggrund af disse tendenser er der planlagt en udvidelse af skolekapaciteten i den sydlige del af byen, hvor elevtallet er i vækst.

Kort 13.4. Forventet geografisk forskydning i elevtallet (0-10 klasse) på tværs af Randers Kommune, perioden 2025-2035

Kilde: COWI, Randers Kommunes befolkningsprognose

Forskelle mellem skoledistrikterne

Skoledistrikterne i Randers Kommune varierer betydeligt i både geografisk størrelse og antallet af børn i skolealderen. Nogle distrikter dækker kompakte byområder med høj befolkningstæthed, mens andre strækker sig over store landområder med færre indbyggere.

Forskellene afspejles tydeligt i antallet af skolebørn i de enkelte distrikter. Det mindste skoledistrikt har 182 børn i skolealderen, mens det største distrikt har 1.348 børn. Denne forskel har stor betydning for skolernes kapacitet, planlægning og behov for ressourcer.

Tabel 13.4. Fordeling af elever opgjort pr. skoledistrikt opgjort 5. september 2024 (0.-9. klasse)

Skoledistrikt	Distriktskole	Anden folke-skole i RandersKommune	Fri- og privat-skole	Folkeskole uden for Randers Kommune	Efter-skole	Special-skole	Antal i skolens distrikt	Samlet antal indskrevne*
Asferg Skole	48,6 pct.	31,0 pct.	14,8 pct.	0 pct.	0 pct.	2,8 pct.	142	92
Assentoftskolen	76,9 pct.	7,4 pct.	12,3 pct.	1,1 pct.	0,8 pct.	1,3 pct.	758	614
Bjerregrav Skole	49,5 pct.	11,8 pct.	36,0 pct.	0 pct.	0 pct.	1,1 pct.	186	104
Blicherskolen	73,6 pct.	8,5 pct.	12,1 pct.	0,5 pct.	1,0 pct.	4,4 pct.	387	424
Fårup Skole	57,5 pct.	15,9 pct.	18,4 pct.	1,4 pct.	3,9 pct.	4,3 pct.	207	148
Grønhøjsskolen	63,1 pct.	19,2 pct.	12,8 pct.	2,7 pct.	0,4 pct.	2,7 pct.	452	342
Havndal Skole	65,8 pct.	18,0 pct.	11,7 pct.	2,7 pct.	0 pct.	1,8 pct.	111	78
Hobrovejens Skole	40,0 pct.	27,8 pct.	27,3 pct.	0,1 pct.	0 pct.	1,6 pct.	697	471
Hornbæk Skole	60,5 pct.	5,3 pct.	29,9 pct.	0,2 pct.	1,4 pct.	1,4 pct.	665	499
Korshøjsskolen	57,2 pct.	10,7 pct.	28,1 pct.	0,4 pct.	1,3 pct.	2,8 pct.	467	335
Kristrup Skole	62,2 pct.	8,1 pct.	26,2 pct.	0,5 pct.	0 pct.	1,7 pct.	823	591
Langå Skole	82,2 pct.	7,1 pct.	6,6 pct.	3,6 pct.	0,8 pct.	2,0 pct.	394	415
Munkholmskolen	72,7 pct.	11,9 pct.	12,8 pct.	0,9 pct.	0,4 pct.	0,9 pct.	553	411
Nørrevangsskolen	39,9 pct.	39,3 pct.	14,2 pct.	0,2 pct.	0,3 pct.	5,3 pct.	641	505
Rismølleskolen	26,7 pct.	26,5 pct.	42,0 pct.	1,0 pct.	1,8 pct.	2,2 pct.	961	332
Søndermarksskolen	73,8 pct.	10,0 pct.	11,8 pct.	0,6 pct.	0 pct.	3,1 pct.	671	555
Tirsdalens Skole	58,7 pct.	8,8 pct.	27,9 pct.	0,3 pct.	2,6 pct.	1,9 pct.	692	513
Vestervangsskolen	40,7 pct.	15,0 pct.	39,4 pct.	0,4 pct.	1,1 pct.	3,3 pct.	1506	886
Østervangsskolen	33,9 pct.	30,7 pct.	30,5 pct.	0,4 pct.	0 pct.	2,7 pct.	449	375
I alt	54,6 pct.	16,1 pct.	24,8 pct.	0,7 pct.	0,9 pct.	2,5 pct.	10.762	7.690

Note: Opgørelsen er uden 10. klasse, da eleverne i 10. klasse ikke har noget fast skoledistrikt. Når 0 pct. står angivet, kan det skyldes, at der er elever i denne kategori, men antallet af elever udgør under 1 pct. *Inkl. elever fra andre distrikter (almen og special).

Kilde: Randers Kommunes egne data fra TEA, Klasse- og Elevtal ved Randers Kommunes skolevæsen pr. 5. sep. 2024

Tabel 13.5. Antal specialklasser og elever i specialklasser pr. 5. september 2024

Skole	I alt	
	Klasser	Elever
Bjerregrav Skole	1	6
Blicherskolen	4	29
Grønhøjsskolen	7	51
Hornbæk Skole	3	25
Korshøjsskolen	1	8
Kristrup Skole	3	28
Langå Skole	9	57
Nørrevangsskolen	2	17
Tirsdalens Skole	3	21
Østervangsskolen	10	80
Total	43	322

Kilde: Randers Kommunes egne data fra TEA, Klasse- og Elevtal ved Randers Kommunes skolevæsen pr. 5. sep. 2024

Tabel 13.6. Antal elever i specialskoler pr. 5. september 2024

Klassetrin	Trekløverskolen	Oust Mølleskolen	I alt
Bh. kl.	16	0	16
1. klasse	22	3	25
2. klasse	29	6	35
3. klasse	16	5	21
4. klasse	15	8	23
5. klasse	22	7	29
6. klasse	31	2	33
7. klasse	26	2	28
8. klasse	36	4	40
9. klasse	33	2	35
10. klasse	38	1	39
I alt	284	40	324

Note: Antallet af klasser fremgår ikke af tabellen, da der undervises på tværs af årgange. Eleverne er fordelt i grupper, der er meningsgivende ift. den konkrete undervisning. De 4 klasser på Oust Mølleskolen er administrativt registreret som 3.- 5. klassetrin. Tabellen inkluderer også et særligt "Tilbage til skolen"-forløb i 9. klasse, som primært er målrettet udskolingselever.

Kilde: Randers Kommunes egne data fra TEA, Klasse- og Elevtal ved Randers Kommunes skolevæsen pr. 5. sep. 2024

Forholdet mellem folkeskoler og privatskoler i Randers Kommune

I Randers Kommune er det frit skolevalg, så forældre og elever frit kan vælge mellem flere forskellige skoletilbud til deres børn, herunder mellem de kommunale folkeskoler og privatskoler.

Der har været en stigende tendens til at flere elever søger mod privatskolerne med en udvikling fra 22,0 pct. i 2016/2017 til 24,9 pct. i 2023/2024. Ud fra nedenstående opgørelse (der opgøres på anden vis end i tabel 13.2) ligger Randers Kommune både over landsgennemsnittet og de øvrige sammenligningskommuner, når det kommer til andelen af elever, som går i en privatskole. Privatskolerne er fortrinsvis centreret omkring Randers by, hvilket også fremgår af data på andelen af elever, der går på fri- og privatskole. Her har de bynære skoledistrikter klart den største andel.

Tabel 13.7. Andel i fri- og privatskoler

Kommune	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Horsens	14,2 pct.	14,2 pct.	14,3 pct.	14,4 pct.	14,4 pct.	13,8 pct.	13,7 pct.	13,6 pct.
Randers	22,0 pct.	22,4 pct.	22,5 pct.	23,7 pct.	24,6 pct.	24,5 pct.	24,4 pct.	24,3 pct.
Silkeborg	11,4 pct.	11,7 pct.	11,9 pct.	12,3 pct.	12,6 pct.	12,4 pct.	12,4 pct.	11,9 pct.
Vejle	17,7 pct.	18,4 pct.	18,5 pct.	18,8 pct.	19,1 pct.	19,6 pct.	19,5 pct.	19,8 pct.
Landsgennemsnit	16,8 pct.	17,1 pct.	17,3 pct.	17,5 pct.	17,8 pct.	17,9 pct.	17,9 pct.	18,0 pct.

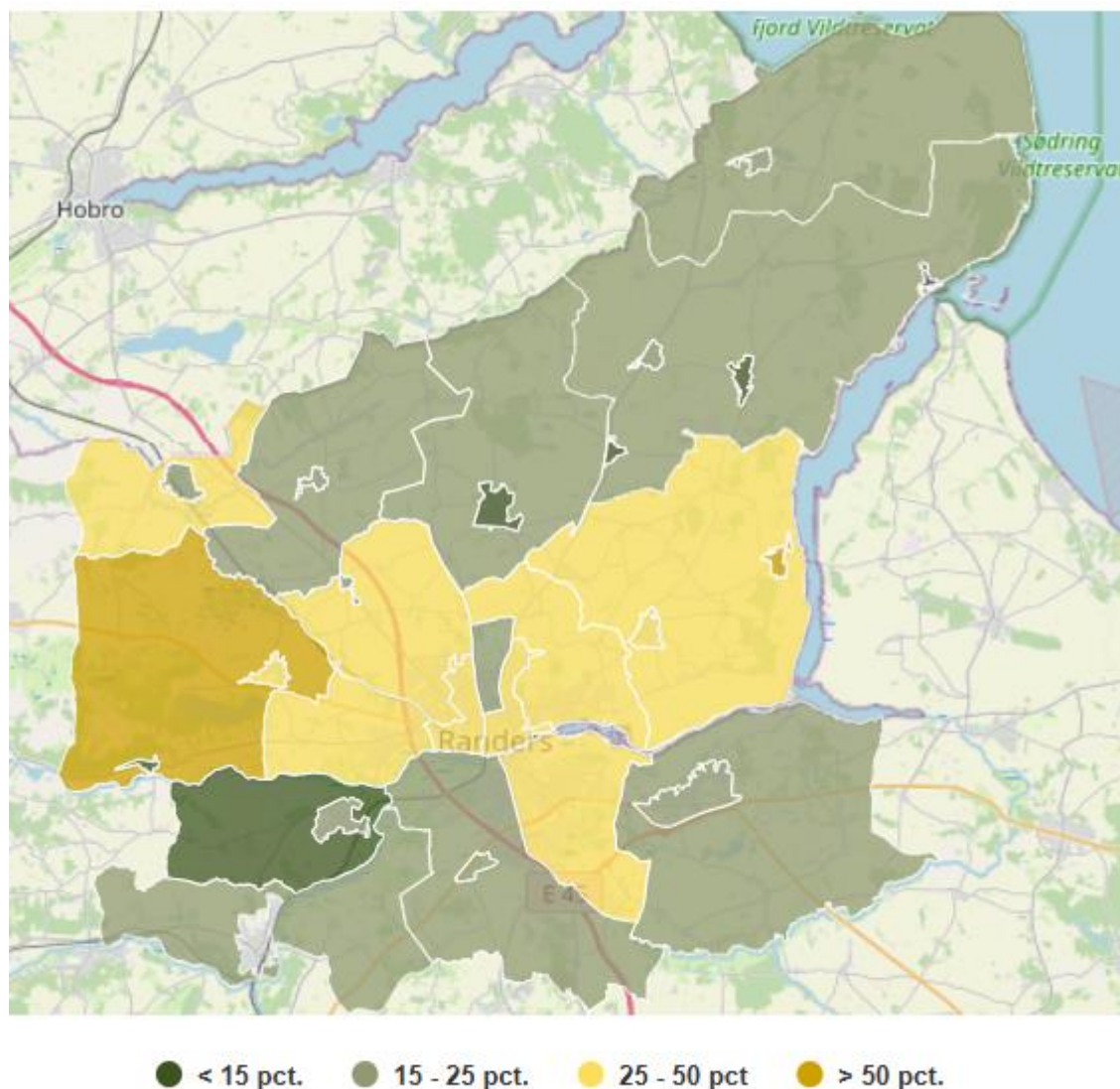
Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Opgørelsen inkluderer fx ikke efterskoler. Der er således tale om anden opgørelsesmetode end i tabel 13.2.

Tabel 13.8. Klasse- og elevtal ved fri- og privatskoler med elever med bopæl i Randers Kommune pr. 5. september 2024

	Bh. kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	4. Kl.	5. Kl.	6. Kl.	7. Kl.	8. Kl.	9. Kl.	10. Kl.	Kl. ukendt	I alt
Skole	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev	Elev
Placeret i Randers Kommune	195	202	199	182	258	232	249	359	348	344	120	3	2691
C. la Cours Skole	41	40	39	39	41	40	44	43	42	39		1	409
Forberedelsesskolen	22	22	22	22	23	25	24	46	34	48	22		310
Fussingø-egnens Friskole	9	11	15	9	15	7	11	1	15				93
Mellerup Friskole	10	10	11	6	10	10	6				1		64
Randers Friskole og Børnehus	20	25	18	12	19	15	17	11	21	26		1	185
Randers Lille Skole	20	20	20	20	22	20	23	24	22	23			214
Randers Realskole	49	50	50	50	104	91	100	211	194	196	97	1	1193
Romalt Friskole	24	24	24	24	24	24	24	23	20	12			223

Kilde: Randers Kommunes egne data fra TEA, Klasse- og Elevtal ved Randers Kommunes skolevæsen pr. 5. sep. 2024

Kort 13.5. Hvor bor eleverne, der er indskrevet i fri- og privatskoler, sep. 2024?

Kilde: TEA & Folkeregister, Data fra egne fagsystemer udtrukket via BI

Tabel 13.9. Elever på efterskole i 10. klasse pr. 5. september 2024

År	Antal elever på efterskole	Andel elever på efterskole	Antal 16-årige
2021	278	23,3 pct.	1.195
2022	279	23,9 pct.	1.167
2023	276	22,8 pct.	1.210
2024	306	25,7 pct.	1.189

Kilde: TEA, samt COWI på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Andelen af 16-årige, der vælger at tage 10. klasse på en efterskole, har ligget stabilt omkring 23-24 pct. i årene 2021 til 2023. I 2024 er andelen steget til 25,7 pct. svarende til 306 elever ud af en årgang på 1.189.

Tallene viser, at efterskolen fortsat er et populært valg blandt unge – og at en stigende andel af årgangen vælger dette skoletilbud som en del af deres ungdomsuddannelsesvej.

Specialskoler og specialtilbud i Randers Kommune

I Randers Kommune visiteres en stigende andel af eleverne til et specialiseret skoletilbud i enten specialklasser på folkeskoler eller på en af kommunens to specialskoler – Trekløverskolen og Oust Mølleskolen. Derudover modtager enkelte elever specialundervisning i andre kommuner.

Andel af elever i specialtilbud vs. almen folkeskole:

- Andelen af elever i almenklasser i folkeskolen er faldet fra 67,1 pct. i 2020 til 65,7 pct. i 2024.
- I skoleåret 2024/2025 går 5,8 pct. af kommunens elever i specialklasser eller specialskoler, hvilket er en stigning fra 5,0 pct. i 2020. Dette peger på, at flere børn får et mere specialiseret skoletilbud, hvorved faldet i elevtal på almenområdet ikke alene kan tilskrives større andel af elever på fri- og privatskoler.

Social baggrund og specialtilbud

Specialtilbud omfatter både børn med kognitive, emotionelle, fysiske og sociale udfordringer. Der er en dokumenteret sammenhæng mellem socioøkonomiske forhold og behovet for specialundervisning, idet familier med færre ressourcer oftere har børn med større behov for støtte.

Flere elever med komplekse diagnoser som ADHD og autisme optages i specialtilbud, hvilket afspejler både en stigning i diagnoser og en voksende efterspørgsel på specialundervisning.

Finansiering af og udgifter til specialtilbud

På specialområdet finansieres centralt elever i de mest vidtgående specialtilbud, dvs. elever på Trekløverskolens afdelinger på Blommevej og Støvringgårdsvej, samt anbragte børn og elever i specialtilbud i 10. klasse. Øvrige elevers placering finansieres af den folkeskole, der har henvist til specialundervisningstilbud. Dette træder i kraft pr. 1. august 2025. Hidtil har skolerne alene medfinansieret tilbud i specialklasserækker samt de mindst indgribende tilbud på specialskolerne.

I 2024 androg udgifter til specialtilbud 17 pct. af kommunens skolebudget.

Udover at kommunen afholder udgifter for elever i specialskoler og specialklasser internt i Randers Kommune, afholder kommunen også udgifter til elever i andre kommuners specialtilbud.

Der ses, jf. den stigende segregering, et voksende økonomisk pres på skoleområdet pga. stigende udgifter til specialundervisning. De årlige priser pr. specialundervisningstilbud spænder fra 143.300 kr. for det billigste specialklassetilbud til 451.505 kr. for takst 3 på Trekløverskolen. De årlige priser pr. special-SFO spænder fra 60.844 kr. til 98.550 kr. I december E

Tabel 13.10. Oversigt over økonomi og antal elever i specialundervisningstilbud pr. december 2024

Undervisning	Antal elever	Tildeling pr. elev	Udgift pr. år
Specialklasser	378	208.510	78.816.698
Oust Mølleskolen	40	246.496	9.859.824
Trekløverskolen, takst 1	46	150.380	6.917.480
Trekløverskolen, takst 2	178	300.395	53.450.930
Trekløverskolen, takst 3	29	451.505	13.093.645
I alt	671		162.138.577
SFO	183	81.293	14.876.602

Kilde: TEA & Opus Økonomi, Data fra egne fagsystemer

Note: baseret på elevfordelingen i december 2024

Samlet billede

Specialundervisning fylder stadig mere i Randers Kommunes skolebudget, og en voksende andel af eleverne går i specialklasser eller specialskoler. Samtidig øges udgifterne til eksterne specialtilbud, hvilket presser de økonomiske rammer for folkeskolerne. Kommunen arbejder på at balancere mellem at sikre de rette tilbud til elever med særlige behov og at opretholde en solid økonomi for det samlede skolevæsen.

Det skal her bemærkes, at Trivselskommissionen, som i februar 2025 udkom med sin afrapportering, peger på nogle samfundstendenser, som i større eller mindre grad kan bidrage til den øgede segregering – altså det forhold, at flere henvises til specialtilbud. De peger fx på patologisering, der dækker dels over en ny kulturel tilbøjelighed til at oversætte almenmenneskelige forhold til noget sygeligt, dels en strukturel praksis, hvor diagnoser ofte bliver adgangsgivende til støtte og hjælp kommunalt, hvilket er u hensigtsmæssig for den enkelte og for samfundet som helhed. (Kilde:

<https://www.trivselskommissionen.dk/-/media/filer/trivselskommissionen/250224-trivselskommissionens-afrapportering.pdf>)

Segregeringsgrad i Randers Kommune

Segregeringsgraden angiver, hvor stor en andel af eleverne i et givent skoledistrikt, der modtager specialundervisning uden for det almene undervisningsmiljø – enten i en specialklasse på en folkeskole eller på en specialskole.

Elever, der visiteres til specialskole, har typisk komplekse og omfattende støttebehov, og visiteringen sker gennem Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR). Elever med væsentlige støttebehov undervises i en af Randers Kommunes 10 specialklasserækker, eller indgår i skolens tilbud om mellemform. De to førstnævnte indgår i nedenstående tabel, mens elever i skolernes egne tilbud (mellemformer) ikke kan opgøres på samme måde, da mellemformbegrebet dækker over en række forskelligartede tilbud, såvel i indhold, organisering og omfang.

På specialundervisningsområdet er der med byrådets vedtagelse af budget 2025-28 truffet en række beslutninger, der alle har som mål at mindske segregering. Det medfører blandt andet:

- At der skal skabes en mere gennemsigtig finansierings- og takstmodel på specialundervisningsområdet, som kan sikre udmøntningen af en vedtaget udgiftsreduktion på området.
- At der skal skabes større sammenhæng mellem almenkolernes visitationsbeslutninger og den efterfølgende betaling for specialtilbuddene – herunder at skolernes betaling skal svare til den reelle udgift til de specialundervisningstilbud, som de visiterer til.
- At udgiftsreduktionen skal ske gennem en generel nedsættelse og harmonisering af taksterne for pladser i specialskoler, specialklasserækker og heltidsundervisningen. Takstharmoniseringen skal også omfatte special-SFO.
- At der ved takstharmoniseringen skal tages højde for forskelle i elevernes behov for støtte i undervisningen.
- At taksten for elever på Trekløverskolens afdeling på Borup Byvej skal tilnærmes til taksten for elever i specialklasserækker.
- At der skal tages stilling til, hvem der skal have visitationskompetencen til de forskellige specialundervisningstilbud.

Den nye finansieringsmodel og takstharmoniseringen skal have effekt allerede fra skoleåret 2025/26. Det igangsatte arbejde skal ses som første fase i en mere grundlæggende ændring af finansieringsformen på specialundervisningsområdet.

Fase 1 kan dermed betragtes som en overgangsfase frem mod en fuld indfaset model om to år, hvor de almenkoler, som på nuværende tidspunkt står for driften af Randers Kommunes specialklasserækker, ikke længere vil modtage et fast beløb pr. klasse, men i stedet modtager et beløb pr. visiteret elev.

Overgangsfasen og den vedtagne model vil indeholde flere usikkerheder af både faglig og økonomisk karakter, hvorfor den kommende periode vil være karakteriseret af erfaringsopsamling og udvikling. For at imødekomme den økonomiske usikkerhed, skolerne står over for med beslutningen om fuld finansiering på pladser i specialklasserækker og mindst indgribende specialskoletilbud, er der oprettet en indfasningspulje, der kan benyttes til at understøtte de aftaleenheder, som vil have de største økonomiske udfordringer. (Kilde: Skole- og uddannelsesudvalget - C.1.06).

Nedenstående viser den enkelte skoles segregeringsgrad, altså i hvilket omfang skolen visiterer elever til specialundervisning i specialklasse eller på specialskole. Data er baseret på elevens bopælsdistrikt, men da der i Randers Kommune er frit skolevalg på tværs af kommunens folkeskoler, kan en elev være henvist fra en anden folkeskole end den, som bopælsdistriktet angiver.

Den potentielle forskel mellem bopælsdistrikt og skoletilhørsforhold bør der tages højde for, når segregeringsgraden anvendes som indikator i planlægning og analyse af skoleområdet.

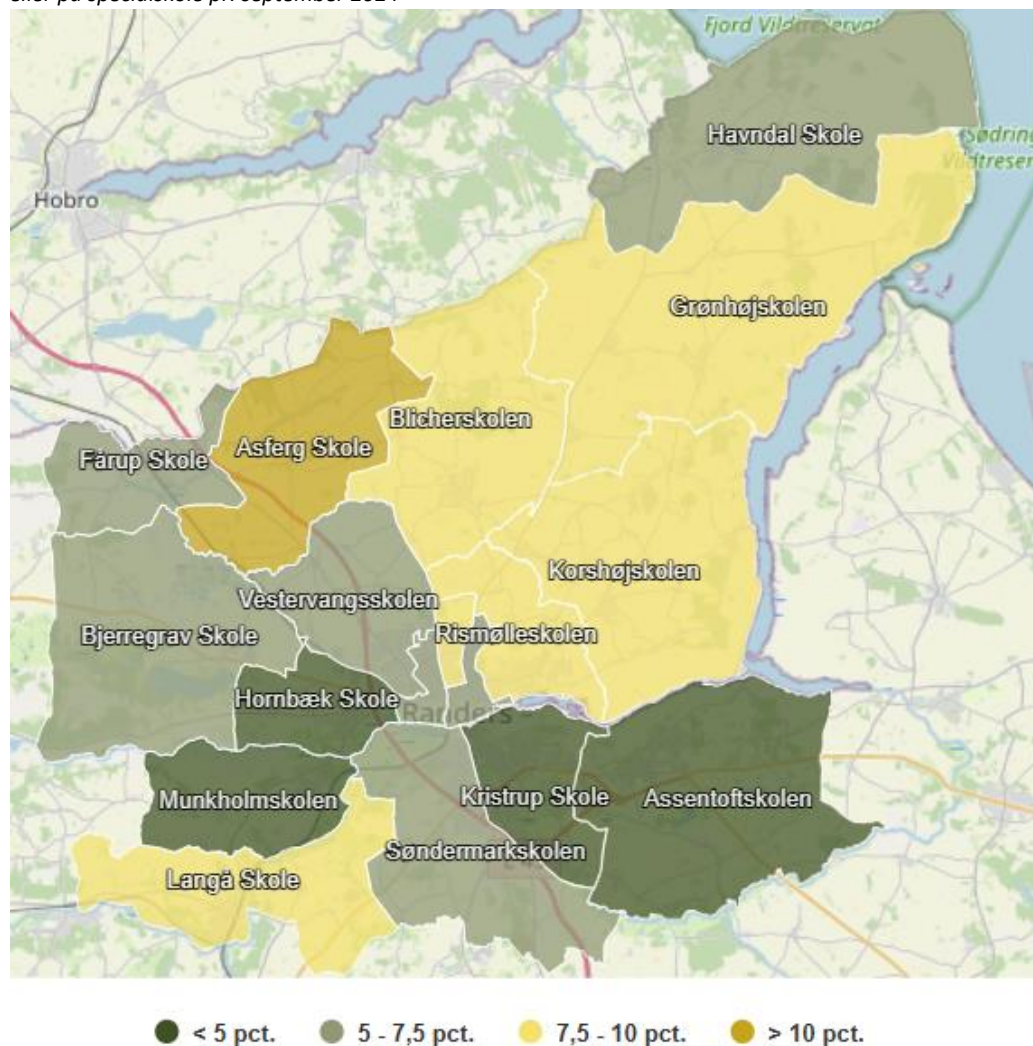
Det er dog fortsat sådan, at segregeringsgraden kan ses som et udtryk for fx:

- hvor god skolen er til at inkludere elever med særlige behov i almenundervisningen. En høj segregeringsgrad kan tyde på, at skolen har svært ved at rumme diversitet i elevgruppen.
- skolens ressourcer – fx om der er tilstrækkelig mulighed for specialpædagogisk støtte i almenmiljøet

- hvilken tilgang skolen eller lærerne har til forskellighed og inklusion. En skole med stærk inklusionskultur vil ofte forsøge at tilpasse undervisningen, før man henviser elever ud af almenundervisningen.

Segregeringsgraden er dermed et udtryk for skolens og kommunens evne og vilje til inklusion.

Kort 13.6. Oversigt over segregeringsgrad, andelen af børn med bopæl i skoledistriktet der modtager et specialtilbud i specialklasse eller på specialskole pr. september 2024

Kilde: TEA, Data fra egne fagsystemer udtrukket via BI

Tabel 13.11. Samlet segregeringsgrad og andelen af børn i specialskole fordelt efter bopæls skoledistrikt pr. september 2024

Skoledistrikt	Segregeringsgrad	Andel i specialskole
I alt	6,2 pct.	2,6 pct.
Asferg Skole	10,5 pct.	5,2 pct.
Assentoftskolen	4,8 pct.	1,4 pct.
Bjerregrav Skole	5,4 pct.	1,7 pct.
Blicherskolen	7,7 pct.	4,3 pct.
Fårup Skole	5,2 pct.	2,9 pct.
Grønhøjsskolen	8,8 pct.	2,5 pct.
Havndal Skole	5,8 pct.	2,3 pct.
Hobrovejens Skole	5,1 pct.	2,2 pct.
Hornbæk Skole	2,6 pct.	1,2 pct.
Korshøjsskolen	8,1 pct.	3,2 pct.
Kstrup Skole	3,6 pct.	1,6 pct.
Langå Skole	8,4 pct.	2,4 pct.
Munkholmskolen	4,5 pct.	1,5 pct.
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	6,3 pct.	5,2 pct.
Rismølleskolen	7,7 pct.	2,5 pct.
Søndermarksskolen	6,9 pct.	2,9 pct.
Vestervangsskolen	6,1 pct.	3,2 pct.
Østervangsskolen	7,3 pct.	3,1 pct.

Kilde: TEA, Data fra egne fagsystemer udtrukket via BI

Indekseret specialundervisningsbehov i Randers Kommune (2024/2025)

Det objektive specialundervisningsbehov i Randers Kommune er beregnet ved hjælp af en statistisk model, der estimerer sandsynligheden for, at elever i 0.-9. klasse har behov for segregeret specialundervisning. Modellen anvender en bred vifte af baggrundsoplysninger og opgør det forventede behov på individniveau. Resultaterne indekseres, hvor indeks 100 svarer til gennemsnittet for kommunen.

Bag modellen står en landsdækkende analyse baseret på data fra 632.452 grundskoleelever i Danmark og deres forældre. I alt 58 variabler indgår i modellen, herunder demografiske, socioøkonomiske og sundhedsmæssige forhold, som hver især har betydning for sandsynligheden for at modtage specialundervisning.

Geografiske forskelle i specialundervisningsbehov

Kortet nedenfor viser markante variationer i det indekserede behov for specialundervisning på tværs af skoledistrikterne i Randers Kommune:

Højest forventet behov ses i Nørrevangsskolens distrikt med et indeks på 166,4, svarende til et behov 66 pct. over kommunens gennemsnit. Ligeledes ligger Rismølleskolens (139,4) Tirsdalens Skole (135,8) og Vestervangsskolens (121,9) distrikter væsentligt over indeks 100.

Lavest forventet behov ses i distrikter som Bjerregrav Skole (53,0), Munkholmskolen (61,3) og Krstrup Skole (62,0) – langt under gennemsnittet. Fårup Skole adskiller sig særligt blandt distrikterne uden for Randers by med et indeks på 147,9.

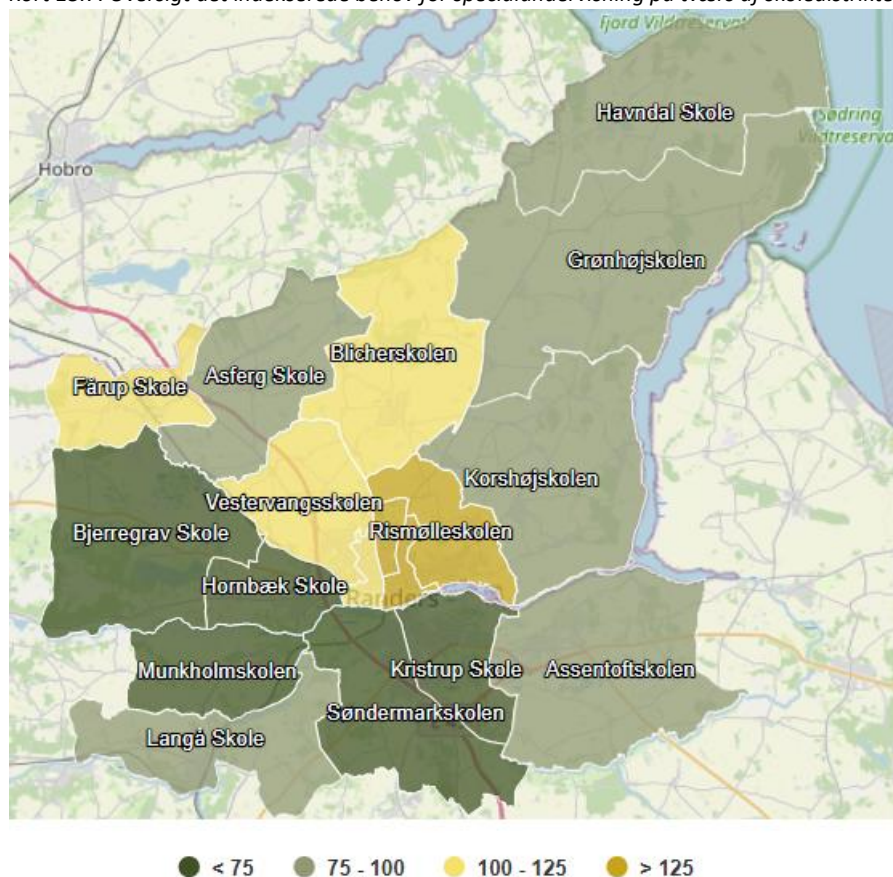
Disse forskelle dokumenterer, at skolernes elevgrundlag varierer betydeligt – målt på faktorer som forældrenes uddannelse, indkomst, beskæftigelse samt børns helbred og alder ved skolestart – som alle er statistisk tæt forbundet med behovet for specialundervisning.

Anvendelse og betydning

De demografiske, socioøkonomiske og sundhedsmæssige forhold inddrages, når ressourcer til specialundervisning fordeles. Det indekserede specialundervisningsbehov udgør således en central indikator i det fremadrettede arbejde med Fremtidens Randers, hvor ambitionen netop er at forbedre de kommunale rammevilkår.

Da modellen belyser risikoen for specialundervisning, og ikke den faktiske visitation, bør den læses i sammenhæng med afsnittet om den faktiske segregering i Randers Kommune – altså hvor stor en andel af eleverne, der i praksis modtager specialundervisning i specialklasser eller på specialskoler. Samspillet mellem disse to perspektiver giver en mere nuanceret forståelse af, hvor behov og praksis stemmer overens – og hvor der kan være ubalance.

Kort 13.7. Oversigt det indekserede behov for specialundervisning på tværs af skoledistrikterne, september 2024

Tabel 13.12. Indekseret specialundervisningsbehov

Skolenavn	Indekseret specialundervisningsbehov (2024/2025)
Asferg Skole	81,8
Assentoftskolen	85,5
Bjerregrov Skole	53
Blicherskolen	102,9
Fårup Skole og Børneby	113,2
Grønhøjsskolen	98,1
Havndal Skole	96,8
Hobrovejens Skole	107,4
Hornbæk Skole	68,6
Korshøjsskolen	95,6
Kristrup Skole	62
Langå Skole	85,7
Munkholmskolen	61,3
Nørrevangsskolen	166,4
Rismølleskolen	139,4
Søndermarksskolen	67,9
Tirsdalens Skole	135,8
Vestervangsskolen	121,9
Østervangsskolen	126

Kilde: Indeks100, Data fra egne fagsystemer (TEA) og registerudtræk fra DST

Status-/situationsbeskrivelse

Med den nationale aftale om Folkeskolens Kvalitetsprogram "Frihed og fordybelse", der blev indgået den 19. marts 2024, blev der sat fokus på iværksættelse af initiativer, som skal sætte folkeskolen fri, så elevernes faglige udvikling, dannelse og trivsel kommer i fokus (Kilde:

<https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/politiske-aftaler/folkeskolens-kvalitetsprogram>).

Aftalen består af 33 initiativer og prioriterer på landsplan 740 millioner kroner årligt til at styrke folkeskolen. Dertil kommer en række engangsinvesteringer, som for eksempel 540 mio. kr. til flere fysiske bøger som modvægt til skærm-baseret undervisning. Desuden investeres der 2,6 mia. kr. til flere faglokaler for blandt andet at sikre fysiske rammer, der understøtter en mere varieret undervisning. Kvalitetsprogrammets 33 initiativer træder i kraft fra 2025 til og med skoleåret 2027-28. Understøttende undervisning, som blev indført med folkeskolereformen i 2014, afskaffes og erstattes af skolens timebank, som lokalt kan bruges til at løfte kvaliteten – for eksempel i form af undervisning med to lærere, pædagoger i indskolingen, lejrskoler eller styrkede normeringer i SFO'en. I skolens timebank afsættes der derudover 500 mio. kr. årligt til en styrket indsats i dansk og matematik til de ca. 10 procent fagligt mest udfordrede elever. Skolerne kan selv bestemme, hvordan indsatserne skal foregå, herunder om det er i klassen eller i små hold. Desuden består aftalen af initiativer, der blandt andet skal sikre mere

praktisk undervisning og valgfrihed i de ældste klasser, færre prøver, mulighed for juniormesterlære og obligatorisk erhvervspraktik.

Samtidig har Børne- og Undervisningsministeriet nedsat en ekspertgruppe, der skal komme med anbefalinger om regler på inklusions- og specialundervisningsområdet i forlængelse af forårets skoleaftale (Kilde: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2024/sep/240918-ekspertgruppe-skal-komme-med-anbefalinger-til-nye-regler-for-inklusion-og-specialundervisning>). Denne ekspertgruppe har til formål at give konkrete forslag til justeringer af de lovgivningsmæssige rammer. Det skal ske med udgangspunkt i ønsket fra både kommuner og folkeskolens parter om, at der sættes større fokus på forebyggende indsatser og mindre fokus på individuel støtte til den enkelte elev, herunder understøtte en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse i kommunerne, herunder ved at nedbringe udgifterne til specialundervisning og styrke almenområdet i skolen. Disse anbefalinger, og heraf følgende lovgivning, kan og vil få betydning for, hvordan specialundervisningsområdet organiseres i Randers Kommune, ligesom kommunalpolitiske beslutninger spiller ind.

På kommunalt niveau blev der således i forbindelse med vedtagelse af seneste budget truffet beslutning om, at der under overskriften 'Alle med i skolestart' skal arbejdes målrettet med at mindske segregering til specialtilbud, blandt andet gennem indsatser med fokus på investeringsmodel i indskolingen, kompetenceudvikling, takstharmonisering i specialklasser, ændret visitationsprocedure mm. (Kilde: <https://dagsordener.randers.dk/vis?Referat-Skole--og-uddannelsesudvalget-d.13-01-2025-kl.15.00&id=ea1a6fe0-2df1-4e66-8180-ae7775549d15&fritekst=budget>). Derudover arbejdes der lokalt på realiseringen af et fælles børne- og læringssyn for alle ledere og medarbejdere, som arbejder med børn og unge. Det fælles børne- og læringssyn i Randers Kommune udspringer af Børne- og Ungepolitikken samt Uddannelsespolitikken. Dette udgør grundlaget for alt arbejde på børn- og skoleområdet og tager udgangspunkt i, at fagprofessionelle vil møde alle børn og unge med et fælles børne- og læringssyn. Det skal være med til at skabe helhed og sammenhænge i børn og unges opvækst og udvikling og medvirke til at styrke vores samarbejde om børn og unge:

Det fælles Børne- og Læringssyn

Alle børn og unge har ressourcer og potentialer – alle børn og unge har værdi i sig selv og gør det bedste de kan. Børn og unge skal møde læringsmiljøer, som motiverer til at lære, lege og udvikle sig, og hvor der er mulighed for at eksperimentere, udvikle fantasi og fordybelse. Børn og unge skal opleve meningsfulde og forpligtende fællesskaber, at de høres, inddrages og oplever medindflydelse

Udviklingen og forventninger til fremtiden

De seneste 10 års udvikling peger på, at folkeskolen på en række områder er udfordret. Der er en række faktorer, som har betydning for elevernes fremtidige livssituation. Det gælder fx sprog og sproglig udvikling, trivsel, skolefravær, segregering til specialundervisning (der er beskrevet herover), afgangskarakterer samt gennemførelse af en ungdomsuddannelse.

Sprog og sproglig udvikling

Ny forskning fra Rockwool Fonden og Trygfondens Børneforskningscenter på Aarhus Universitet viser, at sproglig intervention i børnehaven kan løfte alle børns sprog - men særligt for børn, hvis forældre havde en kort uddannelse, og hvor børnene samtidig gik i skoler, hvor det gennemsnitlige karakterniveau ved afgangseksamen ligger i den lave ende, trækker det positive effekter op gennem skoleårene, når der fokuseres på sproglige indsatser¹. Undersøgelsen viser således, at den særlige sproglige indsats fører til øget indsats i hjemmet, hvorigennem barnets sprogudvikling støttes, hvilket også fører til bedre resultater i læsning og matematik.

Randers Kommune har data fra 2022 og frem på individniveau, som giver mulighed for en mere præcis analyse af børn og unges sproglige udvikling. Foreløbig er data blevet anvendt på dagtilbudsområdet i forbindelse med den boligsociale indsats i Nordbyen. Her har indsatser med fokus på tidlig sproglig udvikling givet værdifulde erfaringer, der potentielt kan overføres til andre områder, herunder også til skoleområdet generelt.

Fravær

Skolefravær er et område, hvor kommunerne, herunder også Randers Kommune, oplever udfordringer.

Hvert år indberetter folkeskoler og kommunale specialskoler elevfravær. Registrering af fravær sætter skoler og kommuner i stand til at følge, om undervisningspligten bliver overholdt. Opgørelser af elevfravær angiver, hvor stor en andel af skoleårets dage elever i folkeskolen har været fraværende grundet sygdom, fravær med tilladelse eller ulovligt fravær. Der udarbejdes nationale opgørelser over elevfravær årligt, ligesom Randers Kommune løbende monitorerer elevfravær på tværs af skolerne.

I Randers Kommune betragtes skolefravær som et komplekst problem, der ikke kun har konsekvenser for den enkelte elevs trivsel og fremtidige livsmuligheder, men også påvirker skolens fællesskab som helhed. Derfor ses der ikke blot på den enkelte elev i isoleret form, men også på de sociale dynamikker og fællesskaber, som eleven er en del af.

Fravær kan ses som symptom på mistrivsel. Når et barn ikke kommer i skole, er der typisk flere årsager til det, og man kan derfor ikke forklare fraværet ved kun at fokusere på en enkelt årsag. Fraværet skal undersøges fra barnets perspektiv, og fraværet er barnets løsning på noget, der er svært. Der skal i arbejdet med elevfravær både være blik for det enkelte barn og de fællesskaber, som barnet er en del af i og udenfor skolen. Børn bliver påvirket af alle de fællesskaber, de indgår i, og hvis et barn ikke trives, er det altid vigtigt at undersøge, hvordan dynamikkerne i barnets klasse påvirker barnets trivsel, ligesom det er vigtigt at være nysgerrig på barnets familie- og fritidsliv.

Skolefravær kan dermed være betinget af flere faktorer, såsom:

- Individuelle faktorer – fx angst, depression, stress eller neurodivergente udfordringer (fx ADHD eller autisme).
- Sociale faktorer – problemer i familien, mobning, ensomhed eller vanskeligheder i relationer med klassekammerater og lærere.
- Skolerelaterede faktorer – højt præstationspres, manglende støtte fra lærere, uro i klassen eller utrygge rammer.
- Samfundsmæssige faktorer – socioøkonomiske forhold, skolepolitik og adgang til specialpædagogiske tilbud.

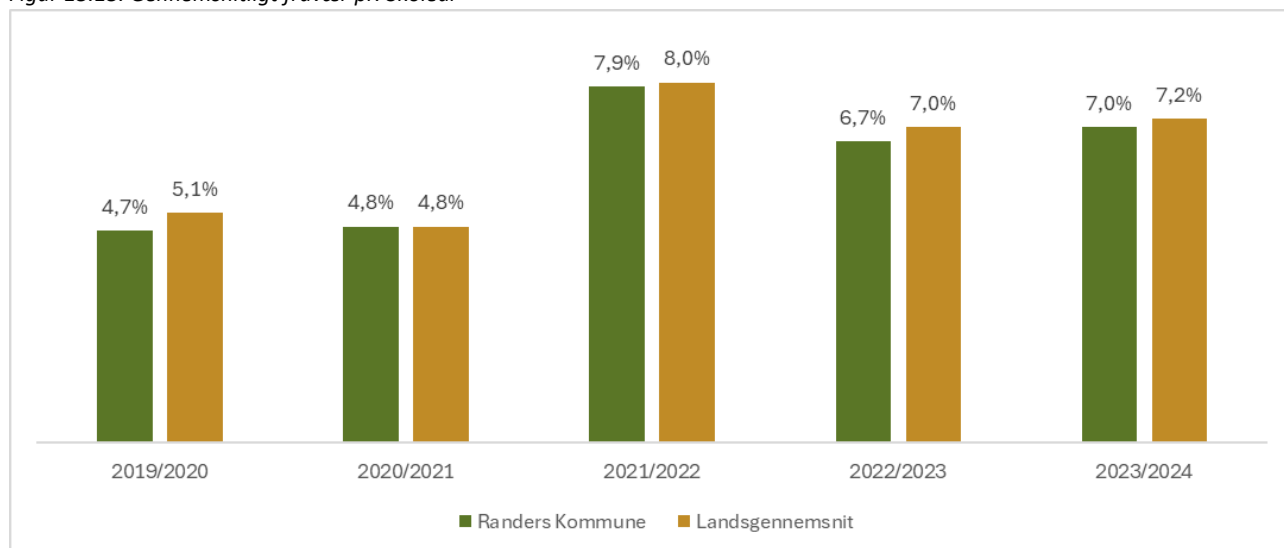
For at sikre fælles retning og et systematisk arbejde med indsatser vedrørende fravær er der i Randers Kommune i efteråret 2024 vedtaget en tværgående elevfraværstrategi (kilde: <https://skolernesudviklingscenter.randers.dk/da/indsatser/fravaersindsats>), som skolerne og forvaltningen arbejder efter. Denne har som mål at:

- Forebygge og reducere elevfraværet
- Sikre en helhedsorienteret indsats
- Sikre ensartet og systematisk registrering af fravær
- Koble fraværsarbejdet med de igangværende tiltag på skoleområdet

Strategien skal implementeres i løbet af de kommende år og danner sammen med en tilhørende handlevejledning og vidensbank grundlag for arbejdet med såvel forebyggende, foregribende og indgribende indsatser.

Konkret er elevfraværet på 7,0 pct. i Randers Kommune i skoleåret 2023/2024. Det er en stigning på 0,3 procentpoint fra året før. Elevfraværet er lavere i Randers Kommune sammenlignet med landsgennemsnittet, som ligger på 7,2 pct. Der har været en generel tendens til, at elever i Randers Kommune har haft et lavere elevfravær end elever på landsplan de seneste fem skoleår, som illustreret i figuren nedenfor.

Figur 13.13. Gennemsnitligt fravær pr. Skoleår

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Kommune- og landstal er uden privatskoler og specialklasseelever. Elever 0.-9. klasse.

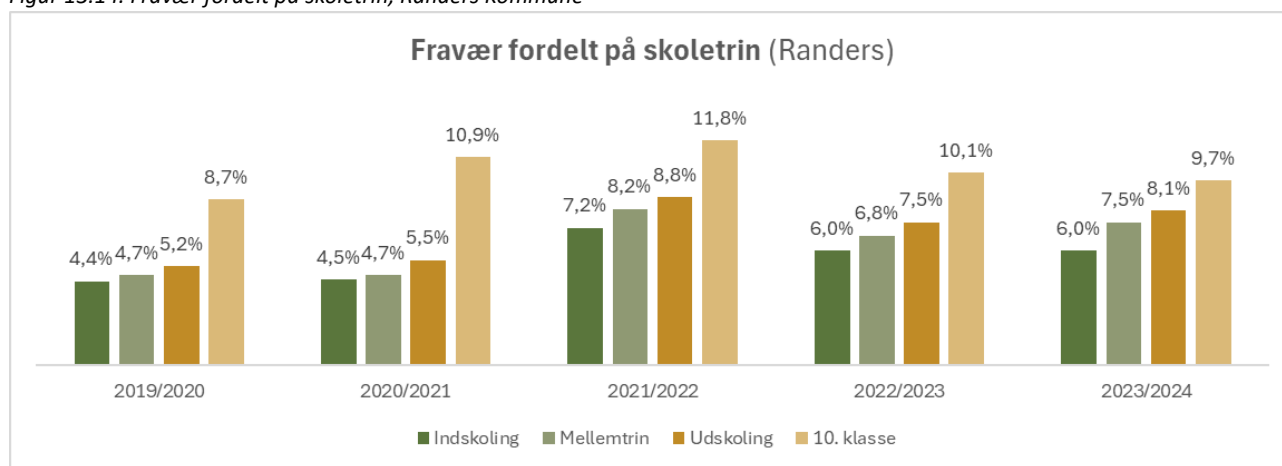
For elever i kommunens specialklasser (inkl. specialscole) gælder det ligeledes, at eleverne i Randers Kommune generelt har et lavere fravær end elever på landsplan. I 2023/2024 var fraværet på 9,5 pct. for elever i specialklasser i Randers Kommune, mens det på landsplan var på 10,4 pct.

Elevfravær er generelt højere blandt elever i specialklasser sammenlignet med elever i almenundervisning. Dette skyldes primært, at mange specialelever har komplekse udfordringer, såsom psykiske, sociale eller fysiske behov, der kan kræve behandling, terapier eller længere fraværperioder. Skolerne arbejder målrettet med at understøtte regelmæssigt fremmøde i specialklasserne, men de særlige behov gør, at fraværet i nogle tilfælde kan være sværere at reducere.

Forskning om elevfravær har vist, at skolefravær ofte er højere i de ældste klasser. Det kan der være flere årsager til - blandt andet et øget akademisk pres og eksamensangst, hvor fokus på karakterer i udskoling

og eksamener kan føre til undgåelsesadfærd, herunder fravær (Kilde: Kearney & Albano, Journal of Counseling & Development). Det kan ligeledes skyldes sociale og emotionelle udfordringer, hvor udskolingselever ofte står midt i komplekse sociale relationer og identitetsudvikling. Mobning, social isolation eller problemer med klassefællesskabet kan ligeledes øge fraværet (Kilde: Journal of Youth and Adolescence, 2013). Et sidste eksempel er mental sundhed og trivsel. Teenagere oplever oftere højere forekomst af mentale sundhedsproblemer, såsom depression og angst, end yngre elever (Kilde: BMC Public Health, 2017). Disse udfordringer kan gøre det vanskeligt at opretholde regelmæssigt fremmøde i skolen. Kommunale data på elevfravær følger dette mønster, altså at fraværet øges, når eleverne bliver ældre, som illustreret i figuren nedenfor.

Figur 13.14. Fravær fordelt på skoletrin, Randers Kommune

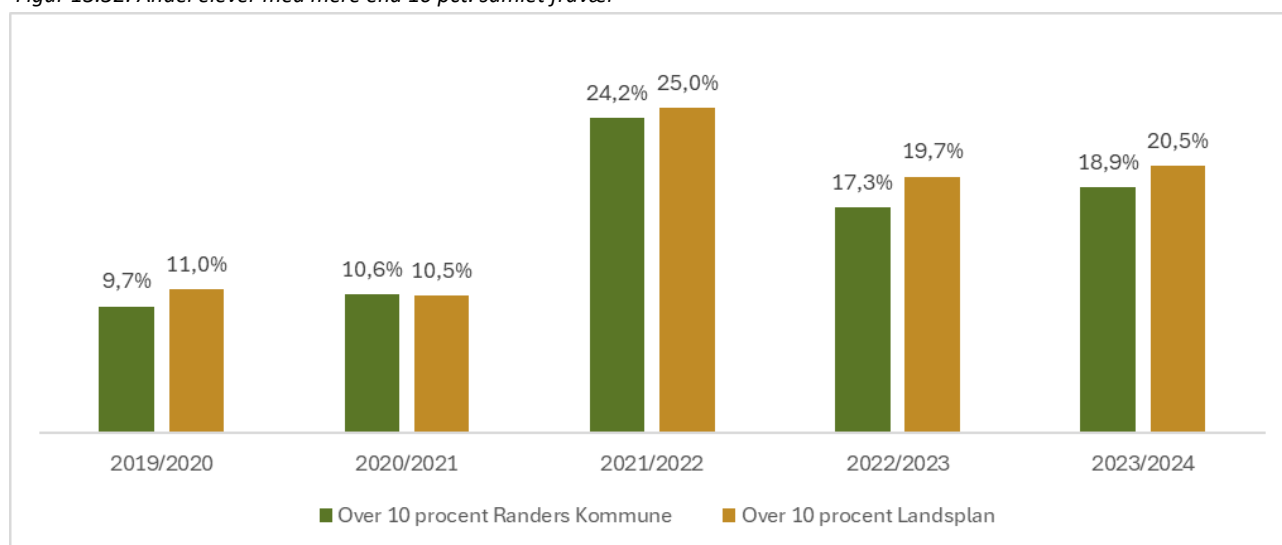
Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Uden privatskoler og specialklasselever. Elever 0.-10. klasse.

For at forstå elevfraværet i et bredere perspektiv bør dette ses i sammenhæng med sager om elevtrivsel og afgangskarakterer, som kan belyse udvikling og udfordringer i udskoling.

Bekymrende fravær

Der er væsentligt at se på forekomsten af elever med langvarigt fravær. I den kommunale tværgående elevfraværstrategi defineres bekymrende fravær som elever med 10 pct. samlet fravær i indeværende skoleår og/eller bekymrende fraværsmønstre. Jævnfør figuren herunder har Randers Kommune en lavere andel elever med et samlet fravær på 10 pct., sammenlignet med landsplan. Andelen ligger dog fortsat på et højt niveau, og både i Randers Kommune og på landsplan er andelen steget i det seneste skoleår.

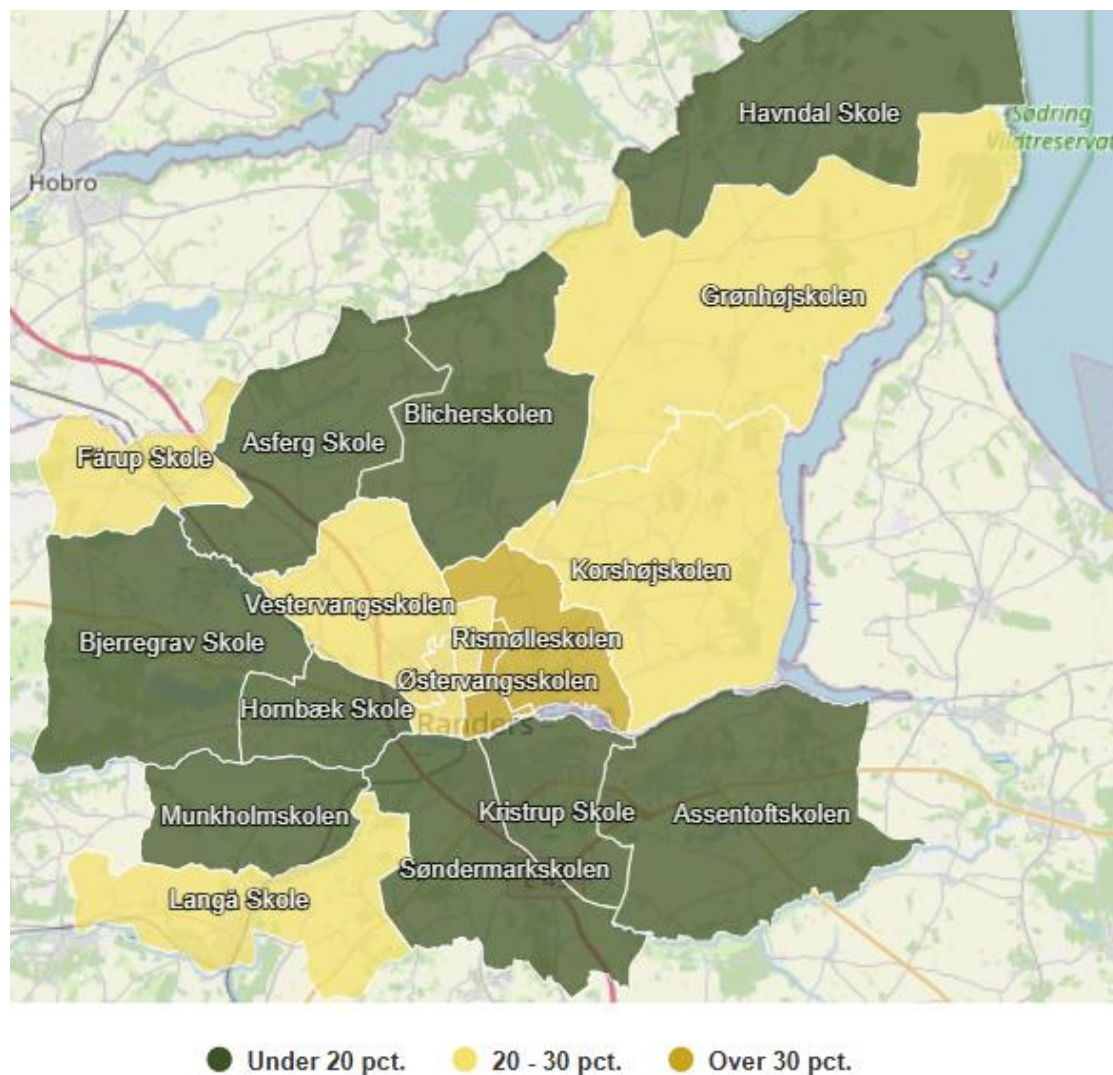
Figur 13.32: Andel elever med mere end 10 pct. samlet fravær

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Kommune- og landstal er uden privatskoler og specialklasseelever. Elever 0.-9. klasse.

Her viser beregninger på den såkaldte SØM-model, som Social- og Boligstyrelsen har udviklet i samarbejde med Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE), at hvis man lykkes med at afhjælpe skolefravær, kan der opnås økonomisk gevinst, idet mindre fravær fører til bedre skolegang, der øger barnets mulighed for uddannelse og senere beskæftigelse. Derudover viser modellen, at der er et økonomisk potentiale ved at forebygge skolefravær og helt undgå, at et barn kommer ind i bekymrende skolefravær, dvs. fravær over 10 pct.

Kort 13.8. Andel elever med bekymrende fravær - skoleåret 2023/2024

Tabel 13.14. Andel elever med bekymrende fravær - opgjort pr. Skole - skoleåret 2023/2024

Skolenavn, 2023/2024	Andel med bekymrende fravær	Antal med bekymrende fravær	Antal elever
For alle skoler	23,7 pct.	1.962	8.103
Asferg Skole	10,6 pct.	10	94
Assentoftskolen	17,8 pct.	111	622
Bjerregrov Skole	18,0 pct.	92	510
Blicherskolen	18,8 pct.	92	494
Fårup Skole og Børneby	19,0 pct.	113	595
Grønhøjsskolen	20,4 pct.	76	373
Havndal Skole	18,2 pct.	14	77
Hobrovejens Skole	24,0 pct.	51	213
Hornbæk Skole	17,8 pct.	57	320
Korshøjsskolen	25,0 pct.	107	429
Kristrup Skole	18,2 pct.	73	402
Langå Skole	23,3 pct.	103	442
Munkholmskolen	15,9 pct.	65	409
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	30,3 pct.	173	570
Rismølleskolen	20,3 pct.	89	438
Søndermarksskolen	17,5 pct.	86	553
Tirsdalens Skole	34,0 pct.	94	276
Vestervangsskolen	28,5 pct.	148	519
Østervangsskolen	35,5 pct.	148	417

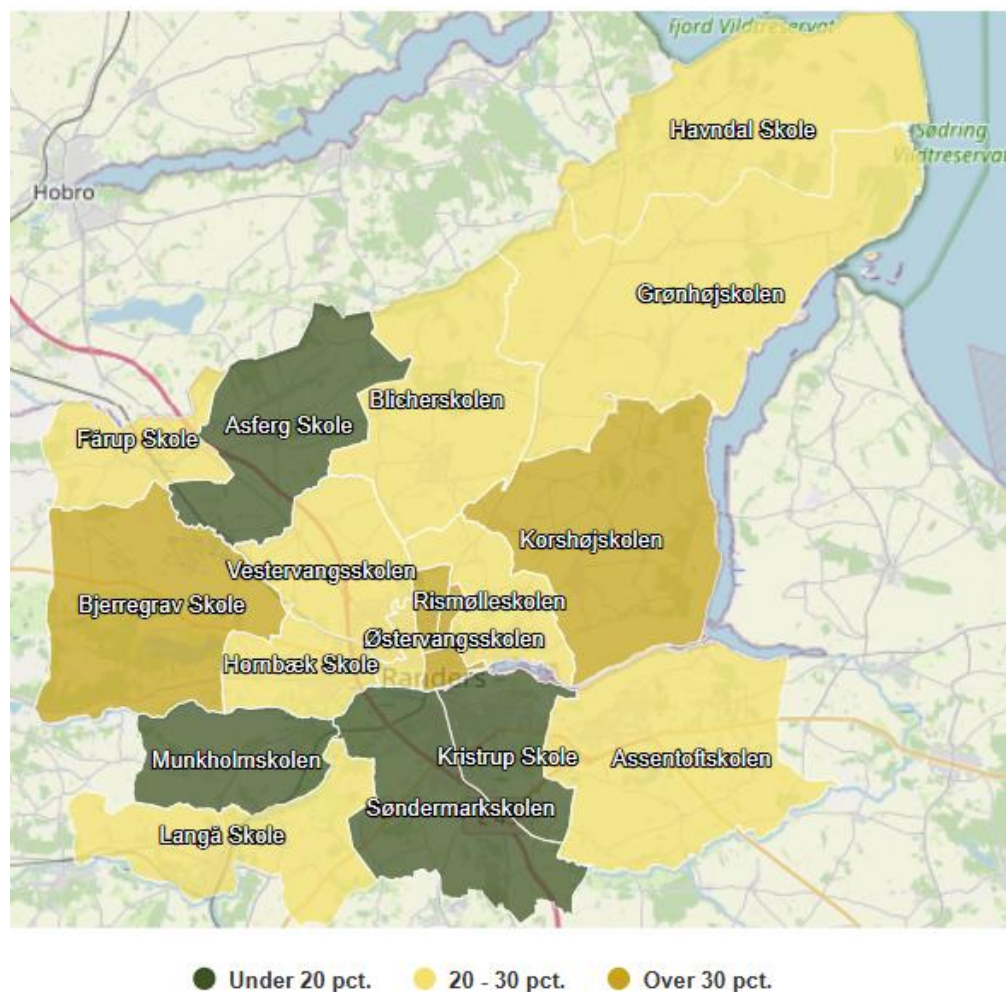
Skolenavn, 2023/2024	Andel med bekymrende fravær	Antal med bekymrende fravær	Antal elever
For alle skoler	31,9 pct.	115	357
Oust Mølleskolen	14,5 pct.	8	55
Trekløverskolen	35,1 pct.	107	305

Kilde: Randers Kommunes egne data - TEA, via BI (alle klasser, elevtyper og fraværsårsager). Bekymrende er over 10 pct. samlet fravær

Fravær skoleåret 2024-25

De aktuelle tal for indeværende skoleår (august 2024 – marts 2025) viser et samlet elevfravær på Randers Kommunes folkeskoler og specialskoler på 8,0 pct. på tværs af alle fraværsårsager. Dette gennemsnit dækker dog over betydelige variationer på individniveau – nogle elever har intet fravær, mens andre har et meget højt fravær.

Kort 13.9. Andel elever med bekymrende fravær – indeværende skoleår 2024/2025

Tabel 13.15. Elever med bekymrende fravær

Skolenavn, 2024/2025	Andel med bekymrende fravær	Antal med bekymrende fravær	Antal elever
For alle skoler	26,5 pct.	2.129	7.901
Asferg Skole	17,7 pct.	17	96
Assentoftskolen	22,9 pct.	143	624
Bjerregrav Skole	24,2 pct.	35	145
Blicherskolen	25,9 pct.	113	436
Fårup Skole og Børneby	21,5 pct.	32	149
Grønhøjsskolen	22,4 pct.	81	361
Havndal Skole	23,1 pct.	18	78
Hobrovejens Skole	24,5 pct.	122	498
Hornbæk Skole	27,8 pct.	148	534
Korshøjsskolen	33,9 pct.	201	593
Kstrup Skole	19,2 pct.	116	605
Langå Skole	18,5 pct.	123	665

Munkholmskolen	15,9 pct.	72	452
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	35,9 pct.	207	577
Rismølleskolen	29,1 pct.	141	484
Søndermarksskolen	16,4 pct.	92	563
Tirsdalens Skole	36,5 pct.	145	396
Vestervangsskolen	29,9 pct.	160	534
Østervangsskolen	35,6 pct.	141	396

Skolenavn, 2024/2025	Andel med bekymrende fravær	Antal med bekymrende fravær	Antal elever
For alle skoler	35,8 pct.	124	343
Oust Mølleskolen	31,3 pct.	15	48
Trekløverskolen	36,6 pct.	109	298

Kilde: Randers Kommunes egne data - TEA, via BI (alle klasser, elevtyper og fraværsårsager). Bekymrende fravær, 10 pct. Svare i perioden aug. - mar. til 14,7 skoledage.

Der skal her være opmærksomhed på, at data vedr. 2024/2025 kun viser registreringer for skoleårets første 9 måneder og derfor kan give et lidt skævt billede grundet vægtningen af vintermåneder. Grundet omfanget af det bekymrende fravær vurderes det dog, at det kan være relevant at kunne følge udviklingen tæt.

Ulovligt fravær

Der bør også være en opmærksomhed på elever med mindst 15 pct. ulovligt fravær. Skolen skal underrette kommunen om ulovligt fravær, når en elev har 15 pct. ulovligt fravær eller derover, jf. Barnets Lov § 133, stk. 2. Det er dernæst op til kommunen at afgøre, om børne- og ungeydelsen skal stoppes i et kvartal. Kommunen skal derfor modtage en ny underretning fra skolen om fravær på 15 pct. eller derover for at kunne træffe en ny afgørelse om standsning af børne- og ungeydelsen.

Inden der træffes afgørelse om standsning af børne- og ungeydelsen, tages der stilling til, hvorvidt der er tale om undskyldelige omstændigheder, der kan begrunde, at der ikke skal ske standsning af ydelsen. Både forældre og børn fra 12 år får mulighed for at forklare, hvad fraværet handler om.

En nylig opgørelse fra Familie- og rådgivningscentret i Randers Kommune viser, at der i 2024 er kommet ni underretninger efter Barnets Lov § 133, stk. 2: *"Skoleledere på folkeskoler skal underrette kommunalbestyrelsen, når en elev har ulovligt skolefravær på 15 pct. eller derover inden for et kvartal"*. Det fremgår dog af data, at der er et højere antal elever med ulovligt fravær på 15 pct. pr. kvartal, end der har været underretninger til kommunen.

Forvaltningen vil den kommende tid følge det ulovlige fravær ekstra tæt for at understøtte skolernes indsatser omkring elever med højt ulovligt fravær. Formålet er at understøtte skolerne i øget opmærksomhed på det ulovlige fravær og udarbejdelse af korrekte underretninger til kommunen, så der rettidigt kan sættes ind med passende indsatser.

For de udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap gælder, jf. det særskilte afsnit om Familieområdet nedenfor, at denne gruppe bør være genstand for et indsatsområde. Her skal særligt peges på udfordringer i forhold til, om bekymrende skolefravær håndteres gennem indsatser på almenområdet eller som særlige indsatser under Barnets Lov. Derudover er tabt arbejdsfortjeneste til forældre, der er

nødt til at passe barnet i hjemmet, en udfordring, der i stigende grad presser den kommunale økonomi. Samlet set er der behov for særlig opmærksomhed på elevgrupper med højt fravær, især i udskolingen og 10. klasse og herunder iværksættelse af målrettede, tværfaglige indsatser, der skal reducere elevfraværet og understøtte tidlig opsporing og forebyggelse.

Skolevægring

Skolefravær kan for nogle elever ende som skolevægring. Skolevægring skal forstås en betegnelse for en oftest kompleks situation, hvor et barn eller en ung undgår at gå i skole på grund af følelsesmæssige eller psykologiske udfordringer. Det er ofte forbundet med angst, stress, mistrivsel eller sociale udfordringer. Skolevægring adskiller sig fra pjækkeri ved, at barnet ikke ønsker at være væk fra skolen, men oplever en stærk indre modstand mod at møde op.

Skolevægring starter typisk drypvis og udvikler sig gradvist over tid. Det begynder ofte med lejlighedsvist fravær, som kan skyldes fysiske symptomer (fx mavepine eller hovedpine), der ofte er stress- eller angstrelaterede. Efterhånden bliver fraværet mere regelmæssigt og kan udvikle sig til en situation, hvor barnet slet ikke kan møde op i skolen. I nogle tilfælde kan skolevægring dog også opstå pludseligt, fx efter en traumatisk oplevelse, skoleskift, mobning eller en større livsændring som skilsmisse eller tab i familien.

Uanset om det sker gradvist eller pludseligt, er det vigtigt at handle hurtigt for at støtte barnet/den unge og finde de bagvedliggende årsager. Jo længere skolevægring står på, desto sværere kan det være at vende tilbage til skolen. Derfor er der i Randers Kommune, ud over de indgribende indsatser, fokus på forebyggende og foregribende indsatser, og derfor følges elevernes fraværs mønstre tæt, jf. den kommunale elevfraværsstrategi.

Elever med skolevægring er omfattet af reglerne for sygeundervisning, på samme måde som elever med somatiske sygdomme. Det betyder, at elevers behov for og muligheder for at modtage sygeundervisning er meget individuelle. Omfanget af sygeundervisningen skal til enhver tid afpasses efter elevens alder, helbredstilstand og øvrige forudsætninger. Ud fra en konkret vurdering af elevens situation, kan både fagrække og timetal reduceres. Ved prioritering i fagrækken vil det være hensigtsmæssigt at tillægge fagets omfang på det pågældende klassetrin betydning. Sygeundervisning i hjemmet skal så vidt muligt varetages af en eller flere af elevens egne undervisere, men andre end elevens lærere kan også varetage sygeundervisningen. I Randers Kommune er det besluttet, at sygeundervisningens sædvanlige omfang maksimalt kan være på 10 lektioner om ugen.

Derudover omfattes elever med skolevægring ofte af indsatser, der går på tværs af flere instanser, såsom skole, PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning), socialforvaltning, familie- og sundhedssystemet. Her kan opstå flere udfordringer hvor fx forskellige fagfolk (lærere, psykologer, socialrådgivere) kan have forskellige syn på årsagerne til skolevægringen og dermed foreslå forskellige løsninger, ligesom nogle kan se problemet som et individuelt barn- eller familieproblem, mens andre fokuserer på skolestrukturen eller det sociale miljø. Ligeledes kan manglende videndeling eller manglende kommunikation udfordre og endelig kan det være uklart, hvem der har ansvaret for at koordinere indsatsen og sikre, at der sker konkret handling, fx i forhold til næste skridt.

For at undgå disse udfordringer er det vigtigt med en koordineret indsats, tydelig kommunikation og en helhedsorienteret tilgang, hvor barnets perspektiv og trivsel er i centrum.

Trivsel

Alle folkeskoler skal hvert år gennemføre den nationale trivselsmåling blandt eleverne i børnehaveklassen til og med 9. klasse. Data omhandler elever i 4.-9. klasse og præsenteres i det efterfølgende for de seneste fem skoleår, så der er mulighed for at følge udviklingen over tid.

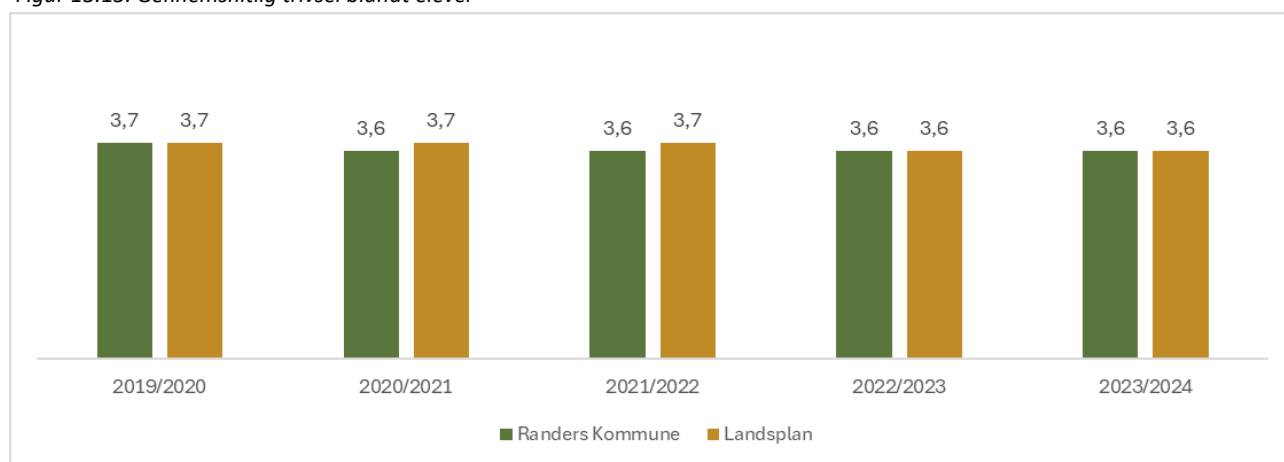
Målingen skal give et billede af, hvordan eleverne trives i folkeskolen og er et redskab for kommuner, skoler og undervisere til at arbejde systematisk med trivsel. Det er fra skoleåret 2018/19 blevet obligatorisk for folkeskolerne at anvende Børne- og Undervisningsministeriets Trivselsværktøj til gennemførelse af den nationale trivselsmåling. Fra denne periode og frem kan der derfor sammenlignes resultater på tværs af kommuner og skoler. Randers Kommune følger udviklingen i resultaterne i den nationale trivselsmåling generelt på data på landsplan.

Den generelle skoletrivsel måles på en samlet indikator baseret på 29 spørgsmål. Elevernes trivselsscore angives på en skala fra 1-5, hvor 1 udtrykker den ringest mulige trivsel, og 5 udtrykker den bedst mulige trivsel.

Dette års trivselsmåling viser, at eleverne generelt er glade for at gå i skole. Elevernes gennemsnitlige trivselsscore har været på et stabilt niveau de seneste fire skoleår. I skoleåret 2023/2024 er den generelle trivselsscore for Randers Kommune på 3,6 ud af 5. Det er på niveau med landsgennemsnittet, jf. figuren nedenfor.

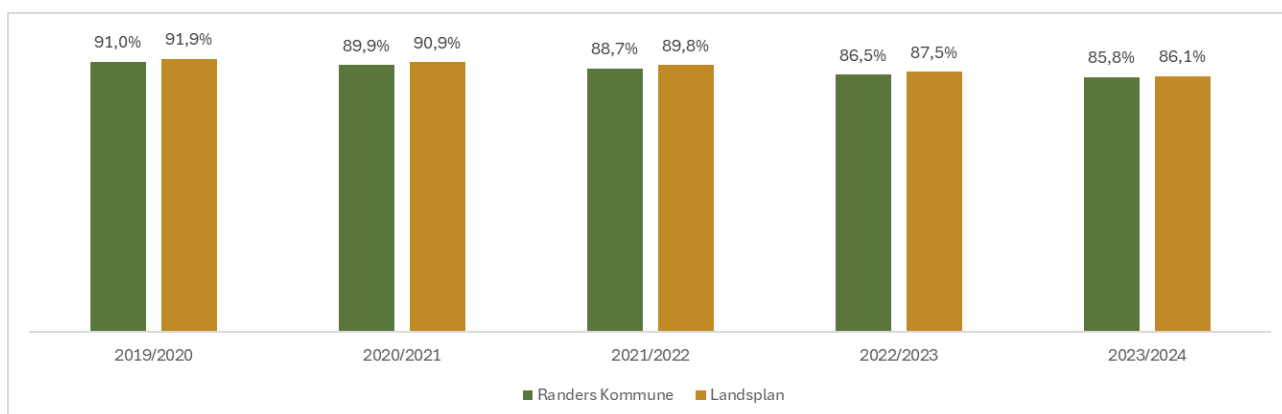
I forhold til elevernes fordeling fremgår det af figuren, at andelen af elever med højest trivsel har været faldende de seneste fem år, både i Randers Kommune og nationalt.

Figur 13.15. Gennemsnitlig trivsel blandt elever

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Gennemsnitlig trivselsscore på 1 – 5, hvor 5 er højest.

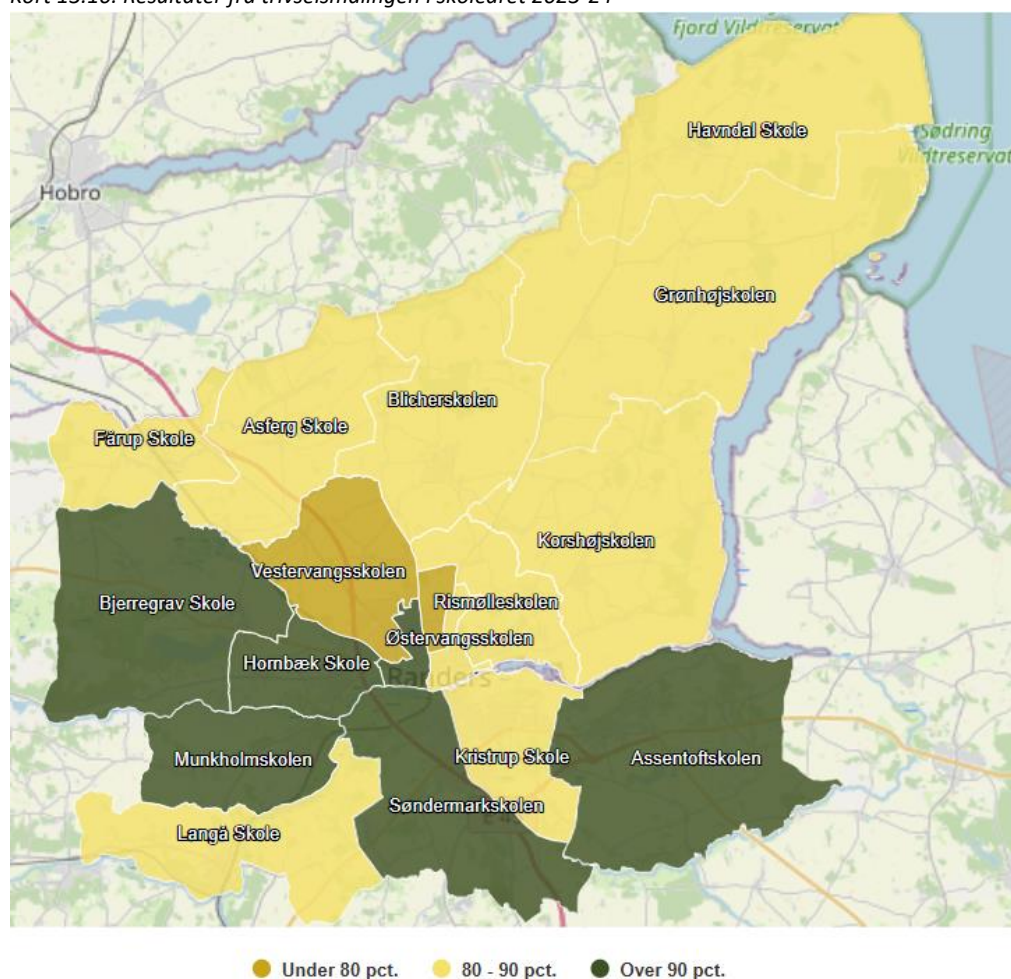
Figur 13.16. Andel elever med højest generel trivsel

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Højest trivsel beregnes ud fra andel elever på kommunale skoler, som har en gennemsnitlig trivselsscore på 3,1-5, hvor 5 er højest.

Nedenstående kort 13.10 og tabel 13.16 viser resultater fra trivselsmålingen i skoleåret 2023-24, som er den seneste gennemførte trivselsmåling, fordelt på de enkelte skoler. Det er dog her væsentligt, at ifald man ønsker at anvende data herfra skal der ses på udviklingen i trivsel over tid. Derudover er der i nogle skoledistrikter meget få respondenter, hvilket betyder, at et enkelt eller få svar kan forskubbe det samlede billede.

Kort 13.10. Resultater fra trivselsmålingen i skoleåret 2023-24

Tabel 13.16. Elever med højst generel trivsel

Andel elever med højst generel trivsel	2023/2024
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	78,5 pct.
Vestervangsskolen	79,5 pct.
Rismølleskolen	81,5 pct.
Grønhøjsskolen	82,5 pct.
Korshøjsskolen	83,7 pct.
Tirsdalens Skole	83,9 pct.
Kristrup Skole	84,7 pct.
Østervangsskolen	85,5 pct.
Havndal Skole	85,7 pct.
Fårup Skole og Børneby	86,9 pct.
Langå Skole	86,9 pct.
Asferg Skole	88,6 pct.
Blicherskolen	89,2 pct.
Søndermarksskolen	90,9 pct.
Munkholmskolen	91,2 pct.
Hornbæk Skole	91,5 pct.
Hobrovejens Skole	91,6 pct.
Assentoftskolen	92,3 pct.
Bjerregrav Skole	96,2 pct.

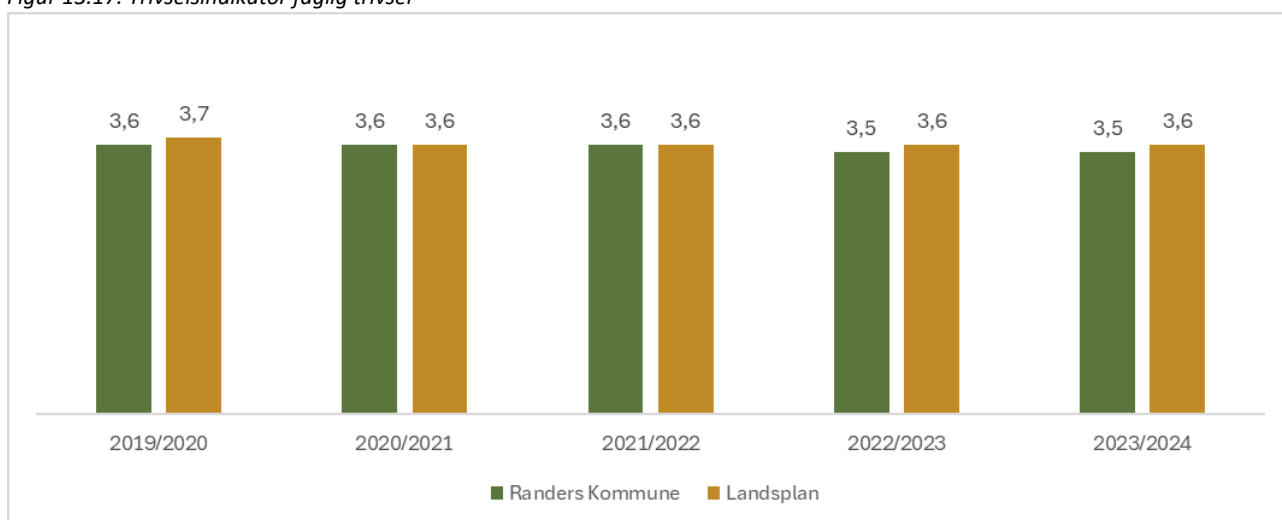
Specialschooler	2023/2024
Oust Mølleskolen	54,5 pct.
Trekløverskolen	83,6 pct.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Højest trivsel beregnes ud fra andel elever på kommunale skoler som har en gennemsnitlig trivsels-score på 3,1-5, hvor 5 er højest.

På baggrund af elevernes besvarelse opgøres deres trivsel på fire indikatorer udover den samlede indikator for "generel skoletrivsel". De fire trivselsindikatorer er *Faglig trivsel*, *Social trivsel*, *Ro og orden* samt *Støtte og inspiration*.

Faglig trivsel omhandler elevernes oplevelse af egne faglige evner, koncentrationsevne og problemløsningsevne. Både nationalt og i Randers Kommune er scoren for faglig trivsel på samme niveau som i 2022/2023. Randers Kommune er, ligesom i 2022/2023, en anelse under landsgennemsnittet med en score på 3,5. Landsgennemsnittet er 3,6, jf. figur 13.17.

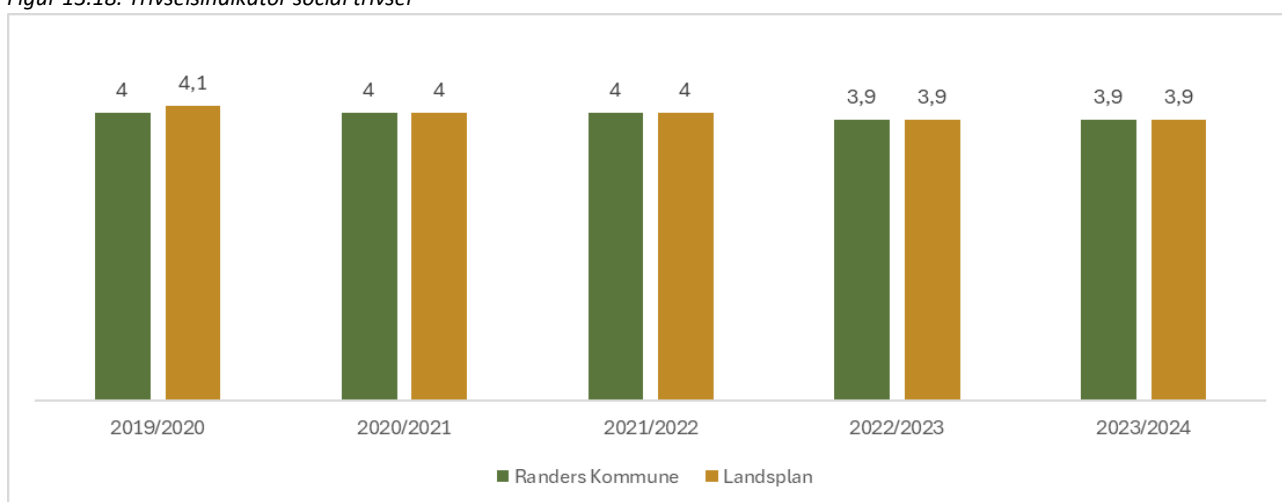
Figur 13.17. Trivselsindikator faglig trivsel

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Gennemsnitlig trivelscore på 1-5, hvor 5 er højest, kommunale skoler.

Social trivsel omhandler elevernes opfattelse af deres tilhørsforhold til skolen, klasse og fællesskabet, samt tryghed og mobning. Scoren for social trivsel ligger på et stabilt højt niveau i Randers Kommune. Eleverne i Randers Kommune oplever samme høje sociale trivsel som elever på landsplan, jf. figuren nedenfor.

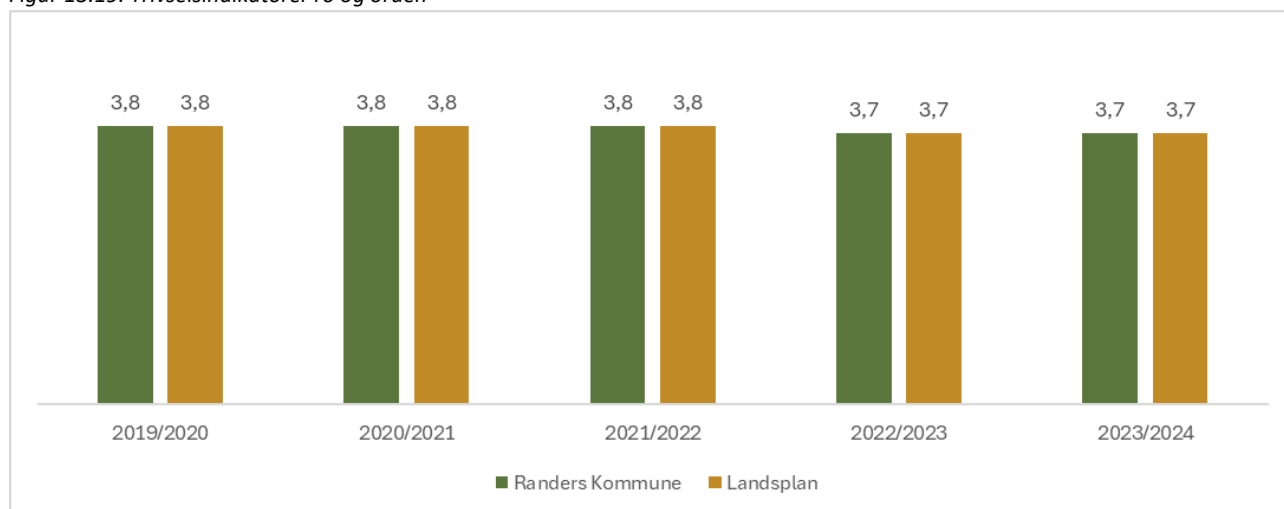
Figur 13.18. Trivselsindikator social trivsel

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Gennemsnitlig trivelscore på 1-5, hvor 5 er højest, kommunale skoler.

Ro og orden omhandler elevernes opfattelse af ro og støj i klassen samt klasseledelse. Eleverne i Randers Kommune har en høj trivsel inden for ro og orden på 3,7 ud af 5. Det er på niveau med landsplan, jf. figuren nedenfor.

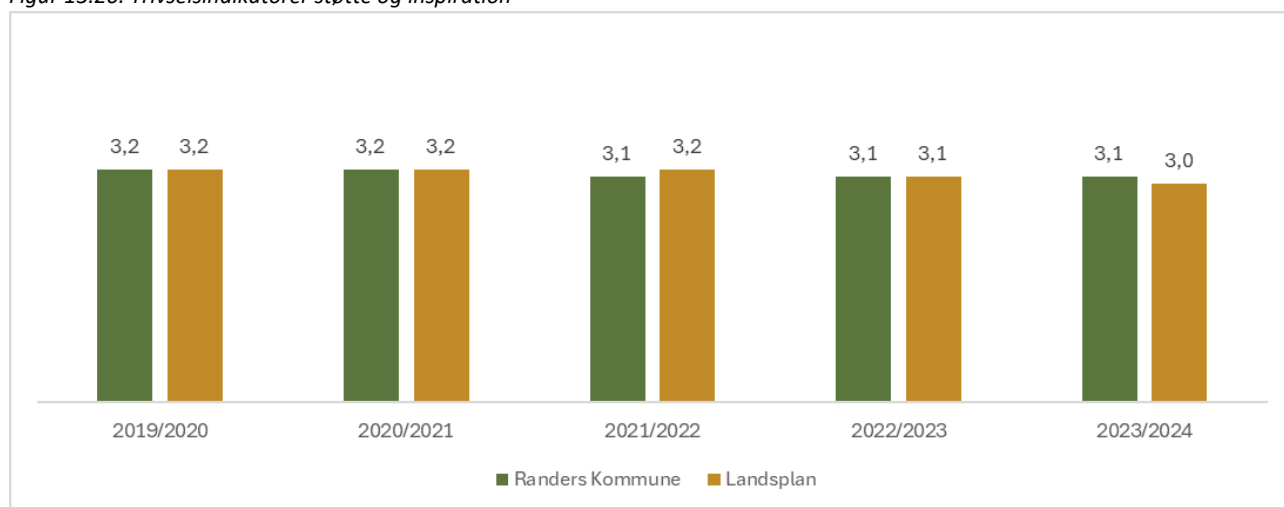
Figur 13.19. Trivselsindikatorer ro og orden

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Gennemsnitlig trivelscore på 1-5, hvor 5 er højest, kommunale skoler.

Støtte og inspiration omhandler elevernes oplevelse af motivation og medbestemmelse samt lærernes hjælp og støtte. Det er det område inden for elevernes trivsel, der kalder på størst opmærksomhed, da eleverne her giver udtryk for lavest trivsel med en score på 3,1 ud af 5. Randers Kommune ligger en anelse over landsplan, jf. figuren nedenfor.

Figur 13.20. Trivselsindikatorer støtte og inspiration

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Gennemsnitlig trivelscore på 1-5, hvor 5 er højest, kommunale skoler.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at det i Trivselskommissionens anbefalinger fremhæves, at de nationale trivselsmålinger bør revideres, at antallet af målinger reduceres, og de derudover i højere grad kan anvendes som ledelsesmæssigt styringsværktøj (Kilde: <https://www.trivselskommissionen.dk/-/media/filer/trivselskommissionen/250224-trivselskommissionens-afrapportering.pdf>)

Afgangskarakterer

Formålet med folkeskolens prøver er at dokumentere, i hvilken grad eleven opfylder de mål og krav, der er fastsat for det enkelte fag. Folkeskolens afgangseksamen er et adgangskrav til både de 3-årige gymnasiale uddannelser, HF efter 9. klasse og erhvervsuddannelserne.

Gennemsnittet af karaktererne i de lovbundne prøver ved folkeskolens afgangseksamen i 8. og 9. klasse har dermed betydning for, om man kan få adgang til en gymnasial uddannelse, mens adgang til en erhvervsuddannelse specifikt er gennemsnittet i hhv. dansk (mundtlig og skriftlig) og matematik (skriftlig), som er vigtigt.

I 8. klasse aflægges prøve i et obligatorisk praktisk/musisk valgfag. Resultatet fra denne prøve vil indgå i bestå-kravet til folkeskolens afgangseksamen. I 9. klasse skal aflægges syv obligatoriske prøver - fem bundne prøver og to prøver, som findes ved udtræk. De fem bundne prøver udgøres af skriftlig og mundtlig prøve i dansk, en skriftlig prøve i matematik, en mundtlig prøve i engelsk og en fælles mundtlig prøve i fagene fysik/kemi, biologi og geografi.

Udviklingen i karaktergennemsnit for de bundne prøver, andelen af elever, der opnår mindst 02 i dansk og matematik, samt andelen af elever, der modtager karakter i alle obligatoriske prøver (fuld afgangseksamen) beskriver dermed i hvilken grad eleverne kan optages på en ungdomsuddannelse.

Det skal bemærkes, at Trivselskommissionen anbefaler i lighed med aftalen om Folkeskolens kvalitetsprogram – frihed og fordybelse fra marts 2024 (Kilde:

<https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/politiske-aftaler/folkeskolens-kvalitetsprogram/om-aftalen>), at prøvetrykket i folkeskolen justeres. Der bør fortsat opretholdes prøver.

Fokus for elever og lærere skal ikke være på disse, men på elevernes generelle læring og udvikling. Det betyder også, at prøverne skal udformes, så der gives et reelt billede af elevens faglige forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse, uanset social baggrund (Kilde:

<https://www.trivselskommissionen.dk/-/media/filer/trivselskommissionen/250224-trivselskommissionens-afrapportering.pdf>).

Randers Kommune har med Uddannelsespolitikken en målsætning om at sikre, at alle elever er godt rustet til at påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse efter folkeskolen. Det indebærer, at eleverne både skal opnå de nødvendige faglige kompetencer og ligeledes modtage vejledning og støtte til at træffe de rette valg for deres fremtid. En vigtig indikator for, hvor godt Randers Kommune lykkes med denne ambition, er resultaterne af afgangsprøverne i 9. klasse.

Udvikling i karakterer og påvirkning fra covid-19

De indberettede prøvekarakterer for skoleårene 2019/2020 og 2020/2021 er påvirket af covid-19-pandemien. I 2019/2020 blev folkeskolens prøver helt aflyst, og elevernes ophøjede standpunktskarakterer blev anvendt som prøvekarakterer. I de følgende to skoleår blev der anvendt en kombination af prøver og standpunktskarakterer. Det er vigtigt at bemærke, at det ikke var eleverne eller skolerne, der afgjorde, hvilke fag der skulle afholdes prøver i. Fagudvælgelsen blev bestemt centralt af Undervisningsministeriet.

Karaktergennemsnittet er faldet fra 2020/2021 til 2022/2023, og de nyeste data fra 2023/2024 viser, at niveauet stadig ikke er tilbage på niveauet fra før pandemien. Flere faktorer kan bidrage til denne udvikling:

Fagligt efterslæb efter covid-19 nedlukningerne

Undervisningen blev under pandemien omlagt til fjernundervisning eller helt afbrudt. Det ramte især elever med svagere faglige forudsætninger og dem fra hjem med færre ressourcer.

Svækket trivsel og motivation

Undersøgelser viser, at elevernes trivsel blev forringet under nedlukningerne – især under den langvarige

anden nedlukning. Relationerne til lærere og klassekammerater blev svækket, hvilket påvirkede elevernes motivation og læringslyst – også efter genåbningen.

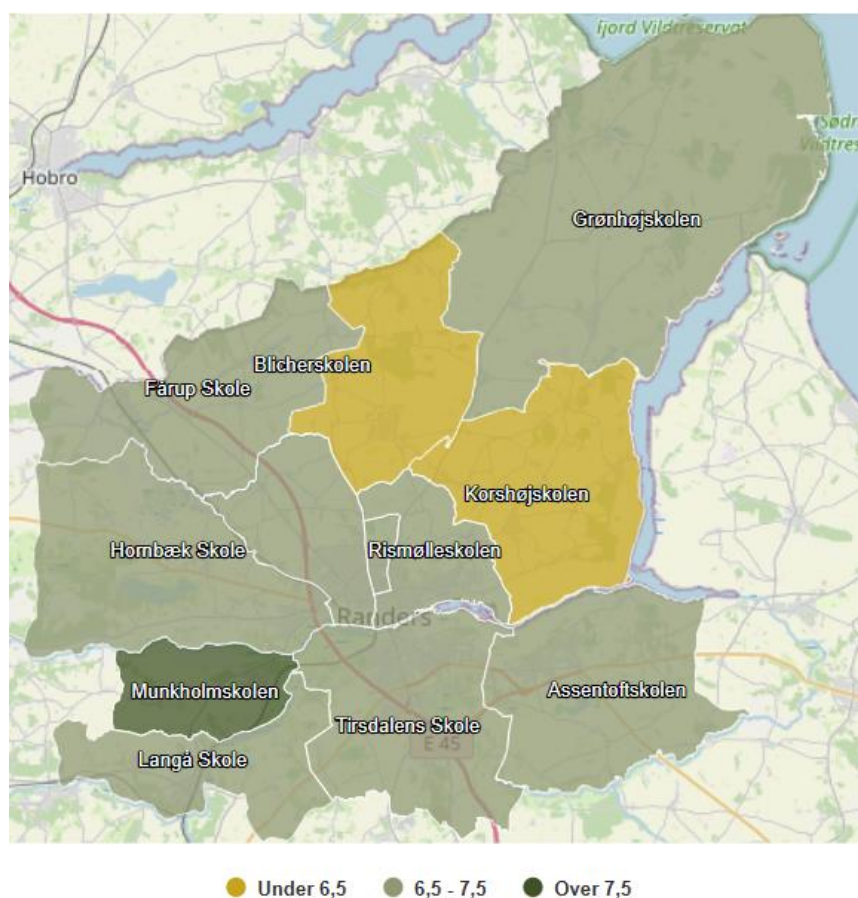
Ændringer i prøveafholdelse og karaktergivning

Afgangsprøverne blev aflyst i to skoleår, og eleverne fik i stedet ophøjet deres standpunktskarakterer. Det kan have resulteret i kunstig høje karakterer i disse år, og da prøverne blev genoptaget i 2022/2023, afspejlede karaktererne formentlig i højere grad elevernes faktiske præstationer.

Stigende forskelle mellem elevgrupper

Data viser, at forskellene mellem elevgrupper er øget. Fx er karakterforskellen mellem piger og drenge mere end fordoblet fra 2011 til 2022, hvilket indikerer, at visse elevgrupper er blevet mere udfordrede end andre.

Kort 13.11. Gennemsnitskarakterer – folkeskolens afgangseksamen

Tabel 13.16. Gennemsnit i bundne prøver

Skolenavn, 2023/2024	Gennemsnit i bundne prøver
Assentoftskolen	7,1
Blicherskolen	6,1
Fårup Skole og Børneby	6,8
Grønhøjsskolen	6,9
Hørnbæk Skole	6,9
Korshøjsskolen	4,9

Langå Skole	6,6
Munkholmskolen	7,6
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	6,6
Rismølleskolen	6,5
Tirsdalens Skole	7,2
Vestervangsskolen	6,6

Privatskoler, 2023/2024	Gennemsnit i bundne prøver
C. la Cours Skole	8,4
Forberedelsesskolen	8,7
Randers Friskole & Børnehus	6,5
Randers Lille Skole	8,5
Randers Realskole	7,5
Romalt Friskole	8

Samlet og Special, 2023/2024	Gennemsnit i bundne prøver
Lands gennemsnit	7,4
Randers Kommune	7,1
Trekløverskolen	8,2

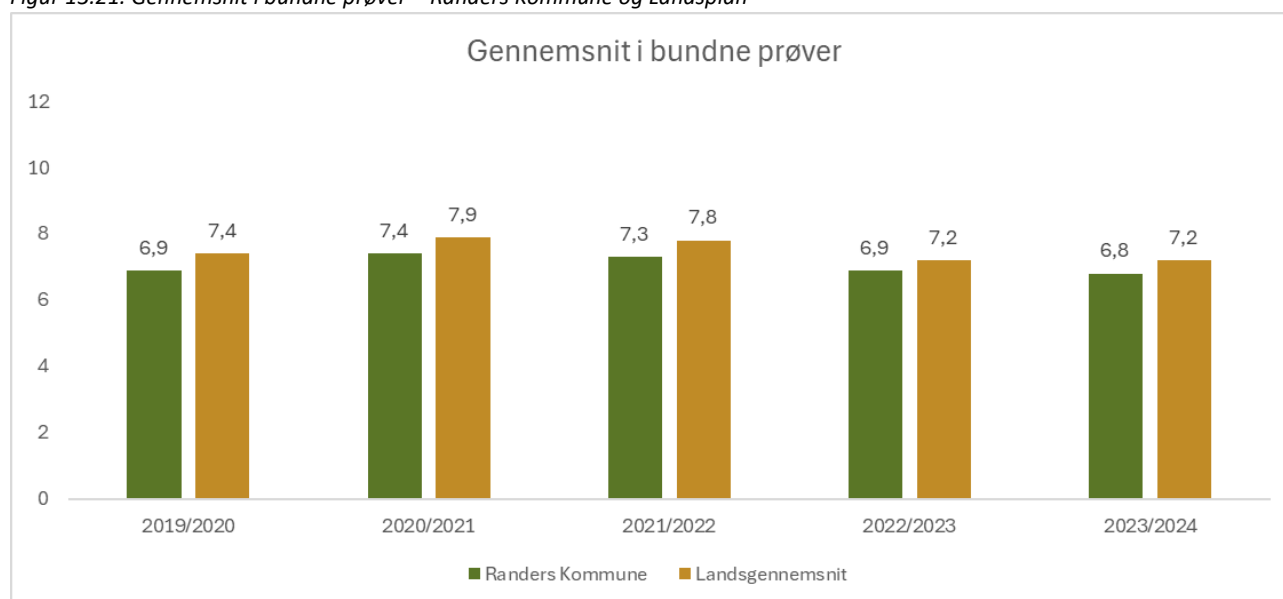
Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Med specialklasseelever, kort inddelt i udskolingsdistrikter

Overordnet set viser resultaterne, at Randers Kommune står over for flere udfordringer i forhold til elevernes faglige præstationer i 9. klasse, især med et fald i gennemsnittet for de bundne prøver, en lavere andel elever, der opnår mindst 02 i dansk og matematik samt en lavere andel elever, der opnår fuld afgangseksamen sammenlignet med tidligere år.

Figur 13.21 nedenfor viser udviklingen i gennemsnittet af de bundne prøvfag i Randers Kommune sammenlignet med landsplan. Gennemsnittet for Randers Kommune har over de sidst fem år ligget en anelse under landsgennemsnittet. I 2023/2024 er gennemsnittet i Randers 6,8, mens landsgennemsnittet er på 7,2.

Udviklingen viser, at elever i Randers Kommune har oplevet en større nedgang end elever på landsplan. Især efter skoleåret 2020/2021, hvor kommunens gennemsnit tidligere var tættere på det nationale niveau. Dette indikerer, at Randers står med nogle særlige lokale udfordringer, der påvirker elevernes faglige præstationer.

Figur 13.21. Gennemsnit i bundne prøver – Randers Kommune og Landsplan

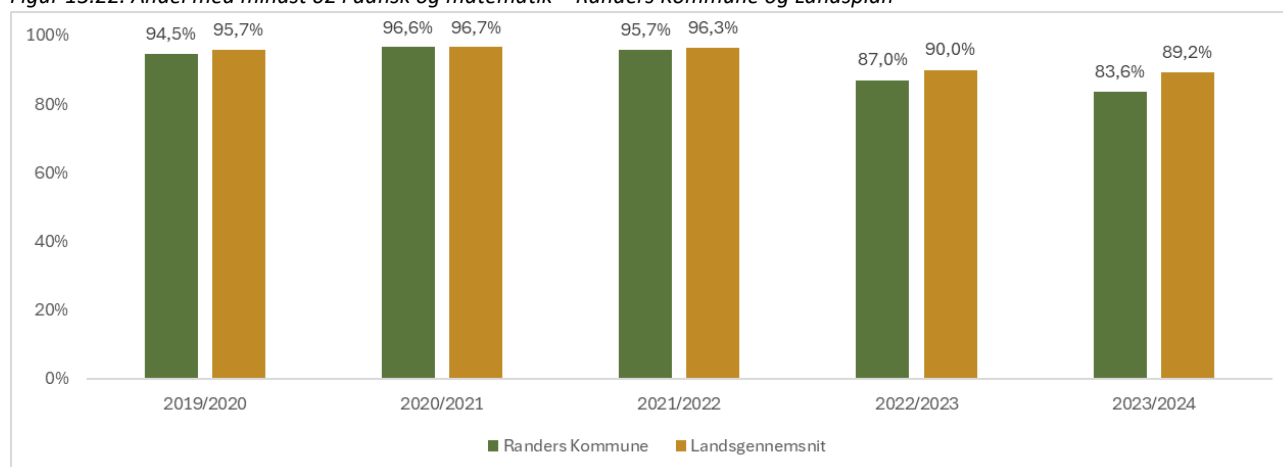

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Kommunale skoler, uden specialklasseelever.

Figuren nedenfor viser udviklingen i andelen af elever, der opnår mindst 02 i dansk og matematik i Randers Kommune sammenlignet med landsgennemsnittet. Andelen i Randers er generelt faldende fra 2019/2020.

Der ses den samme nedadgående tendens i Randers Kommune såvel som på landsplan. Hvor kommunen lå tæt på landsgennemsnittet i 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022, er forskellen blevet mere markant de seneste to skoleår. Dette kan indikere, at flere elever i Randers Kommune har svært ved at opnå de basale faglige kompetencer i dansk og matematik, hvilket er bekymrende – også set i lyset af, at forskellen til gennemsnittet på landsplan er øget.

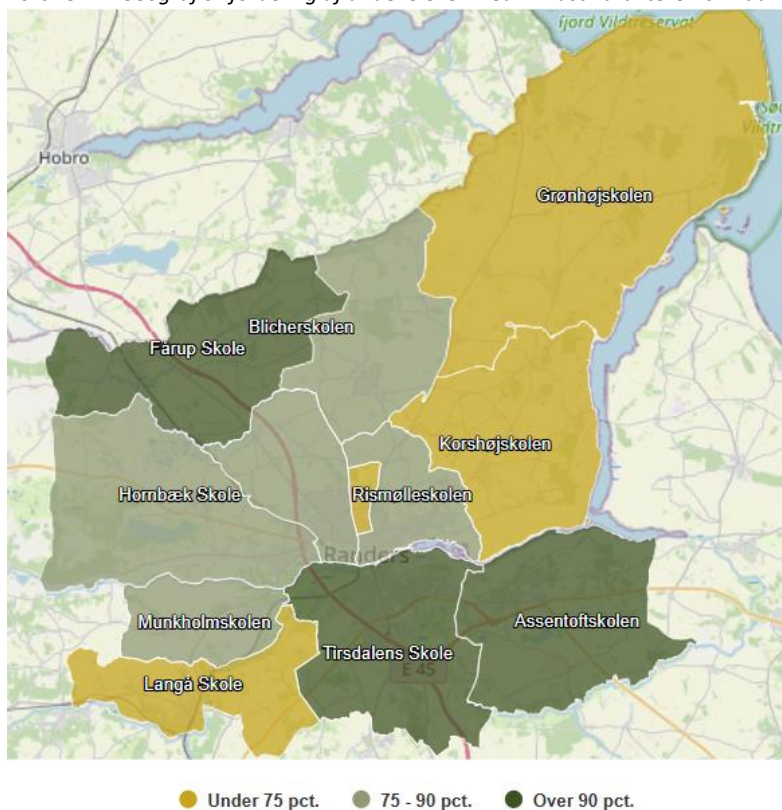
Figur 13.22. Andel med mindst 02 i dansk og matematik – Randers Kommune og Landsplan

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Kommunale skoler, uden specialklasseelever.

I 2023/2024 var Randers Kommunes andel på 88 pct., hvilket er 6 procentpoint lavere end landsgennemsnittet på 94 pct. Dette indikerer, at en større andel af eleverne i Randers Kommune ikke gennemfører alle prøver, hvilket kan påvirke deres muligheder for videre uddannelse. Bemærk, at sammenligningsgrundlaget for tidligere år er påvirket af særlige vilkår grundet covid-19.

Kort 13.12. Geografisk fordeling af andel elever med mindst karakteren 02 i dansk og matematik

Tabel 13.16. Andel med mindst 02 i Dansk og Matematik

Skolenavn, 2023/2024	Andel med mindst 02 i Dansk og Matematik
Assentoftskolen	97,9 pct.
Blicherskolen	87,5 pct.
Fårup Skole og Børneby	94,1 pct.
Grønhøjsskolen	73,7 pct.
Hornbæk Skole	76,7 pct.
Korshøjsskolen	45,8 pct.
Langå Skole	62,2 pct.
Munkholmskolen	81,0 pct.
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	71,3 pct.
Rismølleskolen	85,7 pct.
Tirsdalens Skole	91,4 pct.
Vestervangsskolen	78,9 pct.

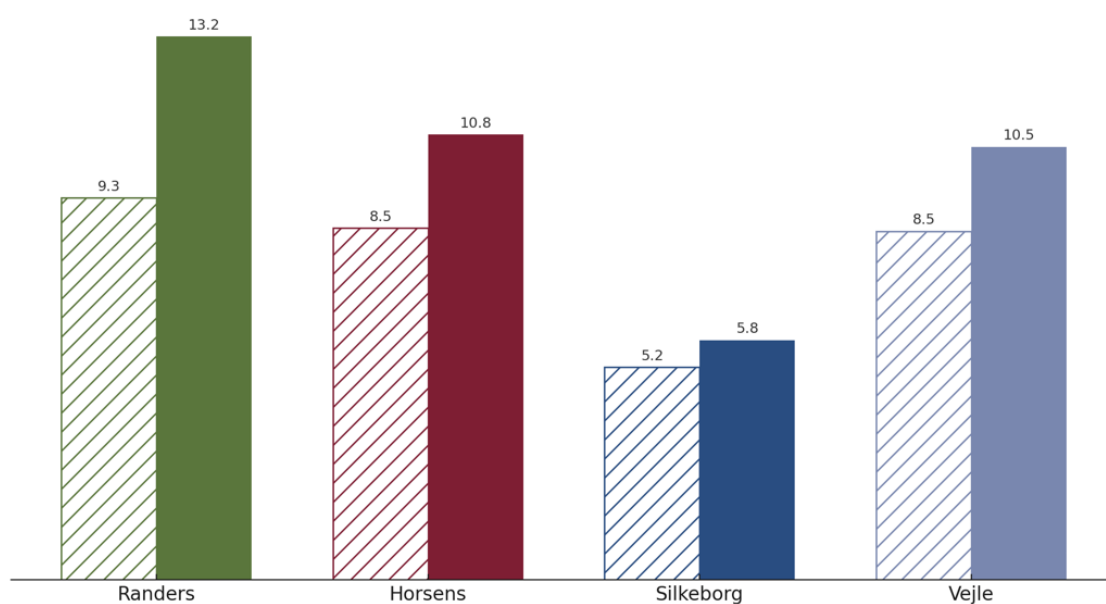
Privatskoler, 2023/2024	Andel med mindst 02 i Dansk og Matematik
C. la Cours Skole	100,0 pct.
Forberedelsesskolen	97,9 pct.
Randers Friskole & Børnehus	90,0 pct.
Randers Lille Skole	100,0 pct.

Randers Realskole	96,4 pct.
Romalt Friskole	88,9 pct.

Specialskoler, 2023/2024	Andel med mindst 02 i Dansk og Matematik
Trekløverskolen	50,0 pct.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Med specialklasseelever

Figur 13.23. Andel elever uden karakteren 02 i dansk og matematik, sammenligningskommuner

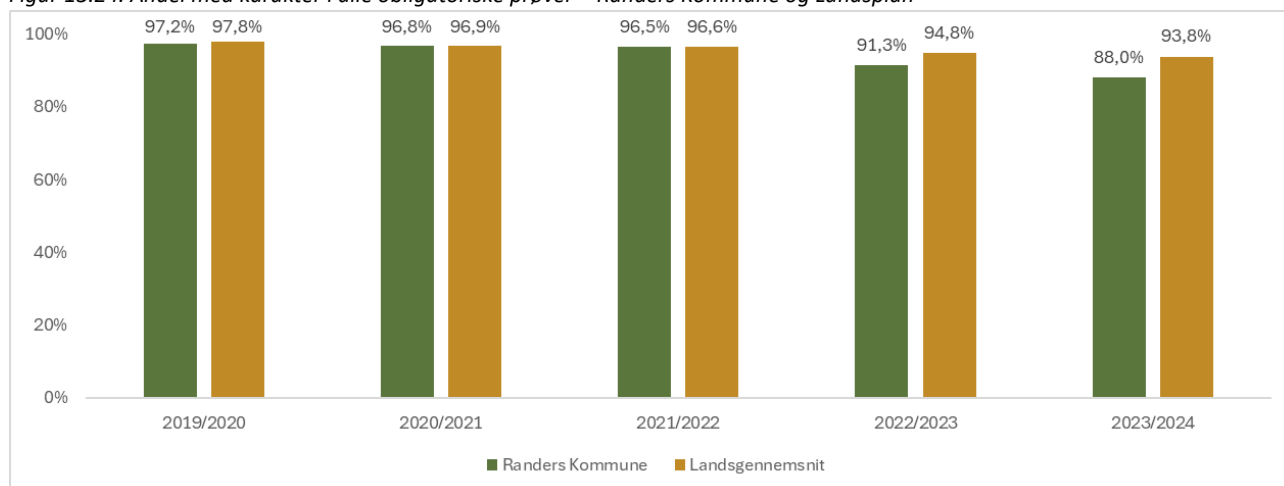

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre

Diagrammet viser andelen af elever i 9. klasse på folkeskoler, der ikke opnåede karakteren 02 i både dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøver. Tallene sammenligner gennemsnittet for årene 2016-2019 med niveauet i 2023 for kommunerne Randers, Horsens, Silkeborg og Vejle.

Tallene omfatter kun elever fra folkeskoler. Elever fra efterskoler, privatskoler og specialskoler er ikke med i opgørelsen, og det samme gælder elever i specialklasser på folkeskoler. Elever, der ikke har været oppe i alle prøver – fx elever i modtagerklasser – indgår som "ikke bestået".

Figur 13.24. Andel med karakter i alle obligatoriske prøver – Randers Kommune og Landsplan

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: Kommunale skoler, uden specialklasseelever.

Løfteevne

Løfteevne bruges til at beskrive, hvor meget en skole formår at løfte elevernes faglige niveau i forhold til deres forventede præstation. Det betyder, at man ser på elevernes udgangspunkt – fx deres socioøkonomiske baggrund eller tidligere karakterer – og sammenligner det med deres faktiske resultater ved afgangsprøverne i 9. klasse, jf. de foregående afsnit, som beskriver, hvordan eleverne på Randers Kommunes folkeskoler klarer sig til afgangsprøverne.

Dermed kan man sige noget om skolens evne til at udvikle og forbedre elevernes faglige niveau ud over det, man kunne forvente.

Hvis en skole har en høj løfteevne, betyder det, at eleverne klarer sig bedre end forventet ud fra deres baggrund. Omvendt kan en lav løfteevne tyde på, at eleverne præsterer dårligere end forventet.

Løfteevnen kan bruges til at vurdere, hvor effektiv undervisningen er, og hvor godt skolen støtter eleverne fagligt. Den siger dog ikke alt om undervisningens kvalitet, da der også kan være andre faktorer, der påvirker elevernes præstationer, såsom trivsel og motivation.

Løfteevne opgøres alene på skoleniveau og kan dermed alene sammenlignes således.

Nedenstående tabel viser, hvorvidt skolens løfteevne er på niveau med den forventede løfteevne og baserer sig på afgangskaraktererne fra skoleåret 2023-2024. Heraf fremgår, at skolerne – med en enkelt undtagelse, hvor der er en statistisk signifikant forskel – leverer resultater som forventet.

Tabel 13.25. Sociøkonomisk reference 2023/2024 (løfteevne)

Skole navn	Karakter	Soc_ref	Forskel	Løfteevne
Assentoftskolen	7,1	7	0,1	På Niveau
Blicherskolen	6,2	6,5	-0,3	På Niveau
Fårup Skole og Børneby	6,8	6,7	0,1	På Niveau
Grønhøjsskolen	6,9	6,8	0,1	På Niveau
Hornbæk Skole	6,9	7,2	-0,3	På Niveau
Korshøjsskolen	4,9	5,8	-0,9	Dårligere end forventet
Langå Skole	6,6	7	-0,4	På Niveau
Munkholmskolen	7,6	7,2	0,4	På Niveau
Nørrevangsskolen og UNX-Ung Nord10	6,6	6,5	0,1	På Niveau
Rismølleskolen	6,5	6,7	-0,2	På Niveau
Tirsdalens Skole	7,3	7	0,3	På Niveau
Vestervangsskolen	6,6	6,7	-0,1	På Niveau

Friskoler og private grundskoler	Karakter	Soc_ref	Forskel	Løfteevne
C. la Cours Skole	8,4	8,1	0,3	På Niveau
Forberedelsesskolen	8,7	8	0,7	Bedre end forventet
Randers Friskole & Børnehus	6,5	6,6	-0,1	På Niveau
Randers Lille Skole	8,5	8,2	0,3	På Niveau
Randers Realskole	7,5	7,7	-0,2	På Niveau
Romalt Friskole	8	7,6	0,4	På Niveau

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk. Note: (*) angiver en statistisk signifikant forskel. 1-årig socioøkonomisk reference.

Ungdomsuddannelser og videregående uddannelser

Gymnasier og erhvervsuddannelser

I Randers Kommune findes der en række ungdomsuddannelser i form af gymnasiale uddannelser, der forbereder de unge til videregående uddannelser, og erhvervsuddannelser, der gennem en praktisk uddannelse retter sig mod et erhverv.

Data viser, at andelen af unge, der tager en ungdomsuddannelse i Randers Kommune, næsten er på niveau med landsgennemsnittet. Det ses således, at i Randers Kommune er andelen af unge, der senest 8 år efter 9. klasse har gennemført en ungdomsuddannelse er på 86,6 pct., mens landstallet er 86,9 pct.

En faktisk opgørelse viser dog, at kun 78 pct. af de 15-24-årige i Randers Kommune enten har afsluttet eller er i gang med en uddannelse. Det er i den forbindelse vigtigt at bemærke, at mange unge flytter væk fra kommunen, når de er omkring 20-22 år, for at starte på en videregående uddannelse. Derfor er der en større andel af unge med udfordringer i Randers Kommune i de sene ungdomsår.

Paderup Gymnasium, Randers Statsskole og Randers HF & VUC er de primære gymnasiale uddannelsesinstitutioner i Randers Kommune. Hertil kommer Tradium (HTX og HHX).

I skoleåret 2023/2024 opnåede dimittenderne fra Paderup Gymnasium et karaktergennemsnit på 7,1, hvilket var under landsgennemsnittet på 7,5. Samme år viste data fra Børne- og Uddannelsesministeriet, at 46,7 pct. af Paderup Gymnasiums dimittender var i gang med en videregående uddannelse to år efter studentereksamen, hvilket lå under landsgennemsnittet på 53,1 pct.

På Randers Statsskole var karaktergennemsnittet for samme periode 6,9, og 50,8 pct. af de studerende var i gang med en videregående uddannelse to år efter eksamen. På Randers HF & VUC opnåede dimittenderne i 2023/2024 et gennemsnit på 6,2, som var over landsgennemsnittet på 6,0.

Herudover har tænketanken Cepos udarbejdet opgørelser over de gymnasiale uddannelsers løfteevne. Af data for skoleåret 2023/2024 fremgår det, at både Randers HF & VUC samt Paderup Gymnasium løfter eleverne bedre end en forventet ud fra elevernes socioøkonomiske reference med en positiv undervisningseffekt på hhv. 0,4 og 0,2. I skoleåret 2023/2024 var der kun fem skoler på landsplan, der havde en højere løfteevne end Randers HF og VUC. Tradium HHX havde for samme skoleår en løfteevne på -0,2, mens både Tradium HTX og Randers Statsskole havde en løfteevne på -0,1.

Udover gymnasiale uddannelser er Tradium kommunens største erhvervsuddannelse, der udbyder mere end 20 erhvervsuddannelser. Hertil kommer Randers Social- og Sundhedsskole, der blandt andet tilbyder uddannelser til social- og sundhedsmedhjælper samt social- og sundhedsassistent.

Videregående uddannelser

I Randers Kommune tilbyder VIA University College og Erhvervsakademi Dania en række videregående uddannelser. VIA huser omkring 900 studerende på hhv. pædagoguddannelsen, psykomotorik, sygeplejerskeuddannelsen samt professionsbachelor i skat. Siden 2024 har VIA udbudt uddannelsen som bygningskonstruktør. Erhvervsakademiet tilbyder både korte og mellemlange uddannelser inden for blandt andet handelsøkonomi, produktionsøkonomi, el-installatør mv.

Fritidsjob og studiejob

Randers kommune har i en længere årrække haft et partnerskab omkring skabelse af fritidsjob i samarbejde med Randers FC og den boligsociale indsats i Bysekretariatet. Forløbet, kaldet *Talents of Tomorrow*, er målrettet unge i alderen 14-17 år bosat i Randers Kommune, der er identificeret til at have behov for en individuel skole- og vejledningsindsats i henhold til "Sammenhængende plan for vejledningsindsatsen i Randers Kommune". Forløbet hjælper således elever, der vurderes ikke at kunne være i stand til ved egen hjælp at kunne finde et fritidsjob.

Aktuelt er der indgået aftale med Randers FC til og med 2026. Årligt afvikler Randers FC tre hold for samlet 50 elever. Evalueringsmateriale viser, at ca. 85 pct. får et fritidsjob som følge af indsatsen.

Data fra Danmarks statistik er angivet i nedenstående tabel og viser andelen af unge i alderen 13-17 år, der er i beskæftigelse/fritidsjob. Samlet set er 40 pct. af de unge i Randers i fritidsjob mod 35 pct. på landsplan. Det vil sige, at de unge i Randers Kommune alderen 13-17 år i noget højere grad i fritidsjob og/eller beskæftigelse end på landsplan. Også set i forhold til sammenligningskommunerne er tendensen den samme, om end de alle tre ligger lidt over landsgennemsnittet (kilde Danmarks Statistik).

Tabel 13.17. Andel af unge i fritidsjob/og eller beskæftigelse – for hele landet, Randers og sammenligningskommuner

Kommune	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	Samlet	Population	Andel
Hele landet - 2021	8.092	14.460	24.675	30.414	41.849	119.490	342.863	35 pct.
Hele landet - 2023	8.852	15.431	26.221	29.606	42.935	123.045	345.770	36 pct.
Randers - 2021	181	267	493	656	778	2.375	5.902	40 pct.
Randers - 2023	164	267	516	618	796	2.361	5.973	40 pct.
Vejle - 2021	228	332	549	591	953	2.653	7.516	35 pct.
Vejle - 2023	242	361	589	610	939	2.741	7.670	36 pct.
Horsens - 2021	157	290	394	520	731	2.092	5.607	37 pct.
Horsens - 2023	184	301	393	508	773	2.159	5.886	37 pct.
Silkeborg - 2021	180	357	483	497	794	2.311	6.396	36 pct.
Silkeborg - 2023	182	369	514	494	853	2.412	6.445	37 pct.

Tendensen er positiv set i forhold til, at forskning viser, at fritidsjob er med til at sikre, at unge i højere grad gennemfører en uddannelse og opnår en varig tilknytning til arbejdsmarkedet. Gennem et fritidsjob lærer de unge at indgå i sociale relationer, møde til tiden og tage ansvar. Herudover viser forskning, at unge med fritidsjob begår mindre kriminalitet, får højere karakterer og hurtigere optages på en ungdomsuddannelse, ligesom teenagere med fritidsjob har mindre fravær i skolerne. Erfaringer fra fritidsjob kan således både understøtte unges uddannelses- og arbejdsmarkedstilknnytning og styrke udsatte unges livschancer.

I tråd med dette fokus på unges udvikling og uddannelse, tilbyder Randers Kommune studerende praktisk erfaring gennem lønnede studiejob. I budget 2015-2018 afsatte byrådet 1 mio. kr. årligt til 10 lønnede studiejob i kommunen. Fra 2018 blev den årlige bevilling fordoblet til 2 mio. kr. årligt til 20 lønnede studiejob. Formålet er at tilbyde studerende gode og praksisnære studiepladser, der understøtter Randers Kommune som et attraktivt uddannelsessted. Forbrug udover de afsatte puljemidler afholdes af de respektive områder. I 2024 havde Randers Kommune i alt 42 studerende ansat i studiejob svarende til 7,84 fuldtidsstillinger.

13.3 De unge

I det følgende afsnit vil omdrejningspunktet være de unge i Randers Kommune.

Hvem er de unge i Randers Kommune?

Den 1. januar 2025 havde 17.207 unge mellem 15 og 29 år bopæl i Randers Kommune. Det svarer til 17 pct. af kommunens borgere. På landsplan udgør aldersgruppen 15-29 år 19 pct. af landets befolkning (Danmarks Statistik, FOLK1A).

Uddannelse

Figur 13.26 nedenfor viser andelen af elever, der har bestået dansk og matematik i 9. klasses afgangseksamen i Randers Kommune, på landsplan og i de tre sammenligningskommuner i perioden 2015-2024.

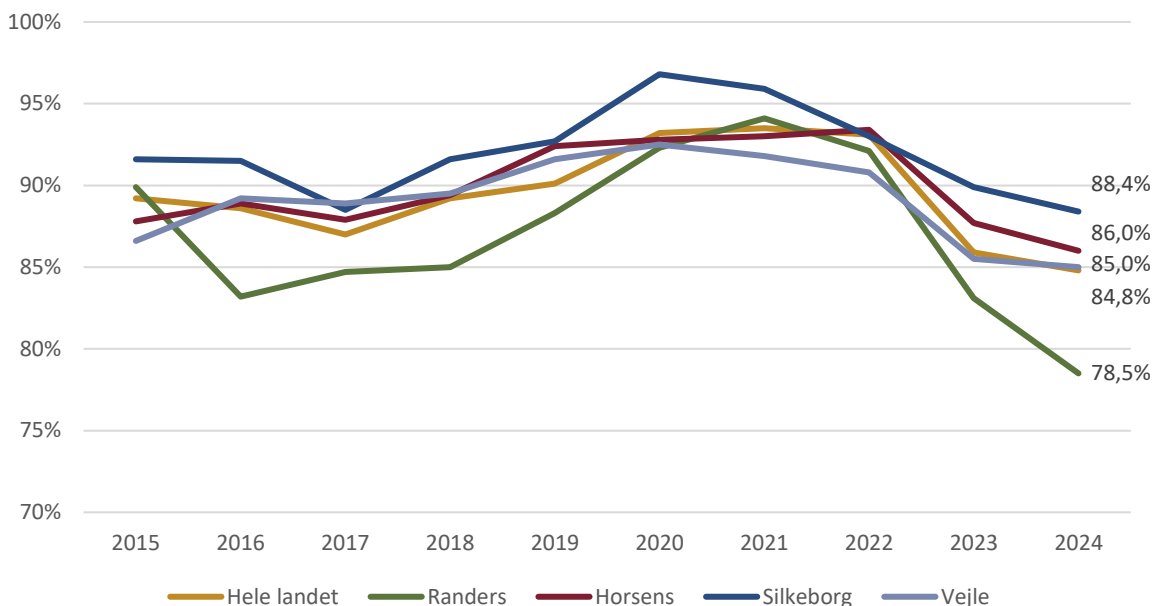
Det fremgår af figuren, at Randers Kommune har den laveste andel af elever, der har bestået dansk og matematik i 9. klasse i skoleåret 2023/2024. Andelen af elever er 78,5 pct. Til sammenligning er andelen af elever, der har bestået dansk og matematik i 9. klasse henholdsvis 84,8 pct. på landsplan, 85 pct. i Vejle Kommune, 86 pct. i Horsens Kommune og 88,4 pct. i Silkeborg Kommune.

Tilbage i 2015 var andelen i Randers Kommune 89,9 pct., og dermed højere end både landsplan (89,2 pct.), Horsens Kommune (87,8 pct.) og Vejle Kommune (86,6 pct.). Fra 2015 til 2016 faldt andelen af elever, der bestod dansk og matematik i 9. klasse væsentligt i Randers Kommune. Et fald der ikke i samme grad gjorde sig gældende hverken i sammenligningskommunerne eller på landsplan. Randers Kommune lå under niveauet på landsplan og i sammenligningskommunerne frem til 2019. I perioden 2018-2020 oplevede kommunen en stigning i andelen af elever, der bestod dansk og matematik, der medførte, at Randers Kommune i 2021 havde en andel på 94,1 pct., og dermed igen lå højere end både landsplan samt Horsens og Vejle Kommune. Der skal dog tages forbehold for, at prøverne i 2021 og 2022 blev delvist aflyst grundet covid-19, og at datagrundlaget for 2021 og 2022 dermed adskiller sig fra øvrige skoleår, og sammenligninger med andre år derfor skal foretages med ekstra varsomhed.

Siden 2021 er andelen af elever, der består dansk og matematik i 9. klasse, faldet væsentligt i Randers Kommune, og er som beskrevet ovenfor 78,5 pct. i skoleåret 2023/2024. Hele landet og sammenligningskommunerne oplevede ligeledes et fald i perioden, men særligt fra 2023-2024 har der

været et fald i Randers Kommune, som ikke i samme grad gør sig gældende på landsplan og i sammenligningskommunerne.

Figur 13.26. Andel elever der har bestået dansk og matematik i 9. classes afgangseksamen (2015-2024)

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet, Uddannelsesstatistik.dk: Grundskole, Karakterer – mindst 2 i dansk og matematik.

Note: Et fag er bestået, når eleven har fået mindst karakteren 2. Året 2024 dækker skoleåret 2023/2024. Der skal tages forbehold for, at prøverne i 2021 og 2022 blev delvist aflyst grundet covid-19, og at datagrundlaget for 2021 og 2022 dermed adskiller sig fra øvrige skoleår, og sammenligninger med andre år derfor skal foretages med ekstra varsomhed.

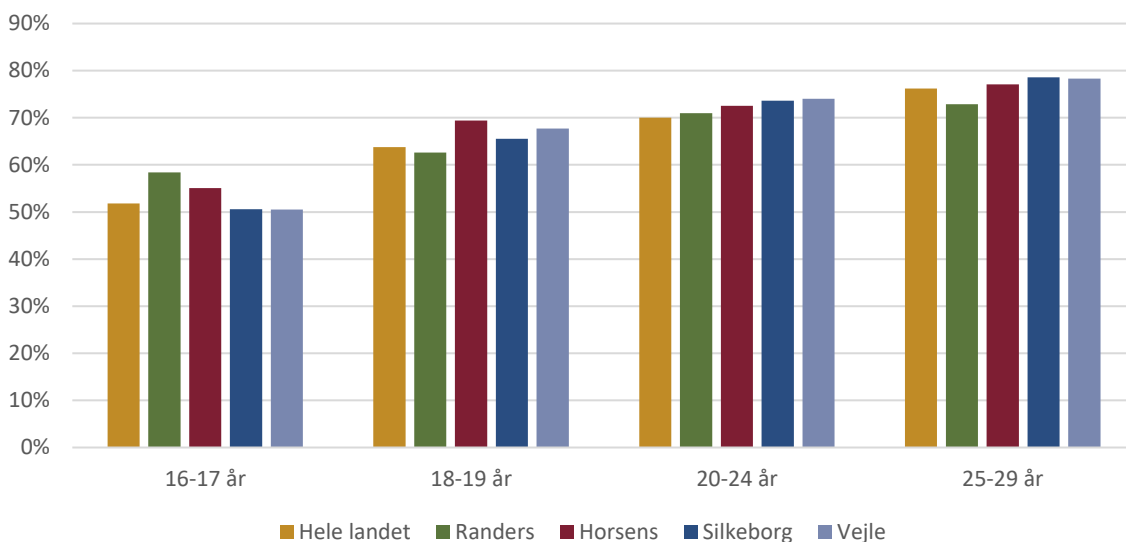
For uddybende om de unges uddannelse se det særskilte kapitel om uddannelsesområdet.

Beskæftigelse

Som det fremgik under afsnittet omkring beskæftigelsen i Randers Kommune, er den samlede beskæftigelsesfrekvens i kommunen 75,1 pct.

Nedenstående figur 13.27 viser beskæftigelsesfrekvenser for de unge fordelt på fire aldersgrupper og sammenlignet med hele landet og de tre sammenligningskommuner. Det fremgår af figuren, at særligt beskæftigelsesfrekvensen blandt 16-17-årige er højere i Randers Kommune end på landsplan og i sammenligningskommunerne. I Randers Kommune er beskæftigelsesfrekvensen på 58,4 pct., hvilket vil sige, at 58,4 pct. af de unge i aldersgruppen 16-17 år er i beskæftigelse. På landsplan er beskæftigelsesfrekvensen for denne gruppe 51,8 pct. Det svarer altså til en forskel på 6,6 procentpoint. Til gengæld er beskæftigelsesfrekvensen blandt 25-29-årige lavere i Randers Kommune (72,9 pct.) sammenlignet med både landsplan (76,2 pct.) og sammenligningskommunerne.

Figur 13.27. Beskæftigelsesfrekvenser blandt unge (november 2023)

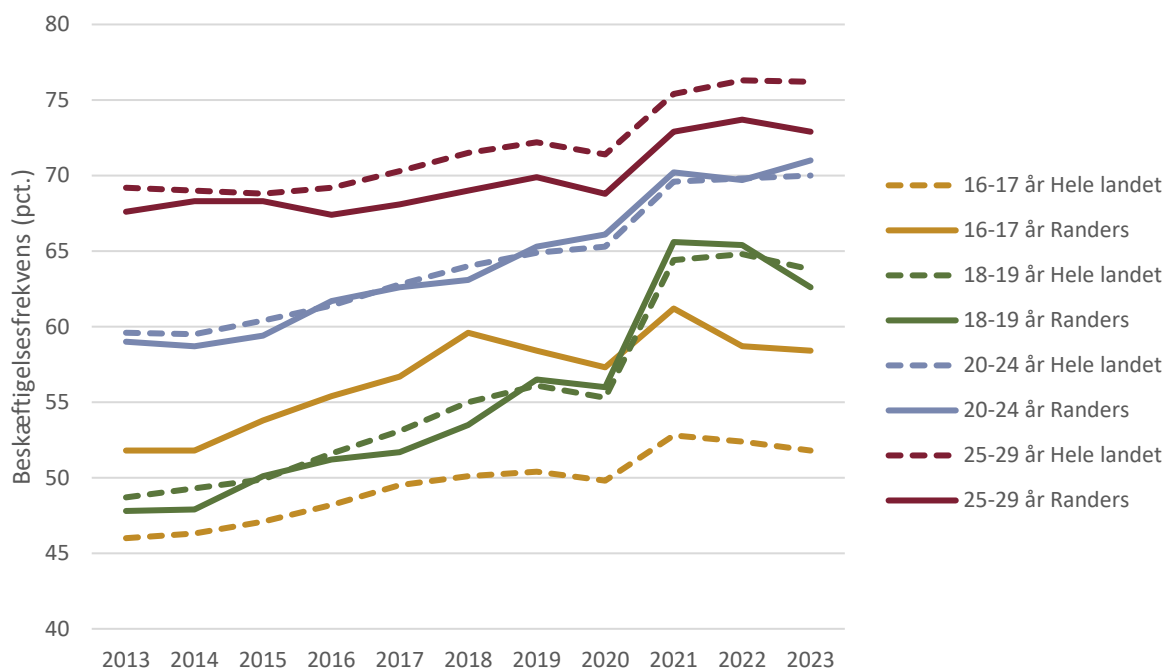

Kilde: Danmarks Statistik (RAS200).

Note: Beskæftigelsesfrekvens angiver antal beskæftigede som andel af en given befolkningsgruppe.

Figur 13.28 viser udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen blandt unge i henholdsvis Randers Kommune og på landsplan. De stiplede linjer er beskæftigelsesfrekvenserne på landsplan, mens de fuldt optegnede linjer er beskæftigelsesfrekvenserne i Randers Kommune. Af figuren fremgår det, at beskæftigelsesfrekvensen for 16-17-årige (de gule kurver) i Randers Kommune har ligget over niveauet på landsplan de seneste 10 år, mens beskæftigelsesfrekvensen for de 25-29-årige (de røde kurver) i hele perioden har ligget under niveauet på landsplan. I forhold til de 18-19-årige (grønne kurver) og 20-24-årige (blå kurver) ligger Randers Kommune nogenlunde på niveau med hele landet.

Figur 13.28. Udvikling i beskæftigelsesfrekvens blandt unge aldersgrupper (november 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS200).

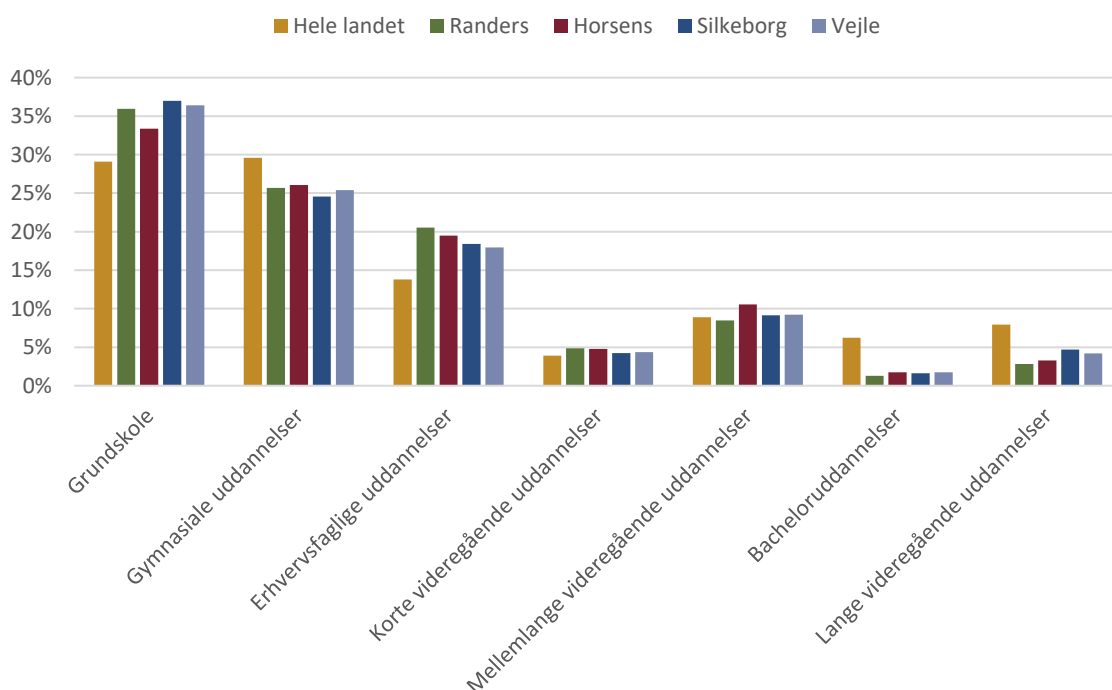
Figuren nedenfor viser uddannelsesniveaueet blandt de unge i beskæftigelse. Her ses det, at andelen af unge med grundskolen som højest fuldførte uddannelsesniveau er markant højere i Randers Kommune

sammenlignet med hele landet. Forskellen er syv procentpoint. Randers Kommune ligger dog i høj grad på niveau med sammenligningskommunerne i forhold til andelen af unge med grundskolen som højest fuldførte uddannelsesniveau.

Det modsatte gør sig gældende i forhold til de unge med bacheloruddannelser og lange videregående uddannelser som højeste uddannelsesniveau, hvor andelen blandt de unge i beskæftigelse er markant højere på landsplan sammenlignet med Randers Kommune og sammenligningskommunerne. Noget af forklaringen kan ligge i, at flere unge studenter fraflytter kommunerne i forbindelse med, at de skal læse videre og dermed også efterfølgende bosætter sig udenfor fx Randers Kommune efter endt uddannelse.

Til gengæld har en større andel af de beskæftigede 16-29-årige i Randers Kommune en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelsesniveau (20,5 pct.) sammenlignet med både landsplan (13,8 pct.) og sammenligningskommunerne. Andelen i Randers Kommune er syv procentpoint højere end på landsplan.

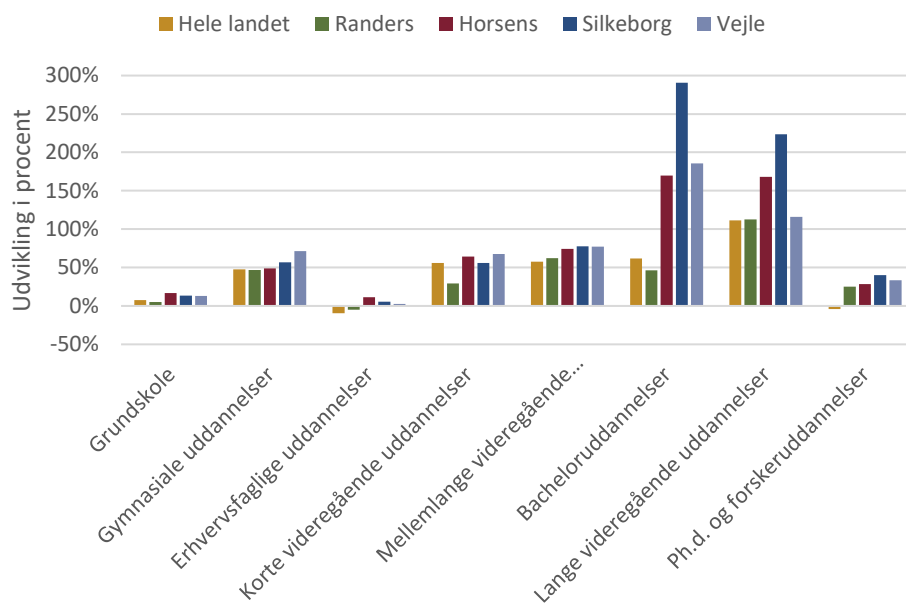
Figur 13.29. Højest fuldførte uddannelsesniveau blandt beskæftigede 16-29-årige (november 2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS310) og egne beregninger.

I nedenstående figur ses *udviklingen* i højest fuldførte uddannelse blandt beskæftigede 16-29-årige i henholdsvis Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og i hele landet i perioden 2013-2023. Af figuren fremgår, at der siden 2013 særligt er sket en stigning i antallet af beskæftigede 16-29-årige med videregående uddannelser på tværs af kommuner og på landsplan. De tre sammenligningskommuner har dog oplevet en særlig stor stigning i antallet af beskæftigede 16-29-årige med en bachelor som højest fuldførte uddannelsesniveau. Denne stigning gør sig ikke i samme grad gældende i Randers Kommune. Fx er antallet af beskæftigede 16-29-årige steget fra 97 personer til 142 personer fra 2013 til 2023 i Randers Kommune. I Horsens Kommune er antallet steget fra 76 personer til 205 personer.

Figur 13.30. Udvikling i højest fuldførte uddannelsesniveau blandt beskæftigede 16-29-årige (2013-2023)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS310) og egne beregninger.

Unge på offentlig forsørgelse

I nedenstående tabel 13.17 ses andelen og antallet af unge på offentlig forsørgelse i Randers Kommune sammenlignet med landsplan. Det fremgår af tabellen, at andelen af unge i aldersgrupperne 20-24 år og 24-29 år på offentlig forsørgelse er højere i Randers Kommune sammenlignet med både landsplan og de tre sammenligningskommuner.

Tabel 13.17. Unge på offentlig forsørgelse som andel af befolkningen (2024)

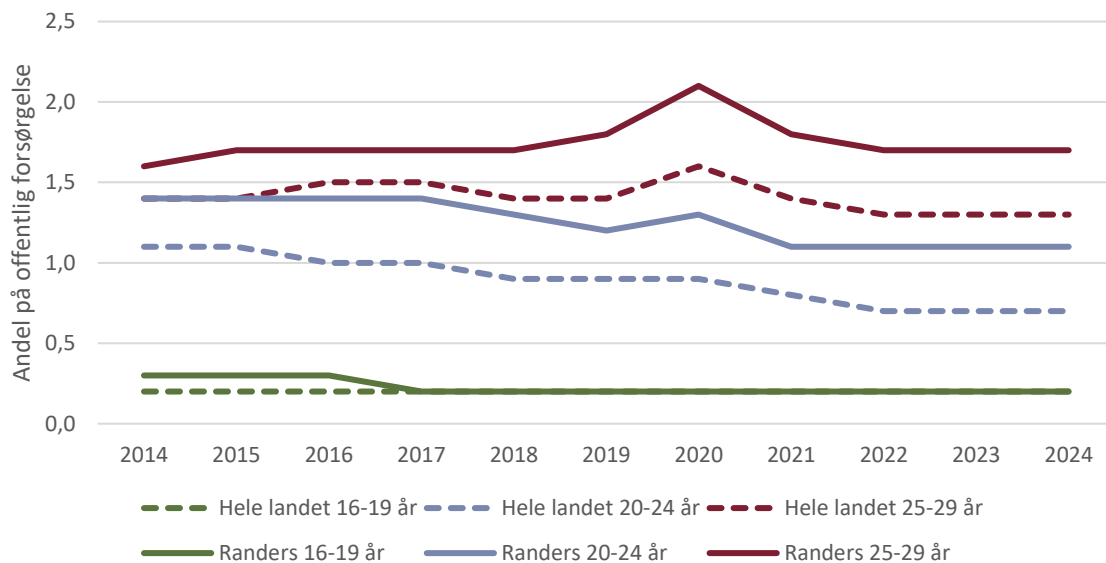
	16-19 år		20-24 år		25-29 år	
	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal
Hele landet	0,1 pct.	16.000	0,7 pct.	69.193	1,3 pct.	119.329
Randers	0,2 pct.	340	1,1 pct.	1.637	1,7 pct.	2.427
Horsens	0,2 pct.	315	1,0 pct.	1.466	1,5 pct.	2.109
Silkeborg	0,1 pct.	245	0,8 pct.	1.154	1,3 pct.	1.788
Vejle	0,1 pct.	328	0,8 pct.	1.537	1,2 pct.	2.222

Kilde: Jobindsats.dk, [Offentligt forsørgede](#)

Note: Antal personer og andel fuldtidspersoner i procent af befolkningen 16-66 år.

Figuren nedenfor viser udviklingen i unge på offentlig forsørgelse som andel af befolkningen i perioden 2014-2024. De stiplede linjer er landsplan, mens de fuldt optrukne er Randers Kommune. I aldersgruppen 16-19 år (grønne kurver) har Randers Kommune ligget på landsniveau gennem det meste af perioden. I de to andre aldersgrupper, 20-24 år (blå kurver) og 25-29 år (røde kurver), har Randers Kommune ligget over landsniveau de sidste ti år.

Figur 13.31. Udvikling i andel unge på offentlig forsørgelse, pct. (2014-2024)

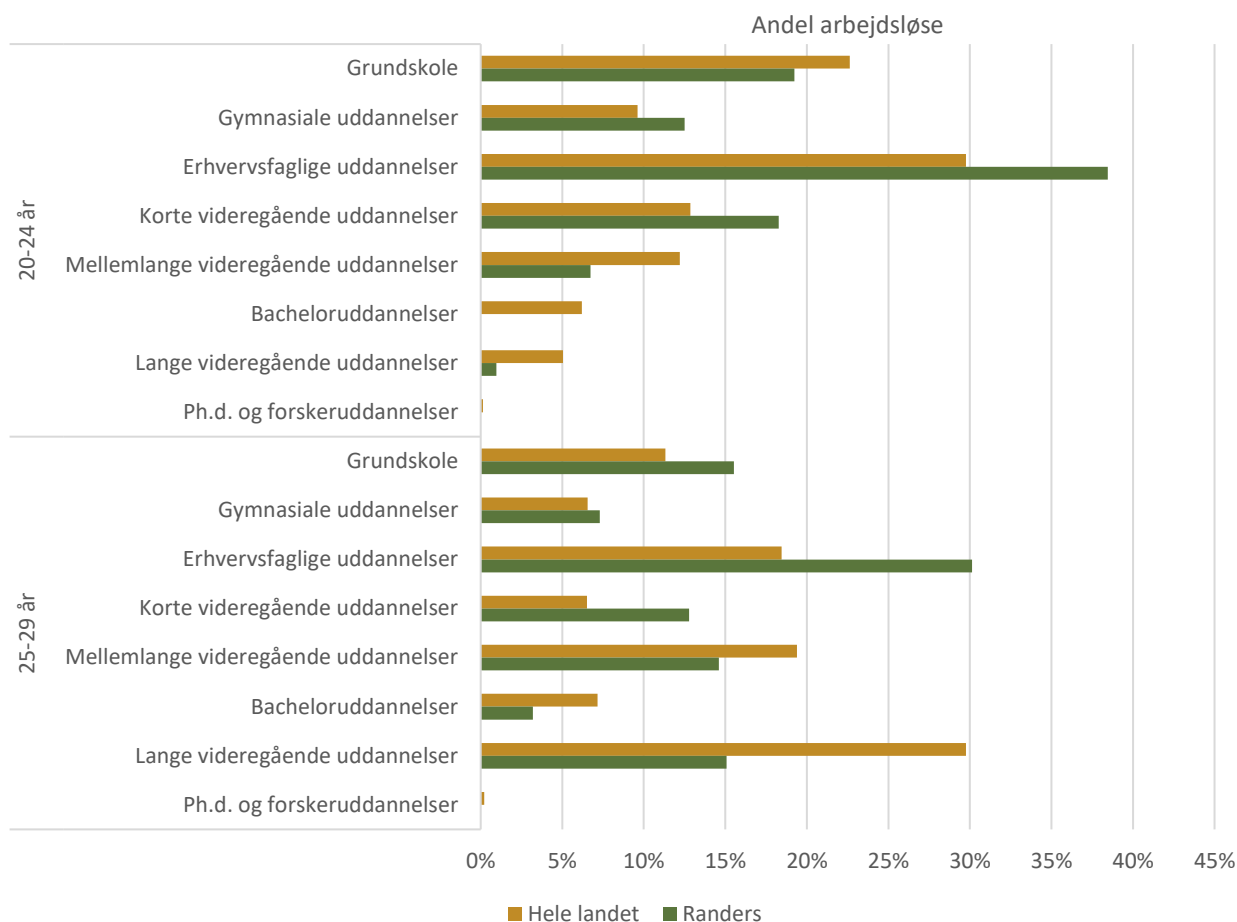

Kilde: Jobindsats, [Offentligt forsørgede](#)

Note: Fuldtidspersoner i procent af befolkningen 16-66 år.

Figuren nedenfor viser arbejdsløse unge fordelt på uddannelsesniveau i Randers Kommune og i hele landet. Det fremgår af figuren, at det blandt de 20-24-årige både i Randers Kommune og på landsplan særligt er unge med erhvervsfaglige uddannelser, der er arbejdsløse (38 pct. i Randers og 30 pct. på landsplan). Blandt de 25-29-årige er det i Randers Kommune stadig de unge med erhvervsfaglige uddannelser, der udgør den største andel af arbejdsløse (30 pct.). På landsplan er det de unge med lange videregående uddannelser (30 pct.).

Figur 13.32. Andel arbejdsløse unge fordelt på uddannelsesniveau (november 2022)

Kilde: Danmarks Statistik (RAS209) og egne beregninger.

Note: Højest fuldførte uddannelse. Arbejdsløse omfatter personer, der i referenceperioden ikke er i arbejde, er til rådighed for arbejdsmarkedet, og søger arbejde.

Hvis man som ledig ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse og er under 30 år, modtager man uddannelseshjælp i stedet for kontanthjælp. En erhvervskompetencegivende uddannelse er en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse. Gymnasiale eller forberedende uddannelser er ikke erhvervskompetencegivende.

Tabel 13.18 nedenfor viser andelen og antallet af unge på uddannelseshjælp fordelt på visitationskategori. Uddannelsesparat betyder, at den unge umiddelbart kan påbegynde en uddannelse, eller at den unge med den rette støtte og aktive indsats vurderes at kunne påbegynde en uddannelse inden for cirka 1 år og gennemføre denne uddannelse på ordinære vilkår. Aktivitetsparat betyder, at den unge vurderes at have problemer af faglig, social og/eller helbredsmæssig karakter, og dermed har behov for ekstra støtte og hjælp i længere tid end cirka 1 år, inden den unge kan påbegynde en uddannelse og gennemføre denne på almindelige vilkår (Cabi, 2024).

I tabellen fremgår det for det første, at andelen af aktivitetsparate unge er højere end andelen af uddannelsesparate unge – både i Randers Kommune, i sammenligningskommunerne og på landsplan.

For det andet skiller Randers Kommune sig særligt i ud i forhold til de aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere, der udgør 0,9 pct. af befolkningen i Randers Kommune. Til sammenligning udgør denne gruppe 0,5 pct. i både Vejle Kommune, Silkeborg Kommune og på landsplan. I Horsens

Kommune udgør de aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere 0,6 pct. Dette indikerer, at Randers Kommune har en større andel af unge længere væk fra arbejdsmarkedet.

Tabel 13.18. Unge på uddannelseshjælp fordelt på visitationskategori (2024)

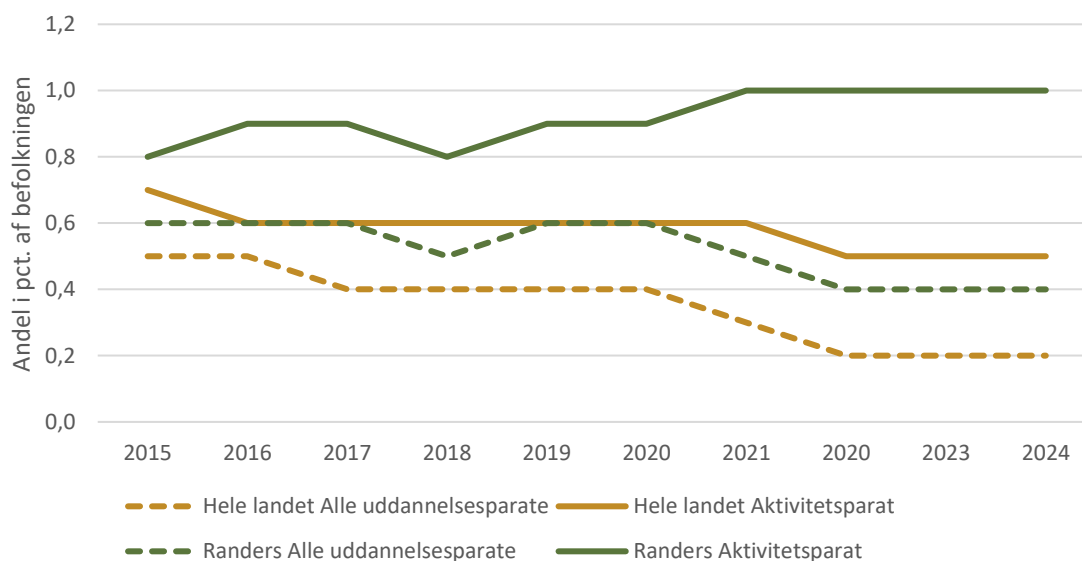
	Uddannelsesparate		Aktivitetsparate	
	Andel	Antal	Andel	Antal
Hele landet	0,2 pct.	11.955	0,5 pct.	20.714
Randers	0,4 pct.	372	0,9 pct.	648
Horsens	0,3 pct.	486	0,6 pct.	459
Silkeborg	0,2 pct.	277	0,5 pct.	429
Vejle	0,2 pct.	428	0,5 pct.	477

Kilde: Jobindsats.dk, [Uddannelseshjælp: Antal personer og fuldtidspersoner](#)

Note: Antal personer og andel fuldtidspersoner i procent af befolkningen 16-66 år. Kategorien uddannelsesparate indeholder både åbenlyst uddannelsesparate og øvrige uddannelsesparate.

Figuren nedenfor viser udviklingen i andelen af unge på uddannelseshjælp fordelt på visitationskategori i perioden 2014-2024. Af figuren fremgår det, at der er en faldende tendens i andelen af uddannelsesparate unge på uddannelseshjælp (stiplede kurver) både i Randers Kommune og på landsplan. Andelen i Randers Kommune ligger dog højere end andelen på landsplan og har gjort det i hele perioden. I forhold til de aktivitetsparate unge (fuldt optrukne kurver) er andelen på landsplan faldet i perioden. Denne tendens følger Randers Kommune ikke, da andelen af aktivitetsparate unge i kommunen har været stigende i perioden.

Figur 13.33. Udviklingen i unge på uddannelseshjælp fordelt på visitationskategori (2015-2024)

Kilde: Jobindsats.dk, [Uddannelseshjælp: Antal personer og fuldtidspersoner](#)

Note: Kategorien uddannelsesparate indeholder både åbenlyst uddannelsesparate og øvrige uddannelsesparate.

I oktober 2021 indgik regeringen, arbejdsmarkedets parter og Kommunernes Landsforening en Trepartsaftale om mangel på arbejdskraft (Trepartsaftale om mangel på arbejdskraft, 2021). En del af aftalen var at iværksætte et landsdækkende initiativ, hvor uddannelseshjælpsmodtagere, på baggrund af en konkret vurdering og den enkeltes eget ønske, undtages fra uddannelsespålægget og får en jobrettet indsats. Uddannelsespålægget fungerer som en slags ramme for samarbejdet mellem den unge og kommunen, indtil den unge vælger uddannelse og starter på den. I uddannelsespålægget bliver den unges indsats hen imod uddannelse beskrevet.

Formålet med initiativet var at afhjælpe manglen på arbejdskraft ved at hjælpe flere unge ledige i beskæftigelse samt at opnå større viden om arbejdet med en jobrettet indsats for uddannelseshjælpsmodtagere. Målgruppen for forsøget var personer under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, der modtog uddannelseshjælp eller overgangsydelse (og som ikke var omfattet af introduktionsprogrammet). Åbenlyst uddannelsesparate var ikke i målgruppen. Initiativet løb fra den 1. april 2022 til den 31. december 2023. Fra den 1. januar 2024 blev ordningen permanent (STAR, 2024).

I april 2024 var status i Randers Kommune, at over 50 pct. af de unge uddannelsesparate valgte den jobrettede indsats. For de aktivitetsparate unge valgte mellem 40 og 45 pct. en jobrettet indsats. For begge målgrupper gælder, at der ses en vækst i antal af unge med en eller flere diagnoser. Disse unge søger oftest en jobrettet indsats, da den opleves bedre at kunne imødekomme deres aktuelle behov (funktionsniveau og/eller skånehensyn).

Unge uden job eller uddannelse

I 2017 aftalte et politisk flertal i Folketinget, at andelen af unge op til 25 år, som ikke har tilknytning til uddannelsessystemet eller arbejdsmarkedet skal være halveret i 2030 fra det daværende niveau på 7 pct. (Aftale om bedre veje til uddannelse og job, 2017). Det betyder, at andelen af unge uden job eller uddannelse højst må være 3,5 pct. i 2030.

Børne- og undervisningsministeriets seneste opgørelse fra oktober 2023 viser, at 7,6 pct. af de unge i Randers Kommune (830 personer) ikke har tilknytning til job eller uddannelse (se tabel 13.19 nedenfor). På landsplan er andelen 6,3 pct. (42.785 personer). Andelen i Randers Kommune er ligeledes højere end andelen i Vejle Kommune (6,5 pct.) og Silkeborg Kommune (6,1 pct.), men lavere end andelen i Horsens Kommune, som er 7,8 pct.

Tabel 13.19. 15-24-årige uden job eller uddannelse (oktober 2023)

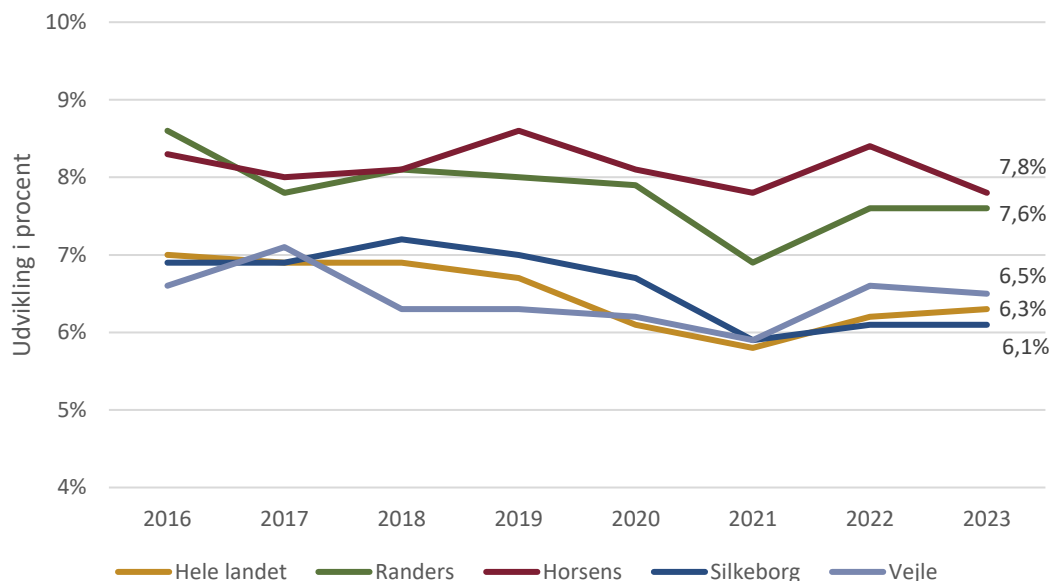
	15-24-årige uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet	
	Andel	Antal
Hele landet	6,3 pct.	42.785
Randers	7,6 pct.	830
Horsens	7,8 pct.	808
Silkeborg	6,1 pct.	661
Vejle	6,5 pct.	874

Kilde: Børne- og undervisningsministeriet, [Uddannelsesmålsætninger](#)

Ses der på aldersgruppen i alderen 16-29 år, er der 1.000 unge i Randers Kommune, der er uden uddannelse eller job, og som er i kontakt med enten jobcentret eller Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Herudover vurderes det, at der er omkring 250 unge, der ligeledes står uden job eller uddannelse, men som ikke modtager en indsats på beskæftigelsesområdet eller UU.

Figur 13.34 nedenfor viser udviklingen i andelen af 15-24-årige uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet siden 2016. Her fremgår det, at Randers Kommune generelt følger tendensen på landsplan, der overordnet har været faldende siden 2015 og frem til 2021, hvorefter andelen stiger. Randers Kommune ligger dog konsekvent over niveauet på landsplan samt over niveauet i Vejle Kommune og Silkeborg Kommune. Randers Kommune har siden 2019 haft en lavere andel af unge uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet sammenlignet med Horsens Kommune.

Figur 13.34. Udvikling i andelen af personer uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarked (2016-2023)

Kilde: Børne- og undervisningsministeriet, [Uddannelsesmålsætninger](#)

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd udgav i 2024 en opgørelse fra september 2023, der viser, at 60 pct. af de unge uden job eller uddannelse har været uden job og uddannelse i mindst et år, og knap halvdelen har stået uden for i mindst tre år (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2024a).

I analysen påpeges der desuden, at det at have været uden job eller uddannelse på et tidspunkt i de unges liv er en effektiv indikator til at identificere unge i højrisiko for at forblive ufaglærte. Af analysen fremgår det, at 84 pct. af ufaglærte 25-årige har været uden job og uddannelse i september måned mindst én gang, fra de var 15-24 år. Til sammenligning er andelen af faglærte 25-årige, der har været uden uddannelse og job, 12,8 pct., og blandt 25-årige med en videregående uddannelse har kun 1,3 pct. af de unge været en del af gruppen uden job og uddannelse.

De unges udfordringer

I oktober 2024 udgav Arbejderbevægelsens Erhvervsråd en analyse af, hvad der kendetegner de i alt 43.000 unge uden job og uddannelse på landsplan (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2024b). Analysen havde blandt andet til hensigt at gøre gruppen af 43.000 unge mere håndterbare for de politikere, embedsfolk, kommuner m.fl., der skal finde løsninger for de unge. I analysen inddeles de unge i 11 forskellige klynger på baggrund af en række fællestræk.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har efter forespørgsel fra Randers Kommune udarbejdet en version af analysen på Randers-niveau. Tabel 13.19 nedenfor viser fordelingen af unge uden job og uddannelse i de 11 klynger opdelt efter de unges primære udfordringer. I tabellen sammenlignes Randers-tal med tal på landsplan. Af tabellen fremgår følgende:

- Den største klynge i Randers Kommune tæller 255 unge svarende til lige under en tredjedel af de unge uden job og uddannelse. Gruppen er kendetegnet ved at have få eller ingen målbare udfordringer. Disse unge ligner i højere grad unge i job eller uddannelse sammenlignet med de andre klynger.

- Den næststørste klynge i Randers Kommune består af 150 unge svarende til 18 pct. og er kendetegnet ved at have psykiske diagnoser som den primære udfordring.
- Den tredjestørste klynge består af 90 unge, svarende til 11 pct. af gruppen, som har en svær forældrebaggrund.

Klyngernes relative størrelser i Randers Kommune ligner i høj grad fordelingen på landsplan. Det ser dog ud til, at unge med psykiske diagnoser fylder lidt mere i Randers Kommune sammenlignet med landsplan, når der ses på klynge nr. 2 og klynge nr. 6.

Tabel 13.19. Unge uden job og uddannelse fordelt på primære udfordringer (september 2023)

	Randers Kommune		Hele landet	
	Antal unge uden job og uddannelse	Andel af unge uden job og uddannelse i en klynge	Antal unge uden job og uddannelse	Andel af unge uden job og uddannelse i en klynge
1. Få målbare vanskeligheder	255	31 pct.	15.055	35 pct.
2. Primært psykiske diagnoser	150	18 pct.	6.445	15 pct.
3. Primært svag forældrebaggrund	90	11 pct.	4.360	10 pct.
4. Primært specialtilbud	75	9 pct.	3.640	9 pct.
5. Primært lav faglighed	65	8 pct.	3.390	8 pct.
6. Både specialtilbud og psykisk diagnose	55	7 pct.	2.255	5 pct.
7. Både anbringelser, diagnoser, misbrug og ofre	40	5 pct.	2.160	5 pct.
8. Både kriminalitet og lav faglighed	35	4 pct.	1.455	3 pct.
9. Psykiske diagnoser, misbrug, ofre, specialtilbud og svag forældrebaggrund	15	2 pct.	1.415	3 pct.
10. Både kriminalitet, anbringelser og misbrug	25	3 pct.	1.320	3 pct.
11. Primært kriminalitet	30	4 pct.	1.210	3 pct.
I alt	835	100 pct.	42.715	100 pct.

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2024c: Unge uden job og uddannelse i Randers Kommune (særkørsel).

”Ungeløftet” og IPS

Regeringen og flere politiske partier har i de seneste år lanceret en række reformer og initiativer, der fokuserer på trivsel, uddannelse og beskæftigelse for udsatte unge. Flere af disse tiltag adresserer udfordringer for de cirka 43.000 unge i Danmark, der hverken er i uddannelse eller job.

Aftalen om Ungeløftet er en omfattende politisk aftale indgået i oktober 2024 mellem regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne), SF, Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti (Beskæftigelsesministeriet, 2024). Formålet med aftalen er at hjælpe de omkring 43.000 unge i Danmark, som hverken er i uddannelse eller beskæftigelse, ved at styrke deres muligheder for at blive en del af arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet. Aftalen om Ungeløftet afsætter en betydelig økonomisk investering på 1,3 milliarder kroner frem mod 2035, som skal sikre langsigtede indsatser for at hjælpe udsatte unge i Danmark.

Ungeløftet er i praksis et bredt tværgående nationalt partnerskab og lokale partnerskaber, som bliver udrullet i landets kommuner i 2025.

Ungeløftet skal skabe konkrete jobåbninger, så flere unge får erfaringer i at bidrage på en arbejdsplads, have kolleger og tjene egne penge. Ungeløftet skal også ruste de unge, som har brug for det, til at mestre eget liv og forberede dem på at indgå i arbejdsfællesskabet. Ungeløftet skal bygge videre på eksisterende viden og lokale erfaringer, ligesom det skal udforske nye veje. Det nye partnerskab skal desuden understøtte, at de øvrige initiativer i aftalen lykkes. Det er afgørende for Ungeløftet, at de unge får gavn og glæde af den tværgående indsats, der lægges op til i den samlede aftale. Partnerskabet skal derfor forankres i hele landet gennem lokale partnerskabsaftaler med kommuner, lokale virksomheder, herunder socialøkonomiske virksomheder, civilsamfundsorganisationer mv. Her skal Ungeløftet styrke og bygge oven på de eksisterende initiativer og projekter, der allerede findes i kommunerne, som sammen med virksomheder og civilsamfundsorganisationer hjælper de unge. Ungeløftet skal også tænkes sammen med eksisterende partnerskaber samt partnerskabet om fritidsjob (Beskæftigelsesministeriet, 2024).

I aftalen om Ungeløftet indgår - udover etablering af de ovenfor beskrevne partnerskaber – at udbrede den beskæftigelsesrettede og tværsektorielle IPS-indsats (Individuelt Planlagt job med Støtte) til unge med psykiske udfordringer, der hverken er i beskæftigelse eller uddannelse. I foråret 2025 oprettede STAR en pulje, hvor kommuner kan ansøge om tilskud til Ungeløftets initiativ for unge med psykiske lidelser og unge med udfordringer ud over ledighed. Randers Kommune har i maj 2025 ansøgt om 12,77 mio. kr. fra puljen. Midlerne vil skulle anvendes til en særlig tværfaglig indsats målrettet de ca. 1.000 unge, som ikke er i job eller uddannelse i aldersgruppen 16-29 år. Hertil vil kommunen indlede en dialog med regionspsykiatrien for at styrke samarbejdet om indsatsen for unge med psykiske lidelser.

De unges sundhed

DEFACTUM har i den seneste rapport "Hvordan har du det" (2021) undersøgt den fysiske og psykiske sundhed blandt Region Midtjyllands borgere. I rapporten beskrives unge 16-24-åriges sundhedsvaner og risikoadfærd. Blandt unge er alkohol det mest almindelige rusmiddel, og trods et fald i unges alkoholindtag er danske unge forsat blandt de unge, som drikker mest i Europa. Fx viser sundhedsprofilundersøgelsen, at 21 pct. af de unge mænd i Region Midtjylland rusdrikker ugentlig. Samtidig er børn og unges forbrug af nikotinprodukter hastigt stigende, og allerede på 8. klassetrin har 18 pct. af de unge i Randers Kommune prøvet e-cigaretter eller puff bars (BørnUngeLiv, 2024). Udviklingen er bekymrende, da forskningen viser, at nikotin blandt andet nedsætter unges indlæringssevne og øger risikoen for at blive ramt af angst, stress og depression samt øger risikoen for afhængighed af andre stoffer og alkohol (Vidensråd for forebyggelse, 2022).

I sundhedsafsnittet vises flere data og statistikker på børn og unges sundhed i Randers Kommune. Her er der særligt grund til at fokusere på søvn, overvægt, trivsel og skærmbrug, da disse faktorer spiller ind på den generelle sundhedstilstand. En del unge bruger i dag flere sundhedsskadelige og vanedannende produkter såsom nikotinprodukter, energidrikke, sovemedicin og alkohol. Et højt skærmbrug kan ligeledes ses som en afhængighedsskabende faktor i de unges liv. Tilsammen påvirker de sundhedstilstanden igennem fysiske symptomer og øget mental mistrivsel. Mødet med de unge kræver en helhedsorienteret sundhedsindsats, som både har fokus på vaneændringer og mental sundhed.

Et indblik i de unges mentale sundhed viser, at unge generelt har en høj oplevelse af blandt andet stress sammenlignet med den øvrige befolkning. Andelen af unge, som oplever blandt andet stress, angst, ensomhed og depression er steget i perioden 2017-2021. I 2017 oplevede 32 pct. af de unge at have stress. I 2021 er det tilsvarende tal 44 pct. Blandt unge 16-24 år, som er udenfor uddannelse eller beskæftigelse, er andelen, som oplever et højt stressniveau 65 pct. På tilsvarende vis er andelen med angst steget fra 10 pct. til 14. pct. i samme periode, mens andelen med depression er gået fra 10 pct. til 18 pct.

Samtidigt er der en negativ social gradient i sundhed – en stigende risiko for sundhedsmæssige udfordringer i takt med faldende social position. Dette gentages også i alle øvrige faktorer, som er med til at definere de unges mentale sundhed og sundhedsvaner (Defactum, 2021).

En intern tilfældig stikprøve blandt uddannelsesparate uddannelseshjælpsmodtagere i Randers Kommune fra 2021 viste, at cirka 50 pct. af unge i målgruppen har én eller flere psykiske diagnoser (herunder angst, stress og depression). Samme stikprøve viser, at cirka 90 pct. af alle unge i målgruppen aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere har én eller flere diagnoser (udover ovenstående, også ADHD, bipolar, skizofreni, personlighedsforstyrrelse og autisme). Stikprøven udgjorde 25 pct. af aktuelle sager i uge 3 i 2021. En tilsvarende stikprøve fra foråret 2022 viste, at cirka 25 pct. af ca. 600 aktivitetsparate uddannelseshjælpsmodtagere havde en autismediagnose.

VIVE har i rapporten "Unge på vej på arbejdsmarkedet" (2022) undersøgt betydningen af den fysiske og mentale sundhed for unges tilknytning til uddannelse og beskæftigelse. Unge med lav mental sundhed eller dårlig fysisk sundhed har større risiko for ikke at være i arbejde eller uddannelse som 25-årige, og sandsynligheden for, at de som 25-årige ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, er ligeledes større.

I Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed analyse "Psykiatriske diagnoser og kontakter blandt børn og unge i 2012-2022" fremgår det, at Randers Kommune ligger i 4. kvartil for antallet af børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige, hvor 5. kvartil er det højeste antal.

Tabel 13.20 nedenfor viser antallet børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige i 2023 i Randers Kommune, sammenligningskommunerne og på landsplan. Det fremgår af tabellen, at Randers Kommune har 74,4 børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige, mens antallene i sammenligningskommunerne er omkring 50-55, og på landsplan er det 63,3 unge pr. 1.000 0-17-årige.

Tabel 13.20. Antal børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige (2023)

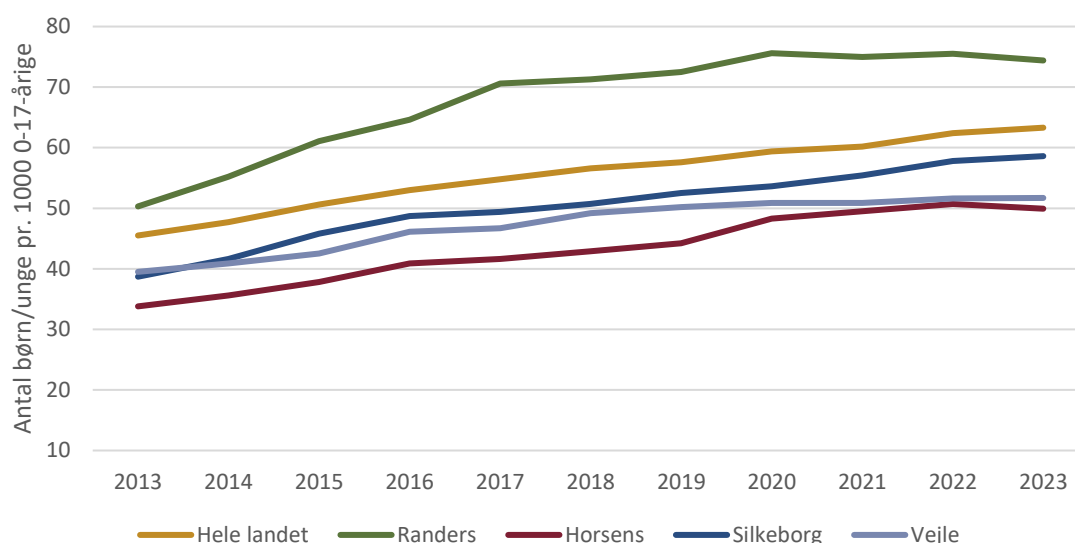
	Antal børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige i 2023
Hele landet	63,3
Randers Kommune	74,4
Horsens Kommune	49,9
Silkeborg Kommune	58,6
Vejle Kommune	51,7

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed analyse "Psykiatriske diagnoser og kontakter blandt børn og unge i 2012-2022"

Note: Specifikke udviklingsforstyrrelser dækker over udviklingsforstyrrelser vedrørende sprog, tale og indlæringsvanskeligheder.

Figur 13.35 nedenfor viser udviklingen i antallet af børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige i perioden 2013 til 2023. Figuren viser, at Randers Kommune har oplevet en særlig stor stigning i perioden sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne.

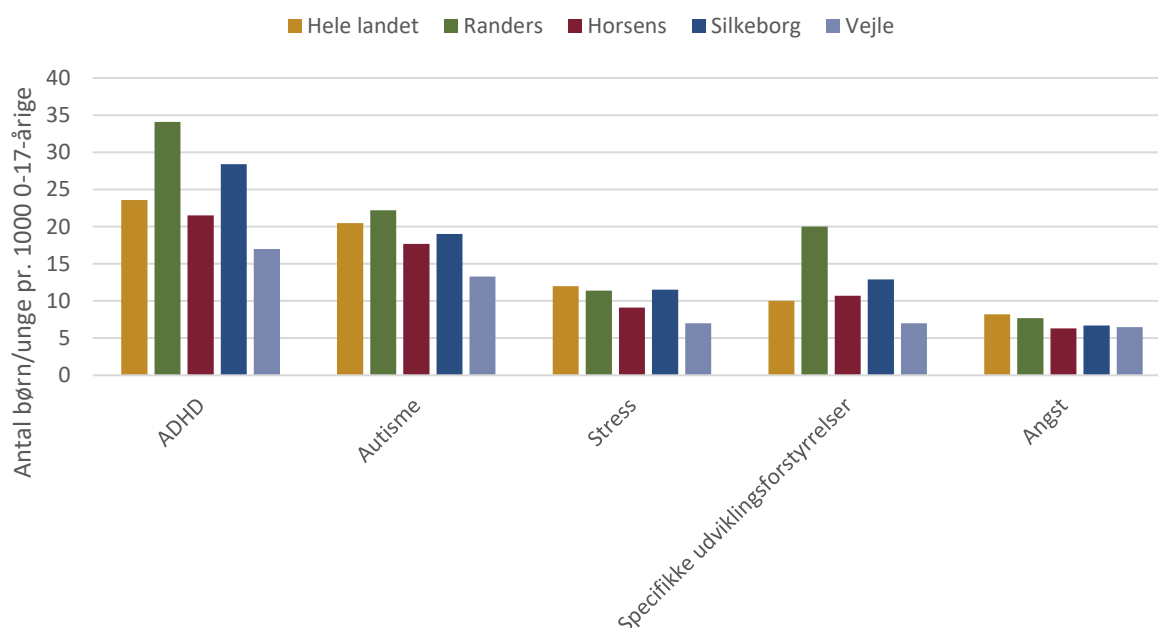
Figur 13.35. Udvikling i antal børn og unge med psykiatriske diagnoser pr. 1.000 0-17-årige (2013-2023)

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed analyse "Psykiatriske diagnoser og kontakter blandt børn og unge i 2012-2022"

Figur 13.36 nedenfor viser antallet af børn og unge med udvalgte diagnoser pr. 1.000 0-17-årige i 2023. Af figuren fremgår det, at der i Randers Kommune er særligt mange børn og unge med ADHD og med specifikke udviklingsforstyrrelser vedrørende sprog, tale og indlæringsvanskeligheder sammenlignet med landsplan og sammenligningskommunerne.

Figur 13.36. Antal børn og unge med udvalgte diagnoser pr. 1.000 0-17-årige (2023)

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed analyse "Psykiatriske diagnoser og kontakter blandt børn og unge i 2012-2022"

Note: Specifikke udviklingsforstyrrelser dækker over udviklingsforstyrrelser vedrørende sprog, tale og indlæringsvanskeligheder.

Sammenfatning vedr. ungeområdet i Randers Kommune

Randers Kommune har en høj beskæftigelsesfrekvens blandt de 16-17-årige på 58,4 pct., hvilket er højere end både landsgennemsnittet og sammenligningskommunerne. Dette indikerer en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet i denne aldersgruppe. En væsentlig andel af de unge i beskæftigelse har en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelsesniveau (20,5 pct.), hvilket er højere end både landsgennemsnittet og sammenligningskommunerne. Dette kan være en styrke i forhold til at imødekomme behovet for faglært arbejdskraft, men kan også rumme en iboende udfordring i forhold til, at for mange unge får sig et arbejde i stedet for en uddannelse.

Til gengæld er beskæftigelsesfrekvensen blandt de 25-29-årige lavere i Randers Kommune (72,9 pct.) sammenlignet med landsgennemsnittet og sammenligningskommunerne. Dette kan indikere udfordringer med at fastholde de ældre unge i beskæftigelse. Randers Kommune har også en højere andel af unge på offentlig forsørgelse i aldersgrupperne 20-24 år og 25-29 år sammenlignet med landsgennemsnittet og sammenligningskommunerne. Dette kan være en indikator på sociale og økonomiske udfordringer blandt de unge.

Andelen af unge uden tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet er højere i Randers Kommune (7,6 pct.) end landsgennemsnittet og flere sammenligningskommuner. Randers Kommune har ligeledes oplevet en stigning i antallet af unge med psykiatriske diagnoser, hvilket kan føre til øgede behov for specialiserede indsatser og ressourcer.

13.4 Familieområdet

Børnene Først, der er en politisk aftale fra 11. maj 2021, tager afsæt i, at alle børn har ret til en god start i livet, og at vi derfor skal hjælpe sårbare og udsatte børn, unge og familier bedre og tidligere. Børns mistrivsel skal opdages og tages hånd om så hurtigt som muligt, så vi kan sætte ind med de rigtige indsatser. Med Børnene Først ønskes, at vi skal hjælpe flere af de mest udsatte børn og unge tidligere end hidtil. Udsathed skal ikke gå i arv, og vi vil sikre, at færre udsatte børn bliver udsatte voksne. Det kræver, at udsatte børn og deres familier opdages i tide og hjælpes ud fra princippet om den rette hjælp til den rette tid.

Med en ny Barnets Lov, som trådte i kraft 1. januar 2024, ønsker aftalepartierne at stadfæste et tidssvarende børnesyn, der både i lovgivning og praksis skal sikre, at børn ses i deres egen ret, får flere rettigheder, og at rettighederne og barnets stemme får større betydning i sagsbehandlingen. Børns retssikkerhed skal prioriteres, og de skal opleve et børnevenligt system, der møder dem med en målrettet og sammenhængende indsats.

Børnene Først og Barnets Lov skal altså hjælpe børn og unge i udsatte positioner og betyder forandringer for sagsbehandlingen og for tilbuddene til børn og unge og deres familier, for samarbejdet på tværs mellem myndigheder, udfører- og almenområdet, og for ledelserne på børne- og ungeområdet.

Børnene Først og Barnets Lov bygger på et tidssvarende børnesyn, hvor børn og unge har ret til at blive inddraget løbende og få indflydelse på de beslutninger, som handler om deres liv. Reel børneinddragelse kræver et tværfagligt samarbejde og en fælles forståelse af børnesynet på hele børne- og ungeområdet. Fagprofessionelle på tværs af almen- og specialområdet spiller således en stor rolle i at understøtte, at børn og unges situation afdækkes helhedsorienteret, og at samarbejdet på tværs tager udgangspunkt i barnets perspektiver og ønsker.

I Randers Kommune arbejder vi på realiseringen af et Fælles børne- og læringssyn for alle ledere og medarbejdere som arbejder med børn og unge. Vores Fælles børne- og læringssyn tager udgangspunkt i, at vi som fagprofessionelle vil møde alle børn og unge med et fælles børne- og læringssyn. Et fælles børne- og læringssyn skal være med til at skabe helhed og sammenhænge i børn og unges opvækst og udvikling. Det fælles børne- og læringssyn i Randers Kommune udspringer af Børne- og Ungepolitikken samt Uddannelsespolitikken og er grundlaget for alt arbejde på Børn og Skoleområdet.

Børne- og læringssynet skal være med til at styrke vores samarbejde om børn og unge og kommer til udtryk i praksis gennem mødet med barnet og den unge, i forældresamarbejdet og i det tværfaglige samarbejde.

Det Fælles Børne- og Læringssyn

Alle børn og unge har ressourcer og potentialer – alle børn og unge har værdi i sig selv og gør det bedste de kan. Børn og unge skal møde læringsmiljøer, som motiverer til at lære, lege og udvikle sig, og hvor der er mulighed for at eksperimentere, udvikle fantasi og fordybelse. Børn og unge skal opleve meningsfulde og forpligtende fællesskaber, at de høres, inddrages og oplever medindflydelse.

Et tilbageblik – og forventninger til fremtiden

Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel 2022 (2022, København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd) er en statistisk baseret indikatorundersøgelse, som beskriver den danske børnebefolkningens tilstand. Den giver indblik i, hvordan den brede del af børnepopulationen trives på forskellige livsområder. Samtidig bidrager den også med viden om kategorier af børn og unge, som har det særligt vanskeligt.

Den første og mest omfangsrige del af rapporten præsenterer resultaterne fra en empirisk undersøgelse om velfærd og trivsel i den danske børnebefolkning. Den blev i 2021 gennemført blandt fem årgange i alderen fra 3-19 år. I undersøgelsen belyses fx børns materielle velfærd, deres helbredsmæssige trivsel, deres sociale relationer samt børns og unges fritidsliv. Undervejs i rapporten er der udarbejdet synteser for at vurdere børnebefolkningens trivsel inden for de enkelte velfærdsdomæner. Til slut vurderes om der er sket ændringer i børns velfærd og trivsel, siden undersøgelsen blev gennemført for første gang (2009).

Alder, køn og familiebaggrund

Særligt mekanismer, der knytter sig til strukturelle forhold, fx børnefamiliernes socioøkonomiske ressourcer, ændrer sig langsomt. Derfor ser vi heller ikke de helt store forandringer fra 2009 til 2021, når det handler om betydningen af barnets alder, køn og familiebaggrund.

Når det drejer sig om aldersbetingede variationer, viser undersøgelsen, at de fleste yngre børn er i god trivsel, men i takt med at barnet vokser, bliver livet mere komplekst. Teenagere er således hyppigere mere udsatte end yngre børn. Der er ingen gennemgående kønsbetingede forskelle i de tidlige år, men fra teenagealderen ser vi tegn på, at unge drenge hyppigere end jævnaldrende piger markerer sig negativt ved at have en usund livsstil eller en udadreagerende adfærd, som kan skade dem selv eller deres omgivelser. Unge piger, derimod, vender hyppigere tingene indad. Undersøgelsen finder, at ganske mange unge piger udviser tegn på psykiske trivselsproblemer.

Børn og unge med indvandrer- eller efterkommerbaggrund er mere udsatte end jævnaldrende med dansk baggrund. Det skyldes især, at de vokser op under ringere materielle og bolig-mæssige rammer. Børn og unge med anden baggrund end dansk er meget hyppigere end deres danske jævnaldrende indkomstfattige og lever i familier med lav velstand. Knap 30 pct. af børn og unge med anden baggrund lever i familier, hvor

ingen voksne er i beskæftigelse; blandt børn af dansk herkomst er den tilsvarende andel 8 pct. Desuden bor børn med anden etnisk oprindelse langt hyppigere til leje og lever i overbefolkede boliger.

Til trods for disse forskelle er afstanden mellem børn af anden hhv. dansk herkomst på nogle områder blevet mindre hen over årene. For eksempel er forskellen mellem børn af dansk og anden herkomst, der går til sport, reduceret. Hen over undersøgelsens 12 år kan vi også iagttage, at beskæftigelsesgraden blandt indvandrer- og efterkommerbørnenes forældre er steget, og at flere familier med indvandrerbaggrund har fået råd til at flytte i ejerbolig. Også familietyper gør en forskel: Der er en betydelig social selektion i, hvem der oplever, at forældrene går fra hinanden: Børn, der har oplevet et familiebrud, tilhører hyppigere de socioøkonomisk svagt stillede grupper. En af de helt store forandringer siden 2009 er, at langt flere skilsmissebørn i dag lever i en deleordning, hvor de bor stort set lige meget hos begge forældre.

På næsten alle velfærdsdomæner er forekomsten af udsathed større blandt børn og unge fra familier med få socioøkonomiske ressourcer (dvs., hvor forældrene ingen erhvervsuddannelse har, ikke er i beskæftigelse eller er fattige) i forhold til børn fra de socioøkonomisk mest privilegerede familier (lang videregående uddannelse, højere socialklasse, ikke-fattige).

Børn fra de mindst privilegerede lag har fx oftere en dårligere sundhedstilstand og rapporterer i højere grad om psykiske trivselsproblemer. De har også hyppigere en usund livsstil. Børn fra de mest privilegerede lag er, ud over at være beskyttet for disse risikofaktorer, også oftere genstand for en mere grænsesættende opdragelsespraksis derhjemme, og deres forældre lægger blandt andet vægt på at overføre social og kulturel dannelse til dem. Der er ikke tegn på større ændringer mellem de socioøkonomiske grupperinger fra 2009 til 2021.

Virkninger af covid-19-pandemien

Forud for dataindsamlingen i 2021 havde Danmark i perioder været lukket ned pga. covid-19-pandemien. Rapporten igennem er der derfor opmærksomhed på, at nedlukningerne kan have påvirket børnenes og de unges adfærd. Samtidig er det ikke sikkert, at enhver adfærdsændring kan forklares ud fra covid-19. Vi tør dog godt fastslå, at pandemien må være forklaringen på, at langt færre børn i 2021 havde været på ferie og deltaget i kulturelle tilbud.

Analyseresultaterne viser, at børn og unge, der oplevede faglige vanskeligheder før covid-19-pandemien, i højere grad oplevede, at det var svært at følge med i skolen under covid-19 i forhold til deres jævnaldrende uden faglige vanskeligheder. Det samme gjaldt for børn fra hjem med få uddannelsesressourcer. Desuden oplevede gymnasieelever markant flere faglige vanskeligheder end elever på erhvervsuddannelserne. I forhold til oplevede sociale afsavn spiller køn og alder en væsentlig rolle, idet det især var de ældste piger, der følte sig socialt isolerede under covid-19. Det kan handle om, at piger i højere grad end drenge er fysisk sammen med deres venner, når der ikke er en covid-19-pandemi, mens drenge oftere får deres sociale behov opfyldt via digitale fællesskaber. Desuden følte børn og unge med trivsels- og adfærdsvanskeligheder før covid-19-pandemien sig hyppigere socialt isolerede under pandemien. Endelig oplevede gymnasieelever hyppigere end erhvervsskoleelever, at de var socialt isolerede.

Udvikling i psykisk mistrivsel blandt børn og unge

Det kan konstateres, at der fra 2009 til 2017 har været en vækst i andelen af især 15-19-årige, der oplyser, at de mistrives. I 2021 ses, at stigningen, der fortrinsvis drives af pigerne, er fortsat på flere af de inkluderede parametre: i andelen, der føler sig ensomme, har lav livstilfredshed, et dårligt selv vurderet helbred, som oplyser, at de har haft en psykisk lidelse, og blandt de 15-årige tillige i andelen med

psykosomatiske symptomer hhv. adfærds- og trivselsproblemer (iflg. SDQ-instrumentet). På andre trivselsparametre (fx oplevet tidspres og selvmordsadfærd) ses en stagnation. Ud fra Børn og unge i Danmark kan man konstatere, at de nævnte udviklingstræk fortrinsvis forekommer blandt de unge på 15 og 19 år og særligt blandt pigerne. På de parametre, hvor vi kan måle de yngre 3-, 7- og 11-årige børns trivsel, er der ikke gennemgående tegn på, at disse aldersgrupper skulle være plaget af stigende psykisk mistrivsel. Når det kommer til forståelsen af, hvorfor unge trives dårligere i dag end tidligere, kan forskningen ikke give et klart og entydigt svar. Flere forklaringstyper kan være på spil, og nogle af disse er svære at eftervise empirisk. Vi ved dog, at unges psykiske mistrivselsproblemer kan være af varierende karakter og dybde.

Faldende skoleglæde

Rapporten viser, at langt de fleste 7-19-årige børn og unge enten virkelig godt kan lide skolen, eller at de synes, den er nogenlunde. Andelen, der er virkelig glade for at gå i skole, er størst blandt 7-årige og falder frem til udskolingen i 15-årsalderen, hvorefter den igen stiger for de 19-årige elever. På et individuelt niveau hænger manglende skoleglæde blandt andet sammen med psykosociale faktorer som børn og unges oplevelse af at være ensom, at blive mobbet og at opleve sig tidspresset. Når man ser på udviklingen over tid, viser rapporten også, at andelen af 7-, 15- og 19-årige, der virkelig godt kan lide skolen, har været faldende i perioden fra 2009 til 2021. Faldet i skoleglæde har været mest markant blandt de 7-årige og de 19-årige. Samtidig er der også tegn på andre problemer ved skolemiljøet: Over tid oplever flere, at det er svært at koncentrere sig i timerne, ligesom flere (piger) har skiftet skole pga. trivselsproblemer. Vi peger på, at folkeskolereformen, lov om inklusion samt den senere covid-19-pandemi kan være mulige forklaringstyper på de observerede ændringer.

Sundhedsmæssige forhold

Regelmæssig tandbørstning og tilstrækkelig søvn er to forebyggende tiltag, som har positiv betydning for børns sundhed og velbefindende. "Børn og unge i Danmark" kan konstatere, at der har været en negativ udvikling på begge disse områder gennem de senere år. Samlet set har andelen, der børster tænder de anbefalede to gange om dagen, været dalende i perioden 2009-2021 for både de 3-, 7-, 15- og 19-årige. Den utilstrækkelige tandbørstning er især at finde blandt drenge og blandt de udeboende 19-årige. Desuden er der en social gradient i, hvem der i utilstrækkelig grad børster tænder. Allerede i 2017 viste undersøgelsen, at hver tredje i 11-19-årsalderen fik for lidt søvn i forhold til det anbefalede. 2021-undersøgelsen viser, at det er gået den forkerte vej for de 11- og de 15-årige. Blandt de 11-årige ses en stigning fra 20 pct. i 2017 til 30 i pct. i 2021. Blandt de 15-årige er andelen, der får for lidt søvn, steget fra 47 pct. til 59 pct. Sovemønstret varierer ikke i udtalt grad efter de sociodemografiske baggrundsfaktorer, som undersøgelsen anvender, men har sammenhæng med børnenes og de unges skærmforbrug.

Samvær med venner – fysisk og online

Børn og unges samvær med venner undergår i disse år en markant forandring fra primært at være baseret på fysisk samvær i hinandens hjem eller i det offentlige rum til også at være baseret på virtuel kontakt via digitale/sociale medier. For alle aldersgrupper er mængden af fysisk samvær med jævnaldrende faldet markant i undersøgelsesperioden. Undersøgelsen viser, at udviklingen er forløbet forskelligt for drenge og piger. For eksempel er andelen af 11-årige drenge, der er fysisk sammen med deres venner flere gange om ugen, faldet fra 72 pct. i 2009 til 40 pct. i 2021, mens den tilsvarende kun faldt fra 71 pct. til 60 pct. blandt de jævnaldrende piger. Blandt de 15-årige oplevede både piger og drenge et fald i fysisk socialt samvær mellem 2009 og 2017 fra 63 pct., der var fysisk sammen med deres venner flere gange om ugen i 2009, til ca. 40 pct. i 2017.

Siden da er andelen af piger, der er fysisk sammen med deres venner, steget til 50 pct. i 2021 på trods af covid-19-nedlukningerne i 2021, mens drengene har fastholdt et relativt lavt niveau af fysisk socialt samvær. En mulig forklaring på disse kønsforskelle kan være, at drenge i højere grad end piger får opfyldt deres behov for socialt samvær med venner gennem spil på computer og PlayStation, og at de computerspil, hvor man især interagerer med andre, i højere grad er målrettet drenge.

Undersøgelsens mange forskelligartede resultater leder ikke samme sted hen. Ikke desto mindre tegner undersøgelsen samlet set det overordnede indtryk, at udviklingen på en række områder synes at gå i den rigtige retning. På nogle områder er tilstanden status quo, mens der visse steder er tale om en forværring. Vi har peget på tre områder, hvor der ud fra undersøgelsens forskellige resultater især synes at være sket en forværring i løbet af de sidste 12 år: Den psykiske mistrivsel blandt unge, den faldende skoleglæde og faldet i den sundhedsforebyggende adfærd. Sådanne områder kan være opmærksomhedspunkter i det fremtidige børnesociale arbejde.

Kortlægning af området for udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap

I VIVE's kortlægning af området for udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap fra 2019 ses kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på børne- og ungeområdet (2019, Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på børne- og ungeområdet, spørgeskemaundersøgelse og analyse gennemført af VIVE januar og februar).

Kortlægningen viser, at kommunerne oplevede en række udfordringer i arbejdet med udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap. Den viser også, at de samme udfordringer gik igen på tværs af kommunerne.

Resultatet af kortlægningen viste fem overordnede fokusområder, hvor kommunerne oplevede udfordringer på området for udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap.

1. Psykisk sårbare børn og unge

Kommunerne oplever de største gennemsnitlige udfordringer på fokusområdet psykisk sårbare børn og unge. Kommunernes største udfordring inden for fokusområdet er, at der opleves en stigning i antallet af psykisk sårbare børn og unge. Derudover savner kommunerne både stærkere evidens for virkningen af indsatser til målgruppen samt et større udbud af virkningsfulde indsatser (VIVE 2019).

2. Børn og unge med autisme, ADHD eller lignende problematikker

Kommunerne oplever også væsentlige udfordringer på fokusområdet børn og unge med autisme, ADHD eller lignende vanskeligheder. Også på dette fokusområde handler den største udfordring om, at kommunerne oplever, at antallet af børn og unge med autisme, ADHD eller lignende problematikker stiger, og det er svært for kommunerne at følge med i forhold til at matche efterspørgslen på indsatser til målgruppen. Derudover efterspørger kommunerne mere viden om virkningsfulde indsatser til målgruppen (VIVE 2019).

3. Skolegang og fravær hos udsatte børn og unge/børn og unge med handicap

Fokusområdet skolegang og fravær hos udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap er ligeledes et område, hvor kommunerne oplever relativt store udfordringer. 68 pct. af kommunerne vurderer, at fokusområdet er i deres top-3 over væsentligste udfordringer. Fokusområdet står derfor som et helt centralt indsatsområde. Den største udfordring på området er ifølge kommunerne at skabe klarhed om, hvilke problemstillinger vedrørende børn og unge med bekymrende skolefravær der skal håndteres med en

særlig indsats på almenområdet, og hvilke problemstillinger der skal håndteres med en særlig indsats via Barnets lov. Derudover ses en stor udfordring forbundet med tabt arbejdsfortjeneste til de forældre som er nødt til at passe børnene i hjemmet, og dermed ansøger Kommunerne om tabt arbejdsfortjeneste. Se mere om udfordringen forbundet med tabt arbejdsfortjeneste under overskriften ”Sårbarheder, svagheder og trusler” (VIVE 2019).

4. Meget udsatte unge med komplekse problemstillinger

Resultaterne af undersøgelsen viser endvidere, at meget udsatte unge med komplekse problemstillinger er et fokusområde, hvor kommunerne oplever væsentlige udfordringer. Kommunernes største udfordringer relaterer sig specifikt til at sikre virksomhedsfulde indsatser målrettet unge med komplekse problemstillinger samt at motivere og fastholde de udsatte unge med komplekse problemstillinger i en relevant indsats (VIVE 2019).

5. Samarbejde og koordinering på tværs af socialområdet og almensektoren/psykiatrien

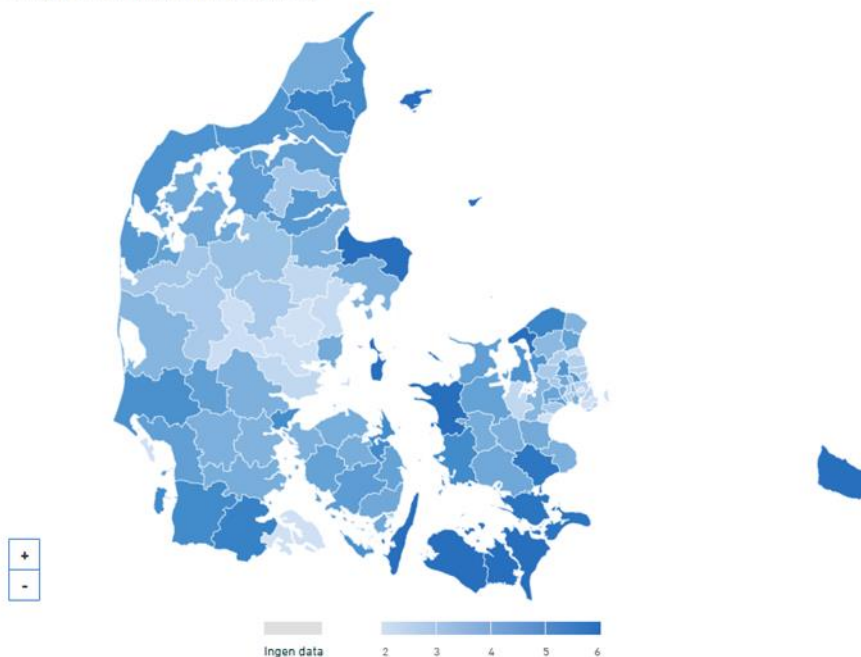
Kommunernes gennemsnitlige udfordringer på det tværgående fokusområde samarbejde og koordinering på tværs af socialområdet og almensektoren/psykiatrien placerer fokusområdet som det område, hvor kommunerne oplever femtestørste udfordringer. Under dette fokusområde oplever kommunerne særligt udfordringer med at etablere et relevant og effektivt samarbejde med børne og ungdomspsykiatrien omkring det enkelte barn eller unge. Dette hænger godt sammen med, at undersøgelsen også finder, at netop samarbejde og koordinering er en fremtrædende udfordring inden for flere af de målgruppespecifikke fokusområder. Her viser undersøgelsen, at netop samarbejde og koordinering af kommunerne opleves som en af de største udfordringer på fokusområderne børn og unge med autisme, ADHD eller lignende problematikker, psykisk sårbare børn og unge samt skolegang og fravær hos udsatte børn og unge/børn og unge med handicap. Dette indikerer, at kommunernes oplevede udfordringer omkring koordinering og samarbejde særligt bliver tydelige i arbejdet med de specifikke målgrupper på området for udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap.

Af Danmarks Statistik fremgår det, at Randers Kommune har haft 3,7 pct. af den samlede gruppe af børn og unge i alderen 0-22 år, som har været anbragt eller modtaget en støttende foranstaltning i 2023. I forhold til sammenligningskommunerne ses 2,8 i Silkeborg Kommune, 2,1 i Horsens Kommune og 3,7 i Vejle Kommune (VIVE 2019).

Kort 13.13. Børn og unge, der modtager støtte pr. 31. december (andel af 0-22-årige)

Børn og unge der modtager støtte pr. 31. december (andel af 0-22-årige)

Enhed: Pct. | Udsatte børn og unge i alt | 2023

Kilde: Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på børne- og ungeområdet, Danmarks Statistik, "Udsatte børn og unge", 2023 (<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/socialle-forhold/social-stoette/udsatte-boern-og-unge>)

Sammenfatning og horisont

Randers Kommune ses ikke at ligge højt i procentandelen af børn og unge, som er anbragte eller modtager en støttende foranstaltning set i forhold til landsgennemsnittet. Men vi oplever lokalt, at de fem fokusområder "Psyisk sårbare børn og unge", "Børn og unge med autisme, ADHD eller lignende problematikker", "Skolegang og fravær hos udsatte børn og unge/børn og unge med handicap", "Meget udsatte unge med komplekse problemstillinger" og "Samarbejde og koordinering på tværs af socialområdet og almensektoren/psykiatrien" ses at være aktuelle og relevante indsatsområder, hvor vi med fordel bør sætte endnu mere ind i forsøget for at øge trivsel og udvikling blandt børnene, de unge og familierne i Randers Kommune nu og i fremtiden.

Lokalt såvel som på landsplan ses særligt udfordringen vedrørende tabt arbejdsfortjeneste til forældre, der grundet massiv skoleværing må passe deres børn i hjemmet. Af Barnets lov § 87 frem går det, at kommunen skal yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til personer, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Ydelsen er betinget af, at det er en nødvendig konsekvens af den nedsatte funktionsevne, at barnet passes i hjemmet, og at det er mest hensigtsmæssigt, at det er moderen eller faderen, der passer det. Der er ikke tale om en ny bestemmelse forbundet med Barnets lov - den samme bestemmelse fremgik tidligere af Lov om social service § 42. Det er dermed ikke et nyt fænomen, at der findes familier, hvor barnets eller den unges funktionsniveau kræfter at forældrene passer dem i hjemmet. Der er dog i de senere år sket en udvikling på området, da flere og flere børn og unge mistrives i en sådan grad, at de får massiv skoleværing, og dermed får behov for, at forældrene passer dem i hjemmet og på den baggrund ansøger om tabt arbejdsfortjeneste. Der er tale om en negativ udvikling såvel for børnenes

trivsel og deltagelse i skole, uddannelse og sociale fællesskaber som for forældrenes deltagelse på arbejdsmarked mv.

Den generelle stigende mistrivsel blandt børn og unge og hermed stigningen af børn og unge med skolevægring og manglende deltagelse i fællesskaber er en af de største sårbarheder på familieområdet.

Udvikling i udbetalinger af tabt arbejdsfortjeneste i Randers Kommune

Der er i Randers Kommune i 2023 sket udbetaling i 314 sager om tabt arbejdsfortjeneste. I 2024 er der sket udbetaling i 395 sager. I 2023/2024-tallene, er der sager, hvor udbetalingen alene dækker over et ferietillæg relateret til en udbetaling i året før, og hvor indsatsen ikke har været aktiv i 2023 eller 2024.

I 2024 blev der genberegnet pensionsbidrag, og der er derfor sager, der alene dækker over en udbetaling i relation til et pensionsbidrag, herunder lukkede sager, hvor der ikke har været en udbetaling i flere år. Pensionsbidraget udgør imidlertid en ubetydelig del af stigningen.

Nedenfor ses udviklingen i Randers Kommunes årlige udgifter forbundet med udbetaling af tabt arbejdsfortjeneste;

Tabel 13.21. Udgifter til tabt arbejdsfortjeneste i Randers Kommune, årlige udgifter

Regnskabsår	2021	2022	2023	2024
Udgift - tabt arbejdsfortjeneste	25.110	33.205	43.501	50.951

Udbetalt beløb (1.000 kr.) Kilde: Data fra interne fagsystemer i Randers Kommune

Nedenfor ses udviklingen i udbetaling af tabt arbejdsfortjeneste i sammenligningskommunerne. Her ses udviklingen at være stigende, men ikke i nær samme grad som vi ser det i Randers Kommune og i flere af landet øvrige kommuner.

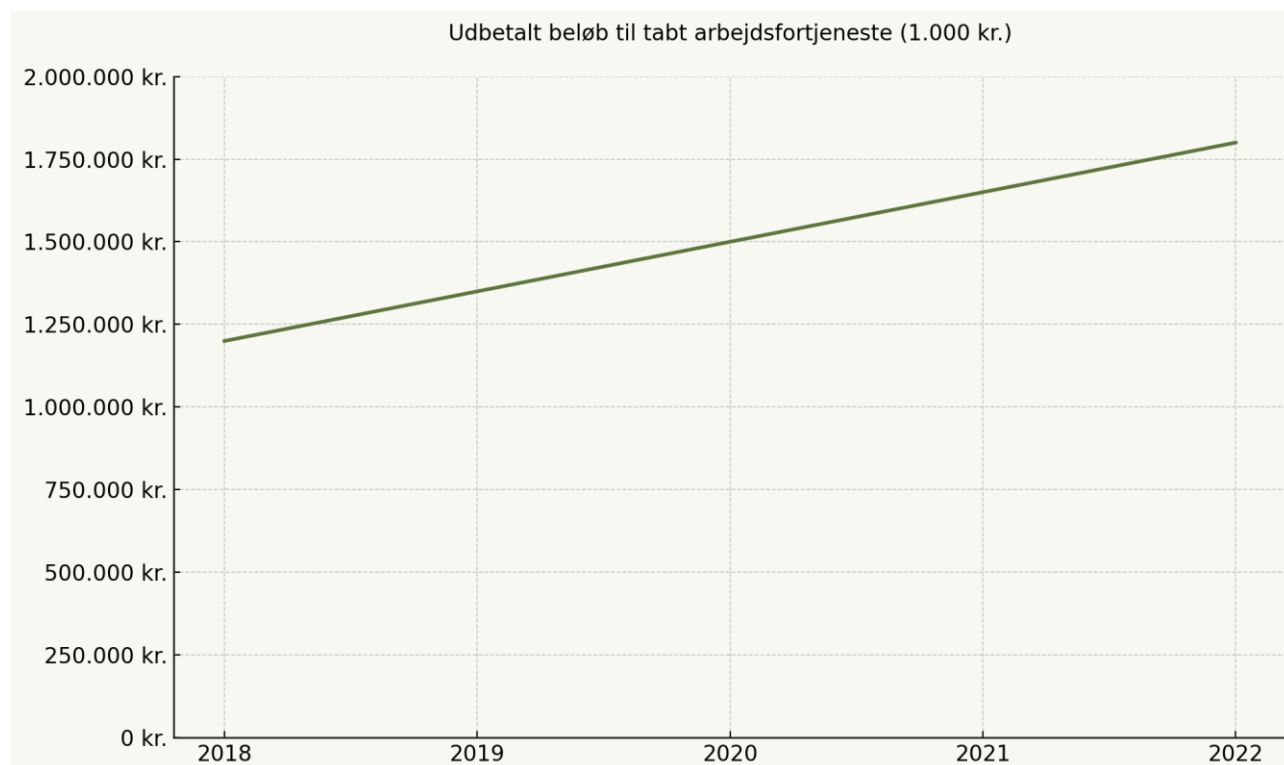
Tabel 13.22. Udgifter til tabt arbejdsfortjeneste i sammenligningskommunerne, årlige udgifter

Kommune	2021	2022	2023
Vejle	31.312	30.801	32.349
Horsens	22.965	23.694	28.801
Silkeborg	30.015	37.233	47.876

Udbetalt beløb (1.000 kr.) Kilde: Danmarks statistik KY051

På landsplan ses følgende udvikling som underbygger det faktum at der er tale om en landsdækkende udfordring. Kommunerne har samlet set udbetalt 1,8 mia. kr. til tabt arbejdsfortjeneste i 2022 mod 1,1 mia. kr. i 2018 opgjort i løbende priser.

Figur 13.37. Udbetalt beløb til tabt arbejdsfortjeneste

Danmarks Statistik KY051

Tallene kan være påvirket af, at der mellem kommunerne kan være forskellig registreringspraksis, og at kompensationen for tabt arbejdsfortjeneste derfor kan være konteret forskelligt i kommunerne. Den forskellige registreringspraksis mellem kommunerne kan give en usikkerhed i landstal, men usikkerheden vurderes især at være mellem kommuner, mens den enkelte kommunes praksis fra år til år normalt vil variere mindre. Dette kan siges at stabilisere udviklingen over tid i landstallene.

Udviklingen i tabt arbejdsfortjeneste kan ses i relation til udviklingen i skolefravær som er beskrevet i afsnittet med skolebørnene. Der ses en generel stigning i skolefravær og længerevarende skoleværing, men det er ikke muligt at foretage en direkte kobling mellem data på skolefravær og data for udbetaling af tabt arbejdsfortjeneste.

Når forældre vælger at gå hjemme med deres barn via tabt arbejdsfortjeneste, sker det ofte, fordi barnet ikke trives i daginstitutionen eller skolen – fx på grund af mistrivsel, handicap, skolevægning, manglende støtte eller andet. Det må derfor antages at der er sammenhæng imellem de to datasæt, men det er ikke muligt at belyse foruden at skulle foretage manuelle optællinger og en mere dybdegående analyse af området.

I Randers Kommune såvel som på landsplan ses en udfordring vedrørende "Samarbejde og koordinering på tværs af socialområdet og almensektoren/psykiatrien". Der er tale om et komplekst område, hvor man på landsplan og lokalt i Randers Kommune igennem de seneste mange år har arbejdet på forskellige modeller og løsninger uden at være lykkedes i tilstrækkelig grad. Der er et område i konstant udvikling, hvor både kommuner og regioner samarbejder tæt i forsøget på at sikre den bedst mulige koordinering. Samarbejdet på tværs af almensektoren og psykiatrien skal altså ses som et område som kræver stor opmærksomhed,

og hvor Sundhedsministeriets 10 års plan for psykiatri og mental sundhed og de afsatte midler heri skal realiseres i kommunerne. Se yderligere om denne plan i afsnittet om ”Styrkepositioner”.

Styrkepositioner på familieområdet

I Randers Kommune har myndighedsområdet på det udsatte børne- og ungeområde i 2015-2017 indgået i Socialstyrelsens Task Force, som har betydet, at området i dag fremstår med en høj systematik og generelt har styr på praksis i forhold til lovgivningen og den generelle sagsbehandling. ’Børnehandicap’ har i de seneste år gennemgået en lignende proces i samarbejde med styrelsens Task Force.

Ankestyrelsen har i august- september 2024 gennemgået 10 sager fra Familie- og rådgivningscentret med henblik på at undersøge, hvorvidt afdelingen er lykkedes med realiseringen og implementeringen af Barnets lov og intentionerne bag den politiske aftale Børnene Først. Der gives tilbagemelding på baggrund af 10 sager udvalgt på baggrund af nogle forskellige kriterier. Alle sager er startet op eller genåbnet efter 1. februar 2024. De 10 udvalgte sager hos Familie- og rådgivningscentret er startet op i perioden 1. februar – 27. maj 2024.

Af Ankestyrelsens tilbagemelding fremgår det, at der ses en overordnet rigtig fin implementering, et godt sagsflow og tydelig systematik. Der er screenet lovgivningsmæssigt korrekt i sagerne og inddragelse af barnet/den unge træder tydeligt frem.

På det udførende område i Børne- og ungecentret har man i 2024 arbejdet med en fusion af to centre, således at indsatserne til udsatte børn, unge og familier nu er samlet i ét center. Det giver Randers Kommune bedre forudsætninger for at kunne udnytte kompetencer og ressourcer på tværs og på den måde levere helhedsorienterede og sammenhængende indsatser til borgerne. I forbindelse med fusionen har der ligeledes været et stort fokus på at nedbringe ventetiden på en indsats til familierne. Fusionen af udførerområdet styrker dermed de generelle muligheder for at leve op til intentionerne i Barnets lov vedrørende tidlig helhedsorienteret indsats til familier i særlige positioner.

Det er en stor styrke for arbejdet på det genelle familieområde, at der i en længere årrække har været arbejdet målrettet på at sikre de lovgivningsmæssige rammer for sagsbehandlingen. Herunder at arbejdet med implementeringen af Barnets Lov er gået godt. Det giver kommunen de bedste forudsætninger for det videre arbejde på at understøtte børnene, de unge og familierne i et tæt samarbejde på tværs af forvaltningen.

Aftale om 10 års plan for psykiatri og mental sundhed - lettere tilgængelige behandlingstilbud

I Randers Kommune såvel som på landsplan opleves et stigende antal børn og unge psykisk mistrivsel eller har en psykisk lidelse eller udviklingsforstyrrelse, der kræver rettidige indsatser af høj kvalitet. Udfordringerne er blandt andet, som beskrevet tidligere, et manglende systematisk fokus på opsporing af psykisk mistrivsel og psykiske lidelser, og at mange familier oplever, at det er vanskeligt at navigere i tilbuddene i de forskellige sektorer.

I september 2022 er der på landsplan indgået en aftale om at udvikle det samlede psykiatriområde og indsatsen for bedring af den mentale sundhed i Danmark de kommende 10 år. Ændringerne i sundhedsloven trådte i kraft den 1. juli 2024. Vejledning og bekendtgørelse følger i efteråret 2025 og får således også indflydelse på Randers Kommunes forvaltning inden for området.

Børn og unge er en af fem prioriterede indsatser i det faglige oplæg til en 10-årsplan for bedre mental sundhed og en styrket indsats til mennesker med psykiske lidelser udarbejdet af Sundhedsstyrelsen og Social- og Boligstyrelsen.

Med 10-årsplanen konstaterer aftalepartierne, at der er taget de første vigtige skridt for en langsigtet plan for hele området. Der er dog samtidig enighed om, at disse første skridt ikke kan stå alene, men kræver en gradvis opbygning over det næste årti.

Aftalen omfatter initiativer i forhold til mental sundhed, forebyggelse, tidlig indsats, behandlingspsykiatri og socialpsykiatri.

Der prioriteres indsatser på fem områder, som vurderes at have det største behov, hvor opbygning af et lettilgængeligt tilbud i kommunerne til børn og unge i psykisk mistrivsel og med symptomer på psykisk lidelse er én af dem.

Der er afsat midler til implementering af aftalen via finansloven. Randers Kommune har i den forbindelse modtaget 4,2 mio. kr. årligt (2024-priser) til opgaven.

Af aftalen fremgår det, at børn og unge, der er i psykisk mistrivsel, skal understøttes gennem et lettere behandlingstilbud. Det nye tilbud skal sikre, at der kan sættes hurtigt ind overfor psykisk mistrivsel ved at forkorte tiden fra, at børn og unge oplever symptomer på psykisk mistrivsel, og til den rette behandling sættes i gang.

Sundhedsstyrelsen har i samarbejde med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet og Social- og Boligstyrelsen, og på baggrund af rådgivning fra en bredt sammensat arbejdsgruppe, udarbejdet de faglige rammer for det nye kommunale behandlingstilbud, der skitserer, hvordan kommunerne skal arbejde med det lettilgængelige tilbud. Der er ligeledes skitseret en implementeringsplan, som Randers Kommune, herunder Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) følger.

I Randers Kommune, som i andre kommuner, er det PPR, der står for at udmønte midlerne i 10-årsplanen i form af at udbyde lettere tilgængelige behandlingstilbud til målgruppen, som beskrives nedenfor.

Konkret betyder det, at PPR pt. er i gang med at ansætte medarbejdere, der kan medvirke til at løfte denne nye opgave, og der er lagt en plan for den indledende kommunikation til samarbejdspartnere og borgere (Aftale om 10 års plan for psykiatri og mental sundhed).

Indsatsen kan ligeledes ses i relation til anbefalingerne fra trivselskommissionen, hvor der vil være fokus på opsporing og tidlig indsats (anbefaling 31 og 32).

Nyt partnerskab/ny midtjysk samarbejdsmodel mellem kommuner og region

Sundhedssamarbejdsudvalget i Midtjylland besluttede i foråret 2024, at der skulle sættes fælles retning på de lettere behandlende indsatser til børn og unge i psykisk mistrivsel. Efter en inddragende proces er der blevet udviklet en midtjysk samarbejdsmodel, der blev godkendt i september 2024.

STIME (styrket tværsektoriel indsats for børn og unges mentale sundhed) er et element i samarbejdsmodellen, og er dermed med til at sikre et fælles forpligtende partnerskab, hvor kommunerne kan behandle børn og unge tæt på deres hverdag, inden de udvikler svær mistrivsel og med mulighed for sparring, kompetenceudvikling og supervision fra BUA.

Randers Kommune har tiltrådt samarbejdsaftalen og får dermed adgang til brugen af gennemarbejdede og evidensbaserede STIME-forløb og behandlingsmanualer i forhold til lettilgængelige tilbud.

De lettere behandlingstilbud forventes at kunne udbydes fra december 2024, i første omgang via en opgradering af allerede eksisterende forløb som "Cool Kids" og "Back2School". STIME-forløbene forventes igangsat løbende i takt med, at kompetenceudviklingen finder sted.

Etableringen af de lettere tilgængelige behandlingstilbud forventes at styrke kommunens mulighed for at tilbyde lettere behandling til målgruppen og dermed bidrage til at forebygge og mindske den psykiske og mentale mistrivsel blandt børn og unge.

Muligheder og overvejelser på familieområdet

I forbindelse med budget 2025-2028 i Randers Kommune og beslutningen om sammenlægningen af børnehandicapområdet og børne- og familieområdet under Børn og Skoleområdet, får Randers Kommune en unik mulighed for at udnytte kompetencerne på tværs, undgå unødige snitflader og forsøge at give familierne en helhedsorienteret hjælp som understøttes af en og samme forvaltning.

I Randers Kommune har vi et potentiale for at styrke samarbejdet med mellem almenområdet og specialområdet, da dagtilbudsområdet, skoleområdet, PPR og det specialiserede familieområde på tværs af udsatte børn og unge samt handicappede børn og unge refererer til den samme direktør og derfor har de bedste forudsætninger for at tænke i helhedsorienterede og kreative løsninger, som understøtter de enkelte børn, unge og familier i et styrket samarbejde mellem almenområdet og PPR, samt det øvrige familieområde.

Det er et af børn- og skoleområdets fokusområder at få skabt en fælles retning for, hvordan der arbejdes med mangfoldighed og deltagelsesmuligheder for alle. Det fælles børne- og læringssyn samt en tværfaglig samarbejdsmodel skal i den forbindelse understøtte den helhedsorienterede indsats for børn og unge i udsatte positioner. Forvaltningens forskellige enheder har dermed en ambition om realiseringen af en fælles forståelse og koordineret tilgang til opgaveløsningen på tværs. Det indebærer klarhed om roller, ansvarsområder, krav og forventninger i 1) mødet med barnet/den unge, 2) i samarbejdet med forældrene, 3) i det tværgående samarbejde.

De lokale forebyggende og inkluderende indsatser på almenområdet i kommunerne spiller en væsentlig rolle for, hvordan vi på den lange bane lykkes med at inkludere flest mulige børn og unge i fællesskabet og sikre alle lige muligheder for uddannelse og job, hvorfor det er et område, vi med fordel bør kaste endnu mere lys på, end vi gør i forvejen.

Indsatsen med at forebygge forældres behov for at ansøge om tabt arbejdsfortjeneste ses at kræve et tæt samarbejde mellem dagtilbudsområdet, skoleområdet, PPR og det øvrige familieområde. Det er som tidligere beskrevet en national udfordring, som alle kommuner i landet har fokus på i mere eller mindre grad. Fælles for alle kommunerne er, at det ses tydeligt, at det kræver et koordineret tværfagligt samarbejde, hvis vi i fællesskab skal lykkes med at mindske antallet af forældre, som er nødt til at ansøge om tabt arbejdsfortjeneste for at passe deres barn i hjemmet. Det kræver en indsats lokalt i dagtilbud og skole med understøttelse af PPR og evt. supplerende familiebaserede indsatser i hjemmet.

Sagsbehandlingen vedrørende tabt arbejdsfortjeneste har indtil 1. januar 2025 været varetaget på Social og Arbejdsmarkedsområdet under Børnehandicap. Den nye organisering med Børnehandicap organiseret på Familieområdet under Børn og Skoleområdet øger mulighederne for at etablere det nødvendige tætte samarbejde dagtilbud, skole og familieområde i mellem. En koordineret indsats på dette område vil dels bidrage til, at flere børn og unge kan forblive en del af et fællesskab og opretholde deres skolegang, ligesom forældrene kan bevare deres tilknytning til arbejdsmarkedet, dels på den korte og den lange bane.

14. Ældre

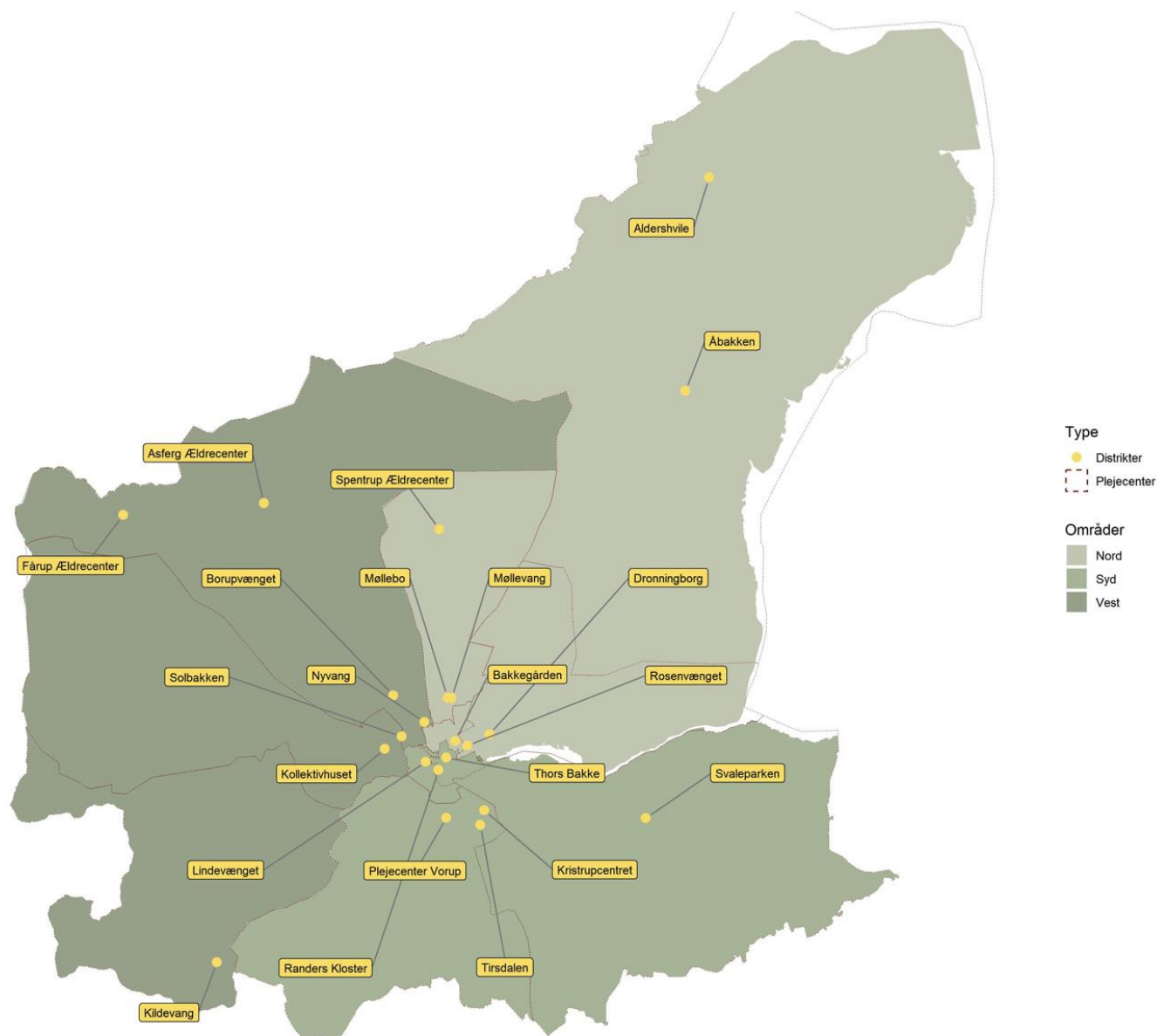
Omsorgsområdet i Randers Kommune har et samlet budget på ca. 1.214 mio. kr. årligt (eks. ældreboliger), og der er i alt ca. 2.000 ansatte i hele omsorgsområdet (eks. timeansatte). Omsorgsområdets udfordringer i de kommende år er en stigende demografi, øget sygdomsmængde/kompleksitet og evne til at kunne rekruttere. Rekrutteringsvanskeligheder søges imødekommet med en rekrutteringsstrategi, som justeres løbende.

Omsorgsområdet varetager den primære pleje og omsorg for ældre borgere i kommunen, og området hjælper også andre borgergrupper, som har svært ved at klare sig selv i hverdagen. Udover hjemme- og sygepleje samt praktisk bistand står området også for genoptræning, vedligeholdende træning og aktiviteter, hjælpemidler og produktion og levering af måltider til både plejecentre og private borgere.

Prognoserne viser, at der kommer flere ældre i de kommende år, og vi lever generelt længere. Derfor er det vigtigt at have fokus på flere og bedre leveår, som vi er blevet givet. Både i forhold til sundhed, aktiviteter og sociale liv. På samme måde er seniorer også en aktiv ressource i civilsamfundet og i virket som frivillige på forskellige områder (se i øvrigt mere om dette i afsnit om Civilsamfund).

Omsorgsområdet er organiseret i tre geografiske områder: Område SYD, VEST og NORD. Der er 21 kommunale plejecentre og tre selvejende plejecentre. Hertil kommer 12 udedistrikter. Kommunens visitationsenhed hører også under omsorgsområdet.

Kort 14.1. Kort over områder, plejecentre og distrikter for omsorgsområdet

Kilde: Randers Kommunes egne data

På tværs af de tre områder arbejdes der med fælles indsatser omkring genoptræning, rehabilitering, borgerteams, ernæring og sygepleje, og der er fælles ressourcer så som natcenter, træningshøjskole, trykshotel og hospice:

Område Syd

Består af plejecentrene Svaleparken, Tirsdaalen, Kristrupcentret, Vorup, Lindevænget og Thors Bakke. Hospice Randers ligger på Lindevænget.

Herudover er der fire distrikter (Paderup/Assentoft, Tørvebryggen, Kristrup/Vorup og Midtbyen) og en sygeplejegruppe.

Området arbejder særligt med genoptræningsplaner og tykke intensive rehabiliteringsforløb i Nellemann-huset (genoptræningscenter) som betjener borgere fra hele byen.

Område Nord

Består af plejecentrene Spentrup, Møllebo, Møllevang, Åbakken, Bakkegården, Aldershvile, Rosenvænget, Dronningborg, Nyvang

Herudover er der fire distrikter (Dronningborg, Møllevang, Bakkegården og Åbakken) og en sygeplejegruppe.

Området driver også kommunens Træningshøjskole.

Område Vest

Består af plejecentrene Kollektivhuset, Borupvænget, Fårup, Kildevang og Terneparken.

Herudover er der tre distrikter (Borupvænget, Kollektivhuset og Langå) og en sygeplejegruppe.

Randers kommunes natcenter og tryghedshotel ligger i området og betjener hele kommunen.

Madservice Kronjylland

Randers Kommunes storkøkken.

Hjælpemiddelhuset

Står for formidling og håndtering af udlånshjælpemidler, som er bevilget af kommunens terapeuter og Visitationen.

Visitationen

Randers Kommunes myndighed for visiteret hjælp og pleje.

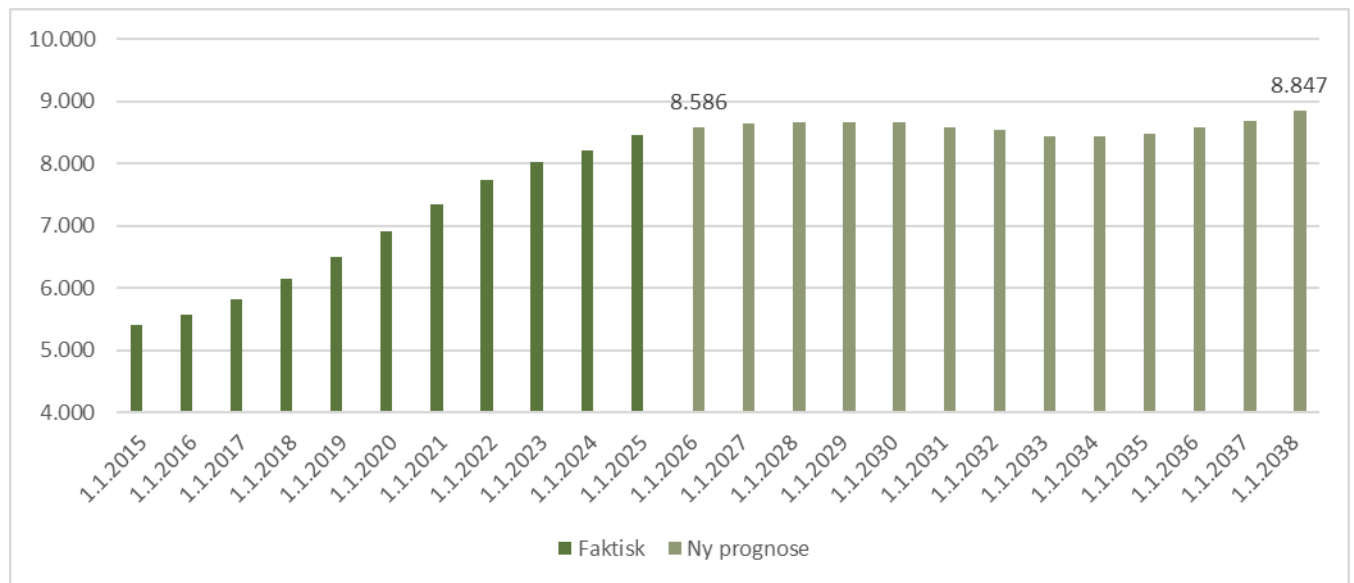
14.1 Ældrereform

Ældrereformen med ældreloven i centrum betyder ændringer for de borgere, der fremadrettet skal modtage helhedspleje. Hertil kommer sundhedsreformen, der lægger op til en høj grad af opgaveflytning mellem sektorerne. Reformenerne har ikke betydning for den hjælp borgerne kan få, men for den måde hjælpen tilrettelægges på. Reformenerne medfører omfattende nye organiseringer på omsorgsområdet og nye måder at tilrettelægge hverdagen på. Selvom store dele af sundhedsreformen fortsat er ukendte, er det tydeligt, at det er ressourcekrævende at implementere reformerne og hensigten bag.

14.2 Demografisk udvikling

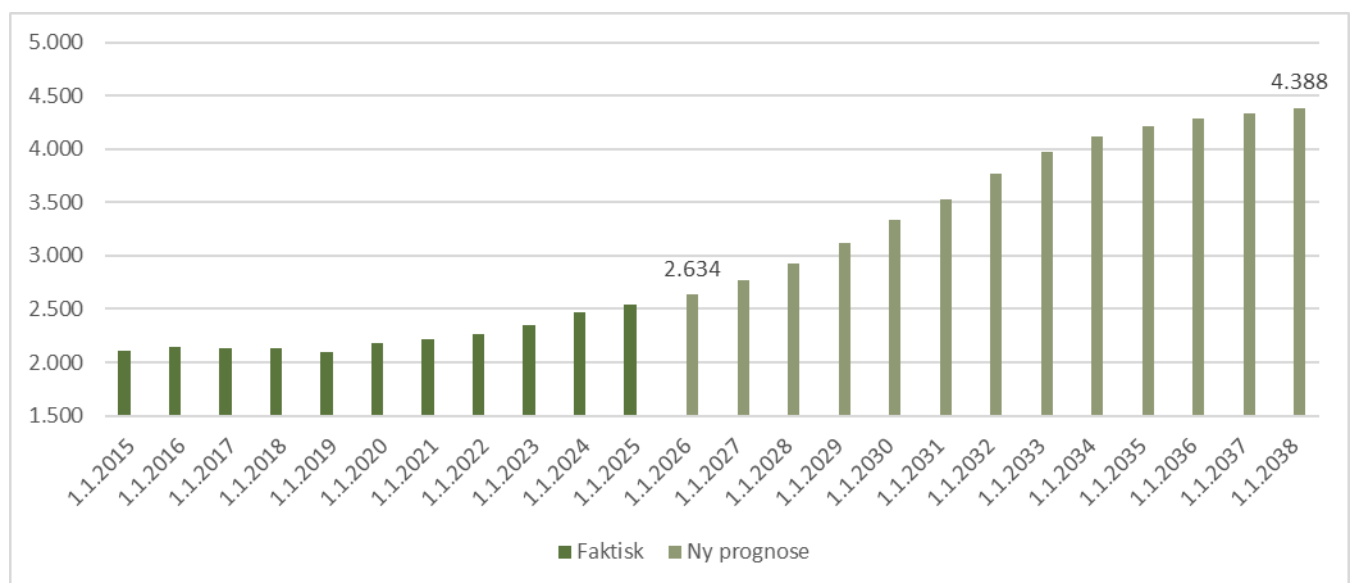
Som vist i afsnittet om befolkningsudvikling er der prognoser for en stigning i antallet af hhv. 75-84-årige og for de 85+ årige:

Figur 14.1. Udviklingen i antal 75-84 årige (prognose fra 2026)

Kilde: Befolkningsprognose 2026

Figur 14.2. Udviklingen i antal 85+ årige (prognose fra 2026)

Kilde: Befolkningsprognose 2026

Nedenfor ses den forventede udvikling i demografiberegningen i forhold til kommende merudgifter for kommunen på omsorgsområdet som følge af den demografiske udvikling:

Tabel 14.1. Beregnede kommende merudgifter for Randers Kommune på omsorgsområdet

Mio. kr.	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Demografi - omsorgsområdet	16,3	32,9	53,4	74,3	98,3	126,8	150,5	178,4	201,6	220,3

Kilde: Befolkningsprognose 2025

Til beregningen er der taget udgangspunkt i enhedsbeløb på 43.023 kr. for 75-84-årige og 132.414 kr. for 85+ årige som svarer til det beløb, der er anvendt til beregningen af demografireguleringen i budget 2025-28.

Boligplan for Randers Kommune

På baggrund af blandt andet den demografiske udvikling har Randers Kommune netop udarbejdet en revideret boligplan for omsorgsområdet. Den nye boligplan 2025-2037 er en revision af boligplan 2023-2033. Et par af årsagerne til revideringen er, at befolkningsprognosen er blevet ændret siden sidste boligplan, idet der er fremskrevet færre ældre i den nye prognose sammenlignet med den prognose der blev anvendt i boligplan 2023-2033.

Dernæst er andelen af ledige boliger på omsorgsområdet steget i løbet af de sidste par år. Årsagen kan være en forbedret privat boligmasse, der betyder, at man kan blive boende i eget hjem i længere tid. Særligt når det kombineres med bedre hjælpemidler, velfærdsteknologi og den rehabiliterende tilgang. Det fremskrevne behov for boliger i seneste boligplan er således mindre end forventet.

Sammenlignes den nuværende fremskrivning med den tidligere boligplan for 2023-2033 er der væsentlige forskelle i det fremskrevne behov for pleje- og demensboliger. I Boligplan 2023-2033 var det samlede behov for pleje- og demensboliger 1.080 i 2027 og 1.282 i 2033. I den seneste reviderede boligplan er behovet fremskrevet til 796 pleje- og demensboliger i 2027 og 959 i 2033.

I nedenstående tabel sammenlignes det fremskrevne behov for antal pleje- og demensboliger fra boligplan 2023-2033 og nærværende boligplan 2025-2037.

Tabel 14.2. Sammenligning af fremskrivning mellem Boligplan 2023-2033 og Boligplan 2025-2037

	2027	2033
Fremskrevet behov for antal pleje- og demensboliger, Boligplan 2023-2033	1.080	1.282
Fremskrevet behov for antal pleje- og demensboliger, Boligplan 2025-2037	796	959
Difference – antal boliger	284	323

Kilde: Boligplan 2025-2037

Det fremskrevne behov for pleje- og demensboliger er dermed væsentlig mindre end forventet for blot fire år siden. Det vidner om, at behovet kan ændre sig på ganske få år, og at det er vigtigt, at der løbende udarbejdes langsigtede planer for fornyelse af den bemandede boligmasse.

En af faktorerne som påvirker boligplanens fremskrivninger er antallet af nybyggerier i kommunen. Siden 2019 og frem til 2023 har der været en markant stigning i antallet af nybyggede rækkehuse og etageboliger, og prognosen viser, at der frem til 2030 vil blive bygget omkring 400 rækkehuse og etageboliger årligt. Herefter vil det falde til omkring 200 årligt.

Mange ældre borgere vil forventeligt flytte til mindre lejligheder eller rækkehuse, når deres parcelhuse med have bliver vanskelig og slidsom at vedligeholde. De nybyggede og moderne lejligheder og rækkehuse er ofte bygget ældrevenligt med store døråbninger, store badeværelser og uden dørtrin. Det kan betyde, at den ældre borger kan være i eget hjem i længere tid end tidligere, fordi der er bedre mulighed for fx at komme rundt i hjemmet med rollator, og der er plads til hjælpemidler på badeværelset.

Det kan også betyde, at der fra de ældre borgere vil blive stillet større krav til kvaliteten af de kommunale plejeboliger i fremtiden, hvis de ældre har været vant til komforten fra en moderne og nybygget lejlighed

eller rækkehus. Herudover er flere af kommunens plejecentre ældre bygninger, hvor det kan være vanskeligt at tilvejebringe gode arbejdsforhold for personalet, fx når beboere skal i bad.

En væsentlig pointe i tillæg til ovenstående er, at det reducerede behov for nye plejeboliger ikke kun kan ses som en besparelse på anlægssiden, men også skal ses som en forventelig forøgelse af udgifter til fx udekørende teams til de borgere, som ventes at foretrække at blive i egen bolig fremfor at flytte i plejebolig. På grund af transporttider mellem de private boliger, bruges der i grove træk ca. 2 medarbejdertimer pr. leveret time i eget hjem. I et rent økonomisk perspektiv er det derfor en fordel at meget plejekrævende borgere bor på et plejecenter fremfor i egen bolig.

Behov for pleje- og demensboliger

På baggrund af ovenstående forudsætninger er behovet for pleje- og demensboliger fremskrevet. I nedenstående tabel ses udviklingen i behovet for boliger frem til 2037 og antallet af pleje- og demensboliger. Tabellens række med balance viser, hvorvidt der er mangel på boliger eller der er overkapacitet i det pågældende år.

Tabel 14.3. Fremskrevet boligbehov og boligkapacitet for pleje- og demensboliger, 2025-2037

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	...	2033	...	2037
Fremskrevet boligbehov	752	770	796	821	847	874	900		959		1.054
Antal pleje- og demensboliger	796	803	810	817	899	1.037	1.037		1.037		1.037
Balance	44	33	14	-4	52	163	137		78		-17

Kilde: Boligplan 2025-2037

I tabel 14.3 ses det at der er 796 pleje- og demensboliger i 2025. Det forventes, at der i 2033 er behov for i alt 959 boliger, hvilket skaber behov for yderligere 163 pleje- og demensboliger. I 2037 forventes det øgede behov for pleje- og demensboliger at være steget med 258 boliger i forhold til 2025. Dette behov løses ved en omdannelse af omkring 200 eksisterende ældreboliger med mulighed for kald til plejeboliger samt byggeri af et nyt plejecenter med 75 plejeboliger.

Der er som nævnt ikke behov for lige så mange plejeboliger, som forventet i den tidligere boligplan. Det betyder dog ikke, at der ikke skal investeres i plejeboliger. Flere af de nuværende plejeboliger er af ældre dato, og der er udfordringer med boligerne, særligt på badeværelset, hvor det kan være svært at tilgodese borgerens plejebestanden og hensyn til personalets arbejdsmiljø. Derfor er det forvaltningens vurdering, at der bør udarbejdes en plan for fornyelse af plejeboligerne i kommunen, så borgerne kan bo i en plejebolig, der tilgodeser deres plejebestanden og hvor personalets arbejdsvilkår samtidig forbedres.

14.3 Ældres sundhed

Generelt trives langt de fleste ældre. De lever længere, sundere og har gode sociale relationer. På flere parametre ses der også en positiv udvikling i ældres sundhed på landsplan. Der er fx færre ældre, der ryger og færre ældre, der har stillesiddende fritidsaktiviteter (Sundhedsstyrelsen 2024, 5).

Sundhedsstyrelsen fremhæver tre perspektiver på ældres sundhed (Sundhedsstyrelsen 2024, 7):

- En stor andel af ældre lever med to eller flere kroniske sygdomme, såkaldt multisygdom
- Tegn på ensomhed er relativt udbredt blandt ældre
- For flere indikatorer er der social ulighed i sundhed blandt ældre

Multisygdom

På landsplan lever omkring to tredjedele af ældre med to eller flere kroniske sygdomme. Det medfører flere opgaver til sundhedsvæsenet - også den kommunale hjemmepleje og -sygepleje, og det stiller større krav til samarbejde på tværs af sektorer. Fra 2017 til 2021 er der overordnet sket en stigning i antallet af ældre med multisygdom (Sundhedsstyrelsen 2024, 83). Der er ikke konkrete data for multisygdom for den ældre befolkningsgruppe i Randers Kommune.

Ensomhed

Ensomhed kan defineres som en oplevet uoverensstemmelse mellem ønskede sociale relationer og ens faktiske sociale relationer. Oplevelsen af ensomhed kan både relatere sig til kvantiteten og kvaliteten af ens sociale relationer.

På landsplan ses der, at andelen med tegn på ensomhed stiger med alderen. Samtidig er andelen med tegn på ensomhed større blandt kvinder end blandt mænd.

Tabel 14.4. Andel, med tegn på ensomhed fordelt på køn og aldersgruppe – Landsplan

	65-74 år	75-84 år	85+ år	I alt
Mænd	5,8 pct.	6,2 pct.	10,3 pct.	6,3 pct.
Kvinder	9,1 pct.	10,0 pct.	17,2 pct.	10,3 pct.

Kilde: Sundhedsstyrelsen 2024, 70

I data fra 'Hvordan har du det' fra 2021 er der 9 pct. af borgerne på 65 år eller derover i Randers Kommune, der rapporterer, at de er ensomme.

Der ses en sammenhæng mellem den ældres selv vurderede helbred og tegn på ensomhed. Blandt ældre med dårligt selv vurderet helbred er der en markant større andel med tegn på ensomhed sammenlignet med ældre med godt selv vurderet helbred (Sundhedsstyrelsen 2024, 73).

Der kan ikke siges noget om den kausale sammenhæng mellem tegn på ensomhed og selv vurderet helbred. Hvis man har dårligt helbred, kan det være sværere at gå til aktiviteter og indgå i sociale relationer. Omvendt kan mangel på sociale relationer også påvirke helbredet negativt, idet det kan medføre lavere fysisk aktivitet og dårligere ernæring.

Det kan tyde på, at der også kan være helbredsmæssige gevinster ved at forebygge tegn på ensomhed blandt ældre – særligt idet antallet af +85-årige ventes at stige, og at der derfor forventeligt vil komme flere tilfælde af ældre borgere, som føler ensomhed.

Social ulighed i sundhed

Undersøgelser om social ulighed i sundhed er ofte baseret på uddannelsesmæssige forskelle på udvalgte indikatorer.

En større andel af ældre med kort uddannelse har kortere rest levetid, dårligere selv vurderet helbred og dårligere fysisk funktionsniveau og ringere trivsel end jævnaldrende med mellemlang eller lang videregående uddannelse.

De sundhedsmæssige faktorer, der følger med social ulighed tidligere i livet, følger med borgeren ind i alderdommen. Det har betydning for den ældres livskvalitet og antageligt også behovet for hjælp fra hjemmepleje og hjemmesygepleje senere i livet.

Nedenfor ses en sammenligning mellem borgere +65 år i Randers og folkepensionister i Region Midt (gennemsnit). Umiddelbart ses der ikke signifikante forskelle på de to grupper. Seniorerne i Randers ryger

mere end gennemsnittet, men drikker til gengæld mindre alkohol. Det ses også, at seniorer i Randers har et bedre selv vurderet helbred og bedre mental trivsel.

At seniorerne i Randers ikke ligger markant dårligere end gennemsnittet – bortset fra antallet af daglige rygere - kan muligvis tyde på, at de dårlige resultater for Randers-borgere generelt set omhandler yngre målgrupper og måske især skyldes tilflytning af sårbare yngre borgere eller sårbare borgere i den erhvervsaktive alder fra andre kommuner inden for de seneste 10-20 år.

Tabel 14.5. Sammenligning af sundhedstilstand for borgere +65 i Randers Kommune med folkepensionister i Region Midt

	Andel 65+ årige i Randers	Folkepensionister Region Midt
Daglige rygere	15 pct.	11 pct.
Drikker mere 10 genstande om ugen	18 pct.	20 pct.
Dårligt selv vurderet helbred	21 pct.	23 pct.
Stress (PPS-score over 18)	21 pct.	22 pct.
Ensom	9 pct.	10 pct.
Usundt kostmønster	15 pct.	16 pct.
Borgere med depression	3 pct.	4 pct.

Kilde: Defactum "Hvordan har du det" 2021 og egne beregninger for 65+ årige i Randers Kommune med dataindsamling fra Defactum.

Forebyggelse og rehabilitering – gennem hele livet

Forebyggelse tidligt i livet vil have positiv betydning for alderdommen. Men der er også et forebyggelsespotentiale senere i livet, der kan have betydning for den ældres livskvalitet og behovet for hjemmepleje og sygepleje uagtet uddannelsesmæssig baggrund. Særligt de yngste ældre, fra 65-74 år, der ikke lever sundt, har et ønske om at ændre sundhedsadfærd (Sundhedsstyrelsen 2024, 5).

Ældre mennesker er mere udsatte for tab af funktionsevne end andre aldersgrupper. Derfor er det særlig vigtigt for ældre at vedligeholde kroppens bevægelighed, balanceevne samt muskel- og knoglestyrke (Sundhedsstyrelsen 2015, 56). Studier peger på, at fysisk aktivitet næsten fordobler chancen for at udsætte tab i funktionsniveau til sidst i livet, og særligt det fysiske aktivitetsniveau efter 60-års alderen ser ud til at have betydning for bevarelsen af funktionsniveau (Sundhedsstyrelsen 2015, 57). Derfor er det vigtigt at tale forebyggelse gennem hele livet – også seniorlivet.

På ældreområdet i Randers Kommune arbejdes der forebyggende og rehabiliterende blandt andet med fokus på funktionsnedsættelser. Når borgeren bevarer sit funktionsniveau i længere tid, betyder det, at de i højere grad kan klare sig selv i hverdagen uden hjælp fra hjemmeplejen. Det giver borgeren livskvalitet og frihed i hverdagen og måske overskud til at deltage i frivillige foreningsaktiviteter og i civilsamfundet generelt.

Omsorgstandplejen

Omsorgstandpleje er et tilbud om forebyggende og nødvendig behandlende tandpleje til voksne borgere, der på grund af kronisk nedsat førlighed eller vidtgående fysisk eller psykisk handicap kun vanskeligt kan udnytte det almindelige tandplejetilbud i privat praksis. Omsorgstandplejens støtter plejepersonale og støttepersoner i at hjælpe borgeren til en god tandbørstning og mundpleje. I de senere år er man blevet opmærksom på at en regelmæssig tandbørstning forebygger en lang række systemiske sygdomme, herunder lungebetændelser, hjertekarsygdomme og diabetes, idet mundhulen er et reservoir for sygdomsskabende bakterier.

I Randers Kommune er der lige nu ca. 300 borgere tilmeldt omsorgstandplejen. Antallet af borgere i omsorgstandplejen har været svagt stigende over de senere år. Sundhedsstyrelsen anslår, at ca. 5 pct. af

borgere over 65 år har behov for et tilbud om omsorgstandpleje. Hvis denne procentsats blev overført til Randers Kommune, ville der i 2024 være ca. 1.100 borgere tilmeldt omsorgstandplejen.

(”Sundhedsstyrelsens rapport: Modernisering af omsorgstandplejen- anbefalinger for en styrket forebyggelse, behandling, visitation og organisering).

14.4 Et tilbageblik og forventning til fremtiden

I de kommende år vil der være en markant stigning i antallet af ældre. Det medfører, at det samlede behov for pleje og omsorg vil stige. Det er dog forventningen, at et øget forebyggende og rehabiliterende fokus til en vis grad kan modvirke stigningen i behovet. Herudover vil udviklingen i hjælpemidler og velfærdsteknologiske løsninger også være en faktor, der påvirker det fremtidige behov for pleje og omsorg.

På boligområdet må det forventes, at der skal etableres flere plejeboliger i de kommende år. Dette er primært på grund af den demografiske udvikling med flere borgere i alderen +80 år. Borgernes forventninger til en plejebolig har som nævnt ændret sig, særligt for dem, der bor i forholdsvis nybyggede rækkehuse eller lejligheder. For disse borgere vil nogle af de nuværende plejeboliger ikke imødekomme borgernes forventninger til en bolig. Det taler også for behovet for fornyelse af boligmassen på omsorgsområdet.

I de seneste år er borgernes sygdomsbillede blevet mere komplekst. Der er kommet flere behandlingsmuligheder, som muliggør, at man kan leve længere med én eller flere sygdomme. Det påvirker opgaverne for plejepersonalet og stiller nye krav til deres kompetencer.

Det komplekse sygdomsbillede fordrer ligeledes et tværsektorielt samarbejde mellem kommune, region og praktiserende læge. Aftale om sundhedsreform 2024 beskriver flytningen af en række opgaver fra kommunen til regionen og lægger samtidig vægt på sammenhængende borgerforløb, tæt på borgeren. I de kommende ti år vil der være strukturelle ændringer i opgavevaretagelsen mellem sektorer og med sundhedsreformen en hovedfokus på nærhed og samarbejde.

Generelt er der en underbygget forventning om, at antallet af ældre borgere vil stige, og at mængden af ældre borgere med komplekse sygdomsforløb og behov for omsorg derfor vil stige betragteligt. Meget tyder på, at de forebyggende og rehabiliterende tiltag har effekt, men det viser sig samtidig, at tidspunktet for et øget behandlingsbehov og tilbud fra kommunens omsorgsområde blot skubbes lidt længere ud i fremtiden i takt med den stigende levealder og en forbedret sundhedstilstand i den ældre befolkning. Sund aldring er ses tydeligt i samfundet, men de aldersbestemte komplikationer støder til på et senere tidspunkt og må derfor ikke negligeres.

Styrkepositioner

Siden 2018 har omsorgsområdet i Randers Kommune arbejdet med at udvikle den rehabiliterende organisation. Der er et solidt fundament af engagerede og kompetente medarbejdere, der hver dag arbejder rehabiliterende i deres samarbejde med borgerne for at styrke borgerens selvhjulpenhed, frihed og selvbestemmelse.

Ligeledes er velfærdsteknologi et element, der tages i brug for, at borgerne kan opnå større frihed og bedre brug af medarbejderressourcer. Med en selvstændig enhed, der har fokus på velfærdsteknologi og nøglepersoner med fokus på velfærdsteknologi, er der også et stærkt organisatorisk ståsted for den fortsatte udvikling. I 2024 har Randers Kommune åbnet et showroom om velfærdsteknologi, som er med til at øge tilgængeligheden og sprede viden om hjælpemidler og teknologiske muligheder i alderdommen.

Sårbarheder

Den ventede demografiske udvikling sat i forhold til de ressourcer der er på omsorgsområdet, vil alt andet lige sætte området under pres – og må også forventes at betyde udfordringer for kommunen, da andelen af ældre i Randers Kommune er større end gennemsnittet på landsplan og der også på landsplan må forventes usikkerhed ift. om kommunerne fremadrettet kan forventes at få dækket det demografisk betingede udgiftsbehov fuldt ud.

Det kan tillige forventes, at der kan opstå rekrutteringsvanskeligheder, og at muligheden for at rekruttere det nødvendige antal medarbejdere i fremtiden vil blive udfordret. Dette ses allerede afspejlet i kommunernes behov for arbejdskraftstrategier og rekrutterings- og fastholdelsestiltag på både omsorgs- og sundhedsområdet.